

ԴԻՎԱՆ
ՀԱՅ ՎԻՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

IV

АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ АРХЕОЛОГИИ И ЭТНОГРАФИИ

СВОД
АРМЯНСКИХ НАДПИСЕЙ

ВЫПУСК

IV

ГЕХАРКУНИК

СОСТАВИЛ

С. Г. БАРХУДАРЯН

CORPUS INSCRIPTIONUM
ARMENICARUM

L I B E R

IV

ИЗДАТЕЛЬСТВО АН АРМЯНСКОЙ ССР
ЕРЕВАН 1973

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԴԻՎԱՆ
ՀԱՅ ՎԻՄԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

Դ Ր Ա Կ
IV

ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔ
ԿԱՄՈՅԻ, ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ
ԵՎ
ՎԱՐԴԵՆԻՍԻ
ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Կ Ա Ջ Մ Ե Ց

Ս. Գ. ԲԱՐԽՈՒԴԱՐՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՍ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1973

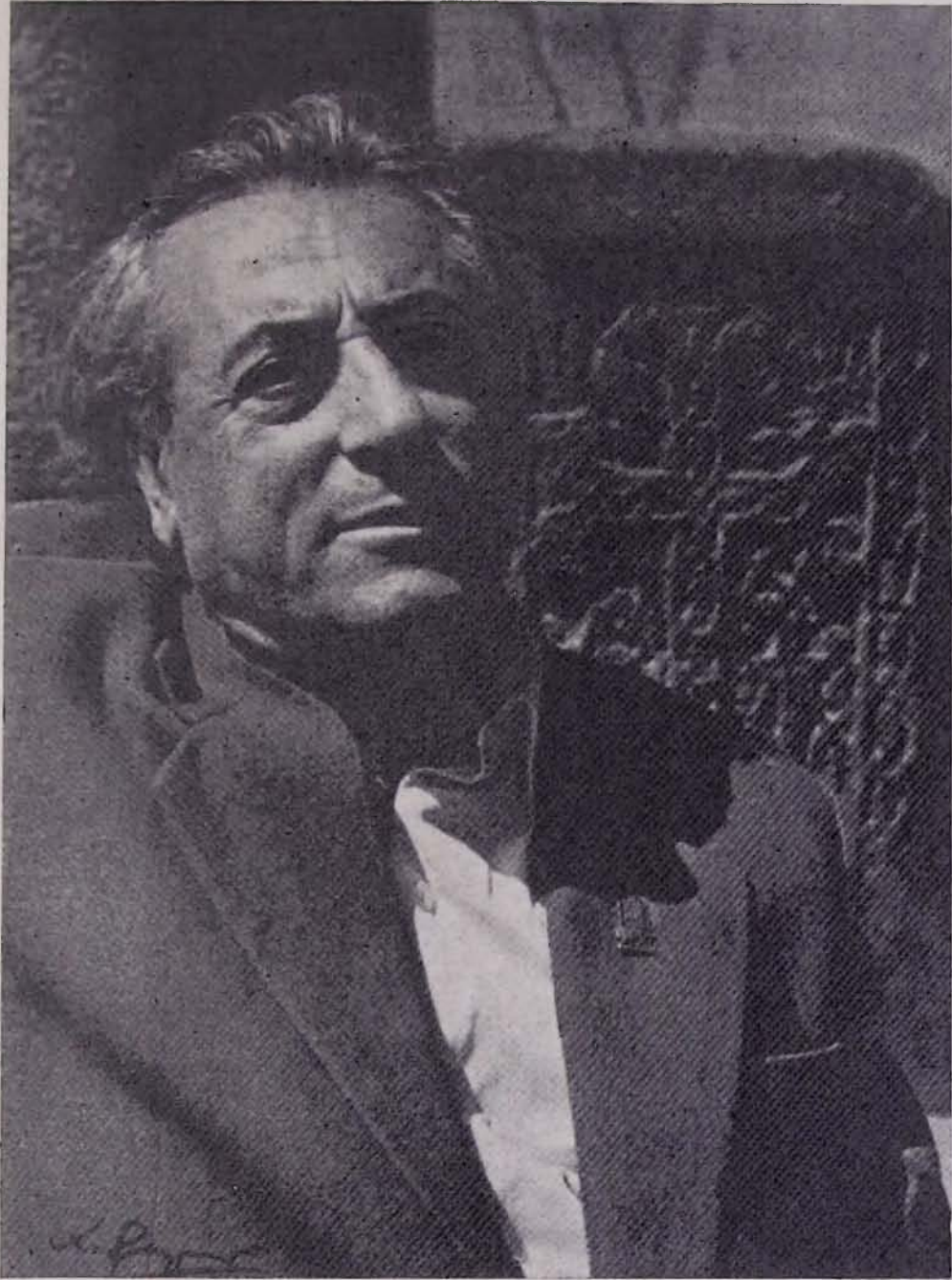
Խ մ ք ա գ ր ա կ ա ն կ ո լ ի ց ի ա

ԱՌԱՔԵՆՑԱՆ Բ. Ն., | ԲԱՐԽՈՒԴԱՐՑԱՆ Ս. Գ., | ՂԱՅԱԴԱՐՑԱՆ Կ. Գ.

Պրակը խմբագրեց Կ. Գ. ՂԱՅԱԴԱՐՑԱՆԸ

Լուսանկարանանունները անդերում և լուսանկարչական բոլոր աշխատանքները
կատարել է ԱՐՏԱՇԵՍ ՎՐՈՒՑՐԸ

Գ ծ ա գ ր ե ր ը Ն. Հ. ԽԱՆՁԱԿՑԱՆԻ

ՄԵԴՐԱԿ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ
(1900—1970)

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ներկա պրակում ամփոփված են այժմյան Կամոյի, Մարտունու և Վարդենիսի (Բասարգեշարի) շրջանների արձանագրությունները լիովին և Կարմիրի շրջանի մի քանի գյուղերի, որոնք հնում մտնում էին Վարդենիսի շրջանի մեջ և պատմականորեն էլ միշտ կապված են եղել նրա հետ:

Հնում այս բոլոր լեռնափնյա շրջանները միասին կոչվել են Գեղամա երեխր և բաժանված են եղել երկու գավառի՝ Գեղարֆունի, որը համապատասխանել է ներկա Կամոյի և Մարտունու շրջաններին և Սողի, որի մեջ բացի 'Վարդենիսի ներկա շրջանից' մտնում էին Կարմիրի շրջանի լեռնափնյա մի քանի գյուղեր:

Միջին դարերում այս շրջաններն ունեցել են զանազան անուններ. Կամոյի շրջանը կոչվել է Մմակ գավառ, ապա Գավառ. վերջին կոչումը մինչև այժմ էլ դեռ կենդանի է ժողովրդի մոտ *Քյավառ* ձևով:

Մարտունու շրջանն իր ամենամեծ ավանի անունով կոչվել է Կոթի գավառ, ապա նաև այժմյան շրջկենտրոնի հին անունով Կզնուս գավառ:

Վերջին յարերում բոլոր այս շրջանները կոչվել են Գեղարֆունի—Գեղարֆունի—Գեղարֆունիք: Այս անվան ծագումը շատ հին է. դեռևս ուրարտական պետականությունից առաջ Կամոյի շրջանում ապրում էր Գել անունով մի ցեղախումբ, որին նվաճած ուրարտացիներն իրենց արձանագրությունների մեջ այդ երկրամասը անվանում են Վելիֆուսի և Գելակունի ձևերով, որոնք իրենց լեզվական առանձնահատկությամբ նույն իմաստն ունեն և նշանակում է Գելերի երկիր, հենց այդ Գելակունի երկրանունն էլ ձևափոխվել է Գեղարֆունի—Գեղարֆունիք ձևերի:

Պատմական Հայաստանի վարչական հին բաժանմամբ լեռնափնյա այս երկրամասը մտնում էր Սյունիք նահանգի մեջ և կազմում նրա երկու գավառը՝ Գեղարֆունի և Սողի. երկրամասի տերն էր Սյունյաց նախարարական տան մի հյուղը:

Բագրատունյաց թագավորության օրոք Գեղարֆունին միացված էր Անիի թագավորությանը. տեղական իշխանական տունը արֆունիքի հետ կապված էր խնամիական կապերով և հեղինակավոր դիրք ուներ: Մեծամեծ հարտարապետական հուշարձաններ շինվեցին, երբեմն նույնիսկ արքայական տան օժանդակությամբ (Վանեվանի վանքը): Ինչպես նախորդ, այնպես էլ այս շրջանում, Գեղարֆունիի իշխանական նստոցը Կոթ լավանն էր (այժմ ներքին 'Իեսաշեն'), ուր միանում էին Արարատյան դաշտից եկող երկու հանապարհները և որտեղ կանգնած է IX դարի վերջին շինված Կոթա սբ. Աստվածածին նշանավոր վանքը:

Զաֆարյանների շրջանում, երբ Սյունիքի հին իշխանական տունն արդեն վերացել էր, ամբողջ Սյունիքին տեր դարձան նոր բարձրացած Օրբելյան և Պոռոշյան տոհմերը: Այդ ժամանակներում Գեղարֆունի մի մասին՝ Սարտունու շրջանին, տիրում էին Օրբելյանները, իսկ Մմակ գավառը (Կամոյի շրջան) Զաֆարյան Խվսենն պահում էր իր ձեռքում և կառավարում իր պաշտոնյաների միջոցով, որոնք նստում էին Նորատուս գյուղում:

Ինչ վերաբերում է Սողիին (Վարդենիսի շրջան), ապա նրա թե սահմանները և թե իշխանական տան պատկերն այնքան էլ պարզ չէ: Հնագույն շրջաններում Սողից արևելք գտնվող Վայկունիք գավառն արդեն XIII դարում միացած էր Սողիին, և Ստեփանոս Օրբելյանը Սողի գավառի գյուղերի իր ցանկում մտցրել է նաև այդ գավառի գյուղերն իշխանական նստոց Մարավանի հետ միասին: 881 թ. Մեծ Մազրա գյուղում կանգնեցրած խաչարի թիկունքին գրած արձանագրության մեջ Գրիգոր Ատրնեսեհյանն իրեն անվանում է Սյունյաց և Աղվանից իշխան: Աղվանք անունն այստեղ վերաբերում է անշուշտ Արցախին, որի հիմնական իշխանական տոհմի, Վախթանգյանների բուն և հին նստոցը եղել է Մարավանը և միշտ էլ մնացել է այդպիսին մինչև վերջին դարերը: (Ի միջի այլոց այդ հին իշխանական տան ավերակների վրա 1658 թ. շինվել է մի հռոմեական գլխատուն, դարսդամ, չորս միակուսր սյուների վրա պսակվող փայտածածկ գմբեթավոր տանիքով):

XIII դարի վերջերին Սողի-Վարդենիսի Դաշխենդ գյուղում կառուցված եկեղեցու արձանագրության մեջ որպես երկրի տերեր են հիշատակված նույն Վախթանգյան-Դովյան իշխանները՝ Հասան ու Մամֆան, Գրիգոր և Ասփա:

Վերջին դարերում լիափնյա այս շրջանները, պարսից տիրապետության օրոք, կառավարել են հայ մելիքները, որոնցից առավել նշանավոր էր մելիք Շահնազարյանների տոհմը, նստոց ունենալով մեծ Մազրա գյուղը, ապա՝ Պոլիկյանների տոհմը, որը տիրում էր ներկա Սարտունու շրջանի մեծ մասին, նստոց ունենալով Փառականք կամ Փառակունիս գյուղը, որը հետագայում կոչվել է վերին Քյուլաղոան (այժմ անբնակ է), Մելիք Մանուշարյանների տոհմը, որի նստոցն էր այժմյան Սարուխան գյուղը (անցյալում Դալի Ղարաշ), Ագարյանների տոհմը, Գանձակ գյուղն ունենալով նստոց (հետագայում կոչվում էր Քյոսա Մահմատ), Նորաղուզ գյուղը և Մելիք Միրզայենց տոհմը՝ Կամոյի շրջանի Կարմիր (նախկինում Ղուլալի) գյուղն ունենալով նստոց:

Սևանի ավազանի այս երկրամասը երկրագործության և անասնապահության համար նպաստավոր պայմանների շնորհիվ՝ հնուց ի վեր խիտ բնակեցված է եղել: Այդ են վկայում նախաուարտական շրջանից մնացած անթիվ դամբարաններն ու բնակատեղիները՝ բերդ-շեները: Հենց այդ երկվույթն էր պատհառը, որ ուրարտացիները բազմաթիվ արշավանքներ էին գործում այս ուղղությամբ, մինչև որ նվաճեցին այդ ամբողջ երկրամասը և թողեցին այնտեղ իրենց նվաճումները հավերժացնող սեպագիր արձանագրությունները (Լիաշենում՝ նախկին Օրդաֆու, Նոր Բայազետում՝ նախկին Գավառ, Ադամխանում, Մովինարում՝ նախկին Քյուլաղոան, Մովակում՝ նախկին Զաղալու):

Նախարարական կալվածների, վարչական բաժանումների և գյուղերի սահմանների որոշման համար հայոց Արտաշես քազավորի (II դ. մ. թ. ա.) արամեերեն արձանագրությամբ հաստատած սահմանափակներից մինչև այժմ գտնված վեցից 5-ը հայտնաբերվել են Գեղարֆունիում (Կարմիր գյուղում, Վերին Ղարանդուխում, Լինֆում՝ անցյալում Գյուլ, Մակֆուրում և Աստղածուրում, նախկինում՝ Ալիդորի գյուղում):

Միջին դարերում ևս լեւափնյա այս շրջանները տնտեսական, քաղաքական մշակութային կարևոր նշանակություն են ունեցել երկրի համար. բավական է հիշատակել, որ ըստ Ստ. Օրբելյանի ոչ լրիվ ցուցակների, Գեղարֆունի գավառն ունեցել է 47 գյուղ. իսկ Սոթից գավառը՝ 75 գյուղ:

Այս երկրամասում Սևանի, Մաֆենյաց, Հայրավանքի և այլ վանքեր կատարել են մշակութային կարևոր դեր:

Լեւափնյա այս շրջանների ծաղկման համար կարևոր նշանակություն է ունեցել և այն, որ նրա վրայով են անցել Արարատյան դաշտավայրը Արցախին և Կուրի ստորին հոսանքի շրջապատում եղած տնտեսական ու մշակութային կենտրոններին միացնող ֆարավանային հանապարհները: Այսպես, մի ճանապարհը Դվինից սկսվելով՝ Արփա գետի եզերքով մտել է Վայոց ձոր, այնուհետև թեփվելով դեպի հյուսիս՝ Սելիմի լեռնանցքով, ուր դեռ կանգուն է հիանալի ֆարավանատունը՝ հասել է Գեղարֆունիի իշխանանիստ Կոթավանը: Երկրորդ ուղին սկսվելով Արարատյան դաշտից՝ Կոտայքի վրայով հասել է Սևանա լիճը՝ ապա նրա հարավային ափերով հասել նույնպես Կոթավան, այնուհետև միացյալ այդ ճանապարհը հասել է Սող-Վարդենիս, ուր նյութավորվելով երեք ուղու՝ մտել է Արցախ և Կուրի հովիտը: Դրանցից մեկը Վարդենիսի Դաշխենդ գյուղի վրայով մտել է Վայկունիք-Մար գավառը (այժմյան Քյալբաջարի շրջանը) և իշխանանիստ Մար ավանի վրայով իջել Քարթառ գետի ափը՝ Մարավանքի մոտ (Խոտիսու առողջարանից 3 կիլոմետր ներքև): Մյուս ուղին ներկա Ջոզ գյուղի վրայով անցնելով դեպի արևելք՝ համանուն լեռնանցքով իջել է նույնպես Քարթառ գետի ափը, նախորդից մոտ 15 կիլոմետր ներքև, ապա միանալով առաջինին, Ղարաբաղի վրայով հասել է Կուրի ավազանը և Պարտավ քաղաքը: Երրորդ գիծը Վարդենիսից լիսվելով հասել է ներկա Կրասնոսելսկ գյուղը և Բաշխենդ գյուղի վրայով իջել Փառիսոս ավանը՝ Շամբո գետի վերին հոսանքում և Գետաբեկի վրայով հասել Կուրի ավազանը:

Գեղարֆունին ծայրից-ծայր հատող այդ ճանապարհների վրա մինչև այժմ էլ մնում են մի շարք հին հուշարձաններ, որոնք կապված են հենց ճանապարհների հետ: Այսպես, Վայոց ձորից եկող ճանապարհի վրա, Սելիմի լեռնանցքի կատարին մնում են XIV դարի սկզբներում շինված հոյակապ ֆարավանատունը, իսկ ուղու վտանգավոր հատվածների եզրերին՝ ուղեցույց հանդիսացող ցից ֆարերը: Սևանից դեպի Կամո ընթացող հատվածի վրա, Աղկալա-Հայրավանք գյուղերի մոտ տարածված են «Ազատ քաղաքի» ավերակները, ուր կան մեծամեծ շինությունների, հավանաբար նաև կարավանատան ավերակներ, որոնց եզրին, լիսվելով մոտ՝ միջնադարյան ամուր և բարձրաբերձ պարիսպներով ու բուրգերով մի բերդ, իսկ ճանապարհի եզրին կանգնած է խաչքար-ճանապարհախաչը՝ 1274 թ. արձանագրությամբ (№ 474): Ակաղ. Մանանդյանը այս վայրը համարում է Դվին-Պարտավ տանող ճանապարհի Բերդկունք կայանը¹: Վայոց ձորից և Սևանի ափերից եկող գույգ ճանապարհների հանգույց Կոթ ավանում 1956 թ. մեզ հաջողվեց հայտնաբերել մի արձանագրություն, որի բովանդակությունից հետևում է, որ այդ ուղու պահպանությունը պետական գործ է համարվել: Արձանագրությունը գրված է որմնախաչի վրա և ազուցված է եղել ֆարավանատան պատի մեջ, բայց այժմ ընկած է ս. Աստվածածին եկեղեցու պատի տակ: Արձանագրության մեջ ասված է, որ Դագիկ Ա թագավորի օրոք կառուցվել են երկու վրձնդուկներ-պանդուկներ (№ 1017):

¹ 2. Մանանդյան, Հին Հայաստանի գլխավոր ճանապարհները, Երևան, 1936, էջ 185-186:

Չողի լեռնանցքի տակ, մի հարթության վրա, մնում են պատերը մի և՛րավանատան, որն ըստ շինարարական տեխնիկայի կարող է VII դարի կառուցում համարվել: Կրասնոսելսկ-Փառիսոս հատվածի վրա, Բաշխենդ գյուղի սահմանում, համփի եգրին կանգնած է մի մեծ խաչքար-հանապարհախաչ՝ առանց արձանագրության:

Սևանի ավազանում պահպանված կանգուն և կիսավեր նարտարապետական հուշարձանները խիստ մեծ թիվ են կազմում և թվագրվում են սկսած VII դարից մինչև XX դարը, իսկ մանր հուշարձանների՝ խաչքարերի և տապանաքարերի առատությամբ՝ մրցակից չունեն: Այդ մանր հուշարձաններն իրենց արձանագրություններով և զարդաֆանդակներով մեծ արժեք ունեն նաև ֆանդակագործական արվեստի, ֆանդակող վարպետների անունների հայտնաբերման և ազգագրության ու կենցաղային երևույթների ուսումնասիրության համար:

Միջնադարյան հուշարձանների առատությամբ էլ, բնականաբար, բացատրվում է արձանագրությունների շատությունը: Ներկա պրակում հիշատակված շրջաններից հավաքված և ամփոփված են 1547 արձանագրություն, որոնցից նախկինում միայն 248-ն են եղել հրատարակված:

Պրակում տեղ չեն գտել Սևանի կղզու հուշարձանների վրա եղած արձանագրությունները, նախ, որ տեղում այժմ շատ ֆիչ են պահպանվել. ապա՝ պրակը ծավալուն է ստացվել. դրանք կգետեղվեն հաջորդ պրակում:

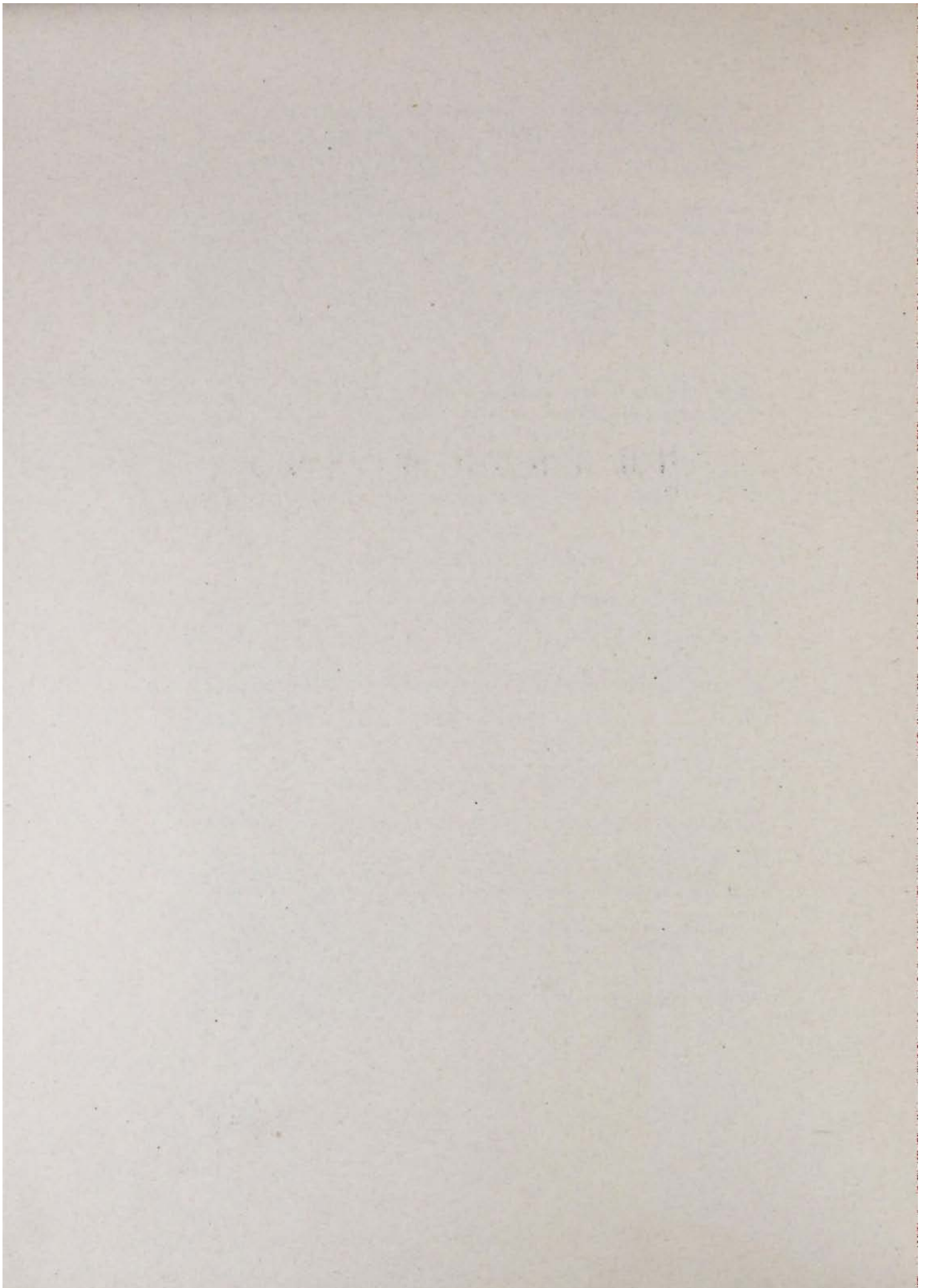
Հ Ա Մ Ա Ռ Ո Տ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Ն Ն Ր

1. Շահխաթունեանց—Յով. եպս., Ստորագրութիւն կաթուղիկէ էջմիածնի և Հինդ դաւառացն Արարատայ, հատոր երկրորդ, 1842 թ., էջմիածին:
2. Զալալեանց—Սարգիս արքեպիսկոպոս. Ճանապարհորդութիւն ի Մեծն Հայաստան, մասն Բ., 1858, Տիֆլիս:
3. Ալիշան—Ղևոնդ, Սիսական, Տեղագրութիւն Սիւնեաց շախարհի, 1893, Վենետիկ:
4. Սմբատեանց—Մեսրոպը արքեպիսկոպոս, տեղեկագիր Գեղարքունի Մովսէսարդ դաւառի, 1895 էջմիածին:
5. Լալայան—Նովանց, Ազգագրական հանդես, XVIII, XIX:

Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Ն Շ Ա Ն Ն Ն Ր

- Գծիկով նշանակված են բնագրի մեջ (զծագրության) համապատասխան կանակի շարված գրերը:
- ... Կետերով նշանակված են բնագրի մեջ (զծագրության) շարված գրերն անկախ քանակից:
- [] Փակագծով նշանակված են շարված գրերի վերականգնումները (վերծանության մեջ):
- [] Փակագծով նշանակված են զրի բաց թողած կամ առանց պատվի նշանի գրած սղումները (վերծանության մեջ):
- [] Փակագծով նշանակված են բնագրի մեջ դրված ավելորդ գրերը (վերածնության մեջ):
- / Գծիկով նշանակված են բնագրի տողերի սահմանները (վերծանության մեջ):
- Լուսանկարների տակ դրված երկու թվանշաններից առաջինը՝ ձախ անկյանը, լուսանկարի հերթական համարն է, որը և դրված է նաև բնագրում, յուրաքանչյուր արձանագրության վերջում. իսկ երկրորդը արձանագրությունների հերթական համարն է, որը դրված է բնագրում՝ յուրաքանչյուր արձանագրության սկզբում:

Կ Ա Մ Ո Յ Ի Շ Բ Ջ Ա Ն

ՆՈՐԱԴՈՒՉ (ՀՆՈՒՄ՝ ՆՈՐԱՏՈՒՍ)

Հայաստանի հնագույն բնակավայրերից է և մեկը Գեղարքունի գավառի ալն ստակավթիվ գյուղերից, որի հին անունը պահպանվել է մինչև այժմ: Հնուց, մինչև XIX դարի սկիզբը եղել է Ծմակ գավառի (Կամոյի շրջան) վարչական կենտրոնը, Ջաջարյանների ժամանակ այդտեղ է նստել նրանց կառավարիչը, որն արձանագրությունների մեջ կոչված է դեմեթալ, մեփորել կամ առաջնորդ: XVI դարում Գեղարքունյաց մելիքական չորս տոհմերից մեկը, Ազարյանները Մելիք Բարիքի օրոք, իրենց նստոցը մոտակա Գանձակ (Քլոսամահամա) գյուղից տեղափոխում են Նորաղուգ:

Գյուղի մեջ և նրա շրջակայքում կան մեծ թվով միջնադարյան հուշարձաններ և արձանագրություններ:

Ա. ս. Ասավածածիև և Նիկիցի. գտնվում է գյուղի կենտրոնում, շինված է IX դարի վերջին՝ Գեղարքունիի Սահակ իշխանի կողմից: Եկեղեցին գմբեթավոր սրահ է եղել, շինված համակ սրբատաշ և մեծ քարերով. վերջին դարերում փլվել է, կամ ինչպես ավանդարար ասվում է, գմբեթն ու ծածկը ավերվել են լեգգիների կողմից: Այլաշկերտից ներգաղթողներն ալն ծածկի են գերաններով: Եկեղեցին ունեցել է պարսպափակ բակ, ար այժմ էլ կան բազմաթիվ խաչքարեր և տապանաքարեր՝ մեծ մասն արդեն տեղից իսխությամբ: Ամենահին արձանագրությունն այստեղ մի խաչքարի վրա էր (996), որը տեղափոխել ենք Երևան և պահվում է Հայաստանի պատմության պետական թանգարանում:

Բ. ս. Գրիգոր կամ Դափուց վանք. գտնվում է գյուղի հարավային եզրին, այժմ կենարոնագմբեթի փոքր եկեղեցի է, որին արտաքուստ, հյուսիսում և հարավում, ավելացվել են երկու խորաններ: Գրականության մեջ համարվել է XIII դարի կառուցում, բայց արձանագրությունների և շինարարական ձևերի մեր մանրամասն քննությունը պարզում է, որ շենքը կառուցված է եղել X դարից առաջ. ալն եղել է թաղածածկ և նրա արևմտյան պատին պահպանվել է մոտ 1000 թ. գրված Հերակլի արձանագրությունը: Այլ ժամանակներում էլ վերցնելով ծածկը և ներքուստ, պատերին կից մուլթեր ավելացնելով, շենքը դարձրել են գմբեթավոր՝ Պաչատուր քարգործ ճարտարապետի ձեռքով: Դրանից ուշ արձանագրությունների մեջ հանդիպող «շինեցի» տերմինը պիտի հասկանալ «նորոգեցի» իմաստով: Եկեղեցին ունի պարսպափակ բակ, որի արևելյան պատի տակ կանգնած են մի քանի խաչքարեր: Ըստ Սիմոն կաթողիկոսի կոչվել է Դափուց վանք և եղել է կուսանոց:

Գ. Գյուղամիջում ցրված առանձնակի խաչքարեր. դրանք շատ են, բայց ոչ բոլորն ունեն արձանագրություններ. հնագույնը վերաբերում է կամուրջի շինությունը և թվագրված է 1211 թ., իսկ Տոնոյանի տան դիմաց, ս. Ասավածածիև եկեղեցուց դեպի արևելք, դրանք մի խումբ են կաղմում, ուր կան նաև տապանաքարեր, ըստ երևույթին Ջուղայեցոց ընտանիքի տոհմական գերեզմանոցն է եղել այստեղ. դրանցից մեկն է միայն թվագրված՝ 1553 թ.:

¹ Ավելի մանրամասն տե՛ս մեր «Միջնադարյան ճարտարապետներ և ընդհանուր վարպետներ» աշխատությունը, Երևան, 1963, էջ 38-41:

² Ջամբա, 52:

Դ. Սեժ գերեզմանատուն. գտնվում է գյուղի հարավային եզրին՝ ընդարձակ բարձրավանդակի վրա. այժմ արդեն իրար միացած երկու մասերից է բաղկացած, հին և նոր. հինը սկսվել է բարձրավանդակի արևմտյան եզրից, ուր թաղումներն ուղղում դասավորված են կանոնավոր շարքերով՝ հյուսիսից-հարավ. այդ մասում կան նաև սրբատաշ քարերով շինված երկու մաստաներ, մեկը շինված 1211 թ., մյուսը՝ 1714 թ.: Ամենահին խաչքարն այս մասում թվագրված է 1225 թ., սակայն գերեզմանատան մեջ, և հատկապես ս. մաստուի շարջը, ընկած և կիսահանդուն վիճակում կան կլոր և քառակուսի ընկրով կոթողներ ու նրանց պլախ անջառ խուլաներ, որոնք IX դ. և ավելի վաղ ժամանակների են վերաբերում: Գերեզմանատան նոր մասը շարունակվել է դեպի արևելք, ուր այժմ էլ միակ թաղման վալըն է գյուղի համար: Այսանդ կան շատ հին խաչքարեր և նրանց բեկորները, որոնք բերված են հին մասից և օգտագործվել են որպես տապանաքարեր:

Ն. Մատուռ, գտնվում է գյուղից հյուսիս-արևելք, մոտ երկու կիլոմետր հեռու, մի բարձրության վրա. շինված է եղել սրբատաշ քարերով, բայց հետագա նորոգումների ժամանակ հին մասից մնացել են պատերի ստորին մասերը միայն. արևմտյան կողմում բազմաթիվ խաչքարեր իրար միացնելով՝ պատի տեսք են ավել և փոքրիկ բակ գոյացրել. շուրջը կան խուլների ավերակներ. թվական ունեցող ամենահին արձանագրութլունը վերաբերում է 1560 թվականին, բայց շենքի հնադուրն մասը XIII դարից ավելի նոր լինել չի կարող:

Այս գյուղի սահմաններից մեր հավաքածուի մեջ տեղ են դրել 188 արձանագրութլուն, որոնցից նախկինում հրատարակված են եղել միայն 17-ը:

Նորագույնի սահմանի խաչքարերի մեջ կան մեծարվեստ դրժեր, որոնք կրում են նաև կաղնոցների անունները. դրանցից նշանավորներն են Մելիքոսթն ու Քիրամը:

Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵՎ ԲՍԿ

1. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿԱՐԱՎԱՅԻՆ ՎԱՍԻՆ, արտաքուստ, պատուհանի աակ, 8 աող.

ԱՌՇ ԱՔԻՆԵԱԹԱԿԱԿԱԴՆՈՒՆԻՆ
 ԼԵՔՆՈՒՍԻԿԱՅԵ ԾԵՓՈՔՐՈՒԷՆ
 ԼԵՐՄՅԻԿԱԿԶԵՋԻՆ ՉԱԵՋԸ
 ԵԿԷԼԿԻՎԵՐԿԱԼԱԲ:ՈՎԼԻՎՓ Ա
 ՆԷ:ՅԺԸ:ՀԱՅԱՊԵՏԱՅԻՆ ՉՈՎ
 ԱԾԷ

ԹՂԻՆ:ՉԷ:(1258). յիսխանուքեան
 առտուածափուի ՏԷՐԱՆՑ ՄԵՐՈՑ |
 ԽՈՇԱՔԻՆ ԵՒ ԱԹԱԲԱԿ ՍԱԴՈՒ-
 ՆԻՆ | ՄԵՔ ՆՈՐԱՏԻԱՑ ՄԵԾ ԵՒ
 ՓՈՔՐ ԱՄԷՆ, | ՄԵՐ ՍՐՏԻ ԿԱՄԱԻՔ
 ՉԷՋԻՆ ՉՍՐ ԵՒ ՉՋԱՐԻԻՆ | ԵՒ
 ՎԼՅԿԻ ՎԵՐ ԿԱԼԱՔ:ՈՎ ԽԱՓԱ |
 ՆԷ:ՅԺԸ: ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՅԻՆ ՆՉՈ-
 Վ | ԱԾ Է:

Ծանոթ. Առաջին տողի փոքրատառ շարված մասը այժմ տեղում չկա. պատահանը մեծացնելու նպատակով քարերի այդ մասերը կտրված-հանված են: Սմբատյանցի ժամանակ լրիվ է եղել: Հավանաբար թվականի մեջ տասնավորը բաց է թողնված:

Արձանագրության բովանդակությունն անսովոր է. սովորաբար երկրի տերը կամ նրա պաշտոնյաներն են հարկերը զեղչում. իսկ այստեղ՝ գլուղացիները:

Հրատարակիչների մոտ միայն առաջին երեք տողերն են բերված:

Հրատ. Սմբատյանց, 482: Լայպան, XVIII, 117: Լուսակ. 1

2. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿԱՐԱՎԱՅԻՆ ՎԱՍԻՆ, արտաքուստ, 7 տող.

յԱՆՈՆ ԱՅԱՍԻ ՄԳԻՐ ԵՆՈՐՍ Ի ՈՅ
 ՆՆԱԿԻՍԻՆ ԱԺԵՍ ԴԵՄԵԹ ԱՆ
 ԱԶԱՅՍ ԻՎԵՐԿԱԼԱԿԱՒ ԱԳԻՆ ԱՐԵ
 ԻՆ ՆԱՄ ԱՈՋԳՎԻՆՆՆԱՆ ՆԱԿՈՇԱԿԻ
 ՂԻՆ ԱԵՂՆՄԵՍ ԱԼՈՒԿԳՎԻՆՆԼԺԵԱ ԵՂՆ
 ՄԵՍ ԱՄԻՄԸ ԿՈՂՆ ՎԿԱՅԻՐԻՍ ԱՄՄՍՄԱՆ
 ԽՈՐԴՆՈՐ ԽԻԱՆԵՆ ԱՅԱԿ ԿԵԼԵՍ ԹՈՒՆ ԻՍ

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԱԼՅՍ ԻՄ ԳԻՐ Ե ՆՈՐԱՄՏՈՒՈՑ | . . . ՀՆԱՑԵՍԻՆՍԱՑ ԵՍ ԴԵՄԵ-
 ԹԱՐՍ | ԱՅԾԱՅՍ Ի ՎԵՐ ԿԱԼԱՔ ԱԻԱԳԻՆ ԱՐԵԻԻՆ ՀԱՄԱՐ.
 : ՈՉ: (680) ԳՋՐԻՆ ՏԱՆ, ՀԱԿ ՈՉ, :ՉԱ:(81) ՓՈՂԻՆ:Ա:ԵՋՆ, ՄԵՍԱԼՈՒՄ
 ԳՋՐԻՆ ԼԾԵ:Ա:ԵՋՆ. | ՄԵՍԱԼՈՒՄ :Ծ:(50) ՓՈՂՆ. ՎԿԱ. ԳՐԻՍ ԱՄ. ԱԲՍԱՆ |
 ԽՈՐԴՆ. ՈՐ ԽԱՓԱՆԷ ՆԱՅ. ԱՅ. ԽՓԵԼ. ԵՍ ԹՈՒՆԻՍ . . .

Մանր. Այս կարևոր արձանագրությունն այժմ կորած է. մեր ձեռքի տակ է 1926 թ. կատարած բախարահանին պարզ մի լուսանկար, սակայն սրոշ մասեր մնում են անհասկանալի կիսապրապեա զրչի և անծանոթ տեղափոխների պատճառով:

Հրատարակիչների մոտ խիստ թերի և ազավազված բովանդակությունում է մեջ բերված:
Հրատ. Սմբատյանց, 433: Լալայան, XV III, 117.
Լուսակ. 2

3. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ հարավային լատին, լուսամուտից արևմուտք, 2 տող.

Ի Ե Ս Վ Մ Ս Ր Ո Շ Ջ Վ Լ Լ ԵՍ ԱԶԱՐՈՆ ԾԱՌԱ ՄՅ:
Վ Ս Յ

Մանր. Կ. զ. և է Լ շ զ ի ու ս ու ր Ե ր կ Վ թ ի ծ յ լ ռ ո վ ի:
Լուսակ. 3

4. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ ու գեղեցիկ, մեկը հնագույն խաչքարերից, վերելի անկյունը կտրված, կանգնած էր արևմտյան ըակում՝ եկեղեցու լատին հենած. այժմ տեղափոխված է Երևանի պատմական թանգարան. տակի գնդի երկու կողմերում 5 տող.

Ի Թ Ե Ա Ն Ս Դ Ա Ո	Բ Թ Ե Ա Ն Ս Դ Ա Ո	Ի Թ լ ի Ս Ա Կ Մ Ն Ո Ւ Ք Ե Ա Ն	Հ Ա Ո Ղ
Յ Ն Խ Ե Ի Թ Ւ Գ	Ա Բ Ո Ր Ո Բ Թ Ե Ա	Ց : Ն ի Ս Ե : (996)	Ի Թ Ա Գ Ա Ւ Ո Ր Ս Ւ Ք Ե Ա Ղ
Ն Գ Ա Գ Կ Ա Ե Ս Խ	Ա Ր Ի Բ Կ Ա Ն Գ Ն	Ն Գ Ա Գ Կ Ա Ո	ԵՍ Խ Ա Ր Ի Բ Կ Ա Ն Գ Ն
Ե Յ Ի Ս Ո Ի Ր Բ Բ Բ	Ի Ս Մ Ա Կ Ո Ր Ո	Ե Ց Ի Ս Ո Ւ Ր Բ Ք Ի Բ Ա Ս Ա Փ Ո Ր Ո Ղ	
..... Բ Ղ Ք Ի	Ջ Ի Ս Յ Ի Շ Ե Յ Ե Բ	Դ Ո Ր Ք Կ Ա Մ Ր Գ Մ Ց Ք Ի Ջ Ի Ս Յ Ի Շ Ե Յ Ե Բ :	

Հրատ. Սմբատյանց, 482: Լալայան, XV III, 117 (Երկուսի մոտ էլ թերի և ազավազված է):
Լուսակ. 4

5. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երեք հատ, կանգնած են եկեղեցու տրևմտյան պատի տակ, նրա հյուսիսային անկյունում.

Ա. մեջտեղին, խրված դեռնի մեջ, ջարդոտված քիվին և տակը 2 տող.
... Ա Ե Ի Ա Ս Պ Յ Ը Ե Լ ... Դ Բ Ե Խ Ա Ձ Ս Բ Մ Ա Ր Ե Ս Ա Ւ Ս Պ Ե Յ Ղ Ր Ո Ս Ղ Ա Բ Ե Ղ Ա Յ Ի Ն.
Ջ Ձ Ը Թ Վ : Ջ Ը : (1459):

6. Բ. Նախորդին կից հյուսիսից, խրված դեռնի մեջ և թեքված առաջ. ճակատին 2 տող.

Ե Ս Կ Մ Ա Ր Ս Կ Ն Ե Յ Ս Բ Ե Ն Ը Ի Ա Ս Ի Ր
Դ Բ Ե Ս Ո Ի Ր Ի Շ Ք Ա Ս Ա Ր Ի Ն Մ Ա Ր Ի Բ
ԵՍ Է Տ Ա Ր Ս Կ Ա Ն Կ Ն Ե Յ Ղ Ր Ո Ս Ո Բ.
Խ Ա Ձ Ս Հ Ա Ւ Ր Ի Մ | Գ Ի Ի Ա Տ Ո Ւ Ր Ի Ն,
Ք Ա Ս Ղ Պ Ա Ր Ի Ն, Մ Ա Ր Ք Ա Ր Տ Ի Ն Ղ :
Լուսակ. 5

7. Գ. Նախորդներին կից հարավից, քիվին և տակը 2 տող.

Բ Ի Չ Ս Բ Ա Ե Ի Ա Մ Ա Ր Գ Ի Ր Ո Ս Ք Ն Ա
Վ Ր. Խ Ա Ձ Ս Բ Մ Ա Ր Ե Ս Ա Ւ Ս Մ Ա Ր Տ Ի Ր Ո Ս Ք Ս Հ Ր Ո Ս Ա Ւ Ն . . . | Յ Ո Հ Ա Ն Է Ս Կ Ա Ղ Ջ Մ Ղ Ո Ղ :
Վ Ր Կ Ա Ն Ա Ս Կ Ձ Յ

Մանր. Այս կրկն խաչքարերը նույն ղերդատաանին են վերաբերում և ժամանակակից են հույն ՅՈՀԱՆՆԵՍԻ կազմածին:
— 14 —

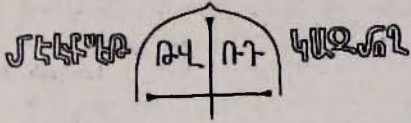
8. ԽԱԶԿԱՐԵՐ, ԵՐԿՈՒ հատ, մեծ և զեղաքանգակ, իրար կից, կանգնած են Եկեղեցու հարավային մուսքի դիմաց.

Ա. քիվին, խորանի վերին մասերում՝ ներսից և գրսից.

ՄԲԻՐԲԻԽԱՆԵՆԵՂՔԱԿՆԵՆԻ

ՍԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ ԵՂԻՍԱՅԲԵԴԻՆ.

ՄԵԼԲՍԵԹ ԿԱԶՍՈՂ. ԹՎ.: ՌԴ.: (1555):

Լուսանկ. 6

9. Բ. ՃԱԿԱՏԻՆ ԵՎ ԽՈՐԱՆԻ ՇՈՒՐՁԸ

ԿԱ ՏԱՆ ԱՅԵՍՏ -- ԻՖԲԱՐԵԳԻԱՆԱՆԵՑ
ԻԶԽԱՉՍՎԱՍ ԿՈՒԴԵՆՆԻՍ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԵԼ ԴԻՖ
ԲԱՐԵԳՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
ՁԽԱԶՍ ՎԱՍՆ ՄՓՐԿՈՒԹԵ
ՀՈԴՈՑ ԻՄՈՑ : ՄԵԼ ԻԿՌՈՒԹ
ԿԱԶՍՈՂ: ԲԱՐԵԳԻՆ Է
ԽԱԶՍ:

ՄԵԼՔԱՆԵՐԿԱՅՏՏՈՂ

ԲԱՐԵԳԻԱՆԵՑ

..... ԵԼԼԼ
... 10 + 10 ԼԲԱՂԻՆ
ՉՍԵՓԱՆՈՍ ՔԱՆԱՆԷՆ
ՈՒՐԻՆԻԿԳՈՒՆԿՉԱԿԷՆ
ՀԱՐԻՆԻԿԳՈՒՆՆՈՒՆԷՆ
ԵԿԻՆԴԳԱՆԱԿԱՅՆ ՇԻՆԵՑ
ԻՆԿԵՍՏՈՒՄ ՇԻՆԵՑԻՆԻՖ
ՇՐԶԱՅ ՊԱՄԱԿԱՆԱՆԵՑԻ
ՉԻԱՉՍԵՐՍ ՈՐԲԵՐԿԻԼ
ՊԱԳԵՖ ՅԻՇԵՑԵՔԻՖ

ԹԻԿՈՒՆՔԻՆ
ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ ԵՍ ՄԵԼ ԻԿՐ
ԲԱՐԵԳՍ, ԵՂԻՍԱՅՐ ԻՄ |
ՉՍԱՅ ԵՓԱՆՈՍ ՔԱՆԱՆԷՆ: |
ՈՐԴԻՆ ԻՄ ԴՈՒՆԿԱՑԱՅ ԲԷԿՆ, |
ՀԱՐԻՆ ԻՄ ԳՈՒՆՏՈՒՉ ԱՂԷՆ, |
ԵԿԻՆԻՔ ԳԱՆՁԱԿԱՅ, ՇԻՆԵՑ- |
ԻՆԻՔ ԿԱՐՄՈՒՆԻՉ, ՇԻՆԵՑԻՆԻՔ |
ՇՐՁԱՅՊԱՍՍ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ |
ՉԽԱՉ[Ս]ԵՐՍ. ՈՐԻՔ ՅԵՐԿԻՐ |
ՊԱԳԵՖ ՅԻՇԵՑԵՔ Ի ԲՍ: |

Ծանոթ. Խաչքարի վերին մասն այժմ կոտորված-ընկած է տեղում և գրա հետևանքով Թիկունքի առաջին և մասամբ երկրորդ սողերը ջարդոտված են:

Ութերորդ սողում ՇՐՁԱՅՊԱՍՍ ներկա դեպքում նշանակում է Եկեղեցու բակի շրջապարիսպը:

Նախորդի հետ շինված է միաժամանակ և կազմող Մեղիքսեթի ձեռքով, հետևաբար՝ 1555 թ.:

Հրատ. Ամրատյանց, 484, Կալայան, XVIII, Լուսանկ. 7

10. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, 3 մետր երկարությամբ, հարավային կողմին երախները բացած և դեմ-դեմի վիշապներ, երեսին զավագան. գտնվում է նախորդ խաչքարերի դիմաց, վրան՝

Ես Մելիք Ոհկելու ասպանու շինեցի հոր իմում մելիք Պար(էֆրեմ):

Ծանոթ. Արձանագրությունն այժմ խիստ մաշվել է և չի վերծանվում. առնում ենք Կալայանից:

Ժամանակով մոտ է նախորդներին:

Հրատ. Կալայան, XVIII, 117:

11. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ. քիվին ուռուցիկ 1 տող.

յԲԽԱԶՔԱՐԷ ԽԱԿՈՒՆՅՈՒՉԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԻՍ՝ ԿՈՒՆՏՈՒՋԻՆՆ՝:

Մանր. Մեր հուշատետրում խաչքարի անգագրութունը չի նշանակված. այն պետք է այստեղ, եկեղեցու բակում, կամ գերեզմանատանը՝ Մելիք Բարեքենց մասում լինի:
Լուսանկ. 8

12. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ընկած է ըսկի արևմտյան մասում՝ ջարդոտված.

... յԲ ԽՆԲԿՐԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԻՍ ԱՒՅՍ ԱԻՆ. [ԹՎ.] : ԻԴ:
(1555):

Մանր. Անձնանունը կարող է ԱԻՆՏԻՔ և ուրիշ ձևով վերծանվել.

13. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, բակի հարավային մասում, երեսին 2 տող.

ՄԲ ԽՉՍԲԱՐԻՒԱՍԱԿՈՒՔԱ
ՆԻՆ ԹՎՈՒԹ:

ՄԲ. ԽԱՍՂՍ ԲԱՐԷԽԱՒԻՍ ԱԿՈՒՔԱՍԻՆ.
ԹՎ. : ԻԹԹ: (1580):

14. ԽԱԶՔԱՐ, հենած է եկեղեցուն պատկից հարավ-արևմտյան կողմում շինված հասարակ դավթի մուտքի մոտ. քիվին 2 տող.

ՍԲԽՆՍԲՐԷԻԱՍՍՈՐԱՆ
ԱԲԵԼԻՆ:: ԹՎՌԱ

ՄԲ. ԽԱՍՂՍ ԲԱՐԷԽԱՒԻՍ ՏՐ. ԱՌՍԵԼԻՆ.
ԹՎ. : ԻՒԱ: (1586):

15. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գրված է նույն դավթի մուտքից վեր, պատի մեջ, ճակատին 2 տող.

ՄԲԻԱՉՍԲԱՐԷԽԱՒԻՍ
+
ԵԻԿԱՉ ՅՈՂԵՒՍԹԻՆԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԻՍ ԳԻՐԳՈՐԻՆ
ԵՒ ԿԱԶՄՈՂ ՄԵԼԻՔՅԱՆԻՆ.
ԹՎ. : ԻԽԴ: (1595):

Լուսանկ. 9

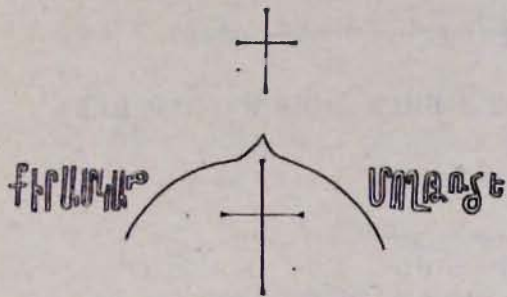
16. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է պապանդանի վրա, որի կողքին կա մեկ փոս ևս՝ այժմ դատարկ. գտնվում է բակի հարավային մասում. քիվին և տակը 3 տող.

ՄԲԻԱՉՍԲԱՐԷԽԱՒԻՍ
+
ԹՈՒԻՆ
ԿՈՂԿԻՅԻԱՆԱՂԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԻՍ ԱԲՐԻՀԱՄԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՑ ԽԱՆԱՂԻՆ.
ԹՎ. : ԻԽԴ: (1595):

Լուսանկ. 10

17. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ազուցված է զավթի արևելյան լղատի մեջ, արտա-
 քուտա, քիվին և շրջանակներին 2 սող.
 --- 1 ԱՐՄԱՐԵՆԱԿՈՒԼ Ո՛՛

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԿՈՒՍ ԱԿՈՒՆԻՆ՝
 ԲԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ՌԾԵ: (1606):

Լուսակ. 11

18. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ մաս. զտնվում է բակի հյուսիսային մասում.

ԱՅՍԷԸԱ-
 ԳԻՍՏՇԱՅ
 ԶԱԴՆԱ.
 ԵՍՍԻՆ
 ՄԷԼԻՔ
 ԲԼԲՈՒԷ.
 ԶՈՃԺԵ

ՍՅԱ Է ՀԱՆՆԱԳԻՍՏ ՇՍԸՂԱԳԻՆ.
 ԱՄՎՈՒՍԻՆ ՍԷԼԻՔ ԲԼԲՈՒՆԻՆ՝
 ԹՎ. : ՌՃԺԵ: (1666):

19. ԽԱԶՔԱՐ, խրված է զեռնի մեջ, բակի հյուսիսային մասում, քիվին 1 սող.

ՍԲԻԱԶՍ ԲԱԷԻՍՈՍՏԱՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԿՈՒՍ ՈՍՏԱՆԻՆ՝

Մանր. Հավանաբար XVII դար:

20. ԽԱԶՔԱՐ, բակի հյուսիսային մասում, քիվին 2 սող.

ՍԲԻԱԶՍԲԻՍ
 ՍԷՐՈՎԱՆԷՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԿՈՒՍ ՍԷՐ ՈՎԱՆԷՍԻՆ՝

Մանր. XVII դար:

21. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, բակի հարավային մասում, քիվին 1 սող.

ԻՈՂԱԿԻՆ ԱՆԹԱՌԱՆ

ՀՈՂԱԿԻՆ, ԱՆԹԱՌԱՆԻՆ՝

Մանր. XVII դար:

22. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, կենցաղային տեսարանով, բակի հարավային մասում,
 կիսեղձ արձանազրությունով, 3 սող.

ՍԲԻԱԶՍԲԱՐԷԻՍԱԸԱՅ. ԻՆ

ՇԿՂԻՆ
 ԱՍՏՄԱՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԿՈՒՍ
 ԱԸՍԸՂԱՍԻՆ
 ՈՐ ՉԻ Թ. : ՉԻՉ: (1277)
 . . . ՅԻՇԷՔ:

23. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, ընկած է բակի արևմտյան մասում, ճակատին 2 տող.

ՄԲ Ի Օ Ն Մ Բ Բ Ի Մ Ս Ս Վ
Վ Կ Ի Ն

ՄԲ. ԽՕԶՈՒ ԲԱՐԷԽԱԻՈՒ ՈՍԱԿԻՆ:

Մանր. XVII դար.

24. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է բակի արևմտյան մասում. քիվին 1 տող.

ՍԲ Ի Ա Մ Բ Ա Ի Ս Մ Ի Ի Թ

ՄԲ. ԽԱ, Զ, Ո, ԲԱ, Բ, Է, Խ, Ա, Ի, Ս Մ Խ Ի Թ, Ո, Բ, Ի, Ն, Ի:

Մանր. XVII դար.

25. ԽԱԶԳԱՐ, բակի հարավային մասում. քիվին 1 տող.

Ի Ա Չ Ո Մ Ի Շ Ա Մ Ի Ն

ԽԱ, Զ, Ո, ՈՒ Մ Ի Շ Ա Ս Ի Ն:

26. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, արևելյան ճակատին 4 տող.

Ա Յ Ս Է Վ Ա Ն
Գ Ի Ս Ս Ղ
Ա Վ Ս Ա Լ Թ Ա Ն
Ի Ն

ԱՅՍ Է ՎԱՆ, ԳԻՍՏ Շ, ԱՆՍԱԼԹԱՆԻՆ:

27. ԽԱԶԳԱՐ, հասարակ, զտնվում է Մեկիք Բարիքի խաչքարից ոչ հեռու.

- Ս Ս Ի Ր Ո Ն Ս Կ Ն Կ Ն Ս Բ Ի Է Յ Կ Ն Կ Ի Ն Ն Կ Ի Ն

Ի Ե ՈՒ Տ Է Ի Ր ՈՒ Ն Ա Վ Ա Ն (ԿՈՆ) Ս Է Ի Է Յ Կ Ա Ն Կ Ն Ե Ց Ի Մ Բ Խ Ա, Զ Ս Վ Զ, Վ Ո Վ Ո Ս Փ Լ Բ Կ ՈՒ Թ Ե Մ:

Մանր. Գծագրի վերջին հրեք գրերը գրված են հարավային կողմին:

Լուսանկ. 12

28. ԽԱԶԳԱՐԻ վրա, որը գտնվելիս է եղել եկեղեցու բակում և այժմ չկա.

Ես Պօղոս կանգնեցի սբ. խաչս իմ որդի Քաղբարից. Թվ. : ԻձՁ: (1657):

Հրատ. Սյրառյանց. 483:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ (ԳԱՓՈՒՑ ՎԱՆՔ)

29. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, անկանոն տողերով և գրչաւթյամբ, բայց հնաձև 4 տող.

Ն Ո Ր Կ Ի Վ Ա Ն Կ Ա Մ Ե Ղ Ե Ի Ի Ն Ձ Վ Ե Ր Ա Վ Ն Ի Վ
Վ Ն Ո Ի Ն Ո Ե Է Մ Ո Ւ Օ Ջ Ո Ր Ո Ղ Վ Ն Ա Բ: Ա Ր Մ Ի Ս Ո
Ի Ր Բ Ի Ր Գ Ո Ր Վ Ա Մ Ա Ն Ա Գ Կ Կ Կ Կ Կ Կ Կ Կ

Ն Ա Վ Ի Ե Ի Գ Ն Ե Կ Ի Չ

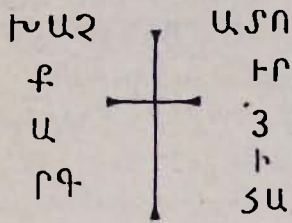
ԴՆՈՐԶԻՎ. ԱՅ. ԿԱՄ ԵՂԵԻ ԻՆՁ ՀԵՐԱԿՂԻ ԶԱՎՆՈՒՆՈՒ ԵՒ ԵՏՈՒ ԶՁՈՐՈՂԱՆՍ
: Բ: ԱՐՏ Ի ՈՈՒՐԲ ԳԻՐԳՈՐ. ՀՐԱՄԱՆԱԻ ԳԱՂԿԱ ՇԱՀՐԵՆՆԱԿ ԵՒ ԳՆԵՑԻ

ՋՐ

Մանոյ. Արձանագրութիւնը թողիլ են անավարտ:
 Համարում ենք X դարի վերջի գործ. բացի այսուհի հիշատակված Գագիկ Շահնշահի հիշա-
 տակումից, դրա համար հիմք ունենք նաև Նոր Բալաղևաի Կ արձանագրութիւնը՝ 1000 թ.,
 ուրն է հրակոչի անունից գրված (Հայրակոչ ձևով):

Լուսակ. 13

30. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, սպուցված է եկեղեցու բեմի կորուսթյան հարավային
 մասում, պատուհանի մոտ, ներքուստ, խաչի շուրջը.

ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՔԱՐԳԻՄԾ, ՅԻՇԱ:

Մանոյ. Խաչքարի տեղագրման. խաչի և գրերի հնաձևու-
 թյան և շենքի բաղադրի ձևից գմբեթավորի վերակառուցելու ժա-
 մանակի հիման վրա համարում ենք X դարի վերջի կամ XI-ի
 սկզբի գործ և այդ վերակառուցման ճարտարապետի հիշատակա-
 գրութիւն:

31. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային պատի վերին մասում, քիվի տակ, արասքուռոտ,
 4 տող.

ԻԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆՆՆԱՆ ԱԼՏԵՐՈՒԹԵՎԱՆԷԻԵԻ ՇԱՅՆՇԱՅԻ ԻՅԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵ
 ՏՆՎԹԱՆԻՍԻ ԱԹՈՒ -- ԱԼՄԵԾԴԵՂԻՄ
 ԵՍՏՐՈՒԳ ՎԱԴԱԳԵՏԻ ԶԱԷՐԵԼԵԿԵՂԵՑԻՍՎԱՆԱՑՍՆՄԱՅՎԱՑԻՎԱԼԱԼ
 ԸՆԶԻՑԵԻՍՏԱՑՎԱԾՈՒ -- ԻՄՈՑՍԱԿԷ
 ԵԻՅԱՍՏԱՏԵՑԻՆՉՈԳՈՅԻՄՈՅԱՆՉԻՆԷ ԵԻԿԱԳԵՑԻՆՉԵՂԵՐՍՅԱՆԴԵՐՁԻՄԱԿԷԹԵՂԱՄԱՐԱԳ
 ԶՅԱՐՈՒԹԵ ՇԱԲ -- ԱԹՆՄԱԹՆԵՆ
 ԱԲՅՆԻՆ . . . ԻԱՓԱ . . . ԱՄԱՆ . . . ՍԻՆԱՐՆՈՒ ԿԱՏԱՐԻԶԲԻՐԱՄԱՆԱՑՄԵՐՈՑ
 ԱԻՐԿՆԵՍՑԻՆԻՏԷԱՅՆԷ

Ի ԹԱԳԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆՆՆ ՎՐԱՄԹ ԹԱՄԱՐԻ: ԵՒ ԻՆՔՆԱԿՄԱԼ ՏԵՐՈՒԹԵ. ԻՎԱՆԷԻ
 ԵՒ ՇԱՅՆՇԱՅԻ, Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵ. ՏՆ. ՎՐԹԱՆԻՍԻ ԱԹՈՒՄԱԿԱԼ ՄԵԾԴԵՂԻՍ
 ԵՍ ՏՐՈՒԳ ՎԱՐԳԱՊԵՏ ԵԻՆԵՑԻՍ ԶԱԷՐԵՂԵՅԱԼ, ԵԿԵՂԵՑԻՍ ՎԱՆԱՑՍ
 ՆՈՐԱՑՎԱՑ Ի ՀԱԼԱԼ, ԸՆԶԻՑ ԵՒ Ի ՍՏԱՑՎԱԾՈՒՑ ԻՄՈՑ ՈԱԿԱԼ ԵՒ ՀԱՍՏԱՏԵՑԻ
 ՀՈԳՈՑ ԻՄՈՑ ԱՆՁԻՆՁ . . . ԵՒ ԿԱՐԳԵՑԻ ԻՆՁ, ԵՂԵՐՍԵՅ ԶԱՆԳԵՐՁ, Ի ՏԱՐԻՆ
 :Է: ՊԱՏԱՐԱԳ ԶՅԱՐՈՒԹԵ ՇԱԲԱԹՆ: ՈՐ ԱԹՆԵՆ | ԱԻՐԿՆԻՆ ԻՑԱՑԻ. ԽԱՓԱՐՆ-
 ՈՂՔՆԻ . . . ԱՄԱՆ . . . ՍԻՆ ԱԹՆՈՒ ԿԱՏԱՐԻԶԲԻ ՀՐԱՄԱՆԱՑ ՄԵՐՈՑ
 ԱԻՐԿՆԵՍՑԻՆ Ի ՏԷ. ԱՑ. ԱՄԻՆ:

Մանոյ. Գրված պիտք է լինի XIII դարի սկզբներին, երբ Իվանեն գետ կենդանի էր, և
 Շահնշահը՝ հասուն գործիչ:

Հրատ. Սմրատյանց. 485: Կալայան, XVIII, 119, երկուսն էլ մեկից և վերջից թերի

32. Եկեղեցոյի արեւմտյան պատի հյուսիսային մասում, ներքուստ, մուտքի անկյունից, 6 սող.

ԵՍ ՄԻԻԹԱՐ ՆՄ ԱՇՎԱՑ ԴԷՄ
 ԵԹԱՍՄԿԱԱԿԻՑ ԵԲԱԳՆ ԱԿԱՆ Ե
 ՂԵՎԱԴԱ ՊԵՏԻ ՆԵԻ ՇԻՆՈՒԹԵՄԼԻՍ
 ԱՌՉԻՍ ԵԻՆԱ ՍԱՆԱԿԱՆՆԵՑԻՆՁ
 ԻՏԱԻՆ Բ. ԶԱԶՄԻՍԱՂԻՆ ՏԱՄՍԿԱ
 ՏԱԻՉՔ ՀՐԱԱՆ ԱՑԱՆՈՑԱԿՆԻՍՅԱՄ

ԵՍ ՄԻԻԹԱՐ, ՆՈՐԱՏՎԱՑ
 ԴԷՄ|ԵԹԱՐՍ, ՈՐ ԿԱՄԱԿԻՑ
 ԵԻ ԱԻԳՆԱԿԱՆ Ե|ԴԷՎԱՐ-
 ԴԱՊԵՏԻՆ ԵԻ ՇԻՆՈՒԹԵ. ՄԲ.
 ԼՈՒՍ|ԱԻՈՐՁԻՍ. ԵԻ ՆԱ.
 ՍԱՀՄԱՆԵՑ ԻՆՁ|Ի ՏԱՐԻՆ:Բ:
 ԺԱՄ ՁՄԲ ԽԱՉԻՆ ՏԱԻՆՆ.
 ԿԱ|ՏԱՐԻՉՔ ՀՐԱՄԱՆԱՑ ՄԵ-
 ՐՈՑ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՑ:

Մանր. Ժամանակակից է նախորդին, XIII դարի 20-ական թվականներ: Այս Միիթարի անվամբ 1211 թ. գրված արձանագրություն տե՛ս Լ 49:

Հրատ. Սմբատյանց, 487: Լալայան, XVIII, 120: Երկուն էլ Դիմերար րատի փոխարեն դրել են առաջնորդ:

Լուսանկ. Ի

33. Եկեղեցոյի հյուսիսային պատի արեւմտյան մասի վերևում, քիվի տակ, արասքուսա, 7 սող.

ԵՍ ԻՈՅՏԱՆ ԴԵՏԵԹԱՍՆՈՐ
 ԱՇՎԱՑԱԻԳՆ ԱԿԱՆ ԵԶԵՄ ԳՐԻԳՐ
 ԻՍ ԸՆԶԱՔԻՄԱՔ ԵԲԱԿ ԴԱՊԵՏ Ս
 ՍԱՆԱՆ ԵՅԻՆՁԻՏԱԿ ԻՆ. Բ. ԱՐ Ի Ր
 ԻԳԻՏԻՍԱԿ ԶԻՆՄԻՆՆԻՆՁԵԻՄՆԻԿԵ
 ՆԱԿՑԻՆԻՄԲԻՍՏՈՆԵԻՆ ԿԱՏԱԿ
 Ի ԶՔ ՀՐԱ ԱՆԱՑԱՆՈՑԱԿՆԻՍՅԱՄ

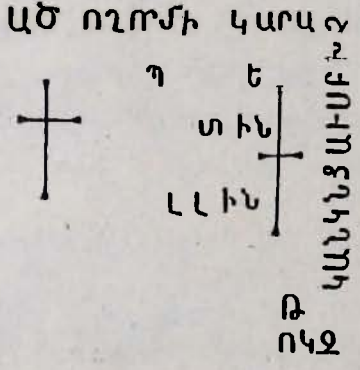
ԵՍ ԽՈՅՏԱՆ ԴԷՄԵԹԱՐՍ ՆՈՐ|
 ԱՏՎԱՑ, ԱԻԳՆԱԿԱՆ ԵԴԷ ՄԲ.
 ԳՐԻԳՐ|ԻՍ ԸՆՁԱԻՔ ԻՄԱԻՔ ԵԻ
 ՎԱՐԴԱՊԵՏՍ|ՍԱՀՄԱՆԵՑ ԻՆՁ Ի
 ՏԱՐԻՆ:Բ: ԱԻՐ|Ի ԳԻՏ ԽԱՉԻՆ.
 ՄԻՆՆ ԻՆՁ ԵԻ ՄԻՆՆ ԿԵ|ՆԱԿ-

ՑԻՆ ԻՄ ՔԻՍՏՈՆԵԻՆ. ԿԱՏԱՐ ԻՉՔ ՀՐԱՄԱՆԱՑ ՄԵՐՈՑ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՑ:

Մանր. Ժամանակը որոշվում է Սոլդանի մի այլ արձանագրությամբ, որը գտնվում է գերեզմանատանը, խաչքարի վրա, թվագրված 1221 թ.:

Լուսանկ. 13

34. Եկեղեցոյի արեւմտյան պատի վերին մասում, քիվի տակ, արասքուսա. սպիտակավուն երեսպատման քարի վրա, երկու խաչ և շուրջը.

ԱՆ. ՈՂՈՐՄԻ ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ
 ԹՎ. : ՈԿԶ: (1217) ԿԱՆՆԵՑԱԻ ՄԲ. ԽԱՉՈՒ:

35. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային պատի կենտրոնում, ներքուստ, 8 սող.

: ԱՎՋՂԻ

ՇՆՈՐՉԻԻՆ ԱՅԵՂԱ ՈՒՌՈՒԷ ԸԻՆՆԿԱՅՈՅ
ԲՈՒՐՈՒԷ ԼԵԱԾԱՏԻՔ Զ ԱԿԱՅ Ի ՐԲԷ ՇԲԵԱՅ
ԷՐԱՒԿԵՍԵՐՈՅ ԵԾԱՌԱՅԱՎԱԿՄԱՅ ՎԱՅՆՅ ԵՐ Կ
ԱԿԵՐԱՌՆԱՐԱՅԷ ՈՅԿԱՎԻՅ ԵՇ ՇԵՌՈՒԿԱՅ
ԻՅՍ ԷՏՆ ՌԻԿԱՍԱ ԸՂԻԲԻՆԻՐԱՄԱՍՎԱՅ ԶՐԱԿԷ
ՐԱՅ:ԱՄՆ ԶԱՍՅԻՄԻՐԻՄԱՍԵՐԵՒՄԱՎԱՅ ԻՆ Ի
ՏԱԵԹ:ՊԱՄԵՂԱՅ:ՇԵՐԱՄԱՍԵՐԲ ԱԿՆԵ ՅԱՅ
ՅԱՆՈՒՍԱԿՔ ԻԱՅԷԻ ՅԱՇԱՏԱԿԱՆ Ռ ԱԵ

ԹՎ. : ԶՂԳ: (1344):

ՇՆՈՐՉԻԻՆ ԱՅ. ԵՒ ՊԱՐՈ-
ՆՈՒԹԵ. ԻՇԽԱՆԻՆ ԶԱՅՈՑ |
ԲՈՒՐՈՒԷԼԻՆ, ԱՇՍՏՈՒՐ ԶԱ-
ԻԱԿԱՑ ԻԻՐ ԲԵՇԲԵՆԱՅ | ԵՒ
ԻՆՈՒՆԻԿԻՆ. ԵՍ, ՄԵՂՈՒՑ-
ԵՍ, ՍՄԻՒԱ ԱՅ ԱՎԱԳՈ,
ՎՍՍՆ ՑԵՐԿԱՐ ԿԵՆԴԱ-
ՆՈՒԹԵ. ՊԱՐՈՆԱՑ ՄԵՐՈՑ,
ԿԱՄԱԿԻՑ ԵՂԷ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ
ՎԱՆՂԻՑՍ ԵՒ ԵՏՈՒ ԻՄ ԶԱ-

ԼԱԱ ԸՆԶԻՒԲ ԳՆԱՑ Ի ՆՈՐԱՏՎԱՑ ԶՐԱՆ ՎԵՐԱ:Ա: ԱԿՆ ԶԱՂԱՑ Ի ՄԲ
ԳՐԻԳՈՐՍ: ՄԻԱԲԱՆՔՍ ՍԱՀՄԱՆԵՑԻՆ ԻՍԱՐԻՆ :Գ: ՊԱՏԱՐՍԳ ԻՆՉ, ԱԻԱԳ
: Ե: ՇԱՐԱԹ ԱԻՐ. ԿԱՏԱՐԻՉՔ ԱԻՐՉՆԻՆ ՅԱՅ:

Ծանոթ. Հրատարակիչները 3 սողում ինքնիկ անձնանունը կարդացել են ի վնսիկ,
նույնանգ՝ մեղուցեալ բառը՝ Սամեղ անձնանուն:
Հրատ. Սմբատյանց, 486: Լալայան, XV/III, 119: Զալալյանց, II, 128: Ալիշան, 47:
Լուսանկ. 16

36. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային պատի կենտրոնում, նախորդի անմիջական տա-
կը, չավարտված արձանագրություն 1 սող.

ՅԱՆՈՒՆ ԱՐԱՐՉԻՆ ԱՅ. ԵՒ ՅԱՇԼԽԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵ. ՄԵՐ . . .

Լուսանկ. 16

37. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային մույթի վրա, ներքուստ, 6 սող.

Չ Ի Ն Ի Ս Ա Գ Ա Ր Ա Կ Ի Ս Մ Ս
Մ Ռ Ա Ի Ա Բ Ա Ը Ա Ն Ե Զ Ա Վ Ա Դ
Ա Շ Մ Է Ս Ի Ա Ն Զ Ա Բ Ի Մ Ա
Ի Ա Ա Ն Մ Ա Ն Ե Ա Ց Ի Ն Ձ
Ա Ձ Ա Ի Մ Ա Ի Ո Ջ Ն Յ Ա Մ Ն Ո Ի Ռ
Ե Ն Ճ Ր Ա Գ Լ Ո Կ Ի Ն Ա Ն Ի Ա Փ Ա Ն

. . . Ա.Գ.Ա.Ր.Ա.Կ.Ի.Ս Մ . . . Ս ՈՐ ՄԻԱ-
ԲՍ.ՆԵՑԱ ՎԱՐԳ|Ա.ՊԵՏԻՍ [ԻՄ] ԸՆԶԱԻՔ
ԻՄԱԻ. ՍՈՇՈՐԱՆԵ[Ա]ՑԻՆ ԻՆՉ | Ա: ԺԱՄ Ի
ՏԱՐԻՈՋՆ. ՅԱՅՏՆՈՒԹՅԵԱՅ Ն ՃՐԱԳԼՈՒՑԻՆ
ԱՆԽԱՓԱՆ:

Ծանոթ. Գրված է անարվեստ գրչի ձեռքով: Հավանաբար XIV դարի սկիզբ:
Լուսանկ. 17

ԱՃ
ՈՂՐՄ ԻՄ Ի Կ
Ի Ս Մ Ի Ր Ո Ջ
ՀՈԳ ՈՆ Ա Մ Ե Ն
† †

38. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հյուսիսային մույթի վրա,
ներքուստ, մանր խաչերի գլխին.

ԱՇ. | ՈՂՈՐՄ Ի ՄԲ. ԽԱՂՉ|ԻՍ ՏԻՐՈՋ |
ՀՈԳՈՒԻՆ. ԱՄԵՆ:

39. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային պատի վերին մասում ներքուստ, ագույված խաչքարի տակին 2 տող.

Հ Ա Ձ Ա Մ Ա Ն
Կ Ա Ն Յ Ի

Հ Ա Ձ Ա Ր Մ Ա Ն | Կ Ա Ն , Գ Ն Ե Յ Ի :

40. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային պատի վերին մասում, արտաքուստ, մեծ սրճանագրության տակ. 2 տող.

Ե Ս Ա Գ Ի Ս ՈՐ Դ Ի Դ Ի Լ Ի Խ Ա Ն Ի Ն Ե Կ Ի Դ Դ Կ Ի Ռ Ե Մ Բ Լ Ի Ա Ր Զ Ի Ս Ե Ա Ե Ն : Գ :
Կ Ա Ս Ա Ա Գ Կ Ա Մ Ա Ր Պ Բ Ա Ն Ի Բ Ե Յ Ա Յ

ԵՍ Ս Ա Ր Գ Ի Ս Ս ՈՐ Դ Ի Դ Ի Լ Ի Խ Ա Ն Ի Ն Ե Կ Ի Դ Դ Կ Ի Ռ Ե Մ Բ Լ Ի Ա Ր Զ Ի Ս Ե Ա Ե Ն |
Տ Ա Ր Ի Ն : Գ : | Պ Ա Տ Ա Ր Ա Գ Գ Կ Ա Տ Ա Ր Ո Ղ Բ Ա Ի Ր Զ Ն Ի Ն Ի Բ Ե Յ Ա Յ :

Ծանոթ. Այս Սարգսի տապանաքարը գտնվում է Նոր Բայազետի գերեզմանատանը՝ թվագրված 1502 թ.:

41. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատին, ներքուստ.

Ի պարոնոսքետնի իւանիք և Շահնուսի ևս սէր Պետրոս վարդապետ հաւնութեւն
կորուսր ընչիւք և ստացուածովք շինեցի վեկեղեցիս:

Ծանոթ. Այս արձանագրութիւնը մենք տեղամ չգտանք:

Հրատ. Զայալյանց, Բ, 128: Սմբատյանց, 487: Լայպան, XVIII, 119:

ԳՅՈՒՂԱՄԻՋՈՒՄ ՅՐՎԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ:

42. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ, կանգնած ճարտարապետորեն ձևավորված բարձր պատվանդանի վրա, կոչվում է «Հսոգախաչ», գտնվում է գյուղի հյուսիսային ծայրին. գոմերի բակում. պատվանդանի վրայի բարձի արևմտյան երեսին 6 տող.

Ա Ն Ռ Ի Ա Մ Ն Ա Մ . Ո Ճ . Ե . Թ . Կ Ի Ս յ Ի Շ
Խ Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ն Ա Ի Թ Ա Բ Ա Կ Ի Ն Ի Բ Ա Ն
Ա Ի Ա Բ Ա Գ Ի Ն Շ Ա Յ Ն Շ Ա Տ Ի Ե Ս Տ Ե Ժ Ո Ր Ե Լ Ս
Խ Ո Շ Ա Կ Ի Ն Ս Ն Ո Գ Ա Ք Ս Ն Ո Ր Ա Մ Ո Ս Կ Ա Գ Ո Գ Չ Ի Ս
Ո Ր Թ Ա Մ Պ Ո Բ Ա Բ Կ Ո Թ Ե Ն Շ Ա Թ Ե Գ Ա Բ Ս Ո Լ Մ Ա Ն Ն
Խ Ո Ր Ա Ս Ա Ն Ա Կ Ո Ս Ո Ր Ա Ա Ք Ս Բ Ա Զ Ո Ւ Մ Ա Ր Ա Բ

ԱՆՈՒԱՄԻԲԻՆ ԱՅ. : ՈՉԵ: (1226) ԹՎԻՈ, ՅԻՇԽԱՆՈՒԹԵԼՍԻՆ ԱԹԱԲԱԿԻՆ ԻԻԱՆ |
Ա Ե Ի Ա Բ Ա Գ Ի Ն Շ Ա Ն Ն Շ Ա Չ Ի Ե Ս Մ Ե Փ Ո Ր Ե Լ Ս | Խ Ո Շ Ո Ա Բ Ի Ն Ս Ն Ո լ Ի Յ Ս Ա Շ Ո, Ն Ո Ր Ա Տ Ո լ Ի Ս
Կ Ա Ց Ո լ Ի Յ Զ Ի Ս | Ո Ր Թ Ա Մ Ա Յ Ո. Բ Ա Ր Կ Ո Ւ Թ Ե Ն Շ Ա լ Ի Թ Ե Ց Ա Ի Ո Ո Ւ Լ Տ Ա Ն Ն | Խ Ո Ր Ա Ս Ա Ն Ա
Կ Ո Տ Ո Ր Ա Շ Ո Բ Ա Զ Ո Ւ Մ Ա Ր Ա Բ :

Նույն բարձի հարավային երեսին, 5 տող.

ՄԵՒՈՐԵԱԼՍ ՇԻՆԻՍ, ԽԱԳԱ-
ԿՍ, ՀԱՆԻ ՓՍՄԼՍ ՇԻՆԵՑԻ
ԽԱԶՍ, ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԻՒ ՓԻ-
ԿՈՒԹԻԻՆ ԻՆՁ, ԾՆՈՂԱՑ
ԻՄՈՑ. ՅԵԶՐ ՄԵԼԹԻՍՆԻՍ.
ՈՐԲ ԵՐԿՐՊԱԳԷՔ ՀԻՇԵՑԷՔ:

ՄԵՓՈՐԵԱԼՍ ՇԻՆԻՍ, ԽԱԳԱ-
ԿՍ, ՀԱՆԻ ՓՍՄԼՍ ՇԻՆԵՑԻ
ԽԱԶՍ, ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԻՒ ՓԻ-
ԿՈՒԹԻԻՆ ԻՆՁ, ԾՆՈՂԱՑ
ԻՄՈՑ. ՅԵԶՐ ՄԵԼԹԻՍՆԻՍ.
ՈՐԲ ԵՐԿՐՊԱԳԷՔ ՀԻՇԵՑԷՔ:

Մանր. Հրատարակիչների մոտ թերի է և աղավաղված:

Հրատ. Սմրատյանց. 484. Լայպան, XV/III, 116.
Լուսաճկ. 18

43. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, վերին մասը սրանկյուն, կանգնած է պատվանդանի վրա
ս. Մծածին եկեղեցուց արևմուտք, նեղ փողոցի մեջ. պատվանդանի հարավային
երեսին 6 տող.

ՁՍՈՂԵՍ ՄԵՂԱՈՐ
ՆԱԴԻՐԱՅՍԿԱՆՔՆԵՑԻԶ
ԽԱՅՉՍ ԳԼՈՒՆՄԲ ԳՐԻԳՐԲ ԱԷԻԱԿՍ
ՅՈԳՈՅԻՄԲ ՈՒՆՆ ԱՃԱ ԾԻՆԱՄԻՆՅՈԳ
ՈՅՆԻՄԿԵ ՆԱԿՑԻՆ ՈՎԿԱԴԴ ԱՅՔՅԻՂԵՍ
ՎԻՔԻ ՔՍ: ԱՄԵՆ ԱՏՈՂՈՐՄԵ ԱԵ ՅԵԶ

ԹՎ ԻՂՍ : ՈՂ : (1241) ԵՍ ՄԵՂԱԻՈՐ | ՆԱԳԻՐԱՑՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԽԱՑՁՍ. ԳԼՈՒԽՆ
ՄԲ. ԳՐԻԳՐԻ ԲԱՐԵԽԱԻՍ | ՀՈԳՈՑ ԻՄ. ԲՈՒՆՆ՝ ԱԾԱԾԻՆ՝ ՄԱՄԻՆ ՀՈԳՈՑՆ, ԻՄ
ԿԵՆԱԿՑԻՆ : ՈՎ. ԿԱՐԴԱՑՔ ՅԻՇԵՍՁԻՔ Ի ՔՍ. ԱՄԵՆ՝ ԱԾ ՈՂՈՐՄԵԱ ԵՒ ՁԵԶ :

Մանր. ՆԱԴԻՐԱՑ անունը ՆԱԴԻՐ անվան ժողովրդական ձև է:

Պաշարերը երբեմն ունենում են իրենց կոչումները՝ ամենափրկիչ կամ որևէ սրբի
անուն. ներկա դեպքում բուն խաչքարին և նրա պատվանդանին արվել են տարբեր անուններ
և նվիրվել մեկը՝ ամասնու. իսկ մյուսը՝ կնոջ հիշատակին:

Լուսաճկ. 19

44. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ գեղաքանդակ, ընկած է հաջորդի մոտ, քիվին և խաչի
թևերի շուրջը 2 տող.

ԵՍԱՄԱՂԵՍԿԱՆԳՍԲԻՆՆԱԻՐՆԻՄԻՈՒԲԱԹԻՆ
ԹՎ | ՌԲ

ԵՍ ՍԱՏԱՂԵՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻՒՄ. ԽԱԶՍ ՄԱԻՐՆ ԻՄ ԽՈՒԲԱԹԻՆ. |

ԹՎ. : ՌԲ : (1553):

Մանր. առաջին տողի վերջին երկու տառը հարավային կողմին:

45. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և դեղաքանդակ, կանդնած է գյուղամիջում, սունմական գերեզմանոցում,

Ե Տ Ի Ա Տ Ի Ն Ե Յ Ի Մ Ի Զ Ն Ի Բ Ի Բ Վ

Ը Ս Ճ Ո Ղ Ն Ո Ր Ա Մ Ո Ւ Ն Ո Ս
 Լ Ա Ն Կ Ե Յ Ի Մ Բ Ի Կ Ն Ա Ի Մ
 Մ Է Ր Կ Լ Ա Մ Ա Ո Լ Կ Թ
 Կ Ն Կ Ե Ն Ո Լ Ն Ո Ր Ն Ի Մ
 Կ Ի Բ Ե Ր Ա Յ Ո Ղ Ն Ո Ր Մ
 Հ Ձ Ո Յ

Ճ Ո Ի Ղ Ե Յ Ի Ի Լ Լ Կ . Զ : Ղ : Բ : Պ Ե Տ Ր Ո Ս Ե Ղ
 Մ Ե Բ Ո Ր Դ Ի Ե Տ Բ Մ Ո Ի Ն Պ Ա Ր Ս Բ Ե Ն Ո Լ Ե Մ Դ
 Ե Ս Ս Ա Տ Ա Ղ Ե Ս Կ Ա Ե Յ Ի Մ Բ Ի Զ Բ Ա Ի : Ե Ղ Բ Ա Ի Ր Ն Ի Մ : Մ Ա Ր Տ Ի Ր

Հարավային կողմին 2 սող.

ԵՈ ՍԱՏԱԳԼԵՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԽԱՍԻՈՂ
 ԵՂԲԱԻՐՆ ԻՄ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ :

Լուսանկ. 20

46. Խաչքար, բնկած է նախորդի մաս, քիվին 1 սող.

Մ Ի Ա Ն Ս Ս Ա Ր Գ Ի Ս Ի Ն

ՄԲ. ԽԱԶՍ ՍԱՐԳԻՍԻՆ :

Մանր. Ժամանակակից նախորդներին :

47. ԽԱԶՔԱՐ, կանդնած է նախորդներին մաս, քիվին 1 սող.

Ի Ա Յ Բ Ա Ի Ա Ս Է Թ Ա Ր Ի Ջ

ԽԱԶՍ, ԲԱՐԵՆԽԱՍ ԷԹԱՐԻՆ :

Մանր. Ժամանակակից է նախորդներին :

48. ԽԱԶՔԱՐ, կանդնած է հղի գյուղի արևմտյան հզրին, գետակին, հին կամուրջի մաս, որի պատվանդանի վրա հղի է կամուրջի շինության արձանագրությունը.

Ի քիվին Հայոց : ՈԿ : (1211), ի քաղաքաբնական Աղին, ի պատմության
 Իսանկին, եւ Քաջագաւառ շինեցի գեամուրջն և կանգնեցի զխաչս . . .

Հրատ. Ջալալանց. 11 128: Ալիշան, 47: Սմբատյանց, 487: Լալայան, XV/11, 120:

ՄԵՆ ԳԵՐԵՁՄԱՆԱՏՈՒՆ
Ա. ՄԱՏՈՒՌ

49. ԽԱԶԳԱՐԻ ճարտարապետորեն կառուցված մեծ պատվանդանի երեք քարերի վրա. կից Ա. մատուռի հյուսիսային պատին, 7 տող.

ՃԻՌԻԿԻՔՎԵԻԺԱՄԱՆԱ --- ՎԻՇՊԱՆՇԻՇԻ ԱՆԱՑՄԵՄՑՁԱԲ
ԱՐԵԻԵԻԻԱՆԵԻԵՍՄԻԻ ԺԱՓԵՃՈՒՐԱՆՑ ՈՐԴԻԱԻԹԻՆԱ
ՈՅԻԻԱՅԵԻՏՐԱՄԱՆԱԲ ՄԵԾԻՆԻԻԱՆԵԻԵ՛ ԼԵԱԲԱՋՆՈՐԴՄԵԾ
ԱՏՈՂԱԳԵԱԲԵՍՆՈՐԱՄ ՈՒԱՑԿԱՄԵՂԵԻԻԱԿ ԱՆԳՆԵԱԼԵԻԱՐՍԻ
ՓՐԿՈՒԹԵՆՆՁԵՑԵԼՈՑԻ ԴՑՈՐԲԵՐԳՐՊԱԳԵԲ ՅԻՇԵՑԵԲԻՏՐ
ՈՒԵԻՄԱԿԱՑՈՎԱԶԱՄԱԿ ԱՆՈՒԹԵԱՅԼՆՅՆ ՍԻՒԴԱԵՆԵ՛Ն
ՅԻՆՁԵՒՈՐԴՈՑԻՍ

Ի. ՈԿ: (1211) ԹՎ. Ի ԺԱՄԱՆԱԿՍ ԲՊԼԵՊԱՇՏ ԻՇԽԱՆԱՅ ՄԵՐՈՑ ԶԱՔՍՐԷՅԻ ԵՒ
ԻԻԱՆԵՅԻ, ԵՍ ՄԽԻԹԱՐ ՓԵՃՈՒՐԱՆՑ, ՈՐԳԻ ԳԱԻԹԻ, ՇՆՆՈՐՁԻՆ ԱՅ. ԵՒ ՀՐԱՄՍ-
ՆԱԻ ՄԵՍԻՆ ԻԻԱՆԵՅԻ ԵՂԷ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԵՍՍԱԶՈՋԱԿ ԳԵՍԻՂԻՍ ՆՈՐԱՏՈՒԱՑ.
ԿԱՄ ԵՂԵԻ ԻՆՁ ԿԱՆԳՆԵԱԿ ԶԽԱԶՍ Ի ՓՐԿՈՒԹԵՆՆՁԵՑԵԼՈՑ ԻՄՈՑ: ՈՐՔ
ԵՐԿՐՊԱԳԵԲ ՅԻՇԵՑԵԲ Ի ՏՐՈՒՆ ԵՒ ՏԱՃԿԱՑ ՈՎ ԱԶԱՏԱԿՐԱՆՈՒԹԻՒ ԱՅԼՆ
ՍԻ . . . Ի ԳԱՆԷ, ԵՐԵՏ ԻՆՁ ԵՒ ՈՐԴՈՑՆ ԻՄ:

Մանր. Վերջին երկու տողը զրկած են այլ գրչութամբ, հետագա ավելացում է և
իմաստը՝ մաթ.
Հրատ. Շահաթունյանց, Բ. 239: Ալիշան, 47: Սմբատյանց, 485: Լալայան, XVIII, 118,
Լուսակ. 21

50. Ա. ՄԱՏՈՒՌԻ հյուսիսային պատի վերին մասում. 10 տող.

ԳԱՌՈՐՈՒԹԵՆ
ՈՐԴԻՄԻԻ
ԹԱՐԱՈՐԵՂԵԱՌԱՋՆՈՐԴՄԵԾԱՅՈՂ
ԱԿԳԵՂԻՍՆՈՐԱՄԱՑԿԱՑԿԱՄԵՂԵԻՆՁԵ
ԻԿԱՆԳՆԵՑԻՉԻՈՐԱՆՍԵԳՆՆԱՐԷՍԻ
ԵՐՈՒՆԱԿԱՆ: ՅԻՇԱՄԱԿՆՈՐՈՒՄՈՒԵԻ
ՉՈՒՉԱԻՆԵԻՎԱԻ ԻՄՈՄԻԹԱՐ
ԱԵԻՎԱՄԱԻԵՆԱԵՆԱՅՆՆՆՁԵՑԵԼՈՑԻ
ՄՈՑ: ՈՐՔ ԵՐԿՐՊԱԳԵԲՍՄԱԶՄԵԶՅԱՆԱ
ԹԱՅԻՇԵՑԵԲ

ԹԱՂԱՌՈՐՈՒԹԵՆ
ՈՐԴԻ ՄԽԻԹԱՐԱ, ՈՐ
ԵՂԷ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՄԵՍՍԱԶՈՋԱԿ
ԳԵՍԻՂԻՍ ՆՈՐԱՏՎԱՑ ԿԱՄ ԵՂԵԻ
ԻՆՁ ԵՒ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԽՈՐԱՆՍ
ԵՒ ԶՆԱՆՔՍ ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ՅԻ-
ՇԱՏԱԿ ՀՈԳՈ ԻՄՈ ԵՒ ԶՈՒՉԱԻՆ
ԵՒ ՀԱԻՐ ԻՄՈ ՄԽԻԹԱՐԱ ԵՒ ՀԱ-
ՄԱԻՐԷՆ ԱՄԵՆԱՑՆ ՆՐՆՁԵՑԵԼՈՑ
ԻՄՈՑ: ՈՐՔ ԵՐԿՐՊԱԳԵԲ ՍՄԱ
ՄԵՁ ՅԱՂԱԻԹՍ ՅԻՇԵՑԵԲ:

Մանր. Դրված է նախորդից քիչ հետո, կրք Մխիթարին հաջորդել է նրա որդին՝ գլուղի
առաջնորդության պաշտոնով. դժբախտաբար անունը չի պահպանվել:
Առաջին և երկրորդ տողերի սկիզբը պարունակող քարերը դեռևս Շահաթունյանի օրոք
կորած են եղել:
Բոլոր հրատարակիչների մոտ կառուցողի անունը ևս Մխիթար է վերձանվել. Ալիշանը
իրավամբ կասկածում է հայր ու որդի նույն անունով կոչվելու մասին:
Հրատ. Շահաթունյանց Բ. 239: Ալիշան, 47: Սմբատյանց, 485: Լալայան, XVIII, 118:

51. Ա. ՄԱՏՈՒՌԻ մուտքի հարավային կողի ստորին մասում, թերի արձանագրութուն, 1 սող.

ԵԱՆԹՌԻՉԼԳ

. . . ԵԱՆ թվ. : ՌՃԳԳ : (1744):

52. Ա. ՄԱՏՈՒՌԻ արևմտյան պատի գլխին կանգնած մի քարի վրա խաչ և թևերի արտնքներում.

Մ | ԱԾ
| ՈՂ
Մ | ՈՐ

ԱԾ. ՈՂ. ՈՐ. ՄԵԱ.:

53. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ, խոշոր գծերով, գեղաքանդակ, կանգնած է երկաստիճան բարձր պատվանդանի վրա. գանվում է գերեզմանատան հարավային մասում. պատվանդանի վրա շավարտված արձանագրության 3 սող.

Ի Թ Ս Կ Ո Վ Կ Գ Ե Ս Ե Ո Ւ Ա Ն
Ե Դ Ա Մ Դ Ե Վ Ե Թ Ա Ր Կ Ա Ց Ի
Ն Ո Ր

Ի թվ. ի լ լ : ՈՂԳ : (1225) ԵՍ ԽՈՒԱՆ : Ե : (5) [Գ] ԱՄ ԴԵՄԵԹԱՐ ԿԱՑԻ |
ՆՈՐ ԱՏՈՒԱՑ

Մանոթ. նորադուրի այլ արձանագրությունների մեջ անունը գրված է ԽՈՑԻԱՆ, իսկ ԴԵՄԵԹԱՐ-ի փոխարեն՝ ԱՌԱՋՆՈՐԳ:

Լուսակ. 22

54. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ, կանգնած սրբատաշ պատվանդանի վրա, գերեզմանատան արևմտյան մասում. հյուսիսային կողին 7 սող.

Ի Թ Ո Վ
Դ : Ա Մ Բ
Ո Ղ Մ Ո
Բ Մ Ի Ա
Կ Ո Ւ
Մ Ա Յ Ն
Ի Ա Մ

Ի թվ. : ՈՂԳ : (1225). ԱԾ. ՈՂ [Մ] ՈՐ ՄԻ
ԱՊՈՒՏԱՑԻ Ի ԱՄԵՆ :

Լուսակ. 23

ԽԱԶՔԱՐԵՐ, Երկու հատ, մեծ ու պարզ, կանգնած են մի պատվանդանի վրա, գերեզմանատան կենտրոնում:

ԳՈՒԼԻՆ ՄԻՆ ԱՅԻ ԱԹՈՒՆԻՆ

ԹԻՂԸ

ԱՅՈՂՈՐՄԻ ԿՈՍՍՈՍԱՆՍԻ

56. Բ. Քիվին և ստորին մասում, 2 տող.

ՓԱՐԽՈԳԼԻՆ ԱՓԷՆԱՄԷՆ

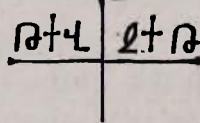

ԱՅՈՂՈՐՄ ԱՐԽԱՆԻՆ

Մանր. Երկու խաչքարերը շինված են նույն վարպետի ձեռքով և մամանակակից են:

57. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, պարզ, գտնվում է նախորդներին մոտ, դեպի հյուսիս, քիվին և ստորին մասում 4 տող.

ԱՅՈՂՈՐՄԻ ԿԱՆԻՆ-ՄԷԻԿ
ԻՆ ՍԱՍՆԻԿԷԿԻՆ ՍԻՄԻԿԻՆ: ՋԱՐ
ՀՈՒՐԻՆ ՇԱՄՆ

55. Ա. Քիվին և ստորին մասում, 3 տող.

ԳՈՒՎԻՆ, ՄԻՆ ԱՅԻ ԱԹՈՒՆԻՆ |

ԱՅ. ՈՂՈՐՄԻ ԿՈՍՍԱՆՍԻԱ |

ԹՎ. : ՋԸ : (1459):

ՓԱՐԽՈԳԼԻՆ, ԱՄԷՆ ԱՄԷՆ.

ԱՅ. ՈՂՈՐՄԻ ՍԱՐԽԱՆՇԻՆ:

ԱՅ. ՈՂՈՐՄԻ ՓԱՇԻՆ, ՄԵԼԼԻԻԲ |
ԻՆ, ՏԱՏԼԲԷԿԻՆ, ՍԻՄԻԿԻՆ, ՋԱՐ |
ՀՈՒՐԻՆ, ՇԱՍԻՆ: | ԹՎ. : ՋԹ : (1460):

Մանր. Առջևում կա մեծ տապանաքար, առանց տապանագրի:

58. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, Երկու հատ, եղել են մի պատվանդանի վրա, մեկն ընկած է այժմ. գտնվում են նախորդների մոտ, նույն շարքում. կանգնած է քիվին 1 տող.

ԽԱԲԱՐԷԻ ԱՄՍՄԻՆԻՍԻՆ

ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՏՐ. ԱԽԱՆԻՍԻՆ Է:

Մանր. Ժամանակակից է նախորդին.

59. ԸՆԿԱԾԻ քիվին 1 տող.

ԽՍԲԷԻ ՍՅՆՉԱՄԻՆ: ԵՄԱՆԱՄԻՆ

ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՀՆԱՉԱՆԻՆ
ԵՒ ՍԱՆԱՄԻՆ:

Մանր. Ժամանակակից է նախորդներին, XV դար:

60. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, նախորդներին մոտ հյուսիսից, քիվին 1 տող.

ԽՄԲԷԻ ՍՄՄԻՆԸ ԵՓՆՍ... ԽՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՏՐ. ՍՏԵՓԱՆՈՍԻՆ:

Մանր. XV դար:

61. ԽԱԶՔԱՐՆԵՐ երեք հատ, մեծ, կանգնած են իրար կից երկու պատվանդանի վրա, որոնցից միայն երկուսն ունեն արձանագրութիւն. զանվում են նախորդների մոտ. հյուսիսայինի ստորին մասում, 3 սոյ.

ՀՈԳՈՅՆ ՈՐԹԵՐ

ԱՅԿԱՏԱՐԻ ԽԵՓԱԿ
Ի ՔՄ

ՀՈԳՈՅՆ, ՈՐ ԹԵՐ | ԱՅԿԱՏԱՐ ՓՈՒԽԵՑԱԿ | Ի ՔՄ

62. ՄԵՋՏԵՂԻՆԻ ստորին մասում 2 սոյ.

Ի ԱՍՔՄ ԱԾՈՂՈՐՄԻՆՈ
ՅԱՅՆԸ

ԽԱԶՈ ՔՄ. ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ ՆՈՒՑԱՅ. ԱՄԷՆ:

63. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, զանվում է գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան ծայրին, քիվին և թևերի շուրջը 2 սոյ.

ՍԲԻՍԲԱԽՍՈՎԱՆԷՍԻՆԻՆ

ԱՎԱՆԷ $\frac{1}{4}$ ԿԱԶԵԳ

ՍԲ. ԽԱԶՄ ԲԱՐԷՅԽԱԿՈՒՍՈՒ ՈՎԱՆԷՍ
ՔՈՒՅԻԱՆԻ ԱՅԻՆ. | ԱՎԱՆԷՍ | ԿԱԶՄԵՑ:

Թանոթ. Դիմացը մեծ տապանաքար է. առանց տապանագրի:

64. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, պարզ, զանվում է գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան մասում, ճակատին 2 սոյ.

ԻԹՎԱԿԱՆԻՍԿԱՅՈՅ: ՉԾԱ
Ի ԽԱՆԻՓՐԿՈՇԹՂԱՍՈՒՄ

Ի ԹՎԱԿԱՆԻՍ ՀԱՅՈՑ: ՉԾԱ: (1502):
ԽԱԶՈ, Ի ՓՐԿՈՒԹ. ԴԱՍՈՒՄԱ:

Թանոթ. Նույն պատվանդանի վրա կանգնած է և երկրորդ խաչքարը. ու դիմացները երկու մեծ տապանաքարեր. բոլորն էլ առանց արձանագրութիւն:

65. ԽԱԶՔԱՐ մեծ, մշակված պատվանդանի վրա, դիմացը օրորոցածե տապանաքար. զանվում է նախորդի մոտ, քիվին 1 սոյ.

ՓԵՍԴԱՆԻԷԼԿԱՆԳՆԵՑԻՉԻԱՂՍ | Փ | ԵՍ ԴՈՆԻԵԼ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՉԽԱԶՈ:

Թանոթ. Ըստ ամենայնի նման է նախորդին. XVI դարի սկիզբ:

66. ԽԱԶՔԱՐ մեծ, զանվում է կենտրոնական մասում. ստորին մասում միայն թվականը.

ԻԹՎԸ
ԾԴ

Ի ԹՎ. : ՉԾԿ: (1505):

Թանոթ. Նույն պատվանդանի վրա կա ևս մեկ խաչքար. առանց արձանագրութիւն:

67. ԽԱԶՔԱՐ, ինքնատիպ, մի քարից շինված պատվանդանն ու խաչքարը պատվանդանի վրա 6 տող. խաչքարի հարավային կողին 2 տող.

ԹԻՎԶԿԴ	ՋՄԿՐՏ	պատվանդանի վրա՝
ԵՍՊԵԿԻՇԷ.	ԻՆԿԱԶ	ԹԻՎ. : ԶԿԴ. (1515) ԵՍ ՊԵԿԵՇԷ Ս
ՍԿԱՆԿԵՑՈ	ՄՈՂՍԻՂ	ԿՈՆԿԵՑՈ ԻՑԻ ԶԵՍ. : ԶՍ ՓՐ. ԿՈՒՅԹԻ
ԼՅԻԶԻԱՍՓՐ	ԷՅԷՔ	ՀՈՂԳՈՒԹՅՆ ԳՈԳՈՐԻՆ:
ԿՈՒԹԻՏ ԶՈՆՋ	ԶՎԱՐԴ	խաչքարի կողին՝
ՈՋՈՐԻՆ	ԻԿՍԻՂ	ԶՄԿՐՏ ԻՉ ԿԱԶ ՄՈՂՍ ԻՇ ԵՅԷՔ
	ԷՅԷՔԻ	ԶՎԱՐԴ ԻԿՈ ԻՇ ԵՑԷՔ Ի ՔՍ:
	ՔՍ	

Լուսակ. 21

68. ԽԱԶՔԱՐ, ոլարդ, նախորդի մաս, ստորին մասում 3 տող.

ԵՍՊ	ԵՍ Պ ԷԿԵՇՍ ԿԱՆԿՆ ԵՑԻ ԽԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹ
ԷԿԵՍԿԱԵԳԻԽԱՍԿԻԹՆ	ՀՈԳՈՅՆ Ս ԻՍ ՀԱԻՐՆ. ՅԻԻՇԵՑԷՔ:
ՀՈԳՅՆ ՍԻՄԿԱԻՆՂ	

Մանր. Անշուշտ նախ անձն է նախորդի հետ, հասեարար ժամանակակից:

Լուսակ. 25

ԹԱՂՐԻՂԱԼԵՆՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ, ՈՐԸ ԳՏԵՂՈՒՄ Է ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՀՅՈՒՍԻՍ-ԱՐԵՎՄՏՑԱՆ ՄԱՍՈՒՄ

69. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, դեղաքանդակ, քիվին ուռուցիկ տառերով 2 տող.

ԽՆՍ Բ ԱՐԻՈՍԷ Խ ՈԳԱԴԵՂԻՆ ՈՐԴՈԳՆ ԹԱՂՐԻ
Ի ՂՈՒԼԻՆ ՂՈ-ԿԱՍԻՆՍԱ-ԼԹԱՆ ՂՈ-ԼԻՆՂԻՂԷ

ԽԱԶՍ ԻԱՐԷՂՍԻՍ Է ԽՈՑԱԳԵՂԻՆ ՈՐԴՈՑՆ ԹԱՂՐԻՂՈՒԼԻՆ, ԳՈՒԿԱՍԻՆ, ՍԱԻԼԹԱՆ ԳՈՒԼԻՆ. ՅԻՇԵՑԷՔ:

Մանր. Նույն պատվանդանի վրա կա դասարկ փոս մի խաչքարի համար, որն այժմ կորած է:

70. ԽԱԶՔԱՐ, պատվանդանի վրա, նախորդի հարավում. քիվին և ստորին կանգնեցուցիչ խաչի վրա 2 տող.

ԿԱՆԳՆԵՑՍԻ ԽԱԶՍ ՀՈԳՈ ԹՎ. : ԶԶԳ. (1534):

ԹԻՎԶԷԳ

71. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդների մաս. քիվին 2 տող.

ԱՑՈՂՈՐՄԻՍԱՐԴԱԻ	ԱՃ. ՈՂՈՐՄԻ ՍԱՐԿԱԻԱԳ ԳՈՒԿԱՍԻՆ. ՔՍ:
ՂՈՒԿԱ Մ ՍԻՆՔՍ	

Մանր. Մրա շուրջը կան մի քանի դասարկ պատվանդաններ:

72. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է նախորդների մոտ. քիվին ուռուցիկ տառերով 1 տող.

ԱԾՈՂՈՐՄԻՄՈՒՍԵՍԻ ՀՈԳՈՆ ՄՏ. ՈՂՈՐՄԻ ՄՈՒՍԵՍԻ ՀՈԳՈՆ:

Լուսակ. 26

73. ԽԱԶԳԱՐ, նախորդների մոտ, փոքր, քիվին ուռուցիկ տառերով 1 տող.

ԽՄԲԱԷԽԱՍ ԱԿՈՒՆԵԻ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ ԱԿՈՒՆԵԻ . . .

Մանր. Չի շարունակված, թևն սեղ կա:

74. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է պատվանդանի առաջ, նախորդների մոտ. քիվին 2 տող.

ԽՄԲԱԷԽԱՍ ԱԿՈՒՆԵԻ

տող.

ԿՐԻ ԻՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ ՏՐ. ԹԷՈՍԻՆ. ԱՐԼԵՅԻՆ:

75. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է նախորդների մոտ. քիվին 2 տող.

ԽՄԲԱԷԽԱՍ ԱԿՈՒՆԵԻ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ ԹՈՒՐՎԱԴԻՆ

ԵՒ ՈՂԱՆԻՆ. ԹՎ. : 9: (1451):

Մանր. Թվականը խիստ կասկածելի է, շատ է մաշված ու անորոշ:

Վերջին հրկու խաչքարերի դիմաց կա հրեք փոս ունեցող պատվանդան. հրորոգ խաչքարը այժմ չկա:

76. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, կանգնած մեծ պատվանդանի վրա, նախորդների մոտ, ստորին մասում թերի, 1 տող.

ԽՄԲԱԷԽԱՍ ԱԿՈՒՆԵԻ

ՔՍ. ԱՏ. ՈՂՈՐՄԻ . . .

Մանր. Եկտտի ունենալով պահպանված այս 8 տապանագրերի մեջ գործածված անունները և թվականները՝ հնարավոր է ենթադրել, որ Մելիք Թանգրիդուլին այն անձնավորութիւնն է, որն ստորագրել է Գեղարքունիքը Տաթևի թևմ հաստատող փաստաթուղթը և որի նստույթը հղել է Մտրտունու շրջանի Վերին Քյոյաղրան, այժմ անմարդարձակ. իսկ հետևի փաստաթուղթը՝ Փատակունիս կոչված:

Ետագուտը կամ նրանց նախորդների. կամ մի ճյուղի բնակավայրն է հղել:

Շահաթունյանց, II, 258: Արշան, 34, Գիվան, II, 27:

ՄԵԼԻՔ ԲԱՐԻՔԵՆՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ, ՈՐԸ ԳՏԵՎՈՒՄ Է
ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ ՀՅՈՒՍԻՍ-ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՄԱՍՈՒՄ

77. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորսցածև, հարավային երեսին հեծյալ և մի մարդ, որը ձեռքերին ունի գաթա և դինու գավ, իսկ հյուսիսային երեսին՝ խորաններ ու խաչեր. որանցից վերև երկու երեսին շարունակվող երկար արձանադրություն՝ մեկական սազ, սպա արևելյան ճակատին 4 սող.

ԻՆԻԹՎ=Ռ=ԱՅՍ·Չ·ՃԱԼԱԷԴԿՄՆ·
ՈՐԷՄԻՄԱԼԻՔՊԱՐԵԳԻՆՆՈՒԿՈՒՆԴՈՒԶԱԿԻՆ

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՈ
ՀԱԽԱՍՉ
ԱԻՆ

Ի ԹՎ. : Ռ : ԱՅՈ : Գ : (1557)
ՃԱԼԱԷԴԿՊԱՐԵԳՈՍՆ, ՈՐ Է
ՈՐԳԻ ՄԱԼԻՔ ՊԱՐԵԳԻՆ,
ԹՈՒ ԿՈՒՆԴՈՒՅ ԱՋԻՆ. ԱՅՈ
Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՀԱԽԱՍՉ |
ԱՐԻՆ :

Մանր. Թվական երկու աստերի արանքում ԱՅՈ բառի իմաստը անհասկանալի է:
ԱՋԻՆ բառը հնարավոր էր Աղին վերձանել, բայց հաջորդի մեջ իս կրկնվում է:
Ջալալ եպիսկոպոսը ասպանաքար շինել ավոզն է:

Լուսանկ. 27 (մի մասը)

78. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նման նախորդին և նրա հարավում. 2 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՍՊԱԳԻ
ԿԵԿԻՆ

ԱՅՈ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՋԻՄԵԿԻՆ:

79. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, նախորդի հարավում, 1 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՄՂԱԿԿԵՐԱՆԻՆ

ԱՅՈ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՀՍԱԻԼԹԱՆԻՆ:

80. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդների մոտ, հարավային երեսին սազ, գավը ձեռքին մարդ, մեկ ուրիշի ձեռքին՝ գործիքներ, սպա երկվող նվազարան փչող մարդը՝ նստած վիճակում. արևմտյան ճակատին 4 սող.

ՄԵԼԻՔ
ԱՐԷԻԱ

ՄԲ. ԽԱԶՍ Բ | ԱՐԷԽԱԼԻՍ | ԱՂԱՄԻՆ. | ԾԱՌԱՅ ԱՅ:

ԱՂԱՄԻՆ
ՀԱՌԱՄԱՆ

Լուսանկ. 28

81. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդների մոտ. հյուսիսային երեսին 2 սող.

ԼԻԽԱՂԱՐԷԻԱՍԱԿԻՆԾԱՌԱՄ

ԳՂԱՍԹ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ | ՏԱԿԻՆ.
ԾԱՌԱՅ ԱՅ. | ԹՎ. : ԻԽԹ : (1600):

82. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, վրան 1 սող.

ԼԲԻԱՂԼԲԱՐԷԻԱՆԵԼԿՈՎԻՆ ՍԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍՍ ՄԵԼԻՔՈՒՄԻՆ:

Մանր. Դրչությունը Քիրամիհն է:

ԽԱԶՔԱՐԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԻՐԱՐ ԿԻՑ ԿԱՆԳՆԱԾ ԵՆ ՆԱԽՈՐԳ
ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐԻ ԴԻՄԱՑ

83. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, կանգնած մի պատվանդանի վրա, զեղաքանդակ,
ս. քիվին և ստորին մասում 3 սող.

ՍԲԻԱՆՍԲԻՐԻԱՍԻԱՆՆՈՎԱՂԻՆ ՍԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍՍ ԽԱՆՈՒՄ ԱՂԻՆ.
ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ԹԼԱ. : (1582);

ՔԻՐԱՆԿԱԳԼՐՈՂՍ.
Ի ԹՎ ՈՂԼԱ:

Մանր. Ճակատի կենտրոնում պատկած է
ննջեցյալը և երկու կողմերից երեքական սգավոր-
ներ:

Լուսակ. 29
(Միայն կազմողի մասը)

84. Բ. Քիվին 1 սող.

ՍԲԻԱՆՍԲԻՐԻԱՍԳՈՂԿԱՂԿԵԿԻՆ ՍԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍՍ ԳՈԶԿԱՑՊԵԿԻՆ.

Մանր. Խաչքարի ճակատին և թեկերի տակ սրբերի և մարդկանց պատկերներ.

85. ԽԱԶՔԱՐԵՐ երկու հաս. կանգնած միևնույն պատվանդանի վրա, կից
նախորդներին հարավից, նույն տոնմական զերեզմանոցում.

ս. քիվին և խորանի կողքերին 2 սող.

ԼԲԻԱՂԼԲԱՐԷԻԱՆՈՒՄԱՆԻ ՍԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍՍ ՈՒՂՈՒՆԱՆԻՆ.
ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ԹԽԹ. : (1600);

86. Բ. Քիվին 1 սող.

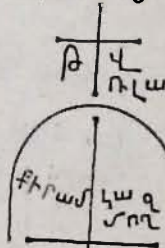
ՍԲԻԱՆՍԲԻՐԷԻԱՍԿԵԿՈՎԻՆ ՍԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍՍ ՊԵԿՈՒՄԻՆ:

Մանր. Քանդակների ոճը և գրչությունը վկայում են, որ խաչքարերի այս խումբը
Քիրամ կազմողի կերտածներն են: Նա սովորաթյան է ունեցել խմբական հուշարձաններից
միայն մեկի վրա զենի իր ստորագրությանն ու թվականը:

Լուսակ. 30

87. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հաս, գեղաքանդակ, կանգնած մեկ պատվանդանի
վրա, գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան
եզրում:

ՍԲԻԱՆՍԲԻՐԻԱՍԿԵԼԻՔԱԿԵԿԻՆ

Ա. Քիվին և խաչի վերին մասի կող-
քերին:

ՍԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍՍ ՄԵԼԻՔ ՊԵԿԻՆ.
ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ԹԼԱ. : (1582):

Լուսակ. 31

58. Բ. Քիվին 1 տող.

ՄԲԻՆՍՄԻՆՍԼՂԵՐԱԿԵԿԻՔ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԱՂՆՐՊԵԿԻՆ:

Մանր. ժամանակակից է նախորդին և Քիրամ կազմողի շինածն է:

Լուսակ. 32

89. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է պատվանդանի մոտ, նախորդներին կից հարավից, քիվին 1 տող.

ՄԲԻԱՆՍ ՄԴՄԻՆԻՆ

ՄԲ ԽԱԶՍ ՄԿՐՍԻՉԻՆ:

Մանր. ժամանակակից նախորդներին, XVI դար:

90. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, պատվանդանի վրա, նախորդին մոտ, քիվին 1 տող.

ՄԲԻԱՉԲԵԻՄՔԷԱՅՊԵՏՆ

ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՀԵՐՍՑՊԵՏԻՆ:

Մանր. XVI դար:

Լուսակ. 33

91. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, պատվանդանի վրա, նախորդներին մոտ, քիվին 1 տող.

ԱՃՈՂՈՐՄԻՔԿԵԿԻՃԱՆԱ

ԱՃ. ՈՂՈՐՄԻ ԲԵԿԻՃԱՆԱ:

Մանր. ժամանակակից է նախորդներին:

92. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ընկած է նախորդին մոտ, քիվին 1 տող.

ԱՃՈՂՈՐՄԻԵԹԱՐԻՆ

ԱՃ. ՈՂՈՐՄԻ ԵԹԱՐԻՆ:

Մանր. XVI դար:

93. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, գտնվում է գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան մասում. հյուսիսային երեսին թերի և հարավում՝ չորս խորանների անկյուններում՝ կազմողի ստորագրութունն ու թվականը.

ՄԲԻԱՆՍՄԻՆՍԼՂԵՐԱԿԵԿԻՔ

ՔԻ ԲԱՄ ԿԱՂՄՈ ՂԹՎՈ ԽԲ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ

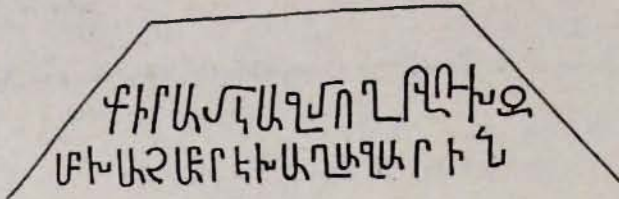
ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ՌԽԲ: (1593):

Մանր. Վաճառքի համար է շինված եղել, որի վրա միայն դնողի անունը պիտի ավելացվեր, բայց չի արվել:

ՂԱԶԱՐԵՆՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ, ՈՐԸ ԳՏԵՎՈՒՄ Է ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏԱՆ
 ԷՅՈՒՍԻՍ-ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՄԱՍՈՒՄ

94. ԽԱԶԳԱՐԵՐ, վեց հատ, կանգնած են իրար կից, երեք մեծ կտորներից կազմած ընդհանուր պատվանդանի վրա.

Ա. Հասած եռանկյունի, ճակատին երեք խաչ և սակիւն 2 սող.

ԲԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ԹԽԶ:
 (1597). ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ
 ՂԱԶԱՐԵՆՑ:

Լուսանկ. 34

95. Բ. Քիվին 1 սող.

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ ԳՈՒՎՔԱՆԻՆ:

96. Գ. Քիվին 1 սող.

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ ՍՈՂԻԹԱՆԻՆ:

97. Դ. Քիվին 1 սող.

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ ԹԱԼՔԱՆ
 ԳՈՒՎՔԱՆԻՆ:

Մանր. Անձնանունը կասկածելի, ունի նաև պատիվ. տե՛ս գծադրութիւնը:

98. Ե. Քիվին 1 սող.

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ ՇԱՀՆԻԿԱՐԻՆ:

99. Զ. Քիվին 1 ս.

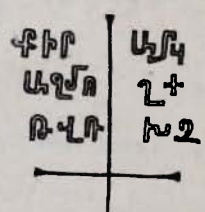
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ ԳՈՒՎՔԱՆ ԽԱՆՈՒՄԻՆ:

Մանր. Բոլոր խաչքարերը մի արվեստագետի, Քիրամի ձեռագործներն են և ժամանակով իրար մոտ: Խաչքարերի գիմաց քսանի չափ մանր ու խոշոր ուսպանաքարեր կան, բոլորն էլ անարձանագիր:

ՂԱՐԳՈՒՏԵՆՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ

100. ԽԱԶԳԱՐԵՐ, երեք հատ, երեքն էլ ընկած պատվանդանի գիմաց, որի վրա անցյալում եղել են ութ հատ. ղտնվում են գերեզմանատան հյուսիս-արև-
 ... ԱՐԷԽԱԼԻՍ ԳՈՒՎՔԱՆԻՆ մըտյան մասում.

Ա. Քիվին և խաչի շուրջը 4 սող:

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍ ՎԱՐԳՈՒՏԻՆ
 ԲԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ԹԽԶ: (1597):

Մանր. Անձնանունը կարելի է ՎԱՐԳՈՒՄԻՆ վերծանել:

101. Բ. Քիվին 1 սող.

ԱՐԷԽԱԳԻՐԱԿՈՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿԻՍ, ԳԻՐԱԿՈՍԻՆ;

102. Գ. Քիվին 1 սող.

ԽԱԶՏԷԼԻԿ ԲԷԿԻ

ԽԱԶՍ ՄԷԼԻԻՔ ԲԷԿԻՆՆՆ:

Մանր. Բոլորն էլ Քիրամ կազմողի գործերն են և ժամանակակից, անկախ ննջեցյալների մասին ժամանակից:

ԱՏԻՊԻՆՆՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ

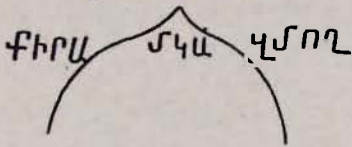
103. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, հինգ հատ, գեղաքանգակ, կտնգնած են երեք քարից կազմած պատվանգանի վրա, Ատրպիկենց գերեզմանոցում, որը զտնվում է գերեզմանատան հյուսիս-արեմտյան մասում.

Ա. Քիվին և խորանի վերին մասում:

ՄԻԱՂՄԱՐԷԽԱԿԱՄԻԿԷ ԿԻՆԶԸԼԻԸ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿԻՍ, ԱՏԻՊԷԿԻՆ.

ԹՎ. : ՌԽԸ : (1599) ՔԻՐԱՄ
ԿԱԶՄՈՂ:

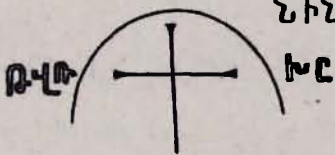
Լուսանկ. 35

104. Բ. Քիվին և խորանի շուրջը, 3 սող.

ՄԻԱՂՄԱՐԷԽԱԿԱԶԼՈՒԿԱ

ՆԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿԻՍ, ՆԱԶԼՈՒԽԱ, ՆԻՆ.

ԹՎ. : ՌԽԸ : (1599):

105. Գ. Քիվին և ճակոտին 2 սող.

ՄԻԱՂՄԱՐԷԽԱԿԱԶԼՈՒԿԱ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿԻՍ, ԿԱՆԿԷՆԵՑԱԿ, ՎԱՐՍԱՆԿՍՆ.

ԹՎ. : ՌԽԸ : (1601):

Մանր. Անձնանունը կասկածելի է. ահ'ս գծագրութիւնը:

Լուսանկ. 36

106. Գ. Քիվին 1 սող.

ՄԻԱՂՄԱՐԷԽԱԿԱՍՏԵՓՈՒՆՈՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿԻՍ, ԸՍՏԵՓՈՒՆՈՍ
ՔԱՂԱՆԱԿԻՆ:

Մանր. Վերջին երեք ասուր շարունակված է կողին:

Լուսանկ. 37

107. Ե. Քիվին 1 տող.

ԼԻԱԶԻՄԱՐԷԻՍՄԷՆԻՄՅԷԿԷՆ

ՍՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍՍ ՄԷԼԻՔՊԷԿԻՆ:

Մանր. Բոլոր այս հինգ խաչքարերն էլ Քիրամ կազմողի ստեղծագործություններն են և շինված 1599, 1601 թ. անկախ ննջեցյալների մահվան ժամանակից:

Լուսանկ. 39

ՍԱՐԳԻՍԵՆՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ

ԽԱԶԳԱՐԵՐ, հինգ հատ, գեղաքանդակ, կանգնած չորս քարերից շինված ընդհանուր պատվանդանի վրա՝ Մարգիսենց գերեզմանոցում, որը գտնվում է գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան մասում.

108. Ա. Քիվին և խորանի շուրջը 2 տող.

ԼԻԱԶԻՄ ԷԻԱՍՍԱՐԳԻՍԻՆ

ՍՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍ ՍԱՐԳԻՍԻՆ.

ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ.: ԹՆԱ.: (1602):

Մանր. Երկուսը տողն ամբողջովին սոռուցիկ սատերով է:

Լուսանկ. 39

109. Բ. Քիվին 1 տող.

ԼԻԱԶԻՄԱՐԷԻՍՍՈՆԶԱՐԻՆ

ՍՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍ ԽՕՆԶԱՐԻՆ:

110. Գ. Քիվին 1 տող.

ԼԻԱԶԻՄԱՐԷԻՍՍ ԳՐԻԳՐԻՆ

ՍՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍ ԳՐԻԳՐՈՂԻՆ:

111. Դ. Քիվին 1 տող.

ԼԻԱԶԻՄԱՐԷԻՍՍ ԳԱԻԶԻՆ

ՍՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍ ԳԱԻԶԻՆ:

Լուսանկ. 40

112. Ե. Քիվին 1 տող.

ԼԻԱԶԻՄԱՐԷԻՍՍԱՄՐ

ՍՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԼԻՍ . . .

Մանր. Պատվանդանի վրա կա մեկ խաչքարի փոս ես, այժմ դատարկ:
Բոլոր այս խաչքարերը Քիրամ կազմողի շինածներն են և նույն 1602 թ. անկախ ննջեցյալների մահվան ժամանակից:

Լուսանկ. 41

113. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, գեղաքանդակ, ընկած է հյուսիսային մատուռի արե-
վելյան պատի տակ, դրսից. քիվին և խաչի շուրջը 4 տող.

ՄԲԻԱՂՍԲԱՐԷԽԱՅԵՅԱԿՆՈՐ
 ԲԻՐԱՅԿ ԱՎՅՈՂ
 ԻՆ

ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿՍՅԱԿՆՈՐ
 ԷՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ԲԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ:

Մանր. Քիրամ կազմողով որոշվում է և
 մոտավոր ժամանակը, XVI դարի առաջին տարի-
 ները:

114. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ. օլորոցածև, գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան մտ-
 սում, արևելյան ճակատին 4 տող.

ԱՂԱՂԱՐ
 ԻՆ ԹՎ
 ՈԺԸ
 ԷՐ

ԱՂԱԶԱՐ | ԻՆ. ԹՎ. : ՌԺԸ : ԷՐ (1569):

115. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երեք հատ. կանգնած միևնույն պատվանդանի վրա, հյու-
 սիս-արևելյան մասում:

ՄԲԻՄ ԽԱԼՍՂՈԼՂՈԼՏԻՆԻ...
 ԿՈՂԱՅ ՏՄԱՐԱՆԻՆ
 ԹՎ | ՌԾԵ

Ա. Քիվին.

ՈՐ. ԽԱԿՍՅԱԿՆՈՐ ԳՆՈՒՋՈՒՄԻՐՆԻ |
 ԿՈՂԱԹԿԻՑ ՄԱՐԱՆԻՆ. | ԹՎ. : ՌԾԵ : (1606):

116. Բ. Քիվին.

+ ՄԲԽԱՂՍԲԱՐԷԽԱՍ
 ՐՈԼՏ ԻՆ

ՈՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿՍՅԱԿՆՈՐ ՐՈՒՄԻՆ:

Մանր. Անունն անժանոթ է. թերևս կրճատ է:

117. Գ. Քիվին.

ՄԲԽԱՂՍԲԱՐԷԽԱՍ ՃԱՏՂԷՆԻՆԻՐԿՈՂԱԾ
 ԻՆ ՏՄԱՐԱՆԻՆ ՄՐԿԱՆ

ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿՍՅԱԿՆՈՐ ՃԱՏՂԷՆԻՆ,
 ԻՐ ԿՈՂԱԿԻՑԻՆ ՄԱՐԱՆԻՆ. ՏՐԿԱՆ:

Մանր. Վերջին բառը թերևս ՏԷՐԱԿԻՆ-տիրուհի վերծանվի:

118. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, քիվին և թևերի շուրջը. 4 տող.

ԻՆԲԱՆԻՍՏԱՐԱՆԻՎԱՐԳՈԼՏԻ
 ՀԱՄՈՐԻՆ
 Թ | ՈՐ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԿՍՅԱԿՆՈՐ ՄԱՐԱՆԻՆ, ՎԱՐ-
 ԳՆՈՒՄԻՆ, | ՀԱՏՈՒՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՂԸ :
 (1649):

119. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցածև, գտնվում է հյուսիս-արևմտյան ծայրում.
երեսին 7 տող.

ԱՅՍԷ
ՀԱՆԳ
ԻՍՄԳ
ԻՐՔՈՐ
ԻՆ
ԹՎՌ
ՃԻ

ԱՅՍ է | ՀԱՆԳ | ԻՍՍ Գ | ԻՐՔՈՐ | ԻՆ | :
ԹՎ. : ՌՃ : (1651) :

120. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, հյուսիսային երեսին հեծյալ և խնձուղթի տեսա-
րան շրջանակի վրա 2 տող.

ՍԲԻԱՋՍԲԱՐԷԻԱՄԻԱՋԱՄՈՐԻՆ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽԱ ԽԱԶՍՏՈՒՐԻՆ. |
ԹՎՈՆԾԴ

ՏԱՆՈՒՏԵՐ ԱԿՈՔԵՑ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՑ

121. **ԽԱԶՔԱՐԵՐ**, երկու հատ, մեծ ու գեղաքանդակ, կանգնած երկու կառ-
րից շինված մեկ պատվանդանի վրա. գտնվում են արևմտյան մասում.
Ա. Քիվին, խորանի վերին մասում և հարավային կողին, 6 տող.

ՍԲԽԱՆՆԲԱՐԷԻԽԱԼՍՔԱՍԲԱՐ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽԱ ՔԱՍԲԱՐ | Ի
ԻՐԴԻԱՐԵՃԱՆԻՆ

ՈՎԱՆԷՍ
ԿԱՎՄՈՂ
ՎԱՔԱՐԱՅ
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽԱ ՔԱՍԲԱՐ | Ի
ՈՐԴԻ ԱՐԵԽԱՆԻՆ |
ԹՎ. : ՌՃ : (1651) : |

122. Բ. Քիվին, խորանի մասերում և կողքին 6 տող.

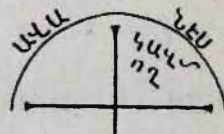
ՍԲԽՆԲԱՐԷ ԽԱՍՄԱՆՈՒՄ
ՅԱԿՈՔԻՑ

ԹՎՈՆԾԴ յՈՒԱՆԷ
ԱՎԱԳՄ
ՈՂ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽԱ ՏԱՆՈՒՏԷՐ
ՅԱԿՈՔԻՆ. | ԹՎ. Կ. : ՌՃԲ : (1653) : |
ՅՈՎԱՆԷ | Ս ԿԱԶՄ | ՈՂ. | ԱՎԱՆԷՍ :
Լուսակ. 42

123. **ԽԱԶՔԱՐ**, մեծ ու գեղաքանդակ, նախորդների մաս. քիվին և խորանի
վերին մասերում.

ՍԲԽԱՋՍԲԱՐԷԻԱՄԻԱՋԱՄՈՐԻՆ
ՄԱՆՈՒՄՈՐԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽԱ ԱԿՈՔԻ ՈՐԴԻ | ՏԱՆՈՒՏԷՐ
ՄԱՐԳԻՍԻՆ : | ԱՎԱՆԷՍ ԿԱԶՄՈՂ :

Մանր. նույն պատվանդանի վրա կա մի դատարկ փոս ևս, խաչքարը կորած է :
մամանակակից է նախորդներին :

Լուսակ. 43

124. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, հարավային հրեային 3 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՏԱՆԻ ԱՆԻ
ՈՐԴԱՆՈՒՄԵՐ ԲԻՐԱՊԻՆ

ԹՎ. : ՌՃԺԸ : (1669):| ԱՅՍ Է
ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՍԼԱՆԻ| ՈՐԴԻ
ՏԱՆՈՒՏԵՐ ԲԻՐԱՊԻՆ :

Լուսակ. 44

125. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, հարավային հրեային 3 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՏԱՆԻ ԱՆԻ
ՈՐԴԱՆՈՒՄԵՐ ԱՂԱՅՄԱԼ
ԾԼԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՂԱՅՄԱԼ| Ի ՈՐԴԻ
ԹԱՄՈՒԱԶԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԼԷ : (1688):

126. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, տեղահան արված, նախորդների մոտ. 5 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳՍՏ
ՉԱՐԻՊԱՊԻՆՈՒ
ԲԱԺԻՆ
ԱՂԱՅՄԱԼԻՆ
ԹՈՒՃԾԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՐԳԻՆՍՏ| ՉԱՐԻՊԱՊԻՆ, ՈՐԷ
ԲԱԺԻՆ| ԱՂԱՅՄԱԼԻՆ|
ԹՎ. : ՌՃԶԷ : (1738):

127. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, նախորդների մոտ. հարավային հրեային 1 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳՍՏԱՆԻ ԱՆԻ ՈՐԴՄԵՐ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՂԱՅՄԱԼԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԾԴ : (1705):

Ծանոթ. ԱՂԱՅՄԱՆ = ԱՍԼԱՆ:

128. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, հրեային ցուղ. զտնվում է արևմտյան մասում. հրեային անարվեստ 2 տող.

ԱՂԱՅՄԱՆ ԳԻՍՏ
ՄՐԴԱՒԵԻՆ ՎԵՂԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ| ՏՐ. ԳԱՎԻԹԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽԵ : (1691):

129. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, հրեային 3 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՏ
ՎԱՐԴԴԻՆ
ԹՎՇԻՆԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ| ՉԱՐԹՈՒՊԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽԵ : (1696):

Ծանոթ. ԱՆՃՆԱՆՈՒՆԸ ԹԻԿԱԿԱՆ:

130. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, կից նախորդին հարավից, երեսին 2 տող.

.. ԲԻԱՆՍՏԱԿԱՆՍԲԱՐԷԻՈՍ ՄԲ. ԽԱԶՍ, ՏԱՊԱՆՍ ԲԱՐԷԽՈՍ |
ԱՍԱԿՈՎԻՆ ԹՎՌԾԺԲ ԱՍԱՊՈՎԻՆ. ԹՎ. : ԹՃԾԲ: (1703):

Մանր. Ասապուլ անունը Աստուածապուլի ժողովրդական ձեռն է:

131. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, կանգնած նախորդ աապանաքարի գլխին. քիվին և
խորանի վերին մասերում.

ՍԲԻԱՆՍԲԱՐԻՈՍԱՐԴՍՈՎԻՆ

ԹՎ ԿԱԿՄ ԴԲԽ
ԾԲ / ՈՂ Բ Ա Բ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ ԱՍԱՊՈՎԻՆ.
ԹՎ. : ԹՃԾԲ: (1703); ԿԱԶՄՈՎ, ԲԱԲ:

Մանր. Անձնանունը վերականգնում ենք հետեւելով նախորդին: Բնագրում անորոշ է:

ՏԱՆՈՒՅԵՐ ՍԱՐԳԻՍԵՆՑ ԳԵՐԵՋՄԱՆՈՑ. ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏԱՆ
ՀՅՈՒՍԻՍ-ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՄԱՍՈՒՄ, ԻՐԵՆՑ ԿՈՂՄԻՑ ՇԻՆՎԱԾ ՄԱՏՈՒՌԻ ՇՈՒՐՋԸ

132. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, գտնվում է մատուռից արևմուտք. վրան 2 տող.

ԱՍՍԷՏԱՆԳԻՍՏ ԽԱ
ՍԱՐԴԻՍԻՆ ԹՎՄ Մ

ԱՑՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐԲԻՍԻՆ.
ԹՎ. : ԹՃԽԱ: (1692):

133. ՄԱՏՈՒՌԻ արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, 8
տող.

ԵՍՍԱՐԲԻՍԻԹՈ
ՈՆԻՐՋԱՏԻՈՐ
ԴԻԱԼԻԲՍԱՆՍ
ՇԻՆԵՏԻՄԲԵԿԵ
ՂԵՏԻՍՈՎՈՋ
ԿԳԷՐԵՍԱՊԻՍ
ԳԻՐԵՏԻԱՆԱՐ
ՉԱՆ

ԵՍ ՍԱՐԲԻՍԻ ԹՈՒՌ, ՄԻՐՋԱՏԻ ՈՐԴԻ ԱԼԻՔՍԱՆՍ
ՇԻՆԵՏԻ ՄԲ. ԵԿԵՂԵՑԻՍ. ԹՎ. : ԹՃԿԴ: (1714) ԷՐ:
ԵՍ ԱՏԻՍ | ԴԻՐԵՑԻ ԱՆԱՐԺԱՆ:

Հրատ. Շահաթոնյանց, 11, 239; Սմբատյանց, 485; (ԱՏԻՍ անունը՝
ՍԱՐԳԻՍ): Լալայան, VIII, 118 (նույնը): Ալիշան, 47:

Խուտակ. 45

134. ՄԱՏՈՒՌԻ արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, 5 տ.

ԵՍԱԼԻԲՍԱՆՍ
ՈՐԵԿԵՂԵՑ
ԻՍՇԻՆԵՏԻՍՍ
ԴԱՆՆԴՃԱՐՃԱ
ՄԱՆԱԿԷՐ

ԵՍ ԱԼԻՔՍԱՆՍ |, ՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՍ ՇԻՆԵՑԻ
ԽԼԻՍՍ | ԴԱՌՆ ԴԺԱՐ ԺԱՄԱՆԱԿ ԷՐ:

Հրատ. Ալիշան, 47; Լալայան, XVIII, 118; Շահաթոնյանց, 11 230:

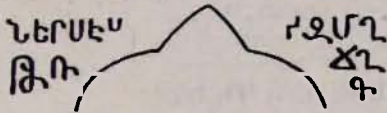
135. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, մեծ, դաժնվում է մտառուի արևմալան մուտքի առաջ, արտաքուստ. վրան 2 տող.

ԱՅՍԵՏԱՆԳԻՍՄ
ԱԼԻՔՍԱՆԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ | ԱԼԻՔՍԱՆԻՆ:

136. *ԽԱԶԲԱՐ*, մեծ, դեղաքանդակ, դաժնվում է մտառուի մոտ. քիվին և խորանի շուրջը 5 տող.

ՍԻԽԱՆՆԻԱՐԷԻՕՍԵՍԱՐԳՍ
ԲՕՂՎԱՑԻ ՈՐԳԻ ԶԷՆԱԼԻՆ

ՍԻ ԽԱԶՍ ԲՍՐԷԽՕՍ է ՍԱՐԳԻՍ |
ՔՕՂՎԱՑԻ ՈՐԳԻ ԶԷՆԱԼԻՆ:

ՆԵՐՍԵՍ ԿԼԱՂՄՈՂ.

ԹՎ. : ՌՃՂԳ. : (1744):

Լուսանկ. 16

137. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, նախորդ խաչքարի դիմացը. վրան 4 տող.

ԱՅՍԵՏԱՆԳՍ
ՈՍԱՐԳՍԻՄԴ
ԻԶԷՆԱԼԻՆ
ԹՈՃԿԸ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ | Տ ՍԱՐԳԻՍԻ ՈՐԳԻ | Ի

ԶԷՆԱԼԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԿԸ : (1719):

138. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, հարավային երեսին կենցաղային աեսարան և վերին շրջանակին 1 տող.

ԱՅՍԵՏԱՆԳՍՕՎԱԵՍԻ ՈՐԳԻ ՆՈՋԱՐԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ ՕՎԱԵՍԻ ՈՐԳԻ ՆՈՋԱՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԶԷ : (1738):

Լուսանկ. 47

139. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, նախորդին կից հարավից, հարավային և հյուսիսային երեսներին երեքական տող.

ԱՎԵՏԱՆԳՍՄ
ՏԱՆՈՒՆԵՐԱՔԻՍԻ
ՈՐԳԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ ԹՈՃՂԻԹ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ | ՏԱՆՈՒՆԵՐ
ՍԱՐՔԻՍԻ | ՈՐԳԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ.

ԹՎ. : ՌՃՂԹ. : (1750): |

ԵՍԻ ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ ՈՐԱՏՈՒՍԻՆԻՇԱՍ
ՄՈՒԼԲՈՒՇԱԿ ԹՈՒՆԻՎԱՐԻՍ
ՍԱՔԻՍՄԻԱՆ ԵՍԻԼՍԻԿՈՉ ԱՇԽ
ԱԵՍ

ԵՍ Ի ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ ՆՈՐԱՏՈՒՍԻՆ, Ի
ՇԱՏ ՄՈՒԼԲ ՌԸՈՒՇԱԿ ԹՈՒՆԻՎ. ՀԱՑԻ
ԻՄ | ՍՍՐՔԻՍ ՄԻԱԹՅՆ. ԵՍ ԻԼԱՑ
ՓՈՋ (ՓՈՒՉ) ԱՇԽԱՐԷՍ:

140. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, կանգնած է գերեզմանատան հարավային եզրին. քի-
վին և թևերի արանքներում 4 սող.

ԽՆԲԱՆՍՄԱՐԱՆԻՊԱՐՈՂԻ
ԾԱՍՈՒՐԻՆ

	ՂԸ
Թ	Ռ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՄԱՐԱՆԻՆ,
ՎԱՐԳՈՒՄԻՆ, | ԾԱՏՈՒՐԻՆ |
ԹՎ. : ԹՂԸ : (1649):

141. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած եռաստիճան պատվանդանի
վրա. գտնվում է հարավային եզրին. քիվին ուռուցիկ տառերով 2 սող.

ԿԱՄՈՎ ԱՅԵՍԳԻՐԻ ԳՈՐԷՔԱՅԱԿՆԵՑԻՒԱ
ՀԱՄՈԳՈՒԿԻ ԿՈՒԹԻՄՈՂ

ԿԱՄՈՎ ԱՅ. ԵՍ ԳԻՐԻԳՈՐ ԷՐԷՑՍ ԿԱՆԿՆԵՆԵՑԻ
ԽԱԶՍ ՀՈԳՈՑ ՓՐԿՈՒԹԻ ԻՄՈՑ . . .

142. ԽԱԶՔԱՐ, զեղաքանդակ, կանգնած է նախորդից հյուսիս. քիվին և
կողին 8 սող.

ԽՆԲԱՆՍԱՎԱՆԵՍԻ ԻՍՄԱ
ՆԻՆ

ԱԼ
ԱՔՍ
ՀՈՒ
ՄԱՐ
ԿԱՐՄ
ԻՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԱՎԱՆԵՍԻՆ,
ԻՈՏԻՈՆԻՆ, ԱԻԱՔԻՆ, ՄԱՐԿԱ
ՐԻՏԻՆ:

143. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է նախորդի մոտ. քիվին վատ զրու-
հույթյամբ 1 սող.

ՄԲ ԲՐԷԻԷՆՆԱՎՈՒՐԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԽԷՉԱՏՈՒՐԻՆ:

Մանր. Պատվանդանի վրա եղել են 3 խաչքարեր. երկուսը կորած են:

144. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած պատվանդանի վրա, գերեզմանատան հարավ-արե-
յրտյան եզրին. քիվին 1 սող.

ՄԲԻԱՀՍԱՄԱՆԱ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ՄԱՍԱՂԱՅ:

Մանր. Անձնանունը հնարավոր է նաև այլ կերպ վերծանել, Սամաղայ, Ատաղայ և այլն:

145. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, մի պատվանդանի վրա, նախորդի մոտ. հյու-
սիսայինի քիվին 1 սող.

ՄԲ ԽԱՀԹՍԻՆԻԿԱՅԿՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԹՈՐՈՍԻՆ [Է] ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈՒԿՈՒՅ:

Մանր. Անձնանունը հնարավոր է Թաթեոսին վերծանել:

146. Հարավայինի քիվին 2 տող.

ՍԲԻԻ ԼՔՍԱԻ ԱՅԾԱ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԻՈՍՏՃԱՆ.ԻՆՅ:

147. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ մի պատվանդանի վրա, նախորդի մոտ, միայն հարավայինն ունի արձանադրություն քիվին, 1 տող.

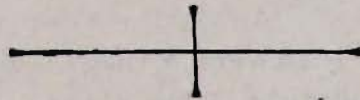
Է Ս Ա Ռ Ա Բ Է Լ Կ Ն Ս Բ Ի Ա Լ ԵՍ ԱՌԱԲԷԼԿՆՍԲԻԱԼ ԵՍ ԱՌԱԶՍ ԻՈՍՏՃԱՆ.ԻՆՅ:

148. ԽԱԶՔԱՐ, ստորին մասը կտորված և կորած, շրջանակներին 2 տող.

Ր Բ Ա Տ Ա Ն Ա Խ Ի Խ Ե Գ Է Բ Յ Ա Ղ Ա Վ Թ Ս

ԿԱՆԿԵՑԱԻ . . . | ԲԱՀԱՆԱՑԻ.

ՅԻՇԵՑԷՔ ՅԱԳՈՒԹՍ:

Մանոթ, Անձնանունը թերևս Մարգար.

ՇՆԳՂԿՆՈՂ

149. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, հարավային երեսին խորաններ ու խաչեր, շրջանակներին 5 տող.

Տ Ս Տ Է Փ Ն Ո Ս Ի Ն Ո Ղ Ի Է

Ա Յ Ա Է Կ Ն Պ Յ

Է Լ Կ Ն Ս Բ Ի Ա Լ
Բ Ա Տ Ա Ն Ա Խ Ի Խ
Ե Գ Է Բ Յ Ա Ղ Ա Վ Թ Ս

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍՏ ՈՏԷՓԱՆՈՍԻՆ, ՈՐԴԻ

Է | Գ Ա Ո Ս Ի Մ Ի Ն | ԹՎ. : ՌՃՀԴ : (1725):

Լուսակ. 48

150. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, արևելյան ճակատին 4 տող.

ՄԻԱ. . . .

ՄԲ. ԽԱԶՍ | ԲՈՐԷՍԱԻԱ | ԲԱՐԱՃԱՆ.ԻՆՅ:

ՄԱՐԷԻԱ.

Մանոթ. Գրերն անկասկած Գիրամինն են:

ԲԻԲԼ ԾԱ

Լուսակ. 49

ՆԻՆ

151. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, կիսովին խրված դետնի մեջ, դանվում է նոր մասի հյուսիսային եզրին. քիվին 2 տող.

ԿԱԿԵՑԻ ԽՆՍ ՎԱՐԴԻ ԿՈ

ԿԱՆԿԵՑԻ ԿԱՌԱՅՆ ԽԱԶՍ ՎԱՐԴԻ

ԳՈՂ ՌՐՎԱՆԴԻՆ

ՀՈ | ԳՈՑՆ, ԹՐՎԱՆԳԻՆ:

152. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, նախորդի մոտ, արևելյան ճակատին 3 տող.

ԱԾՈՂ:

ՄԲ. ՈՂՐՈՄԻ | ԱՎԱ | ԲԻՆ:

Ի Ա Վ Ա

Դ Ի Ն

153. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ջրվիճի 1 սող.

ԱԵՈՄԻ ԵՐԿԻՐՈ

ԱՄ. ԽՂՈՐՍԻ ՏԻԿՎԻՐՈ:

(Իսկոնք. Անձնանունը կասկածելի, թերևս Տիգրան.)

154. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, կից նախորդին, ջրվիճի 2 սող.

ԵՍԱԿԿԿՆԻՆՆ
ՈՍԿԱՄԻՆ

ԵՍ ԱԿՈՅԻ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ |
ՈՍԿԵՅԱՏԻՆ:

155. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նոր, արևելյան մասում, երեսին 5 սող.

ԱՍԱԿԱԳՍ
ՂՂԱԿՅԻ
ԱՌԹԵՆԻ
ՈՐԴԱԿՐԻ
ԹՌՃԼԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՇՂՎԱԿՑԻ |
ԱՐՑԻԹԵՆԻ | ՈՐԴԻ ԱԿՑԻՆ:
ԹՎ. : ՌՃԼԵ : (1688):

156. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդի մոտ, երեսին 4 սող.

ԱՍԱԿԱԳՍ
ՄՐՍԻՄՈՆԻ
ՈՐԴԻԹԵՆԻ
ԹՌՃԼԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՏՐ. ՍԻՄՈՆԻ |
ՈՐԴԻ ԳԵՈՐԹԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԼԵ : (1688):

157. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդի մոտ, երեսին 2 սող.

ԱՍԱԿԱՆԳԻՍՄ ԻԱ
ՍԱՐԴԻՍԻՆ ԹՎՄՄ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՍԱՐԴԻՍԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽԱ : (1692):

158. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, գտնվում է նոր մասի հարավային եզրին. հարավային երեսին կենցաղային քանդակներ և 2 սող.

ԱՍԱԿԱՆԳԻՍՄ ՕՎԱՆԵՍԻՄՈՐԴԱՂԱՄԱԼԻ
ԹՌՃՂԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՕՎԱՆԵՍԻ ՈՐԴԻ ԱՂԱՄԱԼԻՆ |
ԹՎ. : ՌՃՂԵ : ԻՆ (1749):

159. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդի մոտ, երեսին 4 սող.

ԱՍԱԿԱՆԳՍ
ՆԱԶԼՈՒՄԱՆԻ
ԱՂԵԻՂԱՍԻՆ
ԹՌՃՃԸ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՆԱԶԼՈՒՄԱՆԻ |
ԱՂԵԻԿ ՉԱՏԻՆ | ԹՎ. : ՌՃՉԸ : (1739):

160. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդների մոտ, երեսին 5 տող.

ԱՍՍԷՏԱՆ
ԳՍՏ ԲԱՐԻՄ,
Ի ՈՐԴ ԱԿՈՒԲ
ՃԱՆԻՆ
ԹՆԾՂԶ

ԱՅՍ Է ՀԱՆ|ԳԻՍՏ ԲԱՐԻՄ|Ի ՈՐԴԻ
ԱԿՈՒԲ|ՃԱՆԻՆ|: ԹՂ: ԹՂ: ԹՂ: (1747):

161. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ընկած է նոր մասի հյուսիսային եզրին. երեսին 4 տող.

ՍԲԻՆԲԱՐԻԱՍՂԱՏԱՆ
ԵՍՂԻՈՒՆԻՆԻՆԻ
†
ՈՒԿԿՍՈՒՆԱՆ

ԽԱՍ, ԶՍ ԲՍՐԷՆԻՍ ԽԱՍ ԾՍՀԱՆ.
ԳՈՒՇՁՈՒՅԹՍ . . . ԿԱԶՄԵՑԻ:

162. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ընկած նախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

ՂԱՂԱՐԱԾՈՂՈՐ

ԳԱԶԱՐԱՅ ԹՂ ՈՂՈՐՄԻՆ:

163. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ընկած նախորդների մոտ. քիվին 1 տող.

ԽԻԱՂԱՄԻՐԻ

ԹՐ. ԽԱԶՍՅ ԱՄԻՐԽԱՆԻՆ:

164. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, Քիրամի ոճի, օգտագործված է որդես գերեզմանաքար նոր մասի հյուսիսային եզրին. քիվին 1 տող.

ԽԱՂԲԱՐԷԻԱՍՄԱԽԻՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԽՍՅ ՄԱԽԹՈՒՄԻՆ:

165. ԽԱԶՔԱՐ, նույն ոճի և նախորդի մոտ, օգտագործված որդես գերեզմանաքար. քիվին 1 տող.

ԽԻԱՂԲԱՐԷԻԱՓԱՆՈՍՍԱ

ԹՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԽՍՅ ՓԱՆՈՍՍԱ:

166. ԽԱԶՔԱՐԻ ընկոր, զրված է նոր մասի արևելյան մասում, գերեզմանի վրա. քիվին 1 տող.

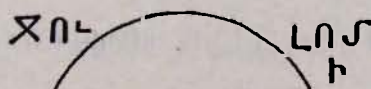
ԽՍԲԱՐԷԻԱՍ ՂՂԼԱՐԻՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԽՍՅ ԳՂԼԱՐԻՆ:

167. ԽԱԶՔԱՐԻ ընկոր, նախորդի մոտ, նույնպես գերեզմանի վրա. վրան 3 տող.

ԽԻԱՂԲԱՐԷԻԱՍԱԲԱՐԻ ԼՈՒՆ

ԹՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԽՍՅ ՄԱՐԿԱՐԻՑԻՆ
ԳՈՒԼՈՒՄԻՆ:

Մանք. Առաջին առյի վերջին վանկը խաչ-
քարի հարավային կողին:

168. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, նախորդների մաս, քիվին 1 սող.

ԽԱՂԲԱԿԱՍԱՄԱ . . . ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԽՍԱՍ ԱԶԻՆ :

169. ԽԱԶԲԱՐ. քիվին մնացորդ, 1 սող.

ԽԻԱՂԲԱՐԷԻԱԱԸԻՆ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԽՍԱՍ ԱՏԱ . . .

170. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ Վրան 1 սող.

ԵՍՃՈՒՂԻԳԻՏԻՐԱՆՈՒՍԿԱԿԵԳԻՉՍՆՐՍԷՍԻՆ

ԵՍ ՃՈՒՂԻԱԽԻՑԻ ՏԻՐԱՏՈՒՐՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՆԵՂՐՍԷՍԻՆ :

171. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, քիվին, 1 սող.

ԽԻՆՋԱՐՄԻՐՈՍ ՍԲ. ԽԱԶՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԻՆ :

172. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳՍՃ	ԱՑՍ Է ԶԱՆԳԻՍՏ ՍԱԽԻԿԻՆ, ՈՐ Է
ՍԱՌԻՐԻՆՈՒՑ	ԲԱԺԻՆ ԶԵՆԱԼ ԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԶԶ : (1737) :
ԲԱԺԻՉԵՆԱԼ	
ԻՆ ԹՐԻՃ ԶԶ	Մանր. Բաժին այս գեղարվեստ կնշանակի ամուսին :

173. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, Գիրամի ոճի, քիվին, 1 սող.

ԽԻԱՂԲԱՐԷԻԳՆԼԱՐԴ ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԽՍԱՍ ԳՈՒԼՎԱՐԳԻՆ :

174. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, քիվին 1 սող.

ՍԲ ԽԱՂՏԱՐՍ . . . ՍԲ. ԽԱԶՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԻՆ . . .

175. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, քիվին, 1 սող.

ԽԻԱՂԲԱՐԷԻԱԿՈՒԼԵԼ ԻՆ ՍԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԽՍԱՍ ԿՈՒԼՍԵԼԻՆ :

176. ԽԱԶԲԱՐԻ ընկոր, Գիրամի ոճի, քիվին 1 սող.

ԽԻԱՂԲԱՐԷԻԱԿՈՒԼԵԼ ԻՆ ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԽՍԱՍ ՑԱԿՈՒԲԻՆ :

177. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տեղից շարժված, հարավում արհեստավոր և գործիքներ
ու մեկ լուծով հերկող մաճկալ, մտրակը ձեռքին. շրջանակներին 2 տող.

ԽԱՅՆՍ ԳԻՐԲՈՐԻՆԲԻՐԱՏՍ ՍԻԱՆՍՂԻՆԵՅ

Թ
Ն
Ն
Ն

ԽԱՅՆՍ ԳԻՐԲՈՐԻՆ. ԳԻՐԱՄՍ ԽԱՉՍ ՇԻՆԵՑԻԻ | Թու. :ԹԼ.: (1582):

Լուսակ. 50

Մ Ա Տ Ո Ւ Ռ

178. ՄԱՏՈՒՌԻ հարավային պատի արևմտյան անկյունում մնացած հին
երեսպատման քարի վրա, թերի արձանագրության 6 տողի ոկղբի մասեր.

Ի ԹՎ	Ի ԹՎ
ՅՍԾԱՌԱ:	ԵՍ ԾԱՌԱ. ՄԱԹ
ԵԲԵԼԻԳԵՂ	ԵԲԵԼ Ի ԳԵՂՄԱՍ
ԻԶԵԿԵՂԵՑԻՍՅ	Ի ՁԵԿԵԳԵՑԻՍ Յ
ՆՈՑԻՄՈՑՈՔ	ՆՈՑ ԻՄՈՑ ՈՔ
ՏՐ ՔՍ:	ՏՐ. ՔՍ:

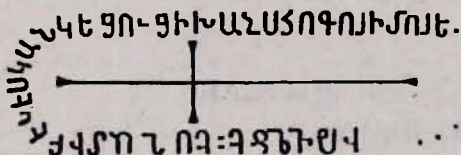
Մանր. Վերահրում է մասուրի շինության նախնական ժամանակներին, հավանաբար.
XIII դարի:

179. ԽԱՉՔԱՐ, կանգնած է բակում, քիվին 2 տող.

Ի ԹՎ ՉԺԴ ԿԱՆԵՅԱԿ ԽԱՆՍԻՐԿ
ՈՒԹԵՆ ՀՈԳՈՂ ԴԱԿԻՆ:ՈՐԴԻՄՇՆՐԻՆ

Ի ԹՎ. :ՉԾԴ: (1505) ԿԱՆԳՆԵՑԱԻ
ԽԱՉՍ ՓՐԿՈՒԹԵԼԱՆ ՀՈԳՈՑ
ԳԱԻԹԻՆ, ՈՐԳԻ ՄՇՈՐԻՆ:

180. ԽԱՉՔԱՐ, խրված է գետնի մեջ, մտտուռի արևմտյան մուտքի կողքին.

Ի ԹՎ. :ՉԾԵ: (1506) ԵՍ ՇԱՏԻԲԵԿ[Է]Ս
ԿԱՆԿԱՆԵՑՈՒՑԻ ԽԱՉՍ ՀՈԳՈՑ ԻՄՈՑ:
ԵԼԻ

Մանր. Արձանագրված մասը լրիվ բացեցինք, մնացած մասերը բոլորովին եղծված էին:
Անունը կարելի է վերծանել նաև ՂԱՏԻԲԵԿ:

181. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վոքը, օրորոցածև, բակի մեջ. հարավային երեսին 1 տող.

ԱՅՍԵՏԱՆԳԻՄԱԿԻՆ ԹՉԶԵ ԱՑՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ԱԻԱՔԻՆ. ԹՎ. :ՉՉԵ: (1536):

187. **ՆԱԶՔԱՐ**, կից նախորդին, քիվին, 1 տող.

ՍԲԻԱԶՍԲԱԽՆԱՄԱՐԻԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍՅԱՐԻԱՆՅԻՆ.

Մանոթ. XVI դար:

188. **ՆԱԶՔԱՐ**, կից նախորդին հարավից, քիվին 1 տող.

ՍԲԻՆԲԱԽՆԱԹԻԱՆ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍՅԱՐԻԱՆ ԱԹԻԱՆ

Մանոթ. XVI դար:

ԿԱՍՈՒ ՔԱՂԱՔ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ՝ ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԵՏ, ՀՆՈՒՄ՝ ԳԱՎԱՌ)

Հայաստանի հնագույն բնակավայրերից է. քաղաքի մեջ ցցված քարաժայռի գլխին եղել է նախաուրարական բերդը, որը գրավել է ուրարտական Ռուսա թագավորը և նոր կառուցումներ կատարել: Այդ մասին գրված սեպագիր արձանագրությունը գտնվեց այստեղ՝ 1927 թ.: Միջին դարերում այս բնակավայրը կոչվել է Գավառ, որի Գլավառ ժողովրդական անվանումը կենդանի է և այժմ: Գավառ անվան ամենահին հիշատակությունը պահպանված է «Դարի գլուխ» կոչվող գերեզմանատան միջի խաչքարի արձանագրության մեջ, որը թվագրված է 1374 թ. Բնակավայրը քաղաք է դառնում Հին Բայազետից եկած գաղթականների վերաբնակվելուց հետո՝ 1830 թ., որոնք և ի հիշատակ իրենց նախկին բնակավայրի՝ կոչում են նոր Բայազետ:

Արձանագրություն ունեցող հուշարձանները ցրված են քաղաքի տարրեր մասերում. ըստ հնություն հետիւյալներն են.

Ա. Զորամիջի գերեզմանադաշտ. գտնվում է քաղաքի ամենահին, Բանդի թաղի եզրին, շջլազ տանող խճուղու կողքին, գետի ձախ ափին: Նախապես եղել է քաղաքից դուրս, իսկ այժմ արդեն շրջապատված է տներով: Մեջտեղում կա հասարակ քարերով շինված մի ավերակ եկեղեցի, որը կոչվում է ս. Գողոս-Գևորոս, իսկ շուրջը գերեզմանատուն: Գերեզմանատան հուշարձանները մեծ մասամբ տեղից շարժված են, մի մասն էլ հավաքված է եկեղեցու մեջ: Այստեղ եղած 10 արձանագրությունից ամենահինը՝ 1000 թ. այժմ կորած է:

Բ. Խաչքրի թաղ. քաղաքի հարավ-արևմտյան թաղամասն է. ըստ տեղեկությունների, ինչպես նաև անունն է ցույց տալիս, անցյալում այստեղ եղել են մի խումբ խաչքարեր, որոնցից միայն մեկը գտնվեց՝ մի ասոն բակում: Այս մեկի թվագրությունն ապացույց է, որ եղածները առնվազն XIII դարից են:

Գ. «Դարի գլուխ». այսպես է կոչվում դեպի քաղաքի կենտրոնն առաջացած քարափի վրայի հարթությունը, որի եռանկյունաձև մասում եղել է նախաուրարական բերդը: Հենց այդ հին բերդի տարածությունն էլ միջնադարում վեր է ածվել գերեզմանատան, ուր կանաչ հասարակ քարերով շինված մի մատուռ՝ ս. Ստեփաննոս անունով: Գերեզմանատունն ընդարձակվելով դուրս է եկել բերդի սահմաններից և տարածվել դեպի արևելք: Դրանք մի ժամանակ իրարից անջատված են եղել բերդի պարսպով, որը բոլորովին փլվելով՝ այժմ երկու մասերը գրեթե միացել են: Հնագույն, արևմտյան մասը եռանկյան սուր ծալրն է, ուր շարքով կանգնած են հիանալի քանդակներով խաչքարեր և մեծամեծ տապանաքարեր, որոնք պատկանում են տեղի տանուտերերին և նրանց առհասկիցներին: Այստեղ առանձնակի է ո. Աստվածածնի մոտի խաչքարը Գավառի առվի և եկեղեցու շինության կարևոր արձանագրությամբ (№ 200) 1374 թվականով: Մեր հավաքածուի մեջ այստեղից հավաքված են 55 արձանագրություններ:

Դ. Ս. Կարապետ. եկեղեցի, շինված է սրբատաշ քարերով, 1848 թ. Բանդի թաղի մեջ, բայց թե եկեղեցու և թե նրա բակի պարսպի մեջ ազուցված են հին խաչքարեր, որոնցից երկուսն ունեն արձանագրություն:

Ե. Ս. Հովհաննես. մատուռ գտնվում է քաղաքից Արծվաքար տանող ճանապարհի եզրին, երկուսի գրեթե մեջտեղում. շինված է փլված ժայռաքարերից կազմված նեղ անցքի մեջ:

որի մեկ պատն է միայն շարված: Ներսուս գրված մի խաչքարի վրա և դիմացի մեծ ժայռաբեկորի երեսին կա արձանագրութիւն:

Մեր ժողովածուի մեջ տեղ են գտել Կամո քաղաքի սահմաններից հավաքած 81 արձանագրութիւն, որոնցից միայն 24-ն է կղև հրատարակված նախկինում:

ԶՈՐԱՄԻՋԻ ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏՈՒՆ

189. **ԽԱԶԳԱՐ**, դանվելիս է եղել Բանդի թաղի ներքևում, դեպի Արձաքար տանող ճանապարհի կողքի դերեզմանատանը, ընկած վիճակում. վրան 8 տող.

Ի թվականութեան
 Հասց : ՆԽԹ. (1000) ի քաղաւորութեան Գ-
 Դազկա ևս Հայրարկոյ կանգնեցի ո-
 Դուր Սարգիս յազնականութի-
 ւնի ինձ և ամուսնին և որդեացս իմ. որ կ-
 Դարդա, գիս յիցի. ևս Հարակոյ ազատ
 . . . բաբաթա . . . ի հողտուտն ևր . . .
 . . . ս փառ . . . յազում մե . . .

Մանր. Հրատարակիչը տեղափոխել է այն ժամանակ քաղաքում գոյություն ունեցող Գավտագիտական թանգարանը, այժմ մենք չգտանք:

Հրատ. Բ. Ավդարեզյան—Նոր-Բայազետի նորագուտ սեպագիրն ու նրա հնագիտական միջավայրը, Տեղեկագիր № 2, Գիտութիւն և արվեստի ինստիտուտի, 1927, էջ 218:

190. **ԽԱԶԳԱՐ**, փոքր, թեքված դեպի առաջ, թևերի արանքում միտյն թվականը.

ԻԹՎԶՏԲ

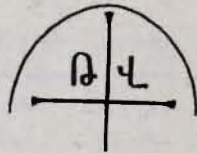
Ի ԹՎ. : ԶԼԻ: (1523):

191. **ԽԱԶԳԱՐԵՐ**, երկու հատ. միևնույն պատվանդանի վրա.

ԱԶԳԱԷԻԱՍԹՈՒԾԱԻՆԵԻ
ԾՆԱՂԱՅՆԻԻԲ

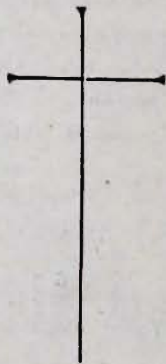
Ա. ԳԻՎԻՆ և թևերի արանքներում 2 տող.

ՍԲ. ԽԱՂԱՍ ԲԱՐԵԽԱԽՍ ԹՈՒԽԾԱՄԻՆ ԵՒ
 ԾՆԱԻՂԱՑՆ ԻԻՐ. ԹՎ. . . .

Մանր. Շարունակութիւնը չի գրված.

ԻՉՍԲԱՐԷԻԱՍԶԱԲԱՐ

ԻՆ
 ԿՄԱՆԱՅ
 ՄԲԵՂԱԲՍ
 ՄԱԳԱՐԷՍ
 ՄԵՈՆՍ
 ԿԱԿԵՑԱԲ
 ԽՉՍԾՆՈՂ
 ԱՅ ՄԵՐԻ ՆԵՑ
 ԷՖ ԻՔՍ

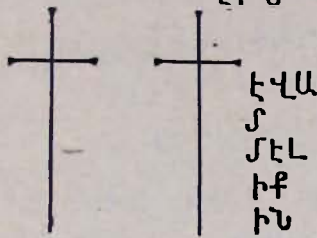
192. Բ. ԳԻՎԻՆ և հարավային կողին 10 տող.

ԽԱՂԱՍ ԲԱՐԵԽԱԽՍ ԶԱՔԱՐԻՆ.
 ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ ՄԵՔ ԵՂԱՐԲՍ |
 ՄԱՐԳԱՐԷՍ, ՏԵՐՈՒՆՍ | ԿԱՆԿ
 ԼՆԵՑԱՔ | ԽԱՂԱՍ ԾՆՈՂԱՑ ՄԵՐ.
 ԻՇԵՑ | ԷՔ Ի ՔՍ:

Մանր. Միաժամանակ կանգնեցված ալս դուրդ խաչքարերի ոճը XVI դարի է:

193. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է գերեզմանատան հարավային եզրին, քիվին և խաչի արանքն՝ արուստի:

ԽԻՉԲԱԻՔԻ ԿԱԿԵՆԵՆՆԱԿԱՆ

արանքն՝ արուստի:

ՄԲ. ԽԱԿԱՅԻ ԲԱՐԵՆԻՆԻ ԿԱՄԱԻԳԵՏԵՆ, ԷՎԱՏ ՄԵԼԻՔԻՆ, ԹՎ. : ԶԶԶ: (1537):

Մանոթ. Թվականի հարյուրավորի վերին կլոր մասը չի արված:

194. ԽԱԶԳԱՐԵՐ, փոքր, հինգ հատ, հենած են գերեզմանատան միջի ավերակ ո. Պողոս-Պարսա և կեղևոս ներսում, ըմբի կողքերին, քիվերին:

ԽԻՉԲԱՐԷԻՍՊՈԼԼԻՆ Ա. ՄԲ ԽԱԿԱՅԻ ԲԱՐԵՆԻՆԻ ԿԱՄԱԻԳԵՏԵՆ:

ԽԻՉԲԱԵԻՍՈՒԼՈՒՍԻՆ 195. Բ. ՄԲ. ԽԱԿԱՅԻ ԲԱՐԵՆԻՆԻ ԿԱՄԱԻԳԵՏԵՆ ՈՒԼՈՒՍԻՆ

ԽԱՋԲԱԵԻՍԶՐԱՆԻՆ 196. Գ. ԽԱԿԱՅԻ ԲԱՐԵՆԻՆԻ ԿԱՄԱԻԳԵՏԵՆ:

ԽԱՋԲԱԵԻՍՆՈՒՆ 197. Գ. ԽԱԿԱՅԻ ԲԱՐԵՆԻՆԻ ԿԱՄԱԻԳԵՏԵՆ:

ԽԱՋԱԲԱԵԻՍԱՅԼԻՆ 198. Ե. ՄԲ. ԽԱԿԱՅԻ ԲԱՐԵՆԻՆԻ ԿԱՄԱԻԳԵՏԵՆ:

Մանոթ. Տեղահան եղած և հետագայում և կեղևոս մեջ հավաքված շրջապատի ղերեղ-մանաանից վերաբերում են XVI դարին:

ԽԱԶԵՐԻ ԹԱՂ

199. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, պարզ, կանգնած է խաչերի թաղում, Փոքրիկյան Խաչատուրի բակում. ճակատի խաչի շուրջը:

:ՈՂԹ: (1230). ՍԵՐԻՎԱՆԱՆԻ ԷԻՇԵՑԻՔ ԼԻՂ ԲՄ.

ՄԹ. ՈՂՈՐՄԻ ՈՂՐԻՔ ԿԱՐԿԱՅԻ . . .

Գ Ա Ր Ի Գ Լ Ո Ւ Խ

200. **ԽԱԶՔԱՐ**, մեծ, պարզ, կանգնած է ս. Ստեփաննոս մաառուի հարավում. երկատրիճան մեծ պատվանդանի վրա. ստորին պատվանդանին 3 տող.

Ի թվ: ԲՃՂա: ԵՍաՄԻԴԿա... Գ... Դիվասի. Իշխնհհնեթի զէկըս
 Լ. ԿԳ աւանսառուկնհանէթի Կնի Կնի ճորէնկսարբերէն:
 Բնակից Գեղսիուսիցն տար: Գ: Ժ. Կտրշն աչին էյ

Ի թվ. : ԲՃՂԱ. : ԵՍ ԱՄԻԴ ՎԱԲԱՍՊՐՍ ՈՐԴԻ ՎԱՍԻՐԼ ԻՇԽԱՆԻԻ
 ՇԻՆՆՑԻ ԶԷԿԵՂԱԵՅԻՍՍ ԵՒ ԶԳԱՒԱՌԱՆՈ ԱՌՈՒՆ ՀԱՆՆՑԻ ԿՆԻ
 ՎԱՆԻՑ ԶՈՐԷՆ ԵՒ ՍԱՐԵՐԷՆ: | ԲՆԱԿԻԶՔ ԳԵՂԻՍ ԽՈՍՏԱՑԱՆ
 ՏԱՐԻՆ : Գ: ԺԱՄ. ԿԱՏԱՐՈՂՔՆ ԱՒՐՀՆԻՆ ՅԱՅ:

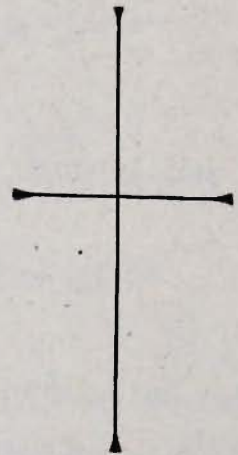
Մանր. Հրատարակիչները թվականը հաշվել են ասորեր ձևերով, Սմբատյանցն ու Լալա-
 լանը ըստ սովորականի՝ 291+551=842. Ավդալբեգյանը՝ փոքր թվականով՝ 291+1083=1374.
 Նկատի ունենալով նաև իտալացի քանդակների ոճը՝ ճիշտ ենք համարում վերջին թվականը:
 Արձանագրության բովանդակությունը համընկնում է Գանձակի շրջանի Արլահ գյուղի
 ավետարանին հիշատակարանի. համեմատել՝ Ալիշան, Սիսական, 145. Բարխուդարեանց,
 Արցախ, 268: Սմբատեանց, Գեղարքունիք, 642. ծանոթ:

Հրատ. Սմբատյանց, 58 և 446: Լալալան, XVIII, 111: Թ. Ավդալբեգյան—Տեղեկագիր 2. Ս. Խ. 2
 Գիտության և Արվեստի ինստիտուտի № 2, 1927 և առանձնատիպ, էջ 14:
 Լուսակ. 51

201. **ԽԱԶՔԱՐԵՐ**, երկու հատ. կանգնած միակտուր մեծ պատվանդանի վրա, գտնվում են գերեզմանատան արևմտյան եզրին, հյուսիսստյինի քիվին, աակը և հյուսիսային կողին 16 տող.

Ի Ղ Ե Գ Է Ժ Ի Ժ Ս Թ - Զ Ճ

ԵՍՂ
 ՈՒԼ
 ԻԳԱ
 Ն Ի Ս
 ԿԱՆ
 ԿՆԵԳ
 ԻՉԻ
 ԱԷՍ
 ԺՐԿ
 ՈՒԹԻ
 ՀՈԳ
 ՈՅՆԳ
 ՈՒՍԹ
 ԱՆԻՆ

ԻՇՆՑԷՔ Ի ՔՍ. ԹԻ : ԶԶ — : | ԹԻ. : ԶԾ :
 ԵՍ Գ. | ՍԻԿ. | ԻՉԱՆ [Ի]Ս | ԿԱՆ | ԿՆՆՑ Ի
 ԶԽ | ԱԶՍ | ՓՐԿ | ՈՒԹԻ. | ՀՈԳ | ՈՅՆ
 Գ. | ՈՒՍԹ. | ԱՆԻՆ. |

ՈՒ ԶԾ

Մանր. Բնագրում, ներկա գեպքում անհասկանալի՝ երկու թվական է գրված՝ 1501 և 1531 և մի քիչ էլ ավելի, որովհետև միավորի տեղը շարգոտված է:

202. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, նախորդին կից հարավից, նույն պատ-
վանդանի վրա. հարավային կողին 15 տող.

ՎՍԻ ԲԶԷՍ ԿԱՆ ԷՍԻՉ ԽԱՆ ՍԻՐԻ ՈՒԹ ԿՈՅ ԿԷՆ ԱՆԳԻ ԱՆԳԻ ՆԻՆՄ ԲԷԳ ԷՔԻ ԲՍ

ԵՍ ՄԻՐԶԷՍ | ԿԱՆ | ԳԵՆԵՑԻ Զ | ԽԱԶ | Ս ՓՐԿ | ՈՒԹ. | ՀՈԳ | ՈՍ
ԻՄ | ՈՍ ԵՒ | ԿԵՆ ԱԿՑԻ | Ն ԻՄՈ | ԻՇԵՑ | ԷՔ Ի | ԲՍ :

Մանր. Ժամանակակից է նախորդին և նույն կազմողի ձեռքով շինված:
Վերջին ԲՍ բառը դանվում է խաչքարի թիկունքին:

Լուսակ. 52

203. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ. կանգնած է ո. Մանվաննոս մատուռի
հարավում, խաչքարերի շարքի մեջ. ճակատին, խոչերի նարանքներում 4 տող.

Ի Զ Ս Ի Բ Ա Ր
Ե Ի Ա Բ Ս Ա Ս Փ Ի Ն Ս Է Պ Ս Կ Ս Ի Ի Ն
Բ Վ Ի Զ
Կ Ի Բ

ԽԱԶԱՍ ԲԱՐ | ԵՆԱԻՍ ԱՍԵՊԱՆՆՈՅ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ | ԹՎ. : ԶԿԲ: (1513):

Մանր. Առջևում դանվում է մեծ տապանաքար, առանց տապանադրի:
Հրատ. Կալայան, XVIII 11: Սմբատյանց, 57:

204. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած նախորդի մոտ. Թևերի շուրջը միայն թվականը.

Բ Վ Ի Զ
Կ Ի Բ

ԹՎ. : ԶԿԳ: (1514):

205. ԽԱԶԲԱՐ, ցածր պատվանդանի վրա, գտնվում է հարավ-արևմտյան
եզրին, խորանի կողքերին և ներքևի մասում 3 տող.

ՍԲԻՉԱՆ ՈՒԴՇՆԵԿ
= Բ Զ Կ Ե
ՈՐԴՈՑՆՈՒՍԷԲԻՆԱԲՐ.

ՍԲ. ԽԱԶՈ ԱՂՈՒՊՇԻՆ, ԲԱՐԵՆԱԻՍ |
ՈՐԴՈՑՆ ՈՒՍԷԲԻՆ, ԱՐԲԱՀԱՄԻՆՆ |

ԹՎ. : ԶԿԵ: (1516):

ՄԻՐԱՆՇԵՆՑ ՏՈՂՄԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ ԵՎ ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, ՈՐՈՒՔ ԳԼԽԱՎՈՐԱ-
ՊԵՍ ԳՏԵՎՈՒՄ ԵՆ ԳԵՐԵՁՄԱՆԱՏԱՆ ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԵԶՐԻ ԵՐԿՈՒ ԾԱՔՈՒՄ

206. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ (2,35x72սմ), մեջտեղից կոտորված, երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷ < ԱՆԳԻՍՏԱԾ ԱՍ ԻՐԱԴԵՆՈՐԴԻՄԻՐԱՆՆԸՆ
ՄԻՆՈՒՄ ԷՐ ԳԱՒԱՌԻՆ 3ԻՂԵՑ Է Ք Ի ՔՄ < Գ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱԾԱՏՈՒՐ ԱՂԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԻՐԱՆՇԻՆ, |
ՏԱՆՈՒՏԻՐ ԳԱՒԱՌԻՄ. ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՄ. ԹՎ. : 229. : (1524):

Հրատ. Լալայան, XVIII 112. (միայն առաջին տողը և թվահանր): Ալիշան, 44 (նույն շափ).
Սմբատյանց, 58: Ջալալյանց II, 126:
Լուսանկ. 53

207. ԽԱԶՔԱՐԻ ղաաավանդան, տեղից շարժված, կից նախորդին հյուսիսից.
վրան փոքր խաչ և եղծված առուհրով 3 տող.

† ԱՍՍ	ԱՍԱ . . .
ՍՈՒԼԱ	ՍՈՒԼԹ . . .
ՆԻՆ.	ՆԻՆ:

Մանոթ. ԹԼրևս հնարավոր լինի ամբողջացնել՝ ՄԱՍ ՇԱՀՍՈՒԼԹԱՆԻՆ, նկատի ունենա-
լով հաջորդ արձանագրաթյունների բովանդակությամբ:

208. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, նախորդին մոտ, 3 տող.

ԱՍԷՏԱՐԻՆ Ե ԱՍՄԻԹԱՆԷԿՈՂԱԿԻՑ
ԱԵ ԱՏՈՒՐ ԱՂԻՆԻՇԵՑԷՔԻՔՍ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՀՍԱՒԼԹԱՆԻՆ, Է ԿՈՂԱԿԻՑ |
ԱԾԱՏՈՒՐ ԱՂԻՆ. ԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՄ. ԹՎ. : 22: (1531):

Հրատ. Ալիշան, 44

209. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ նույն մեծ պաաավանդանի վրա, պաաավան-
դանով միասին թեքված դեպի հարավ. գտնվում են նախորդ տապանաքարի մոտ.
Ա. քիվին և տակը

ՄԻՆՍԻՄԱԷԻԱՍՆԱՏԱԷԼԹԱՆԻՆ

+

Թ 2 29

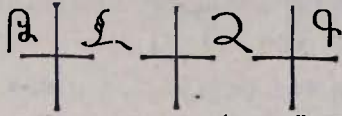
ՄԲ. ԽԻՆՉՈՒ ԲԱՐԷՆԻՍ ՇԱՀՍԱՒԼ |
ԹԱՆԻՆ: | ԹՎ. : 229. : (1534):

Մանոթ. Սաչքարը կանգնած է եղել նախորդ տապանաքարի գլխին և նույն նշանակալին
է վերաբերում: Թվականներից տապանաքարինը մահվանն է, իսկ խաչքարինը՝ վերջինիս
կանգնեցմանը:

Հրատ. Ջալալյան II, 126: Ալիշան, 44

210. Բ. ԽԱԶՔԱՐԻ քիվին և ճակատին 2 սող.

ՍԲԻԱՍԲԱԷԽԱՍՀԱՂԷՊԱԹԱՂԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՂՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՇԱՂՈՒՊԱԹ

ԱՂԻՆ. ԹՎ. : ԶԶԳ. : (1534):

Հրատ. Սմրատյանց, 58: Ալիշան, 44: Լալայան, XVIII, 112: Զալայան, II, 126:

211. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, մեծ և դեղաքանդակ, կանղնած ժայռարեկորև միևնույն պատվանդանի վրա. գտնվում են հյուսիս-արևմտյան մասում, Աստվածուր աղայի հուշարձանների շարքում.

Ա. հյուսիսայինի քիվին.

ԿԱՆԿՆԵՑԱԽԱԶՔԱՐԻ ԲՈՒՄԱ
ՄԱՂԻՆ: ՈՐ Է ՈՐԴԻ ԱՍՏՆՈՒԱԾԱՍՏՈՒՐ

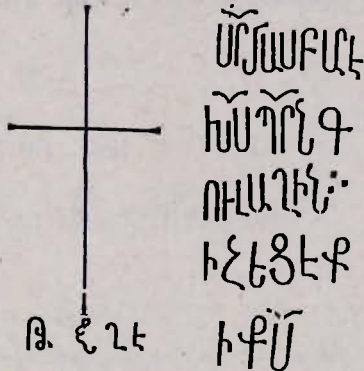
ԱՂԻՆ:

Ծանոթ. Բոլոր հրատարակիչները կարգայել են ՈՐԴԻ ՍԱՐՈՒՐ ԱՂԱՅԻՆ, որը ճիշտ է. Աստուածատուր անվան մեջ դրիչը շփոթվել է և ապա ուղղել ԱՍՏՏՈՒՐ ձևով, որը միայն Աստուածատուր է հնարավոր վերականգնել, մանավանդ որ խաչքարի դիմացի ասպանաքարի վրա անկասկած այդպես է գրված:

Հրատ. Ալիշան, 45: Զալայան, II, 125 (ունի և թվական, որը տեղում չկա): Լալայան, XVIII, 112: Լուսակ. 51

212. Բ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ, տակը և հարավային կողին 8 սող.

ՀՆՈՐՉԻԿԱՅ ԿԱՆԿՆ ԵՑԱԽՈՐՍ
ՓՐԿՈՒԹԵՆՈՒՐՈՅՆՈՒՆՆԵՐՆԵՐ

ՀՆՈՐՉԻԿԱՅ. ԿԱՆԿՆԵՑԱԽԱԶՔԱՐԻ ՓՐԿՈՒԹԵՆ ՀՈՂՈՅՆ ՊԱՐՈՆ. ՀԵՂԻՆԻՆ: | ՍԲ. ՄԱՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՊԱՐՈՆ ԳՈՒՎԱՂԻՆ. ԻՇԵՑԵՔ Ի ՔՄ. | ԹՎ. : ԶՂԷ: (1548):

Հրատ. Զալայան II, 125: Ալիշան, 44: Սմրատյանց, 57: Լալայան, XVIII, 111 (վերջին երկուսը Հեղինի անունը վերձանել են Հիկնի: Լուսակ. 53

213. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, Թուժա աղի խաչքարի առուջ, երեսին և հարավային կողին 7 սող.

ԱՍԱԷՏԱՂ

ԿԻՍԹԹՈՒՄ

Ի Ն

ՈՐԷՈՐԴԻ

ԱՍԵԱՏՈ

ԻՐԱՂԻՆ

ՏԱԽ

ԹՈՄ

ԿԼ

ԱԿ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ ԹՈՒՄԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԴԻ ԱՍԾԱՍՏՈՒՐ | ԱՂԻՆ: | ՀԱՆԿՆԱԶԱՐ, ԹՈՒՄԱ, ԿՈՒՎԱՂԱ:

Ծանոթ. Հարավային կողին սղումներով գրված անունները հավանաբար Թուժա աղայի որդիներն են, որոնք և շինել են տվել խաչքարերն ու ասպանաքարերը, որոնցից Հեղինին չի պահպանվել:

214. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, որն այժմ չկա. հավանաբար նախորդ խաչքարի առաջ է եղել.

Այս է հանգիստ Շաղուբաթ աղային, որ էր քանդակիչ Գալառիին.

Իրիսեցաւ առ Քրիստոս. թուին :ՋՁԳ; (1534):

Մանրք. Սմբատյանցն ու Լալայանը թվականը դրել են :ՋՄԳ; Ալիշանը :ՋՁԳ; վերջինս ալիլի ճիշտ ենք համարում: Արձանագրության սկզբում Ջալալյանցն է Ալիշանն ունեն նաև «Մեծ սուգ և տրտմություն եղև» նախադասություն:

Հրատ. Ալիշան, 44: Սմբատյանց, 58: Լալայան, XVIII, 112: Ջալալյան, II, 125:

215. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, որն այժմ չկա. վրան եղել է.

Այս է հանգիստ Փիրի բեկին, որդի Թուման աղային. :ՋՂ; (1541):

Հրատ. Ջալալյանց, -11, 126: Ալիշան, 44: Սմբատյանց, 59: Լալայան, XVIII, 112:

ՏԻԼԻՃԱՆԵՆՅ ՏՈՂՄԻ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ ԵՎ ՏԱՊԱՆԱԳՐԵՐ

216. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, զանվում է զերեղմանաաան հարավ-արևմտյան ծայրում, մոտ Աստվածատուր աղայի ասպանաքարին, երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՀԱԳԻՍՉ ԱԳԻՍԻՆ ՈՐԴԻՆԻ ԼԻՃԱՆ:

ԻՆՍԻՐՄԱԽԱԹԻՆ ՄՓՈՒԵՑԱԻ ԲՍԸՃ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐԳԻՍԻՆ, ՈՐԴԻ ՏԻԼԻՃԱՆ/ԻՆ, ՍԻՐՄԱՅ

ԽԱԹՂՈՒՆԻՆ. ՈՐ ՓՈԽԵՑԱԻ Ի ՔՍ. ԹՎ. :ՋՁ: (1531):

217. **ԽԱՉՔԱՐ**, կանգնած մեծ ժայռարեկորե պատվանդանի վրա, նախորդին մոտիկ. քիվին և թևերի արանքներում 2 տող.

ԿԱՄԱԿԱՅԵՍԱԹ ԷՈՍԿԱՆԿԵԹԻ

ԿԱՄԱԿԱՅ. ԵՈՍ ՄԱԹԵՈՍ

ԿԱՆԿԱՅԵՑԻ. ԹՎ. :ՋՁ: (1531):

Լուսանկ. 56

218. **ԽԱՉՔԱՐԵՐ**, երկու. հատ, կանգնած մի մեծ ժայռարեկորե պատվանդանի վրա, իրար կից, մոտիկ նախորդին.

Ա. թիկունքին 4 տող.

ՄԲԻԱՄԲԵԽԱԽՍ
ԱԹԷՈՍԻՆՍՆՈՐ
ԻՍՈՒԼԻՃԱՄԱԹ
ԷՈՍԱՎՆԱԿԱՅԵՑ

ՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԵՍԱԽՍ | ՄԱԹԵՈՍ ՔԱ |

ՀԱՆԱԿԱՅ. ՈՐԴԻ ՏԻԼԻՃԱՆ, ՏՐ.

ՄԱԹԵՈՍ, ՈՎԱՆԵՍ: ԹՎ. :ՋՁԳ: (1534):

Լուսանկ. 57

219. Բ. Թիկունքին 6 առգ.

ՄԲԻԱՆՄԲԵԻԱՍՍԱԳ
ԽՆՆՈՐԴԻՄԻԼԻՃԱ
ՄԻՆԱՌՄԱԵԽԱԹ
... ԻՆՏԵԶԻԱՆ
ՄԻՄԱԹՈՍՈՎԱՆ
Է Ս Ն

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՍԱՐԳՂԻՄԻՆ, ՈՐԴԻ
ՏԻԼԻՃԱՆԻՆ, ՍՈՒՐՄԱՅ ԽԱԹՂՈՒՆԴԻՆ.
ՀԱԽԲԵՂԲԱՐՆ | ՏՐ. ՄԱԹԷՈՍ. ՈՎԱՆԷՍՆ:

Մանոթ. Ժամանակակից է նախորդին:

Լուսակ. 55

220. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, մեծ և սեղանաձև, կանգնած մի մեծ ժայռաբեկորե պատ-
վանդանի վրա. գտնվում են գերեզմանատան արևելյան, նոր մասի կենտրոնում.
Ա. քվիին 1 առգ.

ՄԲԻԱՊԲԵԻԱՍՏԻԷՃԱԽԵ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՏԻԼԻՃԱՆԻՆ:

Լուսակ. 57

221. Բ. Գիվի,

ՄԲԻԱՅՄԲԵԻԱՍՈՒԲՆԱԿԻԹԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՍՈՒՐՄԱՅ
ԽԱԹՂՈՒՆԴԻՆ:

Մանոթ. Վերջին մեկ տառը գրված է կողմին:
Այս երկու արձանագրությունները թեև թվագրված չեն, բայց նախորդ, իրենց որդիներին
վերաբերող տապանագրերից գտնելով՝ ավելի հին պիտի լինեն. XV դարի վերջ կամ հաջորդի
սկիզբը:

Նշելի է. որ առհմի այս ավագ զուգը թաղված է գերեզմանատան արևելյան մասում,
իսկ նրանց հաջորդները հակառակ ծայրում, իրարից 4—5 հարյուր մետր հեռու:

Լուսակ. 60

222. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, կտորված է, միայն կես մասն է մնում. գտնվում
է գերեզմանատան հարավ-արևմտյան ծայրում. Տիլիճանենց գերեզմանների մաս.
վրան թերի, 4 առգ.

ԱՅՍԷՏԱՆԱԲՐԱՀԱ
ԻՆՇՈՒՔԸԸՀԱՆԻՆ
Լ ԴՈՒՍՏՐՆԱՆԻՆ:ՆԱ
ԱՍԻՆՅԻՇԷՏԷՔ ԶՈՐ

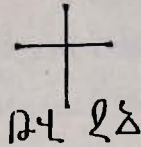
ԱՅՍԷ ՏԱՊԱՆ ԱՐՐԱՀԱՄՄԻ-
ԻՆ, ՇՈՒՔ ԶԸՀԱՆԻՆ
ԵՒ ԳՈՒՍՏՐ ՆԱՆԻՆ, ՆՄԱՆԻ-
ԱՍԻՆ. ՅԻՇԵՑԷՔ . . .

Մանոթ. Ինչպես տապանաքարի, այնպես էլ գրություն ձևով նման է նախորդներին.
հետևաբար XVI դարի առաջին կեսին և նույն Տիլիճանի առհմից որևէ մեկին:

Լուսակ. 61

223. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած մեծ յայտարեկորի վրա, գտնվում է հարավ-արևմտյան մասում. քիվին և խորանի շուրջը 2 սող.

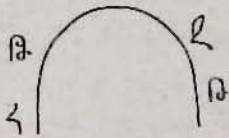
ՄԲԻԱԼՍԲԱԷԻԱՍԳՈՅԱՐԻՆ::

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՊԱՍ ԳՈՂԱՐԻՆ: |
ԹՎ. : ԶԶ : (1531):

Լուսանկ. 62

224. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, հեղ ու հասա, ընկած է մեջքի վրա, զերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան ծայրում. խորանի անկյուններում և հյուսիսային կողմին, 15 սող.

ՄԲԻԱՆՍ

ԲԱՐԷԽ

-ԻՍՄԻՐ

ԻՆԵԻԿ

ՆԱԿԳԻ

-ԻՐԱՄ

ԱՐԴՈՐ

ԴԻՆՄԻ

ԱԾԱՅ

ՍՈՒԻՆ

ԱԳԱՐՆ

ՈՎԿԴԲ

--!ԷԲԲՄ

ԹՎ. : ԶԶԹ : (1530).

ՄԲ. ԽԱԶՍ | ԲԱՐԷԽ | ԱՊԱ ՄԻՐ | ԻՆ ԵԻ
Կ | ԵՆԱԿՑԻՆ | ՄԻԲԱՄ | ԱՐԲ | ԻՆ. ՈՐ
ԳԻՆ ՏՐ. ԱԾԱՅ | ՏՈՒՐՆ, ԱԶԱՐՆ: | ՈՎ |

Կ | ԱՐ | Գ | Է | Բ. | ՅԻՇԵՑԷՅԲ ԲՍ:

Լուսանկ. 63

225. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և զեղաքանգակ. կանգնած է ս. Սահավաննոս մատուռի հարավում, շարքի մեջ երկրորդը. քիվին և խորանի շուրջը 3 սող.

+ ՄԲԻԱԶԲԱԷԻԱՍԳՈՅԱՐԻՆ*:

ԲՎ

ԶԶ
Գ

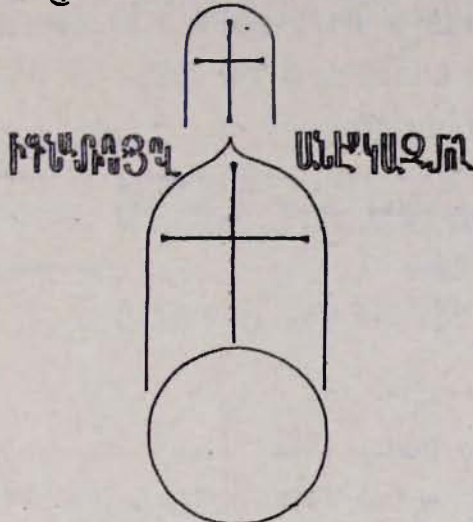
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՊԱՍ ԳՐԻԳՈՐ ԱԲԵՂԻՆ.

ԹՎ. : ԶԶԳ. : (1534):

Լուսանկ. 64

226. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և զնդաքանդակ, զանվում է զերեղմանաաան արևելյան մասում. քիվին, խորանի գլխին և տակին 4 սող.

ՄԻԶՆԻԿԵԱԿԻԿԵՆԱՏՈՐԱ

ՄԲ. ԽԱԶՈՒԲԱՐԵՆՆԱԻՍ ՎԼԵԱԹԻՆ ԵՒ ՆՆՈՎԱՑ ՆՈՐԻՆ. ՄԻԲԱՆՇԻՆ ԵՒ ԵՂԻՍԱԲԵԹԻՆ | ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՅՈՎԱՆԵՍ ԿԱԶՍՈՂ. |

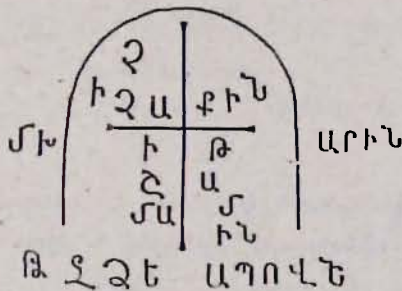
ԹՎ. : ԶԶԴ. : (1535):

Լուսակ. 65

ՄԻՆՆՇԻԿԵՆԵՆ ԻՍԱ ԲԵԹԻՆ::

227. ԽԱԶԳԱՐ, զեղաքանդակ, զանվում է զերեղմանաաան արևելյան մասում. քիվին, խորանի ներսում, շուրջը և տակին 6 սող.

ԻԽԶԻԱԿԵԿՍԵՆԵՅԻՆՆԱԿԵ

ՄԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԵՆՆԱԻՍ Է՛ ՄԵՆ ՅԵԹԱՐԻՆ, | ԶԻԶԱՔԻՆ, | ՍԽԻԹԱՐԻՆ | ՇԱՄՐԱՄԻՆ | ԱՊՈՎԻՆ.

ԹՎ. : ԶԶԵ. : (1536):

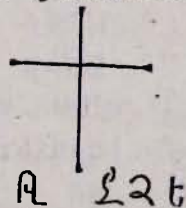
Հրատ. Սմբատյանց, 448:

Լուսակ. 66

(պակասում է սարին մասը)

228. ԽԱԶԳԱՐ, զեղաքանդակ, կանգնած է ժայռարեկսրի պատվանդանի վրա, զերեղմանաաան արևելյան մասում. քիվին և տակը 3 սող.

ԻԽԶԻԱԿԵԿՍԵՆՆՈՍԵՆԵՆԵՐԱՐՉԵՅՈՒՆ

ՄԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԵՆՆԱԻՍ ԸՍՏԵՓԱՆՈՍԻՆ ԵՒ ԵՂԻՍԱԲԵԹԻՆ | ՊԵՏՐՈՍԻՆ. | ԹՎ. : ԶԶԵ. : (1536):

Լուսակ. 67

(միայն քիվի մասը)

ՉԻԱՆ
ՍԲԱԷ
ԻԱԻՍԿ
ԵՆԱԿԻՐ
ԻՆԻՄՉԱ
ՀԼԷԻՔ
ԻՆԻՉԵՅ
ԼՔԻՔՍ

ՉԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԻԱԻՍ ԿԻՆԱԿԻՑԻՆ
ԻՄ ՇԱՀԱՄԷԼԻՔԻՆ ՅԻՇԵՑԻՔԻ ԻՔՍ:

Ծանոթ. Տեղում մեր աչքից վրիպել է, վերցնում ենք լուսանկարից, հավանաբար Տիլիջանենց տոհմի մի խաչքարի վրա է:

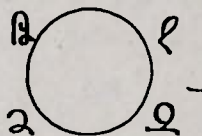
Լուսանկ. 63

230. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ագուցված է ս. Ստեփաննոս մատուռի հարավային

ՄՈՒՔԱՀԱՎԱՔԵԱՇԽԷՎԱԿԱՔԻՇԵՑԻՔԻ
ՍԲԻԱՉՍԲԱՐԵԽԷՍՆԱՄԱՆԻՆԵԻԻ

ԵՆԱՍՍՅԱԳԱՐՆԻՄ

պատի մեջ, մուտքի կողին, խաչի սակը և գնդի շուրջը օ տող.

ԱՌԱՅ ԲԱՀԱՆԱՅՔ ԵՒ ԱՇԽԱՐ-
ՀԱԿԱՆՔ ԻՇԵՑԻՔ. ՄԲ. ԽԱԶՍ
ԲԱՐԷՆԻԱՍ ՇԱՄԱՄԻՆ, ԵԻԻՆՆՅ
ԵՒ ՄԱՍՍ ՄԱՐԳԱՐՏԻՆ.

ԹՎ. :ՋՁԳ: (1537):

Ծանոթ. Առաջին բառը չենք հասկանում:

Լուսանկ. 69

231. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած է գերեզմանատան հարավ-արևմտյան ելքին, մեծ պատվանդանի վրա, խաչքարի երեսին և պատվանդանի արևմտյան ու հարավային երեսներին.

ԻՄԻՉԲԱԵԻԱՍՂԱՊՇԻՆ. ԳԼՌՍԵ ԵՔԻՆԻՍԻՆԻՄ

ՄԻԿՈՍԻՆ

Թափն

ԹՎ. ՋԿ

ՍԲԻԱՉ
ԲԱՐԵԽՍՈՎՆԱ
ԻՍԻՆ

ԻՄԻԱՉ
ԲԱԽԻՍԳԱԼԸ
ԻՆ:

ՍԲԻԱՉ
ՍԲՈՅ
ԻՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԻԱՍ
ՂԱՐԻՊՇԻՆ, ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ,
ԽԱԹՍԻՆ ԽԱՍԻՆ, ՄԼԱՅԻ-
ԿՈՍԻՆ, ԵԹԱՐԻՆ. ԹՎ. :ՋԿ:
(1521): ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԵՐԵ-
ԽԱԻՍ ՈՎԱՆԻՍԻՆ. ՄԲ.
ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԻԱՍ ԳԱ-
ԼՈՒՍՏԻՆ. ԹՎ. :Ջ: (1451).
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԻԱՍ
ՈՂՆԻՍԻՆ:

Ծանոթ. Երկրորդ թվականը համարում ենք թերի, որովհետև առաջ խաչքարի վրա պիտի գրված լիներ, իսկ պատվանդանի վրա հետագայում ավելացումներ են արել:

232. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած է ժայռաբեկորե մեծ պատվանդանի վրա, դտնվում է գերեզմանատան արևմտյան եզրին. քիվին և թևերի արանքներում 2 առդ.

ՄԲԻԱԼՄԻԱՍՆՈՒԼԻԶԱՆԻՆ ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԱՎ ԳՈՒՎԻՋԱՆԻՆ. |

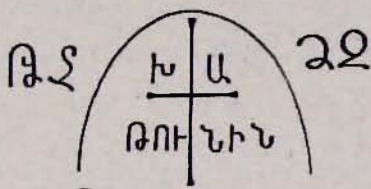
Թ. ԶԶԳ

ԹՎ. : 924: (1524):

Մանր. Եռյն պատվանդանի վրա կա երկրորդ խաչքարի դատարկ փորձը:

233. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած միևնույն պատվանդանի վրա. դտնվում են արևելյան մասում, նոր գերեզմանատան մեջ. Ա. Գիվին, խորանի շուրջը, ներսը ու հարավային կողին 7 առդ.

ՄԲԻԱԶԲԱԷԽՍՆԱՐԻՇԻՆԵԴ

ՄԱՍՆ
ՄԱՄԱ
ԽԱԹ
ՈՒՆԻՆ

ՈԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԱՎ ԳԱՐԻՊԵՇԻՆ ՊԼԱՐՈՆ, | ԽԱԹՈՒՆԻՆ: | ՄԱՍՆ | ՄԱՄԱՅ | ԽԱԹՈՒՆԻՆ: | ԹՎ. : 929: (1537):

Մանր. Մմբատյանցը ու Լալայանը առաջին տողի վերջին 9 տառը լրացրել են ՊԼԿ անունով, հավանական չէ. իսկ Ղարիպշ անունը փոխել են ՂԱՐԻՍԻ, որը սխալ է:

Հրատ. Մմբատյանց, 57: Լալայան, XVIII, 111: Լուսանկ. 70

234. Բ. Գիվին 2 առդ.

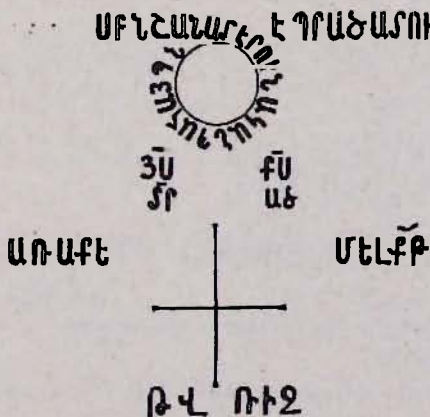
ՄԲԻԱԶԲԱԷԽՍՆՈՍՏՈՎԻՆ-ՄԱԻՆ
ԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԱՎ
ԽՈՍՏՐՈՎԻՆ. ՄԱՐԻԱՆ | ԻՆ:

Մանր. Ժամանակակից է նախորդին:

235. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած են մի պատվանդանի վրա. դտնվում են գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան մասում՝ պարոն թուփայի խաչքարին մոտ: Ա. Հյուսիսայինի երեսին ուղղակի առեկրով.

ՄԲԻԱԶԱՄԵՆՈՒՆ ԵՂՐԱԾԱՏՈՒՐԻՆ

ՄԲ. ՆՇԱՆՍ ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ ՊԱԶԱՅ-ՊԼԱՆ ԵՎ ՊԼԱՐՈՆ ԱԾԱՏՈՒՐԻՆ. ՅՄ ԲՄ.

ՏՐ. ԱԾ: ԱՌԱՔԵԼ, ՄԵԼՔԱՅԹ:

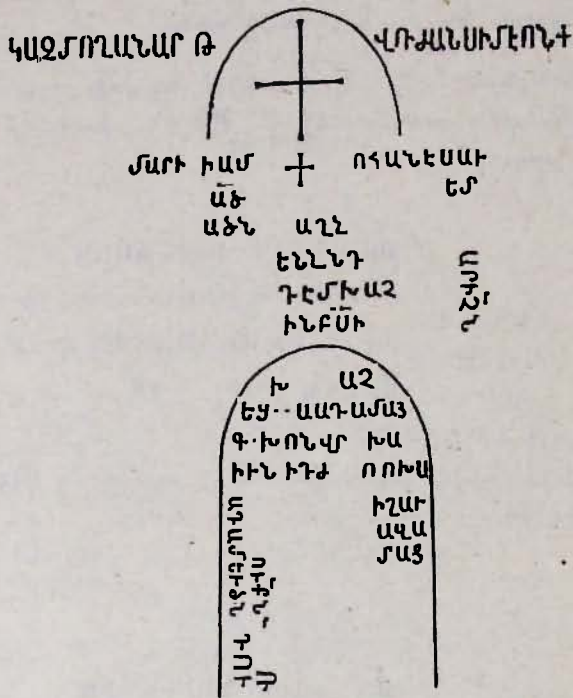
ԹՎ. : 119: (1577):

Մանր. Առաջին ու Միլիքսիթը նշանավոր կազմողներ են:

Հրատ. Զալայանց, II, 125: (անունը Մատուր): Մմբատյանց, 57: Լալայան, XVIII, 111:

236. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, խորանի մեջ խաչելություն, ճակատին՝ ամենակալը, աղա ավետարանիչներ, Մարիամ և ստորին մասում՝ Ազատ, այս բոլոր քանդակների մոտ մակագրություններ.

ՄԻ ԽՉԲԱԿԷ ԽՈՒՎԱԿԱՆԻՆԻ ԶԻՆ

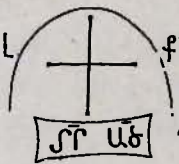
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՈՎԱՆԷՍ ԻՐԻՑԻՆ. ԿԱԶՄՈՂ, ԱՆԱՐԺԱՍ ՍԻՄԷՈՆ ԹՎ. Ռ: (1551). ՄԱՐԻԱՄ, ՈՉԱՆԷՍ ԱԻԵՏԱՐԱՆԻՉՆ, ՄՆԱՆԻՆ, ԱՂՈԹԵՆ ԲՆԴԷՄ ԽԱԶԻՆ ՔՄԻ: ԽԱԶԵՑԱԻ ՎԱՍՆ ԱԴՈՄԱՑ . . . Ի ԳԺՈՒՈՒ ԻՋԱԻ, ԱԶԱՏԵԱՑ ԱԴԱՄ ԵՒ ԾՆՈՒՆԳԻՆ. ԳՈՒՈՒ:

Մանոք. Հրատարակիչներն անեն միայն առաջին տողը և թվականը:

Հրատ. Սմբատյանց, 57: Հալայան, XVIII, III: Լուսակ. 71 (Կրկու մասից, ստորին մասը մեծագիր):

237. Բ. ՀԱՐԱՎԱՑԻՆԻ քիվին և խորանի վերին մասի շրջանակներին.

ՍԲԻԱՉՍԲԱՐԷԻԱԲՍԷՂՐԹԱՃՈՒՄԻՆ
ԱՌԱԲԵԼՄԵԼ ԲԻՍԵՌԿԱԶ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ Է ՊԼԱՅԻՈՆՆ ԹԱՃՈՒՄԻՆ. ԱՌԱՔԵԼ, ՄԵԼՔԵՍԷԹ ԿԱԶՄՈՂ: ՏՐ. ՄՆ:

Մանոք. Ժամանակակից է նախորդին. Հրատ. Սմբատյանց, 58: Հալայան, XVIII, 112:

238. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ արվեստ, ընկած է հաջորդի մոտ. քիվին ու ուղղիկ առանցքով 1 տող.

ՍԲ ԽԱՉՖՆԱՆԻՔԻՄՍԷՂՐԹԱՃՈՒՄԻՆ. . . .

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՊԼԱՅԻՈՆՆ ՇԱՀՆԱԶԱՐԻՆ:

Մանոք. Այս և հաջորդ խաչքարի մոտ է մի մեծ, կրկու փոս ունեցող պատվանդան, որի վրա հավանաբար կանգնած են կղել իրար կից խաչքարեր:

Նույն զերդաստանի համար և նույն Բիրամ կազմողի ձեռագործներն են. ժամանակակից են միմյանց:

239. *ԽԱԶՔԱՐ, ընկած և մեջտեղից կտորված. խիստ զեղաքանդակ, գտնվում է դերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան մասում. երեսին և թիկունքին 11 տող.*

ԲԲ ՆՂԱՆՄԱՐԷԻԱԻՍԿԱԻՆԱԶԱՐԱՂԻՆ
 ԲՌ ԽԷ

ՄՈՒՐԲ ՆՇԱՆՍ ԲԱՐԷԽԱԽԱ
 ՀԱԽՆՍԱԶԱՐ ԱՂԻՆ. ԹՎ. : ՌԽԷ :
 (1598) ԴԲԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ :

ԲԱՍ ԿԱՎԺ

Թիկունքին.

ԻԿՈՒՆՈՒՆՈՒՎԵԼՊ
 ԱՂԻՆԴԱՐՎՈՒՍ
 Տ ԱՆԼԻՎԻՆՈՐԳԱՎ
 ԱՍՍՎԻՐԻԳԱԹՆՈՒԼ
 ԱԵՍՅԱԻՆԱԶԱՐՍԵԿ
 ԻՂԻԵՅԻԹԻՆՈՒՍ
 ԱՐԴԱԱԾՈՂՈՐ
 ՏԻԱՍԻ

Ի ՓՈՒՍՈՒՄ ԳՈՒՋԻԼՊ ԱՇԻՆ ԳԱՐՎԻԻ-
 ԺՈՒՅ ՈՒՍՄԱՆԼԻՎԻՆ, ՈՐ ԳԱՎԻԻ-
 ԱՐՈՍՄ ԲՎԻՐԻՑԱԽ, ԹՎԻՅՆ : ՌԽԷ
 (1582), ԵՍ ՀԱԽՆՍԱԶԱՐԱՍ ԵԿԻ ՇԻՆԵ-
 ՑԻ. ԹՎԻՆ : ՌԽ : (1591). ԴՈՎԿՄԱՐԳԱՑ
 ԱՆ. ՈՂՈՐՄԻ ԱՍԻ:

*Մանր. Նաչքարը տեղափոխված է Երևան և պահվում է Մատենադարանում :
 Արևմտյան երեսին զրվածներն ուռուցիկ են, իսկ թիկունքինը՝ փորագրի :
 Հրատ. Զալալյանց, II 247—մեծ ազավազումներով :*

240. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, դերեզմանատան միջին մասում 4 տող.*

ԱՅՍԷՏԱՊԱՆԱԼԷՔ
 ՍԱՆԻ ԴՈՒՍՏՐ
 ԼԱՄԱՄԻՆ
 ԲՌՃԺ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ԱԼԷՔ | ՍՍՆԻ ԳՍԻՍՏՐ
 ԴՇՍԱՄՍԻՆ : ԹՎ. : ՌՃԺ : (1661) :

241. *ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած մեկ պատվանդանի վրա. գտնվում են ս. Սանեփանոս մատուռի հյուսիսում, արձանագրութունը երկուսի քիվերին՝ միտցյալ, աղա հյուսիսայինի հյուսիսային կողին.*

ԿԱՄԱԻՆԱՅԵՍՈՒՐԱՍԿԱՆԿՆԵՅ
 ՄԻԱՆՍՄԱԷԻԱՍԷԻԱԻԱՆԻՆ
 ԲՌ : ՃՃ : Չ ԱՎԱՆԵՍԿԱՎՏՈՂԵՅ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՄՈՒՐԱՍՍ ԿԱՆԿ-
 ՆԵՑԻՅ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽԱ Է
 ԻՍԱԽՍՆԻՆ ԹՎ. : ՌՃԾՉ : (1707),
 ԱՎԱՆԷՍ ԿԱԶՄՈՂԵՑ :

ՅԻՇԱՍԸԱԻՐՆ ԳՐԻՒՐԻՆ ՅԱԻՐԻՅՈՅՍԱՌԱՅ
 ԻԱԹՈՒՆ ԲՌՃԾՉ

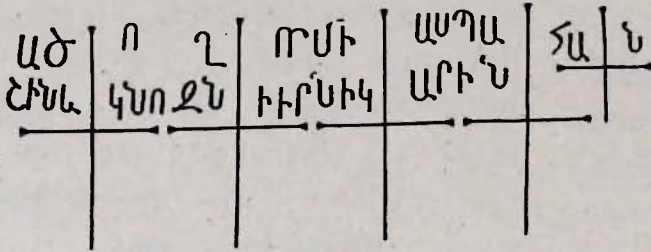
Կողին.
 ՀԻՇՍԱՍԿ ՂԱԻՐՆ ԳՐԻՒՐԻՆ [Ի],
 ՄԱԻՐՆ ԻՄՈՑ ՍԱՌԱ. ԽԱԹՍԻՆԻՆ.
 ԹՎ. : ՌՃԾՉ : (1707) :

242. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, երկու հատ. նախորդ խաչքարերի առաջ, միայն հյուսիսայինի վրա, 1 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՈՍԱՌՍՅՈՒՄՅՈՒՆԻ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՍԱՅ ԽԱԹՍԻՆԻ:

ԱՌԱՆՑ ԹՎԱԿԱՆԻ

243. ԽԱԶՔԱՐԻ ՊԱՏՎԱՆԴԱՆ, գտնվում է գերեզմանատան հարավ-արևմտյան եզրին. երեսի չորս խաչերի արանքներում 2 տող.

ԱԾ. ՈՂ. ՌՄԻ. ԱՍՊԱ. ՀԱ. Ն
ՇԻ ԿՆՈՋՆ ԻԻՐ ՆԻԿԱՐԻՆ:

Մանրք. Գտնված տեղը և քարի մշակությունը մատնանիշ են անում XV դարի վերջը: Վրայի խաչքարն ընկած է կողքին և անդիր է:

Լուսանկ. 72

244. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանգակ, կանգնած է ո. Ատեփաննոս մաառուի հարավում, խաչքարերի շարքի մեջ. քիվին 1 տող.

ՄԻՒԱԶԲԱԽՍԵՂԻՍԱՅԲԵՂԻՆ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱՒԻՍ ԵՂԻՍԱՂԱՂԱՅԲԵՂԻՆ:

Մանրք. Պաշտարի աջ ու ձախ կողմերում են Գրիգոր արեղալի խաչքարը՝ 1534 թ. և Ստեփաննոս եղիսկոպոսինը՝ 1515 թ., հեռավար ժամանակակից է սրանց.

245. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, աղույված է ս. Ստեփաննոս մաառուի արևմտյան պատի անկյունում. քիվին 1 տող.

ԻՂԲԱՐԻՍՎԱԴԴԱՆԻՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱՒԻՍ ՎԱՐԻՍՆԻՆ:

Մանրք. XVI դար:

246. ԽԱԶՔԱՐԻ ԲԵԿՈՐ, ընկած է գերեզմանատան արևմտյան եզրին. քիվին 1 տող.

ԼԻՒԱՂԲԱՐԵԽԱՄԻԱՆԿԱՐՈՂ . . . ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱՒԻՍ ԽԱՆՓԱՐՈՑ . . .

Մանրք. XVI դար:

247. ԽԱԶՔԱՐԻ ԲԵԿՈՐ, գեղաքանգակ, ընկած է գերեզմանատան հյուսիս-արևմտյան մասում. քիվին 1 տող.

ԽԱՂՍԲԱԽՍՉԻՋԱԲ՝ ՍԱՆՈՂԻՆԿ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱՒԻՍ ՋԻՋԱԲԻՆ: . . .

Մանրք. XVI դար:

248. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է զերեզմանատան միջին մասում, քիվին 1 սող.

..... ԽԱՍՈՒՍՏԻԱՆԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՁՍ ՈՒՍՏԻԱՆԻՆ, :

Մանր. XVI դար:

249. ԽԱԶՔԱՐ, կանդնած է արևելյան մասում, նոր զերեզմանատան կենտրոնում. քիվին 1 սող.

ԼԵՋՐԵՆԵՍՍԱԷԹԱՆԷԱՆԱԻՆ :

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ ՍԱԿԼԹԱՆԻՆ,
ՄԱՐՍՆԻՆ.

Մանր. XVI դար:

250. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, կանդնած մեկ պտավանդանի վրա. դտնվում են արևելյան մասում, Տիլիճանենց խաչքարերի մոտ.

Ա. ՔԻՎԻՆ 1 սող.

ԼԻԱԶՄԲԱԷԻՄՄԱԲՐԿԱՋԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ ԱԲԻԶԱՄԻՆ, :

251. Բ. ՔԻՎԻՆ 1 սող.

ՍԲԷԼԲԱԽԱԿԱՂԿԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ ԲԱՎՊԵԿԻՆ

Մանր. Հնարավոր է, որ Տիլիճանենց տոհմից են. XVI դար:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆԲ ԱՅԺՄ ՏԵՂՈՒՄ ՉԿԱՆ

252. ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Սուրբ իսաչս բարեխաւս պարոն կուլ Աղին. քվին : ՌԻՁ: (1577):

Տրդատ կազմույն թերասառ:

Մանր. Արարական թվանշաններով ուղղամամբ գրել են 1571:

Հրատ. Սմբատյանց 59, լալայան XVIII, 111, Ջալայանց, II, 126, Ալիշան, 45.—վերջին երկուսն ունեն այլ թվական, ՌԻՁ, (1597).

253. ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Սուրբ իսաչս բարեխաւս Աղին. քուին : ՌԻՆԵ: (1596):

Հրատ. Ջալայան, 125, Ալիշան, 44:

254. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Այս է հանգիստ Լալային, որտի Միրզին, եղբայր Աստուածասուրին,

ուր վախեցաւ ի քրիստոս քվին : ՋՁԱ.: (1532):

Հրատ. լալայան, XVIII 111:

255. ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Սուրբ իսաչս բարեխաւս Դաւլաթին. քվին : ՌԻՆԵ: (1596):

Հրատ. Ջալայանց, II, 125, Ալիշան, 44, լալայան, XVIII, 112:

256. ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Սուրբ Խոսչո րաւելիաւս պատրն Ջանան Ազիկն:

Հրատ. Սմբատյանց, 58: Հալայան, XVIII, 112:

Ս. Կ Ա Ր Ա Պ Ե Տ

257. ԽԱԶՔԱՐ, զեղաքանդակ, կառուցման ժամանակ ազուցված ո. Կարապետա եկեղեցու արևելյան պատի կենտրոնում, արտաքուստ. 2 սող.

ԽԱՂԲԻՄՄ ԱՐՈՍԵՄՍ ԿՍՄՍՆ

ԽԱԶ, Ի, ԲԱՐԷԽԱՒ, ԻՍ ՍԱՐՍՈՍ ԵՊԻՍԿՈՍՈՍԻՆ
ՄԵԼՔՍԵՓ ԿԱԶՄՈՂ.:

ՄԵԼՔՍԵՓ

ԿԱԶՈ

Մանր. Եղիսկոպոս բառի մեջ առանբը հետ ու առաջ են գրված:

ժամանակը որոշվում է Մելիքոսի կազմողի հիշատակամբ, XVI դարի II կեսերը:

Լուսակ. 7:

258. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ազուցված է ո. Կարապետի շրջապարսպի մուտքի մոտ, հասարակ պատին 2 սող.

ՉԼԲԵԽԱՒԱՐԷՔԻՆ

ԽԱԶՈ ԲԱՐԵԽԱՒ ՍԱՐԵՔԻՆ.

ՔԻՐԱՄԿԱՂՄՈՂ+

ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ.:

Մանր. Հիշատակված երկու անձերն էլ XVI դարի սկզբերի կեսի են:

Ս. Հ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Ն Ս

259. ԺԱՅՈՒԱԲԵԿՈՐԻ ՎՐԱ, որը զանվում է մատուռին կից հարավից, երեսով արևմուտք. 3 սող.

ԿԱՄՆ

ԱՅ

ԻԹՎԻՆ

ԸՂԸ: ԹՈՄՍԾԱՌԱՂ

ԱՂ

ԵԿԳԱՎՌԵՆԻԾՈՂՈՒԹՆ

ՄԲ ՈՎԱՆԻՍԻՆ

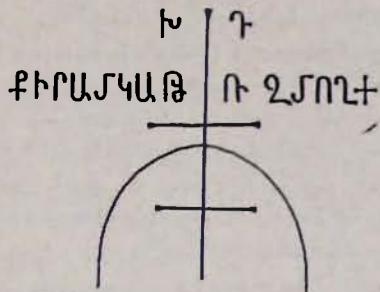
ՂԱՏԱՂԻԱՏԵՅԱԿ ԵՂԵԳԷՔԻՔՍ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. Ի ԹՎԻՆ | :ՋՂԸ: (1549) ԹՈՄԱՂՅՈ ՄԱՌԱ ԱՅ. ԵԿ ԳԱՎԱՌԷՆ
Ի ՄԱՂՈՂՅՈՒԹՆ. | ՄԲ. ՈՎԱՆԻՍԻՆ, ՇԱՏ ԱՇԽԱՏԵՑԱԿ. ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՍ.:

Հրատ. Սմբատյանց, 60, հ 459 Հալայան, XVIII, 114:

260. ԽԱԶԲԱՐ, կանդնած է մատուռի մեջ, մուտքի դիմաց, ճակատին և սակր 5 սույ.

ՄԲ ԽԱԶԲԱՐԷԻԱԾԱՆՈՒ

ՑԱՆՈՒՐԵԿԻ ԽԱԶԿՈՈ
ԻՄԱԿՐԱՆԱՅՈՎԻՆՉՅԱՐԴՈՐԿԱ
ԷՍԽՌՈՎԿԱ

ՄԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԵՆԱԿԱՆՈՒ ԵՄՈՒՐՆԻ
ԵՈՒ ԾԱՏՈՒՐ ԵԿԻ ԽԱԶ . . .
ԻՄ ԱՊՐԱՆԱՑՈՎ, ԻՆՉ ՄԱՐԿ ԽՐ ԶԱՆԵՆԷ
ՄԲ ԻՎԱՆ ԷՍ ԽՈՒՈՎ ԿԼԵՆՅԱ . . .
ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ, ԹՎ. : ՈՒԿ: (1595):

Մանր. Տողերը շարունակվել են հարավային կողմի վրա, որը խիստ մոտ է ժայռին և դիտելու հնարավորություն չկա:
Հրատ. Սմբատյանց, 438 և 60, Լալայան XVIII 114:

Հ Ա Յ Ր Ա Վ Ա Ն

Այս գլուղը, իրեն մոտիկ Աղվալա գլուղի հետ նստած են մի հին և ընդարձակ ավանի ավերակների վրա, որը Աղվալայից տարածվում է դեպի արևելք, մինչև քարաբլուրների սպառվածք: Այդ ավերակները սկսած Ախմեդ կաթողիկոսից՝ անդադրական գրականություն մեջ կոչվել են «Աղաս քաղաք» անունով: Ընդարձակ անասնոցների ավերակների մեջ կան մի քանի եկեղեցիների, մատուռների, ձիթհանքների ավերակներ: Տեղագիր հեղինակները XIX դարում նկատել են նաև պանդոկների մնացորդներ: Ավերակների մեջ սակալն որոտաառ քարերով շինքի մնացորդներ այժմ չեն երևում, բոլորը, նույնիսկ եկեղեցիների մնացորդները ճեղքված քարերով են: Հ. Մանանդյանի կարծիքով «Աղաս քաղաքի» վայրում է եղել հին Կերպուհը գլուղը կամ ավանը, որ Դվին-Պարտավ ճանապարհի կայաններից մեկն էր¹:

Հայրավան գլուղում արձանագրություններ ունեցող երեք խումբ հուշարձաններ կան. Ա. Հայրավանը կամ հայր Հովհանու վանք, դանդում է գլուղի հյուսիս-արևելյան կողմից, լճի մեջ առաջացած մի քարքարոտ հրվանդանի վրա, որի նեղ պարանոցը պարսպելով վանքն ստացել է անմատչելի լինելու անսք: Պարսպից դուրս կան բազմաթիվ տների, խացերի, ձիթհանի և այլ անասնական շինքերի ավերակներ: Պարսպից ներս փոքրիկ բակ է, ուր կան տապանաքարեր, խաչքարեր և բուն վանքը՝ բաղկացած եկեղեցուց ու գավթից:

Եկեղեցին քառաբսիս գմբեթավոր շինք է՝ ներսից և դրսից խաչաձև հասակազոծով. ունի մի խորան՝ հարավ արևելքից, հավանարար հետագալում ավելացրած: Ամբողջ շինքի վրա միայն անկյուններն ու այլ շաղկապող մասերն են որոտաառ քարերով շարված: Եկեղեցու պատերի ամենահին արձանագրությունը 1211 թվականից է (ՆՁ 261) և վերաբերում է հիմնական նորոգումներին: Բայց շինքն իր տանձնահասակություններով Գեղարքունիքի IX—X դարերում կառուցվածքների շարքին է պատկանում:

Գավթին ըստ սովորականի եկեղեցու արևմտաքումն է, բայց ժայռոտ հրվանդանի անդամքի անհարմարությունը խանգարել է եկեղեցու հետ ուղիղ առանցքի վրա լինելուն: Գավթից

¹ Նույն-աշուկյանց, Ստրաղություն, II, էջ 242, Սմբատյանց, Գեղարքունիք, էջ 33 և 438 Ալիշան, Սխական, 40.
² Պր.Փ. Հ. Մանանդյան, Հին Հայաստանի գլխավոր ճանապարհները, Երևան, 1936, էջ 60 և շարունակություն:

համակ սրբատաշ քարերով է շինված. մեծ է ու ընդարձակ. արևմտյան երկու սյուների և արևելյան կողմից՝ երկու կիսասյուների վրա կանգնած է բարձր թաղը, որի կենտրոնում սովորական երգիկն է: Ունի երկու մուտք, արևմուտքից և հարավից: Անսովոր են նման շենքերի համար արևելյան պատի երկու անկյուններում եղած կրկնահարկ խորանները: Այդ նույն պատի տակ հետագայում շինվել է նաև բարձրություն-բեմ՝ ժամասացության համար:

Գրավոր տեղեկությունների պակասի և արձանագրություններից փոքր մասի հրատարակված լինելու հետևանքով դավթի շինության ժամանակը թվագրվել է ենթադրաբար և սխալ: Մասնագիտական գրականության մեջ գավիթը համարվել է XII դարի կառուցում, ավելի որոշ՝ XII դարի երրորդ քառորդի¹, սակայն արձանագրական փաստերն ապացուցում են, որ այն շինվել է Ներսես և Յովասափի եղբայր առաջնորդների կողմից՝ 1211 թ. եկեղեցու նորոգման ընթացքում. կամ նրանից անմիջապես հետո: Այսպես, Ա. Բան եկեղեցու պատերին արձանագրությունները քիչ են (հինգ հատ), որովհետև այն շինված է եղել ճեղքված քարերով: Արձանագրությունները 1211 թ. նորոգումների ժամանակ պատերի մեջ ագուցված արձանագրության համար հարմար քարերի վրա են: Բ. Գավիթը հենց ոկղրից և ամբողջովին շինված է մաքուր սրբատաշ քարերով և պատերին ունի 48 արձանագրություն, բոլորն էլ 1211 թվականից հետո գրված: Գ. Բուն եկեղեցու պատին գրված մի արձանագրության մեջ, ուր հիշատակված են եկեղեցին նորոգող Ներսեսի և Յովասափի անունները (ՆՅ262), խոսվում է երկու խորանների շինության մասին: Քանի որ եկեղեցին միայն մի խորան ունի և այն էլ այդ նորոգումների ժամանակ է կցվել եկեղեցու, ուրեմն երկրորդ խորանը վերաբերում է գավթին, իսկ գավթի խորանները կցորդ չեն, այլ հիմնական շինության մաս: Դ. Ն 266 արձանագրությանը, որը գավթի արևմտյան պատի վրա է, արտաքուստ, Ներսես և Յովասափի առաջնորդները հայտնում են եկեղեցին և գավիթը շինելու մասին: Քանի որ Ն 261 արձանագրությունից դիտենք, որ նրանք եկեղեցին միայն նորոգել են, ուրեմն «շինել» բայը այս դեպքում վերաբերում է միայն դավթին: Այն դավթի համար նորոգման իմաստով ընդունել անտեղի կլինի, որովհետև, եթե նա XII դարի վերջերի գործ համարվի, ապա 40 տարի հետո չէր կարող հիմնական նորոգման կարիք գգալ: Գավիթը շինված է կատարյալ տեխնիկայով և այժմ էլ, դարեր հետո, մեծ նորոգումների կարիք չունի:

Բ. Գյուղամիջի մատուռ և գերեզմանատուն, գտնվում են գյուղի հյուսիսային եզրին, Հայրավանք տանող ճանապարհին: Մատուռը մի փոքր թաղածածկ շենք է, կանգուն, միայն կտուրի սալքարերը մասամբ թափված: Հնում սրա շուրջ եղել է գերեզմանատուն, այժմ մնացել են մի քանի ամբողջ խաչքարեր և բեկորներ, որոնց վրայի արձանագրություններից հնագույնը 1241 թվականից է:

Գ. Ագատ Խաչաբայի մատուռ, գտնվում է գյուղից հարավ-արևելք, մոտ մի կիլոմետր հեռու, այժմյան գոմերի մոտ. շինված է եղել հասարակ քարերով. մնամ են մետրաչափ պատերը: Շուրջը եղել է գերեզմանատուն. այժմ միայն մի ընկած խաչքարի վրա կա անթվական արձանագրություն՝ XVI—XVII դարերի:

Մեր ժողովածուի մեջ Հայրավանքի հուշարձաններից ամփոփված են 38 արձանագրություն, որոնցից միայն հինգն են նախկինում հրատարակված:

1 С. Х. Мнацаканян. Архитектура армянских притворов, Ереван, 1952. стр. 40, նույնի Հայկական ճարտարապետության Սյունիքի դպրոցը, Երևան, 1960, էջ 19:

261. Եկեղեցի, հյուսիսային և արևմտյան խաչքերը կազմող պատի անկյուններում, երկու սյունակով՝ զեպի հարավ և արևելք նայող երեսներին, 16 սող.

Ի ԹՎՏԱ ՈԿ
ԱԵԿԵ ՂԵՅԻՍՅ
ԹԵՅՈՒՄՓԻԵՆԵԲ
ԱՊԵՏՆԲՈՒԲԱՅՆ
ԱՌԻՆՔԶԱՅԳ
ԱՌ ՈՒԲԱՍ
ԱՂԱՅԻՆՈՒԱՇ Ի
ՋԻԱԺԷՁԱԲՆ Ո
ՎԱԻՅՍԿԱ ԲԳԵՅ
ՃՈՂԻՈՅՅՆ ԵԻԸ
ԱՐՆԱՆԵՐԻՍԿՄԷ
ՍՏԱՆԵՍՏԱՍՆԱԿ
ԵԻՍԱՏԱՆԱԼԻԳ

ՆՈՐԳԵՅ
ԱՌԱՋ ՆՈՐԻՈՐ
ՍԻՍԻԼԵՃՍՂԱԸ
ՄԵՐԿՐԻՍԵՏՅ
ԻՆՈՍԿԵԲԱԿՍՈՒԵ
ՔԵՌՈՒՖԱԿՆԸ
ԿՄԿԱՆԱԿԱՆԵՏ
ՐԲԵՐԴԱՅՈՂՈՎՈՒՐԳ
ԱԲՋԱՅՏՆՈՒԹԵ
ՉԱԿԻԺԱՆԿԱՄ
ԿՄՅԵԿԵՂԵՅՈՅ
ԻՅՅՈՒԴԱՅԻ
ԻԱ ԵՆՎԱՆԲԻՍԻ
ՄՄԼԲՆՄՎԷՆՔ
ՎԱԽՄՆՈՎԵԱԲ
ԱՆԻԱՅ ԴԱՏԻ

Ի ԹՎ. ՀԱՆՈՅ: ՈԿ: (1211) ՆՈՐՈ-
ԳԵՅ|ԱԻ ԵԿԵՂԵՑԻՍ ՅԱՌԱՋՆՈՐ-
ԳՈՒՅԹԵ. ՅՈՎԱՍՍՓԻ ԵՒ ՆԵՐՍԻ-
ՍԻ. ՄԵԾ ՍՊԱՐԴԱՊԵՏՆ ԲՈՒԲԱՅՆ
ՏԵՐ ԵՐԿՐԻՍ, ԵՏ ՅՂԱՌԵՆՋԲ
ՉԱՅԳԻՆ ՈՍԿԵԲԱԿՍ ՈՐ ԷՂԱՌՈՒ-
ՔՈՆԱՔԵՌՈՒՄ: Բ: ԱԿՆ ՉՂԱՂԱՅ
Ի ՆՈՐԱՇԻԿ: ՏՐ ՎԱՆԱԿԱՆ ԵՏ՝
ՉԽԱԺԻ ԶԱԳՆ, ՈՐ ԲԵՐԳՈՒՅՈՒ-
ՂՈՎՈՒՐԳ| ՎԱՆԻՑՍ. ԿԱՐԳԵՑԱՔ
ՉԻՅԱՅՏՆՈՒԹԵ ՃՐԱԳԱՂՈՅՑՆ ԵՒ
ԸՉՉԱՏԿԻ ԺԱՄՆ. ԿԱՏՍԱԻՆ ՏԱՆ.
ՈՐ ԽԱՓԱՆԷ ԿԱՄ ՅԵԿԵՂԵՑՈՅՍ
ՀԱՆԷ՝ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ՅՈՒԳԱՅԻ|ԵՒ
ՍԱՏԱՆԱԼԻ ԼԻՑԻ. ԱՄԵՆ: ՎԱՆ-
ՔԻՍ Ի|Մ ՄԼՈՒԵՂԻՆ ՏՎԻՆՔ
ՎԱԽՄՆ, ՈՎ ԽԱԲԱՆԻ ԱՅ. ԳԱՏԻ:

Մանր. 7-րդ տողում ՆՈՐԱՇԻԿ տեղանունը հավանաբար պիտի լրացնել ՆՈՐԱՇԻՆԻԿ,
Բ. սյունակի վերջին չորս տողերը հետագա լրացում են. դրված են անարվեստ գրչու-
թյամբ և անխումբ:
Գծագրության բաց անդերում քարերը վնասված են կղկղ դրչություն ժամանակ և դրիչը
անցել է դրանց վրայով:
Հրատ. Սմբատյանց, 435: Զարտյանց, Բ. 130: Կալայան, XXIII 139-140: Ալիշան, 40:
Լուսանկ. 71

262. Եկեղեցի, հարավային մուտքի զոգավար լորավորի վրա ներքուստ,
6 սող.

ԵՍԱՐԳՍՈՒԿ ԵԻԲԱՐՇԻՆ ԵՑԼԲԻ:
Ի ՈՒՆԵՍՎԱԿԱՍԵԲԱՍՏՈՒՆԻՍԻՆՆԱՐՈՒՐ
ԼԵԻԹԱԼԻՉ ՎԱՅՅԵՆԱՉՂԱՏՈՒՄԵՂԵՅՈՅ
ԻԱՓՈՒՎԱԲՍԵ ԱՌԱՋՆՈՐՄԱՅՈՎԱՍԿՈՒՆ
ԵԻՆԵՐՍԵՍ ՎԱԿԱՍՈՒՐՄԱՅՈՒՄԻՍ
ՉԻՍ ՈՉԵԳԻՆԻՍՆ ԵԻՑՍԿՈՒՆԵՆՆԱՆ ՉՈՎԵՍԳ՝

ԵՍ ՍԱՐԳՍՈՒԿ ԵՒ ԲԱՇՐ ՇԻՆԵՑԱՔ: Բ:
ԽՈՐԱՆ. ԵՍ ՎԱՐՀԱՄ, ԱՏԵՓԱՆՈՍ,
ՄԻՈՒՆԱ, ԽԱԶԱՏՈՒՐ, | ՄԽԹԱՐԻՉ
ՏՎԱՔ ՅԱԻԱՆ ՉՊԱՏՈՎԻ ՏԵՂԻՆ ՅԱ-|
ԻԱՆԱՓՈՍ Ի ՎԱՆՔՍ ԵՒ ԱՌԱՋՆՈՐԳ
ՍՈՐԱ. ՅՈՎԱՍՍՓՆ|ԵՒ ՆԵՐՍԷՍ ՏՎԻՆ

ՄԵՉ Ի ՄԱՐԳՆ :Ա: ԺԱՄ, Ի ՄԲ. ԽԱՉԻՆ. ՈՐ ՉԵԳԻՆ Ի ՎԱՆԻՑՍ ՀԱՆԷ ՅԱՅ
ՆՉՈՎԵՍՑԻՆ:
— 69 —

Մանոր. ՄԻՈՒՆԱ. անձնանունը անսովոր է, հնարավոր է՝ ԱՄՈՒՍԻՆ կամ ՍԻՄԷՈՆ ըստ
 սերի շփոթմունք է զբռն կողմից:
 ժամանակակից է նախորդին:

Հրատ. Ջալալյանց, Բ. 130: Ալիշան, 41: Սմբատյանց, 435: Լալայան, XXIII, 140: (Բոլոր
 հրատարակիչների մոտ թերի և այձատված):
 Լուսանկ 76

263. ԵԿԵՂԵՑԻ. հարավ-արևելյան ավանդատան գոգավոր բարավորի վրա, 6
 սող.

ԻԹ ՎՍՈՂԿԲ ԵՍ ՀԱՄՁԱՍ ՊՍՄԻ ԱԲԱՆ ԵՑԱՀՆՆՅՈՒ
 ՅԱ ԻՑՍԵԿԵՍՈՒ ՉԻՄԱՅ ԳԻՆ ԻՄԲԵԿՆԵՑԻ ՍՄ
 ՅԱՌ ԻՆ ՉՔԵՄԱՄՍԲՅԱԿԲՆ ԵԿԵԿԱՌԱՅՆՈՐԴԲ
 ՍՄ ԱՅՈՎԱՍՓԵԿՆԵՐ ՍԵՍԵԿԱԼԵՆՄԱԲԱՆՔՍԵՍ
 ՌՆԻՆ ՉԻՄԱԿ ԻՆ ԳԱՐԶԱՍԲԻՄ ԱՅԻՆՄԻՄԱՓԱՆԵԻՅ
 ՄԵՂԱՑՍԱԿԵՐ Է ԵԿԵՍ

Ի ԹՎԻՒՍ : ՈԿԲ: (1213) ԵՍ ՀԱՄՁԱՍ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ. ՀԱՅԻՐ ՅՈՎԱՆՈՒ
 ՎԱՆԻՑԱ ԵՒ ԵՑՈՒ ՉԻՄ ԱՅԳԻՆ Ի ՄԲ ԵԿԵՂԵՑԻՍ, ՈՐ՝ ՅԱՌԻՆՉՔԻ՝ ՄԱԻՏ Ի
 ՄԲ. ՅԱԿՈՐԵ Ն. ԵՒ ԱՌԱՋՆՈՐԳԻՔՍՈՐԱ. ՅՈՎԱՍՓ ԵՒ ՆԵՐՍԷՍ ԵՒ ԱՄԵՆ
 ՄԻԱԲԱՆՔԱՅ ԵՑՈՒՆ ԻՆՉ Ի ՏԱՐԻՆ : Գ: ԱԻՐ ԺԱՄ ՄԲ ԽԱՉԻՆ. ՈՐ ԽԱՓԱՆԷ
 ԻՄՄԵՂԱՑԱՅ ՏԷՐ Է: ԵՒ ԵՍ . . .

Մանոր. Վերջին երկու բառը նոր պարբերության մաս է, որը չի շարունակված:

Հրատ. Սմբատյանց, 436:
 Լուսանկ. 76

264. ԵԿԵՂԵՑԻ. հարավ և արևմտյան խաչքերը կաղմոզ պատի անկյուն-
 ներում, երկու սյունյակով, արևելք և հյուսիս նայող երեսներին, 12 սող.

ԵԱՀԱՀԱՄՍ
 ԳՄԱԲԵԼԵԿԱՌԱԲ
 ԲԵԼԵԿԱՓՈՍԱՊՈՆ
 ՄԱԿԻՄԱՊԱՆԻԿԻ
 ԲԱՆԱԿՄԱՅՆՔՍՄ
 ԵՍԵԿԱՅԲԵՄՍ
 ԱԲԻՆԻ ԳՐԻ ԳՐՈ
 ԵԼԻՆ ԱՌՈՍԵՐ
 ԱՆՆ ՄԲԱՌԱՅԵԼ
 Ն ՈՎԼԱՓԱՆԷ
 ԱՐԱՂԱՅՆ
 ՏԵՐ Է

ԵԿԵԿԱՓՈՍԱՊՈՆ
 ԵԼԵԿԱՓՈՍԱՊՈՆ
 ԻՆՑԵԳ ԻՆԵԿԵԼՆ
 ՆԱՅՐՅՈՂԱՎԱՆ
 ԱՅՈՎԱՍՓԵԿՆԵՐ
 ԿԱԳԵՑԻՆԲՅԱՀԱՀ
 ԲԱԲԵԼԵԿԱՌԱԲ
 ՆՈՎԱՆԱԿԱՆ
 ՈՅՆՏԱԿՆԷ

ԵՍ ՋԱՀԱՄՍ ԵՒ ՄԱԿԻՄԱՊԱՆԻՑ ԳՐԻՂՈՐ
 ԱԲԵԼ, ԵՒ ԱՌԱՔԵԼՆ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՅ
 ԵՒ ՏՎԱՔ ՋՍԱՊՈՆՆՆՑ ԵԳԻՆ ԵՐԵՒԱՆ՝
 ՄԱԻՏ Ի ՏԱՊԱՆԻԿԻ՝ ՀԱՅՐ ՅՈՎԱՍՓ
 ՎԱՆՔԱՅ ՏՎԱՔ. ԱՌԱՋՆՈՐԳԻՔ ՍՈՐԱ.
 ՅՈՎԱՍՓ ԵՒ ՆԵՐՍԷՍ ԵՒ ՄԻԱՅԲԱՅ
 ՆՔԱՅ ԿԱՐԳԵՑԻՆ : Բ : ԺԱՄ ՋԱՀԱՄՍ,
 : Գ : ԳՐԻՂՈՐԱՆ : Բ : ԱՌԱՔԵԼ
 ԵԼԻՆ : Ա : ԽՈՍՏՐՈՎԱՆՆ : Ա : ԹՍ-
 ՄԻԿԱՆՆ՝ ՄԲ ԱՌԱՔԵԼՈՑՆ ՏԱՆԻՆՔ
 ՈՎ, ԽԱՓԱՆԷ՝ ՄԵՐ ՄԵՂԱՑՆ՝ ՏԷՐ Է :

Հրատ. Ջալալյանց, Բ. 130: Ալիշան, 40:
 Սմբատյանց, 436: Լալայան, XXIII, 140:
 Լուսանկ. 77

265. Եկեղեցի. արևելյան պատին, բնօրինակ և խորանի արանքում, 10 առդ.

ԿԱՄԱՆ ԿՅ ԵՄՇ
 ԿԱՄԱՆ ԿՅ ԵՄՇ
 ԿԱՄԱՆ ԿՅ ԵՄՇ
 ԿԱՄԱՆ ԿՅ ԵՄՇ

ՄԱՆՍԻՆՉԵԻԲ
 ՄՈՅԱՌԵՆՍՉԱՆ ԵՆՓՐ
 ՅԻՒԼԱՅԱՋԵՆԱՅԵՂԱԲՍ
 ՎԻՖ ԺԱՄԱՆՉԱՍԿԻՆ ՈՎՁ
 Ե ԼԱԳ ՍԻԼԵՅՄ ԵՉ
 ՈՎ ԵՍԿՅ

ԿԱՄԱՆ ՄԹ. ԵՍ ԲՇԵՂ ԿՍ ԵՒ ԻՆԱՆԻԿ,
 ՈՐԳԻՒՔ, ԲՈՒՐԳԵԼԻ ԻՇԽԱՆԵՒ, ԵԿԻՒՔ, ՉԱՐ
 ՈՉԱՆԿ ԱՎԱՆՔ, ԵՒ ՏՈՒԼԱՔ, ԲԼԵՐԳԼԻ, Չ:
 ԸՈՏ, ԱՅԿՍ ԵՄԿՈՐԱՆՍ ՍԻՆՉԵԻ Ի ՔՄ. ՈՐՈՅ
 ԱՆՈՒՆ ԱՐՆԵՆ ՉԱՄՆԵՆ . . . | . . .
 ԽԻԼ ԱՅՍ ՉԵՂԱՅՆ Ի ՎԱՆՔՍ ՏՎԻՒՔ, Ի:
 ԺԱՄ ՏԱՆ ՉԱՍԿԻՆ. ՈՎ, ՉՂՉԵՂԱՅՍ ԽԻԼ,
 ՅԱՅ ԵՉ | ՈՎ ԵՄՅԻ:

Մանր. Արձանագրությունն բնագիրը կողմից
 է կիսագրագիտ մարզ:
 ԲՇԵՂ ԵՍ ԵՒ ԻՆԱՆԻԿ անուններն ազգիկի են
 ԲԵՇՔԵՆ և ԻՎԱՆԻԿ (ԻՒԱՆԵ), սրբիներն են ԲՈՒՐԳԵԼԻ, Օրբելյան իշխանի, XIV դ:
 Կոստեկ. 78

266. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հարավային մասի կենտրոնում, արաս-
 քուսա, 5 առդ.

ԿԱՄԱՆԱՅՄԵՔՆԵԲԱՐՄՆԵՐԱԷԼԻՅՈՎԱՍԱ:
 ՇԻՆԵՅԱՔՉԵԿԵ ՉԳԱԻԹԱ:-- ԱՅԳԻ
 ԶԱՂԱՅԱՆԻ ԵԻ ԲԱԱՅԱՆԵՅԻՆ
 ՊԱՏԱՐԱԳԻՏԱՆԻԾԱՌՉԱԴՄԻՆ:Բ:ՆԵՐԼԻՍԻ
 ԵԻ:Բ:ՅՈՎԱՍԱՔԻՆ ՈՎԵԱՔԱՆԵԴԱՍԻՅԱՅ

ԿԱՄԱՆ ՄՅ. ՄԵՔ ԵՂԱՐՔՍ ՆԵՐՄԵՍ ԵՒ ՅՈՎԱՍԱԲՇԻՆԵՅԱՔ ՉԵԿԵՂՅՈՎ
 ԵՒ ՉԳԱՎԻԹ . . . ԱՅԳԻ | ՉԱՂԱՅԱՆԻ ԵՒ . . . ՄԻԱՔԱՆՔՍՍ ՍԱՉՄԱՆԵՅԻՆ |
 | ՊԱՏԱՐԱԳ Ի ՏԱՆԵՒ ԾԱՌՉԱՐՄՈՒՆ:Բ: ՆԵՐՄԵՍ | ԵԻ:Բ: ՅՈՎԱՍԱՓԻՆ: ՈՎ,
 ԽԱՓԱՆԵՂ ԳԱՍԻ ՅԱՅ:

Մանր. Անթվական այս արձանագրությունը մամանակով շատ մոտ պիտի լինի յ 1-ին,
 4—5 տարվա տարբերությամբ, երբ նույն առաջնորդների կողմից կատարած կնիկեցու նորո-
 գումներից հետո շինվել և ավարտվել է նաև զավիթը:
 Կոստեկ. 79

267. ԳԱՎԻԹ, գմբեթի հիմքի արևելյան քիվի թեք, դեպի ցածր նայող
 հարթություն վրա, 1 առդ.

. . . ԱԴՂԵՏԱՅԻՇԵԼԱՂԱՉԵՄ . . . ՎԱՐԳՊԵՏՍ ՅԻՇԵԼ ԱՂԱՉԵՄ:

Մանր. Նախորդ արձանագրությունների մեջ հիշատակված կնիկեցու նորոգումները և
 գավիթը կառացող ճարտարագետի հիշատակագրությունն է սա, որի ամենակարևոր և միակ
 բառը, ճարտարագետի անունը, երբեկից հոսող ջրերի հետևանքով բոլորովին քայքայվել-հողմ-
 նահարվել է և ոչ մի տառի հետք չի որոշվում:
 -- 71 --

268. ԳԱՎԻԹ, հարավ-արևելյան ավանդատան մուտքի ղլխին, 5 տող.

ԵՍՄԵ ՂԻՑԵ ԱԼՃԱՌԱՅԱՅԵԲԱՍԻՐԱՅԵԲԱՄՈՒ
ՍԻՆԻՄԻԱԹՈՒՔՆԻՆԵՑԱԲՋԻՌԱՆԱՅԻՇԱՏԱԿ
ՄԵՉԵԲ ԵՆՈՂԱՑՍԵ ՐՈՑ ԷԲՁԱԿԱՅԵԲԱՂԱՉԵՄ
ԲՁԱՄԵՆԵՍԻՆՅԻՇԵՍԻՄՍԱԲԶԾԾԱՌԱՅԲՍԾԱ
ՌԱՅԻՅ ՏԱՅ

ԵՍ ՄԵՂՈՒՑԵԱԼ ԾԱՌԱՅ ԱՅ. ԵՒ
ՆԱՏԻՐԱՅ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ԽԱ-
ԹՈՒՆ ՇԻՆԵՑԱՔ ԶԽՈՐԱՆՈ ՅԻ-
ՇԱՏԱԿՄԵՉ ԵՒ ԾՆՈՂԱՑ ՄԵՐՈՑ
ԵՒ ԶԱԻԱԿԱՑ. ԵՒ ԱՂԱԶԵՄՎ

ԶԱՄԵՆԵՍԻՆ ՅԻՇԵԼ ՍՐՏԻ ՄՏԱԻՔ ԶԾԱՌԱՅՔՍ ԾԱՌԱՅԻՑՑ ԱՅ:

Ծանոթ. Վերաբերում է եկեղեցու և զավթի շինաթխան ժամանակին : ԺԳ : դարի երկրորդ տասնամյակին :

269. ԳԱՎԻԹ, հարավ-արևելյան ավանդատան մուտքի ղլխին, նախորդից վեր, 8 տող.

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ ԵՍ ԱՄԻ Ր
ԴԱՍՍՄԻԱԲԱՆԵՑԱ
ՄԲՈՒՄ Ի ՍԵԻԱՐԱՐԻ
ԱՐԴԻՆՍԵ ԽԻԼԲԱԲՍԱՆՑ
ԵՑԻԿ : Գ : ՂԱՄԱՐԱՐԻ
ՅԱՂՈՒԱՑԻՑ ԿԻՐԱԿԵՔՆԱՅ
ԱՒԻՐԴԱՐ : Ա : Մ Գ Ա ՍՈՂ
ԻՆ ԿԱՍԱՄԲՆԼԵՑ ԻՆ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԱՄԻՐԻ ԴԱՏՍ ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ
ԱՅ. ՈՒՆՏԻՈ ԵՒ ԱՐԱՐԻ ԱՐԴԻՆՍ ԵՒ ՄԻԱ
ԲԱՆՔՍ ՍԱՀԼՄԱՆԵՑԻՆ : Գ : ՊԱՏԱՐԱԳ Ի
ՅԱՂՈՒՀԱՑԻՑ ԿԻՐԱԿԵՔՆ : Ա : ՍՄԻՐԴԱՏԼԱ
: Ա : ՍԱՐԳՍԻ : Ա : ՍՈՐԳԱԹՄՇԻՆ. ԿԱՏԱՐԱԳ
ՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ :

Ծանոթ. ՍՈՐԳԱԹՄՇԻՆ անունը վերականգնում ենք ենթադրարար, բնագրում սղված է (տես՝ զծագիրն ու լուսանկարը) :

270. ԳԱՎԻԹ, հարավ-արևելյան ավանդատան մուտքի ղլխին, նախորդից վեր, 5 տող.

ԻՍԱԻՆԻՍՐԲՈՅՆ ՍԱԳԻ : Ա : Ժ
ԱՄ ԱՐՆԵՆ ԽԱԹՈՒՆԻՆ ԵՒ : Ա : Ա
ԶԱՏԿՆԿԱ : ԽԼԼԱՆԵՑԱՆԵԲ
ՏՎԻՆԶԻԲԵՆՑՈԳՈՒ ԱԹԻՆՅԵԿ
ԻՍՈՎ ԽԱՆԵ ԴԲՅԱՅ

Ի ՏԱԻՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՐԳՍԻ : Ա : Ժ-
ԱՄ ԱՐՆԵՆ ԽԱԹՈՒՆԻՆ ԵՒ : Ա : Ա-
ԶԱՏԿՆԿԱ. ՄԻԱԲԱՆԵՑԱՆ ԵՒ
ՏՎԻՆ ԶԻԻՐԵՆՑ ՀՈԴՈ ԲԵՄԱԻՆ ՅԵԿ-
ԲԵՂԵՑԻՍ. ՈՎ ԽԱՓԱՆԵ ԴԱՏԻ ՅԱՅ :

271. ԳԱՎԻԹ, հարավ-արևելյան ավանդատան մուտքի ղլխին, նախորդից վեր եղծված արձանագրության մասեր, 6 տող.

... Ա Ս ...
... ՅԵԿԵՂԵՑԻՍ ...
... ՄԲՈՅՆԳՐ ...
... ԼԵՔԼԵՑԵԱ ...
... ..

ԱՎԱՆԵՑԻՆԲԺԱԶՎԱԴԱՎՈՒՄԱՅԵՑԱՅԵՑ

ՍԱՀՄԱՆԵՑԻՆ : Բ : ԺԱՄ ՎԱՐԴԱՎԱՍՈՒՆ : Ա : ՄԵՀԵԻԱՆԱ : Ա : ՄԵՉ :

Ծանոթ. Կետերով նշանակված մասերում քարերի երեսը փշրվել, թափվել է. ոչինչ չի երևում :

272. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևելյան մասի հարթության վերին մասում, ներքուստ, 5 տող.

ՄԵՔ ՀԱՐԱՅԱՏԵՆԵՔՄԱՏԻՐՈՍԵԱԳԻՍ
ՏԻԱՔԶԼԵՐՀՈԳՈՄԱՍՆՅԵԿԵՂԵՑԻՍԵՏԻ
ԻՆԲՁԻԺԿԵՆԻՆՎԱՀԱՆԱ: ՌՉԱԿԵՆԴ
ԱՆԻԵՆՔԼԵՐԵՌԵԼՈՑՆԵԻՅԵՄԵԼԵՑԼԵՐՈ
ԼԵԶ ԿԱՍԱՆՂՔՆԱԻՀՆԻՆՅԱՅՅԱՅՅ:

ՄԵՔ ՀԱՐԱՅԱՏ ԵՂԲԱՐՔ ՄԱՐ-
ՏԻՐՈՍ ԵՒ ՄԱՐԳԻՍ | ՏԻԱՔ ՉՄԵՐ
ՀՈԳՈ | ՄԱՍՆ ՅԵԿԵՂԵՑԻՍ, ԵՒ
ՏԻԻՆ : Բ: ԺԱՄ Ի ՏԱԻՆԻՆ
ՎԱՀԱՆԱ. ՈՐՉԱՓ ԿԵՆԴ | ԱՆԻ

ԵՆՔ ՄԵՐ ՄԵՌԵԼԱՑՆ, ԵՒ ՅԵՏ ԵԼԻՑ ՍԵՐՈ | ՍԵԶ. ԿԱՍԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՅ:

273. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևելյան մասի հարթության վրա, հասարակից ներքև, 5 տող.

ԵՍԱԶԼԱՆԱՂԱ ՏԻԻԶԻՄ ՈՍԿԵԳԻՆԻՍԲՍ
ՏԵՔԱՆՈՍՍ ԵԲԼԵԱՍ ԲՍՏԻՆ: Չ: ԱԲԺԻ
ՏԱՆԻԲԻԱՂԻՆ ՌՉԱՔԵՆԴ ԱՆԻԵՄՎԱՐԴԱ
ՊԵՏԻՆԱՆԵՆ ԵԻՅԵՄԼԵՀՈՒԳ: ԻՆ Չ = ԳՆ
ՐԱ ԿԱՍԱՆՂՔՆԱԻՀՆԻՆՅԱՅՅ

ԵՍ ԱԻՂԱԼՐ ՍՂԱ ՏԻԻ ՉԻՄ ՈՍ-
ԿԵԴԻՆ Ի ՄԲ ՍՏԵՓԱՆՈՍՍ ԵՒ
ՄԻԱԲԱՆՔՍ ՏԻՆ : Չ: ԱԻՐ ԺԱՄ
Ի | ՏԱԻՆԻ ՄԲ ԽԱԶԻՆ. ՈՐՉԱՓ
ԿԵՆԴԱՆԻ ԵՄ ՎԱՐԴԱ | ՊԵՏԻՆ

ԱՆԵՆ, ԵՒ ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ: Գ: ԻՆՉ, : Գ: Ն | ՐԱ. ԿԱՍԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՅ:

274. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևելյան մասի հարթության վրա, հասարակից ներքև, 5 տող.

ԵՍԻՈՑԱԴԵՂԵԲԱՆԻՄՔԻՍՏՈՆԱՅ
ԻԱՔԶԼԵՐՀՈԳՈՑԲԱՔԻՆՅԵԿԵՂԵՑԻՍԵ
ՏԻՆ: Բ: Ձ ԱԲՏԱՆԻՂԱ ՉՄՈՒՄ ՌՉԱԿԵ
ՆԴԱՆԻԵՆՔՂԱԶԱՌԻԾԱԿԱ ԱՆԵՆԵՅ
Ե ՏԵԼԻՑԼԵ ՉԿԱՍԱՆՂՔՆԱԻՀՆԻՆՅԱՅՅ

ԵՍ ԽՈՑԱԴԵՂ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ
ՔԻՍՏՈՆԱ. Տ | ԻԱՔ ՉՄԵՐ ՀՈԳՈՑ
ԲԱԺԻՆ ՅԵԿԵՂԵՑԻՍ ԵՒ | ՏԻՆ
: Բ: ԺԱՄ Ի ՏԱԻՆԻ ՂԱԶԱՐՈՒ.
ՈՐՉԱՓ ԿԵՆԴԱՆԻ ԵՆՔ ՂԱԶԱՐԱ.

ՍԻ ԹԱՄԿԱ ԱՆԵՆ ԵՒ Յ | ԵՏ ԵԼԻՑ ՍԵԶ. ԿԱՍԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ՅԱՅ:

275. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևմտյան մասի հարթության վրա, պատահանի կողքին, ներքուստ, 5 տող.

ԻՍԱԿՆԻՍՐԲՈՑՆՅԱ
ԿՈՐԱ: Ա: ԺԱՆՆԵՆԼԵՏ
ԱՐՏԻԿՆՈ: Ա ՁԱԶԲԴ: Է: Ի
ԵԻ ԱՅՈՑԱՆԻՍԻՌԻԱՓԱՆԴԱՏ
Ի յ ԱՅ

Ի ՏԱԻՆԻ ՍՐԲՈՑՆ ՅԱ: |
ԿՈՐԱ: : Ա: ԺԱՄ ԱՐՆԵՆ ԱՐՏ- |
ԱՐՏԻԿՈՆՈ, : Ա:
ԵՒ : Ա: ՅՈՀԱՆԻՍԻ, ՈՎ ԽԱՓԱՆԵՂ ԴԱՏ- |
Ի ՅԱՅ:

Ծանոթ. Երրորդ առդի վերջին մասի տասները սուր գործիքով խազխզված են և անորոշ:

276. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևելյան մասի հարթության վրա, նախորդներից արևմուտք, 8 սող.

ԴԵԻԹՎԱԾՆ
 ՀՐԱԱՆԱԻ
 ԳՐԵՑԱԳԻՐՍՊԱՐՈՆԻԱՆԻՇԵՆՄԵՏ
 ՋՈՅՐՀՈԳՈՅԲԱԺԻՆՆԵԻԹԱԿԵՑԶԶԱՂ
 Ա ՑԱՆԻՆԵԻԱՅԼԱԴԻԿՍԱԼԱԷԻՏԻԱԲ
 : Բ: ԺԱԻՏԱՆԻՎԱԴԴԱՆԱՅՄԶԱՓԿԵՆԴԱՆ
 ԻԷԱՐԱՆԵՆԳՈՅԱՆ--ԵԻՅԵՏԵԼԵՑՈՅՐԻՆԿ
 ԱՏԻՈՂՔ ՆԱԲՆԻՆՅԱՅ

ԳԱԻԹ ՎԱՐԳԱՊԵՏԻՆ |
 ՀՐԱՄԱՆԱԻ |
 ԳՐԵՑԱԻ ԳԻՐՍ ՊԱՐՈՆ ԽԱՌՈՒՇԼԻՆ, ՈՐ ԵՏ |
 ՋՈՅՐ ՀՈԳՈՅ ԲԱԺԻՆՆ ԵՒ ԹԱՓԵՑ ԶՋԱԳ- |
 ԱՑԱՆԻՆ ԵՒ ԱՅԼ ԱՐԳԻԿՆՍ ԱՐԱՐ. ԵՒ ՏԻԱԲ |
 : Բ: ԺԱՄ Ի ՏԱԻՆԻ ՎԱՐԳԱՆԱՆՑ. ՈՐՉԱՓ ԿԵՆԳԱՆ- |
 Ի Է ՄԱԻՐՆ ԱՆԵՆ, ԳՈՂԱՐԻՆ, ԵՒ ՅԵՏ ԵԼԻՑ ՈՅՐԻՆՆ. Կ- |
 ԱՏԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՉՆԻՆ. ՅԱՅ :

Լուսանկ. 80

277. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասի հարթության վրա, ներքուստ, 11 սող.

ԻՏԱՆԻՄԿԱՍՊԵՏԻԱՄԱԼՆ
 ԵՌԴԵՂ ԻՆ ՋՆԱՍԱԴԿԱՆ:
 ԵԻԱ ԺԱՅՈՎԱՆԻ ՍԻԿԱՏԱՐՈ
 ՂՔՆԱԻՐԿՆ ԻՆՅԱՅ: ԱԾՊՈՐ
 ԼԱՊՈՒՃ ԻՆ: ԱՄԱՆԵՆԻՆՈՅ
 ՆՏԱՆԿԱՏԱՄԲԵՆԱԻ ԿՆԻՅԱ-
 ԵԻ: Ա: ԺԱԻՈՅԱԴ
 ԵՂԻՆԱՆԵՆԻՆՈՅ
 ՆՏԱՆԿԱՍՊԵՏ
 ԻՆ ՈՎԻԱԿԱՆԵԴԱ
 ՏԻՅԱՅ:

Ի ՏԱԻՆԻ ՈՐ. ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ : Ա: ԺԱՄ ԱՐՆ- |
 ԵՆ. ՈՒ ԳԵՂԻՆ ԶՆԱԻԱՍԱՐԳՆ ՏԱԻՆ |
 ԵՒ : Ա: ԺԱՄ ՅՈՎԱՆԻՍԻ. ԿԱՏԱՐՈ- |
 ԳՔՆ ԱԻՐՉՆԻՆ ՅԱՅ: ԱՍ. ՈՂՈՐ- |
 ՄԻ ՄԱՂՈՒՃԻՆ : Ա: ԺԱՄ ԱՐՆԵՆ ԻՆՈՅ- |
 Ն ՏԱԻՆԻ. ԿԱՏԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՉՆԻՆ ՅԱՄԻՑ: |
 ԵՒ : Ա: ԺԱՄ ԽՈՑԱԳ- |
 ԵՂԻՆ ԱՐՆԵՆ Ի ՆՈՅ- |
 Ն ՏԱԻՆԻ ԿԱՐԱՊԵՏ- |
 ԻՆ. ՈՎ. ԽԱՓԱՆԵՑ ԳԱ- |
 ՏԻ ՅԱՅ:

Մանր. ՄԱՂՈՒՃ անձնանունը կարելի է և ԱՄՂՈՒՃ վերծանել ըստ գրություն (համեմատիր գծադիրն ու լուսանկարը):

Լուսանկ. 81

278. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասի հարթության վրա, նախարգների արևմուտք, 6 սոպ.

ԿԼԸ-ՆՍՅԵՍ ՆԱՅ
ԱՅՊԵՏՍՏՎԻ ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՆԱՀ | ԱՅՊԵՏՍ ՏՎԻ | ՋԻՄ ՀՈԳՈ
ՉԻՄՆԻՆ ՅԵԿԵՂԵՑԻՍ | ԵՒ ՍԻՍՏՐԱՆՔԻՆ ՏՎԻՆ
Բ | ԱԺԻՆՆ ՅԵԿԵՂԵՑԻՍ | ԵՒ ՍԻՍՏՐԱՆՔԻՆ ՏՎԻՆ
ԻՆՁ : Ա. : ԱԻՐ | ԺԱՄ Ի ՏԱԻՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ԱՆՏՈ-
ՆԻ. ՈՎ. ԽԱՓԱՆԵ | ԳԱՏԻ ՅԱՅ:

279. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի արևելյան մասի հարթության վրա, նախարգների արանքում, 5 սոպ.

ՆՈՐԿԻՐ ԱԿԵ ԻՆ : Բ : Պ Ա Տ Ա
ՐԱԳԱՆ ԵՆԻՈ Յ ԱԴԵՂԻՆ : Ո Չ Ի Կ
ԿԵՆԴ ԱՆԻԷՂԱՆԿԱԳԻՆ ԵԻՏ
ՂԱԻՆ ԵՒ ՅԵՏԱՀՈՒԽՈՅԱՆԵՂ
ԻՆ ԿԱՏԱՐՈՂՔՆԱՐԿԻՆ ՅԱՅ
ՆՈՐԿԻՐ ԱԿԵ ԻՆ : Բ : Պ Ա Տ Ա | ՐԱԳ ԱՐՆԵՆ
ԽՈՑՈՒԳԵՂԻՆ. ՈՐՁԱՓ | ԿԵՆԳԱՆԻ Է ՁԱՆ-
ԿԱԳԻՆ ԵՒ Տ | ՂԱԻՆ. ԵՒ ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ ԽՈ-
ՑԱԳԵՂ | ԻՆ. ԿԱՏԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՀ | ՆԻՆ ՅԱՅ:

280. ԳԱՎԻԹ, հյուսիս-արևելյան ավանդատան պատին, 5 սոպ.

ԵՍԾԱՌ ԱՅԱՅ Մ ՈՆԹՅԱ
ԻԶԻՄ ՀՈԳՈՅ ԱԴԵՂԻՆ ՍՅԵ
ԿԵՂԵՑԻՍ ԵԻ ԱՀԱԵՑԻՆ : Ա
Պ Ա Տ Ա ԱԳԻՏԱՆԻՍ ԲՈՅՆԲԱ
ՍՂԻԿԱՏԱՐՈՂՔՆԱՐԿԻՆ ՅԱՅ
ԵՍ ԾԱՌԱՅ ԱՅ. ՄՈՆԹ ՏՎ | Ի ՋԻՄ ՀՈԳՈՅ
ԱՐԳԻՆԵՍ ՅԵ | ԿԵՂԵՑԻՍ ԵՒ ՍԱՀՄԱՆԵՑԻՆ
: Ա. : Պ Ա Տ Ա ՐԱԳ Ի ՏԱԻՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ԲԱՐ |
ԱՂԻ. ԿԱՏԱՐՈՂՆ ԱԻՐՀՆԻ ՅԱՅ :

281. ԳԱՎԻԹ, հյուսիս-արևելյան ավանդատան մուտքի բարավորի վրա, 3 սոպ.

ՋԹՈՒԽԱՆ ՏԷՐ ԽՈՐԱՆԻՍ ՅԻՇԵՑԵԱՋԻՐ
ՍՅԻՇԵՍ ԱՔԻՖՅԱ ՅԱ | ՂԱԻՍ ՋԵՐ. ՈՎ. ԵՂԲԱՐՔ:
ՋԹՈՒԽԱՆ ՏԷՐ ԽՈՐԱՆԻՍ ՅԻՇԵՑԵԱՋԻՐ
ՅԱ | ՂԱԻՍ ՋԵՐ. ՈՎ. ԵՂԲԱՐՔ:

282. ԳԱՎԻԹ, հյուսիս-արևելյան ավանդատան երկրորդ հարկի հարավային պատին, 7 սոպ.

ՏԷՐՆԴԱՌԱՋԻՆ Ա
Ա ԱՆԵՆԻԿԱՐԻ ՏԷՐՆԴԱՌԱՋԻՆ : Ա. : ԺԱՄ ԱՐՆԵՆ ԽԻԿԱՐԻՆ.
Ն ԿԱՏԱՐՈՂՔՆԱՐԿԻՆ ԿԱՏԱՐՈՂՔՆ. ՍԻՐՀ | ՆԻՆ ՏԷ. ԵՒ ՈՐՔ | ԽԱՓԱ-
ՆԵՆՆ՝ ԳԱՏ | ԻՆ ՅԱՅ : ԱՃ ՈՂ | ՈՐՄԻ ԽԻԿԱՐԻՆ :
ՆԻՆՏԷ : ԵԻՐԲ Ի ԱԿԱՆ ԵՆ ԴԱՏ
ԻՆ ՅԱՅ ԱՃ ՈՂ
ՈՐՄԻԿԱՐԻՆ

283. ԳԱՎԻԹ, հյուսիս-արևելյան ավանդատան պատին, երեսով հարավ, 7 առդ.

ԻՏԱՆԻՄԲՈՅՆԱ
ՆՏՈՆԻ ԱԺԱԱԼԵՆ
ԱԲԱՅԱՆԻ ԱՄՍ
ՏԻԿՆԱՅԱՆՈՍԵՆՈ
ԵԻ ԱԷԼԻԱԹՈՒՆ
ԻՆԿՆՈՋԲԱՐԷՊ
ԱՇՏԻԿԱՄԳԷՆՅ

Ի ՏԱՆԻ ՍՐԲՈՅՆ ԱՆՏՈՆԻ : Ա. : ԺԱՄ ԱՐԱ-
ՐԵՆ | ԱԽԲԱՅՐԱՆԻ, : Ա. : | ՏԻԿՆԱՅ,
ԱՄՈՒՍՆՈ. | ԵԻ : Ա. : ԷԼԻԱԹՈՒՆ | ԻՆԿՆՈՋ ԲԱ-
ՐԷՊ | ԱՇՏԻ. ԿԱՏԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ :

284. ԳԱՎԻԹ, հարավ-արևելյան որմնասյան խոյակից վեր, գոգավոր քարի վրա, 9 առդ.

ԺՔԱԾՈՂՈՐՄ
ԻՄԵՍՐՐԻՆԱԵՆ
ԵՏՉԻԻԿԱԼԱԼԱ
ՐԴԻԲՆԱՆԻԳԱԻԹ
ՍԵԻՏԻԱՔՆՅԻՏ
ԱԻՆ : Ա. ԴԱՄԱԿ
ԻՏԱՆԻՄԲՈՅՐԱ
ՌԱՍՆԻՅՆՈՎԻԱՓ
ԱՆԷԴԱՏԻՅԱՅ :

ՔՄ. ԱԾ. ՈՂՈՐՄ | Ի ՄԵՍՐՐԻՆ, ԱՄԵՆ. | ԵՏ ՉԻԻԿ
ՀԱԼԱԼ, Ա ՐԴԻԻՆՍՆ Ի ԳԱԻԹ | Ա ԵԻ ՏԻՍ.Ք
ՆՄԱՅ Ի Տ | ԱՐԻՆ : Ա. : ՊԱՏԱՐԱԳ | Ի ՏԱՆԻ
ՍՐԲՈՅ ՔԱ | ՌԱՍՆԻՅՆ. ՈՎ, ԽԱՓ | ԱՆԷ՝ ԴԱՏԻ
ՅԱՅ :

Լուսանկ. 82

285. ԳԱՎԻԹ, հարավ-արևելյան որմնասյան խոյակի վրա, նախորդի տակին, 3 առդ.

ԵԻ Ա. ԺԱԽՈՒԲՆԱՅԻՆԱ
ՆԵՆԻՆՈՅՆՏԱՆԻԻ
ՅՆԿԱՍՄՈՂԶՔՆԱՐԿՆԻ
Ն ԲԵ

ԵԻ : Ա. : ԺԱՄ ԽՈՒՐՇԱՀԻՆ ԱՐ | ՆԵՆ Ի ՆՈՅՆ
ՏԱՆԻ : Խ : ԻՑՆ. ԿԱՏԱՐՈՂՔՆ ԱԻՐՀՆԻՆ | Ի ՔԷ :

Լուսանկ. 83

ԵՍՁԱ
ՍԻՏՎԻ
ՉԻՄՅՈ
ԳՈՅԲ
ԱԺԻՆ
ԵԿԵՆԵ
ՑԻՍԵԻ
ՏՎԻՆԱ
ԺԱԻ
ՏԱՆԻ
ՍԲՈՅ
ԽԱՉԻ
ՆՈ . . .
ԱԿ . . .
ԻՅԱ . . .

286. ԳԱՎԻԹ, հարավ-արևելյան որմնասյուն հարթու-
թյան վրա, երեսով արևմուտք, 15 առդ.

ԵՍ ԹԱՐ | ՍԻ ՏՎԻ | ՉԻՄ ՀՈ | ԳՈՅ Բ | ԱԺԻՆ | ԵԿԵՂԵ | ՑԻՍ
ԵԻ | ՏՎԻՆ : Ա. : | ԺԱՄ Ի | ՏԱՆԻ | ՍՐԲՈՅ | ԽԱՉԻՆ ՈՐ
ԿԱՏԱՐԷ՝ | ԱԻՐՀՆԻ | ՅԱՅ :

287. ԳԱՎԻԹ, հյուսիս-արևմտյան որմնասյան վրա, խոյակից ներքև, երեսույթ արևելք, 6 սող.

ԲԻԶԲ
ԱԷԻԱԲ
ԱՍԻՐ
ՈՍԻՆ
ՉԱԲՈ
ՍԻՆ
ԿՈՒԼԲԱՆ
ԻՆ

ՄԲ. ԽԱՂԱՍ ԲԱՐԵԽԱԿԱՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ,
ԶԱԲՈՍԻՆ, ԿՈՒԼԲԱՆԻՆ:

288. ԳԱՎԻԹ, հյուսիս-արևելյան որմնասյան խոյակից վեր, զոդավոր քարի վրա, երեսույթ արևմուտք, 8 սող.

ԿԱԼԵՆԱՅԵԼԻՆԱ
ԱՈՅՍԱԲ
ԲՍԵՆՔ
ԱԱԻԱԴԻՆ
ՏԻՆԻՆԱ
ԲՍԱԳԻԱ:
ՈՒԼԱՓԱՆԵՈՂ
ԱՐՀՆԻՅԱՅ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ ԵՍ ԲԻՆԱ . . . |
. . . ՄԻԱԲԱՆԵՑԱ |
ՄԲ ՈՏԵՓԱՆՈՍԻՍ ԵԻ |
ԱՐԱՐԻ ԱՐԻԻՆՄ ԵԻ |
ՏՎԻՆ ԻՆՁ : Ա : ՄԻՐ ԺԱՄ |
ՄԲ. ՍԱՐԳՍԻՆ : Ա : . . . |
ՈՎ ԽԱՓԱՆԵ ՈՂ |
ԱԻՐՀՆԻ ՅԱՅ :

289. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային սյան խոյակից վեր, կամարի քարի վրա, երեսույթ հարավ, 12 սող.

ՄԵՔԱՆԱՉԱՍԵ
ՂԲԱԲԱԳԻՍԵԻ
ԳՐԻԳՈՏԻԱԲԱԻ
ԱՎԿԱՅԻՍՉԱՅԻ
ՆԻՔԱՆԱԲԵՌԲՈ
. . ԿԻԿԱՅՐՆԵԻՄԻ
ԱՆԱԲՆՏԻՆ : Բ : Պ
ԱՏԱԳԻՏԱՆԻ
ՊԵՏՐՈՍԻԵԻ ՊԱՂ
ՈՍՈՎՉՔԱՆ ԿԱՉ
ԱՅԳԻՆԱՔԱՆԵ
ՈՒՂ

ՄԵՔ ՀԱՐԱՉԱՏ ԵՂԲԱՐԲ ՍԱՐԳԻՍ ԵԻ
ԳՐԻԳՈՐ ՏԻԱԲ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻՍ ԶԱՅ-
ԳԻՆ Ի ՔԱՆԱԲԵՌ. ԲՈՎԻԿ ՀԱՅՐՆ
ԵԻ ՄԻԱԲԱՆԲՆ ՏԻՆ : Բ : Պ ԱՏԱՐԱԳ
Ի ՏԱԻՆԻ ՊԵՏՐՈՍԻ ԵԻ ՊԱՎԼՈՍԻ
ՈՎ ԶԺԱՄՆ ԿԱՄ ԶԱՅԳԻՆ ԽԱՓԱՆԵՂ
ՅՈՒԳԼԱՅԻ ՄԱՍՆԱԿԻՑ ԵՂ :

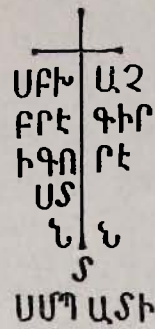
Մանր. ԲՈՎԿ անվան մեջ մեկ աստա-
անդ բաց է, Յ-րդ սողի սկզբից, և հնար չկա
որոշելու ջնջված է, թե հենց սկզբից արդեն
զրկած:

290. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային սյան վրա, երեսույթ հյուսիս, մանր խաչերի մեջ,
4 սող.

ԲԻԱ | ԱՂ
ԲԱՐ | ԷԻՍ
Է Բ
ԵՂԵ | ԱՐՍ
 ՊԻ

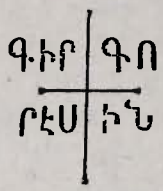
ՄԲ ԽԱՉԱՍ | ԲԱՐԵԽԱԿԱՍ | Է ԲԱՐՍԵՂ,
ԵՊԱՍԿՈՊՈՍԻՆ :

291. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային սյան վրա, հյուսիս-արևելք նայող հարթության վրա, խուչի շուրջը, 7 սող.

ՄԲ ԽԱԶԱՍՂ | ԲԱՐԷԼԽԱԽՍ | ԳԻՐԻԳՈՐԷՍ | Ս
ՏՆ. | ՏՆ. | ՍՄԲԱՏԻ :

292. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային սյան վրա, երեսով հյուսիս-արևմուտք, խուչի շուրջը, 2 սող.

ԳԻՐԳՈՐԷՍԻՆ.

293. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային սյան խոյակին և նրանից վեր կամարի քսերին, երեսով արևմուտք, 9 սող.

ԵՍԲԱԿՈՒՐԱՆԵՄ
ԴԻՍԱԾՅԱՔԵԻՅ
ԱՅՐԱՅՐԱԳՆ
Ի . . . ՄԵՐՎՈԳՈՅ
ԱԴԻԻՆՍՍԲԱՏԵ
ՓԱՆՈՍՍԵԻՄԻԱ
ՆԱՔՍՏԻՆԻՏԱՐԻՆ ԲՃԱԾՅ
ԱՆԻՄԲՈՅՆՎԱՏԱՆԱՎԱԲԱԿ
ՈՒՐԱՆԻՆԱԿԲԱՐԱԴԻՆ

ԵՍ ԲԱԿՈՒՐԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻՍ . ՄՍՐՏԻՐՈՍ ՄԻԱ-
ԲԱՆԵՑԱՔ, ԵՒ ՅԱՅՐԱՐԱԳՆ Ի ՄԵՐ ՀՈԳՈՅ |
ԱՐԳԻՆՍՍ Ի ՍԲ. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍՍ | ՏՎԱՔ. ԵՒ
ՄԻԱՄԲԱՆՔՍ ՏԻՆ Ի ՏԱՐԻՆ : ԲԺԱՄ. Ի ՏԱՆԻՆ
ՍՐԲՈՅՆ ՎԱՀԱՆԱ, : Ա. ԲԱԿՈՒՐԱՆԻՆ : Ա.
ԱԽՐԱՐԱԳԻՆ :

294. ԳԱՎԻԹ, հարավային սյան խոյակին և նրանից վեր կամարի զոգավոր քսերին, երեսով հարավ, 11 սող.

ԵՍԱԲԱԳՍՏԻՄ
ԱՆՔԻԻՆԱՇԵԻ
ՋԱԳԻՆԻՄԱԵ
ԻԻԵԻԱՔՄԱԿԻՆ
ՀՈԳՈՅՆՀԱՐԻ
ՀԱՅՐԱՀԱՆՔՍ
ԵԻԵՍՏԱՐԱՏՍՎԻ
ԻՄՎՈԳՈՅՆՀԱՐ
ՉՎԱԴԵԱՇԱՏՈՒՐ
ՆԵԵԿՈՆ

ԵՍ ԱԲԱԳՍ ՏԻՆ ԻՄ | ԻՔԱՂՔԻ ԽԱՆՇԼԻԻ |
ՋԱՑԳԻՆ ԻՄ ԱՐԵ | ԻՄ ԵՒ ԱԹԱԲԱԿԻՆ |
ՀՈԳՈՅՆ ՀԱՄԱՐ Ի | ՀԱՅՐԱՎԱՆՔՍ : |
ԵՒ ԵՍ ՀԱՐԱՇՍ ՏՎԻ ԻՄ ՀՈԳՈՅՍ ՀԱՄՍՐ |
ՋՎԱՐԳԱՇԱՀԻ ՏՈՒՆՆ ԵՒ ՀՈԳՆ. |
ԵՍ ԱՂՈՒՐՍ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆՍ ՋՈՒՀԱՆ . . . |

Ծանոթ. Կազմված է երկք անջատ մասերից. կարելի է առանձնացնել, վերջինը չի ավարտել գրիչը: Ավագը հավանաբար Իվանի աթարակի որդին է, այդ դեպքում գրված պետք է լինի Իվանի մահվանից հետո: Իվանեն մահացել է 1227 իսկ Ավագը՝ 1250 թվականին:

ԵՍԱՆՈՒՐՍԵԱՌՍԻՆՍՋՈՒՎԱԼ

295. ԳԱՎԻԹ, հարավային սյան խոյակից վեր, կոմարի գողավոր քարի վրա, երեսով արևելք, 8 սող.

ԿԱՄՆ ԱՅՍԵ
ԻՆՍՍԻ
ՈՒՔՈՒՍՍ

ՈՅԲԱՅՆ ՅԵԿԵ
ՂԵՑԻ ՍԵՏԻ ԻՆԲ
ԻՄԵՆԻՄ ՈՅՀՈ
ՈՒՔՈՒՍՍ

Մանր. Արձանագրությունը խիստ եզրված-մաշված է. հասկարված է, որ նվիրատվական է:

Լուսակ. 55

296. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան մուտքի կիսակամար բարավորի վրա, արտաքուստ, 9 սող.

.....
..... ԵՐԵՔՆ
..... ԳԱՆՁԻՔՉՏԻՐԱՏՐՈՅԱՅԳԻՆՈ
..... ՅԱՌԻՆՉՔԵՏԻՏԻՒՄԲԵՆԱՎԿԱՅ
..... ՄԻԱԲԱՆՔԱՏԻՆԻՆՉԻՏԻՆԻՔԱՐԴԱՏԱ
..... ՏԱՆԻՄԲԱԳԱՌԻՆՈՒՄՈՒՄ
..... ԱՅԵԻՄԲԻԱՓԱՆԵՆԴԱՏ
..... ՅԱՆՆԴՈՒՄԱԻԵՂԻՑԻ

.....
.....

ԵՐԵՔՆ . . . | ԳՆԵՑԻ |

ԻՄ ՀԱՎԱՎ ԳԱՆՁԻՔ ՉՏԻՐԱՏՐՈՅ ԱՅԳԻՆ . . . |

. . . ՅԱՌԻՆՉՔ ԵՒ ՏԻՒ Ի ՄԲ ՆԱԽԱՎԿԱՅՄ . |

. . . ԵՒ ՄԻԱԲԱՆՔԱՏԻՆԻՆՉ Ի ՏԱՌԻՆ: Գ: ԱԻՐ ՊԱՏԱ- |

ՐԱԳ, Ի ՏԱՌԻՆԻ ՄԲ ԹԱԳԱՆՈՐԻՆ ԹԷՆՈՒՐՈՐՈՒ . . .

ԻԿԱՏԱՐՈՂՔԻՆ ԱԻՐՉՆԻՆ՝ ԱՅ. ԵՒ ՈՐՔ ԽԱՓԱՆԵՆ ԳԱՏԻՆ Ի ՏԷ

ԵՒ ԲԱԺԻՆՆԱ ԸՆԳ ԹՈՒԳԱՅԻ ԵՂԻՑԻ:

Մանր. Արձանագրված քարի ամբողջ մակերեսը խիստ հողմնահարված է, տողասկզզրների մասերը բոլորովին քայքայված են:

297. ԳԱՎԻԹ, հյուսիսային պատի կենտրոնում արտաքուստ, երեսպատման քարի վրա փորված խաչերի կողքին, 4 սող.

ԱՅ ՍԻԱ ՉԻԱԸ
ԷՄԷԷՌԵԱԵԻ
ՏԱԵՄՍԻՆ
ԱԴԷԳԱ

ԱՅՍ ԽԱՉՍ ԲԱՐԻԵՆԱԻՍ, Է ՈՒՆԱՆԻՆ,
ԱԻԵՏԻՍԻՆ . . .

Լուսակ. 86

298. ԳԱՎԻԹ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, երես-
պատման քարի վրա փորված երկու խաչեր և նրանց գլխին 2 սող.

ՏՐԱԾՈՂՈՐՄԻ
ԱՐԳՍԻ ԱԵՆ

ՏՐ. ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ | ՍՍ.ՐԳՍԻ. ԱՄԵՆ:

Լուսնկ. 87

299. ԳԱՎԻԹ, հարավային պատի արևելյան մասի վերևում, արտաքուստ,
եղծված արձանաղրություն, որոշ է 2 բառ.

ԵՍՄԵՂՈՅ

ԵՍ ՄԵՂՈՒԻՅԵԱՆ . . .

300. ԽԱԶԻԱՐ, ագուցված է գավթի հարավային պատի արևելյան անկյունի
մեջ, արտաքուստ, տակին 3 սող.

ՄԻ. ՏՐԱԾՈՂՈՐՄԻ ԱՐԳՍԻ
ԻՍՏՎՓՈՐԻ ԵՒ ԱՍԹՈՒՆԻ
ԵՐԻՆ

: ՈՂ. : (1241) ՏՐ. ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ՍՍ.ՐԳՍԻ,
ՔԼԻՍՏՍՓՈՐԻ ԵՒ ԽԱՍՏՈՒՆԻ,
ԱՄԵՆ:

Լուսնկ. 88

301. ԽԱԶԻԱՐ, ագուցված է գավթի արևելյան պատի մեջ, ներքուստ, հե-
տագա նորոգումների ժամանակ. սուր մտամոր ծածկվել է գավթում շինված
բեմով. տակին 2 սող.

ԻԹՎ: ՉԳ: ԱԾՈՐՄ
ԼՐՈ ԱԱԳԻՆ ԵԻՅՈՒ

Ի ԹՎ: ՉԳ: (1254) ԱԾ ՈՂՈՐՄ | Ի | ՏՐ
Ա.Ի.Ա.Գ.Ի.Ն ԵՒ ՅՈՎԱՆԻՍՆԻ . . .

Մանր. Շարունակությունը ծածկված է:
Հրատ. Սմրտյանց, 434: Կալայան, XXIII, 139

302. ԽԱԶԻԱՐ, մեծ և գեղաքանգալ, ագուցված է գավթի հետնաշեն բեմի
ճակատի հարավային ծայրին, կողքանց, ճակատին և կողին 10 սող.

· · · ԲԻՉՍԲԱԷ · · · · · . . . ՍԲ ԽԱՂՍ ԲԱՐԷ՛ | ԽԱԻՍ · · · |

ԿԱԱՅԵՍ · · ·
ԷԼԲՍԹԱՀԻ · · ·
ՊԿՍՈՂԻՊ · · ·
ՄՐԶԶՆԻՆ · · ·
ՂԲՄՊՐՆ · · ·
ԻԲԲԿՆՈՒ · · ·
· · ՋՆՈՐ · · ·
ԻՄՈՒՏԻՍԻՈ · · ·
ԱՌԹԶԱԿՐՉ · · ·

ԿԱՄԱԻՆ՝ ԱՅ ԵՍ ՄԻ- |
ԷԼԲՍԷ՛ | ԱՐՀԻԵ՛- |
ՊԼԻՍԿԼՈՊՈՍ ՈՐԳԻ ՊԼԱՐՈ՛Ն |
ՄԼԻՐՋԱՂԱՆԻՆ, ԻԵ՛- |
ՂԲՍՐ ՊԱՐՈ՛Ն ՄԵԼ |
ԻԲԲԷ՛ | ԿԼԻ՛Ն, ՈՐԽ ·
ՄՈՒԱ՛ՋՆՈՐԳ · · ·
Ի ՄԲ ՈՒԽՏԻՍ · · · | ԹՎԱԿԻ- |

ԱՆՈՒԹԻ : ՋՀԱ: (1522) ՀԱՅՈՑ՝ ԹԼԻՆ՝:

Մանր. Թվականի մեջ դրիչը միավորն ու տասնավորը հետ ու առաջ է դրել, ուղղում ենք:

303. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է դավթի ետնաշին բեմի ճակատի հյուսիսային ծայրում. ճակատին և խորանի կողքին արձանագրության մնացորդներ, 2 տող.

... 36 740

ԹՃԶԹ

... ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆ,

ԹՎ. : ԶԶԹ. : (1540):

Մանր. Վերջին երկու խաչքարերը շինված են կարմրավուն քարից, մեծ են և գեղաքանդակ, մի վարպետի ձեռքի գործ է:

304. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, երեսի կենտրոնում գավաղան և շուրջը երկայուն 9 տող. գտնվում է գավթի հարավային ավանդատան մեջ.

ԱՅՍԷՆԱԳՍՏ	ԱՅ
ԽՍՌ	ՅԱՌ
· Ն Ի Ի	ՈՐԴ
· Ջ Ն	ՄՐԶԱ
ԱԼԻԲ	ՈՐ
ԽԱԻ	ՈՍՎԱՐ
ՊԵՏՐ	ԵՏԵ
ԴԱՅՊ	
Գ ժ	

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ
 |
 ԱՌ-
 ՄԱՋՆՈՐԴ
 ՄԵԼԻՔ ՄԻՐԶԱ-
 ԽԱՆԻ ՈՐԴԻ
 ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐ-
 ԴԱՅՊԵՏԻՆ
 ԹՎ. : ԶՂԸ. : (1549):

Մանր. Տապանաքարն այժմ տեղահան է արված, հնում նա հավանաբար հենց այս ավանդատան մեջ թաղված ննջեցյալի վրա է դրված եղել. նրա մի մասը կոտրվել է և կորել:

305. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է բակի հյուսիսային մասում, երեսին 3 տող.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏՎՐԴԱՆ Ժ
 ԷՍԿՐԱԻՆԱԻՈՐԻՆԹՎՆ Ձ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՎՐԴԱՆՆԵՍ ԿՐԱԻ-
 ՆԱԻՈՐԻՆՆ, ԹՎ. ԻՆ : ԶԽԵ : (1496):

ՎԱՆՔԻ ԲԱԿ

306. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է ըսկի հյուսիսային մասում, քիվը ջարգված, տակին 1 տող.

ՄԽԻԹԱՐԻՆ ԻՆԻ ԹՃ ԶԹ

ՄԽԻԹԱՐԻՆ, ԹՎ. : ԶԶԹ. : (1550):

Լուսանկ. 89

307. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, վերին ձախ մասը կոտրված, քիվին 2 տող.

ՉԵՌԱՄԲ ԱԿՈՐ ԱԲԵՂԻՆ

... ՉԵՌԱՄԲ ԱԿՈՐ ԱԲԵՂԻՆ.
 ԹՎ. : ԶՂ. : (1541):

Լուսանկ. 90

308. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է բակի հյուսիսային մասում, քիվին 1 սող.

ՄԲԵԽՉՄԲԱԿ ԽԱՍՆՆՏՆՆԻՆԻՆՆԻՆ
 ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՏՆՏԷՍ
 ՄԱՐՏԼԻՐՈՍԻՆՆԻ:
 Լուսակ. 91

309. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, աավակ, մեծ, նախորդների մոտ, երեսին 2 սող.

ԱՅՍԷՀԱ
 ՆԳՏՐՏԽԻԹԱՐԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԴԻՍՏՆՆՆՆՆԻՆՆՆԻՆՆԻՆ:
 Լուսակ. 92

310. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, խրված է հողի մեջ, նախորդների մոտ, երեսին 1 սող.

ՈԴ
 Ա ՏՐՄԻԼԵՐԱՀԱՔԱՀԱՆԱԻ ԱՍ. ՈԴՈՐՄԻ ԱԲՐԱՀԱՄ ՔԱՀԱՆԱԻ:

311. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, հենած է դավթի հյուսիսային պատին արտաքուստ, տակին 3 սող.

ԵՍՐՐՐԵԳԱՀԱՄՆ
 ՄԱԿԱԿԵՑԱ-ԲՉՍ
 - - ԲԱԽԱԿՍՍՐՎԱԿՆԻՆ
 ԵՍ ՏՐ. ՄԱՐԳԱՐՍՆ, ՇԱՏՆՆԱՄԱՆ
 ԿԱՆԿԵՆԵՑԱՔ ՉՍԲ. ՄԱԶՍ
 ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՏՐ ՎԱՐԴԱՆԻՆ:

Լուսակ. 93

312. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է դավթի հյուսիսային պատի տակ, արտաքուստ. ջարգված, քիվին 2 սող.

... ԽՉՄԲԱԿԵԽԱՍՊՐ-ՆԳՀԱՎ
 ԱՐԴԻՆ ԹՎՈԹ [ՍԲ.] ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՊԱՐՄՆ
 ԴԼՈՂԱՐԻՆՆ, ՎԱՐԴԻՆ, ԹՎ.: ՌԸ (1560):

ԼՃԱՓԻՆ ԹԱՓՎԱՍՓԱՐԱԿՈՒՅՏԵՐԻ ՄԵՋ

313. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, քիվին և թևերի արանքներում 2 սող.

... ԲԱԽԱԿԵԽԱՍՊՐ-ՆԳՀԱՎ ՄԲ. ԽԱԶՍ՝ ԲԱՐԷԽԱԻՍ Է ԴԱԻԼԱԴԻՆ. ԹՎ. . . .
 Մանոթ. Թվականը գրված է եղել թևերի արանքներում, մնացել է միայն տասնավորը՝
 Ղ, XVI դարի է:

314. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, վրան 1 սող.

ԱՄԷՏԱՆԿԻՄԲԼԻՆՈՒ. ԱՅՍ է ՀԱՆԿԻՍՏ. ԹՎԻՆ: Ռ: (1551):

315. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, հարավային կողին խորաններ ու խաչեր և զրանցից վեր 2 տող.

ԱՅՍԷԿԱՆԳԻՍՏ ՎԱՐԴԱՆԻՆ
ՈՐԴԻ ՆԿԻՆ

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՎԱՐԴԱՆԻՆ |
ՈՐԴԻ ՆԿԻՆ

ԳՅՈՒՂԱՄԻՋԻ ՄԱՏՈՒՌ ԵՎ ՀԻՆ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

316. ԽԱԶՔԱՐԻ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍ, ընկած է մատուռի արևելյան Պտտի տակ. արտաքուստ, վրան 3 տող.

ՈՂԵՍՄԻԹԱԵՎՆՈՒՍՍԻՄ
ԿԱԿՆԵՅԱՔԶԻԱՉՍՏՐԱ-
ՈՂՄՍԻՔՈՐԴԱՆԱՅԻ . . .

: ՈՂ. : (1241) ԵՍ ՄԵԻԹԱՐ ԵՒ ՀՈՒՄՍԻՄ
ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ ԶԽԱԶՍ. ՏՐ. Ս. Ծ. |
ՈՂՈՐՄԻ ՔՈՐԴԱՆԱՅԻՆ: 1

317. ԽԱԶՔԱՐԻ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍ, ընկած է մատուռից հարավ դերեզմանատան մեջ. վրան 3 տող.

ՈՂԴ ԿԱՆԿՆԵՅԱԽԱ
ՉՍՔՍԱԾՈՂՄԻՄԻ
. ՂՈՍՈ

: ՈՂԴ. (1235) ԿԱՆԿՆԵՑԱԽԱ ԽԱ-
ԶՍ. ՔՍ. ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ ՄԵԻ-
ԹԱՐԱՅ ԵՒ ԱԲԻՍՈՂՈՄՈՒ:

318. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, նախորդի մոտ, թևերի շուրջը 2 տող.

Ձ	Ղ
4	Ե

ԹՎ. : ՁԿԵ : (1516):

319. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, ընկած է նախորդի մոտ, թևերի շուրջը և տակին 3 տող.

Ձ	Մ
Ի	Ա
ԻՆԵՔՄՏԷՈՂՈՐՄ.	

ՉՄԵԻԹԱՐ ԹԻՆՇԵՑԵՔ. ՏՐ. ՈՂՈՐՄԻՒ: |

«ԱՉԱՏ ԽԱՐԱԲԱՅԻ» ՄԱՏՈՒՌ

320. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է ավերակ մատուռի մոտ. քիվին 1 տող.

ՄԻԾԲԱԷՍԱԹՂՈՒՆ

ՍԲ. ԽԱՍԱՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ԹԱՐՂՈՒԻՆ:

Մանոթ. Հստ քանդակների ոճի XVI—XVII դարեր:

¹ Սմբայանցը ու նրանից արտագրելով Հալայանը մատուռի մուտքի ճակատին կարգացել են: ՈՂ. (1185) ԽԱԶՍ ԿԱՆԿՆԵՑԱԽ. կարծում ենք շփոթմունք է. մատուռի ճակատի քարերն անվնաս են և արձանազրված չեն. արդեն մեջ բերածն էլ խաչքարի է վերաբերում. կարծում ենք հենց այս արձանագրությունն է. որ նախապես ընկած է եղել մատուռի մուտքի մոտ:

Սմբայանց, 433: Հալայան, XVIII, 125:

ԲԱՏԻԿՅԱՆ (ԱՆՑՑԱԼՈՒՄ ՔՅՈՍԱ ՄԱՀՄԱԴ, ՀՆՈՒՄ՝ ԳԱՆՁԱԿ)

Ինչպես այս գլուղի, այնպես էլ մոտակա գլուղների XVI դարի արձանագրությունների մեջ գլուղը կոչվում է Գանձակ: Տեղագրող հեղինակները, ըստ երևույթին, իրավացի են վարվել, նույնացնելով այն Ստ. Օրբելյանի հիշատակած Գանձաղանտառ գլուղի հետ:

Թեև ղլուղում պահպանված արձանագրությունները միայն XVI դարից են, բայց գլուղամիջի սր. Գևորգ եկեղեցին իր ճարտարապետական ոճով և շինարարական տեխնիկայով պատկանում է Գեղարքունիքի IX դարի վերջերին կառուցված հուշարձանների խմբին, հատկապես Նորաղուղի եկեղեցուն: Ս. Գևորգը նախապես եղել է գմբեթավոր սրահ, որի փլած կտուրը ալաշկերտցի նորաբնակ գաղթականները XIX դարի վերջերին ծածկել են գերաններով:

Բացի ս. Գևորգ եկեղեցու շրջապատում եղածներից, երկու արձանագրություն էլ կա գլուղի հյուսիս-արևելյան եղրին գտնվող «խաչեր» կոչվող ավերակների մեջ: Այստեղ կան մի եկեղեցու և մատուռի հիմնապատերը: Մատուռի մեջ կանգնած են չորս խաչքար, որոնցից երկուսի վրա կան արձանագրություններ:

Նախկինում այս գլուղը եղել է Աղարյանների մելիքական նստոցը, հետագայում նրանք տեղափոխվել են Նորաղուղ:

Այս գլուղից ներկա ժողովածուում ամփոփված են 27 արձանագրություն, որոնցից միայն հինգն են հրատարակված:

321. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ (երկար. 2,15 և լայն. 1,15), գտնվում է ս. Գևորգ եկեղեցու ներսում, հարավային պատի տակ, նախնական տեղում: Երեսին գծադրված է ննջեցյալ. ունի 5 տող.

ԱՎԶԿԻ ԱՅՍԷԱՆԳԻՍՏԱԶԱՐԻ
 ԻԱՈՐԷՐԱՌԱԶՆՈՐԴԳԱ
 ՆԱԿԻՍՅՆԳԻ ԲՄԵՍԳՈՒՄ
 ԱՎԶԿԻ ԱՅՍԷԱՆԳԻՍՏԱԶԱՐԻ

ԹՎ.: 246: (1513) ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԱՐԻ | Ի] Ա, ՈՐ ԷՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԳԱ- |
 ՆԱԿԻՍ. ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՍ: | ԵՍ ԳՈՒՆԴՈՒԶՍ Կ | ԱՆԿՆԵՑԻ, ԶՏԱՊԱՆՍ:

Հրատ. Շահխաթունեանց, II, 241, Ալիշան, 42,
 Սմբատեանց, 501, Ղալայան, Ազգ. Հանդ. XVIII, 123.
 Լուսաճկ. 94

322. Ս. Գևորգ եկեղեցու հյուսիս-արևմտյան մույթի արևելահայաց երեսին, հաջորդից ներքև, նույն ոճի գրչուկամբ, 6 տող.

ԵՍՄՄԵ
 ՐԷՉՍՈՐ
 ՋՈՄՆՆԻՆ
 ԵՅԻՅԷ
 ՏԿԻՆՆԵՆ
 ՂՅԻՄ

ԵՍ ՄԱՏԹԷՈՍ Է | ՐԷՑՍ ՈՐ | ԳՈՄՆ ՇԻՆ | ԵՑԻ ՅԻՇ | ԱՏԱԿ
 ԻՆՁ, ԾՆՆՈՂԱՅ ԻՄ:

Մանոթ. Գրչուկամբ և բովանդակությամբ առնչվում է նախորդների հետ և ժամանակակից է նրանց՝ XVI դարի առաջին քառորդ: Անձնանունը կարելի է նաև ՄԱՐՏԻՐՈՍ վերծանել, ինչպես ունեն հրատարակիչները, բայց և ԳՈՄՆ-ի փոխարեն ՋՈՐՄՆ:

Հրատ. Սմբատեանց, 501, Ղալայան, XVIII, 122.

323. Ս. Գևորգ Եկեղեցու հյուսիս-արևմտյան մույթի արևելահայաց երեսին, անարվեստ գրչուկթյամբ ու խմբագրուկթյամբ, 7 տող.

ԵՍԿՈՎՏՁՍԻՄ
ՈՐԴԻՔՆՏԵՔ
ԳԱՆՃԱԿԱՅՏԵՑ
ՈՒՔ ՈՒՔՐՂՐՃԱՅ
ՎԱՏԻԴՈՒԱՆՋՈՅՆ
ԻՐԿԱԿՆՆՆԻՆԻՔ
ԵՆՂՎԱԽՄ

ԵՍ ԿՈՒՆՏՈՒՉՍ, ԻՄ ՈՐԳԻՔՆ, ՄԵՔԻՍԱՆՉԱԿԱՅ
ՄԵԾՈՒ ՓՈՔՐ՝ ՇՐՃԱՅ՝ ՊԱՏԻ ԴՈՒԱՆ ԳՈՄՆ / ԻՐ
ԿԱԿՆՆ՝ ՏՎԻՆՔ ԵԿԵՂԵՑՈՑՍ ՎԱԽՄ. ԽՑԵՐՆ :

Ծանոթ. Կուցառուզը Ազարիայի որդին է ու հա-
ջորդը. գրված պետք է լինի նախորդից քիչ հետո,
XVI դարի առաջին քառորդում:

Վատ խմբագրված արձանագրության իմաստը հե-
տևալն է. գլուղի առաջնորդ Գունտուզը իր որդիների
և գլուղացիների օժանդակությամբ շինել կամ նորոգել
են բակի պարիսպը և խոցերը: Եկեղեցուն մոտ գանը-
վող գոմն ու կալատեղը նվիրել են Եկեղեցուն:

Հրատարակիչների մոտ տարբեր սխալներով է
վերծանված:

Հրատ. Ջալախանց, II, 124: Ալիշան, 42:
Սմբատեանց, 501: Լալախան, XVIII, 122:

ԽՑԵՐՆ

324. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է ս. Գևորգի բակի արևելյան
մասում, մուտքի մոտ. քիվին և ճակատի ներքևի շրջանակների վրա 3 տող.

ԵՍՄԷԿԻՔՊԱՐԻՖՆԻՆԻԿՄԵԽ
ՈՐԴՈՅԻՄԷԿՔՈՒՄԻՆՆ
ՈՒՍԷՄԿՁԵՑ + ԵՍՆԵՄԱԾԱՆ

ԵՍ ՄԵԼԻՔ ՊԱՐԷՔ ՇԻՆԻՒ, ՏՎԻ ԽՍՉՍ | ՈՐԴՈՑ ԻՔՈՑ ՄԵԼՔՈՒՄԻՆ. |

ՈՒՍԷՊ ԿԼԱՂՄԵՑ. ԵՍ ՉԷՄ ԱՐԺԱՆ:

Ծանոթ. Մելիք Պարեքը վերև հիշատակված Ազարիայի թոռ և Գունդուզի որդին է. արձա-
նագրությունների մեջ հիշատակված է 1549—1555 թթ.:

Լուսակ. 95

325. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ագուցված է ս. Գևորգի արևմտյան պատի մեջ, ար-
տաքուստ, նորոգումների ժամանակ. տակին 1 տող.

ՌՎ: Ը: Զ

ԹՎ. : ԶԶ: (1541):

326. ԵՐԵՍՊԱՏՄԱՆ հին բեկոր, ագուցված է ս. Գևորգի հարավային պատի,
ստորին մասում, արտաքուստ, թեք գրուկթյամբ, թերի
սկզբից և վերջից 5 տող.

ԹՈՒ՝
ՂԳ՝
ԱՆԱ Ե
ՅԱԳԶ
՝՝ՂՍ

ԹՈՒԻ | Ս: ԶԳ: (1254) . . .

Լուսակ. 96

327. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ընկոր, ընկած է բակի արևելյան մուտքի մոտ, 1 տող.

Ի ԱՎ ԱԲ

Ի ԹՎ. : ՌԲ: (1553):

328. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ հյուսիսային մուտքի արևելյան կողին, խաչի տակին, 3 տող.

ՍԲ ԽՄ ԸԷ
ՏՐԶԳԱՐԻՆ
ԹՎ ԱԻԴ

ՍԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ ԷՍՐ ԶԳԱՐԻՆ. |
ԹՎ. : ՌԻԴ: (1575):

Մանր. ԶԳԱՐ անձնանունը անսովոր է. թերևս ԶԻԳԱՐ պետք է հասկանալ կամ ԶԱԳԱՐ.

329. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ հյուսիսային պատին, տրապեզուստ, վորքը խաչքարի վրա, 3 տող.

ՄԱՍԹՈՐԱՍԻՆ
ՆԵՐՍԷՍԻՆ
ԹՎ ԱԻԴ

ՄԱ.Ս ԹՈՐԱՍԻՆ, |
ՆԵՐՍԷՍԻՆ. |
ԹՎ. : ՌԻԴ: (1595):

330. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, երկու երեսներին խորաններ՝ մեջը խաչեր. հարավային երեսի վերևում 1 տող.

ՄԻԱՋՐԲԱՐԷԻՍԱ ԱՎԱՆԷՍԻՆ Թ ԱԻԱՔԻՐԱՍ

ՍԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ, ԱՎԱՆԷՍԻՆ. ԹՎ. : ՌԻԹ: (1600). ՔԻՐԱՄ:

Մանր. Քիրամը հայանի կազմող է:
Գտնվում է բակի արևելյան մասում:

331. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, երկու երեսներին խորաններ, գտնվում է նախորդի մոտ. հարավային երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱԳԻՍՏՆԻ ԿՕՂՈՍԻՆ ԱՌՄԱԻՆ
ՄԻԱՋՐԲԱՐԷԻՍԱ ԱՎԱՆԷՍԻՆ ԹՎ ԱԻԴ
ԷՅԵԼ ԸՈԳ
ԷՅԵԼ +

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻԿՕՂՈՍԻՆ, ԹՈՒՄԱԻՆ ՍԲ. ԽԱՉՍ
ԲԱՐԷՆԱԻՍ, ՍԱՐԳԻՍԻՆ, ԵՒ ԻԻՐ ՆՆՁԵՑԵԼՈՑ:

Մանր. Քանդակների և զրչության ոճը նույնպես Քիրամ կազմողինն է:

332. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ընկած է բակի հարավային մասում. վրան 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՆԻ ՄԱՐԱ
- ԷՏԻՆԱՎՈՅԻԲԷՐ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏՐ. ԿԱՐԱՊԷՏԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԻԲ: ԷՐ (1673):

333. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին գավազան և 2 տող.

Ա Յ Ա Հ Տ Ա Ք Ի Ս Մ Կ Ր յ Ո Հ Ա Գ Ի Ն
Թ Լ Ո Ճ Խ Ե Ր,

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍ ՏՐ. ՅՈՀԱՆԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԽԵ: ԷՐ (1696):

Լուսանկ. 97

334. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է ըսկի հարավային մասում. վրան 2 տող.

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍ ՏՐ ՏԵՎԷԼԻՆ
ԹՎ ՌՃԾ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍ ՄԵՎԷԼԻՆ | ԹՎ. : ՈՃԾ: (1701):

335. ԽԱՉՔԱՐ, փոքր, ազուցված է ս. Գևորգի հյուսիսային պատի մեջ, արտաքուստ, վրան 2 տող.

Ա Յ Ս Է Յ Ա Ն Ս Ն
Հ Ո Լ Ո Ո Ւ Յ Ի Ն

ԱՅՍ է ՄԱՍՆ | ՀՈՒՌՈՒՄԻՆ:

Հրատ. Հայասն, XVIII, 122, ունի և թվ. Ռեդ
Լուսանկ. 98

336. ԽԱՉՔԱՐ, փոքր, ազուցված է ս. Գևորգի հյուսիսային պատի մեջ, արտաքուստ.

Ա Յ Ս Է Յ Ա Ն Ս Ն
Կ Ո Լ Ո Ո Ւ Յ Ի Ն

ԱՅՍ է ՄՈՍ ՀՈՒՐԻՍ:

Ծանոթ. XVI—XVII դարեր:

Լուսանկ. 99

337. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ հյուսիսային պատի արևելյան խորշի կողքին, 4 տող.

Ս Բ Խ Ա
Հ Ս Բ Մ Է
Խ Ս Է Տ Ր Թ
Ո Լ Յ Ի Ն
Թ Ի
Կ Ո
Լ Ա Ո
Ղ Ս Ն

ՍԲ. ԽԱ | ՉՍ ԲԱՐԷ | ԽԱԻՍ է ՏՐ. ԹՈՒՄԻՆ:

Ծանոթ. Մնացած տառերը միոք չեն կաղմում:

338. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ արևելյան պատի կենտրոնական մասում, խաչերի կողքին, 5 տող.

Ս Բ Խ Ս
Բ Է Բ Ա Ր
Ս Ե Ղ Ի Ն
Հ Ո Լ Ո
Ո Յ Ն

ՍԲ. ԽԱ | ՉՍ | ԲԱՐԷ | ԽԱԻՍ, է ԲԱՐ | ՍԵՂԻՆ, |
ՀՈՒՌՈՒՄԻՆ:

Ծանոթ. XVI—XVII դարեր:

339. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ ԿՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՊԼԱՄԻ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ, արտաքուստ. 1 տող.

ԱՍԿՄԱՍՀՈՂՈՒՄ

ԱՆՅՍ Է ՄԱՍ ՀՈՒՌՈՄԻՆ:

Մանոթ. XVI—XVII դարեր:

340. ԽԱԶՔԱՐԻ ՐԵԿՈՐ, ագուցված է ս. Գեորգի արևմտյան պատի մեջ, արտաքուստ գլխիվայր. վրան 2 տող.

ԿԱԿՆԵՑԻՆԻՍ
ԻՆՍԱԿՏՈՒՄ

ԿԱՆԿԵՑՄԱԻ ԽԱԶՍԻՇՍԱԿ ՀՈԳՈՑ ԱԻՍՔԻՆ:

Մանոթ. Վերջին չորս տառերը կողքին, XVI—XVII դարեր:

Հուսանկ. 100

341. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ ՆԵՐՍՈՒՄ, ԿՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՊԼԱՄԻ ՎՐԱ, խաչի կողքին 5 տող.

ՍԲ ԽԱԿՍ ԲԱՐԵՒԱԿՍ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՒԱԿՍՍԻՐ ՏՐՈՒՆԻՆ,

ՏՐ
ՏՐԻՆ

ԾՈՎԻՆԱՐԻՆ:

ԾՈՎԻ
ՆԱՐԻՆ

Մանոթ. ՏՐՈՒՆ անունը հնարավոր է այլ կերպ վերծանել:

XVI—XVII դարեր:

342. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ ԿՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ՊԼԱՄԻ ԲԱՐԵՒԱԿՍ ԿՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՆԿՅՈՒՆՈՒՄ, մի քարի վրա, արտաքուստ, 3 տող.

ՍԲ ԳԵՎՈՐԳ ԵՆՆԻՍ

ԳԼՈՒԽԻ ՆՈՐՈ

ԳՈՒԹԻ 1910 Ա

ՍԲ ԳԵՎՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ | ԳԼՈՒԽԻ ՆՈՐՈ | ԳՈՒԹԻՆ 1910 ԱՄԻ:

343. ԱՎԵՐԱԿ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՄԵՋ ՈՐԱԿԱ ՎԻՄ ՔԱՐ՝ ԳՐՎԱԾ ԿՈՂԱՐԾԱՆԻ ԵՐԵՍԻՆ, 9 տող.

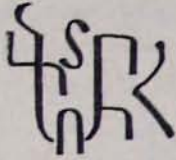
ԿԱՄԱԿՆ
ԱՅ ԵԱՎԱԿ
ԴԱՅՏԻԿԻՆ
ՆՈՐՈԳԵՑԻ
ԶԻՐԱՆԱԿ
ԻԳՂԲԱԿՈՒՐ
ՊԱՏԱԿ
ԳՆԻՍԻՆԻԿԱ
ՏՆԲԱԿ... ԱՅ

ԿԱՄԱԿՆ | ԱՅ. ԵՍ ՎԱՐԴԱՅ ՏԻԿԻՆ | ՆՈՐՈԳԵՑԻ |
ԶԻՐԱՆԱԿ. Հ՝ ԻՆ՝ ԳՇ՝ ԱՂԱԹ՝ ԱՒՈՒՐ | ՊԱՏԱԿ | ԳՆ
ԻՄ ԼԻՆԻ. ԿԱ | ՏԱՐԻԶՔ ԱՂԻՐՂՆԻՆ Յ՝ ԱՅ:

Մանոթ. Ավերակ եկեղեցին գտնվում է ղյուղամիջի Վիաչերս կողմից հին գերեզմանատան մեջ:

Գրչութիւնն ոճը նման է ս. Գեորգի հին արձանագրութիւննների ոճին. համարում ենք XVI դարի:

344. Ս. ԳԵՎՈՐԳԻ հյուսիսային պատի սառըին մասում, արտաքուստ, նորոգումները ժամանակ աղուցված տապանաքարը վրա.

Մանր. Գրչութիան տեխնիկան և ոճը XVI—XVII դարերի է, անշուշտ անձնանուն է, թերևս նաև աղգանվան հետ միասին. ինչպես էլ վերծանվի, միշտ ենթադրական կմնա: Դնում ենք որպես փակադրություն նմուշ միայն:

345. ԱՎԵՐԱԿ ԵԿԵՂԵՑՈՒ մոտ, նույնպես ավերակ մատուռի մեջ գտնվող չորո խաչքարերից երկուսի վրա կան արձանադրություններ.

ԿԱՆԵՅԱՔ ԲԻՄԱՆԵՐՍԲԱԷԻՒՄ ՍԱԶ

ԱՐԻՆ
ԱՆՆԻՆ
ԽՆԱՐ
ԻՆ

Ա. ԿԱՆԿԻՆԵՑԱՒ ՄԲ. ԽԱԶԵՐՍ
ԲՍՐԷՍԱՒ | Ս ԱԶ | ԱՐԻՆ, | ԱՆՆԻՆ,
ԽԱՆՉԱՍՏՈՒՄԻՆ:

Մանր. ժամանակը որոշվում է կանգնեցնողների անուններով. Ազարիայի մահվան թվականն է 1513. հետևաբար դրանից առաջ:

346. ԽԱԶԲԱՐ, նախորդի մոտ, քիվին 1 տող:

ԼԻՄՆՍԲԱԷԻՒՄ ԱԼԳՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՍԱՒՍ ՍԱՐԳՍԻՆ:

Մանր. ժամանակակից է նախորդին:

347. Ա. ԳԵՎՈՐԳԻ հյուսիսային պատի վրա, արտաքուստ եղել է նախկինում հետևյալ արձանադրությունը, որը մենք տեղում չգտանք.

Կամառն Ասուածոյ ևս Ասեփաննոս քահանայ, որդի Կուսուզ աղին, շինեցի զբազայոս ևկեղեցոյս, յիսասկ ինն և մաւրն իմոյ Արդունին և ևղբարց իմոց:

Մանր. Մտեփոսոս քահանան այլ արձանադրությունների մեջ հիշատակված է 1557 թ. (Նորադոգում):

Հրատ. Ջալալեան. II, 124: Ալիշան, 42: Սմրատեանց, 501: Լալայան, XVIII, 122:

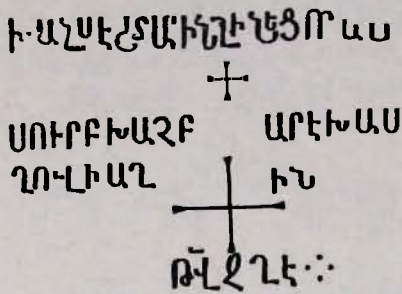
ՍՍ.ՐՈՒՍԱՆ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ ԴԱՆՎՂԱՐՏԱՇ)

Գյուղի հին անունը մոտացվել է 1513 թվականին Տաթևի փաստաթուղթն ստորագրած Գեղարքունիքի մելիքների և տանուտերերի ցանկում կա Էհիե որդի Պուաախին, բռուն Տել ուղարտաշին: Ըստ երևույթին, Դելիդարդալը այս գյուղի մելիքական տոհմի հիմնադիրն է և գյուղի անվանատուն: Արձանադրությունների մեջ հիշատակված Մելիք Մալխասը և Մելիք Մանուչարը Դալիդարդալի ժառանգներն են: Այս վերջինս իր հերթին անվանատու է այն ընդարձակ սարադաշտին, որն ընկած է Գամուի և Մարտունու շրջանների գյուղերի արանքում և կոչվում է Վանուչարի դաշտ: Ջամբուի մեջ ևս գյուղի անունը Դալիդարտաշ է հիշված:

Գյուղում պահպանված հուշարձաններն ու արձանադրությունները XVI դարից ավելի հին չեն. դրանք միայն խաչքարեր ու տապանաքարեր են՝ դրված հասարակ, քարաշեն և կիսավեր թուրի Մանուկ, ս. Գեորգ մատուռների պատերի մեջ, շուրջը կամ գերեզմանատանը:

Մեր ժողովածուում ամփոփված են 17 արձանադրություն, որոնցից միայն չորսն են նախկինում հրատարակվել:

348. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ. ազուցված է եղել ս. Խաչ եկեղեցու բեմի մեջ. այժմ գտնվում է Մալխասյան Հայկազի բակում, կոտրված է երկու մասի և ջարդոտված. կարմրավուն քարից է, լայն ճակատով կենտրոնում խաչ. քիվին և խաչի շուրջն ու ստորին մասում 4 սող.

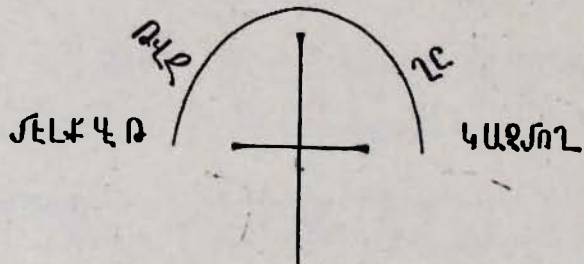

ԽԱԶՍ ԷՏԱՐԻՆ. ՇԻՆԵՑ ՈՐ . . .
ՈՈՒՐԲ ԽԱԶՍ, ԲԱՐԷԽԱԿՍ
ԳՈՒԼԻ Ա.Գ.ԻՆ. ԹՎ. : ԶԳԷ: (1548):

ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿ ՄԱՏՈՒՌ

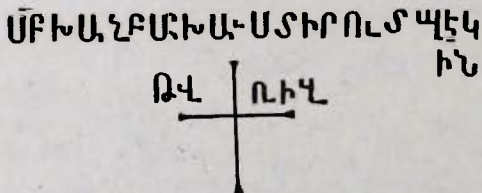
349. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ. ազուցված է թուխ Մանուկ մատուռի հյուսիսային պատի մեջ ներքուստ. ճակատին և շրջանակներին 4 սող.

ԿԱՄԻՆԷՅԱՅՅԵԼԻՔ ՊՊԱԿԻՍՊԱՆՈՆԷ
ՄԵՐԿԱՊՍԿԱԿԵԱՅՈՑԻՍԲԷՆԸՐԲՄՍԵՂ

ԿԱՄԻՆ ԵՄՆ. ՄԷԼԻՔ ՊԱՐԷՔՍ, ՊԱՐՈՆ | ՄԵՐԶԱՊՍ ԿԱՆԻՅՆԱՑՈՑԻ
ՄԲ ԽԱԶՍ ՏՐ. ԲԱՐՍԵԼԻՆ. ԹՎ. : ԶԳԸ: (1549). | ՄԵԼԻՅՔՍԷԹ ԿԱԶՄՈՂ:

350. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, ազուցված է մատուռի հարավային պատի մեջ ներքուստ. քիվին և թևերի շուրջը 2 սող.

ՄԲ. ԽԱԶՍ, ԲԱՐԷԽԱԿՍ, ՏԻՐՈՒՑ
ՊԷԿԻՆ. ԹՎ. : ՌԻԶ: (1577):

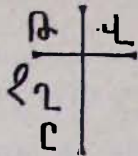
351. ԽԱԶՔԱՐ, կարմրավուն քարից, կիսովին ծածկված է թափված բեկորներով, գտնվում է թուխ Մանուկի արևմտյան պատի տակ, ճակատին երկու սողի մնացորդներ.

ՏԻՆ ՏԻՆ
. . . ԲԲԻԱՆԲԱԿՍԱՍԱՂԲԷ | ՍՈՒՐԲ ԽԱԶՍ, ԲԱՐԷԽԱԿՍ Ա.Գ.ԲԵՐԿԱՆ:

Ծանոթ. Ժամանակակից է նախորդներին՝ XVI դար:
Սրա կողքին կանգնած է մեկ ուրիշը ևս, բայց անարձանագիր:

Ս. ԳԵՎՈՐԳ ՄԱՏՈՒՌ

352. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, գեղաքանգակ, ազուցված է ս. Գևորգի արևելյան ՍԲԻԱՆԻՄԱՆԱՆԱՆՔԻ ԿՈՆՎԵՆՏԻ... պատի մեջ, արտաքուստ, քիվին և թևերի շուրջը 4 սող.

ՄԲ. ԽԱԶՍՍ ԲԱՐԵՆԱՍԻՍՍ ՂԱԶԱՐԻՆՍՍ,
ՀԶԱՐՊԵԿԻՆՍՍ. ԹՎ. :ՋՂԸ: (1549):

ԳԵՐՆՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

353. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, գտնվում է հյուսիսային եզրին, երեսին 3 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՄ ՄԱՆՄԱՆԱՐԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԱՆՄԱՆՍԻ

ԹՎ
ՂՃԻ

ՏԱՅԼԱՐԻՆՍ. ԹՎ. :ՌՃԵ: (1658):

Ծանոթ. Անձնանունը կասկածելի:

354. ԽԱԶՔԱՐ, գերեզմանատուն հյուսիսային եզրին, քիվին, ճակատին և խորանի շուրջը 3 սող.

ՍԲԻ... ԽԱ
ՀԱՄԷԼԻՔԱԼԻՍԱՍ
ԻՆ (ԲՎՈՃԼԲ

ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱՍԻՍ ՄԷԼԻՔ
ՄՍԼԽԱՍԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԼԲ: (1683):

Ծանոթ. Հրատարակիչների մոտ թվականը նշանակված է : ՌՃԼԲ : (1699), բայց դիմացի տապանաքարի վրա է այդ թվականը (անս հաջորդը): Երկու թվականների ասարհրությունը պետք է բացատրել նրանով, որ խաչքարը կանգնեցված է կենդանության ժամանակ:

Հրատ. Սմբատյանց, 503: Լալայան, XVIII 136:

355. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, եռաստիճան, դանվում է նախորդ խաչքարի պիմաց, արևմտյան ճակատին 2 սող.

ԱՅՍԷՄ... ՊԱ... ԼԻ
ՔԱԼԽԱՍԻ Ի ԲՎՌՃԻՐ

ԱՅՍ Է ՏՄԱՊԱՆՍ ՄԷՂԼԻՔ՝ ՄԱԼԽԱՍԻ.
ԹՎ. :ՌՃԼԲ: (1699) ԷՐ:

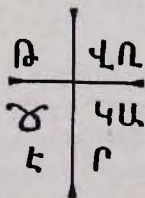
356. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՏԱ
ՆՃՅՍՇԸ
ԱՎԱՆԻՆ
ՌՌՃԿՃ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՋԱՎԱՆԻՆ՝
ԹՎ. :ՌՃԾԳ: (1704):

Հրատ. Սմբատյանց, 503:

357. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է Մելիք Մալխասի խաչքարին կից, քիվը ըստրոպիկին շարգված, երևում են գրերի հետքեր միայն, թևերի արանքում 3 սող.

ԹՎ. :ՌՃԿԱ: ԷՐ. (1712):

Ծանոթ. Սմբատյանցը խաչքարի քիվին կարդացել է՝ սբ. խաչս բարեխաւ Է Սարգիս-ջանիկ: Մենք ունենք տապանագիրը, որ հաստատում է այս:

Հրատ. Սմբատյանց, 503:

358. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, նախորդ խաչքարի առաջ և նրա ախորձը.
երեսին 1 տող.

ԱՂՍԷՀԱՆ ԳԻՍՏՍԱՐԲԻՍՃ ԱՆԻՆ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՍԱՐԳԻՍՃԱՆԻՆ:

359. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, երեսին 2 տող.

ԱՂՍԷՀԱՆ ԳԻՍՏՍՏԵԼԻԲ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԷԼԻԲ | ՄԱՆՈՒԶԱՐԻՆ:
ՄԱՆՈՒՆԱՐԻՆ

Ծանոթ. Տապանաքարի գլխին կանգնած է մի մեծ պատվանդան, որի վրա խաչքարերի
երկու փոսեր են. նախկին հրատարակիչները խաչքարի վրաից արտագրել են միայն հետևյալը.

360. ՄԲ. խաչս բարեխաւս է Մէլիք Մանուչարից. ԹՎ. :ՌՃԿԲ: (1713):

Հրատ. Սմբատյանց, 503: Հայասն, XVІІІ 136:

361. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, գտնվում է նախորդին կից. երեսին 2 տող.

ԱՂՍԷ Հ ԱՆ ԳԻՍՏ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ | ՆԷՐՍԷՍԻՆ:
ՆԷՐՍԷՍԻՆ

Ծանոթ. Մելիք Մանուչարի հարազատներից է և ժամանակով մոտ նախորդին՝ XVІІ
դարի սկիզբ:

362. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին և հարավային կողմին 2 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆ ԳԻՍՏՍԱՐԷՆԻՆ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԱՐԵՆԻՆ. |

ԹՎՈՃԸԵ

ԹՎ. :ՌՃՀԱ: (1712):

Ծանոթ. Թվականի տասնավորն ու միավորը կասկածելի:

363. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 2 տող.

ԱՂՍԷՀԱՆ ԳԻՍՏՍԱԼԿԱՐ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՍԱԼՎԱՐ | ԴԻՆ:
ԴԻՆ

Ծանոթ. Գլխին մնում է խաչքարի դատարկ պատվանդան:

364. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, կիսովին խրված դեռնի մեջ և գլխին խաչքարի
դատարկ պատվանդան. երեսին թերի 2 տող.

ԱՂՍԷՀԱՆ ԳԻՍ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍ | Տ ՊԱՂԱԻՐՍԻՆ
ՍՊԱՂԱ

ՀԱՑԱՌԱՏ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ ՓԱՇԱՔԵՆԳ, ՀՆՈՒՄ՝ ՍՈՆԵՂԻ)

Գլուղի արձանագրութիւններ ունեցող հուշարձանները, ըստ տեղադրութիւն, բաժանվում
են երեք խմբի.

Ա. Գլուղամիջի եկեղեցիների խումբ, բաղկացած է երկու իրար կից եկեղեցիներից. հնա-
գուլնը՝ ս. Աստվածածին, ներքուստ և արտաքուստ խաչածե և գմբեթավոր փոքր եկեղեցի է.
շինարարութիւնը հիշատակող արձանագրութիւնը (№365)՝ թեև կրկին անգամ արտագրված,
պահպանել է հիմնարկման թվականը՝ 899., որը պիտի ստույգ համարել: Հետագա նորոգում-
ները չեն խախտել նախնական ձևերը:

Երկրորդ եկեղեցին, ս. Գրիգոր, շինված է XIX դարում, մի ավելի հին շենքի հիմքի վրա: Սա հարավից կից է ս. Աստվածածնին: Եկեղեցիների շուրջը ընդարձակ բակ է, վերածված դերեզմանատան, շրջապատված է պարսպով:

Բ. Գյրեղեզմանատուն, դանվում է գյուղի արևելյան եզրին, ուր կան բազմաթիվ տապանաքարեր և խաչքարեր, հնագույնը 1218 թ. (և 377): Գերեզմանատան արևելյան եզրին կա իւքրիկ, խարխուլ մաաւո, որի ներսը և շրջապատում կան խաչքարեր:

Գ. Գյուղատեղու և եկեղեցու ավերակներ, գտնվում են գյուղից 3—4 կիլոմետր դեպի արևմուտք, Դարիմքինդ տանող ճանապարհի վրա, աղբյուրների ակնների մոտ. այստեղ մնացել է մի տապանագիր միայն՝ 1708 թ.:

Ներկա ժողովածուում այս գյուղից հավաքվել ու տեղ են գտել 22 արձանագրություն. որոնցից միտուն երեքն են նախկինում հրատարակված եղել:

365. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԱՐԼԵԼՅԱՆ ԱԿԱՏԻ ՎԵՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ. արատքուոտ, 7 տոպ.

ԵՍՏԱՂՈՒԲԱԹ ԻՇԽԱՆ
ԱՌՆԵՂԱՑԻ ԿԱՌՈՒՑԻՄ
ԱՅՍ ՍԲ ԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑ-
ԻՍ Ի ՀԻՄԱՆԷ ԹՎ ՓՐԿԶԱ-
ԿԱՆ ՊՂԸ 898 ԵՒ Ի ԹՎ ՀԱՅ
ՈՑ ԵՄԸ 348:

ԻՍԿԱԿԱՆԻՑ : ԱՐՏԱԳՐԵՑԱԻ 1893 Թ

ԵՍ ՇԱՂՈՒԲԱԹ ԻՇԽԱՆ | ԱՌՆԵՂԱՑԻ ԿԱՌՈՒՑԻՄ | ԱՅՍ ՍԲ. ԱԾԱԾԻՆ,
ԵԿԵՂԵՑ | ԻՍ Ի ՀԻՄԱՆԷ ԹՎ. ՓՐԿԶԱ | ԿԱՆ : ՊՂԸ : 898 ԵՒ Ի ԹՎ. ՀԱՅ | ՈՑ
: ՅԵԸ : 348 : | ԻՍԿԱԿԱՆԻՑ ԱՐՏԱԳՐԵՑԱԻ 1893 Թ.:

Մանոք. Այս արձանագրությունը պետք է որ առաջին անգամ կազմված լինի մի հնագույն եկեղեցու շինությանը վերաբերող արձանագրության հիման վրա՝ XVI դարում, Շաղուրաթ Գավառնեցի իշխանի (տանուտեր) օրոք (մահացել է 1534 թ.): Երկրորդ անգամ այս վերջինից արտագրվել է 1893 թ.: Այս վերջին արտագրության ժամանակ էլ տեղական սնապարծության կամ արձանադրության վնասված լինելու հետևանքով Շաղուրաթ Գավառնեցիին դարձրել են Շաղուրաթ Առնեղացի: Կարևոր է եկեղեցու հիմնադրման թվականի հիշատակումը, 348-|551=899, որը լիովին հաստատվում է եկեղեցու ճարտարապետական ձևերի և շինարարական տեխնիկայի տվյալներով:

Ճիշտ չէ նաև «ի հիման» շինելը, եկեղեցին իր ամբողջությամբ, նաև գմբեթով՝ հնագույն շինվածն է. «ի հիման» պիտի հասկանալ, որ բոլոր տեղերում որոշակի նորոգումներ են կատարվել միայն:

Հրատ. Մմբատյանց, 500 (առանց վերջին տողի);
Հալայան, XVIII, 121 (առանց վերջին տողի);
Լուսանկ. 101

366. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԱՐԼԵԼՅԱՆ ԱԿԱՏԻ ՎԵՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ, պատուհանից վեր փոքր որմնախաչ է, կողքի քարի վրա 2 տող.

ԳՐԻԳՈՐԱԿ
ԵՐԵՅԾԱՌՈՅ

ԳՐԻԳՈՐԱԿ | ԵՐԵՑ ԾԱՌԱՑ | . . .

Մանոք. Բնագրի մեջ վերջին բառը գրիչը սխալմամբ գրել է ԾԱՌՈՑ.

Գրություն ոճով համապատասխան է շինության ժամանակներին՝ IX—X դարեր:

367. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցու գմբեթի հարավ-արևմտյան կողին, արտաքուստ, 6 տող.

Ի ս շ ա շ ու պ ա թ
 Մ ե Ժ ա ու ն է շ է Կ Ի Է Ժ Ժ
 Ի Հ ա յ Ի Ժ ս ո Վ ա ո
 Ն է շ ու տ ա Ն տ ր Ի Հ Բ ա Մ
 ու Թ ա յ է տ շ Ն Հ
 Կ ա ս Կ ո թ

ԵՍ ՇԱՂՈՒՊԱԹ], ՄԵՔ ԱՌՆԵՂՑԻՔ ՄԵԾ
 ԼԵԻ ՓՈՂՔՐԻ Ի ՀԱՅՐԵՆՆԻՔՍ. ՈՎ ԱՌՆԵ
 ՂՈՒ ՏԱՆՆՈՒՏԼԵՅԻՐ

Ծանոթ. Գրված է երևող չհարթված, կոնի-
 ծոն երեսպատման քարի վրա. անարվեստ, սուր
 երկաթով խազելով:

Շաղուքաթի անվան հիշատակումը մատնա-
 ցույց է անում XVI դարի Ա կեսը, նորոգումների
 ժամանակը:

368. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցի, արևմտյան խաչթև հարավային եղբին, ծածկի տակ մի քարի վրա, արտաքուստ, 1 տող.

ՎԱԴԱՆ

ՎԱՐԳԱՆ:

Ծանոթ. Տառաձևերը XIV—XV դարերի ոճն ունեն.

369. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ արևմտյան պատին, մի քարի վրա, արտաքուստ, խաչեր և դրանց կողքին 9 տող.

ԽԱ
 ՉՍ
 ՄԱ
 ԲՏԻ
 ԲՈՍ
 ԻՆ
 ԳՐԻ
 ԳՐՐ
 ԻՆ

ԽԱԶՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ, ԳՐԻԳՈՐԻՆ: . . .

370. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ արևմտյան պատին, մի քարի վրա, արտաքուստ, 7 տող.

ՄԻԱ
 ՉՍԲԱ
 ԲԵԻԱ
 ՍԳ.
 Գ
 ԻՆ
 ԻԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ ԳՐԻԳՐՈՐԻՆ, . . .

371. Ս. ԳՐԻԳՈՐ եկեղեցու հարավային պատի վերին մասում, արտաքուստ, պատուհանի գլխին ագուցված գեղաքանդակ խաչքարի գնդի շուրջը, 4 տող.

ԿԻՆԱՆԻԳԵԿԻՆՅԻՆՅԵՑԵՑԵՔ

ԿԻՆ ԱՏԻՊԵԿԻՆ ՅԻՇԵՑԵՑԵՔ Ի ՔՍ.]

ԲՎ ՌԲՍ
 ՉԳ
 Ե

ԹՎ. :ՋՁԵ: (1546):

Ծանոթ. Պատի մեջ ագուցելու ժամանակ քիվը տաշել են, որով և անունն անհայտացել է:

372. Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևելյան պատի հարավային անկյունի վերին մասում, արտաքուստ, ազուցված խաչքարի բեկորի վրա, 1 սող.

ԹՎ ՌԳ

ԹՎ. :ՌԳ: (1554):

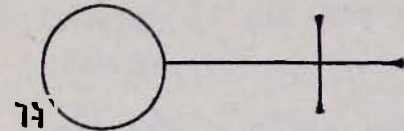
373. Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևելյան պատի հարավային անկյունում, արտաքուստ, ազուցված մեծ և տափակ գերեզմանաքարի երեսին, 4 սող.

ԱՅՍԵՏԱՆԳԻՍՏ
ՏՐԱՆԴՐԻԱՍԻ
ՌԴ ՍՏԱԿԻՆ
ԹՌԾԶԱԿ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՏՐ. ԱՆԴՐԻԱՍԻ | ՈՐԳԻ
ՍՀԱԿԻՆ, | ԹՎ. :ՌԾԶԱ:-ԻՆ. (1662):

374. ԽԱԶՔԱՐԻ միջին մաս՝ գրված գերեզմանի վրա, Եկեղեցիների բակի հարավային մասում. շրջանակներին մնացել է.

ԿԱՄԱԻԱԵՆԱԿԱԼԻ...

ԿԱՄԱԻ ԱՄԵՆԱԿԱԼԻՆՅ | ԱՅ. ԻՇԼԱՏԱԿ
ԵՂՔԱՐ ԱՄԻՐ ՎԷԼԻՆ:

...ԴԵՅՈՒՅՆԳԻԿՎԵՆ...

375. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, խրված է ս. Աստվածածնի արևելյան պատի տակ, արտաքուստ. վերին մասում 3 սող.

ՍԼ...ԵՍ...Ր...ՕՍ"ՉԴԵՅԻՄԲԻԱՉՍ
ԲԱՐԷԻԱՒՍՈՐԴՈՆԵՅՈՂԱԻԱՆԷՍՍ, ...ՍԼ
ՔԻՆԷԻՐԲՎՎԵՐԱՅՆԵՂՍՍՅԲԵԹԻՆԿ...

...ԿԱԶՄԵՑԻ ՄՐ ԽԱԶՍ | ԲՍՐԵԽԱԻՍ ՈՐԴՈՅԻՆ ԻՄՈՑ ԱԻԱՆԵՍ
ՍԱՐԿԱԻԱ-ԻՔԻՆ ԵԻ ԻՐ ՔՎ[Վ]ԵՐԱՑՆ ԵՂՍԱՑԲԵԹԻՆ . . .

376. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ԲԱԿՈՒՄ ԵՂԵԼ Է ընկած մի քար, որն այժմ չկա և վրոն.

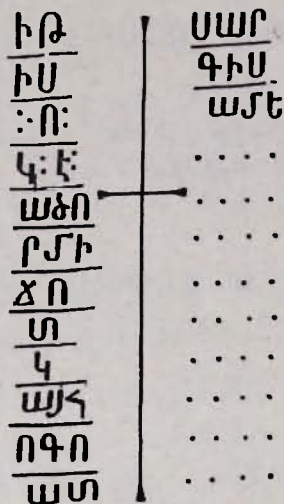
Կամաւն այ. Ես Տասուղանս, դուստր պարոն Գաւթին, կենակից
Փիւհամպայ աղին, որ նորոգեցի գերջապաս սբ. Գրիգորիս յիւսակ
նոգւոյ իւոյ. ԹՎ. :ՋՂԸ: (1549):

Ծանոթ. Արձանագրութիւնը տեսել է միայն Շահխաթունյանցը, որից արտագրել են մյուսները:

Հրատ. Շահխաթունյանց. II, 240: Ալիշան, 42:
Սմբատյանց, 499: Լալայան, XVIIII, 122:

ԳԵՐԵՁՄԱՆԱՏՈՒՆ

377. ԽԱԶԳԱՐ, Ժեւ քարից, երեսին խորաքանդակ հավասարաթև խաչ, որի երկու կողմերին

Ի ԹԻՍ : ՈԿԷ: (1218). ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ՃՈՏԿԱՅ
ՀՈԳՈ ԱՏ . . . ՍԱՐԳԻՍ ԱՄԷՐՆ

Մանր. Խաչի հարավային կողմի սողերի մնացած մասը իսպառ շարդոտված է:

378. ԽԱԶԳԱՐ, Գեղաքանդակ, ազուցված է գերեզմանատան միջի մատուռի հարավային պատին, ներքուստ, քիվին 1 սող.

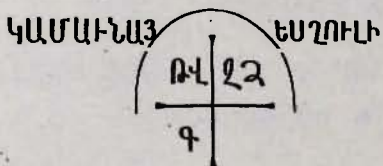
ԽԱՂՍԲԱԷԻՍԻԳՆԱՍԻՑԿԱՆՆԻՐԱՎ §
2 ԽԱՂՍԲԱՐԷԽԱԻՍ ԻԳՆԱՏԻՈՍ
ԿՐԱԻՆԱԻՈՐԻՆ. ԹՎ. : ՋՁ:(1531):

379. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, կից նախորդին, քիվին 2 սող.

ՄԲԻԱՂՍԲԱՐԷԻՍԻՍԹԱԹԷՈՍԻՐԻՑԻՆԻՒՒՑ
ՆԷՎԵՐՆԻԻՐ ⊗ ՈՅ ՈՒՍՏԻԱՆԻՆ ՄԲ. ԽԱՂՍԲԱՐԷԽԱԻՍ ԹԱԹԷՈՍ ԻՐԻՑ
ԻՆ. | ԵԻ ՔՎԵՐՆԻՐԻՐՈՑ ՈՒՍՏԻԱՆԻՆ:

Մանր. Քանդակների և գրչության ոճով նման է նախորդին, XVI դար:

380. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ընկած է գերեզմանատան մեջ, քիվին, խաչի թևերի շուրջը և տակին 4 սող.

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՂՈՒԼԻՒՃԱՆՍ ԿԱՆԿ
ՆԵՑԻ ՄԲ. ԽԱՂՍԲԱՐԷԽԱԻՍ ԿԵՐՆԱ
ԿՑԻ ԻՄՍՑԻ: ԹՎ. : ՋՁԳ: (1534):

ՃԱՆՍԿԱՆԿՆԵՅԻՍԲԻԱՂՍԲԱՐԷԻՍԿԵ

381. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ճակատին Մարիամ գրկած Հիսուսին և Հովհաննես Մկրտիչ. խորանի վերին մասում 1 սող.

ՍԲԻՉՏՐՎԴ

ՍԲ. ԽԱՂՍԲԱՐԷՑԻ ՎԳ.

Մանր. Սղված անունը հավանարար ՎԱՐԴԱՆ պիտի վերծանել.

382. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած մատուռի մոտ, քիվին 1 տող.

ՍԲԻԱԼ ԲՔԷԻԱՍՏԻՄԻՆ ՄԲ. ԽԱԶԱՍ, ԲԱՐԷԽԱՒՍ ՄԱՍԿՏԻՐՈՍՍԻՆ:

383. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած է մատուռի մոտ. քիվին 1 տող.

ՍԲԻԱԶԲԱԽՍԳԼԿԿԻՆ ՄԲ. ԽԱԶԱՍ, ԲԱՐԷԽԱՒՍ ԳՆՈՒՅԻՆԿԵՆ:

384. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած է մատուռի մոտ, քիվին 2 տող.

ԿԱՆԳՆԵՑԱԻՆԶՓՈՒՐԿՈՒԹՎՈՒՅՆ ԿԱՆԳՆԵՑԱԻ ԽԱԶԱՍ ՔՄ. ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՅԳՈՑ
ՄԿՐՏՁԻՆ:

385. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած է մատուռի մոտ. քիվին 2 տող.

ԽԱԶՔԱՒԱՍԿԱՏԱԼ ԽԱԶԱՍ ԲԱՐԷԽԱՒՍ ՊԱՀԱԼԿԻՆ:

386. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, մեծ, ափակ, դանդաղ է գյուղից 3—4 կիլոմետր դեպի Քարիմ քենդ տանող ճանապարհին, աղբյուրի մոտ՝ գյուղատեղիի և հիկեղեցու մնացորդների կողքին. երեսին 2 տող.

ԱՅՍԵՀԱՆԳԻՄՏԻՖԱՍԿԱՐԻՆ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՆՍՏ ՏՐ. ՔԱՍՊԱՐԻՆ.
ԹՎ. ՌՃԾԷ. (1708):

Հրատ. Սմբատյանց, 500 (թվահ. սխալ՝ ՌՃԽ.) Լալայան, XVIII, 122 (թվահ. նախորդի նման՝ ՌՃԽ.):

ԿԱՐՄԻՐ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ ԳՆՈՒԼԱԼԻ)

Գյուղի հնագույն անունը մոռացվել է. դեռևս 1664 թ. գրված մի գրչագիր ավտարանի հիշատակարանում Ղուլալի անունն է հիշատակված¹: Այդ անունով է կոչվել նաև Ջամրոի մեջ՝ որպես Հայրավանքի վիճակի մեջ մանող գյուղ:

Գյուղի սահմաններում մնացած նախաուրարական բերդ-շինքերը, ինչպես և գերեզմանաանը դրսևված Արտաշեսյան սահմանաքարը՝ արամերեն արձանագրությամբ՝ ապացույց են գյուղի խորին հնություն: Կարմիրը XV և հետագա դարերում եղել է Գեղարքունիքի մելիքներից Փիրհամզալի առհմի նստոցը: Այս գյուղում բազմաթիվ խաչքարեր են կերտել նշանավոր կազմողներ Մելիքսեթն ու Քիրամը:

Հայերեն արձանագրություններ ունեցող հուշարձանները բաժանված են հետևյալ հինգ խմբերի.

Ա. Ս. Գրիգոր ավելյակ եկեղեցու շրջապատ. այս եկեղեցին գտնվում է գյուղի կենտրոնում. եղել է բազիլիկ ձևի յոթը շենք, շինված կոփածո քարերով, պատերը պահպանվել են մարդահասակ բարձրությամբ: Հնում եկեղեցին ունեցել է ընդարձակ բակ-գերեզմանատուն: Այստեղ այժմ մնում են մի քանի խաչքարեր և տապանաքարեր, որոնք հիմնականում վերաբերում են Մելիք Փիրհամզալի գերդաստանին. հնագույն թվականն է 1502:

Բ. Ս. Աստվածածին եկեղեցու շրջապատը. այս եկեղեցին նույնպես գյուղամիջում է, նրա արհմտյան մասը ըստ արձանագրության շինված է 1674 թ. (արձ. Յ՝104): Ավելի հավանական է այն, որ այդ թվականին այն վերաշինվել է հնի մնացորդների վրա. այժմ ծածկը

¹ Սմբատյանց, 493:

իլած է: Այս եկեղեցու շուրջը պահպանվել են մի քանի խաչքարեր և տապանաքարեր, ամենահինը՝ 1541 թվականից:

Գ. Գեորգևանատուն գյուղի հարավային եզրին. ընդարձակ է. կան բազմաթիվ խաչքարեր և տապանաքարեր, հին թվականը՝ 1461 թ.:

Դ. Ս. Վահան մատուռ, գտնվում է վերոհիշյալ գերեզմանատան արևելյան եզրին. շինված է հասարակ քարերով. պատերի մեջ ագուցված են երկու խաչքարեր. հինը՝ 1505 թ.:

Ե. Գեորգևանատուն գյուղի հարավ-արևմտյան եզրի բարձունքի վրա. ընդարձակ է. հին մաւր արևելյան կողմում է. ուր կան նաև տոհմական խաչքարերի ու դերեղմանաքարերի խմբեր: Թվական ունեցող հին արձանագրությունը 1602 թվականից է:

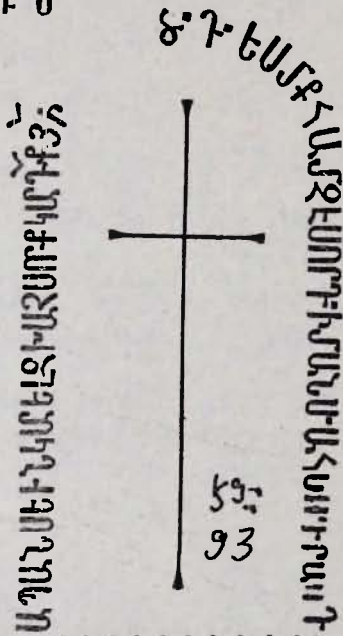
Այս գյուղի սահմաններից ներկա ժողովածուում մտել են 15 արձանագրություն, որոնցից նախկինում հրատարակված են եղել միայն 12-ը:

Հրատարակված արձանագրություններից 5-ն այժմ չկան. դրանք առել ենք նախկինում հրատարակված աշխատություններից:

Ա. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ՇՐՋԱՊԱՏ

387. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ և գեղաքանգակ, կանգնած է եկեղեցու արևմուտքում. ճակատին թևատարած արծիվ՝ ճանկերում գառ, որի երկու կողքերին սրբապատկերներ, մեկի գլխի շուրջը գրված է ԼՈՒՍԱՒՈՐ ԻԶ, Լալյն շրջանակներին ութանկյունանի աստղեր՝ ոմանց մեջ կենդանու քանգակներ. կենտրոնում խորան, որի ներս նայող թեք շրջանակներին մեկ տող ուղուցիկ և՛մանը գրեր, իսկ հարավային կողմին՝ փորագրեր 9 տող.

Լ ՈՒ Ս
ԱԻ
ՈՐ

ԵՍԳԻԳԻ
ԷԿԴԿՄՆԿ
ԱՐԵՑԻԶ
ՉՍԻՆԴՐՈ
ՓԻՐՀԱՉԵ
ԻՓԿԻԹԻ
ՀՈԳՈՐԴ
ՈՅԻԲՈՉԱ
ՀՐԱՊԻՆ

ԵՍ ՄԵԼԻՅԻ ԶԱՄՁԵՍ ՈՐԴԻ
ՄԱՆՍԱՀ . . . ԵՏՈՒ ԿԱՉ-
ՄԵԼ ՏՈՊԱՆՍ ԵՒ ՆԿԱՐԵԼ
ՁԽԱՉՍ. ՈՐԻ ԿԱՐԴԱՅԻ ՅԻ-
ՇԵՑԵԻ ԹՎ. : 2, ԾԴ: (1505)
ԵՍ ԴՐԻԴՆՈՐԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՆԿԱՐԵՑԻ ՁԽԱՉՍ Ի ԽՆԴ-
ՐՈՓԻՐՀԱՄՁԻՆ, ԻՓԿԻԹԻ.
ՀՈԳՈ ՈՐԴՈՑ ԻԻՐՈՑ ՁԱԻՀ
ՐԱՊԻՆ:

Մանր. Թվականի միայն միավորն ու տասնավորն է գրված, որոնցից առաջ բաց տարածություն կա. վերականգնում ենք թվ.՝ 2. ալլ արձանագրությունների մեջ Փիրհամդալի ժամանակը նկատի ունենալով:

Սկսած Շահխաթունյանից, շարված մասերը անհասկանալի բառերով են վերականգնվել, որոնք իմաստ չունեն, հարվուրավորն էլ՝ Ռ, որ սխալ է:

Հրատ. Շահխաթունյանց, II, 241. Ալիշան, 50. Սմբատյանց, 494. Լալյան, XVIII, 135
(վերջին երկուսը Ֆեոդ. են նույնությամբ):
Լուստեկ. 102 (կողքի մասը):

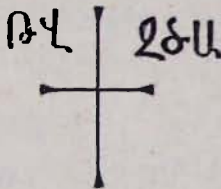
388. *ԽԱԶԳԱՐ*, կանգնած է ավերակ եկեղեցու սրևեկքում, կարտոֆիլի ածուկ մեջ, հարավային կողին 8 տող.

ԷՍՓԻ
 ԲԿԱԶ
 ԷՍԿՆ
 ԻՄԻԶ
 ՅԻՀԱԿ
 ՏԱԻՂ
 ԱՅԻՄ
 ՈՑ

ԵՍ ՓԻ|ԲԿԱՄԶ|ԷՍ ԿԼԱՆ|ԿՆԵՑԻՅ ՍԲ. ԽԱՂԱՍ
 ՅԻՇԱՍԱԿ|ԾՆԱԻՂԱՑ ԻՄ|ՈՑ:

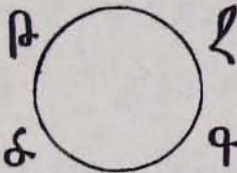
Ծանոթ. Ժամանակակից է նախորդին՝ XVI տարի սկիզբ:

389. *ԽԱԶԳԱՐ*, գեղաքանդակ, գտնվում է ավերակ եկեղեցու հարավային պատի տակ, թևերի շուրջը միայն թվականը.

ԹՎ. :ՋԾԱ.: (1502):

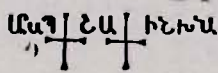
390. *ԽԱԶԳԱՐ*, նախորդի մոտ, ներքևի դնդի շուրջը միայն թվականը.

ԹՎ. :ՋԾԳ.: (1504):

391. *ԽԱԶԳԱՐ*, գեղաքանդակ, ճակատին աստվածածին՝ երկու կողմերում մարդու գլխով թռչուններ. գտնվում է Ֆիրհամդալի խաչքարին մոտ՝ հարավից. շրջանակների քանդակների մեջ և հյուսիսային կողին.

ԱՅՍԳԱ
 ԻՍՈՆԻԻՆԻ
 ԶԱԿԵԶԵ
 ԵՐԿԵԱԼ
 ԱԵԱՄ
 ԿԵԱԿ
 ԻՆՅԻԿԱՆ
 ԵՑԱԶԵ
 ՌԱԲԱԱԴ
 ՀԱԱՂԻՆԻՓ
 ԲԿՈՒ
 ԲԴՐ
 ԶՐ
 ՈՆ

Մ.ՐԱ.ՊՇԱ. ԻՇԽԱՆ.
 ✕ ԱՅՍ ԳԱ|ԻՍՈՆ ԵԻ ՆԻ|ԶԱԿ ԵՂԵ|ՆԵՐԿԵԱԼ|
 ԱՐԵԱՄԲ|ԿԵՆ ԱՐԱՐ|ԻՆ ՅԻՍՈՒՍԻ. ԿԱՆԳԻՆ|
 ԵՑԱԻ ԶԵ|ՌԱՄԲ ԱՐԱՊ|ՇԱ ԱՂԻՆ, Ի ՓԻԿՈՒ|Թ.

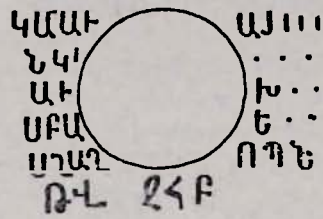
ՊԼԱՅԻՈՆՅ |ԶՐ . . .

Ծանոթ. Վերջին տողը չի հրևում, իսաքարը դիպի առաջ թեքվելու պատճառով այն շարդոտվի է և կիսովին ծածկվել պատվանդանի շրթունքով, հրատարակիչները վերականգնել են ժողովրդի կողմից հայտնաբերված, որը սակայն մնացորդներով չի ապացուցվում:

Թվական չունի, բայց և՛ քանդակների և զրչուվան ոճով ժամանակակից է նախորդներին՝ XVI դարի սկիզբ.

Հրատ. Սմբատյանց, 494, Լալայան, XVІІІ, 134, Լուսանկ. 103 (կողբի մասը)

392. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է ավերակ եկեղեցու հարավում, գնդի շուրջը եղծված 6 տող.

ԿԱՄԱԻ ԱՅ . . .
ԹՎ.: ՋԶԲ: (1523):

393. ԽԱԶՔԱՐ, դրված ավերակ եկեղեցու վեմքարի մոտ, քիվին և խաչի թևերի շուրջը 2 տող.

ՍԲԵՉԱՐԶԳԷՆԵԹՔՆՔՇԻՆ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԱՐԶՈՒՔԱՆԻՆ, ԽԱԹՈՒՆ ՓԱՇԻՆ:

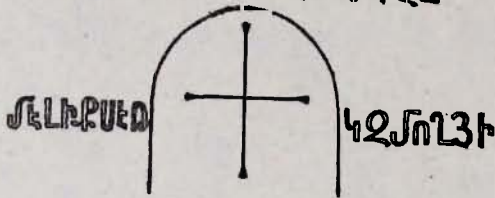
ԹՎ.: ՋՁՁ: (1537):

394. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է ավերակ եկեղեցու հարավում, քիվին և շրջանակների վերին մասում 3 տող.

ՍԲԻՍԻԱՐՍԲԱՆՏԵԼԻՔԱՂԱՅԻՆ
ԵԻԻՐԾՆԱԻՂԱՅՆ: ԹՎ. ԶՂԸ

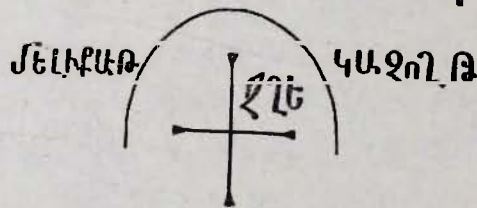
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆՅԱԻՍ ՄԵԼԻՔ ԱՂԱՑԻՆ |
ԵՒ ԻՐ ԾՆԱԻՂԱՑՆ. ԹՎ.: ՋՂԸ: (1549).
ՄԵԼԻՔՍԵԹ ԿԱՋՄՈՂ ՅԻՇԵՑԵՔ:

Հրատ. Սմբատյանց, 494, Կալայան, XVIII, 135.

395. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, հենած է ավերակ եկեղեցու հարավային պատին, ներքուստ. քիվին և շրջանակներին 2 տող.

ԵՄԻՍԻՔԻՆ ԿԵՆՅԻԵՉԴԻԼԱԹԻՆ

ԵՍ ՄԻՐԱՔ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ԴԱԻԼԱԹԻՆ
ՄԵԼԻՔՍԵԹ ԿԱՋՄՈՂ. : ՋՂԵ: (1546):

396. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է ավերակ եկեղեցու արևմտյան պատի տակ, ճակատին 1 տող.

ԻԱՐՍԲԼԵԻԱՍ ԱՄԻՐԻՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆՅԱԻՍ ԱՄԻՐԻՆ.:

Մանթ. XVI դար:

397. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, հյուսիսային երեսին գուժան և վերի շրջանակին 1 տող.

ԱՅՍԷՎԱՆԳԻՍՏԱՆԱԻՆ: ԻԹ: Ռ:

ՍՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՆԱԻՆ. Ի
ԹՎ.: Ռ: (1551):

398. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, եկեղեցուց արևմուտք, երեսին 2 տող.

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՒՍՏ ՈՍԿԱՆԻՆ.]

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏՈՐՈՍԿԱՆԻՆ
ՌՎՌԾԾ

ԹՎ. : ՌՃԾ : (1701):

399. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է ավերակ եկեղեցու արևելյան պատի տակ, քիվին: 1 տող.

ՍԲԻԱՆՍԱՂԱՐԻԱՍԱԿԱ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԱՂԱՐԻԱ ՍՍՐԿԱԼԻԱԳԻՆ.]

Ր. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ՇՐՋԱՊԱՏ

400. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և ղեղաքանդակ, խիստ ջարդոտված, հենած է եկեղեցու պարսպին, նախնական տեղն անհայտ. քիվին երկու տողի մնացորդներ.

ԼԲԻՉՍԲԱՐԻ ԱՅ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ

ՅԷՔՍԷԹ+

ԿԶՅՈՂԹՃՂ

ՄԷԼԼԻՒՔՍԷԹ ԿԱԶՄՈՂ : ԹՎ. : ԶՂ :

(1541):

401. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և ղեղաքանդակ, նույնպես խիստ ջարդոտված, դանդաղ է նախորդին մոտ. քիվին 2 տող.

ՍԲԻԱՉՍԲԱՐԷԽԱՍՄԻՐՉ . ՉՃԱՆ .

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՄԻՐՉՐԱՅԻՃԱՆԻՆ

ԻՆԿՈԳՈՅՆԵՍՅԷԼՔՍԷՄԷՐԷՑՍԿՆՅ ՀՈԳՈՑՆ. ԵՍ ՄԷԼԼԻՒՔՍԷՑ ԷՐԷՑՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ

Մանոթ. Թևե թվական չունի, բայց հավանաբար նույն Մելիքոնի կաղմողի ձևագործն է. XVI դար:

402. ԽԱԶՔԱՐԻ ըեկոր, ադուցված է եկեղեցու արևմտյան պատի մեջ արտաքուստ, քիվին և ճակատի փոքր խոչի շուրջը 4 տող.

ՍԲԻԱՉՍԲԱՐԷԽԱԻՍԷ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ Է|—|Ն ՓԱՇԻՆ.

. . ՆՓԱՇԻՆ

ՄԷԼԼԻՒՔՍԷԹ ԿԱԶՄՈՂ ՅԻՇԵՑԷՔ.

ՅԷՔՍԷԹ ^{ՌՎ} ^Ռ _Յ _Չ

ԿԶՅՈՂՅԻ

ԹՎ. : ՌԺԶ : (1567):

403. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, հարավային կողին 1 տող.

ՍԲԻԱՉԻԱՆԲԱԽԱՍՂԱՍՈՒՄԻՆԹՎՌԻԼ.

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՂԱՍՈՒՄԻՆ.

ԹՎ. : ՌԼ : (1581):

404. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ բեմի հարավային կամարի ստորին մասում գրված է.

Շնորհոփն Քրիստոսի շինեցաւ սուրբ սահարս քվին :ՌՃԻԳ: (1674):

Ես սանուէր Գասպարս և Բահանայֆս և Ժողովուրդս միաբան
 շինեցաւ սուրբ սահարս. յիւստակ հոգւոց մերոց:

Ծանոթ. Արձանագրութիւնն այժմ ծածկված է թափված բեկորներով:

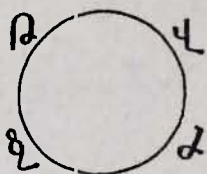
Հրատ. Շախաթոնյանց, 11, 241: Ալիշան, 50: Սմբատյանց, 493: Լալայան, XVIII, 134:

Գ. ԳՅՈՒՂԻ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՂՄԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

405. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, մեջտեղից կոտրված և ընկած. քիվին,
 ԹԻԿՈՆՔԻՆ, հյուսիսային կողին և գնդի
 շուրջը.

ԵՍՈՒ
 ՆԱՆ
 ՍՈՐԴ
 ԻՍԱՍ
 ԱՄՍԻ
 ԱՐԻՈ
 ԲԴԻ
 ԶՆԲ
 ՍԷ
 ՍՎ
 ԱՐ
 ԴՈՅ
 ԿՆ
 ԵԿ
 ԻՉԻՆ

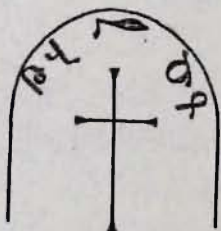
ՄԲԻՆՆՍ
 ԲԲԻՍՄԵՍ
 ԻՆՈՎՍԷԻ
 ԻՆՏԵԾԻԼ
 ԻՆԱՐԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԼԱՐԷԽԱԻՍ ՇԱՅՆԱԶԱՐԻՆ: |
 ՄԲ. ԽԱԶՍ | ԲԼԱՐԷԽԱԻՍ ՄՈՍԵՍԻՆ, ՈՎՍԷՓ |
 ԻՆ, ՄԵԾ ԽԱՂԼԻՆԱՐԻՆ:

ԵՍ ՈՒՆԱՆՍ, ՈՐԴԻՍԱՏԱՂԻՍԻ | ԱԻՐԻՈ |
 ԲԴԻ, [Զ] ՆԼԻՐՍԷՍ, ՎԱՐԻՐՈՒՄ, |ԿԱՆ-
 ԿՆ, ԵՑԻ | ԽԱԶՍ. | ԹՎ. | :ՋԹ: (1461):

406. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է բոլոր կողմերից սրբատաշ խորա-
 նարդավոր պատվանդանի վրա, նախորդին մոտ,
 խորանի շուրջը և պատվանդանի վրա 5 տող.

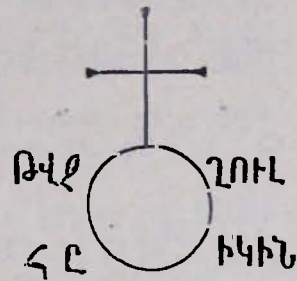
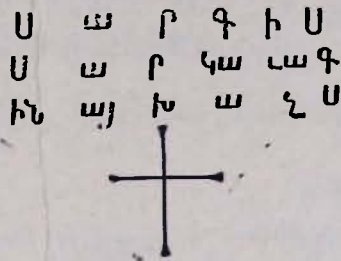
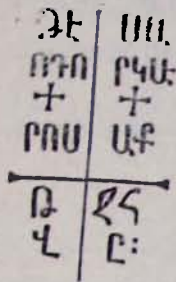

ԵՍԱՏԱՂԵՍԿԱ
 ՆԵՅԻ — ՍԲԻՉՍ
 ՅԻՇԱՏԱԿԷՆԲԱՐ
 ՑԵԻԾՆՈՂԱՅԻՄՈՑ

ԹՎ. :ՋԹ: (1504):

ԵՍ ՍԱՏԱՂԵՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՄԲ. ԽԱԶՍ |
 ՅԻՇԱՏԱԿ : (7) ԵՂԲԱՐՑ ԵՒ ԾՆՈՂԱՑ ԻՄՈՑ:

407- 410. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երեք հատ, դեղաքանդակ, կանգնած են մի շարքի, իրար կից մեծ պատվանդանների վրա, պատկանում են նույն գերդաստանին.
Ա. հարավայինի թևերի շուրջը 6 սող.

ԵՄԴԻԹԱԷԻԷՑՍԿՆԿՆ ԵՅԻԽՆԵՐՍՀԱԻԲԿՂՈՒԼԻԿԵԻՀՈԳՈՅՆԻԿ
ԹԵՂՈՐՈՍԻՆԵԼՆՎԱԿՆ
ՆՆՁԵՅԵՑ

ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՍԱՐԿԱՒԱՔ. ԹՎ. :ՁԸԸ: (1529):

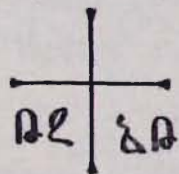
408. Բ. ԿԻՑ ՆԱԽՈՐԴԻՆ ՀՅՈՒՄԻՄԻՑ, ճակատի մանր խաչերի մեջ 3 սող.
ՍԱՐԳԻՍ | ՍԱՐԿԱՒԱԳ|ԻՆ ԱՅԼՍ, ԽԱԶՍ.

409. Գ. ԿԻՑ ՆԱԽՈՐԴԻՆ ՀՅՈՒՄԻՄԻՑ. գնդի շուրջը 2 սող.
ԹՎ. :ՁԸԸ: (1529), ԳՈՒԼԻԿԻՆ

410. Ղևրոհիշյալ երեք խաչքարերի պատվանդանների վրա տեղավորված ընդհանուր արձանադրություն, 3 սող.

ԵՍ ՄԽԻԹԱՐ ԷՐԷՑՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶԵՐՍ ՀԱՒԻ ԻՄ
ԳՈՒԼԻԿԻՆ ԵՒ ՀՈԳՈՅՆ ԻՄ, |ԹԷՈԴՈՐՈՍԻՆ ԵՒ ՄԵՐ
ԱՄԵՆ| ՆՆՋԵՑԵԼՈՑ:

411. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երեք հատ կանգնած են իրար կից, մեծ և անտաշ պատվանդանների վրա. նախորդներին կից են հյուսիսից և նրանց հետ մի շարք են կազմում, հավանաբար նույն գերդաստանի այլ ճյուղին են վերաբերում.
Ա. ՀՅՈՒՄԻՄԱՅԻՆԻ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ, 3 սող.

ԼԻԿԱԼԻԿԵԻՍ. ՆԱՐՆ
ՍՈՒԻՍԻՆՅԻՆԵՑԵԻԿՍ

ԹՎ. :ՁԸԹ: (1540)|
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԱՍ ՍԱՆ|ՏՈՒԽՏԻՆ. ՅԻՇԵՑԵՔ.
Մանոթ. Մանուկյոս անվան առաջին վանիլը անուրոշ գրերով է:

412. Բ. ՄԵՉՏԵՂԻՆԻ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ, 3 սող.

ԻԲԸՆԹ
ՍԲԻՆՄԲԱԲԵԻՍԱ
ՍԻՐԱՄԱՅՐ
ՀՈՒՌՈՒՄՍԻՄԻՆ:

Ի Թ. :ՁԸԹ: (1540).

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒԱՍ | ՏԻՐԱՄԱՅՐ
ՀՈՒՌՈՒՄՍԻՄԻՆ:

413. Գ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆՆԻ ՄՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ, 3 տող.

Ի ԶԵՆԱԲԱՄԲԻՍԼՄԲԱՐՔԻՄԱՆԱՍԻՄ
ՍԱԿԼԹԱՆԻՆԵ ՈՐԴՈՆ
ՈՂՍԿԱՆԻՆ ԻՂԵԳԷՔԻՔԻ

Ի թվ. : 22թ. : (1540). ՄԲ. ԽԱԶՍ
ԲԱՐԷԽԱԿՍ ՆԱՍԻՊ ՍԱԿԼԹԱՆԻՆ ԵՒ
ՈՐԴՈՅՆՆԻ ՈՅՍԿԱՆԻՆ. ԻՇԵՑԷՔ Ի ՔԻ:

Մանոր. թի՛ք՝ քանդակների և թե գրչութիւն ոճով նույն վարպետի ձեռքի գործեր են.
կարծում ենք Քիրամ կազմողի:

414. ԽԱԶՔԱՐ, բարձրարվեստ, ընկած և կիսովին թաղված. ճակատի կենտրոնում կանգնած է մարգ՝ ավերը միացրած և լուսապսակով զարդարված. շուրջը երկու աղավնի. երկու կողմերում խաչակիր և լուսապսակ մարդիկ. քիվին և խորանի վերին մասերում 2 տող.

ՍԲԻՉՍԲԵՏԵՍՏՆՈՒՄՐԱՄԱՔԻՆ
ԹԻՆ ՌՃ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽՕՍ ՏԱՆՈՒՏԷՅՐ
ԱԻԱՔԻՆ. ԹՎ.ԻՆ : ՌՃ : (1651):

415. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև. հարավում կենցաղային տեսարան, ներքևում 3 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏԳԱԼՈՒՍՏՃԱՆԻՆ ՈՐԷԿԵՆԱՅ: Ի ԱՄԻՆՆԿԱՅԳԵՂ
ԵՅԻԿԱԲԵՂԱՄԵՆԱԻՆԴԱՌՆԿՍԿԻԵԹՅՆՈՂԻՆ ԵՍԻՐԵԼ
ԱՅՆԱՄԵՅՈՒՆ ԲՆՈՒՃ ԼԳ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱԼՈՒՍՏՃԱՆԻՆ, ՈՐ ԷՐ ԿԵՆԱՑ : Ի : (20),
ԱՄԻՆ. ՀՍԿԱՅ, ԳԵՂ. ԵՑԻԿ, ՋԱԻՐԵՂ, ԱՄԵՆԱԻՆ. ԳԱՌՆ ԿՈՎԻՆ՝
ԵԹՂՈՂ, ԾՆՈՂԻՆ ԵՒ ՍԻՐԵԼ՝ ԱՑՆ ԱՄԵՆԵՅՈՒՆ. ԹՎ. : ՌՃԼԳ : (1684):

416. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, հարավում կենցաղային տեսարան. վերի շրջանակին 1 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԿԻՍՏՄԿՐՏԻՆԻՆ ԹՆՈՒՃ ԼԴ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԿՐՏԻՉԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԼԳ : (1685):

417. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ. երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏ ԱՎԱՆԵՍԻՆ
ՈՎՈՒԾԻՐ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՎԱՆԵՍԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽԻ : (1693):

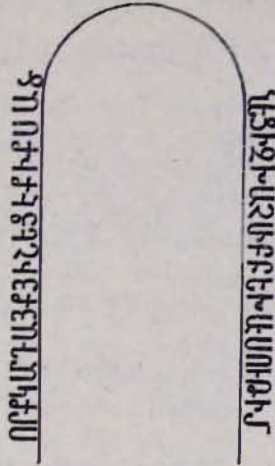
418. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մոտ. երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏ
ՄՐՄԻՆԱՍԻՆՉՎՈՒՃՔԻ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏՐ ՄԻՆԱՍԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԾԻ : (1703):

419. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է գերեզմանատան արևմտյան եզրին դանվող անշուք մատուռի արևմտյան պատի մեջ: Սաչքարի ճակատին ամենակալն է՝ նստած և ձեռքերը միացրած, շրջանակի մեջ, որի երկու կողքերին մեկական հրեշտակներ: Ճակատի թեք մակարդակին և շրջանակներին 3 տող.

Ի Բ Զ Ե Դ Ե Ս Ա Ռ Բ Ե Ռ Ք Է Զ Ա Ա Յ Ս Կ Ն Կ

Ի ԹՎ. :ՋԾԴ: (1505). ԵՍ ՄԱԹՈՍ
ՔԱՀԱՆԱՅՍ ԿԱՆԿԻՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ
Ի ԲԱՐԵՆԱՒՍՈՒԹԻ ԼԻՄ.՝ ՈՐՔ
ԿԱՐԴԱՅՔ ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՍ. ԱՄ:

Ծանոթ. Միայն ստաջին տողն է ու-
ռուցիկ տառերով:

Հրատ. Սմբատյանց, 494: Լալայան, XVІІІ, 135
(չունեն իմ բառը):

420. ԽԱԶՔԱՐ, ազուցված է նույն պատի հարավային մասում. քիվին 1 տող.

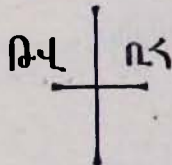
Ի Զ Դ Ա Բ Ի Ն Բ Է Բ Զ Լ Գ Խ Ա Ղ Չ Ս Դ Ա Ի Թ Ի Ն Բ Ա Ր Ե Ն Ա Ի Ս. ԹՎ. :ՋՂԳ: (1544):

Ն. ԳՅՈՒՂԻ ՀԱՐԱՎ-ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԿՈՂՄԻ ԳՆՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

421. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, հինգ հատ, կանգնած գերեզմանատան արևմտյան ծայրին. կանգնած են եղել երեք մեծ պապանդանների վրա և պապանեղ նույն դեր-
դաստանին, այժմ չորսը կանգուն են իսկ երկուսը, երկու ծայրերից՝ ընկած. դրում ենք հերթով, հյուսիսայինից.

Ա. ԳԻՎԻՆ ԵՎ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ. 2 տող.

Մ Ի Ա Հ Մ Ա Ր Է Ի Ա Ի Ս Է

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ Է|
ԹՎ. :ՌՀ: (1621):

422. Բ. ԳԻՎԻՆ 1 տող.

Մ Ի Ա Հ Մ Ա Ր Է Ի Ա Ի Ս Է

ՄԲ. ԼԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ Է:

423. Գ. ԳԻՎԻՆ 1 տող.

Մ Ի Ա Հ Մ Ա Ր Է Ի Ա Ի Ս Է

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆԱԻՍ Է:

424. Դ. Քիվին 1 տող.

ԼԻՍՆԻՄ ԱՐԷ ԽԱԻՍԷ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ Է:

425. Ե. ՊԱՏՎԱՆԴԱՆԻՑ ԸՆԿԱԾ, քիվին և խորանի շուրջը 2 տող.

ԼԻԱՂԻՄ ԱՐԷ ԽԱՍՈՂՈՂՈՒՆՆՆԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՈՒՂՈՒՐԼՈՒԻՆ
ՀՈԿՈՅՆ. ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂ.

ՔԻՐԱՄԿԱՔ

ՄՈՂԱՌՈՒՄ

ԹՎ. : ՌԾԱ. (1602):

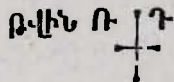
Ծանոթ. Այս հինգ խաչքարերը արվեստով և գրչութիամբ նուրբ են, կազմող Քիրամի ձեռագործը. Ուղուրիի գերդաստանը Քիրամից գնել է խաչքարերը և տեղադրելուց հետո նրանց վրա պիտի գրվեր հանգուցյալների անունները, բայց ինչ-ինչ պատճառներով միայն վերջինի վրա է գրված և վարպետի կողմից ստորագրված:

Հրատ. Սմբատյանց, 494 (շունի նկարն բառը), Լալայան, XVIII 135 (նույն թերութիամբ):

426. ԽԱԶԲԱՐ, գեղաքանդակ, ըութանկյուն գլխով. կանգնած է նախորդներին արևմուտք. քիվին և խաչի թևերի շուրջը 3 տող.

ԵՍԱՎԱՆԷՍԿԱՆԵՅԻՒԱՆ
ՍՀՈԳՈՆՂԱՍՈՂՈՒՄ

ԵՍ ԱՎԱՆԷՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՀՈԳՈՅՆ
ՂԱՍՈՒՄԻՆ. ԹՎԻՆ : ՌԴ: (1556):

Հրատ. Սմբատյանց, 494 (Ղասուրին),
Լալայան, XVIII, 135 (նույն սխալներով):

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԱՅԺՄ ՉԿԱՆ

427. ԽԱԶԲԱՐԻ ՎՐԱ, որը եղել է հարավ-արևմտյան գերեղմանատան մեջ.

ՍԲ խաչն բարեխառն է Մելիք խաթունի հոգույն.

Հրատ. Սմբատյանց, 494

428. ԽԱԶԲԱՐԻ ՎՐԱ, փոքր, եղել է Ս. Վահան մատուռի մոտ.

ի թվ. : ՋԾԴ: (1505). Եւ Փիբհամգէյի եղբայր
Յուապետ կանգնեցի զխաչն բարեխառն ի խաթունի.

Հրատ. Սմբատյանց, 494: Լալայան, XVIII, 135:

429. ԽԱԶԲԱՐԻ ՎՐԱ, ս. Վահան մատուռի մոտ.

ՍԲ խաչն բարեխառն Սանդուխի. յիւեցէք ի ՔՍ.

Հրատ. Սմբատյանց, 494:

430. ԽԱԶԲԱՐԻ ՎՐԱ, ս. Վահան մատուռի մոտ.

ՍԲ խաչն բարեխառն Յակոբի որդի Պալին.

ԹՎ. : ՋԹ: (1460):

Հրատ. Սմբատյանց, 494: Լալայան, XVIII, 135:

431. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐԻ ՎՐԱ, գտնվելիս է եղել գյուղամիջի ավերակ եկեղեցու մոտ, Փիրհամզեի տոհմական գերեզմանոցում.

Այս է հանգիստ Յովսէփին. ԹՎ. : ԶԷԲ: (1523):

Մանոթ. Հավանաբար Փիրհամզեի եյրալրն է, որի կանգնեցրած խաչքարի վրա հրատարակիչները սխալմամբ Յոսապղէս են վերծանել անունը, (արձ. Ն 428):

Հրատ. Հայաստան, XVIII, 135: Սմբատյանց, 494:

ԱՆՁԱՂԲՅՈՒՐ (ԱՆՅՅԱՆՈՒՄ ԲՅՈՒՁԱՋԸՂ)

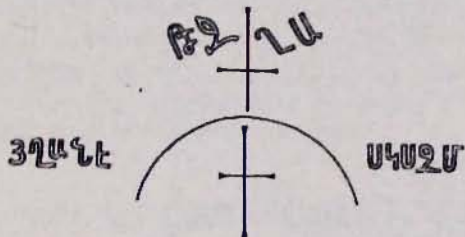
Դյաղի հին անունը մոռացվել է: Դյուղի արևմտյան կողմի բարձր սարի լանջին մնում են մի ընդարձակ բերդի պարիսպների մնացորդները, որտեղ նախաուրարական շարվածքների հետ կան նաև միջնադարյան մասեր: Բերդի մոտ են նաև IX—X դարերին վերաբերող մի փոքր եկեղեցու մնացորդները, որը հայանի է «Իլիավսնք», «Պատավի վանք», «Ջահրալ վանք» անուններով, ըստ արձանագրությունների չկան արևմտեղ:

Մեր ժողովածուի մեջ տեղ դրած սակավաթիվ արձանագրությունները գյուղամիջի, համեմատաբար նոր կառուցված, եկեղեցու պատի մեջ աղուցված երկու խաչքարերի վրայից են, որոնք, սակայն, ըստ բանավոր տեղեկությունների և հենց իրենց բովանդակությամբ՝ բերված են Դյուղի խարաբա կոչված ավերակ գյուղատեղից: Եկեղեցուց վեր, լեռնալանջին զրուներվող դերիզմանաանն էլ միայն 2 արձանագրություն գտանք:

Դյուղում կան 2—3 հասարակ մատուռներ ևս, որոնց շուրջը արձանագրություններ չկան:

432. ԽԱԶԲԱՐ, գեղաքանդակ, մեծ, ագուցված է գյուղամիջի ս. Խաչ եկեղեցու արևմտյան պատին, մուտքից հարավ. քիվին, թևերի արանքում և ստորին մասում՝ 4 տող.

ԿԱՄԱՆԱՅԵՍՏԱՆՈՒՏԵՐՄԱԳ,

ՍԿԱՆԿԵՑԻ ԽԱԶՍԲԱԷԻԱԲՍԻ

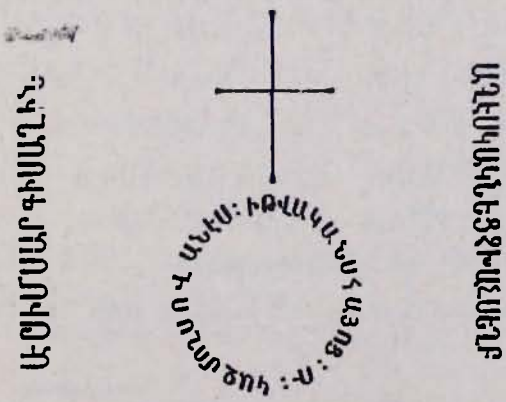
ԿԱՄԱՆ ԱՅ. ԵՍ ՏԱՆՈՒՏԵՐ ՍԱՐԳԻՍ
ԿԱՆԿԵՆՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՍԱԻՍ ԻՆՁԱՅԻ
ՅՈՎԱՆԵՍ ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. : ԶՂԱ: (1542):

Մանոթ. Բերված է Դյուղի խարաբայից, համեմատելի Սարգիս աղա, որդի Ամիրաղին:

Լուսանկ. 104

433. ԽԱԶԲԱՐ, դեղաքանդակ, մեծ, ագուցված է գյուղամիջի ս. Խաչ եկեղեցու արևմտյան ուղտին, մուտքից հյուսիս. քիվին, շրջանակներին և զնգի շուրջը, 4 տող.

+ ԿԱՄԻԱՅԵԻՈՂՈՐՄՈՒԲԲԻՀԱՍԱԶԻԶ

դեցու արևմտյան ուղտին, մուտքից հյուսիս. քիվին, շրջանակներին և զնգի շուրջը, 4 տող.

ԿԱՄԻԱՅ. ԵՍ ՈՂՈՐՄՈՒԹՅԻ. ԳԻ. ՀԱՄԱՋԻԶ
ԱՂԱՅՍ ԿԱՆԿԵՆՆԵՑԻ ՋԽԱԶՍ ԵՂԱԲԱԻՐ
ԻՄՍԱՐԳԻՍ ԱՂԱՆ. Ի ԹՎԱԿԱՆՍ ՀԱՅՈՑ
: Ո: (1551). ԿԱԶՄՈՂ, ՈՎԱՆԵՍ:

Մանոթ. Բերված է Դյուղի խարաբայից:

Լուսանկ. 105

434. ԽԱԶՔԱՐ, հասարակ, գտնվում է գյուղի գերեզմանատանը. քիվին 3 տող.

ԵՍ ՄԱԹՈՍ ԷՐԷ 9ԿԱ. . .

ԵՍ ՄԱԹՈՍ ԷՐԵՑ ԿԱՆԳՆԵՑԻՄԲ.

ՍԲԽ ԱԼՍՀՈԳՈՅԻՄԿՐԵ. . .

ԽԱԶՍ ՀՈԳՈՑ ԻՄ . . . | . . .

ԳՐՈՍ

ԱՐԾՎԱՔԱՐ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ ՂՇԼԱՂ)

Գյուղի հին անունը մոռացվել է: Ջամբուի մեջ այն հիշատակված է Ղշլաղ անունով, Հայ-
րավանքի վիճակալին գյուղերի ցանկում: Գյուղի մեջ արձանագրված հուշարձաններ չկան,
տեղագիր հեղինակները բացի «Դոլակներում» եղած Ագարակի արձանագրություններից (տե՛ս,
մեր Մանուչարի դաշտի գյուղատեղեր բաժինը) այս գյուղին են վերագրել երկու խաչքա-
րերի վրա եղած կարևոր արձանագրությունները: Երկար որոնելուց հետո մենք գտանք դրանց
վայրը, բայց տեղում պահպանված էր միայն մեկը, մյուսը կորել է: Խաչքարը կանգնած է-
իր հին վայրում՝ Ղշլաղի և Նոր Բայազետ քաղաքի արանքում, գետի մոտ, ջրանցքի եզրին:
Նա մոտ է ս. Հովհաննես մատուռին և քաղաքին ավելի, քան Ղշլաղին: Դժբախտաբար խաչ-
քարի թիկունքին եղած 9 տող արձանագրությունը խիստ մաշված և ջարդոտված է և ամբող-
ջովին վերծանել անհնար է, այդ պատճառով էլ թե՛ այս և թե՛ կորած խաչքարի վրալինը
արտագրում ենք առաջին հրատարակիչ Սմբատյանցից, մեր արտագրածի աներկբա ուղղում-
ներով և տողատեղով.

435. կամաւն ԱՅ. եւ Տիլիճանս | շինեցի Արծիւոյբարս,
գն|էցի :Գ: (3) սսակ մուլխ | պարոն Նահդուլէն,
որդի պարոն | Սաղաթելին. Էլառայ ջաղացայ | ձորու
:Ձ: (6) ըսսակ մուլխն՝ պարոն դասամ Սու | լթանէն,
դուսը պարոն | Պապին :

Հրատ. Սմբատյանց, 492, Լալայան, XVІІІ, 132.

436. ԿՈՐԱԾ ԽԱԶՔԱՐԻ ԹԻԿՈՒՆՔԻՆ ԵՂԵԼ Է՝

Կամաւն այ. եւ Տիլիջան, որդի սր. Մաթոսին, թոռն
Ովանէսին և սրդիս իմ Աբրիհամն, Լուսմաբուն, և
հանգուցեալ սրդիս իմ Սարգիսն և Փիհամզէն,
և կողակիցն իմ Սիրմայ խաթուն, Եկինք Գաւառէն,
եփնեցինք Արծիւաբարս, կապեցինք կաւմուրնչո. կանկնե-
ցի խաչո. թվ. :ՁՂԳ: (1544):

Ով առիւծ մահ առեր դու գիս,
Գերեալ եղեր ներքոյ վիմիս,
Չարչարեցայ եւ Գաւառիս,
Փող մին չուրիմ, պահեմ առ իս:

Մանոթ. Խաչքարերի դիմաց կան գավառագետի կամուրջի մնացորդները:

Հրատ. Սմբատյանց, 492, Լալայան, XVІІІ, 131.

ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԵՐ ՄԱՆՈՒԶԱՐԻ ԴԱՇՏՈՒՄ

Իսլավաագետի հովտից անմիջապես դեպի հարավ, մինչև Մարտունու շրջանի առաջին՝ կրանոս զլուղի սահմանը բռնում է մի ընդարձակ լեռնադաշտ, որի մեջ տեղ-տեղ բարձրանում են բլուրներ և նախնադարյան դամբարաններ: Լեռնադաշտը միանգամայն դուրկ է լսմելու և ոտոզման ջրից, բայց ունի արգավանդ հողեր, որոնք Իսլավաագետի աջ ափին գտնվող գյուղերի յանձնադաշտերն ու արոտավայրերն են: Ներկայումս այս դաշտում շեն գյուղեր չկան. բայց հնում եղել են չորսը, բոլորն էլ տեղավորված լճի ափերին: Այս չորս գյուղատեղերում կան բաղմաթիվ տներ, եկեղեցիների և մատուռների ավերակներ, ինչպես և ձիթհանների մնացորդներ ու դերեղմանսաներ: Գյուղատեղերից երեքի մեջ կան նաև արձանագրություններ: Իրանք հետևյալներն են.

Ա. Արծվաքարի (Ղոշլաղի) դուլակներ¹. գտնվում է համանուն գյուղից հյուսիս-արևելք, մոտ չորս կիլոմետր հեռու՝ լճի պատնեշանման ափի գլխին, մի նստվածքի մեջ: Այստեղ կանգուն են սրբատաշ քարերով շինված մի փոքրիկ եկեղեցի (1231), որը կոչվում է Սալովի վանք, մի ավելի մեծ և թաղածածկ եկեղեցու հիմնապատերը, մի քանի ձիթհանքի և բաղմաթիվ տների ավերակները: Գյուղատեղու արևելյան եզրին է գերեղմանատունը: Արձանագրության մեջ վայրը կոչված է Ագարակ, թերևս սիղբնպակու արգախսին էլ եղել է, բայց մեծ եկեղեցու մնացորդներն ապացույց են, որ այն մեծ գյուղ է դարձել հետագայում:

Բ. Կարմիրի (Ղուլալու) դուլակներ. գտնվում է նախորդից մոտ 3 կիլոմետր հարավ լճափին, մի ձորակի մեջ: Տների ավերակներից բացի պահպանվել են եկեղեցու և մատուռի մնացորդները: Եկեղեցին եղել է թաղածածկ, շինված մեծ և կոփածո քարերով, կոչվել է ս. Գեորգ: Այժմ այս անունով է հայտնի ամբողջ վայրը: Մատուռը կոչվել է ս. Խաչ: Երկուսի շրջապատում էլ կան խաչքարեր և տապանաքարեր, դրանցից քիչ հեռու գերեղմանատունն է: Ա. Գեորգը համեմատաբար հին է և մեր հին արձանագրությունները նրա շրջապատից են:

Գ. Ղուռու խարարա. գտնվում է լեռնադաշտի վերջավորության մոտ, սրա միջով է անցնում այժմ խճուղին. այստեղ են տեղավորված Գեորգեղենից գյուղի անասնաֆերմաները: Ավերակների մեջ են եկեղեցու հիմնապատերը՝ շուրջը ընդարձակ գերեղմանատնով: Պահպանվել են նաև մի մեծ շենքի պատերի մնացորդները, որոնք նորոգելով պահեստ են դարձրել: Սա, հավանաբար, հին կարավանատան մնացորդ է, հետևաբար հնում էլ ճանապարհն այստեղով է անցել:

Այս միջավայրից մենք հավաքել ենք 34 արձանագրություն, որոնցից միայն 10-ն է նախկինում հրատարակված եղել:

Ա. ԱՐԾՎԱՔԱՐԻ ԴՈՒԿՆԵՐ

437. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևելյան պատին, արտաքուստ, 6 տող.

ԻԹՎԱԿԱՆՈՒԹԵՍՅԱՆՈՒԹԵՍԱՆ ՆԱԳՈՑ
ԵԱԻԱԳԻԵՍԻՆԱՅՍԳՆԵՅԻԶԼԳԱՐԱԿԱԿԱՆԻՆԵՅԻԶԵԿ
ԵՂԵՅԻՍԵՍԵՍԵԱԳԻՆԻԽՍԱՄՈՒՍԻՆԻՍՅԻՆԱՏԱԿԱՐԵԶ
Ե ԾՆԼԻՂԱՅ ՄԵՐ ՈՅՉ ԱՏԿԻՆԵՐԿՈՒԼԻՐ
ԺԼ՝... ԱԻՆԱՆ ԱՅԻՆ = Ա... ԻՌԻՏՈՅԱՌՆԵՆ
... Ի ԱՓԱՆԿԱՏԱՐՈՂՆԼԻՐՅՆԱԾԷ

Ի ԹՎԱԿԱՆՈՒԹԵՍԱՆ ՆԱԳՈՑ
: ՈՉ: (1231), ԾԻՇԽԱՆՈՒԹԵՆ
ԻՆՍՆԵԻՒ ԵՆ ԱԻԱԳԻ, ԵՍ
ԻՆԱՅՍ ԳՆԵՑԻ ՉԱԳՍԱՐԱԿՍ
ԵՒ ՇԻՆԵՑԻ ՉԵԿԻԵՂԵՑԻՍ.
ԵՍ ԵՒՍԱԳԻՆԻՍ ԱՄՈՒՍԻՆ
ԻՄ, ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՉՂ ԵՒ

ԾՆԱԻՂԱՑ ՄԵՐՈՑ : ՉԱՏԿԻՆ ԵՐԿՈՒ ԱԻՐ | ԺԱՄ : Ա : ԻՆԱՆԱՅԻՆ, : Ա :

ՄԱԳԻՆԻՍՈՒՍ ԱՌՆԵՆ | ՄԱՆԽՍՏԱՆ. ԿԱՏԱՐՈՂՆ ԱԻՐՉՆԱԾ Է :

Օաճոր. Առաջին հրատարակիչ Սմբատյանցը եկեղեցին շինող ամուսինների անունները վերծանել է Միմա և Մազուա, իսկ վերջին երկու տողը բաց թողել. նույնությամբ արտագրել է Լալայանը: Անունները սխալ ձևով էլ մտել են Աճառյանի Անձնանունների բառարանը:

Հրատ. Սմբատյանց, 498: Լալայան, XVIII, 133:

¹ Դուլակ-ոչխարների ձմեռոց:

438. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան յղատի հյուսիսային մասում, արտաքուստ, մի հրեսպատման քարի վրա չորս խորաններ՝ խաչերով. սրանց գլխին ուռուցիկ տառերով 2 տող.

ՄԲ ԽԱԿԷՍՐԱՐԽԱԿԱՏՈ
ԳՈՋՍԱՐԻ ՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱ.ՉՍ ԲԱ.ՐԷՅԽԱ.ԻԱ ՀՈՂԳՈՒՅՆ
ՍՍ.ՐԻԳԻՍԻՆ:

Մանր. ՄԱՐԳԻՍ բառի վերջում գրիչը երևի սխալվել է, ապա ջնջել և փոսի մեջ ավելացրել Սի տառերը՝ փորագրել:

Լուսանկ. 106

439. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, հրեսպատման մի քարի վրա երկու խորան՝ մեջը խաչեր և գլխին 1 տող.

ՈՍԿԱՆՍԷՐԷՄԱԽԼԷ

ՈՍԿԱՆՍ ԷՐԵՑՍ ՅԻՇԵԼԵՔ:

440. ԽԱՉՔԱՐ. կանգնած է եկեղեցու հարավում, պատվանդանի, վրա 1 տող.

ԵՍՅՈՒՍԷՎՍ

ԵՍ ՅՈՒՍԷՎՍ

Մանր. Լրձանագրութունը չի շարունակված:

Այստեղ մի շարքի երեք պատվանդանի վրա կանգնած են չորս խաչքարեր:

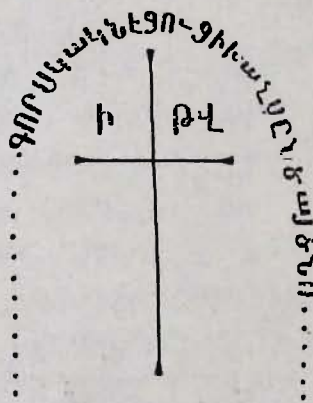
441. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, եկեղեցու մուտքի առաջ, երեսին 3 տող.

ՏԱՊԱՆՍՊԱՅԻՍ
Ե:Բ.ԱՂԲԱՔ.Ա.ԱՐ
ՄԵՌԱՅԻՅԷԻԿՍ

ՏԱՊԱՆՍ ՊԱՅԻՍ|Ե. :Բ.: ԱՂԲԱՐՔ : Ա.:
Ա.ԻՐ ՄԵՌԱՅՔ. ՅԻՇԵԼԵՔ Ի ՔՍ.

Մանր. Եկեղեցու մուտքը սալարկված է երկու շարք նման տապանաքարերով. միայն այս մեկն ունի տապանագիր. համարում ենք XVI—XVII դարեր:

442. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ և ղեղաքանդակ, ըստանված երկու մասի. քիվին և կահնեցլու խաչ Հոգոյ խորանը շուրջն ու թևերի արանքաներում.
ԳՈՒՀԱՐԻՆԻՂԷԳԷՔԻԲԻ

ԿԱՆԵՅԵՑԱԻ ԽԱՉՔՍ Ի ՓՐԿՈՒԹԻ ՀՈԳՈՅ!
ԳՈՒՀԱՐԻՆ. ԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՍ . . . |
ԵՍ ԳՐԻԴԳՈՐՍ ԿԱՆԵՅԵՑՈՒՑԻ ԽԱՉՍ ԸՆԾԱՅ
ԾՆՈՂԱՅ ԻՄՈՑ . . . |
ՄԿՐԸՏԻՉ

Մանր. Վերջին անունը հավանաբար կազմողինն է:

II ԲՎԻԸՏԻ

ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

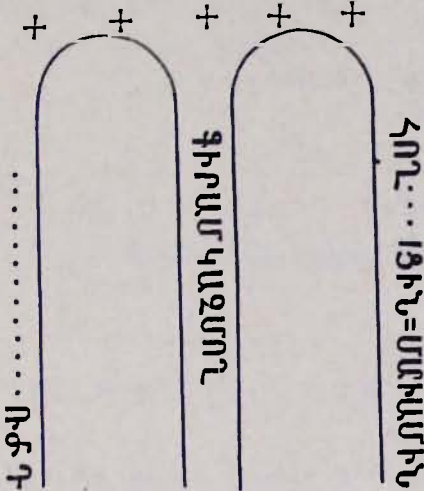
443. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, յյուսիսային երեսին կենցաղային տեսարան, վերին շրջանակին 1 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏԱՆԷԼԷԻՆՅԻՇԱՏԱԿՓՈՒԵՅԱԻԻՔՍԹՁՁԵԻ

ԱՅՍ է ՆԱՆԳԻՍՏ ՄԱՆԻԻՔԻՆ. ՅԻՇԱՏԱԿ. ՓՈՒԵՅԱԻ Ի ՔՍ. Ք. :ՋՁԵ: (1536):

444. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կրկնախորան, քիվին և շրջանակներին 4 սող.

ՄԻԱՋՄԱՐԷԻԱՆԱԿՈՒՄԻՆԵԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍՅ ՎԱՐԳՈՒՄԻՆ ԵԻ
 ՀՈՂ. . . ՅԻՆ, ՄԱՐԻԱՄԻՆ՝. ՔԻՐԱՄ
 ԿԱԶՄՈՂ՝ ՔՎ՝. :ՈՒԳ: (1605):

445. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, կոտրված է երկու մասի և ջարդուաված. քիվին և խորանի շուրջը.

... ԱՋՄԱՐԷԻԱՍԱՐԲԻ ...

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍՅ ՍԱՐՔՍԻՆ . . .
 ՔՎ. :ՈՒԱ: (1602):

Մանր. Քանդակների և գրչության ոճը Քիրամ կազմողինն է:

446. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ. կոտրված երկու մասի, քիվին 1 սողի միասյուրի.

... ՉԱԷԻԱԱՂԱՄԻՆ - Չ՝

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԼԻՍՅ ԱՂԱՄԻՆ
 ԵԻ ՄՆՈՂԱՑ . . .

Մանր. Քանդակների և գրչության ոճը Քիրամ կազմողինն է:

447. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, քիվին 1 սող.

ԱՇՈՂՈՐՄԻԵՂՈՒՄԻՆ

ԱՇ. ՈՂՈՐՄԻ ԵՂՈՒՄԻՆ:

448. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, միայն վերին բեկորն է մնացել, քիվին 1 առղի մնացորդ.

... ՉԲԱՐԷԻԱԻՍ · ԹԱՆԱ ՄԻՔ ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԴԱԼԹԱՆԱ

449. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ—ԽՈՅ, զարդաքանդակներով, գլուխը կոտրված-կորած. դմակի և մարմնի վրա 2 սող.

ԱՅՍԷՅԱ ՆԳԻՍՍԱ ԱՅՍ. Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ԴԱՆԻԷԼԻՍ
ԴԱՆԷԷ ԼԻՍ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԱՅԺՄ ՉԿԱՆ

450. ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Եւ Քիւմիւս կանգնեցի սբ. խաչս ճարեխաւս
Գեօկուիւն. թվ. : ՌՃԾ : (1701):

451. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Այս է հանգիստ Սահակին. թվ. : ՌՃԾԴ : (1705): Եւ Աւանէս
կազմեցի. եւ Սարուխան կանգնեցի. Չախուխանս կազմել թվի:

452. ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ.

: ՋՋԱ. : (1532):

Հրոտ, Մմբաայանց, 193: Լալայան, XVIII, 133.

ԿԱՐՄԻՐԻ ԳՈՂԱԿՆԵՐ

453. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ ժայռաբեկորից, ընկած է գյուղատեղիի գերեզմանատան մեջ. ստորին մասում 4 սող.

ՅԻՂԱՅ ԿՍ ՅԻՇԼԱՅ ՔՍ. | ԱԾ. ՉՎԱՍ | ԼԻՆ ՀՈԳ | ԻՆ,
ԱԶԵՐԳԱ:
Մանոթ. Առանց զարդերի է, վրան երկու հավասարաթև ուռուցիկ խաչեր միայն, համարում ենք XIII դարի:

454. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, կանգնած է երեք շարքից կազմված անմշակ քարերի պատվանդանի վրա՝ ավերակ մատուռի մոտ. միայն ստորին մասում անարվեստ, գուցե հետագայում դրված. 2 սող.

ԽԱՂԱ ԽԱՂԱ | ԹԻՇՆ:
ԹԻՂՆ

Մանոթ. Համարում ենք XIII դարի:

455. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ընկած է նախորդի մոտ, ստորին մասում 2 սող.

ԿԱՆԿԻՍՆԱԳՈՒՄ ԿԱՆԿԻՆԵՑԱԻ. ԽԱՂՉՍ ԳՈՒՆԴ | Ն ՀՈԳՈՅ
ՆՏՈԳՈՅ ՈՒ ՓՐԿՈՒԹ.

Մանոթ. Հավանաբար XV դարի:

456. ԽԱԶԲԱՐ, նախորդի մոտ, պատվանդանի վրա, ստորին մասում 3 տող.

ԿԱ ԿՆԵՅԱԼ
 Ա ՆԱՅԼ ԱՅՂԱՆ
 ... ՈՅԿ ԲՈՒԹԻ

ԿԻՆԿՆԵՑԱԻ | ՅԱՄՆՈՒՆ ԱՅԼԱԶԳԱԳԱ |
 ԷՈՒԳՈՑ ՓՐԿՈՒԹԻ.

Մանր. Հավանարար XV դար:

Լուսանկ. 107

457. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ ժայռակորից, կանգնած է ս. Խաչ ավերակ մասաւորի դավթի պատի տակ. ստորին մասում 6 տող.

ԵՍԱՍ ՂԱՆՈՍԵՐԷՅԱ-
 ԱՆԿՆԵՅԻ ՉԽԱՀԱՀԱԼ
 ԲԻՄՈՒ ԳՈՐԳԻՐԻԿՈՒ
 յԻՂԵ
 ԿԵԲ
 ԻԲՍ

ԵՍ ՊԱՂԱՆՈՍ ԷՐԵՑՍ ԻՎ ԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ
 ՀԱԻ Բ ԻՄՈՒ ԳՈՐԳ ԻՐԻՑՈՒ. | ՅԻՇԵ | ՅԷՔ | Ի ԲԱ.

Մանր. Հավանարար XV դար:

458. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, գտնվում է ս. Թաչ մատուռի ետևը, նոր դերեգմանա-տան մեջ, երեսին 2 տող.

ԱՍԷ . . ԱՆԳԻՍՄ
 ԿՌՈՄԻՆ ԹՎՌՃԼԷ ԷՐ

ԱՅՍ Է ԷՂԱՆԳԻՍՏ | ՀՌՈՄԻՆ.

ԹՎ. : ԹՃԼԷ : ԷՐ (1688):

ՂՈՒՌՈՒ ԽԱՐԱԲԱ.

459. ԽԱԶԲԱՐ, կոտրված երեք մասի, ստորին մասը պատվանդանով, կանգ-նած է ավերակ եկեղեցու արևմտյան պատի տակ. մյուս երկու մասերն ընկած են շուրջը. ստորին մասի վրա երեք խորաններ են, որոնց վերին անկյուններում միայն թվականը.

ԹՎ. : ՉԼԲ. : (1523):

Մանր. Թվականի մեջ թեթև կերպով երևում է նաև ձ, կարծում ենք զրիչը սխալվել է ու ջնջել (անս գծագիրը):

460. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած է պատվանդանի դիմաց, ոչը նախորդին կից է հա-րավից. հարավային կողին 6 կարճ տողեր՝ գծերի մեջ առնված.

ԹՎ : Չ :
 : Հ : Թ :
 Ո - Ղ
 Ո - Բ
 Ի Ն
 Խ Ա Ղ

ԹՎ. : ՉԼԹ. : (1530). ՈՒՂՈՒՐԻՆ ԷՂ ԽԱԶԱՍ :

461. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածե, մեծ, հյուսիսային կողին երկու հեծյալներ քարայծ են որսում. հարավային կողին՝ թամբած ձի, գինու գավեր, կերակրով լիքը պնակ, նետերով լիքը կապարձ, և սաղ նվաղող. երկու կողմերի քանդակներից վեր և կողի շրջանակներին արձանագրություն. սկիզբը հյուսիսային կողից. չափածո.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏ ԱՂԱԶԱՐԻՆ ՈՐԻ ԴԻ ԱՄԻՐ ԱՂԻՆ ԿՐՍԵՐԵՂ
 ՄԱՐԿԱՐԳԻՍԱՂԻՆ
 ԱՄԱՅԵՐԱՅ՝ ԷՆԻՆ ՀԱԳԱՔՍԿՈՍԻՏԱՐԻՆ ԶԿԱՅՈՑ ԹԻՆՆԵՆ ԴԵ ԱԵԼ
 ՆՐԻՆ
 ՀԱՄԱԶԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՂԱԶԱՐԻՆ,
 ՈՐԻ ԴԻ ԱՄԻՐ ԱՂԻՆ,
 ԿՐԻՏՍԵՐ ԵՂԻՔԱՐ ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԻՆ : |
 ԱՄԱՅ ԷՐ ՍԱՅ : Լ : ԼԵՐԵՍՈՒՆԻՆ
 ՀԱՆՆԴԱԻ ԼԻ՝ ՔՍ. ԿՈՒՍԻ ՏԱՐԻՆ,
 : Զ : (900) ՀԱՅՈՑ ԹՎԻՆ,
 : ԴԵ : (95) ԱՎԵԼ | ՈՐԻՆ : (1546):
 ՀԱՄԱԶԻՆՉԻՆ .

Հրատ. Սմբատյանց, 506: Լալայան, XVIII, 133—34: Լուսաճկ. 108 (մի մասը)

462. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածե, հարավային երեսին թամբած ձի, որի սանձից ըռնել է մեկը, նվազողներ, կենտրոնում ննջեցյալ՝ կողքին երկու լացող կանայք:

Երկու ուռուցիկ հարթությունների վրա 3 տող.

ՅԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐԳԻՍԱ
 ՐԴԻ ԱՄԻՐ ԱՂԻՆ :
 ԻՆ : Թ :
 ՂԻՆ ՈՐԷՈ
 Ի Թ Վ

ՅԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐԳԻՍ ԱՂԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԻՆ
 ԱՄԻՐ ԱՂԻՆ : Ի ԹՎ ԻՆ : Թ : (1551):

Հրատ. Սմբատյանց, 505:

463. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է ավերակ եկեղեցու հյուսիսային կողմում. ճակատին 3 տող.

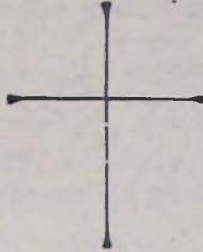
Թ
 Թ Ի Կ
 ԹԻ ԱԶՔԱՐ ԱՍ : ՀԱՄԱԶԻՆՉԱՂԻՆ |

Թ . | : Թ Ի Կ : | (1595) : ՍԲ. ԽԱԶՔ
 ԲԱՐԼԵՅԻՍԱԻՍ ՀԱՄԱԶԻՆՉ ԱՂԻՆ :

Հրատ. Սմբատյանց, 506: Լալայան, XVIII, 134. Անունը աղավաղել է՝ «Համամյի Զագին»:

464. ԽԱԶԳԱՐ, դեղաքանդակ, կանգնած է նախորդ տասլանաքարի մոտ քիվին և շրջանակին 2 տող.

ՍԲԽԱՅՍԲԱԷԽԼԵՍ = ԱԻՐԱՂԻՆ

ՔԱՒԻ:

ՄԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷՆԱԿԻՍ ԱՄԻՐ ԱՂԻՆՆ՝.

ԹՎ. : ՌԽԴ: (1595):

Հրատ. Սմրատյանց, 506: Կալայան, XVIII, 134:

465. ԽԱԶԳԱՐԻ ստորին մասի բեկորի վրա 1 տող.

ԻԱՉՍԲԻՐԽՍՍԵՐԻՉ ԻՆ

ԽԱԶՍ ԲԼԱՅԻԼԵՅԽԱԿՍՍ ՄԻՐՉԻՆ:

Լուսանկ. 109

466. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ բեկորի վրա 1 տող.

... ԱՉԱԲՀԱԿԻՆ

... Ա. ՋԱԻՐՀԱՊԻՆ.

467. ԽԱԶԳԱՐ, կիսովին ծածկված բեկորներով, գտնվում է ավերակ եկեղեցու արևմուտքում. երևում է 3 տող.

ԵՍԱԲԱՆՍԿԱՆԳՆԵՅԱ

ԵՈՒ Ա.Ի.ՆՍ ԿԱՆԳՆԵՑԱ | ՋԽԱԶՍ Ի

ՉԻԱՆՍԻՓՐԿՈՒ... .

ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀԱԻ | ԲՆ ԻՄՈՑ ԹԱԹԷՈՍԻՆ |

ԲՆԻՄՈՅԱԹԷՈՍԻՆ

ԵՎ ՄԱԻՐՆ ՆԱՐԻՆԳԻԻԼԻՆ. ԹՎ. : Ռ: (1551):

Մանր. Ծածկված մասերը լրացնում ենք ըստ Սմրատյանցի:

Հրատ. Սմրատյանց, 506: Կալայան XVIII, 134:

468. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՍ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ | ՈՍԿԱՆԻՆ.

ՈՍԿԱՆԻՆ ԹՎՌՃԵ

ԹՎ. : ՌՃԾԷ: (1708):

ԱՅՍՏԵՂ ԵՂԵԼ ԵՆ ՆԱԵՎ ՀՆՏԵՎՅԱԼՆԵՐԸ

469. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ վրա.

Հաևգիս Իգևաթուսին, ու Իթխևցաւ Ի Քու. Թվ. : ՉՉԻ: (1535):

Հրատ. Սմրատյանց, 505: Կալայան, VXIII, 133:

470. ԽԱԶԳԱՐԻ ՎՐԱ, որը կանգնած է եղել ավերակ եկեղեցու մեջ.

: ՉՉՉ: (1337):

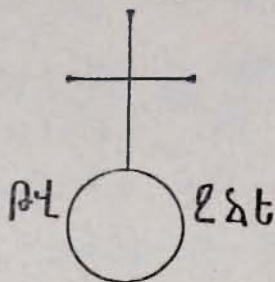
Մանր. Ներկայումս եկեղեցու ներսում, բամի դիմաց կանգնած են երկու գեղաքանդակ իաչքար՝ սպիտակավուն քարից, ընդ որ մեկի վրա արձանագրություն չկա:

Հրատ. Սմրատյանց, 506: Կալայան, XVIII, 134:

ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՔ (ԱՆՑՑԱԼՈՒՄ ԲԱՇՔԵՆԴ)

471. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, պարզ. քիվին, շրջանակին և ստորին մասում 3 սող.

ԿԱՆԿԵՏՕՍԲԻՆՆՍԻՓՐԿՈՒԹԻԶ

ԿԱՆԿԵՏՕՍԲՈ ՄԲ. ԽԱԶՍ Ի ՓՐԿՈՒԹԻՒ
ԳԱԼԱՏՈԿԻՆ. ԹՎ. : 926 : (1536) :

Ծանոթ. ԱԻ-ի փոխարեն օ երբեմն հանդիպում է նաև արձանադրութունների մեջ: Անձնանունը ենթադրական է:

472. ԽԱԶԳԱՐԻ ԲԵԿՈՐ, ճակատին կրոնական տեսարան, Քրիստոսին խոցող երկու զինվորներ և ուրիշներ. քիվին 2 սող.

ՄԻԱԶՍԲԱՐԻ
ՍՄԱՐՏՈՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲՍՐԵՆԻՍ ՄՍՐՏՈՍԻՆ:

Ծանոթ. Երկու խաչքարերն էլ ազուցված են գլուղամիջի ո. Գևորգ եկեղեցու արևմտյան պատի մեջ, արտաքուստ:

ԱՂԿԱԼԱ-ԱՂԶԻԲԻՐ (ԼՃԱՓ)

473. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ. կանգնած է խճուղու եզրին, նորաշին աղբյուրի և ճաշարանի մոտ, որտեղից ճանադարհները խճուղուց ըստնվում են դեպի Աղղիբեր և Աղկալա գյուղերը. իր տեղումն է պատվանդանը և նրա վրա խաչքարի ստորին մասի մի փոքր կտոր. վերևի մեծ մասը մի քանի կտորներով ընկած է շուրջը, մի մեծ բեկորի վրա, որը խաչքարի հյուսիսային կողմն է, մնացել է 11 կարճ, և մի փոքրի վրա, որը վերին մասն է՝ 2 սող. մնացածը խաչքարի տակ և պատվանդանի վրա.

ՉԻ
ԻԹՎԻ
Ս: Գ:
Գ: ԵՆ
ՄՈՒԱՒ
ՄԱՅՍ
ԿԱՆԿ
ՆԵՅԻ
ՉԻԱ
ՍՄԳ
ԵՐԿԻՐ
ՊԱԳ

Ի ԹՎԻՍ : 219 : (1274) ԵՍ — ՄՈՒԱՏԱՅՍ ԿԱՆԿ-
ՆԵՑԻ ԶԽԱՂՉՍ. ՈՐՔ ԵՐԿԻՐ ՊԱԳԱՆԷՔ ԱՃ.
ՈՂՈՐՄԻ ԱՍԱՑԷՔ ԻՆՉ ԵՒ ԾՆՈՂԱՑ ԻՄՈՑ :

Ծանոթ. Կողի վերևի մասում գրիչը թվականը չնշել է և նոր սողից գրել: Հրատարակիչներն անձնանունը վերծանել են՝ Սմբատյանցը՝ ԱԲՈՒՍԱԼՄ, Լալայանը՝ ԱԲՈՒՍԱԼ-ՄԱՅՍ. Ղրերի պահպանված մասերի աեղադրութունից երևում է, որ անվան սկզբի ԱԲՈՒՍԱԼՄ մասի համար տեղ չկա. այդտեղ ընդամենը մի տառի տեղ կա. կարծում ենք, որ պարզապես ՄՈՒՐԱՏՍ պետք է լիներ և գրիչը ՄՈՒՐԱՏԱՅՍ է ղրել, ինչպես ուրիշ շատ դեպքերում:

ԱԾՈՂՄԻՆ
ԻՆՉ ԵՒ ԾՆՈՂԱՑ ԻՄՈՑ

Հրատ. Սմբատյանց, 432: Լալայան, XVIII, 124: Լուսանկ. 110 (երկու մասից):

ՄՈՒՍՈՒՆ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ ՀԱԶԻ ՄՈՒՍՈՒՆ)

Գլուղի հին անունը մոռացվել է, Հաջի Մուխան անունը ենթադրվում է, որ առաջացել է 1700 թ. տյուտեղ բանակած տանիկ բանակի զորապետի անունից, այն շրջակա գլուղերի հայ բնակիչները կոչել են նաև Հաջի Ավդի և Աջամ անուններով: Այս վերջին անունը նույն թվականներին տանիկների դեմ պատերազմող պարսից զորավարի անունն է եղել, որը և հաղթել է Հաջի Մախանի բանակին¹:

Գլուղը փոխած է խնուղու երկու կողմերում և ունի մոտ երեք կիլոմետր երկարություն, այդ պատճառով էլ ծաղրաբար «Լոնդոն» է կոչվում:

Գլուղում կա մի կիսավեր, մեծ ու թաղակապ եկեղեցու մնացորդ, որի շուրջը ընդարձակ սերկամանատուն է: Թե եկեղեցին իր ձևերով և թե տապանագրերը վերաբերում են վերջին դարերին:

474. ԽԱԶԻԱՐ, հասարակ, կանչնած է բեմի վրա, յուռսիսային կողմին 11 սող.

ԵՍ
ՈՎԱ
ՆԵՍՍ
ՀԱՆԿ
ԵՅԼՍ
ԻԶԻՄ
ԿՐԿՈԹ
ՀՈԳՈՂ
ՆԻՂԵ
ԳԵԲԻ
ԻԲՍ

ԵՍ ՈՎԱՆԵՍՍ ԿԱՆԿԼՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍՂ ՓԻԿՈՒԹԻՐ.

ՀՈԳՈՑՆ. ԼՅԻՇԵՑԵՔ Ի ՔՍ:

Մանոթ. Հավանաբար XVI դար:

Հրատ. Սմրառյանց, 430, Լալայան, XVIII, 123:

475. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, աավակ, փոքր, ընկած է եկեղեցու մեջ, երեսին 3 սող.

ԱՅՍ ԷՏ ԱՆԳԻՍՄ
ԹՎ ՈՒՃԻԸ
ԴԵՈՎԼԱՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ԳԵՈՎԼԱԹԻՆԵՂ

ԹՎ. : ՌՃԻԸ: (1679):

476. ԽԱԶԻԱՐԻ ստորին բեկոր, ընկած է եկեղեցու ներսում, վրան 3 սողի մնացորդներ.

... ԱՉԿԱՉՄՈՂՍ ...
... ՍԽԱՆԻՍԵԻ ...
... ՎՌԻԻ

... ԱՉ ԿԱԶՄՈՂՍ ...
... ՈՒ ԽԱԶԻԱ ԵԻ ...
... ԹՎ. : ՌՃԻ: (1671):

477. ԳԵՐԵՉՄԱՆԱԲԱՐ, փոքր, ընկած է եկեղեցու մեջ, վրան 2 սող.

ՂՈՈՎՍՈՆՈՂ
ԱՅՍ ԷՏ ԱՆԳԻ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՍՈՒՍԱՆԻՆԵՂ:

478. ԳԵՐԵՉՄԱՆԱԲԱՐԻ բեկոր, ընկած է եկեղեցու մեջ, վրան 3 սողի մնացորդներ.

ՈՂՆԾՆՈՂ
ԱԿՆԻԼՐԱԸ
Ս... ՂՈ

... ՈՅՆ ԾՆՈՂԱՅՆ ԻԻԸ ԱԻ... :

¹ Սմրառյանց, 430, Լալայան, XVIII, 123:

479. ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՔԱՐ, ընկած է եկեղեցու արևելքում, վրան 2 տող.

ՄԲԽԶՍԲԸԽ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍՅ | ԱՂԱՅԲԱՐԻՆ | :
117ԱՄԲԱԲԻՆ

480. ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՔԱՐ, նախորդի մոտ, վրան 1 տող.

ԱՄՍԷ ՍԲԽԸ ՌԻՍՀԱԽՆԱԶ ԱՅՍ Է ՄԲ. ԽԱԶ ՀԱԽՆԱԶԱՐԻՆՅ :

Հրատ. Սմբատյանց, 430, Լալայան, XVIII, 123 (երկուսի մոտ էլ Պեկեազար):

481. ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՄՈՒ ՀԱԿՈՒԲԻՆ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՀԱԿՈՒԲԻՆ. | թՎ. : ՌՃԻԳ. : (1675):
ԲՎՌՃԻԴ

482. ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, փոքր, ադուցված է պարսպի մեջ.
վրան 2 տող.

Ռ-ԱՄՍԷ ՀԱՆԳԻՍՄՈՒ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ | ՄԻԿՐՏԻԶԱԻՆՅ | թՎ. : Ռ : (1551):
ՏԻԿՐՄԻՆԸ Ռ . .

Հրատ. Սմբատյանց, 430, Լալայան, XVIII, 124 (երկուսի մոտ էլ 1951 թ.):

ՏԱՊԱՆԱԳՐԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԱՅԺՄ ՉԿԱՆ:

483. ԱԾ. Ողորմի Սարգսի և Ալեխոյի և Հակոբայ և ծնողացն իւր. Սարթ

484. Այս է հանգիստ էնգգարին. թվ. : ՌՃԾ : (1701):

485. Այս է հանգիստ Ահապին.

486. Այս է հանգիստ Գասպարին.

487. Այս է հանգիստ Գրիգորի. թվ. : ՌՃԾ : (1701):

Հրատ. Սմբատյանց, 430—31, Լալայան, XVIII, 124.

ԲԵՂԼՈՒ-ՀՅՈՒՍԷԻՆ ԿԱՄ ՍԱՐԱԶԼՈՒ

Այժմ անմարդաբնակ է, անցյալում ուներ թուրք բնակչութիւն, հնում եղել է հալաբնակ. պահպանվել են եկեղեցու, ձիթհանի ավերակներ և հայկական տապանաքարեր: Գյուղատեղը գտնվում է լճափին, խճուղու եզրին, ներկայիս լճաջին (Օրդաքլու) և Չկալովկա (Ալեքսանդրովկա) գյուղերի արանքում:

488. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Այս է հանգիստ Մելիք Ռավայելի որդի

Ռուսամ Բէկին. թվ. : ՌՃԲ : (1653):

Հրատ. Լալայան, XVIII, 125.

489. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Այս է հանգիստ Գիւլնազար խաթուն Օվսանին: թվ. : ՌՃԽ : (1691):

Հրատ. Լալայան, XVIII, 125.

490. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Այս է հանգիստ Շամիրին. թվ. : ՌՃԾ : (1708):

ՆԵՐՔԻՆ ԱՂՈՒՉԱՂՈՒ (ՀՆՈՒՄ ՎԱՆԱՎԱՆ-ԿԹԱՆՈՑ) ԵՎ ՇՐՋԱԿԱՅՔ

Գյուղի հին անունը, ըստ Սա. Օրբելյանի ցուցակի եղել է Վանավան, ⁷ չուի հարկով, հետևաբար փոքր գյուղերից մեկն է եղել: Նույն պատմագիրը նշում է, որ այժմ կլթանոց կոչի՝ Այս վերջին անունը հիշատակված է նաև վանքի մեծ արձանագրության մեջ:

Գյուղի մեջ այժմ հին հուշարձաններ չկան, բայց նրա շրջապատի հանդերձում կան արձանագրություններ ունեցող հուշարձանների մի քանի խմբեր. դրանք հետևյալներն են.

Մ. Վանեաճի վանքի խումբ. տեղավորված է գյուղի հարավ-արևելյան եզրին, Ալուչալու ղևակի աջ սպի հարթության վրա, եղբրված բարձր ժալեերով: Շինել է Հայոց սպարապետ Շապահ Բագրատունին, իր քույր, Սյունյաց տիկին Մարիամի տեսչությամբ՝ 903 թ., կոխածո և սրբատաշ քարերով: Միջակ մեծություն այս եկեղեցին կոչվում է ս. Գրիգոր. ներքոսա խաչաձև է, չորս արսիղներով. ունի 8 կողանի զմբեթ. միակ մուտքը հարավից է, որը բացվում է հետնաշեն ղավթի մեջ: Թեև վնասվածքներ ունի, բայց կանգուն է: Նորոգման մասին հիշատակում է Սա. Օրբելյանը. «Դարձեալ և լետ ամաց ինչ նորոգէ Դագիկ՝ որդի Աշոտու շահնշուհի», այդ ժամանակ էլ պարսպապատվել է բակը:

Իսցի այս գլխավոր եկեղեցուց, նրա հարավային կողմում կա գավիթ, որի արևելյան մասում շինված են մի քանի խցեր, դրանց հարավում մի թաղածածկ եկեղեցի:

Գլխավոր եկեղեցուց բացի մյուսների պատերին արձանագրություններ չկան և դրանց ժամանակներն անհայտ են:

Վանքի գերեզմանատունը գտնվելիս է եղել արևելյան կողմում բարձրացող ժալեերի գլխի հարթության վրա. այդտեղ այժմ մնացել են մի քանի հին խաչքարեր և գերեզմանաքարեր: Մի խաչքար էլ կանգնած է գյուղի կալերի մոտ:

Բ. Սահմանախաչ. մինչ այժմ անհայտ մնացած այս կարևոր հուշարձանն ու արձանագրությունը գտնվում են ներքին Ալուչալու գյուղից ղևակի հարավ, դաշտի մեջ, մի թմբի վրա: Սաչքարը մեջտեղից շեղակի կոտրված է երկու մասի. ստորին մասը պատվանդանի վրա է, իսկ վերին մասն ընկած է դրա ղիմացի 20×110 սմ մեծության ունեցող այս հուշարձանի արևմտյան երեսի կենտրոնում քանդակված է պարզ խաչ, որի չորս բուրբ քսան սուգից բաղկացած արձանագրությանն է, ըստ որի այն կանգնեցվել է 1284 թ. Շավառնահող և Ամմեռի գյուղերի սահմանաբաժան վայրում և իրավական փաստագիր է, որը կանոնավորում է շրջակա գյուղերի հանդամասերի ուղղման կարգը: Փաստագիրը հաստատված է գյուղերի տանուտերերի կողմից:

Արձանագրության մեջ հիշատակված անուններով գյուղեր ներկայումս չկան: Այժմ հուշարձանից ղևակի հյուսիս, մոտ երկու կիլոմետր հեռու ներքին Ալուչալու գյուղն է. մոտ երեք կիլոմետր հարավ «վանքով խաբարա» կամ պարզապես «խըրբեք» գյուղատեղը, և մեկ կիլոմետր ղևակի արևմուտք մի այլ ավերակ գյուղատեղ: Ներկայումս այս բոլոր գյուղատեղերն իրենց շրջապատի դաշտ ու հանդերձով մտնում են Ն. Ալուչալու գյուղի սահմանների մեջ:

¹ Ստ, Օրբելյան, Պատմութիւն, Թիֆլիս, 1910, էջ 181.

² Անդ, էջ 183.

4. Ավերակ գյուղատեղ. Ներքին Ալուչալուից ձորն ի վեր, մոտ երկու կիլոմետր դեպի հարավ, համանուն գետակի աջ ափի բարձունքի շրթունքին մնացել են գյուղական տների ավերակներ, իսկ ձորաբերանի մոտ փայտե սյուների վրա՝ փայտածածկ հասարակ մի եկեղեցի, Եկեղեցու պատերին ոչ մի արձանագրություն չկա, անարձանագիր են նաև նրա արևմտյան պատի մեջ ագուցված 4—5 խաչքարերը, որոնց քանդակների ոճը XVI—XVII դարերի է։ Եկեղեցու շուրջը կան մի քանի գերեզմանաքարեր և խաչքարի բեկորներ, դրանցից միայն երկուսի վրա կան արձանագրություններ՝ XVIII դարի։

Գյուղատեղի գերեզմանատունը գտնվելիս է եղել դիմացը, գետակի ձախ ափին, լեռան թեք լանջին։ Այստեղ կան բավականաչափ տապանաքարեր և մի քանի տեգահան արված խաչքարեր։ Սրանց մեջ միայն երկու տապանագիր գտանք, որոնք նույնպես պատկանում են XVIII դարի սկզբին։

Գյուղատեղի անունն սնհայտ է, ենթադրում ենք, որ սա Սահմանախաչի վրա հիշատակված Շավառնահո(ւ)կամ Անմեռ գյուղն է, որովհետև Սահմանախաչից հեռու է ընդամենը մեկ կիլոմետր։

Դ. Վաճքով խարաբա կամ խըրբեք. գյուղատեղ, որը գտնվում է ներքին Ալուչալուից մոտ հինգ կիլոմետր հարավ։ Ավերակների մեջ կանգնած է մի մեծ և ճարտարապետորեն արժեքավոր եկեղեցու կիսավեր շինք, շինված կոփածո և սրբատաշ քարերով, հատակագծով և ներքին բաժանումներով մոտ է Հռիփսիմի տիպին. կտուրն ամբողջովին փլած է. պատերի վրա արձանագրություններ չկան և ոչ էլ գրավոր աղբյուրներից որևէ տեղեկություն կարելի է քաղել այս գյուղատեղի և հուշարձանի մասին։ Շինարարական տեխնիկայով հար և նման է ինչպես Վանեանի վանքին, այնպես էլ այդ ժամանակներում կառուցված Կոթավանքին և Գեղարքունիքի այլ հուշարձաններին։ Դեռևս Ջալալյանը կարծիք էր հայտնել, որ ավերակ այս եկեղեցին Ստ. Օրբելյանի հիշատակած «միևս Վանէվան» վանքը պիտի լինի և գյուղատեղն էլ վերին Վանեան-կթանոցը¹։ Այս կարծիքն ընդունելի է համարել նաև Ալիշանը². ընդունելի այս կարծիքին մենք պիտի ավելացնենք հետևյալը. ըստ երևույթին վերին Վանեան գյուղը ժամանակի ընթացքում դադարել է գոյություն ունենալուց, իսկ վանքը մնացել է շին և կոչվել մոտակա այլ, Սալկատ գյուղի անունով՝ Սալկուտի վանք կամ անապատ, որն ըստ Ջամբուի ենթակա է եղել Մաքենյաց վանքին։ Սալկուտ գյուղի և անապատի տեղը մինչև այժմ էլ անհայտ է, այդ պատճառով Ե. Լալալյանը Երանոս գյուղի մոտի բարձր լեռան գլխին կանգնած հասարակ մատուռն է համարել Սալկուտի անապատը³։ Այժմ, նորահայտ Սահմանախաչի արձանագրությունից պարզվում է, որ Սալկուտ գյուղը պետք է եղած լիներ Սահմանախաչի մոտերքում. այս միջավայրում վանական տիպի ուրիշ շինք չկա, բացի այս ավերակից։

Այստեղից մեր հավաքած արձանագրությունները վերցված են վանքի բակում և վանքից մոտ 200 մետր դեպի հարավ գտնվող գերեզմանատան հուշարձաններից, որոնցից ոչ մեկը հրատարակված չեն եղել։

Ե. Վերին Ալուչալու (այժմ սովխոզ). գյուղի հին անունը պահպանվել է գերեզմանատան մի տապանագրի մեջ (№535) ՀՈՍՊԱԿ ձևով, Սմբատյանն⁴ ու Լալալյանը⁵ գրված ձևով էլ վերականգնում են հին անունը, բայց նկատի չեն առնում, որ բառի վրա կրճատման նշան կա։ Մեզ թվում է, որ այն պետք է կարդալ նախ ՀՈՍԿՊԱԿ. այս հնչումներով անունը գավառական ձև է. վերջին պակ վանկը այս վայրերի տեղանունների մեջ շատ սովորական բալ վերջավորությունն է, սկզբի Հ տառն էլ նույնպես բարբառային հավելում, ինչպես ՈՍՏԻՆՔ — ՀՈՍՏՈՒՆ և այլն։ Այս բոլորը գրականի վերածելով անունը կստացվի ՈՍԿԵՐԱԿ, որպիսին կա և այլուր։ Մաքենյաց վանքին ենթակա գյուղերի Ջամբուի ցուցակում հիշատակված է ՈՍԿԵՆՆՆ անունով գյուղ։ Նկատի ունենալով վերջին պակ և շեմ վանկերի համագործությունն ու իրար փոխարինելու հնարավորությունը և այն, որ Մաքենյաց վանքին ենթակա գյուղերը հենց

¹ «Ճանապարհորդություն», Բ. 122,

² «Միսական», 60,

³ «Ազգ. Հանդ.», XVIII, 138,

⁴ «Գեղարքունի», 569,

⁵ «Ազգ. Հանդ.», XIX, 8,

ալս վարում են դանվում, հնարավոր ենք համարում ենթադրել, որ վերին Ալուշալուն հնում կոչվել է ՈՍԿԵՐԱԿ-ՈՍԿԵՇԵՆ, զավատական հնչումով՝ ՀՈՍԿԵՊԱԿ-ՀՈՍԿԵՇԵՆ:

Այժմ զլուզում պահպանվել են միայն զերեզմանատան մնացորդները, որոնց տապանա- գրերն են մեր ներկայացրածները:

Այս միջավայրից մեր ժողովածուն պարունակում է 54 արձանագրություն, որոնցից մի- ալն 11-ն են հրատարակվել նախկինում:

Ա. ՎԱՆԵՎԱՆԻ ՎԱՆՔ

491. ՎԱՆԵՎԱՆ, Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ զմբեթի հյուսիս-արևմտյան և արևմտյան կողերին 20 տող.

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅԵՍ	ՇԱՊՈՒԿԳՐԱՏՈՒՆԻ ՀԱՅՈՑ ՍՊԱՐԱՊԵՏԵՐԱՆՅ
ՏՐՈՐԴԻ ԱՇՈՏԻ	ՀԱՅՈՑ ԱԳԱԲՈՐԻԶԱՄ ԱՆՍԿՍ ԳՅՈՑ ԱԳԱԲՈՐԻ Մ Ե
ԾԻՍԸՆՊԱՏԱՅ	ՀԱՐԱՉԱՏԵՂԲԱՐԻՄՈՅ ԵՎ ԵՐԱԴԻՍՈՂԻ ՀԱՅ ՈՑ
ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆՅԵԻ	ԱՆԻՍԻՄԱՅ ԱՅԵԻԾ ԱՆԵԱՅ ԹԵՎԱՄԵՆ ԱՅՆՔԱՌԲԵԻՄԵԾՈ
ԹԻՒՆԸՍՊ ԱՌԵԼ	ՈՅԵՆԵԻՎ ԱՂԻԿՈՐԸՆԵԼՈՅ ԵՄԵԾ ԱՓԱՓԱԳՏԵՆ ԱՆՈՎԲ
ՎԵՐԱԿԱՅՈՒԵԻ	ՏԵՍՈՒՉԱՌՆԵԼՈՎ ԶՔՈՅՐԻՄՄԱՐԻԱՄ ՍԻՆԵԱՅՏԻԿԻՆՅԻՐ
ՈՒՄԻՆՈՒՆՈՒ	ԹԵԱՆԻՎԱՆԵՎԱՆԻՎԱՆՍՈՒՆ ԱՅԿԱԳՆԵԼՎԻՄԱՏԱՇՍ
ԿՈՓԱԾՈՎՔՆԱ	Տ ԱԾԱԽԳԱՆՁԻԲԵԻՄԵԾ ԱՂԱՎԱՍՏԱԿՈՎԲԿԱՍԱՐԵԼ
ԹԵՐԵԻՍԱՅԻՆԸ	ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՆ ՅԱՅՆՄ ԱՌԻՐՆՈՐՁԱՄԲԱՆՔՆՍՊԱՌ
ԽԵԻԳՈՐԲՈՒԳԱ	ԻՈՐԵՆԵԻՏՈՒԱՓԻԲԵԶՎԱՆԱՎԱՆՈՒ ՎԱՆԱԿԱՆՀԱ
ՅՐԱՐԱԿԱՄԱՂ	ԱԲԹԵԼԵԻՎԱՅԵԼԵԼԵՒՈՐ ԱՅԼՅԵՏ ԲՈԱՅԼՅԱՋՈՐԴԻՆ
ԵՒ ՊԱՇՏԱԲԵԱ	ՅՔԻՈՐԱՆԻԴՅՈՐՁԱՄՁՈՂՈՎԻՄԻԱԲԱՆ ՅԱՂԱԲՈՍ
ԵՒ ԿԵՐԱԿՐԻՔԱ	ՆՄԱՀԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՐՈՅՆՅԻՆԵՍՋԻԲ ԶԻՍ ԵՒ ԶԻՄՍՆ
ԶԻԱՐԱ Ս Յ	Է ՈՂՈՐՄՈՒ ԹԻՒՆՈՂՈՐՄԱԾՆԱԾ : ԴԳԵՆՈՍԱՀՄԱՆ
ԿՈՐԱՔԱՐՇԱԻ	ԱՌՆԱՀՈՆԸ ԳԵՏԱՄԵՋՆԿԹԱՆՈՅ ԳԵՏԱՎԱՆԱՅ ԾՈՎԵՄԻ
ԴՐԱՄԻԿՈՐԱՔԱՐ	՝ ՇԷԻՖՈՏԵԼԵՏՆԵՆԿԵ՝ ՅԱՂԻԲՈՂ՝ ԱՆԱՅ : ՋՂԵԻԿԱՐԲԻԳԵ
ՏԵՐԵՆԵԻՆԱԲԵՐԵՆ	ՏՐ . . ՍՈՂՈՄՏՐ՝ ԿԱՔ՝ ԱՇ՝ ԱՍՍՄՊԱՏԱԳԱՍՏ
ԱՎԲԵՐԱՋՈՐՍՅՈՒՃ	ՈՌ . . ԵՆ : ԻԹՈՒԻՒՍԿԱ՝ ՈՅ : Ի : ՅԾԲ : . Ի
ԱՅԴԹՁԵՆԱՔԵ	ՄԲԱԿ
ԲԶՈՅԱՌԱՋԲԵՐԱ	ԾԵՐ ԱԾՈՂՈՐՄԻ :

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՇԱՊՈՒՉ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ, ՀԱՅՈՑ ՍՊԱՐԱՊԵՏ, ՏԵՐԱՆՅ | ՏՐ, ՈՐԳԻ ԱՇՈՏԻ ՀԱՅՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԻ, Ի ԺԱՄԱՆԱԿՍ ՀԱՅՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ՄԵ : ԾԻ ՍԸՆՊԱՏԱՅ, ՀԱՐԱՉԱՏ ԵՂԲԱՐԻՄՈՅ, ԵՒ ՎԵՐԱԿԻՏՈՂԻ ՀԱՅՈՑ, ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՏՆ ՅԵՒԱՆԻՍԻ, ԻՄԱՅԱՅ ԵՒ ԾԱՆԵԱՅ ԹԵՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՓԱՌՔ ԵՒ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ ԸՍՊԱՌԵԼՈՅ ԵՆ ԵՒ ՎԱՂԻԻ ԿՈՐԸՆՁԵԼՈՅ. ԵՒ ՄԵԾԱՓԱՓԱԳ ՏԵՆՉԱՆՈՎՔ | ՎԵՐԱԿԱՏՈՒ ԵՒ ՏԵՍՈՒՉ ԱՌՆԵԼՈՒ, ԶՔՈՅՐ ԻՄ ՄԱՐԻԱՄ, ՍԻՆԵԱՅ ՏԻԿԻՆ, ՅԻԻՐ | ՈՒՄ

ԻՇԽԱՆՈՒԹԵՍՆ, Ի ՎԱՆԵՎԱՆԻ ՎԱՆՍ, ՏՈՒՆ ԱՅ. ԿԱՆԳՆԵԼ ՎԻՄԱՏԱՇՍ|
 ԿՈՓԱԾՈՎՔ, ՇԱՏԱԾԱԽ ԳԱՆՁԻՔ ԵՒ ՄԵԾԱՋԱՆ ՎԱՍՏԱԿՈՎՔ ԿԱՏԱՐԵԼ,
 ԹԵՐԵԻՍ ԼԻՑԻ ԻՆՁ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՄ ԱՒՈՒՐՆ՝ ՅՈՐԺԱՄ ԲԱՆՔՆ ՍՊԱ-
 Ռ ԻՆ ԵՒ ԳՈՐԾՔ ԹԱԳԱՒՈՐԵՆ: ԵՒ ՏՈՒԱՔ Ի ՔԵՋ ՎԱՆԱՎԱՆՈՒ ՎԱՆԱԿԱՆ
 ՀԱՂԹՐ ԱԲՐԱՀԱՄ ԱՂԱԻԹԵԼ ԵՒ ՎԱՅԵԼԵԼ, ԵՒ ՈՐ ԱՅԼ ՅԵՏ ՔՈ ԱՅԼ ՅԱՋՈՐ-
 ԴԻՆ|ԵՒ ՊԱՇՏԱԻՆԵԱՅՔ ԽՈՐԱՆԻԴ ՅՈՐԺԱՄ ԺՈՂՈՎԻՔ ՄԻԱԲԱՆ ՅԱՂԱԻԹՄ|
 ԵՒ ԿԵՐԱԿՐԻՔ ԱՆՄԱՀԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՐՈՅՆ՝ ՅԻՇԵՍՁԻՔ ՋԻՍ ԵՒ ՋԻՄՍՆ, ՋԻ ԱՐ-
 ԱՍՑԷ ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ ՈՂՈՐՄԱԾՆ ԱԾ: : Գ: ԳԵՂՈ ՍԱՀՄԱՆ՝ ԿՈԹԱՔԱՐ, ՇԱԻ-
 ԱՌՆԱՀՈՂՆ, ԳԵՏԱՄԷՋՆ, ԿԹԱՆՈՑ. ԴԵՏԱՎԱՆԱՑ ԾՈՎՆ: ՄԿ: (260) ԴՐԱՄ,
 Ի ԿՈԹԱՔԱՐ :ՇԼ:(530) Ի ԲՈՏԵԼԵՑՆ :ՈԿ:(660) ՅԱՂԻԲՈՂԱՆԱՑ :ՋԳ:(990),
 Ի ԿԱՐԲԻՆ ԳԵ|ՏԵՐԷՆ ԵՒ ՆԱԻԵՐԷՆ: ՏՐ |ԱԲԻՍՈՂՈՄ. ՏՐ ԱԹԱՆԱՍ|:
 Ի ԹՈՒԻՆ ՀԱՈՑ:ՅԾԲ:(903): ՄՄՊԱՏ ԹԱԳԱՒՈՐ, ԱՍՏ ԱՍՏ|ՈՒԾՈՎ ԲԵՐԱԻ ՋՈՒ-
 ՐՍ ՅՈՆՃՈՒ . . . ԵՆ|ԱՑ, ԴԼԱԻԹԻ ՁԵՌԱԻՔ ԵՒ ՄԻԱԲԱՆԱԻ|Ք, ՋՈՐ ՅԱՌԱՋ
 ԲԵՐԱԾ ԷՐ. ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ:

*Արձանադրութեան վերջին, շուր բերելուն վերաբերող մասը հավելում է. գրված է ան-
 փուլթ, տառերի սղումներով և միացումներով. բայց և ոչ շատ ուշ առաջինից. իր բովանդա-
 կաթյամբ այն կարելի է անշատ համարել առաջինից:*

*Ունջոք անունով գլուղ եղել է Վալոց ձորում (Օրբելյան, 513), որի սահմանարժան
 լեռներից են սկիզբ առնում Դեղարքունիքի դետերը. ըստ այդմ Ունջոք-Ունճոք գլուղը
 պետք է գտնվելիս լիներ Վանկանի հանդիպակաց լեռների վրա:*

*Հրատ. Օրբելյան, 181: Շահաբունյանց, Բ, 251: Ջալալյանց, Բ, 120: Ալիշան, 60: Լալայան,
 XXIV, 52: Սմբատյանց, 563: Ս. Օրբելյան, 181—182:
 Լուսանկ. 111*

492. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԿՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՎԱՆՂԱՏԱՆ ՄՈՒՆԱԶԻ ԳԼԻԻՆ.
 9 սող.

ԹՎՉ: ԿԱԼԲԵՐԵՐԸ ԻՆ ԱՅԵՍ ԳԼԵՄԵ ՏՍԵԻ ԸՌՈՒՍ
 • ԼԵ: ԻՆԻՄԲԵՐԻՆ ԱՅԵԿԱՔԻՄ ԸՌՈՒՍ ՄԻ ԱՅԲԱՆ ԵՑ
 ԱՔԻԳՐԻ ԳՈՐԻՍ ԸՂԴ ԴԹԵԻ ԱՅԼՄԻ ԱՅՈՒՆՈՒՅ
 ԱՎԱՔՉՎԱՅԹՈՅ ԱՅԳԻՆ ՈՒԳՈՒՄ ԱՆԳԱՆ ԵՆՈՒՄ Ա
 ՅԳԻՆ ԵՆՈՒՅ ԱՎԱԼԵՆ ԳՆԵՑԻ ԻՅՀԱԼԱԼՄԱԼԵՆ ՎԴՊԹ
 ԱՅԲԱՆՔԱՍԱ ՀՅԱՆ ԵՑ ԻՆԻՄԱԸ ԻՆ: Բ: ՊԵ: ՊԱՂ: Պ
 ԵՄՐ: ՄԱՆԻՆ ԿԱՄԱԸ ԻՅՔՆԱՐ ԿՆԻՆ ԱՅՈՎՄ ՉԱՅԳԵ
 ՀԱՆԵԼԼԻ ԳՐԻԵՍԼՈՅ ԿԱԼԵՄ
 ԱՆԵ: ՅԺԸ: ՀԱՅՐՊՄ ՆՋՈՎԱԸԵ

ԹՎ. :ՋԼԵ:(1286) ԿԱՄԱԻ ԲԱՐԵՐԱՐԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԳԱԻՏԵՐԾՍ ԵՒ ԱՄՈՒՍ|ԻՆ ԻՄ
 ԲԱՒԻՆԱՑ ԵԿԱՔ Ի ՄԲ. ՈՒՍ, ՄԻԱՅԲԱՆԵՑ|ԱՔ ՄԲ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ, ՄԲ. ՎԱՐ-
 ԴՍՊԵՏ ԴԼԱԻԹԻ ԵՒ ԱՅԼ ՄԻԱԲԱՆՍ. |ՏՎԱՔ ՋՎԱՅԹՈՑ ԱՅԳԻՆ ՈՐ Ի ԳՈՒՄԱՆ-

ԳԱՆԵՆ ՈՒ ՆՈՐ ԱՂԳԻՆ ԵՆՈՒԻԶԱՆԿԱԼԵՆ ԳՆԵՑԻ ԻՄ ՀԱԼԱԼ ՄԱԼԵՆ. ՎԱՐ-
 ԳԱՊԵՏ ԼԵԻՄԻ - ՍՅԲԱՆՔՍ ՍԱՀՄԱՆԵՑԻՆ Ի ՏԱՐԻՆ : Բ : ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱԻՂՆՈՍԻՂ
 ՊԼԵՏՐՆՈՍԻՂ ՏԱԻՆԻՆ. ԿԱՏԱՐԻԶՔԵՆ ԱԻՐՀՆԻՆ ԱՅ : ՈՎՆՈՐ ԶԱՅԳԻՆ ՀԱՆԵՆ[Լ]
 ՄԲ ԳՐԻԳՈՐԵՍԻ ԻՄՈՑ ԿԱՄ ԱԻՏՐԱՐԱՅ : . . . | . . . : ՅԺԸ : ՀԱՅՐԱՊԵՏՆԱՑՆՂ
 ՆԶՈՎԱԾ Է :

Մանր. 3-րդ տողի վերջում և 4-ի սկզբում տառերը իստոն են :

Հրատ. Ջալալյանց, Բ, 121: Ալիշան, 61: Սմբատյանց, 568: (Բոլորի մոտ էլ կրճատ և աղավաղված):

493. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ հարավային ավանդատան մոտոքի բարավորի վրա. 4 տող.

ԿԱՄԱՆԱՅԵՍԻԹՄԻԱՅԲԱՆԵՑԱ
 ՅԻՓՈՒՄԻՍԻՍԻԱՅԲԱՆՔՍԵՄՈՒՆ՝Ա՝ՊՄԺԺ
 ԱՌՉԱԴԴԻՆՆԱԶԹԻՎԻԱՅՄԵՌԲՈՎՐ
 ՐԶԳԵԱՔԱԿԱՆԵԿԱԶԻՄՓԴԱՄԻՄԵՒԹՎԶԿԴ՝

ԿԱՄԱՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԻԱԹՄԱՅԲԱՆԵՑԱՅ ՄԲ. ՈՒՆՏԻՍ. ՄԻԱՅԲԱՆՔՍ ԵՏՈՒՆ
 : Ա : ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՄՍԻ ԶԱՐԳԱՐԻՆ ԻՆՁ ԳԱԻԹԻՍՂ : ՏՎԻ ԱՅՄՄԱՌԻՐՔ, ՈՎՆ ՈՂՐ
 ԶԳՐԵԱՆՔՍ ՀԱՆԵ, ԿԱՄ ԺԱՄՆ ԽԱՓԱՆԵՂ ԳԱՏԻ. Ի ՏԵ. Ի ԹՎ. : ԶԿԴ : (1315):

Հրատ. Ջալալյանց, Բ, 121: Ալիշան, 62: Լալյան, XXIV, 53: Սմբատյանց, 568: (Բոլորի մոտ էլ բերի):

494. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ հարավային ավանդատան մոտոքի բարավորի վրա, նախորդի տակին 5 տող.

ԿԱՄԱՆԱՅԵՍԻԹՄԻԱՅԲԱՆԵՑԱ
 ԻՆՏԻՍԱՆՓԵԻԱՅԲԱՆՔՍՄԲԼՄԱԵՌՉԻՍԱԼ
 ԱՎՔԱԴԻՒՄԻՍԻԱՅԲԱՆՔՍԱԿՄԱՆԵՑԻՆՄԱ
 ԻՆԵԲ : ՊԱՄՄԱԳԻՆ : ԻՅՄԱՆԻ : Ա : ԻՆՉՎԵՃԻՊԻՍ : ԱՎԱՆԻ
 ՓԻՆԿԱՄՄԻՉՔՆԱՐՆԻԱՅԻԱՓԱԻՉՔԴԱՄԻՍԻՄԵԹՎԿԹ

2

ԿԱՄԱՆ ԱՄԵՆԱՅԿԱԼԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՀԵՃՈՒՊՍ ԵՒ ԱՄՈՒՍՂԻՆ ԻՄ ԱՆԻՓԻԱ ՄԻԱ-
 ՅԲԱՆԵՑԱՔ ՄԻ ԼՈՒՍԱՌՈՐԶԻՍ, ԱՐՂԱՐԱՔ ԱՐԳԻՆՍ. ՄԻԱՅԲԱՆՔՍ ՍԱՀՄԱՆ-
 ԵՑԻՆ ՏԱՐԻՆ : Բ : ՊԱՏԱՐԱԳ : Խ : ԻՑ (fauzanig) ՏԱԻՆԻՂ, : Ա : ԻՆՁ ՀԵՃՊԻՍ
 : Ա : ԱՆԻՓԻՆ. ԿԱՏԱՐԻԶՔԵՆ ԱԻՐՀՂՆԻՆ ԱՅ ԽԱՓԱՆԻԶՔ ԳԱՏԻՆ Ի ՏԵ. ԹՎ.,
 : ԶԿԹ : (1320):

Հրատ. Ջալալյանց, Բ, 121: Ալիշան, 62: Լալյան, XXIV, 53: Սմբատյանց, 568:

495. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ հարավային ավանդատան ըարավորի վերին մասում. 7 տող.

Շ ՆՈՐԶԻԻՆ ԱՅԵՍԱՄԸ ԳԻՍԵԻ
 ԼՐՈՒՆԻՄԻԿԿՄԻԿԿՆԿԱՅԲԱՆԵ
 ՑԱՔԼԼԻՍԱՄՈՂԻՍԱԼԼԱՔԼԿԻՆՆ
 ԼԲԱՅԲԱՆՔՍՍԱԿՄԱՆԵՑԻՆԻՄԼԻՆ
 : Բ : ՊՄ : Ի ՄԱՆԻ ԼԲՈՅՆՍՄԳՍԻԱ :
 ԻՆՁ : Ա : ԼՐՈՒՆԻՄՈՅԿԱՄԼԻՂԻՂ
 ԱՅՆԻՆ ԱՅ : Թ Վ Չ Հ Ը :

ՇՆՈՐԶԻԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՐԳԻՍ ԵԻ |
 ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՍԻԿԿՄԻԿԿՆ ՄԻԱՅԲԱ-
 ՆԵ | ՑԱՔ ՄԲ. ԼՈՒՍՍԻՈՐՁԻՍ, ԱՐԱՐԱՔ
 ԱՐԳԻԻՆՍ. | ՄԻԱՅԲԱՆՔՍ ՍԱՀՄԱՆԵ-
 ՑԻՆ Ի ՏԱՐԻՆ : Բ : ՊԱՏԱՐԱԳ Ի ՏԱԻՆԻ
 ՍՐԲՈՅՆ ՍԱՐԳՍԻ. : Ա. : | ԻՆՁ : Ա. :
 ԱՄՈՒՍՅՆԻ ԻՄՈՑ. ԿԱՏԱՐԻՁՔՆ | ԱԻ-
 ՐԷՆԻՆ ԱՅ. ԹՎ. : ՉՀԸ : (1329):

Հրատ. Ջալալյանց, Բ, 121: Ալիշան, 62: Լալայան, XXIV, 53: Սմբատյանց, 568:

496. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ա. ԳՐԻԳՈՐԻ գմբեթի հարավային կողի ներքևի մասում. մի քարի վրա, 4 տող.

ԵՍ ԱՆԴՅԱՆ
 ԹՈՍՓԵՑԻ
 ՌԿԱՅՐԻՄ
 ՍՐԵՍԱՅԻՆ

ԵՍ ԱՆԱՐԺԱՆ ՄԱ | ԹԷՈՍ ԳՐԵՑԻ | . . .
 ՀԱՅՐ ԻՄ | ՏԷՐ ԵՍԱՑԻՆ:

497. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ գմբեթի հարավ արևելյան կողի մի քարի վրա. 4 տող.

ԵՍ ԱՄԻՐ
 ԱՂԷՍ
 ՂԻՆԵՑԻ
 ՄԱՍՆ

ԵՍ ԱՄԻՐ | ԱՂԷՍ | ՇԻՆԵՑԻ ՄԱՍՆ :
 Խոսքը վերաբերում է գմբեթի նորոգմանը:

498. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ա. ԳՐԻԳՈՐԻ գմբեթի հարավ արևելյան կողի մի քարի վրա. 5 տող.

ԽՀՍ
 ՈՎՆ
 ԻՍՆ
 ԷՂԳ
 ՂԻՆԵՍԳ

ԽԼԱՅՍ, ՈՎԱՆ | ԻՍԻՆ. | ԶԼԱՂԱՂԱՅ | ՇԻՆԵՍԱՑ :

499. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ գմբեթի հյուսիսային կողին, խաչի շուրջը, 5 տող.

ԱՆՈ	ՎԱՆԵՅ
ԻՆ	ԻՉՄԱՍՈՒ
ԱՅ	ՆՔ
ԵՍՍ	Ս
ԱՍԱԻՆՈՍ	

ԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՏԱԽԻՈՍ ՀԱՆԵՑԻ
 ՄԱՍՈՒՆՔՍ :

500. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ա. ԳՐԻԳՈՐԻ գմբեթի նյուսխային կողին, խաչերի դիւխն,
յՍ ԲՍ ՈՂՈՐՄԻՅԻՐԱ 2 տող.
ՂԻՆ ԅՍ. ՔՍ. ՈՂՈՐՄԻ ՄԻՐԱՆՇԻՆ:

501. ՎԱՆԵՎԱՆ. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ գմբեթի արևմտյան կողին, խաչերի դիւխն.
ԽԱԶՍԲՐՀԱԶԵԵԻ ՄՐՈՆ ԽԱԶՍ ՓԻՐՀԱՄՋԻՆ Է: ՊԱՐՈՆ:

502. ՎԱՆԵՎԱՆ, ԳԱՎԹԻ արևելյան պատին, ներքուստ նենած խաչքարի
ոտորին մասամ. 7 տող.

Թ Կ
Ղ Ը
Ա Թ
ԿԱՆԱ ԱԲԱԲԻՆՅ
ՅԻԱՄԱԿԻ ԲԱԲԻՆՅ
ԲԿՊՍԻՆ ՌԴԻՄԻՋԻՆ
ԳԵՂԱ ԲԻՆՅԻՇԻՆ

ԹՎ. |:ՋԾԱ.: (1502):|
ԿԱՄԱԲԻՆ ԱՅ ԿԱՆԳՆԵՑԱԻ ԱԲ ԽԱԶԺԱ
ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵԼԻԲՍԷԹ ԷՊ
ԻՍԿՈՊՈՒՆ, ՈՐԻԻ ՄԻՐՋԻՆ,
ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻՌՅ ԻՇԽԱՆԻՆ:

Հրատ. Զալալանց, Բ. 121: Ալիշան, 62:
Սմբատյանց, 587: Լալայան, XXIV, 52:
Լուսանկ. 112

503. ՎԱՆԵՎԱՆ, վանքի վերևում գտնվող գերեզմանատան մեջ կանգնած
խաչքարի շրջանակներին.

ՆՐԱՅՐԱՅՐԱՅՐԱՅՐԱՅՐ
ՈՒԿԱԿԱԿԱԿԱԿԱԿԱ

Ի : ՆԿՁ : (1017) ԹՎ. Ա. ԿԱՆԻՈՒ. ՏՐ.
ՀԱՅՐ ԱԹԱՆԱՍ ՃՇՄԱՐԻՏ . . .
. . . ՇԱՏ ՁԱՆԻԻԲ ՅԻՇԵՑԵԲ Ի ՔՍ

Խաչքարը կանգնած է հոաստիճան պատ-
վանդանի վրա, բայց վերեի կեսը կոտրված է:
Լուսանկ. 113

504. ՎԱՆԵՎԱՆ, վանքի վերևում, կայերի մոտ, պատվանդանի վրա կանգ-
նած խաչքարի ճակատին և շրջանակներին, 5 տող.

· · ԱՐԻԶ · ԻՃՈՎՍՁԻՍ ·
ՈՐՈ 3ՍՈ ·
ՎԱՆՅ ԱՆԷՔ
ԱԾՈՂ ՈՐԱՔԱ
ԷՔ

Խաչքարի երեսը շարդոտված և հողմա-
հարված է, արձանագրությունը վերծանել չի
լինում:

505. ՎԱՆԵՎԱՆ, վանքի վերևում գտնվող գերեզմանատան մեջ ընկած խաչ-
 քարի բեկորի վրա.

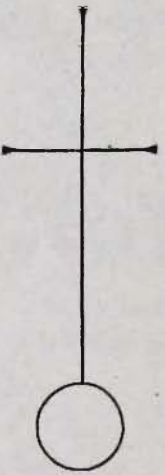
. . . . Գ Ո Ր Ե Ի Դ Ա Ի

Այս բեկորը խաչքարի վերևի մաս է. իհարար
 շարդոտված. հավանաբար նախորդի մասն է,

506. Բ. ԱԱՀՄԱՆԱԽԱԶ. պարզ, մեծ (250x110 սմ), մեջտեղից կտորված. ստորին մասը պատվանդանի վրա է, վերևի մասը ընկած նրա մոտ. գտնվում է ներքին Ալուչալուից Վերին Ալուչալու տանող ճանապարհի մոտ, մի թմբի վրա, ներքին Ալուչալուից մոտ 2 կիլոմետր հարավ, արևմտյան երեսին փոքր և պարզ խաչ, իսկ չորս բոլորը 20 սող.

ԿԱԵԲԱԵՐԱԻՆ ԱՅԿԱԳՆԵ
 ՅԱԱԵՆԱՅՓՐԿԻՉՍՁԵՌՄԲ
 ԴԵՌԻՅԻՇԻՆԱՌԵՏԱՍԱԻ

ՇԻՆԵ
 ՅԻԲԱ
 ՀԱԱԲՆ
 ԿԱԿԱ
 ՐՈՅԻԲ
 ՌԻԳԵԻ
 ՄԱՅՍ
 ՆՅՈՒ
 ՆԵՄԱԿ
 ԱՆԵԿՆ

ՈՐՈ
 ՂԱԲԵ
 ԻՍԱԿԱ
 ՈՅԵԶ
 ԳԵՂԻՅ
 ՄԿԱԿ
 Ա. Ե
 ՎԱԲԱ
 ԱԾԱԱ
 ՌՐՆԵ
 ԱԽԵՆ

ԵՅԻԱԱԳԱՆԱԾԱԿԻՆ
 ՓՈՍՆ ՀՌԻՆՈՐԲԱՌՆԱ
 ՐԵԳԻՇԵՐՆԻԲՋՆԱՅԱ
 ՓՆՆԱԿԻԻՐԶՌԿՈՅԻՐ
 ԳՐԱՃԵԱՅՆՎԱՌԵՐ
 ԱԲԿՅՐԵ ՅԻՆԹՆ ԶԼԳ

ԿԱՄԱԻ ԲԱՐԵՐԱՐԻՆ ԱՅ. ԿԱՆԳՆԵ ՑԱԻ ԱՄԵ-
 ՆԱՅՓՐԿԻՉՍ ՁԵՌԱՄԲԻ ԳԱԻԹԻ, ՅԻՇԽԱՆՈՒԹԵ.
 ՏԱՐՍԱԻՃԻՆ ԵԻ ՈՐԳՈՍԻ ԻԻՐ ԼԻՊԱՐՏԻ ԵԻ
 ՋԱԼԱԼԻՆ Ի ՍԱՀՄԱՆՍ Ի ՀՈՂՈՅ ԵԻ ԶՐՈՅ
 :Բ: ԳԵԼԻՑՈՐ Ի ԳԼՈՒԽՍ ԿԱՆ ՎԱՆԱՑՍ
 ԳՎԱՆՆԵՐՎԱՆԻՅ, ՇԱԽԱԻՐՎ ՆՈՎՆ ԵԻ
 ԱՆՄԵՌ. ԵԻ ՍԱԻԾԱԼՆ ԵԻ ՍԱԿՈՒՈՒՏՆ
 ԵԻ ՍԵՆԵԿՆ, ԱԽԵՆԵՑ ՃԱՆԱՊԱՐԶ ԵԻ ԾԱՄԱ-
 ԼԻՆ՝ ՓՈՍՆ ԶՈՒՐՆ ՈՒՐԲԱԹՆ ԱԻՐ ԵԻ ԳԻ-
 ՇԵՐՆ, ՄԻՋՆԱՏԱՓՈՒՆ ՇԱԲԱԹ ԿԻՐԼԱԿԵՆ,
 ԶՈՐ ԿՈՅՐ ԳԱՎՐԱՃ ԵԻ ԱՅԼ ՏԱՆՈՒՏԵՐԱԻԳ
 ԿՏՐԵՑԻՆ. ԹՎ. :ՉԼԳ: (1284):

Մանոթ. Բնագրի մեջ ՇԱԽԱԻՐՎՆՈՎ տեղանունը,
 վրա է դրված և խառն. հավանաբար Վանական արձա-
 նագրության մեջ հիշատակվածը ՇԱԽԱՌՆԱՀՈՎ տեղա-
 նունն է: Անորոշ է նաև մեր ԱՆԱՆՈՎ վերձանածը, որը
 վերականգնում ենք Մաքենյաց վանքի արձանագրու-
 թյան մեջ պարզ հիշատակված այդ տեղանվան հիման
 վրա: Այն Ատ. Օրբելյանի ցուցակում կա ԱՆՄԵՌՆԱՓՈՐ
 ձևով:

507. ՎԱՆԵՎԱՆ, վանքի վերևում, կալերի մոտ, մի շենքի պատի մեջ աղուց-
ված փոքր խաչքարի վրա. 1 տող.

ԻԹՎԻՍ: ԶԼԷԷՐ

Ի ԹՎԻՍ :ՁԼ: ԷՐ: (1481):

Բ. ԱՎԵՐԱԿԻ ԳՅՈՒՂԱՏԵՂ

508. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, օրորոցածև, գտնվում է եկեղեցու մոտ. հյուսիսային
կրկնին հեծյալ, դիմացը մարդ, որը մի ձեռքով բռնել է ձիու սանձը, մյուսով
մեծ դավ. մի այլ սարս՝ ձեռքին դաշույն. սրանց շուրջը մկրատ, գավազան, բլիթ.
Իոկ ներքևում գուլթան՝ ակնեքով և մի լուծով. շրջանակներին 3 տող.

ՍՏՍԻՃԱՆԻՆՈՐԷՈՐԴԻՅԱՆԴ
ԱՅՍԷՆԵՄԵՆ
ՊՁՃՄԵՐՎԻՃՎԿՄԿՍԻՍ

ԱՅՍ է շԱՆԳԻ ՍՏ ՍՓՃԱՆԻՆ. ՈՐ Է
ՈՐԴԻ ՄԱՀԴԵՍԻ ՄԻՐՁԻՆ.

ԹՎ. :ՌՃԾԱ: (1702):

Ծանոթ. ՍՓՃԱՆ անունը հավանաբար
ՍՏԵՓԱՆՃԱՆ, կամ ՍՈՒՔԻՍՍՃԱՆ պիտի
լինի:

509. ԽԱԶԻՍԱՐ, փոքր, կոտրված երկու մասի, ընկած է եկեղեցու արևմտյան
պատի տակ, հյուսիսային և հարավային կողերին ու թիկունքին մանր և ջարդոտ-
ված տառերով.

ԿՍ
ՄՈ
ՎՆ
Ա.
ԵՍ
ՂԱ
ՐԲԻ
ՆՍ
!!

ԲԻՄԱՐԳԻՍ
ԿՈՒԱԻՅՈՒՂ
ԻՍՍԱՐԳԻՍ
ԿՈ-ՀՈԳՈՂ
ՆԱՄԷՆ

Ի
ՈԻ
ՈՄ
Ի

ԿՍ.ՄՈՎՆ ԱՅ. ԵՍ ԴԱՐԲԻՆՍ . . .

Ծանոթ. Մնացած մասերում միայն
Սարգիս անունն է որոշ երկու անգամ:

Գ. ՆՈՒՅՆ ԳՅՈՒՂԱՏԵՂԻ ԳԵՐՆԶՄԱՆԱՏՈՒՆԸ

510. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, փոքր, օրորոցածև, հարավային երեսին հեծյալ, դիմացը
երեք մարդ, որոնցից մեկը սաղ է նվաղում, երկրորդն ու երրորդը լզարում են,
առջևներում սեղան՝ կերակրի ամաններով և
հացերով. պատկերների արանքում և ստորին
մասում 5 տող.

Ձ Ռ Ճ Ծ Ա

ԱՂԻ

ԱՐԵԱ ԻՆ

ՌԻՃԾԱԷՐՈՐՓԱՍՏԱՆ,
ՅԵՌԱԻ

ԹՎ. :ՌՃԾԱ: (1702). | ՄԱՅՐ | ՄԱՐԵԱՄԻՆ |.

ԹՎ. :ՌՃԾԱ: (1702) ԷՐ, ՈՐ ՓԱՐՍՏԱՆ | ՄԵՌԱԻ:

511. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, տեղից շարժված և ընկած է. քիվին 1 տող.

ՍԲԽԱԶՍՊԱՐՈՆՉԻՐԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ՊԱՐՈՆ ՄԻՐԻՆ:

Դ. ՎԱՆՔՈՎ ԽԱՐԱԲԱ

512. ԺԱՅՌԱՐԵԿՈՐԻ ՎՐԱ, որն ընկած է եկեղեցու արևելքում. հարավային երեսին 15 տող.

Է՛|
ՄԻՐՂ
ԷՍԿԱՆ
ԿԵԾԻ
ՂԽԱՆՍ
ՀՈԳՈՍ
ԲԻԿՈՒԹԻ
ԻՄՈՂԱՎՈՍ
ԻՆԻՄԱՐԻՆՆԵ
ԾՆՈՂԱԳ և
ՈՐԴՈՑ և ԴՍ
տերացոՎԿԱՐԴ
ԱՒԱՂԱԻԹՍ
ԻՂԵԾԷՔ ԹՎ
ԻՆ ՂԽ

ԵՍ | ՄԻՐՂ | ԷՍ | ԿԱՆ | ԿՆԵՑԻ | ՋԽՍՋՍ | ՀՈԳՈՑ |
ՓՐԿՈՒԹԻ | ԻՄՈՑ ԵՒ | ԱՄՈՒՍ | ԻՆ ԻՄ ՆԱՐԻՆԻՆ
ԵՒ | ԾՆՈՂԱՑ ԵՒ | ՈՐԴՈՑ ԵՒ | ԴՍ | ՏԵՐԱՑ. ՈՎ,
ԿԱՐԴԱ. Ի ԱՂԱԻԹՍ | ԻՇԵՑԵՔ. ԹՎ. : ՋԽ : (1491):

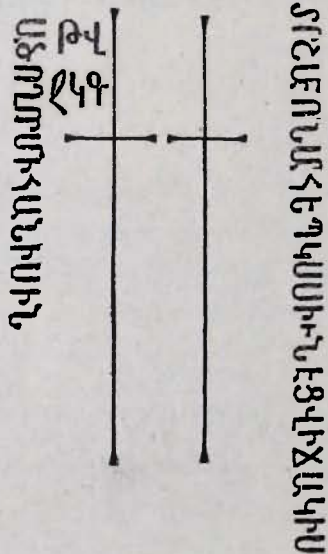
513. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է եկեղեցու հյուսիսում, քիվին 2 տող.

ԱՅՈՂՄԻ ԻՈՒԲՆԱՎԻՆ ՎՐԴԱՆՆԻՆ
ԱՌՎԼԻՆ ԹՎԿ՝ ՂԾԷ

ԱՅՈՂՈՐՄԻ ԽՈՒԲՆԱՋԻՆ, ՎԱՂՐԴԱՆՇԻՆ,
ԱՌՎԱՔԻՆՆԻՆ, ԹՎԱԿԱՆԻՆ:
: ՋԾԷ : (1508):

Մանր. Մի շարքով, իրար կից, կանգնած են վեց խաչքարեր, որոնցից միայն ալո մեկն
անի արձանագրություն:

514. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և պարզ, կանգնած է եկեղեցու հյուսիսում, շրջանակ-
ներին և թևերի արանքներում.

ԹՎ. : ՋԿԳ : (1514). ՏՐ. ՇՄԱՒՈՆ ԱՐԷՊԼԻՍՅԱՆ
ԿՈՊՈՅՍ ՍԻՆԵՑ ՎԻՃԱԿԻՍ: ԱՅՈՂՈՐՄԻ
ԼՅՈՎԱՆՆԻՍԻՆ:

Մանր. ՍԻՆԵՑ = ՍԻՆԵԱՑ, չենք ուղղում,
որովհետև հանդիպում է հաճախ. տեղական արտառա-
նությունն ձև է:

515. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, հարավային երեսին խորաններ ու խաչեր, իսկ շրջանակներին 5 սող.

ԵՍԻՍԷՏԻԿԿԵՑՍԻԿԱՉԲԻԽՍ
 ԵՍԻՍԷՏԻԿԿԵՑՍԻԿԱՉԲԻԽՍ
 ՄԻՆԿԻՐՈՍԻՆ

ԵՍ ԱՂՃԱԳԱԼԱԼԵՐԿՐԻ ՍԵԻՏԻ, ԿԱՆ
 ԿՆԵՑԻ ՄԲ ԽԱԶԼՍ, ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՈՐԿՈՑ
 ԻՄՈՑ ՍՍԲՏԻՐՈՍԻՆ | ԹՎ. : ՌԿԸ : (1619):

516. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, փոքր, նախորդի մոտ, արևելյան ճակատին 6 սող.

ԹՎ. Ռ. : Հ. : Բ՛Է
 ԵՍՎԱՆԿ
 ԱՆԷՐՑՍԿԳ
 ՄԵՑԻՄԲԻՉՍ
 ՈՐԿՈՅԻՍԱ
 ԵՍՈՒՐԻՆ

ԹՎ. : ՌԶԲ : (1623) ԷՐ |. ԵՍ ՎԱՆԱԿ |
 ԱՆ ԷՐԷՑՍ ԿԼԱԶ ՄԵՑԻ ՍԲ. ԽԼԱԶՍ |
 ՈՐԿՈՑՆ ԻՄ ԱՍՏՈՒԽ | ԽԱՏՈՒՐԻՆ :

517. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, մեծ, գտնվում է եկեղեցու հարավ-արևելքում. հյուսիսային երեսին նվաղող, պարող և դավ ու հաց ընած մարդ, դիմացը կերակրաման՝ մեջը երկու ձուկ, սուր ծառին նստած թռչուն և հավիտենական ության գունդ. շրջանակներին 4 սող.

ԻՄԻՉՍԲԱԷԽՍՅԱՃՈՒԲԵՐՄԻԹ
 ԻՄԻՉՍԲԱԷԽՍՅԱՃՈՒԲԵՐՄԻԹ
 ԱՅՊԿԵԿԵՆԱՐ

ՍԲ. ԽԼԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ ՀԱՃՈՒԲԻՆ,
 ՈՐԿԻ ԱՂԱՅՊԷԿԻՆ, ԵՐԿՐԷՆ ՄԱՂ |
 ԱՒՈՒՉՈՑ, Ի ԳԵՂՉԷՆ ԲԱԶՄԱՑՏՈՒ
 ՍՈՑ. ԹՎ. ԻՆ : ՌՃԸ : (1659):

518. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երեսին 6 սող.

ԱՅՍԷՅ
 ԱՆԳԻՍ
 ՏՇՐԿԻ
 ԿԻՆ
 ԹՌՃ
 Խ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՍ | Տ ՇՐԿԻ | ԿԻՆ. |
 ԹՎ. : ՌՃ | Խ : (1691):

519. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, փոքր, հարավային երեսի շրջանակին 1 սող.

ԱՍԷՅԱՆԳԻՍՄԻՒԼԻԱՆ

ԱՂՑՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՍ ԻԼԽԱՆԻՆ |

520. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, փոքր, արևելյան ճակատին խորան ու խաչ և շրջանակներին 3 տող.

ԱՍՍԷՏԱՆԳԻՍ
ՄԱՅԻ
ՂՎԿԻՆԵՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍՏ ԱԶԻՉ ՊԵԿԻՆ:

ՎԱՆՔԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏԱՆԸ

521. **ԽԱԶՔԱՐ**, մեծ, թևերի շուրջը 8 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՄԹԱ
ԹՈՍԻԿԱՆ
ԿԵՑԱԼՔԻԱ
ՀԱՄԷՆՈՂՈ
ԲՄԻԱՍԷՔ
ԹՎ Բ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ԹԱԹՈՍԻ. ԿԱՆ
ԿՆԵՅՑԱԻ ԶԽԱՉ. ԱՄԷՆ. ՈՂՈՐՄԻ
ԱՍԷՔ. ԹՎ. :Ռ: (1551):

Ծանոթ. Աջ մասում միայն երկու տառ է գրված և չի շարունակված:

522. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, մեծ, հյուսիսային երեսին որսորդ, գոտիից կտի կապարճ, ձեռին մահակ, դիմացը ոչխոր խուզելու մկրատի երկու մասերն անջատ և փախչող քարայծ. շրջանակներին 3 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏԻԹԱՏԻՆՈՐԷՈՐԴԻ

ՂՎՈՊԳՎԷՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԻԹԱՏԻՆ,
ՈՐ է ՈՐԴԻ ԱՆԳՐԵԱՍԻՆ.
ԹՎ. :ՌՃ: (1651):

ԹՈՃ

523. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, տափակ, երեսին 5 տող.

ՄԱՈՒՏԱՆԳԻՍՍ
ՄԱՆՈՒՄԷՐՍՐԳՍ
ԻՆԳՎԻՆՈՐԿՈՆ
ԻՆԿԻՆԸՆԸԼԳ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏՍԱՆՈՒՏԷՐ ՍԱՐԳՍԻՆ. ԳԵ
ԱԻՂՆ ՈՐ ԿՈԶԻ ՂՔԿ. ԹՎ. :ՌՃԼԳ: (1684):

Ծանոթ. Առաջին բառի տառերը գրված են անկանոն. գլուղ անունը- ՂՔԿ- հավանաբար կրճատ է գրված: Օրրեյանի ցուցակում հիշված է Գեղարքունիքում ՂՍԽԹ անունով, այն գլուզերի մաս, որոնք մերձավոր են այս վայրին:

524. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածե, հյուսիսային երեսին հեծյալ, ձեռքերին դաշույն և հրացանի նման դենօ, առջևում փախչող քարայծ, երկու նվագողներ և դավ ու հաց լոնած մարդ, դիմացները գուլթան՝ մի լուծով. ապա պնակներով ու լավաշներով սեղան և ներքևում կրկին մի հեծյալ՝ դաշույնը ձեռին. վերևում 4 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՊԵՏՐՈՍԻՆ
ՈՐԴԻՍԻՐԷԿԱՆԻՆ
ԹՎ ԸՄԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՊԵՏՐՈՍԻՆ. | ՈՐԳԻ
ՍԻՐԷԿԱՆԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԾԷ : (1708) :

525. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, երեսին 5 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳ
ԻՍՏՂԱԱՅ
ՊԷԿԻՍՈՐԴ
ԻԱԶՄԻՆ
ԹՌՃԻ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՂԱՅ | ՊԷԿԻՍ.
ՈՐԳԻ | ԱՐՁՈՒՄԱՆԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԽ : (1691) :

526. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, քիվին 2 սող.

ԵՍԹԻՐՎԱՆԷՍԿԱՆ
ԿԵԳՈՒՂԽԱՆԷՐՍ

ԵՍ ԹԻՐՎԱՆԷՍ ԿԱՆ | ԿՆԵՅՈՒՑԻ, ՋԽԱԶԵՐՍ:
ՎԵՐԻՆ ԱՂՈՉԱՂՈՒ

527. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածե, հարավային երեսին վզնոցներով կին, մահակը ձեռքին երկճղանի ղլխարկով տղամարդ, առջևում մեծ այծ. ուլեր ու ոչխարներ, սրանց ետևում շուն. արևելյան ճակատին 5 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏՈՒԼ
ՈՒԽՃԻՆ
ՈՐԴԻԳՈՉ
ԹՎՂՂՈՒՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՈՒՂՈՒ ԽՂՈՒՆ. | ՈՐԳԻ
ԳՈՒՉՈՒՆ | ԹՎ. : ՋՁ : (1457) :

528. ԽԱԶՔԱՐ, սլարդ, քիվին 1 սող.

ԵՍՏԻՐՎԱՆԷԿՅԻՆԸՄԲԱԷԻԱՄԻՉԻՆ

ԵՍ ՄՈՒՎԱՏՍ ԿԱՆ | ԿՆԵՅՈՒՑԻ ԽԱԶՍ
ԲԱՐԵԽԱՒՍ ՄԻՐՁԻՆ. | ԹՎ. : ՋԺՁ :
(1537):
Հրատ. Սմրառյանց, 569. (ալյան, ՄԻՄ,
8 (հրկոսի մոտ էլ թվականը սխալ է ՋԴ.))

529. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, զեղաքանդակ, քիվին 1 սող.

ՍԲԽԱՉՍՊՈՏԱԻՆ ԹՎՈՒԲ ՍԲ. ԽԱԶՍ ՊՈՒՏԱԽԻՆ. | ԹՎ. : ՌԲ : (1553) :

530. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, հարավային երեսին հեծյալ, առջևը վիշապի վրա վազող եղջերու, գավը ձեռին մարգ, ուտելիքի պնակ և հավիտեանականության գուռը. շրջանակներին 3 տող.

ԱՅՍԷՆՆԳԻՍ

ՀԱԽՆՉԱԼԻՆՈՐԴԻԱՄԻՐԻՆՍ . .

ՍՆՃԻՍ

Ա. ՊՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ՝ ՀԱԽՆԱՋԱՐԻՆ,
ՈՐԿԻ ԱՄԻՐԽԱՆՐԻՆ՝ | ԹՎ. : ԶՂԹ. :
(1550):

Հրտա. Մ. Բառայանց, 589, Հալայան XIX, 8
(Երկուսի մոտ էլ թվականը սխալ է . 27.)

531. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

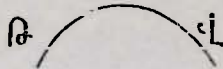
ՍԲԻԱՋՍԳՌԼՌԴԻՆ ԹՎՌԲԻԲ ՍԲ. ԽԱԶՈ ԳՈՒԼՈՒՄԻՆ. ԹՎ. : ՌԻԲ: (1573):

Մանր. Թվականը ունի ավելորդ առա:

532. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդների մոտ, քիվին, ճակատին և խորանի շուրջը 4 առող

ԵՍԱՄԻՐԻՎՅԵՍՆԱՍԻՍ
ԵՅԻԽՆԲՐԻՍՍ
ՃԱՆԻՆ

ԵՍ ԱՄԻՐԽԱՆ, ԵՍ ՆԱՍԻՊՍ | ԿԱՆԳՆԵՑԻ
ԽԱՍՉԱՍ, ԲԱՐԵՍԽԱՍ | ՃԱՆԻՆ. ԹՎ.

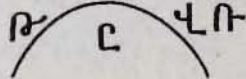

Մանր. Թվականի տառերը չեն գրված, նախորդների ոճի քանդակներ ունի և նույն տոհմին է վերաբերում. ժամանակով մոտ նախորդներին:

533. ԽԱԶՔԱՐ, հասարակ, քիվին և խորանի վերին մասերում.

ԵՍԱՄԻՐԻՎԱՆՆԿՍԻՎՅԵՍՆԱՍԻՍ

ԵՍԱ. ՄԻՐԽԱՆ, ՂՈՒԿԱՍ.
ԹՎ. : ՌԸ: (1559):

534. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, երեսին 3 առող.

ՄԱՐԵԱԿՆԿՈՂԱԿԻՑՎԱՂԱԹՆԷՑԻՃԻՆՈՒ

ԱՅՍԷՆՆԳԻՍ

ՄԻՈՐԴԻՃԻՐՈՄԻՆ ԹՎՌՃԻԱ +

ՍՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՄԱՐԵԱՄԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ ՎԱՂԱԹՆԵՑԻ
ՃԻՆՈՒՍԻ ՈՐԿԻ ԾԻՒՈՄԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԻԱ: (1672):

535. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, օրորոցաձև, գտնվում է գերեզմանատան կենտրոնում, հարակալին երեսին խորաններ ու խաչեր, Նյուսիսայինին՝ հեծյալներ՝ հարս ու փեսա, հարսի ձիու սանձից բռնած մարդ, պարողներ, գավ և հավիտենականության գունդ, շրջանակներին, պատկերներին արանքներում և արևելյան ճակատին

ԱՋԻՆԿՈՂԱԿԻՑՆԻՒՄԱՊԻՆՆՕՐՆԲԱՐՍԵՂ

ԹՎ Ռ Ճ Ի Ա

Ի Գ Ե
Ղ Ղ Ն
Հ Ո Ս Դ Ա Կ

Ղ Ա Թ
Խ Ա Ի Ն

ՄԱՊԱՐԱՆԵԽԱՆԻ

ԲՅՅԻՆՆՕՐՆ

ՄԲ. ԽՂԱՅՍ ԲԱՐԵՆԱԽՂԱՅՍ ՆԻՒԱՋԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑՆ ԻԻՐ ՂԱՊԻՆ,
 ՀՕՐՆ ԲԱՐՍԵՂ | ԲԱՀԱՆԱՅԻՆ, ՄՕՐՆՂԱԻԹ ԽԱՆԻՆ | Ի ԳԵՂՉՆ
 ՀՈՍՊԱԿ: ԹՎ. :ՌՃԻԲ: (1673):

Մանոք. Գլուղանվան վրա կրճաաման նշան կա, ըստ երևույթին լրիվը լինելու է ՀՈՍԱՊԱՐՍԵՂ, որպիսի անուն կա և այլուր:

Հրատ. Սմրատյանց, 569: Լալայան XIX, 8 (երկուսի մոտ էլ անձնանուններն ազգազգած են):
 Լուսանկ. 115 (մի երեոր):

536. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, տտփակ, երեսին 6 տող.

**ԱՅՍԵՀԱՆ
 ԳԻՍՏՄԱԻ
 ԱՆԻՆԿՈՂ
 ՑԱՄԻՐԻ
 ՆԹՎ Ռ
 Ճ Ի Ա**

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՈՍ ՄՍԻՐԻԱՆԻՆ.
 ԿՈՂԱԿԻՅ ԱՄԻՐԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽԱ.:
 (1692):

Հրատ. Սմրատյանց, 569: Լալայան, XIX, 9.
 (երկուսի մոտ էլ թվականը և Ամիբ անունը սխալ է):

537. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, Նյուսիսային երեսին անթամբ ձի, մարդ՝ ձեռին գավ, աքցան՝ վրան միայն թվականը.

ԹՎ Ռ Ճ Ի Ա

ԹՎ. :ՌՃԽԱ.: (1692):

538. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, օրորոցաձև, հարավային երեսին հարսը ձիու վրա, զրա սանձից բռնած մարդ, գավը և բլիթը ձեռներին բռնած երկու պարողներ, ապա թռչուն, շրջանակին և քանգակների արանքներում 3 տող.

**ՌԴԻՄԱՐՈԹԻՆ
 ՍԲԻԱՀՄԲԱՐԷԻՄԱՍՂԱԴԱԼԻԿ,
 ԹՎ Ռ Ճ Կ Բ**

ՄԲ. ԽԱՅՍ ԲԱՐԵՆԱԽՂԱՅՍ ՊԱԳԱԼԻՆ,
 ՈՐԴԻ ՄԱՐՈԹԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԿԲ: (1713):

539. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 6 տող.

ԱՅՍԷ Հ
ԱՆԳԻՍ
ՏԱՆԻԱՂ
ԻԻԱՏՈ-
ՐԻՆՀՈւ.
ՈՄԻՍԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍ|Տ ԱՆԻԱՆ|ԻՆ,
ԽԱՄՈՒ|ՐԻՆ, ՀՈՒՐՈՒ|ՈՒՄՂՍՂԻՄԻՆ.

540. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 3 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍ
ԱՂԻՆԻՆՈՐԻ
ՏՐՊԱՐՍԵՂԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍ| ԱՅՏԻՆԻՆ,
ՈՐԳԻ| ՏՐ. ՊԱՐՍԵՂ.ԻՆ.

541. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 5 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆ
ԳԻՍՏԵՂԻ
ԿԻՆՈՐԻ
ԽԹՈՆՃԱ
ՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆ|ԳԻՍՏ ԵՂԻ|ԿԻՆ,
ՈՐԳԻ| ԽԱԹՈՒՆՃԱ|ՆԻՆ:

ԱՆՅՅԱԼՈՒՄ ԱՅՍՏԵՂ ԵՂԵԼ ԵՆ ՆԱԵՎ ՀԵՏԵՎՅԱԼՆԵՐԸ

542. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ.

Այո է համգիստ Մկրսչիմ. ոլորւի առագէֆ. թվ. :մ: (1551):

Հրատ. Սմրատյանց, 569: Լալայան, XIX, 8:

543. ԽԱԶԳԱՐԻ ՎՐԱ.

Սուրբ խաչս բարեխառն պապի որդի Փառարայիմ.

Սանոթ. Փասարա անունը համարում ենք կասկածելի:

Հրատ. Սմրատյանց, 569: Լալայան, XIX, 9:

ԼԻՃԲ (ԱՆՅՅԱԼՈՒՄ ԳՅՈԼ)

Դյուղի հին անունը հայանի չէ, տեղադիր հեղինակները ենթադրում են, որ մինչև մոտակ անցյալը թուրքերեն Դյուլ անվանումը պարզ թարգմանություն է եղել հայերենից, հետևաբար հին անունը պիտի լիներ Լճատեղ, Լճագյուղ կամ Եղեգնագյուղ. սակայն աղբյուրների մեջ նման անվան հիշատակություն չկա:

Արձանագրություններ ունեցող հին հուշարձանները դանվում են դյուղի հարավ-արևմալան եզրին բարձրացող ըրրի հարթ դադաթին. այստեղ մի շրջապարսպի մեջ են Մաղկեվանքը, ս. Աստվածածին եկեղեցին և ընդարձակ գերեզմանատունը:

Ս. Մաղկեվանք, մի փոքր մււառու է, կից շրջապարսպի հյուսիս-արեւելյան անկյունին. ծածկն ու պատերի վերին մասերը փլած: Մատուռի ներսում կանգնած են երեք խաչքար՝ երկուսը մեկ, երրորդը առանձին պատվանդանի վրա. պատկանում են միևնույն դերդաստանին և ունեն արժեքավոր արձանագրություններ. դրանք միաժամանակ այստեղի հնադուր հուշարձաններն են. առաջինը թվադրված է 1284 թ. (ՆՅ 544):

Բ. Գերեզմանատուն, բոնում է պարսպափակի ողջ տարածությունը և շրջապատում եկեղեցիներին: Այստեղ կան մեծ թվով խաչքարեր և տապանաքարեր՝ մի մասը բարձր արվեստի գործեր. հնագույնն ունի 1291 թ. (546):

Գ. Ա. Աստվածածին, շինված է ճեղքած քարերով և փայտածածկ է. գտնվում է Բրա-
 փակի Ելասիս-արևմտյան մասում, Ծաղկեվանքից մոտ 50 մետր հեռու: Պատերի, մանավանդ
 բեմի ներսի կորուսված մեջ աղացված են բազմաթիվ խաչքարեր, որոնցից հինը՝ 1456 թ.
 (.Մ 589): Այստեղ, արձանագրություններն ընդօրինակելու ժամանակ, բեմի վրա ընկած վիճա-
 կում դասնք Արտաշեսյան սահմանաքարի մի բեկոր՝ արամեերեն արձանագրության մնա-
 ցորդներով, որը և անմիջապես տեղափոխեցինք Ներևան:

Մեր ժողովածուի մեջ ամփոփված այս գլուղի 58 արձանագրություններից միայն 6-ն է
 եղել հրատարակված:

Ծ Ա Ղ Կ Ե Վ Ա Ն Ք

544. ԽԱԶԲԱՐՆԸ, երկու հատ. կանգնած իրար կից մեկ պատվանդանի վրա.
 դանվում են Ծաղկեվանքի ներսում արևելյան ոլատի տակ. արձանագրու-
 թյունը սկզբնական է ներքևի մասում, շարունակված երկուսի վրա. 8 տող.

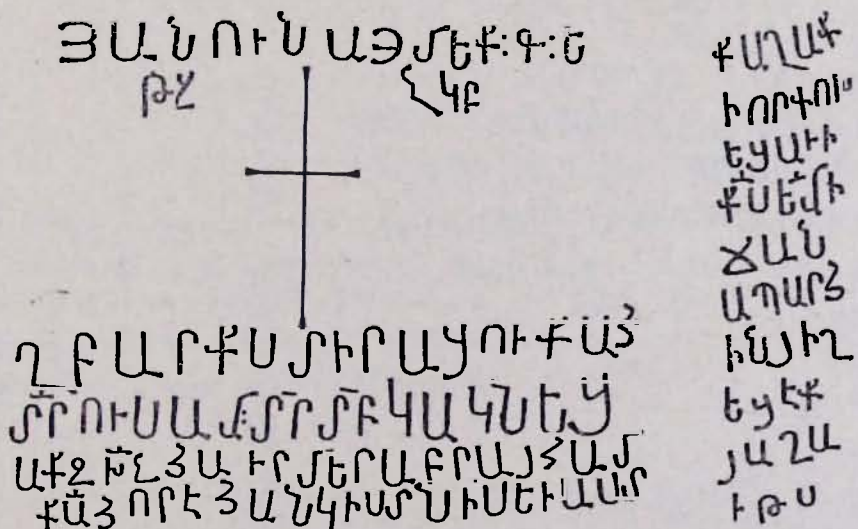
ԻՔՎ

ՉԳԻԿԱՊԻՐԿԻ ԱՆԱԲԻՆԱՆՅՐԱԶ ԲՈՒՄԿԱՐԵԱԲ ԲԻՅՅԱՅՐՈՒՄ ՅՆԱՅԻՆԵՐՄԵՐ ԱՇԽԱՏԱՆՈՂԵԱՔ	ՄԵԲԵԵՂԵԱՅՐԱԲՆՅԷՔ ԱՅՆԵԲԱՅԼՔՍԿԱՆԿՆԵՅԱ ՄԵՐՈՅՅՊԻՆԿՈՒՍԱԿՐԱՆ ԲՄՆՈՒՅՈՂԵԲԵՆՈՂԱՅՄ ԵԻՆԱԹՈՒՄԻՆԵԲՎԵՐՄԵ ԲԱԿՆԱԶՂՃԵՔԱՐԻՆԱԿ ԴՆԻԿՆԱՅՆՁԻՆՔՈՒՆԵՅ	Ի թվ. : 219: (1284) Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅ. ՏՐ. ԳԻԻԳՈՐԻ ՄԵՔ : Ե: ԵՂԱՍԵՐ՝ ԱՐ- ԲԱՀԱՄ ԲԱՀԱՆԱՅ. ԱՆԱՐԺԱՆ ՀԱՅ- ԲԱՉԱՅՆ ԵՒ ԱՅԼՔԱՍ, ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ ՁԽԱՉԱՅՐԱՍ, ՀԱԻՐԵՂԱՍԻՐ ՄԵՐՈՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ, ԿՈՒՍԱԿՐԱՆՍ՝ ԲԱՀԱ- ՆԱԻ ԲԱՉՄԱՉԱՐՉԱՐ ՍՆՈՒՅՈՂԻ.
---	---	--

ԵՒ ԾՆՈՂԱՅ ՄԵՐՈՅ ՀԱՅՐՈՒՍԻՆ ԵՒ ԽԱԹՈՒՆԻՆ, ԵՒ ՔՎԵՐ ՄԵՐՈՒ |
 ՅԱՂԱԽԹԱ ՅԻՇԵՑԻՔ: ԵՒ ԼԻՐ ՄԵՐ : Բ: ԱԿՆ Ի ՋՂԱԾՔԱՐԻՆ՝ ԽԱՄՈ
 ՇԻՆԱԾ: ՊԱՀՈՂ, ԷՍՔ ԳԱՐԱՊԻՍ ԳԱՆՁԻՆ ԱՐՔՈՒՆԵԱՅ:

Ծանոթ. Հրատարակիչների մոտ կան մեծ աղավաղումներ, մանավանդ վերջին մասում:
 Հրատ. Շահաբույանց, Բ, 248; Ալիջան, 54; Սմբատյանց, 518; Կալայան, XVIII, 142;
 Լուսանկ. 116 (երկու մասից)

545. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, ղեղաքանդակ, կանգնած է Ծաղկեվանքի ներսում,
 հյուսիսային ուղախին կից. ճակատին և հարավային կողին.

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ՄԵՔ : Գ: ԵՂԱՍԵՐ՝ ԱՐՔ ՏԻՐԱՑՈՒ ԲԱՀԱՆԱՅ, ՏՐ. ՈՒՍԱՄ, ՏՐ. ՏԻՐ
 ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ ԶԽԱՉԱ ՀԱԻՐ ՄԵՐ ԱՐԱՅՅԱՄ՝ ԲԱՀԱՆԱԻ, ՈՐ Է ՀԱՆԿԻՍՏՆ-

ԻՍ ԵՒ ԱՍՏՔԱՂԱՔԻ, ՈՐ ՓՈՈՍԵՑԱԻ ԻՎՅՍ. ԵՂՈՒՍԱՂԷՅՄԻ ՃԱՆ ԱՊԱՐԷՒՆ.
ՅԻՇԵՑԷՔԻՅԱՂԱԻԹՍ: ԹՎ. :ՉԿԲ: (1313):

Ծանոթ. Պատվով գրված ՏԻՐ անձնանունը կարելի է վերծանել ՏԻՐԱՏՈՒՐ, ՏԻՐԱԽԱԳ,
ՏԻՐԻ, ՏԻՐԱՆՅ և այլն:

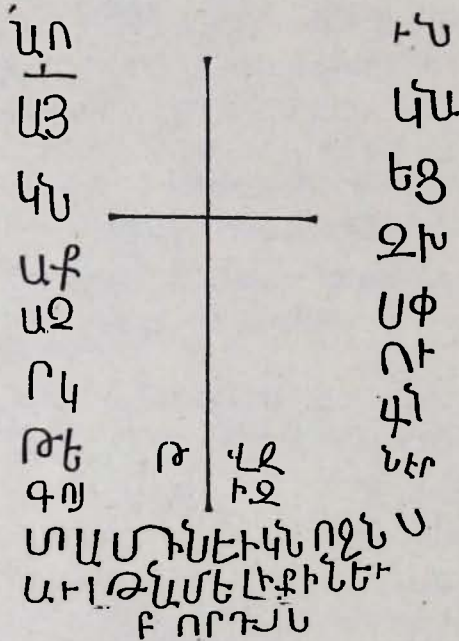
Լուսանկ. 117 (3 մասից)

Գ Ե Ր Ե Ջ Մ Ա Ն Ա Տ Ո Ւ Ն

546. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, կանգնած է գերեզմանատան հարավային մասում, մի
թմբի վրա. տակին եղծված արձանագրություն, 2 տող.

ԹՎԶԻԿԱՆԿՆ...ԱԻԽԱՆՍԱՂ: ԹՎ.:ՉԽ:(1291)ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ ԽԱԶՍ
ԱԲԻՆԵԷԷ ԳԱ.....ՆՈ..... ԵՒ ԵՂԲԱԻՐԻ . . . ՆՈՐԱՂ

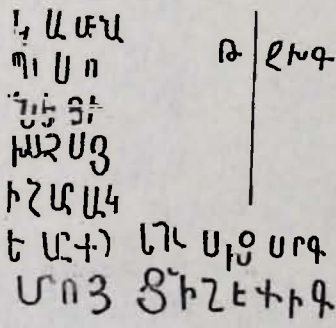
547. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, հինգ հատ, կանգնած են Ծաղկեվանքի արևմտյան պատի
ղեմ, իրար կից. պատկանում են մի ընտանիքի.
Ա. ՀՅՈՒՄԻՍՍԱՅԻՆԻ շրջանակներին և ստորին մասում.

ԱՆՍԻՆ ԱՅ. ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ ՉԽԱԶՍ
ՓԻԿՈՒԹԵ ՀՈԳՈՅՆ ԷՐԻՏԱՄԻՆ ԵՒ
ԿՆՈՋՆԻ ՍԱԻԼԹԱՆ ՄԵԼԻՔԻՆ ԵՒԻԲ:
ՈՐԳՈՅՆ. ԹՎ. :ՉԻՉ: (1477):

Լուսանկ. 118

548. Բ. ՀՅՈՒՄԻՍՍԱՅԻՆ շրջանակի ստորին մասում, տակին և թևերի արան-
քում. արձանագրությունը խիստ մաշված
և անորոշ է, երևում են միայն առանձին
բառեր և տառեր. թևերի շուրջը եղած
թվականն է միայն լավ պահպանված, որ
է՝ ԹՎ. :ՉԽԳ: (1494):

549. Գ. ՏԱԿԻ ՄԵՇ ՎԱՐԴՅԱԿԻ ԿՈՂՔԵՐԻՆ, 3 սող.

ԷՍԱԲՐՊՂՍ
ԱՐԵՄՍՈ
ՍՈՒՔԻԱՍ

ԿԱՒՇԻՆՍ
ԻՆՍԵՒ
ԻՆՊՏՐՍ

ԵՍ ԱՄԻՐ Պ.ՈՂՂ.ՈՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
ԽԱՂՁՍՍՍՄԱԻՐ ԻՄ ՍՈՒՆԻՆ ԵՒ
ՍՈՒՔԻԱՍԻՆ. Պ.ԵՏՐ.ՈՂԱ:

Լուսանկ. 119

550. Դ. ՏԱԿԻ ՄԱՍՈՒՄ. 3 սող.

ԷՍՍՈՒՔԻԱՍԿԱՆԻՉԻՉԱԶ
ԱՎԱՅՔՆԵԻԿՆՈՂԻՐԳՈՒ
ԼՓԱՇԻՆ

ԵՍ ՍՈՒՔԻԱՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱՂՁՍՍ
ԱՂՁԱՐԻԱՅ ՔԱՀԱՆԱԻՆ ԵՒ ԿՆՈՋ
ԻՐ ԳՈՒՂՓԱՇԻՆ:

551. Ե. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ, 1 սող.

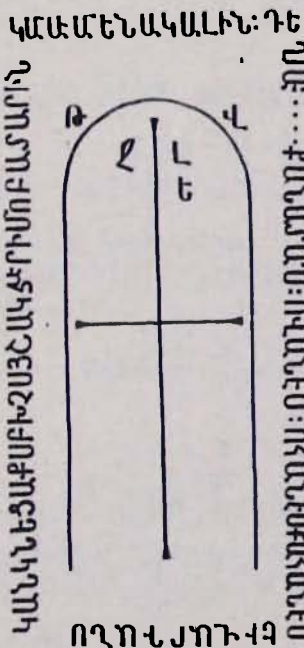
ՎՃԲԼԱՄԷ ԷԿԵՍԵՒՍՈՒՔԱՄԵԹՂԿԸ:

ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԼԻՍԱԻՍ ԲԷԿԷՍԻՆ ԵՒ
ՍՈՒՔԱՍԻՆ. ԹՎ. :ՁԿԸ: (1519):

Մանույ. ԲԷԿԷՍՍ անունը կասկածելի է, նախ՝ Բ տառի ստորին մասում մի կլուստ կա. ապա զրանից հետո մի տառ ջնջված է, պարզ չի՝ զրջի կողմից թե հեռացվում. ալբ տառի մնացորդը Ա-ի նմանություն տալի:

Լուսանկ. 120

552. ԽԱՂՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, չորս շրջանակներին և խորանի վերին անկյուններում. 5 սող.

ԿԱՄԱԻ ԱՄԵՆԱԿԱԼԻՆ ԴԵՂՂՍ, ԲԱՎԱՔԱՍ,
ՆԱՏԱՐՍ, ՈՎԱՆԷՍ, ՈՂԱՆԷՍ ՔԱՀԱՆԷՍՍ ԵՒ
ՎԱՐԴԱՆՍՍ ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ ՍԻ ԽԱՂՁՍ ՅԻՇԱ-
ԼՏԱԿ ՀԱԻՐ ԻՄՈ ԲԱՏԱՐԻՆ. ԹՎ. :ՁԿԸ: (1486):

553. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, ԵՐԿՈՒ ՀԱՄ. զԵՂԱՔԱՆՂԱԿ, ԿԱՆՁՆԱԾ ԵՆ ԻՐԱՐ ԿԻՅ, ՄԱՊԿԵՎԱՆՔԻ ԱՐԼՄՈՒՄՔՈՒՄ.

Ա. ԹԵՎԵՐԻ ԱՐԱՆՔՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ, 3 տող

ԹՎ

2 | 42

ԹՎ. : 242: (1515) ԵՍ ԳՐԻԳՈՐՍ ԿԱՆԿՆԵՅԻ ԽԱԶՍ ԷՂԲԱԻՐ ԻՄ ԽՈՃԻԿԻՆ:

ԵՍ ԳՐՍԿՍՑԻԻՆԵՂԲ
ԼԵԻԼՆՈՃԻԿԻՆ

Լուսակ. 121

554. Բ. ԳԻՎԻՆ ԵՎ ԹԵՎԵՐԻ ԱՐԱՆՔՆԵՐՈՒՄ, 2 տող.

ԱԾՈՂՐՄԻՒՈՆԴԱՂԻՆ

ԹՎ | 45

ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԽՈՆԴԱՂԻՆ. | ԹՎ. : 245: (1528):

ԽԱԶԲԱՐԵՐ, ԵՐԿՈՒ ՀԱՄ, մեծ և զԵՂԱՔԱՆՂԱԿ, ԿԱՆՁՆԱԾ ԵՆ ԻՐԱՐ ԿԻՅ, զԵՐԵՂՄԱՆԱՄԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ:

555. Ա. ԳԻՎԻՆ ԵՎ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ, 2 տող.

ԵՍԱՐԳՈՒԼ ԿՆՑԲԻՉ

|

ԵՍ ԱՄԻՐԳՈՒԼ ԲԿԱՆԿՆԵՅԻՑԱՂԲ
ԽԱՂԱՍՍ | ԵՂԲՈՐ ՄԵՐ ՇԻԽԻՆ. | ԹՎ. : 242: (1517):

ԵՂԲՈՐՄԵՐՂԻՒՆԻՆԹՂԿՁ

556. Բ. ԳԻՎԻՆ ԵՎ ՇՐՁԱՆԱԿԻՆ.

ԵՍՈՍԿԱՆԵՐԵՅՄԻՐՄԱԳՄԻՆԿԿԵՅ

ԵՍ ՈՍԿԱՆ ԷՐԷՑՍ, ՈՐԴԻ ՍԱՐԳՍԻՆ,
ԿԱՆԿՆԵՅԻՒ ՄԻ ԽԱԶՍ

ԻՄԲԻԱՁ

Մանոր. Մտորին մասի վրա պիտի լիներ շարունակությունը, որը ծածկված էր և բացել չկարողացանք:

Լուսակ. 122

557. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, ԵՐԵՐ ՀԱՄ, ԿԱՆՁՆԱԾ ԵՆ ԻՐԱՐ մոտ, ածածին ԵԿԵՂԵՅՈՒ ԱՐԼԵԼԵՅԱՆ ԿՈՂՄՈՒՄ. ՎԵՐԱՔԵՐՈՒՄ ԵՆ մի ընտանիքի:

Ա. ՀԱՐԱՎԱՑԻՆԻ ՔԻՎԻՆ և ԽՈՐԱՆԻ ԱՆԿՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ, 2 տող.

ԻԵՍԲԻՍՂԱԿՆՑԻԻՆԵՂԲԱՆԵՐԻՆԻՆ

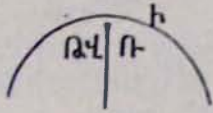
ԵՍ ԲԱՐՍԵՂՍ ԿԱՆԿՆԵՅԻ ԽԱԶՍ
ՀԱԻՐ ԻՄ ՄԽԻԹԱՐԻՆ. | ԹՎ. : 242:
(1522):

ԹՎ | 42

Լուսակ. 123

558. Բ. ՄԻՋԻՆԻ քիվին և Խորանի վերին անկյուններում, 2 սող.

ԽՁՍԲԱԽԱՍԲԱՍԵ ՂԻՅ

ԽԱՉՍ ԲԱՐԷՅԽԱԻՍ ԲԱՐՍԵՂԻՆ.
Ի ԹՎ. : (ԻԻ): (1571):

Մանոր, Թվականը նշանակող առների դասավորաթվանը թույլ է ապրիս վերձանելու նաև քվ. : (ԻԻ):

Լուսանկ. 124

559. Գ. ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆԸ ամենամեծն ու զեղաքանդակն է, սրի քիվին և թիկունքին 2 սող.

ՍԲԻՆՍԲԻԷԽՍՅԿՐՏՆԻՆ ԹՌԼ

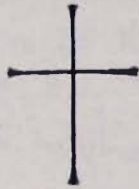
ՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷՅԽԱԻՍ ՄԿՐՏՁԻՆ.
ԹՎ. : ՈԼ: ԳԱԻԹ ՆԿԱՐՈՂ.

ԴԱԻԹ ՆԿՍՂ

Մանոր. Կաղմողի ստորադրաթվանը թիկունքին է: Թվականի աասնավորը համարում ենք կասկածելի:

560. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, քիվին և շրջանակների ստորին մասերում 2 սող.

ԵՍԱԷՍԿԱԿԵՅԻՁԻՉՍՓՐԿՈՒՀՕՐԻՅՈՒԷՁ

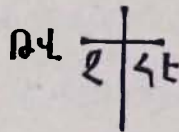
ԵՍ ԱԻՍԲՍ ԿԱՆԿԼՆԵՑԻ ՁԽԱՉՍ
ՓՐԿՈՒԹԻՅ ՀՕՐ ԻՄՈ ԷՁԳԻԱՆԻՆ:
ԹՎ. : ՋԷԷ: (1528):

յսն

ԲՎ ՋԿԷ

561. ԽԱԶԲԱՐ, զեղաքանդակ, քիվին և թևերի շուրջը, 2 սող:

ԵՍԱԶԱԻԵՍՈՎՆԱՍԿԱՑԻՒՉԿԷՄԵՐԱԼԷ

ԵՍ ԱՉԱՐԻԷՍ, ՈՎԱՆԷՍ, ԿԱՆԿ-
ՆԵՑԻՆՔ ԽԱՉՍՅ ՀԱԻՐ ՄԵՐ
ԱԿԷԼ ՔՍԱՆԻՆՅ: ԹՎ. : ՋԷԷ: (1528):

562. ՏԱՊՂՆԱՔԱՐ, Ի՛րը, օրորոցածև. հարավային կողին 1 սող.

ԱՉՍԷՆԱԻՍՅ ԳԻՅՈՒՍԻՆ ԹՋԿԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻՆ.
ԹՎ. : ՋԷԷ: (1528):

Լուսանկ. 125

563. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, գտնվում է ածածին եկեղեցու արևելյան կողմում. հյուսիսում մի մարդ՝ ձեռին գուրգ, կողքին աղեղ, տպտ գավ, մկրատ, էլի գավ, փող, մի մարդ ձեռները խաչած կրծքին, ապա զանազան գործիքներ. շրջանակներին 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԿԻՍՏՈՒՍՏԱՅԱՅԱՐՏԻՐՈՍ

ՆՂԵՂԸ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՈՒՍՏԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՒՍ
ՍԻՆ. ԹՎ. :ՋՂԸ: (1549):

564. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, գտնվում է նախորդի մոտ. հարավային կողին առյուծաձև կենդանի՝ տրորում է վիշապին, ապա ձեռները խաչած մարդ՝ ձոնի գործիքներ և կաղապար, մկրատ, ըլիթներ ու դավ և երկու լարանի սաղ. շրջանակներին 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳՍՄԵՔԱՅՊԵԿԻՆՈՐԵՍԱՐԵՍՅՓՈՒԵՅԱԿԻՍԱՅՎ

ԹՎ
ՋՁ
Դ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԼՔԱՅՊԵԿԻՆ, ՈՐ ԿԵՍԱՐԵԱՅ ՓՈՒԵՅԱԿԻՍ
ԹՎ. ԹՎ. :ՋՁԷ: (1538):

Լուսանկ. 126

ԽԱՉՔԱՐԵՐ, հինգ հատ, մեծ և գեղաքանդակ. կանգնած են իրար կից, Մաղկեվանքի արևմտյան կողմում. վերաբերում են մի ընտանիքի.

565. Ա. ՔԻՎԻՆ ԵՎ ՏԱԿԻՆ 2 տող.

ԵՍՓԻԿԵՎԱՏԻՆՈՐԴԻՔՍԿՆԿԻՆՁՍԿ

ԵՍ ՓԻՐԵՎԱՏՍ. ԻՄ ՈՐԴԻՔՍ ԿԱՆԿ-
ՆԵՑԻՆՔ, ԽԱՂՁՍ ՀԱՂԳՈՑ՝
ԹՎ. :ՈԻ: (1571):

Թ Ո Ւ

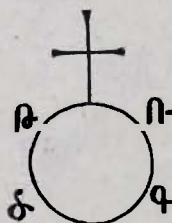
Մանոթ. Առաջին տողը լրիվ է, շարունակելու տեղ չկա: Թվականը՝ աակին:

566. Բ. ՆԱԽՈՐԴԻՆ ԿԻԿ ԿԱՐԱՎԻԿ. քիվին 1 տող.

ԼԻՁՍԲԱԿՍԳՈՒԼԱՄԻՆ

ՄԲ. ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԵՆԱԿՍ ԳՈՒՂԱՄԻՆ.

567. Գ. ՆԱԽՈՐԴԻՆ ԿԻՑ ՀԱՐԱՎԻՑ, ՔԻՎԻՆ ԵՎ ՆԵՐՔԵՎԻ ԳՆԴԻ ԱՆԿՑՈՒՆ-
ԼԻՁՍԲԱԿԻՒՍՈՍԿԱՔԱՅԱՆԱՅԻՆ ՆԵՐՈՒՄ, 3 տող.

ՄԲ. ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԵՆԱԿՍ ՈՍԿԱՆ
ՔԱՀԱՆԱՑԻՆ ԹՎ. :ՈՒԾԳ: (1604):

Լուսանկ. 127

568. Դ. ՆԱԽՈՐԴԻՆ ԿԻՑ ՀԱՐԱՎԻՑ, ՃԱԿՏՈՆՈՎ ԵՎ ՇԱՐՔԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾՆ ՈՒ ԳԵՂԵՑԻԿԸ. ճակատնի վրա 2 սող.

ԿՆՈՒՔ Թ Ռ ՄԿՐ
ՄԻՒԱԶՍԲԷԻՒ Ը ԸՍՄԱԲՆԱՂՆԵ

Ա.ԿՈՒՐ ՆԿԱՐՈՂ. ԹՎ. :ՌԾԸ: (1609):

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՄԱՐԻՆԱ. ԱՊԱՂԵԼԽԱՐՈՂԱԿԻՆ

Լուսագ. 128

569. Ե. ՆԱԽՈՐԴԻՆ ԿԻՑ ՀԱՐԱՎԻՑ, ՔԻՎԻՆ ԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻՆ.

ԵՍՀԵԲԱՍԱՍՍՁ

ՄԻՒԱԶՍԲԷԻՒՍՈՄՄԻՐԿԻԿԻՆԻՑ ԲՆԵԼ

4 սող.

ԵՍ ՀԵԻԱՏՍ | ՄԲ. ԽԱԶՈ

ԲԱՐԷԽԱԿԻՍ ՄԻՐԿԻՉԻՆ. ԹՎ.

:ՌԾԸ: | ԿԱԶԼՄՈՂ. . . . ԵՈ ՈՈԱՊ

ԿԱՂՄԵՑԻՅ:

Մանր. 1, 3, 4 սողերը լրացվել են հետո:

ԿԱՎՈՂՄՈՐ. .
ԵՍՈՍԷՊԿՆՐ

570. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է գերեզմանատան կենտրոնական մասում. քիվին և թևերի արանքներում 3 սող.

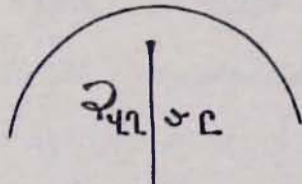
ՄԻՒԱԶԼՐԻՍԱՌՈՒԱՒԱՆԷՍԻՆ ՎՈՐ

ՄԱՎՈՒԿԻՆԵՍԴԱՆԷԼԿԱՍՆԿԵՅ Ը

ՄԲ ԽԱԶ ԼՈՒՍԱՏՈՒԱԽԱՆԷՍԻՆ

. . . | ԵՍ ԴԱՆԷԼ

ԿԱՆԿՆԵՑԻ | ԹՎ. :ՌՂԸ: (1649):

571. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, շատ մեծ (երկ. 1,08 մ. լայն. 60 մ. և բարձր. 75 մ.) դանվում է երկու եկեղեցիների արանքում. հարավային կողմն՝ երկու պարոզ կանաչք՝ ձեռներին դավ ու բլիթ. և մեկ ուրիշը՝ ննջեցյալ՝ ձեռները խաչած կրծքին. սրանց արանքներում՝ գործիքներ ու զենքեր՝ հրացան, դաշույն, սաղա նվազող և պարոզներ, սրանցից ներքև թամբած ձի՝ դիմացը պարոզ, ապա հացի սեղան, լիքն ուտելիքներով: Արևմտյան ճակատին քարոյծ. հարավային կողմ պատկերներից վեր երկու սող. ներքև՝ կազմողի ստորագրութունը.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՍԱՎՈՐԴԻԱՂԻՆՁՈՒՃԷ
ՆԱՆԷՐԻՆԿՈՂԱԿԻՑ: ԵԻՏԻՐՆՍՕԹԻՆ

ԱՅՍ է: ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՎԱՔԻՆԻ, ՈՐԴԻ ԱՂԻՆ, ՆԱՆԵՐԻՆ ԿՈՂԱԿԻՑ. ԵՒ ՄՕՐՆ ՍՕԼԹԱՆԻՆ:

ԵՍԱՎԱՆԷՍԻՉՆԱՅՎԱԻՑ. .

ԹՎ. :ՌՃԷ: (1658): ԵՍ ԱՎԱՆԷՍ ԽՉՆԱՑՎԱՐՑԻ ԿԱԶՄԵՑԻՅ.

572. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, աափակ, երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՄՐԱԶԱՅ
ՏՈՒՐԻՆ ԲՆՌՃԻԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՑ
ՏՈՒՐԻՆ ԹՎ. Ի. Ն. : ՌՃԻԵ: (1676):

573. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև. գտնվում է երկու եկեղեցիների արանքում. հյուսիսային կողին արոր, քլունգ, մկրատ և մահակ, ապա զավ ու երկլա-
րանի սաղ. ննջեցյալ և կողքին գործիքներ. արևելյան ճակատին և քանդակների մոտ 12 տող.

ԱՅՍ Է
ՀԱՆԿԻ
ՍՄԱՅԼԻՔ
ԻՆ. ՏՐԱ
ՎԱՆԷՍԻ
.....

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ ՄԱՅԼԻՔԻՆ, ՌՐԴԻ ՏՐ
ԱՎԱՆԷՍԻ. ԹՎ. : ՌՃԾԸ: (1709):

Ծանոթ. Թվականը հյուսիսային կողին է: Ստորին հինգ տողերը խիստ վնասված են և չեն վերծանվում:

ԹՎՌ
ՃԾԸ

574. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է երկու եկեղեցիների արանքում. երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏԱՎԱՔԻՆ
ԹՎՌՃԻԱ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՎԱՔԻՆ
ԹՎ. : ՌՃԻԱ: (1672):

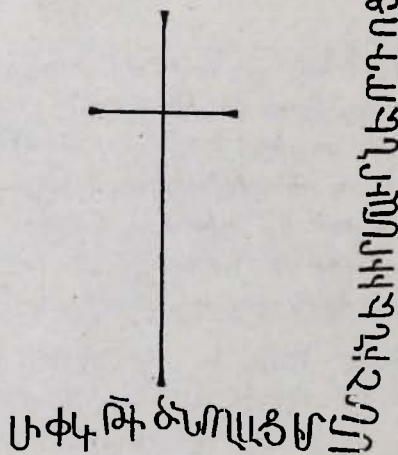
575. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդից հարավ. քիվին 1 տող.

ԼԻԱՉՍԲԱԽԱՍԱՎԳԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՅԽԱԽՍ ԱԻԱԳԻՆ:

576. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, շրջանակներին 3 տող.

Է ՍՔԻԳՐՍԱԿԱՔԵՑԻԶԻԶԻԶ

ԵՍ ԳՐԻԳՈՐՍ ԿԱՆԳԻՆԵՑԻ ԶԽԱՅԻՍ
Ի ՓՐԿՈՒԹԻ ԾՆՈՂԱՑ ԻՄ ՄՍՐՇԻՆ
ԵՒ ԻԻՐ ՄԱԻՐՆ ԵՒ ՈՐԳՈՑ:

Լուսակ. 129

577. ԽԱԶԻՍ, կանգնած է երկու եկեղեցիների արանքում. քիվին 1 սող.

ՍԲԻԱԶԲԱԷԻԱ ^{ՍՄԱՆԻ} _{ԿՈՒԼՏՍ} ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԿՈՒԼՆԸՍԱՆԻՆՅ:

578. ԽԱԶԻՍ, կանգնած է Ծաղկեվանքի հարավում. քիվին 1 սող.

ԼԻՍՉՍԲԱԷԻԱՍԱՐՔԵԼՔՆԻՆ ^{ՄԲ.} ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԱՌԱՔԵԼ
ՔԼԱԶԼԱՅԻՆԱՅԻՆ:

579. ԽԱԶԻՍ, նախորդի մոտ, քիվին 1 սող.

ԼԻՅԲԱԻՍՅԱԿՏԻՆ ^{ՄԲ.} ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՈՍՐԴԱՐՅԻՆ:

580. ԽԱԶԻՍ, քիվին 1 սող.

ԼԻՆԲԱՅԻԹԱ ^{ՄԲ.} ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՄԽԹԱՐԻՆՅ:

581. ԽԱԶԻՍ, քիվին 1 սող.

ԱԶԲԱԷԻՔՍՈՒՆՅԱԿԵՍԵ ^{ՄԲ.} ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԱՌԸՍԱԿԵՍԻՆ:

582. ԽԱԶԻՍ, քիվին 1 սող.

ԼԻՍԱՉՍԲԱՆԱԶՍԻ ^{ՄԲ.} ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԱԶԱՐԻՆՅ:

583. ԽԱԶԻՍ, փոքր, քիվին 1 սող.

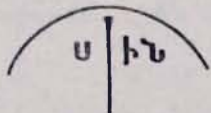
ԿԵՍԱՌՈՍՍԿԱԿԵՑ ԵՍ ՄԱԹՈՍՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ

584. ԽԱԶԻՍ, փոքր, քիվին 1 սող.

ԵՍՈՍԿԱՆՍԿԱԿԵԼԻՉՍՓԱՇԱՈՅԿԿ ^{ԵՍ ՈՍԿԱՆՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՅՄԲ ԽԱԶՍ}
^{ՓԱՇՍՈՑ ՊԼԵՅԻՆՅ:}

585. ԽԱԶԻՍԻ րեկոր, ընկած է ածածին եկեղեցու մուտքի մոտ. քիվին
և թևերի արանքներում 2 սող.

ՍԲԻԱՍԲԻՍԱՌՈ

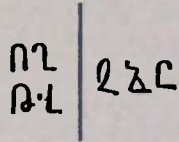
^{ՄԲ.} ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՄԱԹՈՍԻՆ

586. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, փոքր, հյուսիսային կողմին միալուծ արորով հերկող.
արորն ունի ակներ և ձևիչ. հերկողի կողքին դործիքներ. եզներից վեր 2 սող.

ԵՍԱՌԱՔԵԼ . . . ԿԱՆ ^{ԵՍ ԱՌԱՔԵԼ . . . ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՅ:}
ԵՅԻՄԻԱՉ . . . Մ . . . ^{ՄԲ. ԽԱԶՍ . . .}

592. ԽԱԶԲԱՐ, ղեղաքանդակ, ազուցված է բեմի կորուսթյան մեջ, ներքուստ. քիվին և խաչի թևերի շուրջը, 4 տող.

ՍԲԻԱՁՆԵՂԻՆԱՅԱՍ
ՈՐԿԱՆԿԵԿԻՎԱԽՆԱԿԻՆԿԱՆԵ

ՍԲ. ԽԱԶՈ ԵՂԻՆ. ՄԿՐՏԻԶ. ԱՅԾԱ
ՏՈՒՐ ԿԱՆԳՆԵՑԻ. ՊԱԽՇՈՍՑԻՇ
ԿԱԶՄՈՂ. ԹՎ. :ՉՁԻ: (1539):

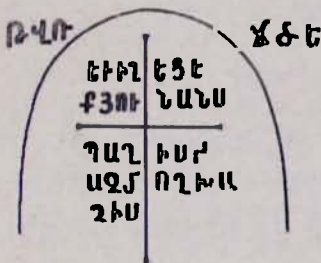
593. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և ղեղաքանդակ, ազուցված է եկեղեցու հյուսիսային մուտքի կողմին, երեսով արևելք. խորանի վերին անկյուններում միայն թվա-
կանը.

ԹՎ. :ՈՒԷ: (1558):

594. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և ղեղաքանդակ, ազուցված է նախորդի մոտ. քիվին, խորանի վերևներում և խաչի թևերի արանքներում ուռուցիկ տառերով, 7 տող.

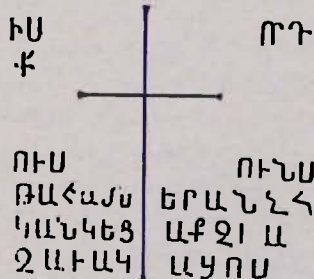
ԽԱԶՍԲ ԱԵԻՈՍԻՄԱՆԵՅՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ ԻՄԱՆԻՆ. ԹՎ. :ԻՃԾԵ: (1706): ԵԻ
ԻՇԵՑԷԻՔ ՅՈՒՆԱՆՍ. ՊԱՂԻՍ՝ ԿԱԶՄՈՂ ԽԱԶՍ:

595. ԽԱԶԲԱՐ, ազուցված է բեմի կորուսթյան մեջ. ճակատին և շրջանակ-
ներին.

ՅԱՆՈՒՆԱՅԵԲՅՐԱՏ

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ ՄԵՔ ՀՐԱՏԻՍ ՈՐԴԻԲԻ ՈՒՍՈՒՆՍ,
ԹԱՀԱՄՍ, ԵՐԱՆՇԱՀ, ԿԱՆԿԵՑԱՅ ԶՈՒՈ
ԻԶՍԻ ԶԱԻԱԿԱՑ . . .

Ծանոթ. Խաչքարի քիվը շարդու ևն նոր տեղա-
դրութլան ժամանակ:

596. ԽԱԶԲԱՐ, ազուցված է բեմի կորուսթյան մեջ. քիվին թերի 1 տող.

ԵՍԱՏՆԲՅԿՅԻՄՉԱԲԵՆՅՈՅԻՈՒ

ԵՍ ԱՆՏՈՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԿԱՆԿԵՑԻ
ԽԱԶՍ ՄԱՒ ԻՄՈՑ . . .

597. ԽԱԶԳԱՐ, ագուցված է արևելյան պատի հարավային մասում, ներքուստ. քիվին 1 սող.

- ԲԻԱԶԲԱՆԱԶԿՅԻՆ ՄԻՐ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՍՍ՝ ՆԱԶՈՒՄԻՆ:

598. ԽԱԶԳԱՐ, ագուցված է բեմի կորուստի մեջ, ներքուստ, քիվին և ԵՍՇԷՐԱԿՆՆԵԾԻՉՍԿԱՊՍԼԻ շրջանակին 2 սող՝

ԵՍ ՇԷՐԱ. ԿԱՆԿՆԵՑԻՒ՝ ԽԱԶՍ
ՀԱՊՍԼԻ. |

ՌԻՆՆ

599. ԽԱԶԳԱՐ, ագուցված է բեմի կորուստի մեջ. քիվին 1 սող.

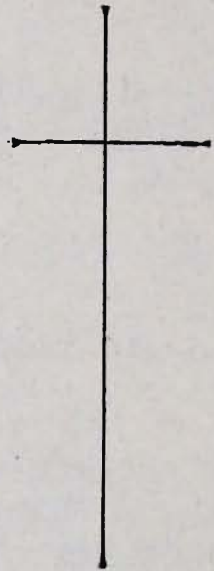
ԱՍՏՈՒՍ.ՆԱՏՈՒՐՍ ԳԱՀԱՆԱՅՍ, ԹՈՒՄԱ, ԿԱՆԳՆԵՑԱՒ ԽԱԶՍ ՀԱԻՐ ՆՈՏԱՐԻՆ.

Մանոթ. Բոլոր անձնանունները գրված են սլուսաներով և կարելի է տարբեր կերպով վերծանել:

600. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, ագուցված է բեմի կորուստի մեջ. քիվին և շրջանակներին 3 սող.

ԵՍՍԱՀԱԿՍԿԱՆԵՑԻ

ՂՈՒՏԻՆԵԷՆԷՂԲԱԻՐԻՅԵԶ ՏԱՆԲԱԽԸԻՆ

ՍԲԻԱՉԱՅԻՉԱՆԵՑՆԱՄԻՆԱ

ԵՍ ՍԱՀԱԿՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻՒ՝ ՄԻՐ. ԽԱԶՍ
ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԱԻՐ ԻՄՈՅ ԱՂՈՒՏԻՆ ԵՒ
ԵՂԲԱԻՐ ԻՄ ԵԶՏԱՆԲԱ.ԽՇԻՆ:

ՎԱՐԳԵՆԻԿ (ԱՆՑՑԱԼՈՒՄ՝ ՆԵՐՔԻՆ ԳՅՈՉԱԼԳԱՐՍ, ՀՆՈՒՄ՝ ՎԱՐԳԵՆԻԿ)

Գլուղի հին՝ Վարդենիք անունը հիշատակված է Մտ. Օրբելյանի ցուցակում. դրանք եղել են երկուսը, ինչպես որ մինչև վերջերս էլ կալին երկու Գլուղալդարաներ: Դրանցից ներքինն, ինչպես երևում է, միշտ էլ մեծ է եղել. Օրբելյանի ցուցակում ներքինի հարկի չափը 15 է, իսկ վերինը՝ 6:

Այս գլուղի ներկա սահմաններում կան մի քանի գլուղաանոցներ, իսկ գլուղի հարավում՝ նախաուրարտական ամրոցի երկար պարիսպներ, որոնց տակ՝ ձորամիջին, դեռավոր աջ ափին՝ ոչ խորը ալր, որի պատին կան «իծագրեր»:

Արձանագրություններ անկող Տաշարձանների խմբերը հետևյալներն են, ըստ հնագույն թվականների:

Ա. Իշխանավանքի մտաի գերեզմանատուն. գտնվում է գլուզի արևելյան եզրին. գետակի աջ ափին մի փոքր և սրբատաշ քարերով շինված եկեղեցու ավերակների մոտ, որը այժմ կոչվում է «Իշխանավանք», Հայաստանի զորքերի 1669 թ. գրված մի ձեռագիր շիջատակարանի մեջ ու Սինուսի անվան Աճեից անապատ կոչվածն է, որին Վարդենիքի հասարակությունը նախընտրել է այդ ձեռագիր ավերակներ¹: Ջամրոի մեջ նույն եկեղեցին կոչված է պարզապես Վարդենիքի անապատ և ենթակա է Մաքենյաց վանքին: Գերեզմանատունը փոխված է մեծ տարածություն վրա, որի հարավային եզրին կան մի մատուռի հիմնապատերը և հյուսիսային եզրին՝ մեկ ուրիշը, որը կոչվում է ժողովուրդի: Գերեզմանատան մեջ կան շատ խաչքարեր և տապանաքարեր. հնագույն տապանագիրք կրում է 1141 թվականը (Ն 671):

Բ. Ալումայան գերեզմանատուն. գտնվում է գլուզի արևմտյան եզրին, կամուրջի մոտ. բլրակի վրա, այժմ ավերված է. հայաստանի տոհմական գերեզմանոց է եղել. մնում են մի քանի խաչքարեր և տապանաքարեր, մեծ մասը տեղից խախտված. հնաշույն թվականն է 1221 (Ն 631):

Գ. Ա. Աստվածածին եկեղեցի և բակ. հին չէ, նորոգված է եղել ալաշկերտցի գաղթականների կողմից, պատերի մեջ օդադուրծված են հին խաչքարեր. բակում ևս կան բավական տապանաքարեր և զեղաքանդակ խաչքարեր. հնագույնը 1401 թվականից (Ն 635):

Դ. Գլուզամիջի գերեզմանատուն. գտնվում է գլուզի կենտրոնում, զպրոցի և ազրուրի մոտ. փոքր է, բայց խիստ գերեզմանաքարերով. կան մի շարքի կանգնած մի քանի խաչքարեր ևս, հնագույնը 1506 թվականից (Ն 645):

Ե. «Բերդի խորարու», ավերակ գլուզատեղ. գտնվում է մոտ 3 կիլոմետր հարավ, մի զոգավորություն մեջ, արևելյան եզրին բարձրանում է մի բլուր, որի գլխին մնում են հին բերդի պարիսպները: Գլուզատեղի կենտրոնում եկեղեցու հիմնապատերն են և շուրջը գերեզմանատունը: Այստեղ հնում եղել է մի գերեզմանաքար՝ 130 է թվականով, որը մենք չգտանք. մեր տեսածներից ամենահինն ունի 1661 թվականը:

Չ. «Բարբուկու խորարու». գտնվում է «Բերդի խորարուից» հարավ, մոտ 2 կիլոմետր. տեղավորված է բնորոշակ հարթություն վրա: Դատելով ավերակ տնտեսողների քանակից՝ եղել է մեծ գլուզ, բայց վաղուց ի վեր անմարդաբնակ: Գլուզատեղում կա մի կիսավեր եկեղեցի, որի երկու մետր հաստություն պատերը շարված են մեծ, անտաշ քարերով և անշաղկապ: Դրանից փոքր ինչ հարավ գերեզմանատունն է, սափակ քարերով և կիսավեր մատուռով. վերջինիս մոտ շարքով կանգնած են հին խաչքարեր, որոնցից միայն մեկի վրա կա արձանագրություն՝ 130 է թ.:

Այս գլուզատեղին պետք է որ հնում նշանավոր եղած լիներ. նախ՝ որ խորը գետից հանված է եղել սառ, որը անցնում է գլուզտեղում և մինչև այժմ էլ տուգամ է սարահարթի արտերը և ազատ, որ ավելի կարևոր է, մի երկրորդական ճանապարհ հատել է ներքին Վարդենիքը: Այս գլուզի վրայով բարձրացել ու Գլուզալարավի լեռնանցքով իջել է Վալուց ձորը՝ եկեղիս գետակի հոսանքով և Շատին գլուզի մոտ միացել Ալիմի վրայով եկող ճանապարհին: Գլուզատեղի Դարբանդ (լեռնանցք) անունը լավագույնն ապացուցն է վերոհիշյալներին:

Դրանից ազրուրներում այս գլուզի մասին հիշատակություն չկա, բայց Վալուց ձորի Արատեսի վանքի պատի մեծ արձանագրությունը վկայում է, որ Դարբանդ գլուզը, իր մոտակա այլ գլուզերի հետ (որոնք պատմագիր Սա. Օրբելյանի ժառանգական սեփականությունն են եղել) պատմագիրը նախընտրել է Արատեսի վանքին²:

Լ. Վերին Գլուզալարու (հնում՝ Վարդենիք). այժմ անմարդաբնակ է և մանամ է Վարդենիքի սահմանների մեջ. գտնվում է վերջինից մոտ երեք կիլոմետր հարավ, գետակի ափին. գլուզատեղում կան հետևյալ Տաշարձանները:

¹ Սմբատյանց, 348—349:

² «Դիվան հայ վիճազրություն», III, 126:

1. Ս. Գրիգոր եկեղեցի, փոքր, շինված է մեծ և ճեղքված քարերով. երեք մետր երկարությամբ ունեցող նեղ դահլիճի կենտրոնում զրված են երեք միակտուր և ներքևից-վերև լայնացող քարե սյուներ, որոնց վրա, նույնպես միակտուր քարից՝ հեծաններ, ապա ծածկված մեծ, կիսատաշ սալերով: Եկեղեցու հարավային մուտքի առաջ եղել է փոքր գավիթ. որի հիմնապատերն են մնում: Շինության ժամանակը որոշ չէ. ներքուստ, երեսպամաման քարերի վրա եղած հնագույն արձանագրությունը վերաբերում է 1291 թվականին (.ՆՅ 680):
 2. Գերեզմանատուն, տարածվում է ս. Գրիգորի շուրջը, կան միայն գերեզմանաքարեր. հնագույն տապանագիրը 1691 թվականից է:
- Վարդենիկի սահմաններից մեր ժողովածուն ամփոփում է 91 արձանագրություն. որոնցից միայն 5-ն է նախկինում հրատարակված եղել:

ԻՇԽԱՆԱՎԱՆՔԻ ՄՈՏԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

601. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, ազուցված հատուկ ոլատվանդանի մեջ, երկու երեսների վերին մասերում 8 տող.

ԱՅՍԷ ՅԱՆ ԳԻՍՏԱԲԵԱ ՄԻՒԻՆՈՐԴՈՅ
 ԱԻԱԵ ԻՇ ՈՐԹԵՐԻ ՏԱՍԱԿԱԿ ԱԻԿ
 ՈՒՆԵՅ ԱԻԻՔՄ ԼԱՍԵ ԷՍՄՈՂՎԻՆԱԿ
 ՄՈՒԱՆ ԷԼՈՎԻԾՈՎ ԸՍՏԱԿԵ ՄԵՐ ՈՅ
 ԷՂԷԻ ԱԼԷԿՈՃՈՒՄԻ ԾՈՎԻՆ ԵՒ ՄԵՌ
 ԻՉՈՒՐ ԵՒ ՍՈՒԳԱԵ ՄԻԻԹԱԲԵԵՕՆ
 ԱՅԻԻՐՈՅ ՈՎԿԱՐԴԷՔ ԶԻՂԵՅԵ
 ՔԻՔՍ ԹՎ:Ղ.Ղ:::

ԱՅՍ է շահարկող ԱԻԹԱՆՏԻՎԻՆ, ՈՐԴՈՅ ԱԻԱՆԻՆ, ՈՐ ԹԵՐԻ շԱՍԱԿԱԿ ՓՈՒՆԵՑԱԿ Ի ՔՍ. ԼԱՍԷ ՉՍՏՈՎ Ի ՆԱԻ ՄՏԱՆԵԼՈՎ, ԸՍՏ ՄԵՂԱՑ ՄԵՐՈՅ ԵՂԵԻ ԱԼԵԿՈՃՈՒՄ Ի ՇՈՎԻՆ, ԵՒ ՄԵՆԱԿԻ Ի ԶՈՒՐ, ԵՒ ՍՈՒԳԱՆՄԻԹԱՐ է ՇՆԱԿԱՅԱՑ ԻԻՐՈՅ. ՈՎ, ԿԱՐԿԷՔ ՅԻՇԵՑԷՔ Ք Ի ՔՍ. ԹՎ. :ՇՂ: (1141):

Ծանոթ. նկատի ունենալով գրչության ընդհանուր անկանոնությունը՝ հնարավոր է 3—5 տողերի մեջ նաև հետևյալ վերծանությունը ՓՈՒՆԵՑԱԿ Ի ՔՍ ԼԱՍԷ ՆՍՏՈՎ Ի ՆԱԻ ՄՏԱՆԵԼՈՎ. ԸՍՏ ՄԵՂԱՑ ՄԵՐՈՅ ԵՂԵԻ և այլն:

Լուսակ. 130

602. ԽԱՉՔԱՐԻ հարավային կողմին, 8 տող.

ՈՂՔ
 ՔՍԱԾ
 ՅԻՂԵ
 ԱՅՉ
 ՈՎԱ
 ՆԷՍ
 ՔԱԿԱ
 ՆԱ:

:ՈՂՔ: (1223) ՔՍ. ԱՇ.ՅԻՇԵՂԱՑ ԶՈՎԱՆՆԵՍ
 ՔԱՉԱՆԱ:

Ծանոթ. Խաչքարը կիսովին թաղված է գետնի մեջ:

603. ԽԱԶԲԱՐԻ ստորին մաս, նախորդի մաս, հյուսիսային կողմն մնացել է 10 սող.

ՈՒՆ
ԱՆ
· · ՈՒ
ՉԻՈՐ
ԻՈՅԵ
ՅԱԻ
ԳԱՆ,
ՆԱԿ
+
ԽԷՑԱ

· · · ՈՐԽՈՑԵՑԱԿ Ի ԳԱՆԶԱԿ.
ՓՈՍԽԵՑԱԿ Ի · · · :

Մանր. նախորդի մաս լինելը, նրա նման զեանի մեջ թաղված լինելը և զարգացանդակների ու զըրջուծյան ոճի նմանությունը կարող են հիմք ծառայել այն համարելու նույն առճմին վերաբերող և մասավորապես նույն մամանակի դործ:

604. ԽԱԶԲԱՐ, գրանիտե և դեղաքարե, կենտրոնական խաչի շուրջը, 2 սող.

ԻԹԿ | ՈՅԶ
ԻՍ | ԷՐ

Ի ԹՎԻՍ | :ՈՂ: ԷՐ (1227):

Մանր. Սրա հյուսիսից կանգնած է նման մի խաչքար՝ առանց արձանադրություն:

Լուսակ. 131

605. ԽԱԶԲԱՐ, գրանիտե. ճակատին, խաչի թևերի վրա ն աակին, 19 սող.

ԹԿՂԵ ԿԱՆԿՆԵՅԱԻ

ՍԲ
ՆԸ
ԱԾ
Ս

ԲԱԸ ԻԱՍ

ՍԱ
ԻԶ
ԲԷԿ
ԻԷԻ
ԱԹ

ԹՎ. :ՁԼԵ: (1286) ԿԱՆԿՆԵՑԱԿ ՍԲ | ՇԱՆՍ
ԲԱՐԷԽԱԿՍ | ՍԱԻԶ | ԲԷԿ | ԵԻ ԳԱԹԷԿ |,
ՈՐԳՈՑ ՄԱՍԻԿԱՆՅ ՈՒՔԱՆԱ, ՈՐ ՏՂԱ ԱԻ-
ՐԱԻՔ ՄԵՈՒԵՂԱԿ, ԵԻ ՍՈՒՔ ԱՆՄԻԻԹԱՐ
ԾՆՈՂԱՑՆ ԷԹՈՂ: ՎԱՐԳԱՆ ՔԱՐԳՈՐԾԻ:

Մանր. Սրա հյուսիսից կանգնած է նման մի խաչքար հս, բայց առանց արձանադրություն:

Լուսակ. 132

ՈՐԴՈՅՄԱՄԻՆԱ
ՆՅՈՒՔԱՆԱՐՏ
ՂԱԿԻՔԻՔԵՌԵ
ԼԵԻՍՈՒՔԱՆԱ
ԻԹԱԸՆՈՂ
ԱՅՆԷԹՈՂ
ՎԿԴԱՆՔԿ
ԳՈՐԾԻ

606. ԽԱԶՔԱՐ, գրանիտե, մեծ և զեղաքանդակ, ստորին մասում 5 տող.

ԹՎԻՍՉԼԸ ԿԱԿՆԵՑ.
ԱԷԽԱՍԻԲԱԵԽԱԻՍՀՆ
ՀԱՌՐԻՆՈՐԹԵՐԻՅԱ
ՍԱԿԱՔՈՒՄԵՑԱՌ
ՔՍՈՎՄԿԱԴՆԱԾՈՂԻ

ԹՎ.ԻՍ : 2189 : ԿԱՆԿՆԵՑՄԱԻ
ԽԱԶՄ Ի ԲԱՐԵՍԱԻՍ ՇՆՆԱՌՐԻՆ,
ՈՐ ԹԵՐԻ ՀԱՍԱԿԱԻ ՓՈՒՆԵՑԱԻ ԱՌ
ՔՍ. ՈՎ, ՈՐ ԿԱՐԴԱ ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ
ՍՂՍԷՅ :

Լուսակ. 133

607. ԽԱԶՔԱՐ, գրանիտե, մեծ և զեղաքանդակ, թևերի շուրջը և շրջանակներին, 14 տող.

ԻԹՎ 2ԼԹ
ԿԱԿՆ ՈՂՍՈՎ
ԱՍԱԲՍ 3ԻՂԷ
ԿԱՄԱ
ԿԱԿՆ
ՍԲԽԱ
ԻՂԽԱ
ԲԱԵ
ՍԱԲ
ԱԴԻՐ
ԱՂԱՅ
ՇՆԱ ԱՅԵԻ ՄԻՐԱՅԱԲԻՐ
ՆԵԻ ՋԱ ԱԿԱՅ ԻՐ ՈՅ ՈՎՄ
ԿԱԴԵ Բ ԱԾ ՈՂՄՄԻԱՅԷՔ

Ի ԹՎ. : 2190 : ԿԱՆԿՆՈՂՍ
ՈՎԱՍԱԲՍ ՅԻՇԷ : ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ.
ԿԱՆՅԿՆԵՑԱԻ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԻՇԽԱՆՈՒ
ԹԵԱՆ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԱՐԲԱՅԻՆ ԱՄԻՐ
ՀԱՍԱՆԱՅ, ԲԱՐԷՍԱԻՍ ՇՀԱՆԱՅ ԵԻ
ՄԻՐԱՅ, ՄԱԻՐՆ ԵԻ ՋԱՒԱԿԱՅ ԻՐՈՅ.
ՈՎ, ՈՐ ԿԱՐԴԷՔ ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԱՍՂԱ-
ՑԷՔ :

Հրատ. Լալայան, XIX, 5, Սմբատյանց, 548.
Լուսակ. 134

608. ԽԱԶՔԱՐ, գրանիտե, մեծ և զեղաքանդակ, հարավային կողմին և թևերի տակ 27 տող.

ԿԱԿՆ
ԵՑԱԷ
ՆՀԱՆՍ
ԲԲԽԷ
ՀԱՄՈՒ
ԶԹԻՄ
ՎԹԻՐ
ԴՈՍԼԸ
ՄԷՈՐՆ
ԿՂԱՎ
ԻՐՈՒՄ
ԵԶՈՒՆԸ
ԹԱԿՆԷ
ԵՍԷԱԲ
ԻՔՍ ՓՈ
ԻՅՑԱԷ
ԵՍՄԻԳ
ԱՆՄԻԻ
ԹԱԿԵԻ
ԾՆՈՂ
ԱՅՆԷՔ
ՈՂՈՐՄ
ԿԱՐԴԷ
ԵՍՑԻՔ
ԻՔՍ

ԻԹՎ 2199

ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ ՄԲ. ՆՇԱՆՍ Ի ԲԱՐԷՍԱԻՍՈՒԹԻ ԴԱՎԹԻ, ՈՐԴՈՅ ԱՐՏԱԻԱ-
ՆԱՅ, ՈՐ ԾԱՂԿԵԱՂ, ՄԻՐՈՒԱԻԲ ԵԻ ՋՈՒՍՐԹԱԼԻ ՏԵՆԵՍԱՄԲ Ի ՔՍ ՓՈ
ԽԵՑԱԻ. ԵԻ ՍՈՒԳՈՒՄԻՐԹԱՐԵԻ ԾՆՈՂԱՅՆ ԷՔՈՂ : ՈՐԲ ԿԱՐԴԱՅՔ
ՅԻՇԵՍՑԻԲ Ի ՔՍ. Ի ԹՎ. : 2199 : (1304):

Մանոր. Թևերի տակ գրված է միայն թվականը:

Լուսակ. 135

609. ԽԱԶԲԱՐ, դրանխտե, մեծ և զեղաքանդակ, սասորին մասում եղծված սրձանազրաթյուն, 6 սող.

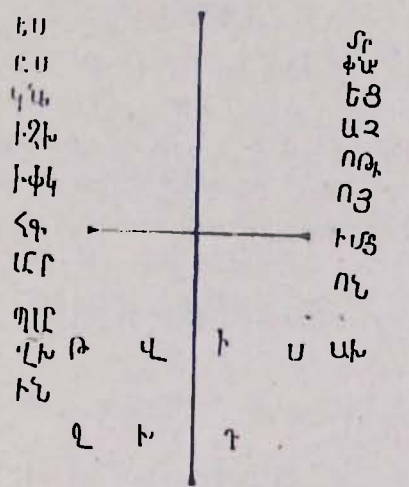
ԻԹՎԻՍԶ ՍՆ	Ի ԹՎԻՍ :2: ՍՆ
ԳՍԵ Ա	ԳԱՆ ԲԱՐԵՆԱՆՍ
ԷԻԼԵՍԴԹԻՐ ԲԷ	ԳԱԻԹԻ, ՈՐ ԿԻՍԱԽԻՐԻԷ ՀԱՍԱԿԱԻ ՓՈ-
ԿԱՍԱԿԱԿԻԻԻԵՅԼԵ ԵԻ	ԽԵՑԱԻ Ի ԲՊՄ ԵՒ ՍՈՒԳՍ ԲԱԶՈՒՄ Է-
ՍՈՒԳՍԲԱԶՈՒՍԷԹՈՂՆՈՂ	ԹՈՂ ԲՆԻՆՈՂԱՑ ԽԻՐՈՑ. ՅԻՇԵՑԵՐ Ի ԲՊ:
ԱՅԻԻՐՈՑՅԻՂԵՅԵԲԻԲՍ	

Մանոր. Այս և որս մաս նման մի խաչքար կանգնած են երեսով դեպի արևելք. հավանորար հնում տեղաշարժվել են: Գտնվում են Իջևանավանք հուշարձանի մոտ:

610. ԽԱԶԲԱՐ, քիվին միայն թվականը, 1 սող.

ԻԹՎ: ԶԻԽԱ ԹՎ. :ՋԽԱ: (1492)

611. ԽԱԶԲԱՐ, նախորդին կից հյուսիսից, շրջանակներին 10 սող.

ԵՍ ՏՐ. |ԸՍՆՍԵՅՓԱՆՍ| ԿԱՆԿՆԵՑԻԻ
 ՋԽԱԶ | Ի ՓԼԳԿՈԼԻԹԻ | ՀԼՈԳՈՑ | ՄԱՐ
 ԻՄՈՑ | ՊԱՐՈՆ | ՎԱՍԽԱԽԻՆ: | ԹՎԻՍ
 :ՋԽԻ: (1495):

Մանոր. Այս և նախորդ խաչքարը վերարկերում են նույն ընտանիքին:

Լուսանկ. 136

612. ԽԱԶԲԱՐ, նախորդներ մաս. քիվին և շրջանակին 3 սող.

ԷՍՍՏԵՓԱՍԵԴԿՍՈՐԴՐՓՆԱԿԱԿԻԻՍ

Թ: Զ:
 2: Դ

ԵՍ ՍՏԵՓԱՆՈՂՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ,
 ՈՐԳԻ ԵՈՒԻՐՓԷԱՐԻՆ, ԿԱՆԿԵՅ-
 ՆԵՑԻ ԽԱԶՍ. | ԹՎ. :ՋԶԴ: (1535):

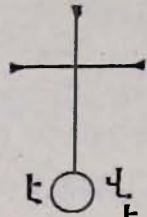
613. ԽԱԶԲԱՐ, նախորդներ մաս. քիվին 1 սող.

ԲԻԶՍԵՍ: ՂԻԼԻՆ: ԹՎԱԿ: ԶԶԵ

ԻՍԻ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱՆՍ ՂՈՒԼԻՆ.
 ԹՎԱԿ. :ՋԶԵ: (1536):

614. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդի մոտ, քիվին և ստորին մասում, 3 տող.

ԵՄԸԱՐԻԿՍԿՆԿԵՑԻԿՆՍԵՂԲԱ

է տիսին
· Ջ · Ն : Ե

ԵՍ ԶԱՐԻԿՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՈՒ ԵՂ-
ԲԱՐԻ ԷՎԵՏԻՍԻՆ. | ԹՎ. : 926: (1536):

615. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած է գերեզմանատան մուտքի դիմաց՝ կիսավեր մատուռի մեջ. քիվին և խաչի շուրջը 5 տող.

ՆՂԵՍՂԵՍԿՆԿՑԻԿՆՍԵՂԲԱ

ՀԳ	ՈՂ
ՄԱՆԻԽ	ԽԱՆԻՆ
ՆԻՆԲԷԿ	ԹՎ. Զ
Ի	Յ. Զ

ԵՍ ԳՈՒԼԻ ԱՂԵՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
ԶԽԱԶՍ Ի ՓՐԿՈՒԹԻՆ | ՀՈՂԹՈՅ | ՄԱՆԻ
ԽԱՆԻՆ, | ԲԷԿԻ ԽԱՆԻՆ. | ԹՎ. : 929:
(1537):

616. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ. գտնվում է նույն մատուռի մեջ, նախորդ գույգ խաչքարերի դիմաց. հավանաբար նույն տոհմին և նույն ժամանակին է վերաբերում: Հյուսիսային երեսին կենցաղային տեսարան է. դրանցից վերև ռելիեֆ տառերով 1 տող.

ԱՂԵՍ ԶԱՐԻԿՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԿԱՆԿՆԵՑԻ

2 Բ Ա
Խ Թ
ՈՒՆԻ
Ն

ԱՂՍՏՈՒԾՈՂՎ. ԵՍ՝ ԶԱՆԳՈՒԼԻ ԱՂԵՍ, ՇԻՆԵԼ ՏՎԻ ԶՏԱՊԱՆՍՂ ԵՂԲԱՐԻՆ
ԻՄՈՅ ԳԱՐԱԻՍ, ՈՐ ՓՈԽԵՑԱԻ Ի ՔՄ: ԽԱՂ ԲԱՐԵՍԱԻՍ՝ ԽԱԹՈՒՆԻՆ:

Ետևոր. Վերջին մասը հետագա հավելում է:

617. ԽԱԶՔԱՐ, նման նախորդին և կանգնած նրան կից, քիվին 1 տող.

... յՈՒՆ ՌՓԱՇԱՂԻՆ ԿԱԿԵ ՈՐԳԻ ՆՈՒՐՓՍՇԱ ԱՂԻՆ
ԿԱՆԿՆԵՑԻ

618. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, քիվին 1 տող.

ԻՉՍԲԱՐԷԽ . ՍԻԹԻԱԹՈՆԻՆ ԵՍ՝ ԽԱՂ ԲԱՐԵՍԱԻՍ՝ ՍԻԹԻԱԹՈՒՆԻՆ:

619. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, քիվին 1 տող.

ԼԲ ԽՆՍԲԱՄՍ ԴՈՎԼԱԹԻՆ ՄԲ ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԵՆԱԽՍ ԳՈՎԼԱԹԻՆ:

620. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, բորձր, արևելյան ճակատին խարույկ և դր-
րանից վեր 5 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԿ
ԻԱՆԱՐԿԻՍԱ
ԲԿԱԲԱԿԻՆՈՐ
ՓՈԽԵՑԱԻ
ՔՍԹՎԷԶ
Թ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԹԻՍ ՍԱՐԳԻՍ ԼՍԼԻԲԿԱԿԻՆ,
ՈՐ՝ ՓՈՆԵՑԱԻ Ի՝ ՔՍ. ԹՎ. :ՉՁԹ: (1540):

621. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, հարավային կողին կենցաղային տեսարան,
արևելյան ճակատի վերին մասը կտորված է, ուր մնացել է 9 տող.

ՈՎԱՆԻՍԻՆ ՈՐԴ
ԿԱՐԱՅՊԵՏԱՂ
ԻՆ ԸՊ ԹՆ ԸԱՏԵ
ԻԱՆԱՂԻՆ ՈՐՏ
ՂԱՏԱՍԿԱՓՈԽ
ԵՅԻՔՍԵ Ե ԹՂԱՆ
ՏԻԹԱՔՍՈՒՔԹ
ՆՈՂԱՑՆԻԲՈՅ
ԹՎ. ԷԶ Թ:

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ՝ ՈՎԱՆԻՍԻՆ, ՈՐԳԻ՝ ԿԱՐԱՅ-
ՊԵՏ ԱՂԻՆ, ԹՈՒՆ ԸՍՏԵՎԱՆ ԱՂԻՆ, ՈՐ ՏՂԱ
ՀՍՍԱԿԱԻ ՓՈՆԵՑԱԻ Ի ՔՍ. ԵՒ ԵԹՈՂ ԱՆ՝
ՄԽԻԹԱՐՔ ՍՈՒՔ ԾՆՈՂԱՑՆ ԻԲՐՈՅ՝ ԹՎ.
:ՉՁԹ: (1540):

622. ԽԱԶԳԱՐ, կանդնած է արևելյան կզրին, քիվին 1 տող.

ԼԲ ԽՉՍԲԼԵԽՍԱԸԻՆԻՆ ՄԲ. ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԵՆԱԽՍ ԱՊԻՉԻՆ:

Մանոր. Անունը կասկածելի է, տե՛ս գծադրությունը:
623. ԽԱԶԳԱՐ, նախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

ԽԱՉՍԲԱԵԽԵ ՍՍԱԼԹԱՂՈՒԼԻՆ ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԵՆԱԽՍ ՍՍԻՎԹԱՆՂՈՒԼԻՆ:

624. ԽԱԶԳԱՐ, նախորդի հարավում, քիվին և թևերի արանքներում 3 տող.

ԵՍԿԱՍԱՆՍԿԱԿՑԻՉՍ

ՉԻՆ | ԱՐ
ԻՆ |

ԵՍ ՀԱՍԱՆՍ ԿԱՆԿԻՆԵՅԻ ԽԱՂՁՍ |
ՉԻՆ | ԱՐԻՆ:

125. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, քիվին, 1 տող.

ԽՉՍԲՐԷԽՍԹՈՊԻՆ

ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ԹՈՊԻՆԻՆ:

626. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, քիվին, 1 տող.

ՍԲԽՉՍԲԱԷԽՍՅԱԹՍԻՆ

ՍԲ. ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՄԱԹՈՍԻՆ:

627. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, քիվին և խորանի վերին մասերում
3 տող.

ԵՍՊԱՈՆՆԸՆԸԵՍԿԱԿԵՅԻՍՓԿՈՐՔԿԵՄ

ԵՍ ՊԱՐՈՆ ՄԱՐԳԱՐԷ ԱՂԷՍ ԿԱՆԿ-
ՆԵՑԻ ԽԱՂՁՍ ՓՐԿՈՒԹ. ՀՈԳՈ ԻՄԻԹՎ.
:ՌԺԷ: (1568):

628. ԽԱԶԳԱՐ, քիվին, խաչերի արանքներում և կողին.

ՍԲԽԱՉՍԲԱՐԷԽ ԱՄՍՈՐԱԷՆ
ԻՍԻՆԱ ՃՈՂՈՐՏԻ:ԹՎՆՐ:ՃԻՐ

ԿԻԵ
ՃԻԵ

ԷՍԱ Ժ Ա
ԱՆԷ Ս Ս

Ն ՆՈՎ
ԿԱ ՋՄԵՅԻ

ՍԲ ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՏՐ. ԱԻԵՏԻՍԻՆ. ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ: ԹՎՆ. :ՌՃԻ:
ԵՍ ԱՆԱՐԺԱՆ ՀՈՎԱՆԷՍՍ ԿԱԶՄԵՑԻ. ԹՎ. :ՌՃԻԵ: (1676):

Լուսակ. 137

629. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, երեսին քանդակված զավազան, 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՄԱՏԱՍԻՍՐԱՊ
ԻՈՆԻՆԹՎ ՌՃԻԶ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԱՀՏԱՍԻ ՍՐԱՊ
ԻՈՆԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԻԶ: (1707):

630. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդին կից հյուսիսին, վրան քանդակված զավազան,
2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՄՈՐՈՎԱՆ
ԷՍԻՆԹՎ ՌՃԻԶ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՏՐ. ՈՎԱՆ
ԷՍԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԻԹ: (1770):

631. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և ճակատով, ընկած է հարավային կողին 18 սող.

Բ Ք Վ . : Ու Ղ Գ : (1224) Ք Ս . Ս Շ . Թ Ի Շ Ն Ս Յ Ջ Ս . Պ Ե Ս Ս Ի Պ Ր
 Ա Ն Ս Ս Ե Ի Ս Ս Ս Ի Բ Ի Չ Ե ՚ Ո Ն Ս . Ս Ե Ս Ի Բ Ի Ն Ս Ս Ե Ի Գ Ա Ն Ջ Ա Կ Գ
 Ո Վ . Կ Ի Ս Ր Գ Ս Ե Թ Յ Թ Ն Ե Թ Ի Բ Ք Ս Ս Ե Ի Դ Ե Ի :

Լուսանկ. 138

632. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածի, հերքեում հռասաիճան, վերին երկու կիսակամար մասերում 6 սող.

Ա Յ Ս Ե Տ Ա Ն Կ Ի Ս Ս Մ Մ Ա Մ
 Ի Կ Ո Ն Ս Ս Ա Ր Կ Ա Բ Ա Գ Կ Ս Ե Ղ
 Բ Ե Ր Մ Ռ Ի Յ Ո Ն Ն Ի Ն Ո Վ Կ Ա Ր Դ
 Յ Ա Ղ Ա Բ Ռ Ս Յ Ի Շ Ե Յ Ե Բ
 Ռ Վ : Ն : Տ : Ա : Ե Ր Ի Ն Ը Ն Ա Ր Ջ Ս
 Չ Մ Ե Չ Ս Ա Ր Ա Բ Վ Ա Յ Մ Ա Բ Ն

Ա Յ Ս Ե Ն Կ Ի Ս Ս Մ Մ Ի Կ Ո Ն Ն Ս Ս Ե Ի
 Կ Ս Ի Ս Գ Ի Ս Ե Գ Բ Ե Ր Մ Ռ Ի Յ Ո Ն Ն Ի Ն Ե Վ
 Կ Ս Ր Գ Ե Ի Ս Ե Գ Ե Ի Ս Ե Թ Ս Ե Ն Ն Ե Ի Բ
 Թ Վ . : Ջ Ա Ն : (1322) Ե Ր Ի Ն Ջ Շ Ս Ր Ջ Ս
 Չ Ս Ե Ջ Տ Ա Ր Ս Ի Կ Ա Յ Մ Ս Ի Ր Ն :

Լուսանկ. 139 (մի մասը):

633. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածի, հերքեում հռասաիճան, զանազան է նախորդի մաս՝ հյուսիսից. վերին երկու կիսակամար մասերում 6 սող.

Ա Յ Ս Ե Տ Ա Ն Կ Ի Ս Ս Մ Ռ
 Ի Յ Ո Ն Ն Ս Ե Բ Ս Ա Յ Ի Ն Ի Ս
 Ո Ր Դ Ե Յ Ի Ո Բ Ի Ր Մ Ի Բ Բ Ա Տ Ա Ն
 Ա Յ Ի Ս Ո Ր Ը Ն Դ Մ Ե Ղ Ա Յ Բ
 Ա Ր Կ Ա Յ Ա Բ Ա Ծ Ո Բ Մ Ե Բ
 Թ Ա Տ Ո Գ Ի Շ Ա Ր Թ Ե Ա Ն Յ Ա Բ

Ա Յ Ս Ե Ն Կ Ի Ս Ս Մ Ռ Ի Յ Ո Ն Ն Ս Ս Ե Ի
 Ս Ս Յ Ի Ն Ն Ս Ի Ո Ր Գ Ե Յ Խ Ո Ն Ի Ր Տ Ի Ր Ք Ս
 Շ Ա Ն Ի Ս Յ Ի Ս Ո Ր Ը Ն Դ Մ Ե Գ Ա Յ Բ Ի Ս Ր
 Կ Ա Յ Ս Ի Ս Շ Ռ Ո Բ Մ Ն Բ Ի : Ժ Ա : Ն Ո Ր Ի
 Ի Շ Ս Ր Ջ Ե Ա Ն Յ Ա Բ :

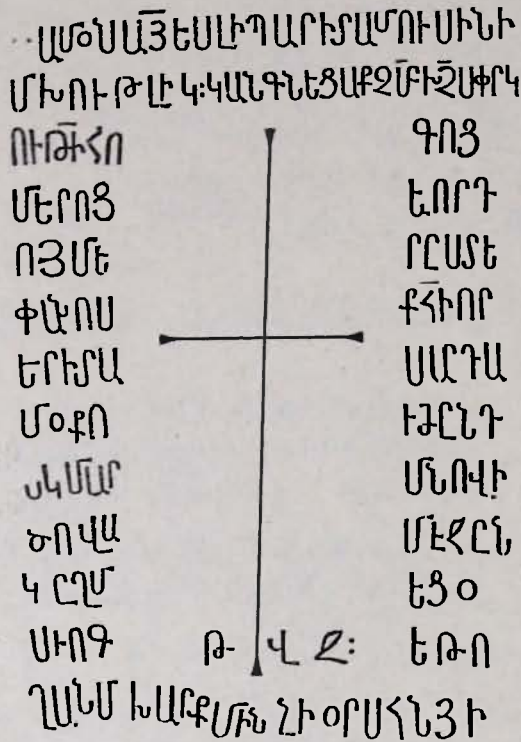
Մանր. Թեև թվական չունի. բայց անկասկած նախորդի հետ նախ մամանակի է:
 Լուսանկ. 140 (մի մասը):

634. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, կանգնած պատվանդանի վրա, չըջանակների վերին մասերում, սողերի մեջ թերի արձանադրութուն՝ 4 սող.

Թ Վ Ը Ի
 Ե Կ ┆
 Ա Տ Օ
 Ե

Թ Վ . : Ջ Խ Ն : (1498) Կ Ա Ս Օ . . . Ե . . .
 Մանր. Տողապատ երևը սողը մնացել են չզրված:

635. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, ազուցված է եկեղեցու բեմի ճակատին, շրջանակներին և ստորին մասում, 15 սող.

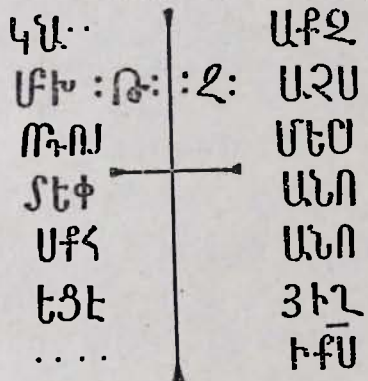

ԿԱՄՕՆ ԱՅ. ԵՍ ԼԻՊԱՐԻՏ, ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ԽՈՒԹԼԻԿ, ԿԱՆԳՆԵՑԱՔ ՉՍԲ ԽԱՉՍ ՓՐԿՈՒԹԻ ՀՈԳՈՑՄԵՐՈՑ ԵՒ ՈՐԴՈՑ ՄԵՐ ԸՍՏԵՓԱՆՈՍ ՔԱՀԱՆԱԻ. ՈՐ՝ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԱՄՕՔ, ՈՒԺ ԸՆԴ ՍԿԱ, ՄԱՐՄՆՈՎ, ԻՍԾՈՎԱՄԷՋՆ ԸՆԿՂՄԵՑՕ. ՍՈՒԳ ԵԹՈՐԱՆՄԽԻԹՅԱՐՔ ՄԻՆՉԻ ՕՐՍ ՀԱԻԻՏԵԱՆ. ՅԻՇԵՑԷՔ՝ թՎ. : Չ: (1451):

Ծանոթ. Կլոր Օ տառի գրությունը ԱԻ-Ի փոխարեն հանդիպում է հաճախ:

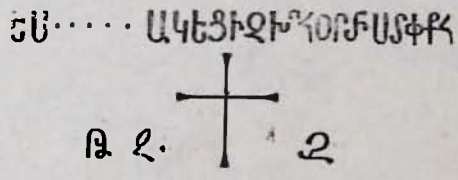
Խոսանկ. 141

636. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, ազուցված է եկեղեցու բեմի ճակատին, շրջանակներին ԱՎԵՍԼԴԱՐԻՄԱՐՈՒՍԻՆԻ և թևերի արանքներում 9 սող.

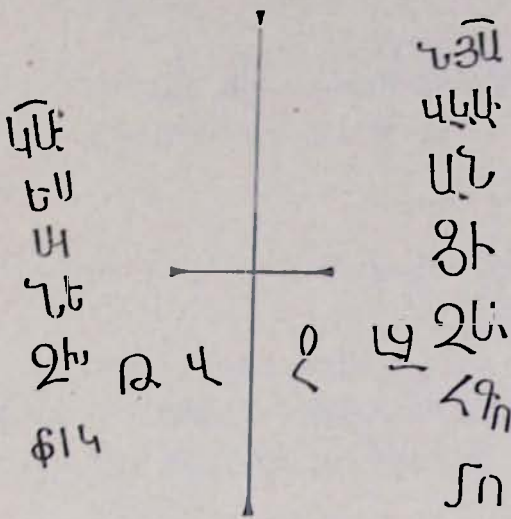
ԱՎՍՏՈՒԾՈՂ, ԵՍ ԼԻՊԱՐԻՏՍԱ, ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ԽՈՒԹԼԻԿՍԻ, ԿԱՆԳՆԵՑՄԱՔ ՉՍԲ ԽԱՉՍՈՐԴՈՑ ՄԵՐ ՍՏԵՓԱՆՍՍ ՔԱՀԱՆՈՂ ՅԻՇԵՑԷՔ՝ Ի ՔՍ. թՎ. : Չ: (1451):

637. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է բակում, արևելյան պատի մոտ. քիվին և խաչերի շուրջը 2 սող.

ԵՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՉԽԱՉՍ ՀՕՐ ԻՄ ՍՏԵՓԱՆՂ ՔԱՀԱՆԱԻ: թՎ. : Չ: (1457):

638. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, օդտաղործված է սրպես բարավոր եկեղեցու հարավային
ավանդատանը. երեսով դեպի ցած, շրջա-
նակներին 10 սող.

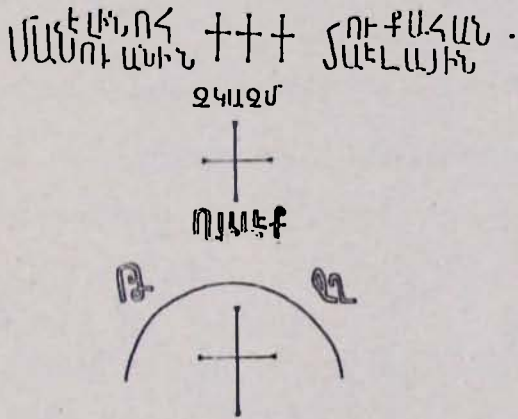

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. | ԵՍ ՎԱՍԻԼ | ՍԻ ԿԱՆԳ | ՆԵՅԻ |
ԶԵԱԶԱ | ՓՐԿՈՒԹ | ՀԱՊԳՈՅ . . . ԹՎ. : ԶԼԶ.
(1487):

639. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, նախորդ խաչքարի դիմաց, վրան 3 սող.

ԱՅԱԿԱՆԳԻՍՏՍՍՓԱՇԱՅԱՂԽՈՐԷՐ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՓԱՐՇԱՅ ԱՂԻՍ, ՈՐ
ՈՐԴԷՊԱՄԻՆՅԱՂԱԲԱՅՅԻՆԷՔԻՏՐ ԷՐ | ՈՐԴԻ ԼԻՊԱՐՏԻՆ. ՅԱՂԱԻԹՍ ՅԻՇԷՐ
ԲՎԶԲԱ Ի ՏՐ ԹՎ. : ԶԾԱ. (1502):

640. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, կանդնած է եկեղեցու արևելյան տառի մոտ. ճակատին,
թիկերի արանքում և ստորին մասում 9 սող.

ՄԱՆՈՒԵԼԻՆ, ՈՅԱՆԻՆ, ՄՈՒՔԱԷԼ ԲԱՀԱ-
ՆԱՅԻՆ. ԿԱՄԱԼԻՆ, ԱՅ. ԵԶԼԿԵԼԱ ԿԱՆԿ-
ՆԵՅԻ ԽԱՂԶԱ Ի ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈՅ ԻՄՈՅ
ԵՒ | ՈՐԴՈՅՆ | ԻՄՈՅ. ԶԿԱԶՄԱՅՂԱ ԱԼԵՔ. |
ԹՎ. : ԶԳ. (1541):

Լուսանկ. 142

ԿԱ ԱՅԵԶ Է ԿԵԼՍ ԿԱ
ՆԻՑԻԻՉՍԻՓՐԿ ԲԻ
ՈՐԴՈՅՆ ԻՄՈՅ
ՀՈԳՈՅԻՍՈՅԵԻ

641. ԽԱԶԲԱՐ, կանդնած է եկեղեցու հարավում. քիվին և ստորին մասում
ԵՍԱԶԱԻԷՍԿԱԿՆԵՅԻԻՉՍՓԻՐԻԹ 2 սող.

ԿՈՅԻՄՑԵ ԿԱԻՐ

ԵՍ ԱԶԱՐԻԷՍ ԿԱՆԿՆԵՅԻ ԽԱՂԶԱ
ՓՐԿՈՒԹԻ | ՀՈԳՈՅ ԻՄ ԵՒ ՀԱԻՐ:

Լուսանկ. 143

642. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է եկեղեցու հարավում, ճակատին 2 տող.
ԽՉՄԲԱՆԷԽԱՍԱԸԳԱՆՏԻՆԵԻՔՎԵՐՆ

ՈՒՍՏԻԱՆԻՆ

ԽԼԱՅՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՄԱՐԳԱՐՏԻՆ
ԵՒ ՔՎԵՐՆ | ՈՒՍՏԻԱՆԻՆ:

643. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, եկեղեցու հարավում, օրորոցածև, արևելյան ճակատին
4 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏ
ՍՄՊԱԲՆՈՐԴ
ԻՄՈՒՍԷՍԻՆ
Թ Ռ Ի

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՔԱՍՊԱՐԻՆ, ՈՐԳԻ
ՄՈՒՍԷՍԻՆ: | ԹՎ. : ՌԻ: (1571):

644. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, եկեղեցու արևելքում. օրորոցածև, հյուսիսային երեսին
կենցաղային տեսարան, 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏ
ԳԱԿՉԻՆՈՐԴԻՎԱՐԴԱՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ԳԱԿՉԻՆ,
ՈՐԳԻ ՎԱՐԴԱՆԻՆ:

Ծանոթ. Գակչիմ անունը. հավանաբար, Գակչիմի կրճատ ձևն է:

ԳՅՈՒՎԱՄԻՋԻ ԳԵՐՆՉՄԱՆԱՏՈՒՆ

645. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած արևելյան եղրին, քիվին, թևերի արանքներում
և տակին 3 տող.

ԵՍՉԷԿԻԷՍԿԱԿԻԵՑԻՉԿՈՐԻՆՆՎ

ԹՉ | ՉԵ

ԷԼԻԿԻՆԵԻՄՆՈՂ

ԵՍ ՉԵԿԻԷԼՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
ԽԼԱՅԼՍ, ՀՕՐ ԻՄ ՄԱՆՎԷԼ
ՔԼԱՅԼԱՆԱՅԻՆ ԵՎ ԾՆՈ-
ԼԳԱՑ, . . . | ԹՎ. : ՉԾԵ. (1506):

Ծանոթ. Թվականի մեջ տասնավորը հա՛մարում ենք զլիկվալը գրված, Ծ-ի փոխարեն Ձ:
Լուսակ. 144

646. ԽԱԶԲԱՐ, կիսովին թաղված հողի մեջ, նախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

ԽԱՆՍԲԱՐԷՉԷԿԼԻ

ԽԱՅՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՉԷԿԷԼԻ

647. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ. քիվին, շրջանակին և թևերի արանք-
ներում 5 սող.

ԵՄԱԶՆՈՒՄ ԿՆԵՆԵՑԻ ԽԱՍՏԻՆԻ
ՆԱԽՈՐԿԻՆ ԵՎ ԿՆԵՆԵՑԻ ԽԱՍՏԻՆԻ
ԿՆԵՆԵՑԻ ԽԱՍՏԻՆԻ

Խ Վ.
Ջ Ղ

ԵՍ ՄԱԹԵՍՈՒ ՔԱՂԱՆԱՅՍ ԿՆԵՆԵՑԻ ԽԱՍՏԻՆԻ ԽԱՍՏԻՆԻ ԶՆՆԱԿԻ
ԵՆ ԿՆԵՆԵՑԻ ԽԱՍՏԻՆԻ ԽԱՍՏԻՆԻ ԽԱՍՏԻՆԻ ԽԱՍՏԻՆԻ : ՊՎ. : (1541):

Մանր. Թվականից ստաշ կարելի է զերծանել նաև ԿՆԵՆԵՑԻ ԽԱՍՏԻՆԻ
Լուսանկ. 145

648. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, նախորդին կից հարավից, կիսովին ջարդված, քիվին և
ստորին մասում 3 սող.

... ԿԱԿՑԻՆՉՄԻ

ՓՐԿՈՒԹԻ ՀՈՐԿՈՒԹԻ ԶՆՆԱԿԻ
ԱՐԵԷԹԻ ՆԱԽՈՐԿԻՆ

... ԿՆԵՆԵՑԻ ԽԱՍՏԻՆԻ ԽԱՍՏԻՆԻ
ԶՆՆԱԿԻ ՏԵՐ ԱՐՔԱՂԱՄԻ ԶԱՄԱՐ ԵՆ
ՄՕՐՆ ԽԱՍՏԻՆԻ ՈՒՍՏԻՆԻՆԻ:

Մանր. ԱՐՔԱՂԱՄ տնանը համարում ենք կասկածելի: Ժամանակով մոտ պիտի լինի
նախորդին, և նախ սոհմին է պատկանում:

Լուսանկ. 146

649. ԽԱԶԲԱՐԻ ստորին մասի ընկեր, բոլոր կողմերից ջարդված, մնացել է
2 սող.

ԻՓՐ ԿԻԹԷ ԿՈԳՈՂ
ԿԱԷՐՆ ԵԼԷՇԻՆ

... Ի ՓՐԿՈՒԹԻ ԶՆՆԱԿԻ ԶԱՄԱՐ
ԵՎ ԵՆԻՆ:

Լուսանկ. 147

650. ԽԱԶԲԱՐ, կանգուն, քիվին և հարավային կողմին 3 սող.

ՄԻՆՍՏՐԱԷԽՕՍՏՐ | ՀՐԱՅ
ՊԵՏԻՆ

ՄԻ ԽԱՍՏԻՆԻ ԲԱՐԵՆՈՍ ՏՐ | ՀՐԱՅ | ՊԵՏԻՆ:

651. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդ խաչքարի զիմաց 2 սող.

ԱՅՍԱՆԳԻՍՏՐԱՅԻՆ ԿՆԵՆԵՑԻ
Թ: Բ: Ճ

ԱՅՍ Է ԶԱՆԳԻՍՏ ՏՐ ՀՐԱՅՊԵՏ ՔԱՂԱՆԱՅԻՍ: | ԹՎ. : ԲՃ: (1651):

652. *ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, ներքևում երկաստիճան, տափակ, երեսին 6 տող.*

ԱՅՍՀԱԳ
ԻՍՏԲԱՍ
ՊԱԲՈՐԴ
ԻՅԱՐՈՒ
ԹԻԻՆԻՍ
ԹՈՒՃԻԴ

ԱՅՍ ՀԱՆԴԻԻՍՏ ՔԱՍՊԱՐԻ ՈՐԴԻ
ՅԱՐՈՒԹԻԻՆԻՍՍ. ԹՎ. : ՌՃԻԴ : (1675):

653. *ԽԱԶԳԱՐ, կանգուն, քիվին և ճակատին ունի բնօրինակ տառերով 2 տող.*

ԵՍԱՂ
ԱՍԻՍ
ԿԱԿԵ
ՅԻՍ
ՐԲԻԱ
ՉՍԲԱ
ՐԷԻԱԻ
ՀԱՐԻՄՈ
ՅԱԶԱ
ԻՆ
ԹՎՈՒՃԾ

ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱԷԻՈՍԱԶԱԷ ԻՆ ԿՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՂԻՆ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ
ՏԱՈՒԵՐՈՎ 11 ՏՈՂ.
ՌԴԻ ԹՎԱԷՍՔԻՎԻՆ ԹՈՒՃԾ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՍՍ ԱԶԱՐԻՆ, | ՈՐԴԻ ԹՎԱՆԷՍ
ՔԼԷՆՎԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԾ : (1701):

ԵՍ ԱՂ|ԱՍԻՍ| ԿԱՆԿԵՆ|ՑԻ| ՄԲ. ԽԱ|ԶՍ
ԲԱ|ՐԷՆԱԻՍ, ՀԱՐ ԻՄՈ|Ց ԱԶԱՐԻՆ. ԹՎ.
: ՌՃԾ : (1701):

654. *ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, տափակ, երեսին 7 տող.*

ԱՅԱՀԱ
ԳԻՍՏԸ
ԱՂԵՐԻՍ
ԿՈՂԱԿ
ԻՅՃԱԼ
ԻՆ ԱԼ
ԹՈՒՃԾԱ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԴԻՍՏ ՇԱՂԵՐԻՍ, | ԿՍՂԱԿԻՑ
ՃԱԼ|ԱԼԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԾԱ : (1702):

655. *ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, քիվին 1 տող.*

ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՍՍ ԱԶԱՐԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՍՍ ԱԶԱՐԻՆ:

656. *ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, վրան կանացի մաղերով ննջեցյալ, գտնվում է նախորդ խաչքարի դիմաց. երեսին 7 տող.*

ԹՎՈՒՃԵԲ
ԱՅՍԷՀԱ
ԽՍՏՁԱՆԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՅ
ԳԱԼՈՒՍՏԻՆ
ԴՈՍՏՐԾ
ԱՐՈՍԻՆ

ԹՎ. : ՌՃՐԲ : (1703) | ԱՅՍ Է ՀԱՆԴԻՍՏ
ԱԶԱՐԻՆ, | ԿՈՂԱԿԻՑ | ԴԱԼՈՒՍՏԻՆ. | ԴՈՒՍՏՐ
Մ | ԱՐՍՍԻՆ:

657. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 5 տող.

ԱՅԱԿՆԳՍ
ՏԻԱԹՈՒՆԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՅՂԱ
ԼԱՄԻՆ
ԹՌՃԾԴ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍ Տ ԽԱԹՈՒՆԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՅ
ԳՍ ԼԱՄԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԾԳ: (1705):

658. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 6 տող.

ԱՅՍԷՅ
ՆԳՍՏՍ
ԻՄՍՅՈՆ
ԻՆՈՐԴԻԹ
ԱՏՈՒՐԻՆ
ԹՌՃԾԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԻՄՍՅՈՆԻՆ, ՈՐԻԹ
ԾՂԱՏՈՒՐԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԾԵ: (1706):

659. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածե, հյուսիսային կողին կենցաղային տեսարան, հարավում՝ խորանների շրջանակների 3 տող.

ՄԲԽԱՂՍԲԱ
ԷԻՍԻՍՃԱԼԱԼԻՆՈՐԴԻԹԵՂԻԵԻՆ
ՊԹՆՃԾԹ

ՄԲ ԽԱՂՍ ԲԱՐԷԽԱՍՍ ՃՍ-
ԼԱԼԻՆ, ՈՐԻԹ ԷՂԻԵԻՆ.
ԹՎ. :ՌՃԾԹ: (1710):

Լուսակ. 148

660. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածե, 2 տող.

ԹՌՃԾԹ
ՍԲԽԱՂՍԲԱԷԻԱՍՊԱՊԻՆՈՐԴԻՆԱՉԱԻՆ

ԹՎ. :ՌՃԾԹ: (1710) | ՄԲ. ԽԱՂՍ
ԲԱՐԷԽԱՍՍ ՊԱՊԻՆ, ՈՐԻԹ ՆԱ-
ՉԱՐԻՆ:

661. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 8 տող.

ԱՅՍԷՅԱ
ՆԳԻՍՏ
ՅԱՉԱ
ԻԿՈՂԱ
ԿԻՅ
ՏՐԳԻՐԻՔ
ՈՐԻՆ
ԹՎՈՃԿ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ, ՅԱՐՉԱՐԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՅ
ՏՐ ԳԻՐԻՔՈՐԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԿ: (1711):

662. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 5 տող.*

ԱՅԱՀԱ
ՆԳԻՍՏ
ԷԱՅԱԹ
ԻՆԿՈՂԱ
ԿԻՅԱՎԱ
ՉԻՆ
ԹՎՌՃԿ

ԱՅՍ Է ՀԱ.ՆԳԻՍՏ | ԷՍՁԱԹ | ԻՆ. ԿՈՂԱ | ԿԻՑ
ԱՎԱ | ՉԻՆ | . ԹՎ. : ՌՃԿ : (1711) :

663. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 7 տող.*

ԱՅԱՀԱՆ
ԳԻՍՏ ԲԱԼ
ԱՔԻՆԿՈ
ԱԿԻՑՀԱ
ԹԱԻՆ
ԹՎՌՃԿ
Բ

ԱՅՍ Է ՀԱՆ | ԳԻՍՏ ԲԱԼ | ԱՔԻՆ, ԿՈՂ | ԱԿԻՑ
ՀԱ | ԹԱՄԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713) :

Լուսակ. 149

664. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 7 տող.*

ԱՅԱՀԱՆ
ԳԻՍՏ
ԽԱՆՌՄ
ԱՂԱՅԻՆ
ՆՁԱԲՆ
ԹՎՌՃԿ
Դ

ԱՅՍ Է ՀԱՆ | ԳԻՍՏ | ԽԱՆՌՄ | ԱՂԱՑԻՆ |,
ՆԱՐՁԱՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԴ : (1715) :

665. *ԽԱՁՔԱՐ, գեղաքանդակ, քիվին, ճակատին, հարավային կողին և թի-
կունքին ռելիեֆ տառերով, 4 տող.*

ՍԲԻԱՉՍԲԱՐԷԻԱՆ

ՍԲ ԽԱՁՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ | ՀԱԹԱՄԻՆ, ՈՐԴԻ
ՆԱՐՁԱՐ | ԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԿՁ : (1717) :

ՀԱԹԱՄԻՆ ՈՐԴԻՆԱՐՁԱՐԻՆ

Ծանոթ. ԽԱՁ բառը ԽԱՁ ձևով հանդիպում է
հաճախ :

ԹՎ ՌՃԿ
Ձ

ՆԱՁԱՐ անձնանվան ՆԱՐՁԱՐ գրութունը հանդի-
պում է մեզ առաջին անգամ այստեղ :

Խաչքարի թիկունքը լավ մշակված է, քանդակված է խաչ և գրված թվականը :

666. ԽԱԶԲԱՐ, կանդուն, ճակատին ուղիղ տառերով 2 սող.

ՄԲԻԱԶՍԲԱԷԽԱՍ

ՄԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԿԻ Ո Է ԱՎՋԻՆ.

Է ԱՎՋԻՆ, ԹՎ ՌՃԿԲ

ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

Պատեր. ԱՅՎԱԶԻՆ անվան ԱՎՋԻՆ ձևի գրություն հանդիպել ենք միայն այստեղ. տե՛ս նաև .N 59:

667. ԽԱԶԲԱՐԻ ԲԵԿՈՐ, ղնդից վեր, ուղիղ տառերով 1 սող.

ՍԷՍԱԶԱԿԱԿԵՑԻՆ ՄԲԻ

ԵՍ ԱՎԱՍԻ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՄԲ ԽՎԱԶՍ...

ՐԵՐԻԻ ԽԱՐԱՐԱ.

668. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, օրորոցածև, հարավային կողին կենցաղային տեսարան, որից վեր 2 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՄԵՂԷՍԵՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՎԱՅԻՆ.

ԹՎՌՃԺ

ԹՎ. : ՌՃԺ : (1661):

669. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, վրան 3 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՄ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐԻՆՈՍԻՆ.

ՄԱՐԻՆՈՍԻՆ

ԹՎ. : ՌՃԽԳ : (1695):

ԹՎՌՃԽԿ

670. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, վրան 5 սող.

ԱՅՍԷՀԱ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՍՏՈՒԱԾ ԱՏՈՒՐԻՆ.

ՆԿԻՍՏ

ԹՎ. : ՌՃԾԷ : (1708):

ԱՍՏՈՒԱՑ

Հրատ. Սմրատյանը, 530

ԱՏՈՒՐԻՆ

ԹՎՌՃԾԷ

671. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, տավաղ, հոտոտիճան նեղացրած, վրան 2 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏՔԱԹԱՂԵՑԻԷԱ

ՂԵԻՏՂԱՅՍՊԱՐԻՈՒՏ ԱՐԻՆ ԹՎՌՃԾԸ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՔԱԹԱՂԱԿՑԻ ԵԱՂԵՍԻ ՏՂԱՅՍ ՊԱՐԽՈՒԳԱՐԻՆ.

ԹՎ. : ՌՃԾԷ : (1709):

Մանր. Թվականը գրված է հարավային կողին:

672. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, վրան 5 սող.

ԱՅՍԷՀՍԳ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ ՈՍԹԱԲԻՆ.

ԻՍՄ

ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

ՈՍԹԱԲ

ԻՆԹՎՌՃ

ԿԲ

673. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, վրան 8 սող.

ԱՅՍԷՆ
ԱՆԳԻՍՏ
ԱՅԴԻՆՈ
ՐԴԻԻԱՉ
ՌՄԻՆ
ԹՎՌՃԿ
Ե

ԱՅՍ Է ՆԱՆԳԻՍՏ ԱՅԳԻՆ, ՈՐԳԻ ԽԱԶ |
ՈՒՄԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԿԵ : (1716):

Հրատ. Սմբատյանց, 550.

674. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, վրան 3 սող.

ԱՍՍԷՏԱԿԻՍՄ
ՂՈՒԿԱՍԹՎ
ՌՃԿԸ

ԱՅՍ Է ՆԱՆԿԻՍՏ | ՂՈՒԿԱՍՄԻՆՅ.
ԹՎ. : ՌՃԿԸ : (1719):

675. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, վրան 2 սող.

ԱՍՍԷՏԱԳԻՍՄՍԿԻՆԻՆԻՆ
ԹՎՌՃԿԸ

ԱՅՈՒ Է ՆԱՆԳԻՍՏ ՄԿԻՆԻՆԻՆ |
ԹՎ. : ՌՃԿԸ : (1723):

676. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, վրան 3 սող.

ԱՍՍԷՏԱՆԳԻՍ
ԵՂՍԱԿԵՆ
ԻՆ

ԱՅՍ Է ՆԱՆԳԻՍՍՅ | ԵՂՍԱՓԵԹ | ԻՆ.

Հրատ. Սմբատյանց, 550.

677. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ* վրա.

Այս է համարիս Շիրիկիս. ԹՎ. : ՉԾԳ : (1304):

Ծանոթ. Այս ստապանաքարը մենք տեղում չգտանք.

Հրատ. Սմբատյանց, 550.

ԴԱՐՔԱՆԴԻ ԽՐԲՆՔ

678. *ԽԱԶՔԱՐ*, մեծ, հնաստիպ, խաչի ըողոր կողմերում դրված.

... Մ | ԱՅԵՍ
ՍԲՐԱ | ՏԾԵՐ
ՍԻՍԻԱ | ԹՈՒ
ԽԱԸ
ՍՅ | ԿԱԿՆԵՅԱԲՁ
ՈԳ | ԽԱՅՍԲԱՐ
ՈՂՄ |
ԷՐ

ԿԱՄԱԿԻՆՅ ԱՅ. ԵՍ | ԱԲՐԱՄ ԾԵՐ | ՈՒՆԻՍՍ | ԵԻՅ
ԽԱԹՈՒՆ, | ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ Ձ | ԽԱԶՍ ԲԱՐ | ԵՆԱԻՍ
Հ | ՈԳ | ՈՑ Մ | ԵՐ : | ԹՎ. : ՉԾԳ : (1304):

Ծանոթ. Սաչքարը կանգնած է եկեղեցու ավերակ-
ներից արևմուտք, մի քանի ավ խաչքարերի հետ մի
շարքում:

679. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, ավերակ եկեղեցու մոտ, երեսին թերի արձա-
նադրություն, 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆ | ԳԻՍՏ ԳԱԼԹԻՆ,

ԳԻՍՏԴԱ . . .

ՎԵՐԻՆ ԳՅՈՋԱԿԱՐԱ

680. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԸԵՄԻ հյուսիսային կողմում, երեսով արևմուտք, խաչերի
արանքներում 3 տող.

ՈՂՄԺՆԱ . . Ի

. . ՈՂՈՐՄԻՆ ԱՂՆԴԽ | ԱՓԱՆ. ԿԱՏԱՐԵՑ |

ԱՓԱՆԿԱԵԳ

. . . ԹՎ. : ԶԽ : (1291):

ԵԳԹՎՉԻ

681. Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԸԵՄԻ հարավային կողմում, երեսով արևմուտք, խաչերի
շուրջը 12 տող.

ԵՍԱՂԲԱ

ԵՍ ԱՂԲ . . . | ԱԲԵՂԱ ՄԻ | ԱՅԲԱՆԵՑ | ԱՅ

ԱՂԵՂԱՄԻ

ՄԲ. ԳՐԻԳ | ՈՐԻՍ ԵԻ ՎԱՆ | ԱՅԿԱՆԻՍ | ԶԱՏԻԿ

ԱՅԲԱՆԵԿ

ՇԱ | ԲԱԹ ԱԻՐԻՆ | ՊԱՏԱՐԱԳՆ | ԻՆՁ ԵՅԵՏ |

ԱՅԻԳՐԻԳ

ՈՎ. ԽԱՓԱՆԷ | ԴԱՍԻ ՅԱՅ :

ՈՐԻՍԵԻՎԱՆ

ԱՅԿԱՆԻՍ

ԶԱՄԻԿՇԱ

ԲԱԹԱԲԻՆ

ՊԱՄԱԿՆ

ԻՆՑԵՅԵՄ

ՈՎԻԱՓԱՆԷ

ԴՏԻՅԱՅ

682. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, գտնվում է ս. Գրիգորի հարավային պա-
տի տակ, նախկին գավթի ավերակների մեջ. հարավային կողմին 4 տող.

ԵՍ ՁՈՍԻՄՈՍ ՔԱՆԱՅԵԻԱ ՈՒՍԻՆԻՄ,

ՓՈԽԵՑ ԱՔԻԱՏ ՈՒ ԱՆԷԻԿԵՆՍ ԵԻ ՁԾ

ԿՈՂՍՆԵ ՐՁՎԱՆԿԱԵԻՁԱՅՐՆ ԻՄ

ՅԻՉԵՑԵՔ ԻՔՍ ԹՎ. ՉԻԵ

ԵՍ ՁՈՍԻՄՈՍ ՔԱՆԱՆԱՅ ԵԻ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ |

ՓՈԽԵՑԱՔ Ի ՄՍՀՈՒԱՆԷ Ի ԿԵՂԱՆՍ ԵԻ ՁԾ |

ՆՈՂՍՆ ՄԵՐ ՁՎԱՆԱԿԱՆ ԵԻ ՁՄԱՅՐՆ ԻՄՈ |

ՅԻՉԵՑԵՔ Ի ԹՍ : ԹՎ. : ԶԽԵ : (1296):

Լուսակ. 150

683. ԽԱԶԳԱՐ, ազուցված է ս. Գրիգորի զավթի արևելյան պատի մեջ, ներքուստ, քիվին 2 սող.

..... 13 ԴԵ ՂՍԿԱԿՅԻԶԻԱԶՍԻ ԵՍ ԽՈՃԱՅԳԵՂՍ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ
..... 3 ՈՐԴՅԻՏԵՍ ԱՅԻՐԻՆ ԶԽԱՅՍ Ի | ՓՐԿՈՒԹԻ ՀՈԳՈՅ ՈՐԿՈՅ ԻՄՈՅ ԱՄԻՐԻՆ. | ԹՎ. : Զ. : (1451):

Մանր. Թվականը, միայն մեկ տաս, գրված է ներքևում, զույգի անկյունում:

684. ԽԱԶԳԱՐ, ազուցված է ս. Գրիգորի զավթի արևելյան պատի մեջ, ներքուստ, կից նախորդին, քիվին 2 սող.

..... ՍԻՍԿԵՆԿՅԻԶԻԱԶՍՓՐԿԹԻՎՈՅ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ ԶԽԱՅՍ
..... ԳՐԻՅՅԻՃԱՅԴԵ ՂԻՆ ՓՐԿՈՒԹԻ ՀՈԳՈՅ |
..... ԶԱԽԻՐԵ ԻՄՈՅ ԽՈՃԱՅԳԵՂՍ. |
..... ԹՎ. : Զ. : (1451):

Մանր. Թվականը նախորդի նման:

685. ԽԱԶԳԱՐ, ազուցված է ս. Գրիգորի զավթի արևելյան պատին, ներքուստ, կից նախորդին, քիվին 1 սող.

ԽԶՍԲԻՍԿԵՆԵԻԿԵԿԵՆ ԽԱՅՍ ԲԱՐԵՆԿԱՅՍ ՄԽԻԿԱՅԻՆ |
ԵՒ ԿԱՅԵՆԿԱՅԵՆ.

Վերին ԳՅՈՋԱԼԴԱՐԱՅԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

686. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 2 սող.

ԱՅՍԿԱԳԻՍՏԱՂՍՈՒԼԹԱԻՍ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՂՍՈՒԹԱՆԻՍ |
ԿՈՂԱԿԻՑ ԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԽ : (1691):

687. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տավակ, կրեոին 6 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏԳՈՒ
ԼԱԴՈՐԴԻ
ՆԱԶԱԲՆ
ԹՈՃԻ
Ա

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՈՒ | ԼԱՊԻ ՈՐԳԻ |
ՆԱԶԱՐԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԽԱ. : (1693):

688. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 6 սող.

ԱՅՍԷՏԱ
ՆԳԻՍՏ
ԱՐՉՈՒՆ
ԻԱՆԻՆ
ԹՎՈ
ՃԻԹ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ԱՐՉՈՒՆ | ԳՍՆԻՆ. |
ԹՎ. : ՌՃԽԹ. : (1700):

689. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վրան 4 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏՄԻՐ
ՉԻԱՆԻՆ
ԹՎ ՌՃԾ

ԱՅՍ է ՀԱՆ/ԳԻՍՏ ՄԻՐ|ԶԱՆԻՆԻՆ|
ԹՎ. : ՌՃԾ : (1701):

690. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, գտնվում է գավթի առաջ, վրան 8 տող.

ԱՅՍԷՏԱ
ՆԳԻՍՏ
ՄԱԹՈՍ
ԻՆՈՐԴԻ
ՃԱՆՂ
ՈՒԼԻՆ
ԹՎ ՌՃԾ
Դ

ԱՅՍ է ՀԱ|ՆԳԻՍՏ| ՄԱԹՈՍ|ԻՆ, ՈՐԳԻ|
ՃԱՆՂ|ՈՒԼԻՆ| ԹՎ. : ՌՃԾԴ : (1705):

691. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, գտնվում է գերեզմանաաան հարավա-
յին եզրին. հարավում կենցաղային տեսարան, ձի, պարողներ, գուլթան և այլ
գործիքներ. շրջանակներին՝ 3 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՄՈՒՐԱԴԻՆՈՐԴԻՆ
ԹՎ ՌՃԿ

ԻՆՍՊԱՐԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄՈՒՐԱԴԻՆ, ՈՐԳԻ
ՀԱ|ԽՆԱԶԱՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿ : (1711):

ԱՍՏՂԱԶՈՐ (ԱՆՑՑԱԼՈՒՄ՝ ԱԼԻԳԸՌԸՆ, ՀՆՈՒՄ՝ ԿԱԾԻՔ-ԿԱԾ)

Տեղագիր հեղինակներ Մմբատյանցն ու Լալայանը գլուզի հին անունը նշանակել են Աստղաձոր¹, բայց, ըստ երևույթին, դա սարքովի է, որովհետև հայանի ոչ մի աղբյուրի մեջ նման անունով գլուզ Գեղարքունիում չկա հիշատակված: Այս գլուզի հին անունը մեջ հաջող-
վեց վերականգնել հետևյալ ճանապարհով: Ներկա Ժողովածուի № 723 արձանագրության մեջ հիշատակված են երեք եղբայրների անուններ, որոնցից Մարգարե քահանան խաչքար է կանգնեցրել մյուս երկուսի՝ Շահնագարի և Սավշնագարի համար: Անթվական այս արձանա-
գրության ստույգ ժամանակը որոշելու համար պրպտեցինք և գտանք ձեռագիր մի Հիշա-
տակարան՝ երեք եղբայրների անունների հիշատակումով: Դա Սևանի վանքի Ժողովածուի մաս կազմող մի ձառոց է, արտագրված Հովհաննես գրչի կողմից, Գեղարքունիի Կաթ գլուզում՝ 1465 թվականին²: Ձեռագիրն ունի ընդարձակ Հիշատակարան, որի մեջ գրիչ Հովհաննեսը հայտնում

¹ «Գեղարքունի», էջ 543: Ազգ. Հանդ., XVII, 149:
² Այժմ գտնվում է Մատենադարանում, № 3758: Հիշատակարանը տե՛ս Լ. Խաչիկյան, ԺԾ դարի հայե-
րեն ձեռագրերի հիշատակարաններ, մասն Բ, Երեւան, 1958, էջ 230—231:

է, որ եկել է Վասպուրականի Արծիւն քաղաքից և Գեղարքունիի Ված գլխաւոր հաստատակցութեամբ հետո Մանվել և Ստեփանոս քահանաների խնդրանքով արտադրել է ձեռագիրը: Այնուհետև հիշատակված են պատվիրատուների անձնի յայտարարութիւնը անձններ, որոնց մի ճուղն է Սալթանը՝ իր երեք որդիներով՝ Նահնուպար, Խոջնուպար և Մարգարե զպիր: Արձանագրութեան և Հիշատակարանի մեջ հիշատակված անունների ալս շարքը ոչ մի կտակած չի թողնում որ նախ մարդիկն են և նրանց բնակավայրը Վածիք-Ված գլխին է, միտամանակ որոշվում է արձանագրութեան սատար մամանակը: ուրեմն ալս պիտի զրկած լինի Հիշատակարանից հետո, երբ կենդանի չլին Նահնուպարն ա խոջնուպարը և Մարգարեն էլ արդեն քահանա էր, ալսինքն 1465 թվականից հետո:

Գլուղը կածիք անունով հիշատակված է Սա. Օրբելյանի ցուցակամ՝ 15 չափ հարկով, որով մեծ գլուղերի շարքում է. իսկ Ջամբաի մեջ նախ Վածիքը հիշված է որպէս Մաքիւնյաց վանքի վիճակ, որից հայտնի է գտնամ, որ մինչև XVIII դարի վերջերը պահպանվել է գլուղի հին՝ Վածիք-Ված անունը:

Գլուղի հնագոյն բնակավայր լինելը, բացի ալս, արձանագրութեան չափերով հաշարձաններից, հաստատամ է նաև գլուղի հարավ-արևմտայնում, բարձր բլրի վրա գտնվող ավերակ ս. Հովիտի մատուռի մեջ, բնակ ճակատի շինութեան համար օգտագործած Արսուշես թաղապետի ստեմանաբարի մի բնակորը՝ արամեներեն արձանագրութեամբ, որը գտանք 1957 թ. զիտարշտի բնակացքամ և սեղանի խնդիրը Երևան (պահվում է պատմութեան թանգարանում): Արձանագրութեաններ անհետ և հաշարձանները հետեւյալներն են.

Ա. Խաչքար, մեծ և գեղարքունի, առանձնակի կանգնած է Սերոր Դավթեանի բանջարանոցի մեջ, գլուղի կենտրոնում. 1270 թ.:

Բ. Ս. Հովիտի մէջ շրջապատի այս կիսավեր փոքր եկեղեցին գտնվում է գլուղի հարավ-արևելքի կողմ, գետակի աջ ափին, շարքը նույնպէս հին շինքերի մնացորդներ, հյուսիսային կողմում բարձրանում է պատնշանման քարոտալ, որի երեսը հարթված է և կենտրոնում փորագրված խաչքարի պատկեր՝ իր պատվանդանով և տակին արձանագրութեան՝ 1291 թ. և մեկ ուրիշը՝ 1273 թ., իսկ մատուռի մաս սովորական խաչքարի վրա՝ 1517 թ.: Այժմ մատուռը սեղան հայտնի է Անգոլի խաչ անունով:

Հաշարձանների այս խմբի դիմաց, գետակի ձախ ափին գտնվում են մի շատ մեծ ձիթահանի ավերակներ, շինված «կիլիկոպան» քարերով, իսկ գլխի բարձրութեան վրա երկու հին կերտմանաներ, որոնց կան շատ հին, բայց անարձանողի խաչքարեր:

Գ. Պողոս-Պետրոս եկեղեցի և բակ, գտնվում են գլուղի կենտրոնում. հին չէ, այժմ էլ ծածկը քանդված է, պատերի մեջ օգտագործված են հին հաշարձաններ, ունի շրջափակ բակ, որն ամրոցողովին վերածվել է գերեզմանատան. կան բազմաթիւ արձանագրված տապանաքարեր և խաչքարեր, ամենահինը՝ 1426 թվականից:

Դ. Գլուղատեղի ավերակ և եկեղեցի, գտնվում են գլուղից մոտ երեք կիլոմետր դեպի հարավ-արևելք: Երկու ձորերի միացման շնորհիւ առաջացած եռանկյունի բարձրութեան վրա մնում են գլուղի ավերակները և մեջը մի հին եկեղեցի, որի միայն հյուսիսային պատն է մնացել բավական բարձր, իսկ մյուսներից՝ միայն հիմնապատերը. եկեղեցին փոքր է, սրբատաշ քարերով շինված. ներքուստ և արտաքուստ խաչաձև հատակագծով, խաչքարերը գրեթե անկողնու են. երեսպատման քարերի մեծութունը և ալս մանրամասներ հուշում են, որ IX—X դարերի շինվածք է: Թափված քարերի մեջ գտանք մի բնակոր՝ վրան 3 տող արձանագրութուն, հին տառաձևերով, բայց սկզբի կտրուր մասը չվերծանվող (Ն՝ 734):

Ե. Ս. Հովիտի մատուռ, գտնվում է գլուղից մոտ 3 կիլոմետր հարավ-արևմուտք, մի բարձր բլրի գլխին, շինված է եղել ճեղքված քարերով, այժմ մնում են հիմնապատերը-հյուսիսային պատին կից, ներքուստ, պատվանդանի վրա կանգնած է մի մեծ խաչքար, իսկ բնակ բարձրութունը կազմելու համար ճակատին գրվել են հինգ փոքր խաչքար, որոնցից կենտրոնականը թիկունքով բաց է, վրան հավասարաթև խաչով, իսկ հակառակ, ծածկված երեսին՝ արամեներեն արձանագրութուն: Մրա կողքի խաչքարի վրա կար արձանագրութուն՝ 1539 թվականից (Ն՝ 735):

Այս գլուղից ու շրջապատից մեր ժողովածուում ամփոփված են 44 արձանագրութուն, որոնցից միայն հինգն են նախկինում հրատարակվել:

692. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և ղեղաքանդակ, կանգնած է գյուղամիջուակ, Սերոբ Դավթյանի բանջարանոցի մեջ. հյուսիսային կողին 16 տող.

Ի ԹՎ
 ՅԱՅՈ
 Յ՝ՁԶԹ
 ԵՍԵԱ
 ՏԱՆԵ
 ԱՅՈՐԴԻ
 ԸՈՅԵԿԱ
 ՆԳՆԵՅԻ
 ՕԻՍԱԶՍ
 ՅԻԷԱՍ
 ԱԿՅՈԳՈՂ
 ԻՍՈՅՈՎ
 ԿԱԴԵՔ
 ԱՂԱԹ
 ՅԻԷԵ
 ՅԻԷՔ

Ի ԹՎ. | ՀԱՅՈ | Յ : ՁԶԹ : (1270): ԵՍ ՇԼ | ՀՆՇ | ԱԷ, ՈՐԻԻ |
 ՁՈԷԷ, ԿԱ | ՆԳՆԵՅԻ | ՁԽՈՁՈ | ՅԻՇԱՏ | ԱԿ ՀՈԳՈՅ | ԻՄՈՅ :
 ՈՎ ԿԱՐԴԵՔ | ՅԱՂԱԹ | ՄՍ ՅԻՇԵ | ՅԵՔ :

Պատվանդանի վրա.

Եւ Շահնուսի եւ իմ որդի Աւագ գնդապետի թողաւ
 ոսկին ի դարն. 112 :

Ծանոթ. Պատվանդանն այժմ ամբողջովին թաղված է գետնի մեջ և ամբողջով քարերով, բացել չկարողացանք. նրա վրայի արձանագրությունը արտագրում ենք Սմբատյանցի վերծանութլունից, որը թերի և կասկածելի է:

Հրատ. Սմբատյանց, 544, Կալայան, XVIII, 149 (անունը սխալ՝ Ջոցէ):

Լուսանկ. 151

693. ԳՅՈՒՂԻ ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ՁՈՐԻՆ ս. Հռիփսիմե մատուռի մոտ, Ժայռի երեսին փորված խաչի տակ 6 տող.

ԹՎ:Ձ:Ի

ՅԱՆՈՆԱՅԵՍՍԻՐ
 ՈՍԿԱՆԳՆԵՅԻՉԻԱՅՅԻՂԱՍ
 ԱԿՅՈԳՈՅԻՍՈ ՃՍԱՐԻԱՊՐԵԿ
 ԱՉԻՆԱԻՈՐՈՎԿԱԴԵՔՅԱՂԱԹ
 ՍՅԻՂԵԿԵՔ

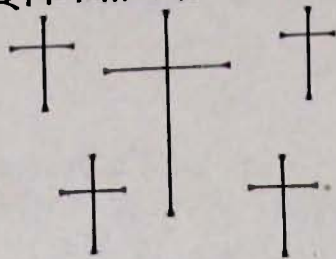
ԹՎ. : ՁԽ : (1291): ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՏԻՐ | ՈՍ ԿԱՆԳՆԵՅԻ
 ՁԽԱՁՍ ՅԻՇԱՏ | ԱԿ ՀՈԳՈՅ ԻՄՈ : Ճ : ՏԱՐԻ ԱՊՐԵՑ | Ա
 ՁԻՆԱԻՈՐ : ՈՎ ԿԱՐԴԵՔ ՅԱՂԱԹ | Ս ՅԻՇԵՅԵՔ :

Հրատ. Սմբատյանց, 543, Կալայան, XVIII, 149 (թվականը սխալ՝ 1291):

Լուսանկ. 152

694. ՆՈՒՅՆՏԵՂ, ժայռափոր խաչերի զլխին և հարավային կողին 3 առդ.

+ ՉԻԲ ԲՈՒՀԱՅԿԱՆԿՆԵԿՑ

ԱԳՐԱԶՆՍՈԳՈՅ ՄԻԻ
ՔԱՂԱՅԱ-ՌԱՅԻՂ

:ՉԻԲ: (1273) ԹՈՒԼԻՆ, ՀԱՅԼՈՑ,
ԿԱՆԿՆԵՑ|ԱՔ ԶԽԱԶՍ ՀՈԴՈՑ
ՄԽԻ|ԹԱՐԱ. ՅԱՂԱՒԹՍ ՅԻՇԵՑԷՔ:

695. ՆՈՒՅՆՏԵՂ, ս. Հռիփսիմե մասուռի մոտ մի խաչքաչի վրա եղել է՝

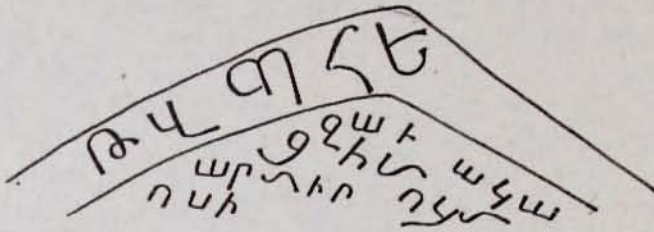
ԹՎ. :ՉՂԳ: (1547) խաչո ըստ ըստ և Դաւթին.

Մանուք. Խաչքարն այժմ չկա:

Հրատ. Կալայան, XVIII, 149.

ԳՅՈՒՂԱՄԻՋԻ Ս. ՊՈՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏԵՐԻՆ ԵՎ ԲԱԿԻ
ԳԵՐՆՁՄԱՆԱՏԱՆ ՄԵՋ

696. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, դարդ ու զեղեցիկ, վերին մասը ճակատնաձև, եկեղեցու հարավում.

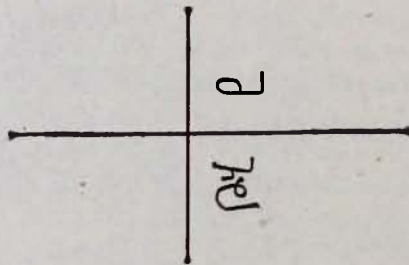
ԹՎ. :ՊԶԵ: (1426):| ԶԱԻԱ-
ԿԱ|Ց ԻՄՈՑ| ՄԱՐՏԻՐ|ՈՍԻ
ՈԱՐԿԱԻ|ԱՔԻ:

աքի
ուարկատ

Լուսանկ. 153

697. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, նախորդի մոտ. շրջանակներին և թե-
վերի տակ.

...սո տոյ Էրու՛ր ուղիտոոյ իմնտ Ստղվոտ վի շտրվ յոտ
Գրեմն միս

ՉԻՅՍԻԿԻՆՍԻՆՍԻՆ

Յանուհնայեսսճա րտի ռոսսկատցի

ԹՎ. :Ճ: (1451):| ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ |ԶԽԱՂՍ
Ի ՓՐԿՈՒԻԹԻ. ՀՈԴՈՑ ԵՂՔ|ԱԻՐ ԻՄ ՍՈՒՔԻԱՍԻՆ, ՈՐ ՏՂԱՑ ՀԱՍՍԱԿԱԻ
ՀԱՆԳԵԱԻ ԱՌ |ՏՐ|: ՈՎ ՅԱՂԱԻԹԷՔ, ՅԻՇԵՑԷՔ:

Լուսանկ. 154

698. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, եկեղեցուց արևմուտք, արևելյան ճակատին 4 տող.

ԱԶԼԻ

ԵՍԸՍՏԻՆ

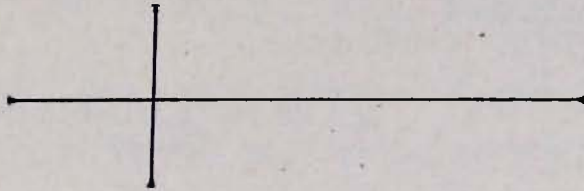
ՍՆՆԵՑԻՏՈՎ

ԼԱԹԱԻՆ.

ԹՎ. : ԶԼ. (1481): | ԵՍ ՍՏԼԵՅՓԼԱՆ | Ս ՇԼԻՆԵՑԻ
ՏՈՎ | ԼԱԹԱՐԻՆ:

699. ԽԱԶՔԱՐ, ագուցված է ս. Պողոս-Պետրոս եկեղեցու բեմի հարավում, ներքուստ, շրջանակներին 3 տող.

ԿԱՄԱՒ ԱՅԵՍԸՏՓՆ ՍԲՅՆԱՍԻՏԻՉԻ ՄԴՈՅԻՅՈՒԵՂԻԱՅԻՆ ՈՐՏՂԱՀՍԿԻՑԻ ՔՍԻ

ԿԱՄԱՒ ԱՅ. ԵՍ ԸՆՍՏԼԵՅՓԼԱՆՈՅ
ՔՍՀԱՆԱՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ
ՈՐԴՈՑ ԻՄՈ ԵՂԻՍՑԻՆ, ՈՐ ՏՂԱ.
ՀԱՍՍԿԱՒ ՓՈԽԵՑԱՒ ԼԻ ՔՍ:
ԱՂԱԶԵՄ՝ ՅԻՇԷՔ: ԹՎ. : ԶԽԸ |
(1499):

Ծանոթ. Կոտրված է. երկու մասերը դրված են իրար կողքի:

ԵՎ ՇԻՍ ԺԻՆՎՐՈՆՈ

700. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, ագուցված է ս. Պողոս-Պետրոս եկեղեցու բեմի հարավում. թևերի արանքներում և հյուսիսային կողին 10 տող.

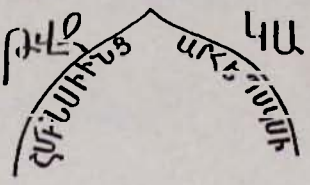
ԹՎ ԶԿԱ Ի ԺԱՄԱՆԱԿՍ
ՇԱԻՈՂՐՅ
Ե ՊԿՍԻՍԻԻՍ
ԱՑ: ԵՍՍԵՐ
ՍԸՍ ՔՅ
ԿՆԿՆԵՑԻ
ԶԻՉՍ ՀԱՐ
ԻՄՏԵ ՓՆՈ
Ս ՔՅԻՆ

ԹՎ. : ԶԿԱ. (1512): | Ի ԺԱՄԱՆԱԿՍ | ՇՄԱ-
ԻՈՆ ԱՐԶԵ ՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՍԻՆԵՅԱՑ ԵՍ
ՆԵՐ | ՍԵՍ ՔՍՀԱՆԱ | ԿԱՆԿՆԵՑԻ | ԶԽԱԶՍ
ՀԱԻՐ | ԻՄ ՍՏԵՓԱՆՈ | Ս ՔՍՀԱՆԱՑԻՆ:

Հրատ. Լալայան, XVIII, 149.
Լուսակ. 155 (երկու մասով):

701. ԽԱԶԲԱՐ, դեղաբանդակ, աղափլած է ս. Պողոս-Պետրոս եկեղեցու հյուսիսային խորանի հարավային պատին, ներքուստ, ճակատին, խորանի վերին անկյուններում և մեջը՝ 3 տող.

ԵՍԳՐԳՐԿՆԿՑԻԻՉՍԵՂԲԻԲԻՄԹՎՈՍԲՅՆ

ԵՍ ԳՐԻԳՈՐ ԿԱՆԿՆԵՅՑԻ ԽԱԶՍ ԵՂԲԱԵՐ ԻՄ ՄԱԹԵՎՈՍ ՔԱՀԱՆԱԻՆ. ԹՎ. : ԶԿՍ. (1512): ՇՄԱԵԼՈՅՆ ՍԻՆԵՍԵՍՅ ԱՐՀԵՊԵՍԿՈՊՈՍԻ . . .

Մանր. Հաս երեսվորին թերի է. նախորդի նման Շմալոնը ժամանակի որոշիչ է: Լուսանկ. 156 (միայն ստորին մասը):

702. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է ս. Պողոս-Պետրոս եկեղեցու հարավում. ստորին մասի վաթր խաչերի արանքներում 3 տող.

Խ	Ձ Ս	Բ Ա	Խ Ս	Ս
Ձ	Ո Տ Ր	Ա Պ	Ի Ն	
Թ	Ղ		Ղ	Դ

ԽԱԶՍ ԲՍԲԷԽԱԻՍ ԶՈՀՐԱՊԻՆ. ԹՎ. : ԶՂԳ. (1545):

Մանր. Խաչ բառի ԽԱԶՍ գրութունը սովորական է. պահում ենք:

703. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, թևաված առաջ, կանգնած է եկեղեցուց արևմուտք. քիվին և խորանների գլխին 3 տող.

ԵՍԸՆԴԿԱՆՍԱԿԻՍԻՄՈՐ
ԹՎ
Ռ

ԵՍ ԸՆԴՍԵՅՓՍՆՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՄՈՐ ԻՄ ԳՆԻՅԻՆ. ԹՎ. : Ռ. (1551):

Լուսանկ. 157

704. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, գտնվում է բակի հյուսիսային մասում, շրջանակներին 7 տող.

ՍՍՈՊ
ԵՍՍՈՊ
ԻԻԱՆՍԿԱՆԿԵՑԻՍԲԻԱԶՍԲԱ
ՈՐԴՈՅԻՄ
ՈՂՊԱԼԱՍ
ԱՆԻՆ
ԹՎ ՌՅԴ

ԵՍ ՍԱՐՈՒԽԱՆՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՍԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՈՐԳՈՑՆ ԻՄՈՑ ՊԱԼԱՍԱՆԻՆ. ԹՎ. : ՌՀԳ. (1625):

705. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, բակի հարավ-արևմտյան մասում. հյուսիսային կողի կես մասում նևտաձիգ մարզ, կերակրաման և դավ. սրանց կողքին 3 տող.

ՍՅՈՒԷՎԱՆԳԻ
ՍՅԻՐՉԻՆՈՐԿ
ԱՆԳԱԻՓՍԹՎ
ԴԱՆԿԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԻՐՉԻՆ, ՈՐ ՀԱՆԳԱԻ Ի ՔՍ. ԹՎ. : Ռ. (1551): ԴԱՆԻԿԻՆ:

Մանր. Վերջին անունը գրված է արևմտյան ճակատին: Լուսանկ. 158

706. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցածև, բակի հարավ-արևմտյան մասում. հյուսիս-
ում հինգ խորան և խաչեր, շուրջը 3 տող.

ԱՅՍԷՆԱԳԻՍՏԼԱՎԱՆԴԻՆՈՒՄԷ ՈՐԴԻՆԻՏԵՔԻՆ

ԹՎ
Խ

ՈՐԴԻՆԱՆԷԼ

ԹՎ. : Ռ: (1551): | ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԼԱՎԱՆԴԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԴԻ
ԲԻՏԵՔԻՆ, ԹՈՒՆ ՍԱՆՎԼԵԼԻՆ:

Ծանոթ. Բարեք անունը ենթադրական է (ակ'ս գծագիրը):

707. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցածև, նախորդի մոտ, հարավում մեկ տող.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏ ԹԱԴՈՍԻՆԹՈՒ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԹԱԴՈՍԻՆ.

ԹՎ. : Ռ: (1551):

708. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, ապակ, երեսին ննջեցյալ, որի վրա 2 տող.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏ ԲԱՐԻՏԵԳԻՆ ՈՐՀԱՆԳԱԻԻՍՍ

ԹՈՒԹԴ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԲԱՐԻՏԵԳԻՆ, ՈՐ ՀԱՆԳԱԻ Ի ԲՍ. ԹՎ. : ՌԻԴ: (1565):

Ծանոթ. ԲԱՐԻՏԵԳ անունը հավանաբար Գեղարքունիում տարածված ԲԱՐՆԲ անունն է:
ԹՎականը գրված է արևելյան ճակատին:

709. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, ապակ, բակի հարավ-արևելյան անկյունում, երեսին
ննջեցյալ և վրան 3 տող.

ԱՆՍԵՆԱՆԳԻՍՏ
ՄԻՆԻՍՏՐԱՐԻ
ՆՆԺԵՑԵԼԻՆ
ՈՐԴԻՆ ԽԹՎԱՆԻԱԼԻՆ
ԹՎ. : ՌԺ: (1651):

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՄԻՆԻՍՏՐԱՐԻ
ՈՐԴԻ ԽԹՎԱՆԻԱԼԻՆ ԹՎ.
: ՌԺ: (1651):

Ծանոթ. ննջեցյալի անսովոր
անունը թերևս գրչի անվարժա-
թյան հետևանքով է աղավաղված:
Լուսակ. 159

710. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, օրորոցածև, նախորդի մոտ, հյուսիսային երեսին
կենցաղային տեսարան, վերևում 2 տող.

ԹՎՈՒՃԻՒՐ

ԹՎ. : ՌՃԻԲ: (1673):

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏ ԵՅՍԼՈՒ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ

Ծանոթ. Անձնանունը անորոշ, թերևս էՅՍԼՈՒ տե'ս գծագիրը:

711. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, տափակ, նախորդի մոտ, երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՇԱՆԳԻՍՍԷ
ԲԱՂԱՍԻՆ ԹՎ ՌՃԻ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ է|ԲԱՅԱՍԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽ: (1691):

Մանոթ. Գրված է անվարձ գրչի կողմից:

712. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, նախորդների մոտ, երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՍ
ՄԻԻԹԱՐԻՆ ԹՎ ՌՃԽԷ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ| ՄԻԻԹԱՐԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽԷ: (1698):

Մանոթ. Վերջին չորս տապանաքարերը պատկանում են մի ընտանիքի. շինված են նույն վարպետի կողմից և գրված անվարձ ձևով:

713. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, ասփակ, գտնվում է բակի հարավ-արևմուտքում, երեսին 4 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՇԱՄԻՐ
ՊԷԿԻՆ
ԹՎ ՌՃԶ

ԱՅՍ է ՀԱՆ|ԳԻՍՍ ԱՄԻՐ|ՊԷԿԻՆ|.
ԹՎ. : ՌՃԶ: (1657):

714. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոցաձև, գտնվում է բակի հարավային մասում. հյուսիսային երեսին թամբած ձի, առջևում պարուհի՝ մի ձեռքին բլիթ, մյուսին՝ դավ. առջևում պնակներ՝ եփած թռչուններով, շրջանակներին 4 տող.

ՅԸԳՔԻԲՍ. ՍԱՌԵՆ ՄԱՅՐՄԿՐՄԿՐՏՉԻՆ,

ՔՍ: ՄԿՐՏՉԻՆ ՈՐԴԻՈՎԱՆԻՍԻՆՅԻՇԵՑԷ
ՍԲԱՂԱՉՍԲԱՐԵ
ՊՎՃՎՅՈՒՄ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԻ|Ս
ՄԿՐՏՉԻՆ, ՈՐԴԻ ՈՎԱՆԻՍԻՆ.
ՅԻՇԵՑԷ|Ք Ի ՔՍ. ԹՎ. : ՌՃԻԱ:
(1672): ՅԻՇԷՅԸԷ|Ք Ի ՔՍ.
ՍԱՌԵՆ, ՄԱՅՐ ՄԿՐՄԿՐՏՉԻՆ.

715. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, կոարված երկու մասի, երկարությամբ, մի մասը գրված եկեղեցու մուտքին որպես բարավոր, մյուսը՝ ագուցված նույն մուտքի կողին, տրձանաղրության մնացորդներով. 3 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆ... ՍՏՍԱ... 190

Թ Ռ Ճ Խ Ա

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ . . . | ԹՎ
: ՌՃԽԱ.: (1692): ԴՍՏԵՂԻ ՅՈՒՍԱՄԻՆ:

Դ Ս Տ Ր Յ Ռ Ս Ա Ի Ն

716. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, տափակ, երեսին գավազան, գտնվում է բակի հարավային մասում, երեսին 2 տող.

Թ Ռ Ճ Խ Ա
ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՍ ԳՐԻԳՈՐԻՆՈՐԻ ՕՂԼԱՆ ԳԻՍՍ ԳՐԻԳՈՐԻՆ. ՈՐԴԻ ՕՂԼԱՆԻՆ:
ԹՎ. : ՌՃԽԱ.: (1692): ԱՅՍ է ՀԱՆ-

717. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, գտնվում է բակի արևելյան մասում, հարավ-վային երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՍԻՏՈՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԻՄՈՆԻՆ|.

ԸՎ ԸՃ ԽԺ

ԹՎ. : ՌձԽԳ: (1694):

718. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ երեսին թաղազարդ տղամարդ. սրանից ներքև պատկերված է երկար մաղերով կին, տղամարդու պատկերաքանդակի մոտ 6 տող.

ԱՅԷ ԿԱՆԳԻՍՏ

ՆԱԶԱՐԻՆՈՐԴ
ԻՍԻ
ՄԱՅՈՆԻ
ԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ| ՂԱԶԱՐԻՆ, ՈՐԳԻ Ի ՍԻՄԱՅՈՆ|ԻՆ|. ԹՎ. : ՌձԽԷ: (1698)

Կնոջ պատկերի մոտ՝ 3 տող.

ԱՅՍԷԿԱՆ
ԳԻՍՏ
ԿԵՐԻՔԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆ|ԳԻՍՏ| ՀԵՐԻՔԻՆ:

719. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է բակի հյուսիս-արևելքում. երեսին 1 տող.

ԱՐՄԼԵԻՆ ԸՎՆՃ ԽԵ

ԱՐՈՒԹԻՆ. ԹՎ. : ՌձԽԹ: (1700):

720. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, բակի հարավ-արևելյան մասում, երեսին կնոջ պատկեր, տակին 4 տող.

ՈՒՃԴ:
ՃՀՆԻՆ
ԳԻՍՏԳԴ
ԱՅՍԷՏԱՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆ|ԳԻՍՏ ԳՆՈՒԼ|ՃՀԱՆԻՆ.
ԹՎ. : ՌձԿ: (1711):

Ծանոթ. Կարդացվում է ներքևից վերև:

721. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մոտ, վրան 5 տող.

ՈՒՃ ԽՆ
Մ
ՈՒԱՆՄԱ
ԻՍՄ
ԱՅՍԷՏԱՆԳ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ| ԹՍԶՄԱՄԻՆ.
ԹՎ. : Ռձ: (1651):

Ծանոթ. Կարդացվում է ներքևից վերև, ԹՍԶՄԱՄԻՆ = ԹՍԶՄԱՄԻՆ, ԹՎԱԿԱՆՆՐ հնարավոր է նաև : ՌձԿ :

722. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է բակի հյուսիսային մասում. վրան ուրազ և սվաղելու հարթին, շուրջը՝

ՃԿ
Պ ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏ ՍԻՐՔՍԻՆ ՈՐԳԻ ՍԻՆ

ԻՆ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐՔՍԻՆ, ՈՐԳԻ ՍԻՐՔՍԻՆ. ԹՎ. : ՌձԿ: (1711):

Ծանոթ. Անձնանունը՝ Սիրքսին:

723. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, ղեղաքանդակ, ղանվում է լակի հարավային մասում. հյուսիսային կողմին 19 տող.

ԿԱՄԻՆ
ԱՅԵՍՄ
ԱՐԳԱՐ
ԱՅԳՅԿԱ
ՆԵՏԻՉ
ԽՉՍԻՓ
ԲԿՈՒՌԻ
ՏԳՈՅ:Օ
ԵՂԲԱԻ
ՐՆԻՄՈՅ
ՏԱՅՆԱ
ԵՄԻՆ
ԻԱԻՆ
ՆԱՄԱ
ՐԻՆՈՐՏ
ՂԱՅԱԿ
ԱԻՓՈԽ
ԵՏԱՆ
ԻՓՄ

ԿԱՄԻԱԵՆ | ԱՅ. ԵՍ Մ | ԱՐԳԱՐ | ԱՅ ԳԱՅԱՆԱՅ ԿԱՄԻՆԵՏԻ
ՁԵՂԱՅՈՒ Ի ՓՐԿՈՒԹԻ | ՀՈՂԳՈՑ | ԵՂԲԱԻ | ՐՆ ԻՄՈՑ | ՇԱՅՆՍ |
ՏԱՐԻՆ | ԼԵԻ | ԽԱԻՇՆԱ | ՏԱՐԻՆ, ՈՐ Տ | ԳԱ. ՀԱՍՍԱԿ | ԱԻ ՓՈ-
Խ | ԵՏԱՆ | Ի ՓՄ:

Մանր. Գրված է 1465 թ. հետո. ակ'ս պլոպի պատմական բաժինը:

724. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և ղեղաքանդակ, նախորդի մաս. քիվին 1 տող.

ՄԲ ԽԱՂԱՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ
ԸՍԿԱՆՏԱՐԻՆ:

Մանր. Համարում ենք XV դարի:

725. ԽԱԶԳԱՐԻ մաս, ջարդոտված, ազուցված է եկեղեցու արևելյան պատի հարավային մասում, արտաքուստ, տակին 2 տող.

ԻՐԿՈՒԹԻՆՈՑ ՈՅԵ Ի ՓՐԿՈՒԹԻ ՀՈՂԳՈՑ ԵՂԲԱԻ |
ՄԵՐՈՑ ՄԻՐՁԻՆ. ԹՎ. :
Լուսակ. 160

726. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է եկեղեցու հյուսիսային մուտքի կողմին, ներքուստ, տակին 2 տող.

ԽԱՂԱՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ | ՍԱՑԻԲԻՆ.
Մանր. XVI դարի գործ:
Լուսակ. 161

727. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, գտնվում է եկեղեցու արևելյան պատի մոտ. վրան թամբած ձի, երկու կին՝ կերակրամանները ձեռքերին, ապա կաշեգործի գործիքներ. տակին և շրջանակին 2 տող.

ԿՐԻՏՈՒՄԻՆԵ
ԱՅ ՍԵՎԱՆԳԻՍ ԵՄԻՆՆԻՆՈՐԵՆԻ
ԱՅ Ս Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏՐՈՒՆԻՆ, ՈՐ Է
ՈՐԳԻ | ԳԱԼՈՒՍՏ ԳԱՂԱՆԱՑԻՆ |
Մանր. XVI դարի գործ:
Հրատ. լալայան, XVIII, 149:
Լուսակ. 162 (միայն առաջին տողը):

728. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, ազուցված է եկեղեցու հյուսիսային պատին ներքուստ, մկրտության ավազանի մեջ. քիվին 1 սող.

ԵՍՄՐԳԱԼՈԿԱՆԿՆԵՅԻԱԸ

ԵՍ ՏՐ. ԳԱՂՈ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶԼՍ:

Ծանոթ. XVI—XVII դարեր:

729. ԽԱԶՔԱՐ, պարզ ու զեղեցիկ, ազուցված է եկեղեցու հյուսիսային մուտքի կողին, վերին մասը ջարդուած, սակին 3 սող.

ԵՍՄՍԵԿԱՆՈՍ

ԵՍ ԸՍՏԵՓԱՆՈՍ | ԿԱՆԿՆԵՑԻ

ԿՆԿՆԵՑԻԶԻԱԸՍԻԲԻԿՈՒԹԻՆՆՆՈՐ

ԽԱԶՍ Ի ՓԻԿՈՒԹԻՆ ԸՈԳ՝ՈՑ

ՈՂԵՂԲԱԲԻՆԻՄՈՅՈՒՆՆԵՅԵՔԻՔՍ

ԵԳՐԱԲԻՆ ԻՄՈՑ ԾԱԸԻՆ. ՅԻ-

ՇԵՑԼԻ Ի ՔՍ:

Ծանոթ. Համարում ենք XVI դարի:

730. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ազուցված նախորդից վեր, ջարդուած, մնացել է սակին մեկ անուն.

... ՄԱՐԳԱՏԻՆ ՄԱՐԳԱՐՏԻՆ

731. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է եկեղեցու հյուսիսային պատի ստորին մասում, վերևի մասը միայն հողից դուրս. 1 սող.

. . . ՍԵԿԱՆՈՍԻ: ԼԵՂԲԱՐԳԻՄՈԳՈՎԿ:

. ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ԵՒ ԵԳՐԱՐՑ ԻՄՈՑ. ՈՎ ԿՄԱՐԳԱՅՔ ԅԻՇԵՑԼԻ Ի ՔՍ.

Ծանոթ. XVI դար:

732. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, գտնվում է ըսկի արևմտյան մասում, քիվին 1 սող.

ԽԶՍՓԱԽԶՆԻՆ

ԽԱՂՁՍ ՓԱԽԶԱՆԻՆ.

Ծանոթ. Սաչ բառի մեջ 2 ասոր 2-ով փոխարինելու բազմաթիվ օրինակներ կան Գեղարքունիքում և Վայոց ձորում, բայց այստեղ Փախչան անվան մեջ ես նախ բան է կատարվել, որով ստացվում է բառառային առանձնահատկություն:

Համարում ենք XVII դարի գործ:

733. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, մեծ, գտնվում է ըսկի արևելյան մասում. հարավային երեսին հեծյալ և երկու այլ մարդիկ՝ առջևները ուսեղիքներ և դա՝ վեր. վերի շրջանակին 1 սող.

ԵՍԴՎԼԱԴԻՆԱՅԻ

ԵՍ ԳԼՈՂԼԱԳԻ ԽԱՆՆՈՒՄՍ:

Ծանոթ. XVI—XVII դարեր:

Լուսակ. 163

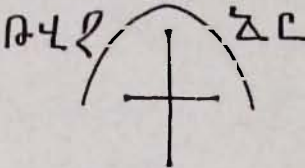
734. ԳՅՈՒՂԻՑ ՀԱՐԱՎ-ԱՐԵՎԵԼՔ, երեք կիլոմետր հեռու գանձող ավերակ
 եկեղեցու դատից ընկած երեսպատման քարի վրա, 3 սող.

ՉՅՍԷՍԱՐԼՂՐԻ ԱՐԱՐԻ | ՅԱՂԱԻԹՍ |
 ԴԱՍՈՅԱՐԼՂԻԹՍ ՅԻՇԵՑԻՔ . |
 ՅԻՇԵՑԻՔ :

Մանր, Ըստ երեսպի մամանակակից և շինու-
 թյանը, որը համարամ ենք IX—X դարերի:

Կուսակ. 164

735. ԳՅՈՒՂԻՑ ՀԱՐԱՎ-ԱՐԵՎՄՈՒՏՔ, երեք կիլոմետր հեռու, ըստ
 գանձող ավերակ մատուռի բեմի ստաջ զբլած փոքր խաչքարի վրա 2 սող.

ԵՍԿԻԿՐԿ ՅԻՇԵՑԻԿ

ԵՍ ԲՐԻՔՈՐՍ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ ԽԱՂՍ
 ԹՎ. : ՉՉԲ. : (1539):

ՎԱՂԱՇԵՆ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ՝ ԱՎԳՍՏԱՂԱՂՈՒ)

Գյուղի հին անանր մոտացված է: Թեև մեր հավաքած արձանադրություններն սկսվում են XVI դարից, բայց գյուղամիջում և նրա սահմաններում կան ավելի հին հաշարձաններ ու բեկորներ: Այսպես, ո. Աստվածածին եկեղեցու բակում կան 3—4 խաչքար, որոնք X—XIII դարերի արվեստի նմաշներ են. երկու այդպիսիներն էլ գանձվում են գյուղամիջում, մի հասարակ մատուռի մեջ: Ինչ-որ հին շենքի ոլունների երեք սրբատաշ և ձևավորված պատվանդաններ կան Տոնոյան Ռուբիկի, Հովհաննիսյան Սեթոյի և Ասատուրի բակերում: Գյուղից հարավ մոտ երկու կիլոմետր հեռու, երկու ձորերի միացման վայրում կա մի հին ու փոքր գյուղատեղ, որի բարձունքի վրա գանձվում են սրբատաշ ու մեծ քարերով շինված փոքր եկեղեցու ավերակները, որն իր արվեստով հավանաբար XI դարի կառուցվածք է: Այդ եկեղեցին կոչվում է Ջորի ս. Աստվածածին: Տեղական ավանդությունները գյուղի ավերվել է լեզգիների արշավանքի մամանակ և մի աղջիկ, Մանուշակ անունով, աղատվել է՝ ապաստանելով այդ եկեղեցում:

Ժողովածուում ամփոփված արձանադրությունները հավաքված են գյուղամիջի ոչ հին ու Աստվածածին եկեղեցու պատերի մեջ դրված հուշարձանների վրայից, և նույն եկեղեցու պարսպափակ բակի խաչքարերից ու տապանաքարերից:

Հետաքրքիր է նշել, որ 1713 թվականին վերաբերող տապանագրերի առատությունը, այն էլ իրար կողքի դրված և նույն ընտանիքի անդամներին վերաբերող զերեղ-մանաքարերից՝ վկայում են այդ թվականին պատահած որևէ աղետի մասին, թերևս համաճարակ հիվանդություն:

Ժողովածուում ամփոփված 44 արձանադրությունները հրատարակվում են առաջին անգամ:

1 Այստեղ, այս խաչքարի կողքին էր դրված արամեերեն արձանադրությամբ Արտաշեսի սահմանաքարի բեկորը, որը 1937 թ. տեղափոխվել է թանգարան:

736. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցու արևմտյան մուտքի բարավորի վրա. 5

տող.

ՇՈՐՀԻՒ ԱԵՆԱԶ ՈՐԻՆԱՅ : Հ ՈՐԿ ՈՐԴ ՈՅ
Ե Հ ՈՐԿ ՈՒՆ Մ Յ : ԵՆՄԱԿՆԻՆ Բ : ՄԲԱԾ ԱԶՆԻՍ
ԲԱԵԻՍՄԲԲ : ԻԹԻԼ ՇԵՆ Փ Մ Բ Յ Ե Լ Ո : ԻՌ
ՂԵ : Ե Յ Ա Ջ Գ Ս Կ Յ Յ : ԻՌԾԻՄ Ե Լ Ե Ղ Ա Պ Մ : ԸԼԲ
Ն Ա Ռ Ե Ն , Ը Ս Պ Ա Մ : Կ Յ Ր : Ը Ա Ե Կ Ո Ս Բ Ե Ե Ս Ը -

ՇՆՈՒՂԻՒ ԱՄԵՆԱԶՈՐԻՆ ՄՅ ՀՈՐ ԵՒ ՈՐԿԻՈՅ | ԵԼԻ, ՀՈՐԿԻՈՅՆ
ՍՐԲՈՅ ԵԼԻ, ՆՈՐԱԿՆՈՒՆԲ ՄԲ ԱԾԱԾՆԻՍ | ԲԱՐԵԽՍՄԲԲ, Ի
ԹԻԼԻՆ, ԱՄԵՆԱՅՍՐԲԵՅԵԼՈՅ : ՌՈՂԵ : (1695) ԵԼԻ, ԱԶԳԻՍ
ՀԱՅՈՅ : ՌՃԽԻ : (1695) ԵՍ ՄԵՂԱՊԱՍՐՏ ՇՄԱԻՈՆ, ՈՒՆԵ-
ՆԱՄԻՏ ՍՊԱՍԱԻՈՐ ՀԱՅՈՅ. ԻՇԱՏԱԿՈՅ ՍՐԲՈՅ ԱՆՏՈՆԻԻ :

Ծանոթ. Գրչուժյունը և խմբագրուժյունը անարվեստ է. վերջամ, հավանաբար, բաց է թողնված շիկեցի բարը: Արձանագրուժյունը համարում ենք շինարարական:

Լուսակ. 165

737. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ագուցված է դյուղամիջի ս. Աստվածածին եկեղեցու հարավային սլառի արևմտյան անկյունի մոտ, երևում է միայն հարավային երևոր, որի վրա կան չորս խորաններ՝ մեջը խաչեր, սրանցից վեր՝ 1 տող.

ԵՍՄԻՐԶ ԱՅԱՂԵՍԿԵԿԻ ԽՁՍԲԱԿՈՒԱՂԻՆՍԻՍԱԿՆԻՍԱԿՆԻՍԱԿՆԻՍ

ԵՍ ՄԻՐՁՍՅ ԱՂԵՍ ԿԱՆԿՆԵՅԻ ԽԱՅՍ ՔԱԿՈՒՈՒ, ԱՂԻՆ.
ԹՎ. : ՁՁԻ : (1535) : ՇԱՀՆԱԶԻՆ :

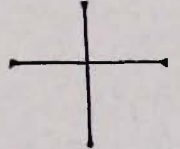
Ծանոթ. ՔԱԿՈՒՈՒ ԱՂԱԻՆ հնարավոր է վերծանել նաև ՔԱԿ ՊՈՒՂԱՂԻՆ, ԽԱՉՍ = խաչս հաճախ է պատահում. վերջին ՇԱՏԱՎ անունը պետք է թվականից առաջ լիներ, բայց գրիչն այսանց է տեղավորել:

Լուսակ. 166

738. ԽԱՉՔԱՐԵՐ երկու հատ, իրար մոտ, ս. Աստվածածնի հյուսիս-արևմրտյան անկյունի մոտ.

Ա. ՄԵԾ ԵՎ ԳԵՂԱՔԱՆԴԱԿ, քիվին և ստորին մասում 2 տող.

ԼԲԻՉՍԲԱԿԵԽԱՍՎԷԼՈՒՆ

ՄԲ. ԽԱՅՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ ՎԵԼՈՄԻՆ
ԿՍՁՄՈՂ, ԱԿՈՐ. ԹՎ. : ՁՁԹ : (1540):

ԿԱՐՄՈՂ ԱԿՈՐԲԸՁԹ

739. Բ. ՆԱԽՈՐԴԻՑ ՀԱՐԱՎ, քիչ փոքր. քիվին և սասորն մասամբ 4 սող.

ՄԻԶՆԵՐԷԻՓԻՐՔՆՍԱ

ԵԻԱԿՂ
ԻՆՓԱ
ՎԸՂԶ

ՈՒ. ԽԱՂՁՈՒ ԲԱՐԷՅԻՍԻՍՏԱՆՈՒՄՈՒՄ ՓԻՐ . . . |
ԵՒ . . . ԻՆ. ՓԱ. . . | ԹՎ. : ԶՂԶ: (1547):

Մանր. Անձնանունների սասերը սզված են, գրչաթյան էլ վաս:

ՏԱՊԱՆԱԳՐԵՐ Ա. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ ԲԱՆԻ
ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՔԱՐԵՐԻ ՎՐԱ.

740. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրսրոցածև, հարավային երեսը շրջանակներին.

ԱՍԵՎԱՆԿԻՍՏԱՆԿԻՆՆՆՈՒՎՈՒՅՆ ԸՂԵՈՐԿՈՒԿԻՐ
ՆԱՆԱՆԻՆ

Ա.ՅՅՍ Է: ՀԱՆԿԻՍՏ ԽԱՀՈՒԿԻՆ.
ԹՎ. : ԶՂԵ: (1546) ՈՐ ՓՈԽԼԵՑԱՆԻ
Ի ՎՐԻԲՍՏՈՍ: ԱՆԱՆԻՆ, ՀՈՎԱՆԻՆ
ՆԻՆ ԳՈՐԱԻՅՆ:

741. ԽԱՉԲԱՐ, նախորդի մաս. քիվին 1 սող.

ՄԻԶՆԵՐԷՐԷՐԷՐԱԿ ԱՆԱՆԻՆ

ՈՒ. ԽԱՂՁՈՒ ԲԱՐԷՅԻՍԻՍՏԱՆՈՒՄ ԱՆԱՆԻՆ.

742. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրսրոցածև, հարավային երեսին գուլթան՝ յծված երկու ձիով. գուլթանավարը, ազա մկրատ, դավ և բլիթ. նասած մարգ. վերևում

ԱՅՍԵՎԱՆԿԻՍՏԱՆԿԻՆՆՆՈՒՎՈՒՅՆ
ՄԱՐԳԱՐՍԻՆ ԱՅՅՎԱՆԻՆ
ԸՂԵ

Ա.ՅՅՍ Է: ՀԱՆԿԻՍՏ ԱՄԻՐՎԵԼԻՆ, ՄԱՐԹԻՆ,
ՄԱՐԳԱՐՍԻՆ, ԱՅՅՎԱՆԻՆ. ԹՎ. : ԶՂԷ: (1548):
Մանր. Թվականը արեմալան ճակատին է, որը
գտնվում է բակի հյուսիս-արևելյան ծայրին:

743. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, մեծ, օրսրոցածև, հարավային երեսին թամքած ձի, երեք մարգ, բլիթներ և ամաններ. վերևում տասանադիրը, որը շարունակվում է հյուսիսային երեսին, իսկ վերջին մեկ անունը՝ արևելյան ճակատին.

ԵՍԱԽՈՐԴԻՐԸՆՍՈՅՆ ԹՈՒՄԵԾՄՈՐՍ ԻՆԱՄԱՐԷՅ

ԱՅՈՁԵՂԵԻՆՉՈՐԴԻՆՉԵՆԱՔՄԱԿԵՑԻՅԻՆՍԱՐՁՈՁԵ

ԵՍ ՍԱԼՍ, ՈՐԿԻ ԸՌԲՍՏՈՄԻՆ, ԹՈՒՄ ՄԵՑ ԽՈՒՐՄԱՆԻՆ ԼԱԻ ԱՊՐԵՑԱՑ. ՈՁ
ԵՂԵԻ ԻՆՁ ՈՐԿԻ, ԻՄ ՁԵՌՍԻՔՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՏԼԱՊԼԱՆՍ. ԹՎ. : ՌԺԵ: (1566):
ՍԱԼՔ ԱՂԻՆ:

Մանր. ՈՁ = ՈՁ, Ձ տասն այս վարչերամ հաճախ փոխարինվում է Ձ-ով:

744. ՏՍՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, հարավային երեսին 2 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏԱՌԱՃԱՆԻՆ
ԹՎՌԻԶ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱԹԱՃԱՆԻՆ |
ԹՎ. : ՌԻԶ : (1577):

745. ՏՍՊԱՆԱՔԱՐ, ասփակ, փոքր, երեսին՝

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍ
ՏԱԿԱՆԻՆԲ
ԳԻՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐԳԱՐԻՆ, ՈՐԳԻՆՆԱԿ ՊԱՊԻՆ.
ԹՎ. : ՌԿԲ : (1613):

746. ՏՍՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, հյուսիսային երեսին հեծյալ և այլ լինցա-
ղային տեսարաններ, սրանց սրանքնհրում.

ԱՅՍԷՏԱՆ ԳԻՏՈՒԼԻԱՆԻՆ: ԵՍԳՐԻԳՈՐ
ԱՆՈՍԻՆ
ԻՏՈՂՆԻՏ
ԷՆԿԱԿՆ
ԵՅԻՆ
ՄԲԻԱ

ԹՎ Ռ
Կ Թ

ՉՄԲԱ
ԲԷԽԱՍ
ՈՐԴՈՂՆ
ՏԵՐՈՂՈ ՐԿՐԴՆՅԻՐԵԿԳԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՈՒԼՈՒՆՆԱԿ
ԽԱՆԻՆ: ԵՍ ԳՐԻԳՈՐՍ, ԱՆՈՒՆ
ՄՈՒՆԻՍԻՆ ԻՄ ՈՒՂԻՏԷՆ,
ԿԱՆԿՆԵՑԻՆԻՔՆԱԿ ՄԲ. ԽԱՉՍ
ԲԱՐԷՆԱՆՆԱԿ ՈՐԳՈՑՆ ՄԵՐՈՑ
. . . . ԹՎ. : ՌԶԹ : (1630):

Մանր. Վերջին մասում թեև աստիճան արոշ են, բայց իմաստն անհասկանալի է:

747. ՏՍՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, մեծ, հյուսիսային երեսին թամքած ձի, պա-
րող և չորս մարդ, շրջանակներին՝

ԱՅՍԷՏԱՆ ԳԻՍՏԵԹԱԼԵԿԻՍՊԱՊԻՆ
ԹՎՌԻՃԺԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ [Է] ԹԱՆԿԻՍ ՊԱՊԻՆ,
ԹՎ. : ՌՃԺԷ : (1668):

748. ՏՍՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, ասփակ, հինգ հաս իրար մոտ, միևնույն դիրքաստանի.

Ա. Երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍ
ՆՍԱՐԿԱԿԱԿԲԱ
ԲԻՆՈՐԴԻՊԱՆՆ
ԱՍԱՐԻՆՆԱԿ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐԿԱԿԱՆՆԱԿ ԲԱՆՈՒՆ, ՈՐԳԻՆ
ՊԱՂՏԱՍԱՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԽ : (1691):

Լատակ. 167

749. Բ. Երևան 5 սոպ.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻ
ՍՆԱՌԻԹԻՒՆ
ԻՆՊԱՂՆԱՍԱՐ
ԻՆՈՐԴԻ
ԹՈՒՃԻ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԻՍ ԱՐՈՒԹԻՒՆԻՆ, ՊԱՂՏԱՍԱՐ-
ԻՒՆ ՈՐԳԻԻ. ԹՎ. : ՌՃԽ : (1691):

Լուսակ. 168

750. Գ. Երևան 7 սոպ.

ԱՅԵՂԱԳԻ
ՍՏԱՂԱՅՈՒ
ԿՆՈՒՆԿՈՂ
ԱԿԻՑՊԱՂՏ
ԱՄԻՆ
ԹՈՒՃԻ
Ե

ԱՅՈ է ՀԱՆԳԻԻՍ ԱՂԱՅ ՍՈՒԷՏԱՆԻՆ,
ԿՈՂԱԿԻՑ ՊԱՂՏԱՄԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԽԵ : (1696):

Լուսակ. 169

751. Գ. Երևան 4 սոպ.

ԱՅՍԷՏԱ
ՆԳԻՍՏԲ
ԱՂԻՍ-
ԹՈՒՃԾ

ԱՅՈ է ՀԱՂՆԳԻՍ ԲՂԱՂԻՍ. ԹՎ. : ՌՃԾ : (1701):

752. Ե. Երևան 8 սոպ.

ԱՅՍԷՏ.
ԱՂԳԻ
ՍՏԱԶ
ԱԻՆՈՐԴ
ԻՍԱԲԱ
ԹԻՆ

ԱՅՈ է ՀԱՂՆԳԻՍ ԱԶԱՐԻՆ, ՈՐԳԻԻ
ՄԱՐԳՍԱՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԽԹ : (1700):

Լուսակ. 170

ԹՈՒՃԻ
Թ

753. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, սափակ, երեսին դավազան և 12 կարճ սող.*

ԱՅՍ
ԷՆԱԳ
ԻՏԻԼ
ԱՍ--
ԱԲԱ-
ՃՍԻՃԲ
ՉՈ-ԿԱ
ՍԻՆՈՐ.
ԴԻԴԻ
ՎԱՆԻՆ
ԱՎՌ
ԾԻԲ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԻԼՍՏ . . . | . . .
ԳՄԻԿՍ. | ՍԻՆ, ՈՐԳԻ Ի | ՎԱՆԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԻԲ:
(1673):

Մանր. երեք սող չարամտորեն ջնջել են:

754. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 7 սող.*

ԱՅՍ է ՀԱ
ՆԳԻՏ ՏԱ
ՐԳԱՐԻՆ
ՈՐԴԻ Ո
ԼՈ-ՏԻՆ
ԱԻՆ ՌԵ
ԽԳ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԼՍՏ ՄԱՐԳԱՐԻՆ | ՈՐԳԻ
Ո | ԼՄԻՄԻՆ. | ԹԻԼԻՆ : ՌՃԵԳ: (1694):

Կոտակ. 171

755. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 5 սող.*

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՀԱԿԱԿ
ԻՆ
ՈՐԴԻԳՐԻՃԱՆԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՈՍՀԱԿԱԿ | ԻՆ, | ՈՐԳԻ
ՊՈՐԻՃԱՆԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃՍԷ: (1708):

756. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 7 սող.*

ԱՅՍ է
ՆԳԻՍՏ
ՊԱՊԱՄ
ԻՆՈՐԱ
ՉԱԻՆ
ԱՎՌ
ՃԿԱ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՊԱՊԱՄ | ԻՆ, ՈՐԳԻ
Ա. | ՉԱՐԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԿԱ: (1712):

757. *SUQUNU:PU:RUR*, *Երեք հաս, ստփակ, հու. յն գերգաստանի.*

Ա. Երեսին 5 սող.

ԱՅԷՏԱՆ
ԳԻՍՏՅՏԱ
ՆԻՍԻՄԴՅԱ
ՏՈՒՐԻՆԹՎ
ՆՃԿԲԵՐ

ԱՅԱ, Է ՂԱՆԳԻՍ ՅԱՂԱՆԻՍ, ՈՐԳԻ ՆԱ
ՏՈՒՐԻՆ: ԹՎ. : ՌՃԿԲ: ԷՐ. (1713):

758. *Բ. Երեսին 4 սող.*

ԱՅԱՏԱՆԳԻՍ
ՏՎԱՆԷՍԻՆ
ՈՐԴՍԱՏՈՒ
ԻՌՎՈՃԿԲ

ԱՅԱ Է ՂԱՆԳԻՍ ՎԱՆԷՍԻՆ, ՈՐԳԻ
ՆԱՏՈՒՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ: (1713):

759. *Գ. Երեսին գալստ սն և 6 սող.*

ԱՅ Ս
ԱՆ ԳԻ
ՏՏԻ ՍԿԱ
ԿԻՆՈՐԻ
ԾԱՏՐԻՆ
:ՋԻ:Ճ:ԿԲ

ԱՅԱ, Է ՂԱՆԳԻՍ ՏՐ. ԱՂԱԿԻՆ, ՈՐԳԻ
ՆԱՏՈՒՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ: (1713):

760. *SUQUNU:PU:RUR*, *ստփակ, իրար կից, 2 հաս.*

Ա. Երեսին 8 սող.

ԱՅԱԷՏ
ԱՆԳԻՍ
ՏՈՒԼՈ
- ՊԵՐԻ
ՆՈՐԻ
ՍԿԱԿԻ
ԲՎՈՐ
ՃԻԲ

ԱՅԱ Է ՂԱՆԳԻՍ ՈՒՂՈՒՊԷԿԻՆ, ՈՐԳԻ
ԱՂԱԿԻ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ: (1713):

761. Բ. Երեսին 8 տող.

ԱՅՍԷՏԱ
ՆԳԻՍՏ
ՆԱՆԱԳ
ՈՒԼԻԿՈ
ՆԱՅԿՅՈԼ
ՈՒԻՊԵԻ
ԻՆԹՎՈ
ՃԿԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԻՆԳԻՍՏ | ՆԱՆԱԳ | ՈՒԼԻ, ԿՈՂԱԿԻՅ
ՈՒԼԻ | ԼՈՒԻՊԵԻ | ԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

762. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐԸՐ, տափակ, վեց հատ, իրար մոտ.

Ա. Երեսին 7 տող.

ԱՅՍԷՏԱ
ՆԳԻՍՏՆ
ԱԶԱՐԻՆ
ՈՐԴԻԱՐ
ՈՒԹԻՆ
ԹՎՈՃ
ԿԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԻՆԳԻՍՏ ԳՆԱԶԱՐԻՆ | ՈՐԳԻ
ԱՐՈՒԹԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

763. Բ. Երեսին 5 տող.

ԱՅԷՏՆ
ԳԻՍՆՎԱՐԻ
ԱՆԻՆՈՐԻ
ԱՌՈՒԹԻՆ
ԹՎՈՃԿԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԻՆԳԻՍՏ ՎԱՐԳՆԻՆ, ՈՐԳԻ |
ԱՐՈՒԹԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

764. Գ. Երեսին 8 տող.

ԱՅՍԷՏ
ԱՆԳԻՏ
ԳՈՒԼԿԱ
ՐԻՆԻՈՆ
ԱԿԻՅՆԱ
ԶԱՐԻՆ
ԹՎՈՃԿ
Բ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԻՆԳԻՍՏ | ԳՈՒԼՓԱՐԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՅ
ԳՆԱԶԱՐԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

765. Դ. Երևանի 6 ասդ.

ԱՅԷՏԱՆ
ԳԻՍՏԻԱ
ՀԱՏՐԻՆՈՐԴ
ԱՐՈԹԻՆ
ԹՎՈՃ
ԿԲ

ԱՅՍ է ՀԱՆԴԻՍ ԽԼԶԱՏՐԻՆ, ՈՐԳԻ
ԱՐՈՒԹԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

766. Ե. Երևանի 7 ասդ.

ԱՅԷՏԱՆ
ԳԻՍՏԱՐ
ՈՒԹԻՆ
ՈՐԴԻՇԱԿ
ԱՆԻՆ
ԹՎՈՃ
ԿԲ

ԱՅՍ է ՀԱՆԴԻՍ ԱՐՈՒԹԻՆ, ՈՐԳԻ
ՀԱԿԱՆԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

767. Զ. Երևանի 8 ասդ.

ԱՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏ
ԻՍԹՈՒՆ
ԻՆԿԱՂԱԿ
ՋԻԻԱՆԱ
ՏՈՐԻՆ
ԹՎՈՃ
ԿԲ

ԱՅՍ է ՀԱՆԴԻՍ | ԽԱԹՈՒՆ | ԻՆ, ԿՈՂԱԿ | ՏԻ
ԽԱԶԱ | ՏՈՒՐԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

768, 769. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐԵՐ, փոքր, օրորոցաձև, զարդաքանդակներով և կենցաղային տեսարանով. վրան հոր և որդու ապականադրերը.

ԱՅՍԱՆԳԻՍՏԴԱԴՈՒԹԻ
ՈՐԴԻՇԱՄՈՒՐԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԴԻՍ ԳԱԳՈՒՈՒ, ՈՐԳԻ
ԾԱՏՈՒՐԻՆ. ԱՅՍ է ՀԱՆԴԻՍ ԾԱՏՈՒՐԻՆ,
ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏԻԱ
ԹՎՈՃ

Ծանոթ. Դադու աճունն անսովոր է. գրիչն էլ Դ
առեթի վրա ստեղծերը չի փորագրել:

770. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 4 սող.*

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏԼԱԼԱՂ
ՊԵԿԻՆՄԷՄԴՆԷ
ԼԻՆԹՎՈՃԿԲ

ԱՅՍ է ՆԱՆԳԻՍՏ ԼԱԼԱՅՊԵԿԻՆ, ՈՐ է ՈՐԳԻ
ՍԷ|Լ,Ի,Գ,Ի,ԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

771. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մոտ, երեսին 10 սող.*

ԱՅՍԷ
ՏԱՆ
ԳԻՍՏ
ԲԱԽ
Ո՞Տ
ԱԻՆ
ՈՒՄ
ԴԲԼ
ԻՆ

ԱՅՍ է| ՆԱՆԳԻՍՏ| ԲԱՐԽ|ՈՒՏ|ԱՐԻՆ|, ՈՐ է
ՈՐ|ԳԻ ԲԼ|ԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

ԹՎՈ:ՃԿԲ

772. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, լայն, երեսին կենցաղային տեսարան և երկու
սապանաղբեր.*

ԱՅՏ
ԱՆԳ ԻՍՏ
ՆԱԶԱՐԻՆՈՒՄԱՅՍՏԱՆ
ՆԱՆԶԱԻՆ:Բ:Ո:Ճ:Կ:Բ:

ԳԻՍՏԸՆՈՒՄԻՆ
ԿՃԱՆԳՆԱՆՍՏԻՆ

ԱՅՍ է| ՆԱՆԳԻՍՏ ԳԱԶԱՐԻՆ, ՈՐԳԻ
ՇԱՀՆԱՂԱՂԱՐԻՆ, ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):
ԱՅՍ է ՆԱՆԳԻՍՏ ԱՐՈՒԹԻՆ, ՈՐ է ՈՐԳԻ
ՇԱՀՆԱԶԱՂԱՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԿԲ : (1713):

773. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մոտ. երեսին 6 սող.*

ԱՅՍՏԱԴ
ԻՍՏԱՍԻԼ
ԽԱԻՍԿՈ
ՆԱԿԻՅՆԱ
ՏԱԶԱԻՆ
ԹՈ:ՃՍԳ

ԱՅՍ ՆԱՆԳԻՍՏ ԱՈՒԼ|ԽԱՆԻՍ, ԿՈ|ԳԱԿԻՑ
ՇԱՀՆԱԶԱՐԻՆ|. ԹՎ. : ՌՃԿԳ : (1714):

774. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, տափակ, նախորդները մաս, երեսին 5 սող.

ԱՅՍԷՏՍՆԳԻ
ՍՏՄԱԽԼԻՆ
ՈՂԻՆԱՄՈՐ
ԻՆԲՈՒՃԿԲ
Ր

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՅԻԼԻՆ, ՈՐԳԻ
ԹԱՍՈՒՐԻՆ. ԹՎ. : ՈՃԿԵ: ԷՐ (1713):

775. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, տափակ, երեսին 5 սող.

^{նգ}
ԱՅՍԷՏՍՆ
ՇԱՏՆԱԿԱ
ԻՆՈՂԵՐ
ԾԱՏՈՒՐԻՆ
Ո

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՏ | ՇԱՏՆԱԶՈՐԻՆ, ՈՐԳԻ
ԷՐ | ԾԱՏՈՒՐԻՆ Թ. :

Մանր. 2ի շարունակված, ժամանակակից է նախորդներին:

776. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած պատվանդանի վրա, ս. Աստվածածնի հարավում, քիվին 2 սող.

-- Խաչս Կաշիչայ թվակաշ ԽԽԻ ԽԱԶՈ ՓԱՇԻՆԱՅ ԹՎԱԿԱՆ . . .
ԵՍԿԱՐԵՏՍ ԵՍ ՊԱՐԻՅՍ

777. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոյած, վրան կենցաղային աեսարան, շքանակներին՝

ՄԲԻԱԼՍԲԱՐԷԻՍԱԻՍԱՐՈՒՆԻՆ
ԷՍԿԱՆԷԳԻ

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԷԿԱԽԻՍ
ԱԽԱՍԹՈՒՆԻՆ. ԷՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ:

778. ՁԻԹՂԱՆԻ քարի վրա, սրը դանվում է Հովհաննես Վարդանյանի սանը և դործում է. ըստ տանախրոջ անդեկուլթյան, բերված է Ղուսու-խարար ս գյուղաանկողց, իր հոր օրոք.

ՏՈԿ ԲՐԻՑՈՐ
ԽԱՆՏՈՐՂԱՍ
ԵՍ ԱՎԱՆԷՍ

ԹՎ. : ՈԿ: (1611) ԲՐԻՑՈՐ,
ԽԱԶԱՏՈՐ. ԵՍ ԱՎԱՆԷՍ:

Զ Ո Ւ Ա Ք Ա Ր

Այս գլուղի հին անունը մոռացվել է. ներկայիս Զոլաքար-Զոլախաչ անունն առաջացել է գլուղի կենտրոնում կանգնած մեծ խաչքարից և նշանակում է մեծ կամ շերա քար: Տեղագիր հեղինակներից Մմբալյանցը և Նրան հետևելով կալայանը գլուղի հին անունը համարել են «Ակնախառ», բայց այդ անունով գլուղ Գեղարքունի գավառում չկա հիշատակված մեղ ծանոթ որևէ հին աղբյուրի մեջ: Օրբելյանը հիշատակում է Ակոնք գլուղը՝ Սոթից կավառի ցանկի մեջ, իսկ Ալիշանը՝ նույն գավառում Ակաք անունով գիտակ՝ Բասարգեղարի մոտերքում. դրանք երկուսն էլ տասնյակ կիլոմետրերով հեռու են Զոլաքարից:

Զոլաքարում եղած, արձանագրություն ունեցող հուշարձանները կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի.

Ա. Զոլախաչի շուրջը եղած փոքր գերեզմանատուն, որ բացի հիշյալ մեծ խաչքարից (որն արձանագրություն չունի, բայց քանդակների ոճով վերաբերում է XIII դարին), կան մի քանի տապանաքարեր ևս. դրանցից մեկի վրա միայն կա արձանագրություն՝ 1304 թ., որը և այս գլուղից հնագույնն է (№779):

Բ. Գլուղի հարավային մասում, բակերի մեջ, բլրակի վրա Դավիթ քահանայի գերեզմանին կանգնած խաչքարն ու տապանաքարը, 1342 թ. (№780, 781):

Գ. Թուխ Մանուկ մատուռի շրջապատը, ուր միայն մի խաչքարի բեկոր կա արձանագրված (№782):

Դ. Ս. Գևորգ և շրջապատի գերեզմանատուն, այտակ թե՛ կկեղեցա պատերի և թե՛ մանավանդ պարսպապատ բակի ընդարձակ գերեզմանաան մեջ կան բազմաթիվ խաչքարեր և տապանաքարեր, շատերն արձանագրված:

Ն. Ս. Դավիթ. մասուռ գլուղի հարավ արևմտյան եզրին:

Այստեղ մասուռի մեջ կանգնած երկու խաչքարեր կան, որոնցից մեկն ունի արձանագրություն. իսկ մատուռի շուրջը եղած տապանաքարից՝ նույնպես մեկը. դրանք թվական չունեն, բայց գրերի ոճով հին են, հավանաբար XIII-XV դարերի (№818, 819):

Զ. Մի խաչքարի արձանագրություն էլ ունի Մմբալյանցը. Շմավոն կախկոպոսի անվան հիշատակումով՝ 1451 թ., որն աժմ չկա, կամ մեք չինք աեսել (№820):

Զոլաքարից այս մոտովածաի մեջ ամփոփված են 12 արձանագրություն, որոնցից միայն 9-ն է եղել հրատարակված, մնացած 37-ը հրատարակված են առաջին անգամ:

779. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, մեծ, երկաստիճան, գտնվում է դյուղախիլում՝ «Զոլախաչ» խաչքարի մոտ. հյուսիսային երեսին և արևելյան ճակատին 11 առդ.

ԱՅՍԷՂԻՐԻՄՀԱՆԳԸ

ՍՏԵՆԻՄՈՅՀԱՍԱՆՏԱԲԼԱԼԻ...	ՈՂՈ
ԹՌԻՆԻԲԱՆՈՅԵԻՈՐԴՈՅՈՐԴՈՐԻՆ	ՐՄԷՍԿ
ԹԵՐԱԿԱՏԱՐԻՔՍՓՈԻԵՅԱՅԵԻ	ԻԻՆԷՔ
ԱՃՂԻՐՈՂՈՐՄՈՒԹԵ	ԻԹՎԸԳ
ԼՈՅՍՆԻՏԱՆԳԻՍՏՍԻՄ	
ԾԱԳԵԱՅՈՎԿԱՐԴԷՔ...	

ԱՅՍ է ՇԻՐԻՄ ՀԱՆԳԸ | ՍՏԵԼԱՆ ԻՄՈՅ, ՀԱՍԱՆ ՏԱԻՂԱՇԻՆԻՍԻ, | ԹՈՒԻՆ ԻՒԱՆՈՅ ԵՒ ՈՐԴՈՅ ՈՐԴՈՐԻՆ. | ԹԵՐԱԿԱՏԱՐ Ի ՔՍ ՓՈԽԵՑԱՅ ԵՒ ԱԾ. ԶԻՐ ՈՂՈՐՄՈՒԹԵ. ԼՈՅՍՆ Ի ՀԱՆԳԻՍՏՍ ԻՄ | ԾԱԳԵԱՅ. ՈՎ ԿԱՐԳԷՔ | ՈՂՈ | ՐՄԵՍՑ | Ի ԽՆԼ ԴՐՅՔ. | Ի ԹՎ. : 2ԾԳ: (1304):

Մանոթ. ՏԱԻՂԱՇԻՆ անվան սկզբի երեք տառերն են միայն լրիվ, մնացածները շար-
դրոված են. Սմբատյանը վերականգնել է ՏԱԻԳԱՇԻՍ:

Հրատ. Սմբատյանց, 546, Լալայան, XVIII, 150.

780. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, դանվում է ղյուզլի հարավային մասում,
Թմբի վրա. ճակատին և ստորին մասում 5 սող.

ՅԱՆՈՒՆ	ԱՅԵՍ
ԴԱԻԹԵՐ	ԵՑԿԱՆԿ
ԵՑԻԶԻԱՆ	ՍՅԻՂԱՍ.
ՀՈԳՈՅԻԾ	ՆՈՂԱԿԻԾ
ԹՎ	ՉՂԱ

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ | ԳԱԻԻԹ ԵՐԵՑ ԿԱՆԿԼՆ | ԵՑԻ
ԶԽԱԶՍ ՅԻՇՍԱՐԿ | ՀՈԳՈՑ ԻՄ, ԾՆՈՂԱՑ ԻՄ. |
ԹՎ. : ՉՂԱ. (1342):

Հրատ. Սմբատյանց, 546, Լալայան, XVIII, 151,
Շահխաթունյանց, II, 219, Ալիշան, 59.

781. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, մեծ, առփակ, վրան դավադան, դանվում է նախորդ լսաչ-
քարի զիմաց, երեսին 3 սող.

ԴԱԻ	ԻԹՅ
ԱՂԹ	ՅԻՂ
ԷԲ	ՔՍ

ԳԱԻԻԹ Յ | ԱՂԱԿԻԹ | ՅԻՇ | ԷՐ ԻՂ | ՔՍ.
Մանոթ. Թվականը նախը պիտի լինի նախորդի
հետ՝ 1342:

Հրատ. Սմբատյանց, 546, Շահխաթունյանց, II, 249,
Ալիշան, 59.

782. ԽԱԶԲԱՐԻ ԲԵԿՈՐ, բնկած է ղյուզլի արևմուտքում դանվող Թուխ Մա-
նուկ կոչվող մասուտի մաս, Թեևրի արանքում խիստ շարդրոված 4 սողի մնա-
ցորդներ.

ԵՍԿ	ԻՈՍՍ
ԵԻԱՆԵՍ	ՅԱՂԱԻԹ
ԿՐԻՍՈՒՄ	ԴԻԹԻՔ
ՈՐԴԻ	ԻՔՍ

ԵՍ ՀԵԻԱՆԵՍ ԳՐԻԳՈՐԻՈ ՈՐԴԻ
ԿԱՆԿԼՆԵՑԻ ԽԱԶՍ. ՅԱՂԱԻԹԱ | ՅԻՇԷՐ Ի ՔՍ.

Մանոթ. Գրերի ոճը X—XI դարերի է:

783. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է ս. Գևորգի հարավում. հա-
րավային կողմին 11 սող.

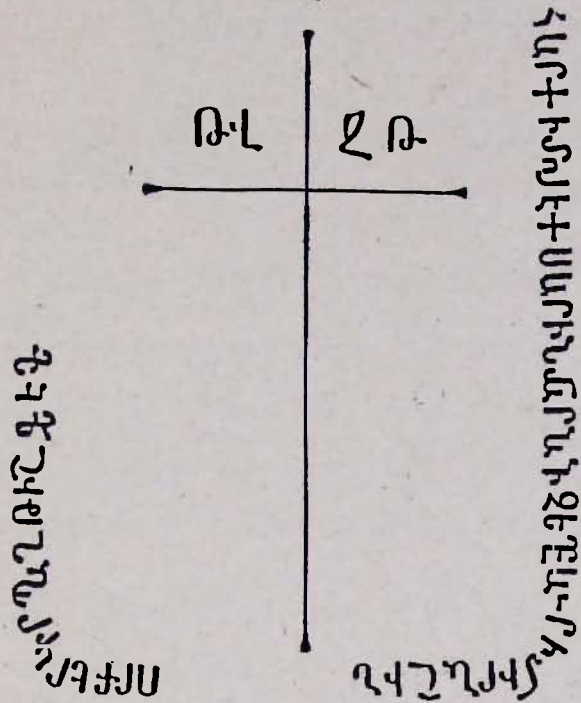
ԿԱՆԿԵ
ԳԼԻՍԱ
ՀՍԻՂԿ
ԼՈԿԿԵ
ՄԿԱՐԻ
ՀՈԳՈՅ
ՆԱԾՆ
ՈՂԱԳ
ԻԻՐՈԳ
ԹՎ:
ՉԿ

ԿԱՆԿԼՆԵ | ՅՍ.Ի ԽԱ. ՉՍ. ԻՇՍ. | ՏԱԿ Է | ՏԿԱՐԻ |
ՀՈԳՈՑ | Ն ԵԻ ԾՆ | ՈՂԱՑ | ԻԻՐՈՑ. ԹՎ. | : ՉԱ. :
(1452)

Մանոթ. Տկար անձնանունը հավանաբար էՑԿԱՐ-ի
սդումն է:

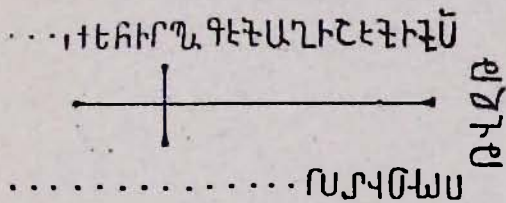
784. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է ս. Գևորգի արևելքում. շրջանակներին և թևերի շուրջը.

ԿԱՏԱՆԱԿԱՆ ԶԻՍԿԱԿԵՅԻՒՆԱՍ:

ԹՎ. : ԶԹ : (1460). | ԿԱՄԱԿՆ ԱՅ. ԳՈՒՋԻՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ | ՀԱՐԻՄՈՅ ԷՍԱՐԻՆ, ՄԱՐՆ ԱՆԻՆ, ԶԵՂԲԱԻՐ ԻՄ | ՍԻՐԱՆՇԻՆ. ՈՐՔԵՐ | ԿՐՊԱԳԵՔ | ԱԳԱԻԹՍ | ԻՇԵՑԵՔ :

785. ԽԱԶՔԱՐ, քիվը հարթած և շրջանակները ջարդոտած. ազուցված է ս. Գևորգի հարավային ավանդատան պատին, երեսով արևմուտք.

... . ՈՐՔ ԵՐԿԻՐ ՊԱԳԵՔ ԱԳԱԻԹՍ | ԻՇԵՔ Ի ՔՍ. | ՈՐԴՈՑ ԻՄՈՑ | ԹՎ. : ԶԹ : (1460):

786. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև. մեծ, ս. Գևորգի հարավում, հարավային երեսին՝ երկար և ծալքավոր շորերով ննջեցյալ, ձեռքերը խաչած, ներքևի մասում 2 սող.

ԱՅՍԵՀԱՆԳԻՍՏ ՔՆԱՂԵՇ ՊԱՏԱՌՆԱ
ՉԱԻԱՅԻՆՈՏՆԱՏԻԱՔՓԵՑԱԻՍ ԹՂԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԵՂԱՂԵՇ ՊԱՏԱՆՈՑՆ Ա | ՉԱՐԻԱՑԻՆ, ՈՐ ՏՂԱ ՏԻԱԻՔ ՓՈՆԽԵՑԱԻ Ի ՔՍ. ԹՎ. : ԶԽԱ : (1492):

787. ԽԱԶԲԱՐ, պարզ, նախորդի մաս: ճակատի մանր խաչերի արանքներում 2 սող.

ԿԱՆ ԿՆԵ ԳԱ Ի ԽԱ ՀՍ ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ ԽԱԶՈՒ Ի ԹՎ. : ԶԽԵ: (1496):
 Ի ԹՎ Թ Ղ Խ Ե

788. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, մեծ, օրորոյածե, նախորդի մաս, հյուսիսային երեսին հեծյալ՝ զավը ձևաքին, ներքեում 2 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՄՇԱՊԱԿՆՄՍԻՆԱՀԱՍԱԿ ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ ՇԱՊԱՆԻՆ, ՈՐ
 ԱԿԻՄԵԿԱԿԻՄԱՄԱՅԺՁՁ ԹՎ: ԹՁԺ: ՏՂԱ. ՀԱՍԱԿՄԱԿ ՓՈՒՆԵՑԱԻ Ի
 ԹՎ. ԱՄԱՑ : ԺՁ: (16) ԹՎ. : ԹՎ:

Մանր. Թվականի տասերը զրված են պարզ, բայց, անշաշտ՝ սղված են և սեղերը շփոթած: Նախորդների հետ առհմական նախն զերեցմանոցում է, առաջանաքարի նուրն ախոյով և նախն զրչաթլամբ. հալանարար նուրն վարպետի ձև ըսով շինված. համարում ենք XV դարի վերջերի դարձ:

789. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոյածե, փոքր, նախորդի մաս, հարավային երեսին կենցաղային ակտարան և շրջանակներին 4 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԿԻՄՍԷ ՍՏԵԿԱՆՈՍՈՐԴԻԴԱՆԻԷԷԻՆՁՈՒՆՏՐ
 ՂԱԶԱՐԻՆ ԹՎ: ԺՁԵ ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ | ԸՍՏԵՓԱՆՈՒԻՆ,
 ՈՐԳԻ ԳԱՆԻԷԼԻՆ, ԹՈՒՆ ՏՐ. | ԳԱ-
 ԶԱՐԻՆ. ԹՎ. : ԶԶԵ: (1536):

790. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, սեղանակերպ, հարավային երեսին դեմ դիմաց թամքած ձի և վիշաղ կրկնոտող առյւծ, ասկին միայն թվականը.

ՂՂ ԹՎ. : ԶԳ. : (1541):

791. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, նախորդների մաս, հյուսիսային կողին 21 սող.

ԵՆԼԻ ՊԱԿ ԼՍԿ ԱՆԳ ՆԵՑ ՈՒՑԻ ԶԻԱՆ ԱՀՈՎ ՈՒԿԿՈ ԻԹԻՄԻ ԸԱՍ ԸԻՆՆԱՆ ՂԻՆՄԿ ԻՄՍԻՆ ԻՆ ՆՈՎ Գ ԱՐԻ ԿԱԿ ՄԻՆՂ ԻՆԳ ԻՆՂԱ ՄԻՆ
 ԵՍ ԼԻՊԱՐԻՍՍ ԿԱՆԳԻՆԵՑՈՒՑԻ ԶԽԱԶՍ ՀՈԳՈՑ ՓՐԿՈՒԹԻ.
 ՏԻՐՍՏՐԻՆ ՇԱՆՇԻՆ, ՄԿԻՐՏԻՉՈՒՆ, ՆՈԶՊԱՐԻՆ, ԹԱԿՍՈՒՇՈՒՆ,
 ԳԻԼՇԱՍԻՆ:

Մանր. Հրատարակիչներն արտագրել են մինչև ՏԻՐԱՏՐԻՆ անունը, բայց դրա փոխարեն ունեն թվական, ԶԺԸ, որը, հալանարար, մեր աչքից վրիպել է:

Հրատ. Սմբատյանց, 548: Լալայան, XVIII, 151.

792. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, դանվում է ս. Գևորգի արևելքում. հարավային կողին թամբած ձի, սանձից բռնած մարդ, որի մյուս ձեռքին մեծ դավ է. սպա կերակրաման, հավիտենականության դունդ, պարող կին՝ աջ ձեռքին թըռչուն, երկարանի սաղ ու զործիքներ. արևելյան ճակատին 3 տող.

ԱԾՈՂՈՐ
ՄԻԱՂԻՆ
ԹՈ

ԱԾ. ՈՂՈՐ | ՄԻ ԱՂԻՆ. ԹՎ. : Ռ : (1551):

793. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, նախորդի մոտ. հյուսիսային կողին թամբած ձի, դավազան, պարող, դավ և կերակրի պնակ, արևելյան ճակատին 4 տող.

ԱԾ
ՈՂՈՐՄԻ
ՌԼՈՍԻՆ
ԹՈ

ԱԾ. | ՈՂՈՐՄԻ | ՌԼՈՍԻՆ | : ԹՎ. : Ռ : (1551):

794. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երեսին դավազան և շուրջը 2 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍԵՍԱՒԲՅՆ
ԱՅԻՆՈՐԴԻՏՐՏՈՍԷՍԻՆԹՎՈ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՍԱԻ ՔԱՀԱՆ | ԱՅԻՆ.
ՈՐԳԻ ՏՐ. ՄՈՒՍԷՍԻՆ. ԹՎ. : Ռ : (1551):

795. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, արևելյան ճակատին 6 տող.

ԵՍԹԹ
ԲՆՆԿՆԻ
ԱՆԷՂԲ
ԻՄԲԻՐԻԿ
ՈՐ
ԹՎ ՌԶ

ԵՍ ԹԱԹԵՈՍ | ՔԱՀԱՆԱՆԱՅԱՆԳՆԵՑԻ
Խ | ԱԶԱՍ | ԷՂԲԱՅՐ | ԻՄ ՔԻՐԻՔ | ՈՐԻՆՅ.
ԹՎ. : ՌԶ : (1557):

796. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, օրորոցաձև, հյուսիսային կողին կին՝ հայելին աջ ձեռքին, երաժշտական փող, կերակրաման, դավ, հավիտենականության դունդ, մի այլ մարդ ձեռքերը խաչած կրծքին. արևելյան ճակատին 4 տող.

ԱԾՈՂՈ
ՐՄԻՅՈՎ
ԱՍԱՓԻ
ԻՆ ՌԿ

ԱԾ. ՈՂՈ | ՐՄԻ ՅՈՎ | ԱՍԱՓԻՆ | : ՌԿ : (1611):

797. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երեսին 5 տող.

ԱՅՍԷՏԱ
ՆԳԻՍՏԱ
ԼԷՔՍԱՆ
ԻՆ ԹՎՈ
ՃԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ Ա | ԼԷՔՍԱՆ | ԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԷ : (1658):

798. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վոքը, թամբաձե, հյուսիսային կողին հեծյալ՝ ձեռքին սուր, դիմացը պարող մարդ՝ մեկ ձեռքին դալ, մյուսին՝ հաց. սողա՝ վախճող քաշայծ և աղեղը լարած մարդ. սրանց առկին 2 սող.

ԱՐԻԱՅՍԲԱՐԵԻԾՍՍԱՄՈՒԷԼԻՆ ՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԵԽՈՍ ՍՍՍՈՒԷԼԻՆ |
ԹՎ. : ՌՃԹ : (1660):

799. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 6 սող.

ԱՅՍԷ
ՀԱՆԳ
ԻՍՏՄ
ԱՐԵԱ
ՆԻՆԱ
ՌՃԸ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՒՍՏ Մ՛ԱՐԵԱՆԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԲ : (1659):

800. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՎԱՆ
ԳԻՍԿԻՆ
ԱՎԱՐԻՆ
ԱՎՌՃԻ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՒՍՏ Է՛ՂԻԱՂԱՐԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԻ : (1671):

801. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՎԱՆԳ
ԻՍՏԹՈՒՂՈՒ
ՆԻՐԴԻՒՓՈԿԻՆ
ԱՌՃԼԷ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՒՍՏ ԹՈՒՂՈՒՆԻ ՈՐԳԻ
ԻՓՈԿԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԼԷ : (1688):

802. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձե, մեծ, հարավային կողին հեծյալ, ձիու սանձից բռնած մարդ՝ մյուս ձեռքին զինու զավ, երեք պարողներ, սեղան՝ ուսեկիքներով, մեծ դավ, կացին և այլ գործիքներ, սրանց ներքևում 2 սող.

ԱՅՍԷՎԱՆԳԻՍՏՄՈՎՍԷՍԻՈՐԴԻԳԱԳ
ԻՆՌՎՌՃԼԷ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՒՍՏ ՄՈՎՍԷՍԻ ՈՐԳԻ
ՊԱՊԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԼԷ : (1688):

803. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 5 սող.

ԱՅՍԷՎԱ
ՆԳԻՍՏՄ
ԱՐԳԱՐ
ՏԻ Ա
ՌՃ ԼԷ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՒՍՏ Մ՛ԱՐԳԱՐՏԻ.
ԹՎ. : ՌՃԼԷ : (1688):

804. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափաղ, երեսին 4 սող.*

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏՂԱՏԱ
ԲԻՆ ԹՎՌՃԼ
Դ+

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՄԱԼԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԼԳ : (1685):

805. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափաղ, երեսին 4 սող.*

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻ
ՍՈԱԼԷԲՍ
ԱՆԻՆ ԲԼՌ
ՃԽԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՒՍ ԱԼԵՔՍԱՆԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽԷ : (1698)

806. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափաղ, երեսին 4 սող.*

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏՁՈ
ԻԻՆ ԲԼ
ՌՃԽԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԶՈՒԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԽԷ : (1698):

807. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափաղ, երեսին 7 սող.*

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏՂԱ
ԶԱՐԻՆ
ՌԴՍԱՐ
ԲՍԻՆ
ԹՌՃԾԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՂՁԱՐԻՆ, ՈՐԳԻ
ՍԱՐՔՍԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԾԷ : (1708):

808. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափաղ, երեսին 4 սող.*

ԱՅԱՏԱՆԳԻՍՏ
ԳԻՐԱԿՈՍԻՆՈՒԷ
ԴԻՍԱՔՍԻՆ
ԹՎՌՃԿ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԻՐԱԿՈՍԻՆ, ՈՐ Է | ՈՐԳԻ
ՍԱՐՔՍԻՆ. | ԹՎ. : ՌՃԿ : (1711):

809. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափաղ, վանվում է եկեղեցու հարավ-արևելքում, ածուհների մեջ. երեսին 8 սող.*

ԱՅԱՏԱՆ
ԳԻՍՏՄԱՆ
ԻՆՌԳՈՂԱԿԻ
ՑՄԱՏԻՐՈՍԻՆ
ԵՍԹԱԶԳՈՒԼ
ԴԱՆՆՍԿԱԳՈՑ
ԻՄ
ԹՄՃԿ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐԱՆԻՆ, ՈՐ ԳՈՂԱԿԻՅ
ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ. ԵՍ ԹՄՁԱԳՈՒԼ | ԳԱՊԱՆՍ
ԿԱԳՈՒՑ | ԻՄ. | ԹՎ. : ՌՃԿ : (1711):

810. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, աստիակ, նախորդի մաս, երևաին 5 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՂ
ԱՐԱՅ
ՊԷԿԻՆ
ՈՐԴԻՅԱՆԱՆԻՆ
ԹՎՈՃԿԷ

ԱՅՈՒ Է ԶԱՆԳԻՍՏ ՂԱՐԱՅՊԷԿԻՆ, ՈՐԴԻ
ՀԱՐՎԱՆԻՆ | ԹՎ. : ՌՃԿ : (1718):

811. ԽԱԶՔԱՐԻ ԲԵԿՈՐ, գեղաբանգակ, քիվին 1 սող.

ԵՍԻՐԱԹԱՆԿԷՆԿՆԻՅԻՄՍՂԱՅՍԱԼԹԱՆԻՆ

ԵՈՒ ՓԻԵՐՍԱԼԹԱՆ ԱՂԵՍ ԿԼԱՆԿԻՆԵՅԻ ԽՈՒՅՈՒ ՇՍՅՈՒԹԱՆԻՆ :

Մանոր. Քանգակների սճը XV—XVI դարերի է :

812. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, մեծ, հարավային երևաին հեծյալ, ձևաքին երկար նիզակաձև լր, զլխի երկու կողմերում սիրենաներ, զխմացը գալ ու բլիթ ըրունած մարդ, որի զլխից վերև ծաղիկներ, ապա փոքր գալ, ծալապատիկ նստած սող նվազող՝ կողքին մկրատ, փափախի կաղապար, ցրցամ տալու կեռ գործիք, և էլի մարդ՝ ձևաքերը խաչած կրծքին. սրանցից վերև ինչ որ երկու կենդանի-դազան՝ զեմ-զիմաց. վերևի շրջանակին 1 սող.

ԵՍԳՐԳՍ : ԽԱՂԿԵՐՏՔՅԻ : ԵՍԷՆՐԵՍԱՅԻ ՈՒԿՆՅԻՏԱՊՆ

ԵՍ ԳՐԻԵՂԻՆՈՐՅԱ : Խ : (40) ԱՇԿԵՐՏ ՈՒՈՒՅԻ : ԵՍ ԷՆՈՒՄՍ,
ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԼԱՆԿԻՆԵՅԻ ՏԱՊԱՆԱՅ :

Մանոր. Սղումով զրգած ԳՐԻԵՐՈՐ անունը հնարավոր է նաև ԳԵՆՈՐԳ վերծանել Համարում ենք XVI դարի :

813. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, մեծ, հյուսիսային կողին հեծյալ՝ սուրը ձևաքին, զխմացը փախչող եղջերու և մեծ գալ. ապա՝ կրկին սուրը ձևաքին մարդ՝ զխմացը բլիթներ. վերջը՝ կրկին հեծյալ, որը նիզակով շամփրել է գալարված վիշապին. սրանց վերևի շրջանակին 2 սող.

ԱՅՍԷՏԳԻՍԱԼԹԱՆԿԷՆԻՆ

ՈՐԴՈՅԻՆԻՆ : ԻՆ ՏՍ=ԵՆ=ՍՐԳԻՄ

ԱՅՈՒ Է ԶԱՆԳԻՍՏ ԱԼԹԱՆ ՓԼԱՇԻՆ, ԻԻՐ | ՈՐԴՈՅ ԻՇԽԱՆԻՆ,
ՀԼԱՅՍԱՆ, ՍՍՐԳԻՍ :

814. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, աստիակ, երևաին 5 սող.

ԱՅՍԷՏ
ԱՆԳԻՍ
ՏՂԱՏՈ
Ի Մ
Ի Ն

ԱՅՈՒ Է ԶԱՆԳԻՍՏ ՇՍՂՈՒՄԻՆ :

815. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, փոքր, հյուսիսային կողին թամբած ձի, երկու երաժշտական փող և մի սաղ, դավեր ու ըլիթներ, աղա մի կին՝ հայելին ձեռքին. արևելյան ճակատին 3 տող.

ԱՅՈՒՆ
ՈՐԴԵՐՍ
ՏՓՆԱՆ

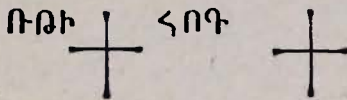
ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԸՍ|ՏԼԵ|ՓԼԱ.ՅՆՈՍԻՆ:

816. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, հյուսիսային կողին սաղ նվաղող, դիմացը կերակրով պնակ, երկու մարդ և դավ ու հավիտենականության դուռնդ. արեւելյան ճակատին 3 տող.

ԱՅՈՂՈ
ՐՏԻՏԷՅ
ՐԱՊԻՆ

ԱԾ. ՈՂՈ|ՐՄԻ ՄԼՅ|ՐԱՊԻՆ

817. ԽԱԶՔԱՐ, դեղաքանդակ, քիվին և ճակատի փոքր խաչերի շուրջը 2 էՍԱՂԱՅԲԷԿԻՍ ԿՆԿՑԻՒԱՁՍ... 7 տող.

ԵՍ ԱՂԱՅԲԷԿԻՍ ԿԼԱ.ՅԳԼՆԵՅԻ ԽԱՁՍ
ԼԻ ԲԱՐԵԽԱԻՍ|ՈՒԹԻ. ՀՈԳՆՑՅ.

Ծանոթ. ԱՂԱՅԲԷԿԻՍ=ԱՂԱԲԷԿԻՍ. Գրութիան այդպիսի ոճ հաճախ է պատահամ XVI—XVII դարերում:
Արձանագրութիանը թերի է թողել գրիչը:

Ս. ԴԱՎԻԹ

818. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, կանգնած է դյուղի հարավ-արևմուտքում դռնվող ս. յարուհայկաշէց աֆզիսաշստէ-ոն-րաւիթ մատուռի ըմմի վրա. պատվանդանի վրա 5 տող.

ՆԱԿԱՆ ԵՍ ԸՈՐԳՈՇԱՐ
..... ԱՂԲՍԱՐԳԻՍ
ԵԿԱ ՉՆՐԱՕՎԱՍՆԱՑ
..... Ի Ո Ն Ո Շ Ա Ն Ա

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԿԱՆԳՆԵՑ|ԱՔ ԶԽԱՁՍ
ՏԵՐԴՈՒ|ՆԱԿԱՆ. ԵՍ ԹՈՐԳՈՄ
. ՍԱՐԳԻՍ|

Ծանոթ. Արձանագրութիան վերջին տողերը հողմահարված-քայքայված են:
Սրան կից կանգնած է մեկ ուրիշ խաչքար ես, բայց անարձանադիր:
Դատելով քանդակների ոճից՝ XIII—XIV դարերի են:

819. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ օրորոցաձև, դռնվում է մատուռի հարավում. հարավային կողին 4 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՄՈՒՍԱԷԼԻ ՈՐԾՂԱ
ՀԱՍԱԿԱԻԿՈՒԵՑԱԻԲՍ:ԷՐԱՄԱՅ
ԻԱ:ԵԻԵԹՈՂՍՈՒԲԱՆՄԻԻԹԱՐԾՆՈՄՅ
ԻԻՈՑՈՐԲԿԱՐԴԱՅԲՅԱՂԱԻԹՍՅԻՇԵՏԷԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄՈՒՍԱԷԼԻ, ՈՐ
ՏՂԱՄԱՍՏԱՆՍՍԱԻ ՓՈԽԵՑԱԻ Ի ՔՍ.
ԷՐ ԱՂԱՑ|:ԻՍ.: (21) ԵՒ ԵԹՈՂ
ՍՈՒՔ ԱՆՄԽԻԹԱՐ ԾՆՈՂԱՑ,

ԻԻՐՈՑ. ՈՐՔ ԿԱՐԳԱՅՔ ՅԱՂԱԻԹՍ ՅԻՇԵՑԻՔ:

Ծանոթ. Ենթադրաբար XV դար:

820. ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ, որն այժմ չկա, եղել է՝

Ես Շմաւոն եպիսկոպոս իմով ձեռամբս կազմեցի զխաչս. թվ. :Ջ: (1451):

Հրատ. Սմբատյանց, 546, Կալայան, XVIII, 151:

ԹԱԶՍԳՅՈՒՎ

Գլուցի հին անունը անձանոթ է. մտա անցրալում այն կոչվել է Թագաքննող, այլիլի վաղ՝ Միրարար: Ենթադրվում է, որ Ալաշիրարի զաղթականների կողմից ուշ բնակեցվելա հեռահանքով է Թագաքննող կոչվել: Բայց Սա. Օրբելյանի ցանկում կա Նորաշեն անանով գլուց: Այս միջավայրում և հայտնական է, որ զրա պարզ թարգմանությունը լինի թուրքերեն Թագաքննողը:

Գլուցի արձանագրություններ անհետո հաշարձանները ո. Լուսավորիչ եկեղեցին է և նրա չբջապատում եղած գերեզմանատունը:

Ս. Լուսավորիչը խաչածե հատակագծով կենտրոնացման ձևի եկեղեցի է և կանգուն, մասնապիտակներ ընդհանրապես չունենում: Այն շինված է կափածո քարերով և հար ա նման է Գեղարքունիի IX—X դարերում շինված նման հաշարձաններին (Աեան, Հայաստա):

Գերեզմանատունը տարածված է ս. Լուսավորչի արևելքում և հարավում՝ շատ բնագործակ տարածություն վրա, բայց արդեն այնպիսի է և միայն ցաք ա ցրվյ աստիճանաքարեր ա խաչքարեր են մնացել: Այլ վիճակում է եղել Կեսեո Սմբատյանցի մամանակ:

Այս բամնամ ենք տեղադրում նաև Լիճքի և Թագաղալի արանքում գտնվող Պողոսի Գեղ այնպիսի կանյած մի քանի արձանագրություններ, որոնք մենք չենք տեսել: Իրանք վերցնում ենք Սմբատյանցից, բոտ որի ալբ զլադատեղում եղել են ո. Հովհաննիսի անանով մատա և բացի արտագրածներից՝ նաև արիշ խաչքարեր՝ ՉԼԳ և ՉԿԲ թվականներով¹:

Այս միջավայրից ժողովածոտամ ամփոփված են 12 արձանագրություն, որոնցից 8-ը հրատարակվել են նախկինում:

821. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՎՈՐԻՉ ԵԿԵԿԵՍԱ ՍՊԱՐԻՆ, հարավ-արևելյան անկյունաքարի երկու երեսներին 11 տող.

Ի Թ Վ Ի Մ Ղ Լ Ե Գ
Ա Կ Ե Ս Վ Ա Ր Դ Ա Ն
Ն Մ Ե Ղ Ի Ց Ե Ա Լ Ս ՈՂ
Կ Ի Ս Ի Մ Կ Ա Լ Ա Լ Ա Դ
Ա Ղ Ի Ն Ի Ա Ն Ի Ն Ե Ի
Ր Ս Ա Յ Ի Ճ Ի Ն Ե Ի Կ Ա Ո
Յ Ր Ա Յ Կ Ե Ս Ո Ւ Թ Բ Մ Ր
Կ Ո Ք Ր Ա Շ Ի Ա Լ Ո Ե Կ
Ո Ի Ն Ը Ն Շ Ի Ն Ե Կ Ի

Ր Ե Ց Ա Ի Յ Ի Շ Ա Ս
Շ Ա Կ Ա Կ Ե Կ Ա Ն Լ Ե Յ Ա
Ո Ր Ե Կ Ի Չ Ե Կ Ե Ղ Ե
Ե Ա Ց Ե Ի Դ Լ Ա Կ Ի Ն
Ի Շ Ի Ա Ն Ո Ւ Թ Բ Մ Ա
Ն Ո Ւ Թ Բ Լ Կ Մ Ա Մ Ե Ի Ե Կ Ա
Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ո Ա Յ Լ
Ա Բ Ո Լ Ը Գ Կ Ա Մ
Ա Ր Դ Ա Ղ Ա Լ Ե Ս Բ
Գ Ն Ե Գ Ա Ն Լ Ե Կ Ա Ս
Ա Ղ Ա Ի Թ Մ Ի Շ Ե Կ

Ի Թ Վ Ի Մ : ՉԼԵ: (1286). ԳՐԵՑԱԻ ՅԻՇԱՍ | Ա.Կ: ԵՈ Վ Ա Ր-
Գ Ա Ն Շ Ս Ա Ս Ի Ա Ն Ս Կ Ե Ց Ա Ն Ա Ր Դ Ա Ն, Մ Ե Ղ Ո Ւ Ց Ե Ա Ս Ս, Ո Ր
Ն Ո Ր Ո Գ Ե Ց Ի Չ Ե Կ Ե Ղ Ե | Ց Ի Մ Ի Մ Չ Ա Ս Ա Ս Ա Ր Գ Ե Ա Ն Ց Ե Ի Ի
Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ի Ն | Ա Ր Ղ Ո Ւ Ն Խ Ա Ն Ի Ն Ե Ի Ի Շ Խ Ա Ն Ո Ւ Թ Բ.
Տ Ա | Ր Ս Ա Ց Ի Ճ Ի Ն Ե Ի Պ Ա Ր Ո Ն Ո Ւ Թ Բ. Լ Ի Պ Ա Ր Ց Ի Ե Ի Չ Ա | Յ Ր Ա-
Պ Ե Ց Ո Ւ Թ Բ. Տ Ր. Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ո. Ա Ց Ա | Փ Ո Բ Ր Ա Շ Խ Ա Տ Ե Ց Ա Բ Ո Ւ
Չ Կ Ա Մ | Ո Ւ Բ Չ Ն Շ Ի Ն Ե Ց Ի. Ա Ր Գ Ա Ղ Ա Չ Ե Ս Բ | Չ Չ Ե Չ Ա Ն Ա Ր-
Ժ Ա Ն Ս | Ա Ղ Ա Ի Թ Ս Յ Ի Շ Ե Ց Ա Յ Բ :

¹ Սմբատյանց, «Գեղարքունի», էջ 517.

Մանուք. Գրված է մանր տառերով և խառն ոճի գրչությամբ:
Անկյունաքարը պատի ստորին մասում է. գեանին հավասար:
ԿԱՄՈՒՐՁ բառը գրված է ԿԱՄՈՒՆՁ ձևով:

Հրատարակիչներն ունեն միայն սկզբի 2—3 տողերը և սիւալներով:

Հրատ. Սմբատյանց, 520, Հալայան, ՄՄՄՄ, 142.

822. ԽԱԶԳԱՐԵՐ, 2 հատ, կանգնած են ճորտարապետորեն ձևավորված մի մեծ և գեղեցիկ զատվանդանի վրա. թիկունքներին անարվեստ գրչությամբ 3 տող.

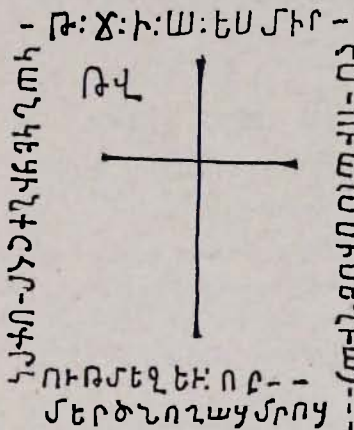
ԻԶՎԻՍՆԻ ԲԿԱՆՉԵԳ
ԱԻԽԱՆՍ ԲԱԵԱԽԱ
ԵԻՐ

Ի ԹՎԻՍ : ՉԽԲ: (1293) ԿԱՆԳՆԵՑ | ԱԻ
ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ | ԵԻ
ՈՐ

Մանուք. Խաչքարերը ղեղաքանդակ են. կանգնած են Գր. Լուսավորչի հարավում:

Հրատ. Հալայան, ՄՄՄՄ, 142.

823. ԽԱԶԳԱՐ, հասարակ, գտնվում է Գր. Լուսավորչի եկեղեցու հարավում. շրջանակներին.

ԹՎ. : ԹՃԻԱ. (1472). ԵՍ ՄԻՐԶԵՍ ՈՒ ԱԱՍԻՍ
ԵՂԲԱՅՐ ԻՄ. | ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՔ
ՓՐԿ | ՈՒԹ՝ ՄԵՁ ԵԻ ՈՐԳՈՑ | ՄԵՐ, ԾՆՈՂԱՑ
ՄԵՅՐՈՑ

824. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, կանգնած է Գր. Լուսավորչի հարավում, գերեզմանա- տան կենտրոնում. ստորին մասում թերի 2 տող.

. . . ԻԵԼՍԿԱՆԵՑԻ
ԵՍԿԻՆԱԿԻՆՍՁԵԿ

ԵՍ ԳԱՐԻՆԵԼՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ | ԵՍ
ՍԻԹԻՅԻԱԹՈՒՆՍ ՁԵԿԵՂԵՑԻ

Մանուք. ԳԱՐԻՆԵԼ լրացնում ենք ենթադրաբար:

825. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է եկեղեցու հարավ-արևելյան անկյունում, քիվին 1 տող.

ԵՍՂԻԽԿԱՆԵՑԻԱՎՐՈՒԹ ԵՍ ՇԱԽԻՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ | ԽԱԶՍ ՓՐԿ | ՈՒԹ՝

Հրատ. Սմբատյանց, 520-անունը՝ ՇԻՂԱ:

826. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, եկեղեցուց արևելք, հարավային երեսին թամ- քած ձի, վիշապը կոխոտող առյուծ, 2 զավ և հաց. տակին 1 տող.

ԵՍՈՐՐԻՎԱՆԴՍԿԱԿԵՑԻՉԻՉՍԵՏԱՊԱ--

ԵՍ ԹՈՒՐՎԱՆԴՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
ՉԻՍԱՉՍ ԵԻ ՏԱՊԱՐՆՍ

827. **ԽԱԶՔԱՐ**, մեծ, գտնվում է հկեղեցուց արևելք. քիվին 1 տող.

ԵՍՂԱԼԱԿՆԻՒԱՐԷԷԲԱՐՍԱՄԵՄԲԻ Ն

ԵՍ ՂԱՍԱ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶԼՈՂ
ԵՂՔԱՐ ԻՄ ՄԵՍՐՈՒԹԻՆ.

Ծանոթ. Վերջին Ն տառը խաչքարի կողին է:

Նախկինում այս գերեզմանատան մեջ եղել են նաև հետևյալները:

828. **ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ**.

Սուրբ խաչս բարեխառն Ոսկանին, քվ. :ՋՂԹ: (1550):

Հրատ. Սմբատյանց, 520: Լալայան, XVIII, 142:

829. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ**.

Ես Թառվանդու կանգնեցի խաչս մառնի իմոյ յիշատակ:

Հրատ. Սմբատյանց, 520:

Պ Ո Ղ Ո Ս Ի Գ Յ Ո Ի Ղ

830. **ԽԱԶՔԱՐ**, կանգնած է հղել ո. Հռիփոխի մատուռի մեջ, ճակատին հաստորին մասում.

Յանուն Աստուծոյ, մեծ Գոթ քաղաքի քահանայս որ փոխեցաւ.

ի Քրիստոս ի հանապարհին. յիւրեք յաղաթս. քվ. :ՋԿԲ: (1313):

Սուրբ խաչս Տրուցու քահանային է, որ ի քր. յուսալով կանգնեց զայս

խաչ: Հայր մեր Աբրահամ քահանայ, որոյ հանգիստն է աստ:

Ծանոթ. Մեզ թվում է, որ այս արձանադրության հրատարակիչ Սմբատյանցը շփոթել է տեղագրությունը և սխալմամբ այն բաժանել երկու անշաա արձանադրության: Մինք միացնում ենք, և նկատի ունենալով նախկին հրատարակիչների մոտ սովորական աղավաղումները՝ հնարավոր համարում, որ այն Լիճք գյուղի Ծաղկեվանք մատուռի մեջ կանգնած խաչքարի արձանադրությունն է (տե՛ս մեր Լիճք գյուղ. № 2):

Հրատ. Սմբատյանց, 517:

831. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, գտնվում է ս. Հռիփոխի մոտի զերեղմանաատանը.

Այս է հանգիստ Գրեգորին. քվ. :ՁԵ: (1256):

Հրատ. Սմբատյանց, 517:

832. **ԽԱԶՔԱՐԻ ՎՐԱ**, ծաղկանկար գրեթով.

Ես Ոսկան կանգնեցի սուրբ խաչս բարեխառն Փառաբեկին:

Հրատ. Սմբատյանց, 517:

ՎԵՐԻՆ ԳԵՏԱՇԵՆ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ՝ ՎԵՐԻՆ ԱԳԻԱՄԱՆ)

Գյուղի հնագույն անունն անծանոթ է: Այս գյուղում հին հուշարձաններ, ինչպես և արձանադրություններ քիչ կան. նախկին տեղագիրների մոտ և ոչ մեկ հատ. մեզ հաջողվեց, այնուամենայնիվ, գյուղամիջի զերեղմանատնից և գյուղական ս. Աստվածածին եկեղեցու բակից հավաքել 9 տապանադիր, որոնցից հնագույնը վերաբերում է 1451 թվականին:

ԳՅՈՒՂԱՄԻՋԻ ԳԵՐԵՁՄԱՆԱՏԱՆԸ

833. **ԽԱԶՔԱՐ**, փոքր, ստորին մասում 1 տող.

ԿԻՉՍԲԱՇԵԽՍՂԿՍԻ Ը

ՄԲ ԽԱԶՈՐ ԲԱՐԵՆԱԻՅՈՒ ՂՈՒԿԱՍԻՆ, :Ջ: (1451):

834. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, ընկած է պատվանդանից, քիվին 1 սող.

ԽԽԱԶՎԲԱԽԱՍՆՈՒԼՆԵՅՔՁԵ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՍՈՒՍ ԳՈՒԼԻՆ,
ԹՎ. :ՉՁԵ: (1536):

835. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, ընկած է պատվանդանից, քիվին 1 սող.

ԽԽԶՍԲԱԽՆՆՈՒԼԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷԽԱՍՈՒՍ ԳՈՒԼԻՆ.

Մանր. Ժամանակով մոտ նախորդին:

836. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, գեղաքանդակ, քիվին և շրջանակներին 2 սող.

ՄԽԶՍԲԱԵԻԱՍԳՐԳՄՔՅ

ՄԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԵԽԱՍՈՒՍ ԳՐԷԽԻՍՈՐ ԲԷԱԼԷԱ,
ՆԱՅԻՆԵՅ. ԹՎ. :ՉՁԸ: (1539):

ԲՎ ԶՁԸ

837. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, գեղաքանդակ, նախորդին կից հյուսիսից, քիվին և տակին 2 սող.

ՄԲԱԵԱՐԵԻԱՍՏՐԵՆԻՆԷ

ՈԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԵԽԱՍՈՒՍ ՏՐ. ԵՂԻՇԻՆ,
ԲԱԶԻՆԵՅ ՆԻ ՈՐԳՈՒՅՆ.

ԱՂԼԻՆԵԻՈՐԴՈՒ

Մանր. Ժամանակով մոտ նախորդին:

ՅՆ

838. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, գեղաքանդակ, ընկած է նախորդին մոտ, քիվին և շրջանակի ստորին մասում 2 սող.

ՄԽԶՍԲԱԵԻԱՍՈՒՍԱԿ

ՄԲ. ԽԱԶՈՒ ԲԱՐԷԽԱՍՈՒՍ ՈՍՏԱԿԻՍԻՆ.

Մանր. Ժամանակով մոտ նախորդներին:

ԷՍԻՆ

839. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոցաձև, մեծ, հյուսիսային երեսին նստած մարգ, մկրատ, դավեր, ուտելիքի պնակներով լիջը սինի, թամբած ձի՝ վիշապը կսկոտելիս և ծաղիկներ. շրջանակներին 2 սող.

ԱՅՍԷԿԱՆԳԻՍՏԻՐԶԻՆՈՐԴԻՆ ԳԱՆՆԵՆԲԱՐՏԻՄՐՈՍԻՆԲՎ

ՅԻԲՄ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍԷՅ ՄԻԳՁԻՆ, ՈՐԳԻ ՀԱՆԻՆ, ԵՂԲԱՐ ՏՐ. ՍԲՐՈՍԻՆ.

ԹՎ. :ՌԺԶ: (1567):

Մանր. ՍԲՐՈՍ անձնանունը կասկածելի ենք համարում, թերևս կրճատ ձև է, նախ և ՀԱՆԻՆ:

Ս. ԱՍՏՎԱԾԱՆԻՆ ԵՒԵՂԵՑՈՒ ՇՈՒՐՁԸ

840. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, լայն ճակատով, որի կենտրոնում քանդակված է թևատարած արծիվ. գանվում է ղյուղամիջի ս. Աստվածածին եկեղեցու բակում. արծվի շաւըր 4 սող.

ՄԲ
ԽԱՀՍ
ԲԱԷԻՍՄ

ԱԳԱՐՆ

ՄԲ. | ԽԱԶՍ | ԲԱՐԵԽԱՆԱ ՄՄԱՐԳԱՐԻՆ.

Ծանոթ. Բաս քանդակների սճի XVI դար:

841. ԽԱԶԳԱՐ, նախորդի մոտ, հյուսիսից, քիվին 1 սող.

ՄԻՆԼՍԲԱԷԻԱԻՍՈՂՆՆՈՒՄ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՆԱ ԳՈՒԻԻՆ.

ԹՎ. :ՌԺԳ: (1567):

Ծանոթ. Անճանաչուր կարելի է և այլ կերպ վերծանել:

Ս. Գ. Ս. Մ Խ Ս. Ն

Գլուցի հին անունն անհայտ է:

Այս գլուցից հավաքած մեր ժողովածուի արձանագրութունները երկու վալրից են.

Ա. Գլուղամիջի ս. Աստվածածին ոչ հին եկեղեցու պատերի մեջ ազդեցված խաչքարերի վրայից ու նույն եկեղեցու պարսպակալ բակում եղած խաչքարերի ու առպանաքարերի վրայից:
Բ. Գլուցի հարավ-արևմտյան կողմին գանվող ս. Սարգիս կիսավեր մատուցի բակի հաւ-
շարձանների վրայից:

Մեր ժողովածուի մեջ ամփոփված 18 արձանագրութուններից միայն երկուսն են նախ-
կինում հրատարակված եղել:

842. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է եկեղեցու բեմի հյուսիսային պատի մեջ, ներքուստ, քիվին 1 սող.

+ ՄԻԱԶԲԱԷԻԱԻՍԱՌԱԾ:ՎԱԴԻԿԻՆ:ԹՎ.ՋԿԷ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՆԱ ՍՈՍԾ ՎԱՐԳԻԿԻՆ. ԹՎ. :ՋԿԷ:(1518):

843. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է եկեղեցու բեմի հյուսիսային պատի մեջ, շրջանակների ստորին մասում 2 սող.

ԹՎԿ

ՋՁԸ

ԹՎ. Ա. Ս. ԿՍ. ՆԻՆ :ՋՁԸ: (1539).

ԱՆԱԻԱՌՈՒՆԻՆ... ՄԱԳԱԻՆՆԱՆԻՆ

ԱՆԱՅԽԱՌՈՒՆԻՆ, ...ՄՄԱՐԳԱՐԻՆ,
ՆԱՆԻՆ:

844. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է եկեղեցու բեմի հարավային պատի մեջ. շրջանակների ստորին մասում 1 սող.

ԹՎԸ

ՁԸ

ԹՎ. :ՋՁԸ: (1539):

845. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, ազուցված է եկեղեցու բեմի հյուսիսային պատի մեջ, քիվին և ստորին մասում 2 սող.

... ԶԱՂԵՆԿՆԿԵՑԻԿՍԱԻՆ:ՉԱԿՈՒՄԵ:+

ԹՎ Զ
Ղ Գ

...ԵՍՍ ԹԱՂԷՆ ԿՍՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՀԱԻՐ ԻՄ ՇԱՀՈՒՄԻՆ. ԹՎ. :ՋԳԳ: (1544):

ԵՒԵՂԵՑՈՒ ՇՐՋԱՊԱՏԻ ԳԵՐՆՁՄԱՆԱՏԱՆԸ

846. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, շրջանակին և արևմտյան ճակատին 2 սող.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏՋԱԿՐԱՊԻՆՈՅԱՏԻՐՈՍԱՅԱԻՍԷՐՔՍ

ԹՌԻԵՎ

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՉԱԻՉՐԱՊԻՆ ՈՐ ՄԱՐՏԻՐՈՍԱԾԱԻ ԼԻՂ ՈՒՐ ՔՐԻՍՏՈՍԻ:

ԹՂՎ. ՌԻԵ: (1576):

Հրատ. Սմբատյանց, 508, Կալայան, XVIII 139,

847. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սեղանակերպ, հյուսիսային երեսին կենցաղային քանդակներ և վերին շրջանակին 1 սող.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏ: ՍԷՎԱՆՏՈՒԿԻՆ: ԲԿՆ: ՌԾ:

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՈՒՎԱՆՏՈՒԿԻՆ. ԹՂՎ. ՌԾ: (1601):

848. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, եկեղեցու ըակի ղերեզմանատան մեջ. հյուսիսային կողմին կենցաղային տեսարան և շրջանակներին 2 սող.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏԲԱՂՏԱՍԱՐԻՆ.....

ՂԱՋԱՐԻՆՈ: ՌԾԱ:

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԲԱՂՏԱՍԱՐԻՆ.....
ԳՂԱՋԱՐԻՆ. ԹՂՎ. ՌԾԱ: (1602):

849. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, հարավային երեսի շրջանակներին 3 սող.

ԹՎՌԾՆԿ

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻՍՏԳԻՐԻԿՈՐՈՐԴ

ԻԱՂԱՍԻՆ

ԹՂՎ. ՌԾՂԳ: (1684). ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԻՐԻԿՈՐԻՆ, ՈՐԳԻԻ ԱՂԱՍԻՆ:

850. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, հարավային երեսին կենցաղային քանդակներ և շրջանակներին 3 սող.

ՄԲԽԱՂՏԱՍԱՐԵԽԱԿ
ՍԱՂԱՍԻՆՈՐ ԴԻԱՍԾԱՅՏՐԻՆԹՎ
ԻՋԶԻ

ՈՐ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ ԱՂԱՍԻՆ,
ՈՐԳԻ ԱՍԾԱՅՏՐԻՆ. ԹՂՎ. ՌԾԳ:
(1704):

Լուսակ. 172

851. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածէ, շրջանակին 2 սող:

ԱՅՍԿԱՆԳԻՍՆՈՒԷԼԱԿԻՆ,
ԹՎՃՌԻԻ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՈՍ ՌԷԻՍԶԻՆՆ.
ԹՎ. : ՌՃԻ: (1671):

852. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՆՈՍՍԱՅ
ՆՈՒՐԻՆԹՎ
ՌՃԼԳ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՈՍ ԱՍՍՅՏՈՒՐԻՆ.
ԹՎ. | : ՌՃԼԳ: (1684):

853. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, մեծ, երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՈՍ
ՄԱԵՆԻՆԿՈՂԱ
ԿԻՑՈՒԼՈՒՆԻՆ
ԻՆԹՎՌՃԾԵ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՈՍ ՄԱՐԵԱՆԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
ՈՒԼՈՒՆԵԱՆԻՆ ԹՎ. : ՌՃԾԵ: (1706):

854. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 6 սող.

ԱՅՍԷ
ՀԱՆԶ
ԻՍՆՏՎ
ՆԵՄԱՆԻՆ
ԹՎ
ՌՃՅԷ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՈՍ ՄԱՆԵԱՆԻՆ
ԹՎ. : ՌՃԼԷ: (1687):

855. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, սափակ, երեսին զավազան և 2 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏՏՐԱԼԷՔՍԱՆ
ԹՎ ՌՃԿ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՈՍ ՏՐ. ԱԼԵՔՍԱՆԻՆ,
ԹՎ. : ՌՃԿ: (1711):

856. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածէ, հյուսիսային երեսին կենցաղային տեսարան
և շրջանակներին 2 սող.

ԱԼԱՅԻԱՆՈՐԴՈՒԼԻՆԻՆԹՎԿԵ

ՄԲԱՉՄԲԱՆԻՍ

ՄԲ. ԽԱՉԱ ԲԱՐԷԽԱԻՍԱՅՍԱԼԱՅ-
ԽԱՆԻՆ, ՈՐԳԻ ՑՈՒԼԽԱՆԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԿԵ: (1716):

857. ԽԱՉԲԱՐ, գեղաքանդակ, զտնվելիս է եղել եկեղեցու հարավում, այժմ չկա.

Եւ Միրզայ Մկրտչի կամուկնցի պիսաչս հաււրն մեր Արամուսին
բվին :ՋՂԳ: (1544):

Հրատ. Սմրասյանց, 508: Լալայան, XVIII, 139:

Ս. ՍԱՐԳՍԻ ՇՐՋԱՊԱՏԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏԱՆԸ

858. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, մեծ, օրսրոցաձև, հարավային երեսին կենցաղային աւսարան, շրջանակին 1 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏԳՐԻԳՐԻՆՈՒՆԵՐԻՆԵՐՍԷՍԻՆ,ԹՌԼ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՐԻԳՈՐԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԳԻՆ ՆԵՐՍԷՍԻՆ. ԹՎ. :ԹԼ: (1581):

859. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, նախորդի նման և նրան մոտ հյուսիսից, հարավային երեսին խորաններ և սրանց գլխին 1 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏԳԱՍԲԱՐԻՆ ԲՆԼ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱՍԲԱՐԻՆ. ԹՎ. :ԹԼ: (1581):

ՄԱՐՏՈՒՆԻ (ԱՆՑՑԱԼՈՒՄ՝ ՆԵՐՔԻՆ ՂԱՐԱՆԼՈՒՆ. ՀՆՈՒՄ՝
ՆԵՐՔԻՆ ԿՋՆՈՒՏ)

Գլուզի հնադուրն անուեն անհայա է, աղբյուրներում, XVII դարից ոկսած՝ նաև «Ջամրոն» մեջ հիշատակվում է ներքին կղնուտ անուենով: Գլուզամիջում այժմ արձանագրություններ ունեցող հուշարձանները գլուզամիջի ս. Աստվածածին եկեղեցին և նրա շուրջը տարածված դերեզմանատունն են: Եկեղեցին գտնվում է գլուզի հարավային եզրին և շինված է ճեղքված քարերով. մեծ նորոգման է ենթարկվել Այաշկերտի գաղթականների կողմից: Սրա պատերի մեջ ազուցված են ավելի հին խաչքարեր և տապանաքարեր՝ ամենահինը՝ 1531 թ.: Շրջապատի գերեզմանատան մեջ կան 4—5 խաչքարեր և բազմաթիվ տապանաքարեր, որոնցից հինն ունի 1551 թ.: Այստեղ կարևոր են հատկապես եկեղեցու հարավում գտնվող տանուտերի հուշարձանները:

Սմբատյանցն ու Լալայանը հիշատակում են գլուզի հարավում մի ավերակ եկեղեցի ևս, որի մոտ եղել է խաչքար՝ Նմավոն եպիսկոպոսի անունը հիշող արձանագրությամբ, բայց մենք չկարողացանք գտնել այն:

Գլուզի մեջ, նրա արևմտյան մասում, կա մի ձիթհանք ավերակ, որի պատի մեջ և ներսում ընկած են երկու մնացած տապանաքարեր՝ ձևով հայկական, բայց արաբատառ արձանագրություններով:

Ավելի հին և մեծ թվով արձանագրություններ կան գլուզից 7—8 կիլոմետր հարավ, Սելիմի լեռնանցքի բարձունքների տակ եղած ձորամիջի ավերակներում, որոնք ընդհանուր անունով կոչվում են Մարտունու գոմեր: Դա մի նեղ և երկար ձոր է, որն սկսվում է վերին Ղարանլուխից քիչ վերև և թեքվում դեպի արևելք: Ձորամիջում սկիզբ է առնում և հոսում կղնուտ գետակը, այժմ այդ ձորը միայն արոտավայր և անասնագոմերի վայր է, բայց հնում այստեղ եղել են երեք գլուզեր, ավելի ճիշտ ագարակներ, որոնց ավերակները իրարից մոտ մեկ կիլոմետր հեռավորությամբ, տեղավորված են գետակի աջ ափին: Ներքևից բարձրանալով՝ դրանցից առաջինի մեջ մնում են փոքր եկեղեցու և աների ավերակները միայն:

Երկրորդի մնջ ցոն ավերակ եկեղեցու հիմնապատերը և շուրջը՝ զերեզմանատունն Եկեղեցին շինված է ճեզքված քարերով. թաղածածկ է եղել. ներսում և շուրջը կան խաչքարեր և զերեզմանաքարեր. հնագույն թվականն այտակոց 1244 է՝ մի խաչքարի վրա Երրորդ ազարակասեղին հետև է երկրորդից մեկ կիրմևարու Այտակոց ևս մնում են նախորդին նմանոց եկեղեցու հիմնապատերը և շուրջը զերեզմանատունն, հնագույն թվականը 1554 է:

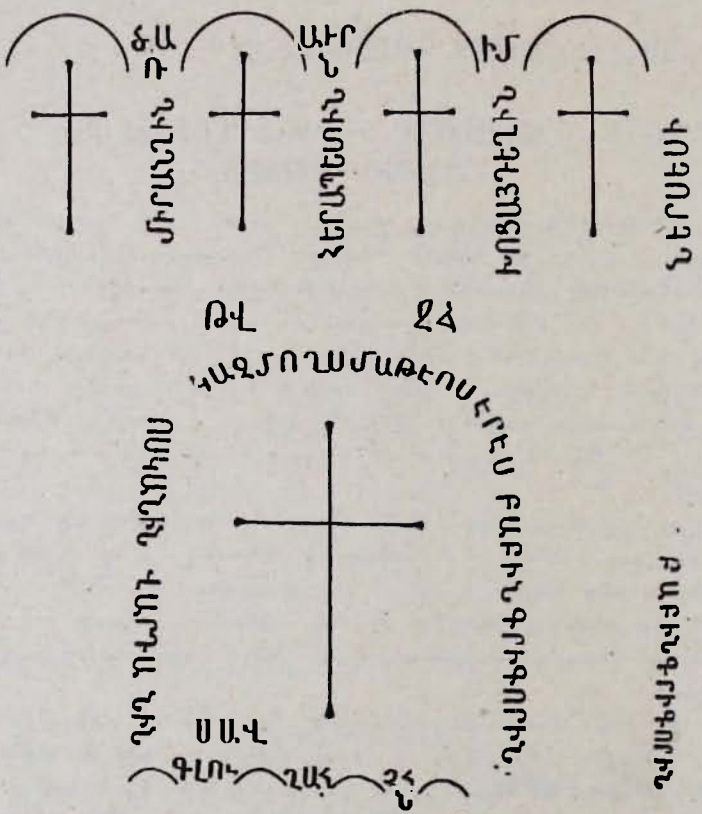
Նկարագրված այս հնավայրերը խիստ ավերված են, բոլոր հուշարձանները համարյա արդեն տեղահան են եղել և ենթակա են անհետացման: Ն. Լալայանն ասանց սառւյց տեղը հիշատակելու այս ձորից ունի մի արձանագրութլուն խաչքարի վրա, վրաց թագավոր Լաշայի, Շահնշահի և Ավագի անվան հիշատակումով, որի թվականը սխալ է արտագրել՝ 1148: (1620): Քաղելով Լալայանից՝ մենք ուզող ենք թվականը և այլ բացարձակ անճշտությունները: Այս խաչքարը մենք չգտանք տեղի ավերակներից և ոչ մեկի մեջ:

Այս վայրերից մեր ժողովածուում ամփոփված են 38 արձանագրութլան, որոնցից միայն յոթն է հրատարակված:

Մ Ա Ր Տ Ո Ւ Ն Ի

ՏՅՕ. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, ազուցված է զյուզամբլի ո. Աստվածածին եկեղեցու հյուսիսային պատի մեջ. ունի լայն ճակատ՝ զարդարված չորս խորաններով, որոնց շրջանակներին, ապա նաև բուն խաչի շուրջը և քիվին ուռուցիկ սառերով:

ԵՍԱԹԱՆԷՍԿԱՆԿԵՑԻՉԻԱՂԱՅԻՂԱՒՋՅԱԶԳԻՆԻՄ

ԵՍ ԱԹԱՆԷՍ ԿԱՆԿԱՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ ՅԻՇԱՏԱԿ ԻՆՁ ԼԵԻ, ՅԱԶԳԻՆ ԻՄ ՄԻՐԱՆՇԻՆ, ՀԵՐԱՊԵՏԻՆ, ԽՈՑԱՅԳԵՂԻՆ, ՆԵՐՍԷՍԻՆ, ՈՍԿԱՆԻՆ, ՎԱՐԳԱՆԻՆ, ԲԱԲԻՆ, ԳՐԻԳՈՐԻՆ, ՍԱՎԳԼՈՒ ԾԱՀԻՆ, ԿԱԶՄՈՂՍ ՄԱԹԷՈՍ ԷՐԷՂՅՍ. ԹՎ. : ՋՃ: (1531):

861. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, կանգնած է եկեղեցու հարավ-արևելքում. քիվին և խորանից վերև 4 սող.

ԵՅՍԿԱՆՍԿԵՅԻԽԱՆՍ
ԻԼԿՆԱԿՈՍՈՆԻՆԻՐ
ՃՆՈՂԱԿԱԻՐՈՐԴՅԱՋ

Թ Վ Ռ

ԵՍ ՈՍԿԱՆՍ ԿԱՆԿԱՆԵՑԻ ԽԱԶՍ | ԻՇԱՅՍԱԿ
ՏՈՒՆԻՆ, ԻՐ | ԾՆՈՂԱՑ ԵՒ ԻՐ ՈՐԴՈՑ, ԱՄԷՆ.
ԹՎ. :Թ: (1551):

862. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սեղանակերպ, բարձր, երկու կողքերին խորաններ ու խաչեր, դանվում է եկեղեցու հարավում. աստանաղիբն սկսվում է հարավից և շարունակվում հյուսիսում՝ 2 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏԱԿՈՒՃԱՆԻՆՈՒՐԴԻ
ՏԱՆՈՅՏԵՐՍԱՐՔԻՍԻՆ ԹՎ Ռ: Դ: Դ:

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱԿՈՒՃԱՆԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԴԻ | ՏԱՆՈՅՏԵՐ ՍԱՐՔԻՍԻՆ, ԹՎ. :ՈՂԴ: (1645):

Հրատ. Սմբատյանց, 541:

863. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, նախորդի մոտ, վրան 2 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏՊԱՐՈՒԲԱՃԻՆՈՒԷ
ՄՅՐՍԱՆՈՅՏԵՐՍԱՐՔԻՍԻՆ ԹՎ Ռ: Դ: Դ:

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՐՈՒՆ ԲԱՃԻՆ, ՈՐ Է | ՄԱՅՐ ՏԱՆՈՅՏԵՐ ՍԱՐՔԻՍԻՆ. ԹՎ. :ՈՂԴ: (1645):

864. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, եռասանյան, նախորդների մոտ. երեսին 3 սող.

ԱՅՍԷՀԱԿԻՍՏՊԱՐՈՒՆՈՒ
ԷՀԱՅՐՏԱՆՈՅՏԵՐՍԱՐՔԻՍԻՆ
ԹՎ Ռ: Դ: Դ:

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ ՊԱՐՈՒՆ, ՈՐ | Է ՀԱՅՐ
ՏԱՆՈՅՏԵՐ ՍԱՐՔԻՍԻՆ. ԹՎ. :ՈՂԴ: (1650):

865. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, նախորդի մոտ, երեսին 7 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻԱՏՉԻՆԻՆԱ
ԻՆՈՒԷԿՈՂԱ
ԿԻՑ ՏՎ ՈՒ
ՏԵՐՍԱԳԸ
ԻՆ: ԹՎ Ռ: Դ:
Է

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ ԶԻՆԻՆԱՆԻՆ, ՈՐ
Է ԿՈՂԱՎԻՑ ՏԱՆՈՒՏԵՐ ՍԱՐՔԻՍԻՆ:
ԹՎ. :ՈՒՃԷ: (1658):

866. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տախտակ, նախորդների մաս. երեսին 6 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆ
ԿԻՍՇԴՆՈ
ԻՆՐԱԿՈՒԲԻՆ
ՄԴԻԴԻ...
ՆՐԴ...ԹԻ
ՆԲՈՃԻԱ

ԱՅՍ է ՀԱՆ|ԳԻՈՏ ԳԱՆՈ|ԻՏԷՅԻՐ ԱԿՈՒԲԻՆ|, ՈՐԳԻ
ԳԱՆՈ|ԻՏԷՅԻՐ ԳԱԻԹԻՆ|, ԹՎ. :ԹՃԻԱ: (1672):

867. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև հարավային երեսին հեծյալ, ձիու սան-
ձից բռնած մարդ, երկու պարողներ և հացի սեղան, նախորդին մաս. երեսին 4
սող.

ԱՆՏԱՆՈՒՄՆԻՆԻՆ

ԱՆԵՑԻՍԻՄԱՉ ՍԲԱՐԷԻԱՍՄԴՈՅ

ԳՆՆՈՍՆԱՆԻՆ

ԵՍ ՏԱՆՈՒՏԷՅԻՐ ԳԱԻԹԻՆ| ԿԱՆԿԵՆԻՆ
ՄԲ. ԽԱՉՈՒ ԲԱՐԷՆԱԻՍ ՈՐԳՈՑ| ԻՄ
ՊԱՐՈՆ ՍԱԳԻՆ|, ԹՎ. :ԹՃԻԱ: (1691):

Հրատ. Սմբատյանց, 541:

868. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տախտակ, նախորդի հարավում, երեսին 7 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆ
ԿԻՍՏՃԱ
ՍՕԼՈՒՆ
ԿՈՂԱԿԻՉ
ՏԱՆՈՒՄԻ
ԴԱԻԹԻՆ
Թ Ռ Ճ Լ
Ը

ԱՅՍ է ՀԱՆ|ԳԻՈՏ ՃԱՆ|ՍՕԼԹԱՆԻՆ|, ԿՈՂԱԿԻՑ|
ՏԱՆՈՒՏԷՅԻՐ| ԳԱԻԹԻՆ|, ԹՎ. :ԹՃԻԱ: (1689):

869. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած է եկեղեցու հարավային պա-
տի մաս, քիվին, ճակատի շրջանակներին և խորանի վերին եզրերին 5 սող.

ԲԱԷԻՍԱՉԻՉՊԿԻՆԵՎԼՍ...

ՄԻՉՍ

ԹՎԻՆ

ԹՃԻ

ՆՆՈՍՆԱՆԻՆ

ՄԲ. ԽԱՉՍ| ԲԱՐԷՆԱԻՍ ԱՉԻՉՊԿԻՆ ԵՒ
ԿՈՂԱԿԻՑ| ՄԱՐԵՆԱՆԻՆ|, ԹՎ. :ԹՃԻԱ:
(1653):

Հրատ. Սմբատյանց, 541 (աղավաղված և տեղը շփոթած):

870. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երկաստիճան, նախորդ խաչքարի զիմաց, երեսին 3 սող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳ
ԻՆՏԱԶԻԶՊԿ
ԻՆ: ԹՎ: ԻԾ:

ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻԻՍՏ ԱԶԻԶՊԷԿԻՆ. ԹՎ. : ՌՃ: (1651):
Մանոթ. խաչքարի և տապանաքարի վրայի թվականների սարքերու թիւնը հասկանալի է. տապանաքարինը Ազիզպէկի մահվան թիւն է, իսկ խաչքարինը՝ նրա կանգնեցման:

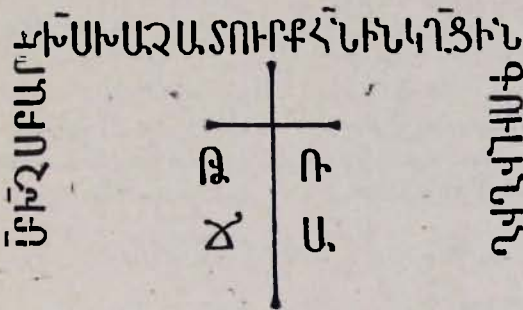
Լուսակ. 173

871. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, նախորդի մոտ, երեսին 6 սող.

ԱՅՍԷ
ՀԱԳԻՍ
ՏԳԻՐ
ԱԿՈՍ
ԻՆԹՎ
ՌԾ

ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻԻՍՏ ԳԻՐ|ԱԿՈՍ|ԻՆ. ԹՎ. : ՌՃ: (1651):

872. *ԽԱԶԳԱՐ*, մեծ և ղեղաքանդակ, զանվում է եկեղեցու հարավում. քիվին, ճակատի շրջանակներին և թևերի տակ 5 սող.

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲՍՐԷ|ԽԱԻՍ ԽԱԶԱՏՈՒՐ
ՔԱՀԱՆԱՅԻՆ ԿԱՂԱԿՑԻՆ| ԳՈՒԼԻՆԻՆ|
ԹՎ. : ՌՃՍ: (1652):

Հրատ. Սմբատյանց, 541:

873. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երեսին գտվողան, նախորդ խաչքարի զիմացը, վրան 3 սող.

ԱՅՍԷ| ԱՆԳԻՍ
ՏԻԱՐԱ| ՏՈՒՐ
ՔՅԻՆ

ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻԻՍՏ ԽԱԶԱՏՈՒՐ| ՔԱՀԱՆԱՅԻՆ:

Մանոթ. Ժամանակակից է նախորդին:

874. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երկաստիճան, եկեղեցու հարավ-արևմտյան անկյունի մոտ, երեսին 7 սող.

ԱՅՍԷՀԱ
ՆԳԻՍՈ
ՍԻՐԻՊՈ
ՆԻՈՐԴԻ
ԿԻՐԻԲՈ
ՐԻՆԹՎՍ
ՃԻԲ

ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻԻՍՏ| ՍԻՐԻՊՈ|ՆԻ ՈՐԴԻ|
ԳԻՐԻՔՈ|ՐԻՆ. ԹՎ. : ՌՃԽԲ: (1693):

875. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, տափակ, երկաստիճան, նախորդի մոտ. կրեսին 5 առդ.

ԱՅՍԷՀԱԳ
ԻՍՏԳԵՐԵԱ
ՆԱՅԻՆԴՈՒ
ՍՐՍՐԱՊՈՆԻ
ՆՌՈՃԻԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳՒԻՍՏ ԳԵՐԵԱՆԱՅԻՆ, ԴՈՒՍԼՏՐ
ՍՐՈՊՈՆԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽԵ: (1696):

876. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**Ր ՎՐԱ.

Սր. խաչս բարեխառս Ձափարիև և կենուկցիև ԹՎ. :ՌՃԻԻ: (1674):

Հրատ. Սմբատյանց, 537, կալայան, XVIII, 152.

877. **ԽԱԶՔԱՐ**, կանգնած է եղել գյուղի հարավային կողմի կիսավեր եկեղեցու հյուսիսային մուտքի մոտ. վրան՝

Ի արհիեպիսկոպոսութեան ՏՄ, Շմառնի՝ Սիւնեաց եպիսկոպոսի, եւ Գրիգորս կանգնեցի զխաչս ի վրկութիւն հոգւոյ եղբաւուն իւնոյ Սամանգիւլիին:

Մանթ. Շմառն եպիսկոպոսը հիշատակված է մի շարք արձանագրութիւնների մեջ, XVI դարի առաջին կեսում:

Այս արձանագրութիւնը Սմբատյանցը գրել է ներքին, իսկ կալայանը սխալմամբ կրկնել թե՛ ներքին ե թե՛ վերին Ղարանլուիների նկարագրութեան մեջ: Մենք չկարողացանք այն հայտնաբերել երկու գլուղներից ոչ մեկում և պայմանականորեն դնում ենք այսանդ: Սմբատյանցն ընդհանրապես այդ երկու գլուղների արձանագրութիւնների տեղագրութիւնը շփոթել է:

Հրատ. Սմբատյանց, 537, կալայան, XVIII 148 և 152.

ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ԳՈՄԵՐ

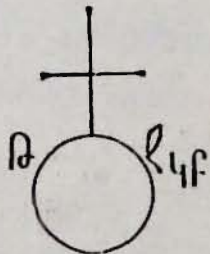
878. **ԽԱԶՔԱՐ**, կանգնած է Բ եկեղեցու բեմի վրա, պատվանդանով, որի արևմտյան ճակատին կա քառակուսի փոս և ասկին 2—3 բառ՝ անվերծանելի. խաչքարի հարավային կողին, կարճ, 13 առդ.

Այս արձանագրութիւնը Սմբատյանցը գրել է ներքին, իսկ կալայանը սխալմամբ կրկնել թե՛ ներքին ե թե՛ վերին Ղարանլուիների նկարագրութեան մեջ: Մենք չկարողացանք այն հայտնաբերել երկու գլուղներից ոչ մեկում և պայմանականորեն դնում ենք այսանդ: Սմբատյանցն ընդհանրապես այդ երկու գլուղների արձանագրութիւնների տեղագրութիւնը շփոթել է:

ԹՎ. :ՈՂԳ: (1224) ԲՍ. ՅԻՇԵԱՅ ՁՀԱՄՁԷ Ի ԳՈՒՄ
ԳԱԼՐՍՏԵՆՍՆԴ. ԱՄԷՆՆ:

Լուսակ. 174

879. **ԽԱԶՔԱՐ**, ընկած և կոտրված է երկու մասի. նախորդի մոտ. ներքևի գունդի շուրջը միայն թվականը.

ԹՎ. :ՁԿԲ: (1513):

880. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, նույն եկեղեցու պատի տակ, ադուցված է Երկաստիճան պատվանդանի մեջ, հարավային երեսին թամքած ձի, կանգնած վիճակում նրնջեցյալ, մարդազուլ վազը, նվազող, դավ ե հացեր. արևելյան և արևմտյան ճակատներին 8 տող.

ԱՅԻԼՆԱՅԻ
 ԽՉՄԻԷԻՍՄԻՔԱՆԷԼԻՆ
 ԹՎ-Զ-Ղ
 ԳԻՍՏՄԻՔԱՅ
 ԷԼԻՆ՝ՈՐԷՐՐ
 ԴԻԴԱԲԻՆ
 ԽՈՆԹ
 ՈՒՆ Օ ԽԹ
 ԽԱՂՍ ԲԼԵՂԵՆԻԱՅՄ ՄԻՔԱՅԷԼԻՆ
 ԹՎ. :ՋԳ: (1541): ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ
 ՄԻՔԱՅԷԼԻՆ, ՈՐ ԷՐ ՈՐԴԻ ԳԱԽԹԻՆ,
 ԽՈՆԹԽԱԹ՝ՈՒՆԻՆ:

881. **ԽԱՉՔԱՐ**, ընկած հախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

ԴԱՒԻԹ ԽՈՆԴԻԱԴՈՒՆ ԳԱԽԹ, ԽՈՆԻԽԱԳՈՒՆՆ

Մանոր. Ժամանակակից է հախորդին, XVI դար:

882. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, հախորդների մոտ, հարավային կողին նվազող, թամքած ձի, դավ ու պնակներ, շրջանակին և արևմտյան ճակատին 2 տող.

Գ ԱՅԷ ՄԱՊԱՆՍԻԱՅՈՒՆՆՈՐԴԻՆԻՍԻՆ

ԹՎՂԹ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՍԻԱՅՄՍԻՆ, ՈՐԴԻ ՇԻԽԻՆ. ԹՎ. :ՋԳԹ: (1550):

883. **ԽԱՉՔԱՐ**, ընկած է եկեղեցու պատի տակ, քիվին մնացորդ 1 տող.

ՍԸՐԱՊԱՏՍԱԿԱԵԳԻՆՍՎԱԿԱՅՆԵՐԻՆՆԵՐԻՆ...

ԵՍ ՀՐԱՊԵՏՍ ԿԱՉՄԵՑԻ ԽԱՉՍ ՀԱԻՅՐ ԻՄՈՅ ՄԷԼՔՍԷԹԻՆ...

Մանոր. Ըստ քանդակների ոճի XVI դար:

884. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, եկեղեցու արևելյան կողմում, արևելյան ճակատին 6 տող.

ԱԱՏԱՆԳ...

ՄԿԻՐԱԿՈ
 ՍԻՆՈՐԴԻ
 ԱԼԷԳԱՆՍ
 ԲԻՆՑՈՒ
 ԺՕԸ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՆՍ ԿԻՐԱԿՈՍԻՆ, ՈՐԴԻ
 ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԻՆ. ԹՎ. :ՌԺԸ: (1569):

885. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոյած, վաքը. ադուցված պատվանդանի մեջ. հյուսիսային կողին 5 տող.

ԱՅԷ ՀՆԳԻՍՏՐՆ
 ԱՅԱԿԱՆԻՆՈՐԴԻ
 ԷԴԿԱՆԸԱՅՈՒՄ
 ԹՈՃԾ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄՆԱՅԱԿԱՆԻՆ, ՈՐԴԻ
 ԷԴԿԱՐԻՆ, ՇԱՀՈՒՄԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԾ: (1701):

886. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, հեղ և երկաստիճան, տեղից շարժված նախորդ-
հերի մոտ, երեոին 6 տող.

ԱՅՍԷ-Ն՝

ԳԻՄՍԱՌ

ՆԻՆԿՈԱ

ԻՑԻՊԱՏՈՒ

ՄԻՆ ԹԼԻՆ

ԾԲ

ԱՅՍ է ՂԱՆՆ՝ԳԻԻՈՏ ՍԱԹՐՈՒՆԻՆ, ԿՈՂԱՅԱԿԻՑԻ
ՊԱՏՈՒՄԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԾԲ: (1703):

Լուսակ. 175

887. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեոին 1 տող.

ԱՅՍԷՀՍՅԿԻՍՈՒԵՂԻԱԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԿԻՍՏ ԵՂԱԻՆ:

888. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, հարավային կողին թամբած ձի՛ վրան որսի
րադե, նվազող, շրջանակից մնուցորդ 2 տողի.

ԱՍՆՍՆԱՊԱՆԱՆ՝

ԴՐԻԱՍ

ԱՅՍ է ՏԱՊԱՆ ԱՆՆՎԻՍՈՒԻՆ:

889. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, տեղահան եղած և ջարդոաված, դանվում է
եկեղեցու հանդեպ, դեաակի ձախ ափի փոքր դերեզմանատան մեջ մի քանի ան-
տաղանադիր դերեզմանաքարերի մեջ. ճակատին մնում է թվականը որոշ.

ՄԻԿԱ

ԹՎՈՂ

...ՄԷԼ

...ԱԻՆ

ՏԷՅԻՐ... ԹՎ. :ՌԴ: (1555):

Գ. ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՇՈՒՐՁԸ

890. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, ընկած է եկեղեցու հարավ-արևմտյան
անկյունի մոտ, արտաքուստ, քիվին 1 տող.

ԷՍԿԻՐՁՍԿԵՅԻՆՁՍՄՈՒԿԱՆՆԱՌՈՒԳ

ԵՍ ՄԿԻՏԻՉՍ ԿԱՆԿԵՆԵՅԻ ԽԱԶՁՍ ՄԱՆՈՒԿ ԱՂԱԿԻՆ. ԹՎ. :ՌԴ: (1554):

Ծանոթ. Թվականի միավորը գրված է հարավային կողին:

Ձ-Ձ տարածված է Գեղարքունիքում, թողնում ենք նույնաթյամբ:

Լուսակ. 176

891. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդի ոճի և նրան մոտ, պատվանդանի վրա, քիվին 1
տող.

ԷՍՄԷԼԻԲԿԵՅԻՆՁՍՄՈՒԿԱՆՆԱՌՈՒԳ

ԵՍ ՄԷԼԻԲ ԿԱՆԿԵՆԵՅԻ ԽԱԶՁՍ ՄԿԻՐՏԻՉՍ ԱՂԱԿԻՆ. ԹՎ. :ՌԴ: (1555):

Ծանոթ. Տառնավորը՝ հարավային կողին:

892. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սեղանակերպ, դանվում է եկեղեցու արևմուտքում, հարավային երեսին կենցաղային տեսարան, շրջանակին հղծված 1 տող.*

Ա՛ՍԷՀՆԳԻՍԱՎԱԵ ԹՎ ՌԺ
ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՆԱՎԱՆԵՄԻՆՆ | ԹՎ. :ՌԺ: (1561):

893. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, նախորդի մոտ, վրան 3 տող.*

ԱՅԷՀԱՆԳԻՍՏԳԻՐԻԳՄԻՆՆՈՐԴԵՂԻՆ
ՄԵԾՈՐԴԻՆԱԿԻՆ
ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՐԻԳՈՐԻՆ, ՈՐԴԻ
ԵՂԻՍԹԻՆ. ԹՎ. :ՈՃԽ: (1691)|
ՄԵԾ ՈՐԴԻՆ ԱԿՈՐԻՆ:

ՎՃԱՅՆԻՆ

Մանր. ԱԿՈՐԻՆ ղերեղմանաքար շինել
այողն է:

894. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, նախորդի մոտ. շրջանակներին 3 տող.*

ԱՅՍԿԱՆԳԻՆ
ՂԱՎՅԻՆԱՒՍՄՈՐԴԵՂԻԿԻՆ ԹՎ ՌԺ
ԱՅՍ ՀԱՆԳԻՍՏ | ՂԱՐԱՑԽԱՆԻՍ, ՈՐԴԻ
ԵՂԻԿԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽԷ: (1698):

895. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, գանվում է եկեղեցու արևելյան կողմում. հարավային երեսին 3 տող.*

ՀՈԳՈՅԻՄ ԻՄԻՅ
ԿԱ ԱՎՆ ԱՅԵՍԱԷՏԻՍՄՈՐԴԻՆԱՋԻՆԿԱՆԵ ՑԻ

| ԹՎՃԾԳ |

ԿԱՄԱՎՆ ՍՅ. ԵՍ ԱԻԵՏԻՍ, ՈՐԴԻ ՆԻԱՋԻՆ, ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ
ՀՈԳՈՑ ԻՄՈՑ. | ԹՎ. :ՌՃԾԳ: (1704):

Լուսակ. 177

896. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տոփոկ, նախորդի մոտ, երեսին 5 տող.*

ԱՅԷՀՆԳԻՍՏ
ԽՆՈՒՄԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՑ
ՆԻԱՋԻՆ
ԹՎՃԾԵ
ԱՅՈ է ՀԱՆԳԻՍՏ | ԽԱՆՈՒՄԻՆ |, ԿՈՂԱԿԻՑ |
ՆԻԱՋԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃԾԵ: (1706):

897. *ԽԱՉՔԱՐԻ վրա, որն այժմ չկա.*

ԹՎ. :ՈԿԹ: (1220). Եւ ի թագաւորութիւնն Լաւրն, և ի պատրուակութիւնն մեծի... և զարգանայն Շահնեահի և Աւագին և ի յիշխանութիւնն Վասակայ և որոյ իւրոյ բարբաբին. Ես Գագան Լաւրեցի կանգնեցի գիսաչս

վասն հոգո իմն վերկութեան և ամուսնոյ իմոյ. ով կարգայն յիշեցէք ի
Քս. Տր. Ած. ողորմի յիւրում գալստեանն ամէն: Եւ գԱբրաահամ կրաւ-
նաւորս՝ զկազմուիս յիշեցէք ի Քս. Տր. ԱՄ. ողորմի. ամէն:

Մանոթ. Ունի միայն կայստնը, XVIII, 152, ուղղել ենք՝ : Ուրի: (1620) = : Ուրի: (1220):
Գաթան=Գազան:
Տե՛ս նաև Գ. Հովսեփեան, Խաղրակյանք, էջ 79:

ՎԵՐԻՆ ԳԱՐՈՆՆԱԿԻ (ՀՆՈՒՄ՝ ՎԵՐԻՆ ԿՁՆՈՒՏ)

Այս գլուղի հնադուրն անունը նույնպես անհայտ է՝ XVII դարից հույանի էր վերին կող-
նուա անունով:

Գլուղի արձանագրութիւններ ունեցող ամենամեծ հուշարձանը գերեզմանատանն է, որը
գտնվում է գլուղի կենտրոնում, ս. Գեորգ եկեղեցու շուրջը: Հնում այն շրջապարիսպ է ունե-
ցել, որի մնացորդները կան այժմ: Գերեզմանատունն ընդարձակ է, այնտեղ կան բազմա-
թիվ խաչքարեր և տապանաքարեր. մեծ մասը լավագույն վարպետների գործեր են: Տապա-
նաքարերը խիստ բազմաձև են, XV—XVII դարերի սովորական բոլոր նմուշներն այստեղ
խմբված են կողք-կողքի. նշանակալից է նաև այն, որ նրանց մեծ մասի վրա քանդակներից
բացի կան կենցաղային տեսարանների՝ վարպետորեն կատարված: Ամենահին թվականն այս
ղերեզմանատանը 1451-ն է:

Գերեզմանատան մեջ է գլուղական ո. Գեորգ եկեղեցին՝ շինված ճեղքված քարերով, որը
մեծ նորոգումների է ենթարկվել Ալաշկերտի գաղթականների կողմից: Պատերի մեջ որպես
շինանյութ օգտագործվել են խաչքարեր և տապանաքարեր:

Գլուղամիջում կան մեկ ավեր և մեկ շին ձիթհաններ, որոնցից առաջինի պատին աղուց-
ված խաչքարի վրա կա շինարարական արձանագրութիւն (ՊՅ 644)՝ 1651 թվական:

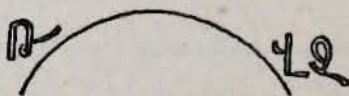
Գլուղից արևմուտք, գետակի ձախ ափին, բարձր բլուրի գագաթին մնում են բերդի
պարիսպների ավերակներ, որին տեղացիք Ալբերդ են անվանում ավանդաբար. հավանաբար
սա հենց այն բերդն է, որը նույն անունով հիշատակված է Ասողիկի կողմից, Թէոփիլոս կայսեր
արշավանքների առնչութեամբ՝ IX դարի առաջին կեսում: Բերդից հարավ կա մի հասարակ
մատառ՝ ս. Մամաս անունով:

Ներկա ժողովածուի մեջ այս գլուղից ներկայացվում են 83 արձանագրութիւն, որոնցից
միայն 5-ն են հրատարակված եղել:

ԳՅՈՒՂԱՄԻՋԻ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԲԱԿԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

898. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է արևմտյան եզրին, պատ-
վանդանի վրա. քիվին և խորանի վերին եզրերին 3 տող.

... ՍՈՒՐԲ ԱՆՍԲ ԱՄՆԱՂԱԿԻՆ
ՈՐԿԱԴՈՂ

Ռ *Ղ*

... ՍՈՒՐԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՍԱԿՍ ՍԱՂԱՔԻՆ |
ՈՐ ԿԱՐԳՈՂ | ԹՎ. :Ձ: (1451):

Մանոթ. Առաջին տողի սկզբի մասում քարը կոտրված է: Երկրորդ տողը թույնված է թերի:

899. ԽԱՉՔԱՐԵՐ, երեք հատ, մեծ և զեղաքանդակ. իրար կից, կանգնած են զերեզմանատան արևմտյան եզրին, նախորդից հարավ. հարավայինի քիվին և խորանի վերին եզրերին 2 տող.

ԽԱՉՔԱՐԵՐԻ ՄԵՆԻԵՏԻՆԵՏԻՆ

900. ՄԻՋԻՆԻ քիվին, 1 տող.

ԽԱՉՔԱՐԵՐԻ ՄԵՆԻԵՏԻՆԵՏԻՆ ԵՂԻՆ ԵՒ ԾՆՈՂԱՑ.

ԹՎ. :ՋԷ: (1458):

Ծանոթ. Դիմացը կա մեծ տապանաքար՝ առանց արձանազրության:

ՍԲԻՉՍԲԻՐԵԻ ՍՓԻՐԱՉԻՆԻ ԹՎՋԿԵՒ

ՍԲ. ԽԱՉՔԱՐԵՐԻ ՄԵՆԻԵՏԻՆԵՏԻՆ ՓԻՐԱՉԻՉԻՆ.

ԹՎ. :ՋԷ: (1526):

901. ՀՅՈՒՍԻՍԱՑԻՆԻ քիվին, 2 տող.

ԵՍԿԱՄՉԵՍՈՐԴԻ ԿԻՐԱՉԻՉԻՆ ԿՆԿՑԻՒՉՍՓԻՐԱՉԻՆԻ ԿՆԿՑԻՒՉՍՓԻՐԱՉԻՆԻ

ԵՍ՝ ՀԱՄԱՉԻՆ, ՈՐԻՒ ՓԻՐԱՉԻՉԻՆ ԿԱՆԿՑԻՒՉՍՓԻՐԱՉԻՆ ԽԱՉՔԱՐԵՐԻ ՄԵՆԻԵՏԻՆԵՏԻՆ:

Ծանոթ. Այս երեք հուշարձանները պատկանում են միեռնույն առնմին. սրանց շարքում կանգնած է մեկ խաչքար ևս, բայց առանց արձանազրության:

902. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է եկեղեցու արևմտյան կողմում. երեսին 2 տող.

ԱՅՍԿԱՆԳԻՍԿՈՍԻ ԱՅԻՆ: ԹՎ ՋԺԶ

ԱՅՍ Ե՛ ՀԱՆԳԻՍՏ ԿԱՍԻՒՆՑԻՆ. ԹՎ. :ՋԺԶ: (1467):

Ծանոթ. Անձնանունը լինի Կոստանդին անվան սղված ձևերից մեկը:

903. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, գտնվում է եկեղեցու հարավում. հարավային կողմին պատկերված է ճոճը՝ սողնում մկրատ, ցրցամ տալու կեռ զործիք և վափախի կաղապար, սրանցից վեր 1 տող.

Թ Ջ Ա ԱՅԻ ԿԱՍԻՒՆՑԻՆ

ԹՎ. :ՋԺԶ: (1482) ԱՅՍ Ե՛ ՀԱՆԿԻՍՏ ԸՍՏԵՓՍՆՆՈՍԻՆ.

Լուսակ. 178

904. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, նախորդի մոտ հյուսիսից, հարավային կողմին ծալապատիկ նստած մարգ, աջ կողմում գավ և գաթա, ձախում մկրատ և ցրցամ տալու կեռ զործիք, արևելյան ծայրը կտրված, որով և արձանազրությունը թյուր թերի. 1 տող.

ԱՅՍԿԱՆԳԻՍԿՈՍԻ ԱՅԻՆ

ԱՅՍ Ե՛ ՀԱՆԿԻՍՏ ՍԻՄԵՈՆԻՆ, ՈՐԻՒ ԿԻՍԱԻՐԵԱ ՎԱԽՉՍՆԵՑԱԻ ԵՒ ԵՔՈՂ, ՍՈՒՔ ԱՆՄԽԻՔԱՐԻ

Ծանոթ. Ճոճն պատկերող այս տապանաքարը պիտի վերաբերի նախորդ Ստեփանոսի գերգաստանին և ժամանակով մոտ նրան:

Լուսակ. 179

905. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ և օրորոցածե, հռասարձան պատվանդանի վրա, հյուսիսային կողին ննչեցյալ, առջևը զավեր ու բլիթներ, ապա մարդազուլուխ կենդանի, որի զլիսի մոտ միայն թվականը.

ԹՎ
ՁԾԷ

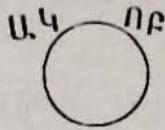
ԹՎ. :ՁԾԷ: (1508):

Ծանոթ. Գանվում է եկեղեցու հարավ արևելյան կողմում:

906. **ԽԱՉՔԱՐ**, մեծ և գեղաքանդակ, ճակտոնով. գանվում է եկեղեցու հարավային պատի մոտ. քիվին և ներքևի գնդի շուրջը 2 սող.

ԽԱՉՔԱՐԷԽ | ԱՍՉԱԿՍՎԱԻՆ

ՈՒ. ԽԱՉՔԱՐԷԽՈՒԽ
ՇԱՉՍՎԱՐԻՆ. ԱԿՈՒ:

Ծանոթ. Վերջին ԱԿՈՒ անունը կազմողինն է: Այս նշանավոր արվեստագետից հայտնի են այժմ մեկ տասնյակից ավելի խաչքարեր և գերեզմանաքարեր, շինված մեծ վարպետությամբ՝ Մարտունու և Բասարգեչարի գյուղերում: ԱԿՈՒ կազմողի թվագրված հուշարձանները 1540—1575 թվականների են: Այս զյուզամ ընդամենը երկու հատ են, երկուսն էլ անթվական: Խաչք. 180

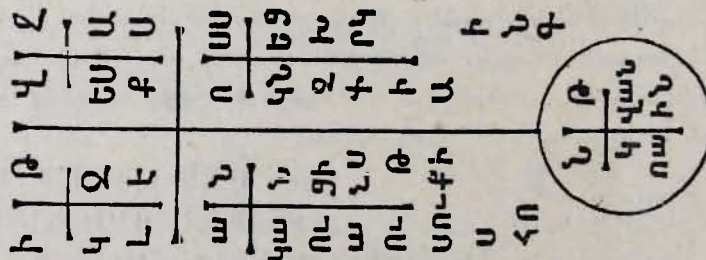
907. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցածե, գտնվում է նախորդի մոտ, բայց տեղից շարժված. հյուսիսային կողին չորս խորան և խաչեր, հարավում՝ թամբած ձի, որի ոտների տակին գալարվող վիշապը գլխով մոտեցել է ձիու վզին, մյուս ծայրին նստած մարգ, ձախ ձեռքին զաթա, ներքևում պնակ՝ լիքը կերակուրներով. ապա մեծ և զարդարուն զավ, երկվողանի սրինդ. ձիու առաջ՝ վերելում՝ անորոշ քառակուսի իր, իսկ ներքևում հայելիանման իր, որի վրա միայն կազմողի անունը՝ 2 սող.

ԱԿՈ
ԲՆԿ

ԱԿՈՒԲ ՆԿԱՐՈՂ:

Խաչք. 181

908. **ԽԱՉՔԱՐ**, մեծ և գեղաքանդակ, գտնվում է եկեղեցու հարավային մուտքի դիմաց՝ խաչերի արանքներում.

Ի ԹՎ. :ՁԿԳ: (1517) ԱԼԷՔՍԱՆՈՍՍ ԿԱՆԿՆԵՑՈՒՑԻ ՁԽԱՉՍ

ՓՐԿՈՒԹԻ ՍՈՒՔԻԱՍԻ ՀՈԳՂՈՅՆ:

Ծանոթ. Ներքևի գնդի միջի տառերը մնում են անորոշ:

909. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, գանձում է նախորդ խաչքարի դիմաց. վրան 3 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՏՍՈՒ
ԿՐԻԱՍԱՂԻՆՈՐԷԱՌ
ԱՉՆՈՐԴԳԻՒՂԻՍԹՎԶԿԸԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՒՍՅ ՍՈՒՔԻՍԱՍ ԱՂԻՆ,
ՈՐ ԷՐՅ ՍՈՒՍՋՆՈՒԴ ԳԻՒԳԻՍ,
ԹՎ. ՋԿԻՐ ԻՆ. (1519):

Հրատ. Սմբատյանց, 539, Կալայան, XVIII, 151:

910. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ և տափակ, դանձում է եկեղեցու հարավային մուտքի դիմաց. երեսին 2 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԿԻՍՏ: ՄՈՒՍԷ
ՍԻՆՈՐԷՐԲԱՆԿԱԿԻՍՎԶՅԱ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՏ ՄՈՒՍԷՍԻՆ, ՈՐ ԷՐ
ՔԱՉ ՄՇՈՒԿ. ԹՎ. ՋԶԱ: (1522):

Մանոր. ԲԱՉ=ԲԱՉ:

Հրատ. Սմբատյանց, 539, Կալայան, XVIII, 131,
Լուսակ. 182

911. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ և օրորոցաձև, գանձում է եկեղեցու հյուսիս-արևմտյան անկյունի մոտ: Հյուսիսային կողին սաղ ղվաղող՝ առջևը խմիչք է, գավեր և ըլիթներ. ապա աղեղնավոր մարդ՝ որի առջևից փախչում են երկու եղջերուներ, զբանց առջևը կարում է մի հեծյալ՝ սուրը ձեռքին. հյուսիսային կողին և արևելյան ու արևմտյան ճակատներին 3 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՏՄՈՒՔԻՍԱՍՈՒՔԻՍԱՍ ԻՆ

ԲԱԿՆԱԻՊԻՆ

ԹՎՈՒԱ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄՍԻՔԱՐԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԴԻ ՄՈՒՐԱՏԻՆ. ԹՎ. ՈՒԱ: (1552):

912. *ԽԱՉՔԱՐ*, գանձում է զերեղմանաան եղրին. փոքր, ճակտոնի վրա 2 տող.

ԽԱՉՔԱՐ Է ԽԱՉՔԱՐ
ԹՎ. Թ

ՄԲ. ԽԱՍՂՉՍ ԲԱՐԿԵԼԻՍՈՒՔԱՐՍ ԽԱՍՈՒՆԻՆՅ.
ԹՎ. ՈՐԴ: (1555):

913. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ և օրորոցաձև, գանձում է զերեղմանաան արևմտյան մասի Բ շարքում. հյուսիսային կողի կենտրոնում ննջեցյալ, աջ կողքին գավազան, խմիչքի երկու գավ և ըլիթ. ձախ կողքին՝ գավ, ըլիթներ, պնակի մեջ կերակուր, ապա որսի տեսարան՝ փախչող այծ, որի առջևում աղեղնավոր մարդ. զբանցից վեր 1 տող.

ԱԿՎԱԿՄՊԱԿՈՒԿԱԿՈՐԴԻՂԻՆ ԹՎ ՌԺԸ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՐՍՈՒՏԱՐԻՆ, ՈՐԴԻ ՂԶԻՆ. ԹՎ. ՈՒԺԸ: (1563):

Լուսակ. 183

914. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ (այս գերեզմանատան մեջ ամենա-
լավը), գտնվում է եկեղեցու մուտքի մոտ, երկրորդ շարքում. քվին 1 տող.

ՄԲԻՆՄՓՐԿՐԵՏՈԳՈՆԵՅԻՐ ՂԻՆԹՎՆ Ժ Թ

ՄԲ ԽԱՉՔ ՓՐԿՈՒԹԵՆ, ՀՈԳՈՅՆ ՄԻՐՁԻՆ. ԹՎ. :ՌԺԹ: (1570):

Լուսակ. 184

915. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, գտնվում է նախորդ խաչքարի շար-
քում, հարավային կողքին խորաններ և նրանց վրա 1 տող.

ԵՄՁ ԷՍԿԱԿԵԿԻՄԱ ՍՓՐԿՈՒԹԵՆՈՐԳ ԵՄԳՐԳՐ

ԵՍ ՄԻՐՁԻՍ ԿՍՆԿՆԵՑԻ ԽԱՉՔ ՓՐԿՈՒԹԵՆ ՈՐԳՈՅՆ ԻՄ ԳՐԻԳՈՐԻ:

Լուսակ. 185

916. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, գտնվում է նախորդի մոտ. հյու-
սիսային կողին խորաններ, որոնցից վեր 1 տող.

ԵՄՐՁԷՍԿԱՆԿԻԱՓՐԿՈՒԹԵՏԳՐԴԵՄԹՈՐ

ԵՍ ՄԻՐՁ.Ս ԿՍՆԿՆԵՑԻՆ ԽԱՉՔ ՓՐԿՈՒԹԵՆ ՀՈՂՈՅՆ ՈՐԳԻ ԻՄ ԹՈՄԱՍԻՆ.

Մանոթ. Վերջին երեք արձանագրությունները վերարհրամ են նույն Միրզայի առհմին.
վերջին երկու անթվականները ավելի հին պիտի լինեն քան իր՝ Միրզայի տապանաքարը,
քանի որ նրա կողմից են շինված:

917. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, լավ վարպետի ձևավորած, գտնվում է եկեղեցու
հյուսիսում. հյուսիսային կողին ծնկաչոք սաղ նվազող, կողքին գավ և լիքը կե-
րակուրներով ավան, տպա կանգնած մարդ՝ ձեռքին դավ և գաթա. հարավային
կողին խորաններ, որոնց վերին և ներքին շրջանակներին 2 տող.

ԵՍՄԷԼԿՈՒՍՍԿԱԿՑԻՒՉՍԿԱՐ

ԵՍ ՄԷԼՔՈՒՄՍ ԿՍՆԿՆԵՑԻ ԽԱՉՔ
ՀԱՒԻ ԻՄ ՈՀԱՆԻՍԻՆ. ԹՎ. :ՌԻԱ: (1572):

ԻՏՈՂԱՆԻՍԻՆ ԹՈՒԱ

918. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, գտնվում է գերեզմանատան հարա-
վում. հարավային կողին նստած մարդ, ձեռքին քառակուսի հայելիածև իր, առջե-
վում փոքրիկ դավ, երկփողանի սրինգ և կերակրի ավան.

ԱՍԷ ՏԱՆԿԻՍՄ

ԱՅՅՍ ԵՎ ՀԱՆԿԻՍՍ ՔԱՍՏԱՐԻՆ.

+ԱՍ
ԲԱՐ ԹՎՈՒԲ
ԻՆ

ԹՎ. :ՌԻԲ: (1573):

Մանոթ. Անունը գրված է հայելիածև իրի վրա. իսկ թվականը՝ արևմտյան ձևակառուցումով:

Լուսակ. 186

919. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, գտնվում է գերեզմանատան հարավային մասում. հարավային կողին թամբած ձի, որի սանձից բռնել է մարգ. ձիուց վեր կապարձ և աղեղ, մարդու կողքին գավ, բլիթներ, կերակուրի լիքը աման և շամփուրով խորսված: Հյուսիսային կողին նստած մարգ՝ ձեռքերը խաչած

ԱՍՀԱՆԿ
ԻՍՄԴԻՎ
ԱՆԻՆՅԱՌ
ԻԵ

ՆԵՐՍԷՍՆԿԱՐՈՂ ՆԵՐՍԷՍ ՆԿԱՐՈՎ: ԱԼՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍ
ԳԻՎԱՆԻՆ: ԹՎ. :ՈՂ ԻԵ: (1576):

Վրժքն, ապա չորս խորաններ, 5 տող.

Մանր. նկարողի հիշատակարոթյունը հարավային կողի վերին շրջանակի վրա է, մնացածը արևմտյան ճակատին:

Լուսակ. 187 (մի մասը):

920. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, գտնվում է գերեզմանատան արևելյան մասում. հյուսիսային կողին կենցաղային առարան և շրջանակներին.

ՕՎԱԹՈՒՄԻՆՈՐԴԻԷՎԱԶԻՆԹՎ
ՄԲԽԱՉ ՍԲԱԷԽ

ՄԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ ՎԱՐԹՈՒՄԻՆ,
ՈՐԳԻ ԷՎԱԶԻՆ. ԹՎ. :ՈՂ: (1651):

921. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, վոքր, օրորոցաձև, գտնվում է գերեզմանատան արևելյան մասում, եկեղեցու հարավային մուտքի մոտ. արևմտյան ճակատին 5 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՄՂԱՐԱ
ՅԻԱՆԻՆՈ
ՐԴԻՊԱԼ
ԱՍԱՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍ ՂԱՐԱԿՅԵԱՆԻՆ, ՈՐԳԻ ՊԱՂԱՍԱՆԻՆ:

922. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, ապիակ, նախորդի մոտ, երեսին 2 տող.

ԱՅԱՀԱԳԻՏԵՆԿՊԱ ԻՆ
ԱԴԻՆ ՈՐԴԻԲԱԼԱՍՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՅԱ ԵՆԿԻԻՊԱՐԻՆ,
ՍԴԻՆ, ՈՐԳԻ ԲԱԼԱՍԱՆԻՆ:

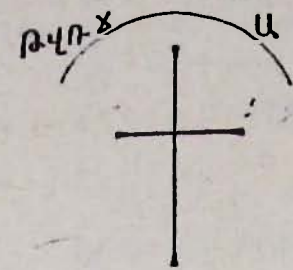
923. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, գտնվում է գերեզմանատան արևելյան մասում. հյուսիսային կողին կենցաղային տեսարան և շրջանակներին 3 տող.

ԷԻՍԱԿՈՒԼՆԱԶԱԻՆՈՐԴ
ՎԻՊԱՍԱՆԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ ԿՈՒՂՆԱԶԱՐԻՆ,
ՈՐԳԻ ՊԱՂԱՍԱՆԻՆ

Մանր. Արձանագրության սկիզբը և վերջը թաղված են հողի մեջ:

924. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և զեղալանդակ, գտնվում է զերեզմանատան հարա-
վալին մասում. քիվին, խորանի վերևում և
տակին 5 տող.

ԵՍ ՍԱՐՈՒԽԱՆՈ ԿԱՆԿ|ՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽ|
ՄՕՐՆ ԻՄՈՅ ԽԱՍ ՄԵ|ԼԻՔԻՆ: ԹՎ. :ՌՃԱ: (1652):

Լուսանկ. 188 (մի մասը):

ՆԵՑԻ:ԽԱԶՍԲԱԷԽԱԽ
ՏՕՐՆԻՏՈՅԻԱՍՄԵ
ԼԻՔ ԻՆ

925. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և օրորոցածև, գտնվում է նախորդ խաչքարի մոտ,
հարավային կողին հեծյալ որսորդ, առջևում քարայծ, ապա քանոն և սող նվա-
զողներ. առջևները գավ և գավաթ. վերին շրջանակին 1 տող.

ԱՅՍԷՏԱԳԻՍՏՍԱՐՈՒՆԱԻՆԵԷՄԴԻՂԱԱԵԻՎԻՆՁՈՅՈ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՍԼՐՈՒԽԱՆԻՆ, ԵՒ Է ՈՐԳԻ ՂԱՐԱՅԽԱՆԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԹ: (1660):

Լուսանկ. 189

926. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տոփակ, նախորդի մոտ, երեսին 5 տող.

ԱՅՍՏԱՆԳԻ
ՍՏԲԱԼԱՍԱ
ՆԻՆՄԴԻՍ
ՍԱՐՈՒՎԱՆԻՆ
ԲՎՌՃ Լ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԲԱԼԱՍ|ԱՆԻՆ ՈՐԳԻ Ս|ԱՐՈՒԽԱՆԻՆ.
ԹՎ. :ՌՃԼ: (1681)

927. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, գտնվում է նախորդների մոտ, հարավային
կողին կոնցաղային տեսարան և շրջա-
նակներին 3 տող.

ՍԷԼՉԻՆՄԴԻՅՈՅԱ

ԴՄՄՄՄ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽ|Ս ԷԼՉԻՆ, ՈՐԳԻ
ՅՈՂԱՆ|ԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԼ: (1681):

ՍԲԱՐՈՒԽԱՆԻՆ

928. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև. նախորդների մոտ. հարավային կողին ձիավոր՝ զինված հրացանով, առջևից փախչում են 2 քարայծ. ապա երեք լարանի քյամանչա, քանոն՝ ըստմալար, նվագող մարդ: Շրջանակներին 4 սող.*

ՄԲԻԱԶՍԲԱՐԷԽՈՍ Է

ԼՂԻԴԷԿԻՆ ՈՐԴԻԱՌԻՒԱՆԻՆԵ

ՈՇԷՆԵՍԿԱԿԵՑՈՒՑԻԷ

ՈՇԷՆԵՍԿԱԿԵՑՈՒՑԻԷ

ԹՈՒՃԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ Է|ԼԶԻՊԵԿԻՆ,
 ՈՐԴԻ ԼՍԱՐՈՒԽԱՆԻՆ. Ե|Ս ԱՎԱՆԷՍ
 ԿԱՆԿԻՆԵՑՈՒՑԻ ԽԼԽԶԻ, ԹՎ. :ՌՃԽ:
 (1691):

Ծանոթ. Թվականը դրված է հյուսիսային կողին՝ խորաններից վեր:

929. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, աավաղ, նախորդի մոտ, երեսին 5 սող.*

ԱՅՍԵՎԱԳԻ
 ԱՏԻԱՌԻՄ
 ԻՆԿՈՂԱԿԻՑ
 ԷԼԶԻՆԹ
 ՎՌՃԼԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՒՍ ԽԱՆՈՒՄԻՆ,
 ԿՈՂԱԿԻՑ | ԷԼԶԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽ:
 (1686):

930. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, գտնվում է նախորդներին մոտ. հարավային կողին հեծյալ, առջևը ջրածիկ, ապա պարող և նվագող, որոնց արանքում դավ և ըլիթ, իսկ առաջները հացի սեղան. շրջանակներին 3 սող.*

-ԲԻԱԶՍԲԱՐԷԽՈՍ Է

ԽՈՍՄԵԿԻԳԷԿԻՆՈՐԴԻԷ ԼԶԻՆ

Է ԶՄԻԹԷ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ ՄԵԼԻԲ
 ՊԵԿԻՆ, ՈՐԴԻ ԷԼԶԻՆ. ԹՎ. |
 :ՌՃԽ.: (1691):

Լուսակ. 190

931. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, հյուսիսային կողին հեծյալ՝ նետ ու աղեղով զինված, առջևում որսի կենդանի, մի պատանի բռնել է ձիու սանձից. նվագող սազի վրա, ապա քյամանչա և քանոն. շրջանակներին 3 սող.*

ՄԲԻԱԶՍԲԱՐԷԽՈՍ Է

ՔՈՍՆԱՐԻՆԻՆՈՐԴԻԷ ԼԶԻՆ ԹՎ. .

ԲՅՏԻԿ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ ՆԱՐԻՆ
 ՆԻՆ, ՈՐԴԻ ԷԼԶԻՆ. ԹՎ. |
 :ՌՃՄԲ.: (1703):

Լուսակ. 191

932. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 3 սող.*

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻ
ՍՏՀՈՒՐԻ
ԻԱՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍ ՀՈՒՐԻԽԱՆԻՆ:

Մանր. Գտնվում է նախորդների շարքում, նախ տոհմին է վերաբերում:

Մանր. Ա.Կ. 921—932 արձանագրությունները վերաբերում են Բայասանի տոհմին:

933. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, զանվում է զերեղմանատան արևելյան եզրին. երեսին 2 սող.*

ԱՅԱՀԱՆԳԻՍԸ ԹՎՈՃԿ
ՄԱԵԱՆԻՆԿՈՂԻՅԺԵԼԻԲ
ՊԵԿԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍ ՄԱՐԵԱՆԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
ՄԵԼԻՔ ՊԵԿԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԿ: (1711):

934. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, երկող երեք հարթության բաժանված. 8 սող.*

ԵՍԱՌԱՔԵԼ
ԷՐԷՑՍՏԱՆ
ԳՈՒՑԻՏԱՊ
ԱՆՍՈՐԴՈՅ
ԵՂՅՍԻՋԵՆ
ԻՆԵՂՍԵՐ
ԱՅԵՂՅ ՀՈՐԻԻՆԻՆԻԱՆՍՈԼԹԱՆԻՆ

ԹՎՈՃԵ

ԵՍ ԱՌԱՔԵԼ ԷՐԷՑՍ ՀԱՆԳԻՈՒՑԻ
ՏԱՊԱՆՈՒ ՈՐԴՈՅ ԻՄՈՅ ՍԻՄԵՆ-
ՆԻՆ, ԵՒ ԳՍՏԵՐԱՑ ԻՄՈՑ ՀՈՒ-
ՐԻԽԱՆԻՆ, ԽԱՆՍՈԼԹԱՆԻՆ. |
ԹՎ. :ՌՃԵ: (1656):

Մանր. Գտնվում է գերեզմանատան հարավում:

935. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ապփակ, զանվում է զերեղմանատան կենտրոնում. երեսին 3 սող.*

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏՂԱՐԲԱ
ԹԻՆԹՎՈՃԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍ ՇԱՐԲԱԹԻՆ:
ԹՎ. :ՌՃԵ: (1656):

936. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, զանվում է զերեղմանատան արևելյան մասում. հյուսիսային կողմին ձիավոր՝ առջևը դավ և թևերը կանթած մարդ. շրջանակներին և քանդակներին արանքում.*

ՄԻՆՉԻՐԻՍԻՍ
ԿԱՉԻՆՈՐԴԻՆԱՀՁԱՏ
ԹՈՒԹԱՆ
ԻՐԻՆԲԱՆ
ՅԻ
ՇԻՋԱԼԻՍ

ՍԲ. ԽՍՁՍ ԲԱՐԷՆՈՍ ԷՎԱՉԻՆ, ՈՐԴԻ
ՇԱՀՁԱՏԻՆ. ԹՈՒ ԹԱՄՈՒՐԻՆ ԲԱՐՑԻ:
ԹՎ. :ՌՃԼԸ: (1689):

Լուսակ. 192

937. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, աափակ, գտնվում է գերեզմանատան կենտրոնում. վրան 3 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏԹԱՏՈՒ
ՐԻՆԹՎՈՃԺ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԻՍ ԹԱՄՈՒՐԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԺ: (1661):

938. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, աափակ, գտնվում է զերզմանատան հարավում. երեսին 5 սող.

ԱՅՍԷՀԱ
ՆԳԻՍՏՇԱ
ՀՆԱՈՐԻ
ՆԹՎՈ
ՃԺ

ԱՅՍ է ՀԱՄԻԳԻՍ ՇԱՀՆԱՈՐԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԺ: (1660):

939. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, աափակ, կից նախորդին, երեսին 4 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏԻԱՆՈՒՄ
ԱՂԻՆԹՎՈ
ՃԺԲ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԻՍ ԽԱՆՈՒՄՍՄԱՂԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԺԲ: (1663):

940. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, աափակ, գտնվում է գերեզմանատան հարավում. երեսին 6 սող.

ԵՍԳՐԻԳՐՍՀԱՆ
ԳՈՒՅԻՏԱՊԱՆՍ
ՀՕՐՆԻՄՈՅՄՈՆ
ԹՊԱՂԻՆԹԻՆՈ
ՃԺ
Գ

ԵՍ ԳՐԻԳՐՍ ՀԱՆԳԻՈՒՅԻ ՏԱՊԱՆՍՄ ՀՕՐՆ ԻՄՈՅ
ՄՈՆԹՊԱՂԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԺԳ: (1664):

941. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, օրորոցաձև, գտնվում է կենտրոնական մասում. հարավային կողմին հեծյալ, առջևը պատանի, ապա մի մարգ աջում դառնա, ձախում գավ ըննած և նվազող՝ երկու ականջանի սազով. շրջանակներին ուղղակի և զեղեցիկ տառերով, 3 սող.

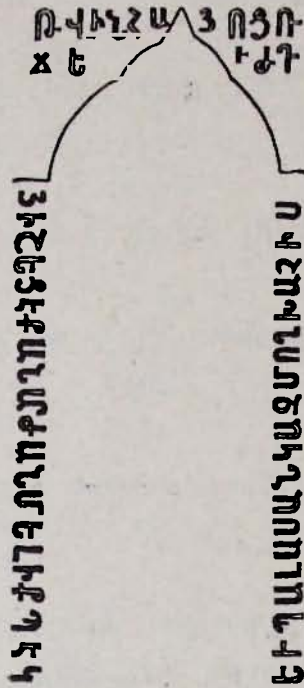
ԵՍՏԻՍԲԻՉՍԲԱԵԻՍՈՐԴՈՅԻՄՈՅԱԼԷՔՍԱ
ՆԻՆ:ԹՎ.ԻՄՃԺԲ
ԵՍՊԱՔԱՐՍԿԱՆԳ

ԵՍ ՉԱՔԱՐԷՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՄԲ. ԽԱՍՉՍ ԲՍԲԽՈՍ ՈՐԴՈՅ ԻՄՈՅ
ԱԼԷՔՍԱՆԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԺԲ: (1663):

942. ԽԱԶԲԱՐ, ճեծ և զեղաքանդակ, երկաստիճան պատվանդանի հետ միակտուր. քիվին, շրջանակներին և հարավային կողին 19 սող.

Ս Բ Ի Չ Ս Բ Ա Ե Ի Խ Ս Ջ Ա Բ Ա Ի Ե Ե Կ Ե Ն Ա Կ Յ

Տ Ր Ա Ճ

Ի ն
 ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ
 ԵՍ ՎԱՐԴ
 ԱՆՍ: ԵՂԲԱ
 ԲՆ ԻՄ: ԳՐ
 Ի Գ Ո Ւ: ԿԱ
 ԳՆ Ե Ց Ա Բ
 Խ Չ Ս Բ Ա Ե Ի
 Ա Բ Ս Չ Օ Ր Ե Ղ
 Բ Օ Ր Ն Ծ Բ Գ
 Ջ Ա Բ Ա Ի Ն Ե Ի
 Կ Ո Ղ Ա Կ Յ Ի Ն
 Ա Ն Ե Ր Ի Ն:
 Ի Շ Յ Բ Ի Բ Ս
 Թ: Ռ Ճ Ժ
 Դ

ՄԲ. ԽԱՋԱՐ ԲԱՐԵՆՈՍ ՋԱՔԱՐԻՆ ԵՒ ԿԵՆԱԿՑԻՆ. | ՏՐ. ԱՃ. | ԹՎԻՆ ՀԱՅՈՑ :ԻՃ:
 ԵՒ :ԺԴ: | (1665): ՅԻՇԵՑԵՔ ԱՆԱՐԺԱՆ ՄԵԼԻՔՊԵԿ | ԵՒ ՊԱՂԱՍԱՆ ԿԱՋՄՈՂ
 ԽԱՋԱՐ:

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ | ԵՍ ՎԱՐԴ | ԱՆՍ, ԵՂԲԱ | ԲՆ ԻՄ ԳՐ | Ի Գ Ո ՒՐՆ ԿԱՆ | ԳՆ Ե Ց Ա Բ | ԽԱՋԱ
 ԲԱՐԵՆՈՍ ԱՐՆ ՎՈՐԵՂԲՅՐՆ ՄԵՐՈՑ | ՋԱՔԱՐԻՆ ԵՒ | ԿՈՂԱԿՑԻՆ | ՆԱՆԵՐԻՆ:
 | Ի Շ Ե Յ Բ Ի Բ Ս | ԹՎ. :ՌՃԺԴ: (1665):

Մանր. Արեւմտյան երեսի բոլոր տառերն ուռուցիկ են, հարավային կողին՝ փորագրու
 րանվում է գերեզմանատան կենտրոնում:

Հրատ. Սմբատյանց, 538:
 Լուսակ. 194 (երկու ժառոյ):

943. ՏԱՊԱՆԱՐԱՐ, ապիակ, նախորդ խաչքարի զիւնաց, Երեսին 2 սող.

ԱՅՍԵՀԱՆԳԻՍՏ
 ՋԱԲԱՐԱՅԻՆ ,

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՋԱՔԱՐԱՅԻՆ:

944. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, ազուցված է դյուղի արևելյան մասում (խճուղուց վեր) զանվոյ ավերակ ձիթհանի հարավային դառի մեջ ներքուստ. երեսին 11 սող.

ԿԱՄՕՆԱՅԵՍ-
ԻԿԱՍԵԻԵՂԱՅՐՆԻ
ՄԱՎԱՆՍՈՐԴԻՆԵՐՍ
ԷՍԻՆՇԻՆԵՑԻՆՔՍԲ
ԱՆՈՑ | ՍՎԵՐԻ
Բ:Ճ Ա | ՂԱՅՍ
Ա.Ծ | ՍԵԻ
ՔԱՐ | ԻՄՕՏ
ՅԻՇԱՏ | ԱԿՈՐԴ
ՈՅՄԵ | ԲՈՑ
ԹՎՈՒ | Ճ...

ԿԱՄՕՆ ԱՅ. ԵՍ ԲՂՈՒԿԱՍ ԵՒ ԵՂԱՅՐԻՆ ԻՄ ԱՎԱՆՍ.
ՈՐԳԻ ՆԵՐՍԵՍԻՆ, ՇԻՆԵՑԻՆՔ ՍՐԱՆՈՑՍ, ՎԵՐԻ | Բ:
ՃԱՂԱՅՍ. ԱՄ. ՍԵԻ | ՔԱՐԻ ՄՕՏ. | ՅԻՇԱՏԱԿ ՈՐԳՈՑ
ՄԵՐՈՑ: | ԹՎ. :ՌՃ...:

Մանր. Թվականի վերջին տարր ջարդված է:
Հիշատակված երկու ջրաղացները գտնվում են գլուղի արևել-
յան ծալքում. մեկը գործում է այժմ էլ, մյուսը ավերակ է:

Հրատ. Սմբատյանց, 538, Լալայան, XVIII, 152.

945. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, զանվում է զերեղմանատան արևե-
լյան մասում. հյուսիսային կողին հեծյալ՝ աջով բռնել է սանձը, ձախով զաթան,
որի մի կողմից բռնել է այլ մարդ՝ ձեռին զավ, ապա երկարանի սազ նվազող.
մի այլ մարդ էլ լուսած ունի զուրդ, ստաջներում ուտելիքի սեղան. շրջանակ-
ներին 3 սող.

ՄԻՉԱԲԱԵԿԱՄԱՍԱՆ
ՆՈՒ ՏՐՆՈՒԿԱՍԻՆՈՐԻՆ ԵՐՍԷՍ
ԻՔԱՆԻ

ՄԲ. ԽԱՅՁՍ ԲԱՐԷՍԱԻՍ ՏԱՆՈՒՏԼԵՅԻ
ՂՈՒԿԱՍԻՆ, ՈՐԳԻ ՆԵՐՍԵՍԻՆ:
ԹՎ. :ՌՃԻ: (1671):

Հրատ. Սմբատյանց, 538,
Լուսակ. 195

946. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ասիակ, նախորդի մոտ. երեսին 5 սող.

ԱՅՍԵՀԱՆԳԻՍ
ՏԵՂԻՍԱՓԷԹ
ԻՆԿՈՂԱԿԻՑՂՈ
ԻԿԱՍԻՆ ԹՎՈՒ
ՃԻ

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՍԻՑ ԵՂԱՍՍՓԷԹԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
ՂՈՒԿԱՍԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽ: (1691):

947. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդների մոտ, հարավային կողին կենցաղային աե-
սարան, հյուսիսային կողին խորաններ և շրջանակներին 3 սող.

ՄԻՏՐԱԿԱՆԳՆԵՑԻՆԱՂՍԲԱԷԻՍՈՐ
ԵՍՂՈՒԿԱՍԱՆՈՒ
ԹՎՈՒ
ՃԻԷ
ԴՈՑԻՈՑԱՐՔԻՍԻՆ

ԵՍ ՂՈՒԿԱՍ ՏԱՆՈՒՏԼԵՅԻՐՍ
ԿԱՆԳԻՆԵՑԻ ԽԱՅՁՍ ԲԱՐԷՍՈՍ
ՈՐԳՈՑ ԻՄՈՑ ՍԱՐՔԻՍԻՆ:
ԹՎ. :ՌՃԻԷ: (1678):

Մանր. Թվականը հարավային
կողին է:

948. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, նախորդների մոտ. հյուսիսային կողմն հեծյալ սրտորդ և քարայծ, դիմացը մարդ, սրբ աջով բռնած ունի դավ և ձախով՝ բլիթ. սաջեր հացի սեղան. շրջանակներին 3 սաղ.

ՄԲԽԱԶՄԲԱԷԻՆ
ՕՍԱՎԱՆԻՆՈՐԴԻՆԲՍԷ
ԿԻՆՆԱԿՆԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՄ ԲԱՐԷԽՈՍ ԱՎԱՆԻՆ, ՈՐԳԻ
ՆԵՐՈՍՍԻՆ. ԹՎ. ՌՃԻԲ: (1673):

Լուսակ. 196

949. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, թամբանման, դանվում է զերկրմանատան արևելյան կողմն, հարավային կողմն հեծյալ, աջով բռնել է սանձը, ձախով մի բլիթ, սրբ մյուս կողմից բանի է այլ մարդ՝ ձախ ձեռքին դավ: Ձիուս ստաջ պարոպ պտասանի, շրջանակի վերին անկյունում միայն թվականը.

ԹՎՈ
ՃԻԷ

ԹՎ. ՌՃԻԲ: (1678):

950. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, դանվում է նախորդների մոտ. հյուսիսային կողմն հեծյալ. դավ բռնած մարդ, նվազող և պարոպ. առաջներին հացի սեղան. շրջանակներին 3 սաղ.

ՕՍԷՏԿԱՆԻՍՈՐԴԻԱՎԱՆԻՆԹՎՈ
ՄԲԽԱԶՄԲԱԷԻՆ
ԴԴՃ

ՍԲ. ԽԱԶՄ ԲԱՐԷԽՈՍ Է ՏԿԱՐԻՍ,
ՈՐԳԻ ԱՎԱՆԻՆ. ԹՎ. ՌՃԻԲ: (1683):

951. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, դանվում է նախորդների մոտ. հյուսիսային կողմն հեծյալ, աջով բռնել է սանձը, ձախով՝ դաթա, սրից բռնած ունի նաև առաջին մարդը, սրբ մյուս ձեռքին դավն է. հետո կրկին երկու մեծ դավեր, ապա կերակրասեղան. շրջանակներին 3 սաղ.

ՄԲԽԱԶՄԲԱՐԽՈՍ
ԻՐԶԱՅԻՆ ՈՐԴԻՍԱՐԲԻՈՒՆ. ԱՌՈՒ ԴՈ
ԻԿԱՍԻՆՆԱԿՆԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՄ ԲԱՐԷԽՈՍ ՄԻՐԶԱՅԻՆ,
ՈՐԳԻ ՍԱՐԲԻՍԻՆ, ԹՌՈՒ ԴՈՒԻԿԱՍԻՆ.
ԹՎ. ՌՃԻԲ: (1703):

952. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մաս, կրկսին 11 սող.

Այսէ
ՀԱՆԳԻՍ
ՄԵՂԻՍԱ
ԵՓԵՌՆ
ԻՆՈՐԷԿՐ
ՂԱՅԿԻՅ
ԵՌՉԻՆ
ՓԻՅԱՌ
ԱԾԹՎՌ
ԾԿԼԵ
ԲԼԻՋԷ

ԱՅՍ Է՛ ԷԱՆԳԻՍՍ ԷՂԻՍԱՍՅՓԵՔԻՆ, ՈՐ Է
ԿՈՂԱՅԿԻՑ ՄԵՂԻՆ. ՓՈՆԵՑԱՒՅ ԱՌՈՒ ԱՆՔ.
ԹՎ. :ՌՃԿ: ԵՐ. (1711)...:

Մանրք. Վերջին տողի փակագիրը մնում է անորոշ:

953. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, տափակ, նախորդի մաս, կրկսին 3 սող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՏՍԱՆՏՈ
ԻՒՏԻՆՅԱՎՆ

ԱՅՍ Է՛ ԷԱՆԳԻՍՍ ՍԱՆՏՈՒԽՏԻՆ, ՅԱՎՆ.

Մանրք. Պատկանում է նույն ներսեսի տոհմին և մամանակով մաս է նախորդներին:

954. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, նախորդի մաս, հյուսիսային կողին դալը ձեռքին մարդ, մեկ սւրբին էլ՝ մի ձեռքին ըլիթ, մյուսում՝ սրինդ, ապա հայեկիանման իր և փոքր դալ. շրջանակներին 4 սող.

ԹՌՃԻԲ

ՀՍԱԱԲՓՇՅԻՆԹՌՆՂ

2
F
U
2
F
U
2
F
U

11
11
11
11
11
11
11
11

ՍԲ. ԽԱՂՍՅ ԲԱՐԷՅԽՈՍ ԱՄԻՐ ՓԼԱՇԱՅԻՆ,
ԹՂՈՒՆ ԳՈՒԿԱՍԻՆ՝ ԹՎ. :ՌՃԽԲ: (1693):

955. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդների մաս, կրկսին 5 սող.

ԱՅՍԷՅՆԳ
ԻՍՏՐԻՒԱՆԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՑՅ
ՈՅԱՆԹՌ
ՃԼԲ

ԱՅՍ Է՛ ԷԱՆԳԻՍՍ ԹԻԼԽԱՆԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
ՅՈՂԱՆԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԼԲ: (1683):

Մանրք. ԹԻԼԽԱՆ անվան վրա պատիվ կա. թերևս սղված ձև է:

956. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածե, զանախում է զերեզմանատան կենարու-
նական մասում. հարավային կողին մաճկալը բանել է արարի մաճկոց, օրն ունի
ակներ և երկու բաժ անասուններ. վերևում՝ մանղաղ, սւրաղ, զալ, հաց և հրա-
ցան. շրջանակներին 3 սող.*

...ԻՉՍԲԵԻԻ

ՕՍՇԻՆՈՐԴԻ ՏԵԼԻՍԵԹԻՆ

...ՃՄԻՊ

ՄԲ. ԽԱՅՍ ԲԱՐԵԽՈՍ ՇԽԻՆ, ՈՐԳԻ
ՄԵԼԻՔՈՅԹԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃ...

Մանոք. Արձանագրության սկզբի և
վերջի մասերը թաղված են հողի մեջ:

957. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ասիակ, կից նախորդին, երեսին 4 սող.*

ԱՅԱՀԱԳԻՇԱՐ
ԶՈՒՆԿՈՂԱԿ
ԻՑՇԻՒՆԻՔՎ
ՌՃԻԱ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍՅ ԱՐՁՈՒՄԻՆ ԿՈՂԱԿԻՑ
ՇԽԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃԽԱ: (1692):

958. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածե, զանախում է զերեզմանատան արևե-
լյան մասում. հյուսիսային կողին օրսի անասրան և նվազողներ. շրջանակներին
3 սող.*

ՄԻՉՍԲԵԻՍԵ

ՍՇԱԿՆԱԶԱԲԻՆՈՐԴԻԳԻՐԱԳՈ

ԳԿՃՄԻՊՆՎՈ

ՄԲ. ԽԱՅՍ ԲԱՐԵԽՈՍԻՍ ՇԱՀՆԱԶԱ-
ՐԻՆ, ՈՐԳԻ ԳԻՐԱԳՈՍԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃԽԵ:
(1696):

959. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածե, նախորդի մաս. հյուսիսային կողին
հեճյալ, նվազող, երկու գաղ և բլիթ. շրջանակներին 3 սող.*

ՄԻՉՍԲԵԻՍԵ

ՕՍԱՐԳՍԻՆ ՈՐԴԻԳԻՐԱԿՈՍԻՆ

ՊՃՄԻՊ

ՄԲ. ԽԱՅՍ ԲԱՐԵԽՈՍ ՍԱՐԳՍԻՆ, ՈՐԳԻ ԳԻՐԱԿՈՍԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃՄԱ: (1702):

960. *ՏՄՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, ղեղաքանդակ, նախորդի մոտ. հարավային կողին հեծյալ, պարող, հացի սեղան, դավեր, ըլիթ և նվազող. շքանակներին 3 սող.*

ՄԲԽԱՉՄԲԱՐԷ

ԽՈՍԱՎԱՆԷՍԻՆՈՐԴԻԳԻՐԱԿՈՍԻՆ

ԴՋՃՄԻՉ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷ|ԽՈՍ ԱՎԱՆԷՍԻՆ, ՈՐԳԻ ԳԻՐԱԿՈՍԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃԾԲ: (1703):

961. *ՏՄՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, դանվում է գերեզմանատան արևմտյան մասում. երեսին 6 սող.*

ԱՅՍԷՀԱ
ՆԳԻՍՏԳՐԱ
ԿՈՍԻՆՈՐԴԻ
ԱՍԱՏՈ
ԻՐԻՆ ԹՎ.
ՌՃԾԶ

ԱՅՍ է ՀԱ|ՆԳԻՍՏ ԳՐԱ|ԿՈՍԻՆ, ՈՐԳԻ|
ԱՍԱՏՈ|ԻՐԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃԾԶ: (1707):

962. *ՏՄՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, դանվում է գերեզմանատան արևելյան մասում. հյուսիսային կողին թամբած ձի, որի սանձից բռնել է մի մարդ, ետևից մի այլ հեծյալ՝ գաղույնը ձեռքին. հրացան, նվազող, դավ ու ըլիթ ընդած մարդ. շքանակներին 2 սող.*

ՄԲԽԱՉՄԲԱՐԷ

ԹՌԵԱՆԻՈՐԴԻԱԿՈՒՍՐՈՒՃԻԳ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷ|ԽՈՍ| ԹՌԵԱՆԻ ՈՐԳԻ|
ԱԿՈՒՍ. | ԹՎ. :ՌՃԽԳ: (1694):

963. *ՏՄՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, նախորդին մոտ. հյուսիսային կողին հեծյալ, հովվի կեռ դավաղան, ոչխար խուզելու մկրատ, երկու պարսզներ և դավ ու ըլիթ. շքանակներին 3 սող.*

ՄԲԱՉՄԲԱՐԷ

ԻԱԻԱՉԱՏՈՒՐԻՆՈՐԴԻԱԿՈՒՍ

ԴՋՃՄԻՉ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷ|ԽԱԻՍ ԽԱԶՍՈՒՐԻՆ,
ՈՐԳԻ ԱԿՈՒՍ. | ԹՎ. :ՌՃԾԲ: (1703):

964. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, նախորդին մաս. հյուսիսային կողին կենցաղային տեսարան. շրջանակներին 2 տող.

ԼՈՒՍԻՆԻՍ

ՆԱՒՈՒԴԹՈՒՄԱՆԻՆԹՎՈՃԾԲ

ԽԱՅՁՍ ՊԱՐԷԽՈՒ ԱՍԼԱՆԻՍ, ՈՐԳԻ
ԹՈՒՄԱՆԻՆ. ԹՎ. ՌՃԾԲ: (1703).

965. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մաս. երեսին 4 տող.

ԱՅՍԷ ՀՆԳԻՍՏ
ՀՌՈՒՄԻՆ ԿՈՂ
ԱԿԻՑ ԱՍԼՆԷՆ
ԹՌՃԻԸ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՀՌՈՒՄԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
ԱՍԼԱՆԻՆ | ԹՎ. ՌՃԾԲ: (1700):

966. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, զանգում է զերեզմանատան արևելյան մասում. երեսին 8 տող.

ԱՅՍԷ ՀՆ
ԳԻՍՏԻԱ
ԲԱԻՆԿՈ
ՂԱԿԻՑ
ԱՂԱՅԴ
ԷԿԻՆԹ
ՎՌՃԾ
Ը

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԽՍՄԲՍՐԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ |
ԱՂԱՅՊԷԿԻՆ. ԹՎ. ՌՃԾԻ: (1702):

967. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, զանգում է զերեզմանատան արևելյան մասում. երեսին 9 տող.

ԱՅԱ ՀՆԳԻ
ՍՏՅԱԹԱԻ
ՆՈՐԴԻՄԲՈ
ԼՆ
ԹՌՃԻ
ԵՆՕՃԱՅՄ
ԱԼՔԻՄԻԱՉ
ԻԼԴՎԻՏԱԴ
ԱՍ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՅԱԹԱՄԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԻՐՈՒՄԻՆ.
ԹՎ. ՌՃԽ: (1691):
ԵՍ ԽՈՃԱՅ ՄԱԼՔՈՒՄՍ ԿԱԶԼՄԻ, ԳՎԻ
ՏԱՊԱՆՍ:

968. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափաղ, գանձաւ: Է դերեզմանատան արեւելյան մասում. կրեւին 7 սոդ.

ԱՅՍԷՀՆ
ԳԻՍՏԱԳ
ԱՐՏԻՆԿՈ
ՂԱԿԻՑՅԻ
ՂԱԶԱՐԻՆ
ԹՌՃԾ
Ե

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԱՐԳԱՐՏԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
ՏՐ. ԳԱԶԱՐԻՆ. ԹՎ. ՌՃԾԵ. (1706):

969. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափաղ, հախորդի մաս, կրեւին 8 սոդ.

ԱՅՍԷՀԱ
ՆԳԻՍՏԻԱ
ՆՈՒՄԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՑ
ՏՐԱԹԱ
ՆԻՆԹ
ՌՃԾ
Չ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԽԱՆՈՒՄԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
ՏՐ. ԱԹԱՆԻՆ. ԹՎ. ՌՃԾԶ. (1707):

970. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրսրացած, հարավային կողմն կենցաղային աւսարան. շրջանակներին 3 սոդ.

ԷՍԷՎԱՆԱԿԱՆԿԵՆԻՍՐԲԻՇ

ԵՍԳԱՆՆԱԿԵՑԻ

ՌՒՍՏԱՅԵԼԻՍՐԻՑԻՅ

ՎՌԱՅԲՆԱՍԻՈՒՂ

ԹՎՌ
ՃԿԲ
ՊԱՐՈՆԿ
ԱԿԻՈՐԴ
ՆՆԱՅՍԵԱ
ՏԵՐՍՂԻՆ

ԵՍ ԳԱՆԾԱԿԵՑԻ ՈՒՍՏԱՅ ՍԷ-
ԼԻՔՂ ԳՈՐԾԻ ՉԼՈՒՄԲ ԳԱՍԻ
ՈՐԳԻ ԹՎ. ՌՃԶԲ. (1723):
ՊԱՐՈՆ ՊԱՊԻ ՈՐԳԻ
ԵՍ ԷՎԱՆԱԿԱՆԿԵՑԻ ԱՆՈՒՐԲ
ԽԱՅՍ:

971. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափաղ, հախորդի մաս. վրան 7 սոդ.

ԱՅԱՀԱՆ
ԳԻՍՏՊԱ
ՂՏԱՅԳՈ
ԻԼԻՆԿՈՂ
ԱԿԻՑ ՂԱ
ՍՌՄԻՆ
ԹՎՌՃԿԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՂՏԱՅԳՈՒԻՆ,
ԿՈՂԱԿԻՑ ԳԱՍՈՒՄԻՆ. ԹՎ. ՌՃԿԲ. (1713):

Լուսնի. 197

972. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրսրոցածե, գտնվում է գերեզմանատան արևելյան մասում, կից նախարդին. հարավային կողին հարմնառի տեսարան, հեծյալ կին, սանձից բռնած պատանի. ապա հեծյալ ազա- մարզ, մի այլ պտտանի, հրացան, հացի սեղան և խորավածի խարույկ՝ վրան երկու շամփուր, շրջանակներին 3 սուզ.

ՍԲԻԱԶՍԲԱԷԻԱՄ

ԻՆՏԱՂՎԻՉ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻԱ ԹԱՍԱԼԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԳԻ ՊԱՊԻՆ. | ԹՎ. ԻՆ : ԹՃԿԲ: (1713):

973. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրսրոցածե, գտնվում է գերեզմանատան հարավ- արևելյան մասում. հարավային կողին ձխավոր՝ սուզը ձեռքին, սաջևին կղջերու և քարայծ, վերևում ազեզ, գավ և հացեր. ապա սուզ և քյամանչա. քանոն և սուզ նվազողներ ու պարոզ, հացի սեղան և գավ ու բլիթ: Հյուսիսային կողին խո- րաններ, ապա պարոզ և բլիթ. շրջանակներին 3 սուզ.

ՍԲԻԱԶՍԲԱԷԻԱՄ

ԻՆՏԱՍ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻԱ ՅՈՂԱՆԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԳԻ ՏԱՆՈՍԷՐ ԳԱՍՈՒՄԻՆ. | ԹՎ. : ԹՃԿ: (1711):

974. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, գտնվում է գերեզմանատան արևելյան մասում. վրան 9 սուզ.

ԻՆԱՅԱՏԱԿ
ԱԶՏԱՊԱՏ
ԻՑԻՅՈՒՆԱ
ՆԻՆ
ՈՐԴԻՕՎԱՅ
ԳԻՄԻՆՅԷ
ԹՈՒԹՈՒԼ
ԹՈՒՃԿԲ
ԷՐ

ԻՇԱՅՏԱԿ | ԱԶՏԱՊԱՏ | ԹԻՅԻ ՅՈՒՆԱՆԻՆ, | ՈՐԳԻ ՕՎԱՅ | ԳԻՄԻՆ. ՄԱՐ | ԹԱԹՈՒԼ, ԻՆ. | ԹՎ. : ԹՃԿԲ: (1713):

975. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սասխակ, նախորդի մաս, վրան 6 սոպ.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՈՒՄ

ՎԱՐՄԻՈՒՄ

ԹՎ. ՌՃԿԲ

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՈՒՄ՝ ՎԱՐՄՈՒՄ՝ ԹՎ. ՖԻՃԿԲ:
(1713): ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՈՒՄ՝ ՇԱՀԳՈՒՎԱՍՏԻՆ
ՏՈՒՍՏՐ

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՈՒՄ

ՆԱԿՈՂՈՒՄԻՆՏՈՒՄ

ՄՐԿՅՍՏԱՎՆՈՎԻՆ

976. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածի, զանախամ է արևելյան մասում. հարավային կողմն քյաժանչա և թատ նվազողներ, սրնոց սաջի զավեր և սևակիքներ, աչքս հրացան, թամբած ձի, արսր և նրա մաճը բռնած մարդ. շրջանակներին մեկական սոպ.

ՄԻՆԱՐԱՍՏԻՆԱԿԱՆԱՅԻՆՆՈՒՄԻՆՏԻՆ
ԳԻՃ

ՄԲ. ԽԱՉՈՒ ԲԱՐԵՆՈՒՄ՝ ՎԱՐՄՈՒՄ,
ՈՐԳԻ ՈՒՐՁԻՆ. ԹՎ. ՖԻՃԿԲ. (1716):

977. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածի, զանախամ է գերեզմանատան արևմտյան մասում. հարավային կողմն հարսնատի սևաարան, սաջից վեստան է, հեակից հարսը, երկասն էլ հեճյալ. հարսի մասով այժամ է վախչում, վեսայի մասով՝ կզջերս. վեսայի ձիու սանձից բռնել է մի մարդ, սրն աջ ձեռքով բռնել է կենաց ծառի բնից, աչքս սոպ նվազող, սաջեր կերակրամաններ ու զավեր, վերջում ննջեցյալ՝ ձեռքերը խաչած կրճքին: Արևելյան ճակատին թևատարած արծիվ՝ ճանկերով բռնել է խոյ. շրջանակներին 2 սոպ.

ԱՅՈՒ ՀԱՆԳԻՍՈՒՄ՝ ՄԵՆՐԱՊԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԵՆՐԱՊԻՆ,

ԼԻՔԻՆՈՒՄԻՆՏԻՆ

ՈՒՍՏԻՆԱԿԱՆԱՅԻՆՆՈՒՄԻՆՏԻՆ

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՈՒՄ՝ ՄԵՆՐԱՊԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԵՆՐԱՊԻՆ,
ԵՂՐԱՐ ՄԵՆՐԱՊԻՆ. ՖԵ: ԱՄԵԱՅ ՓՈՒՍԵՅԱՆ Ի ՎՄ:

Լուսակ. 198

978. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, փոքր, օրորոցածե, զանվում է գերեզմանատան արևմտյան մասում. հարավային կողմն թամբած ձի, քյամանչա լը սարքով. զիմացր ըլիթներ ու զավեր, սպա ննջեցյալ. հյուսիսում՝ խորաններ ու խաչեր. շրջանակներին 3 տող.

ԵՍԴՈՂՈՍԿԱՆԿԵՑԻՒԱՆՍՓՐԿՈԹ

ՎԿՆՈՅԻՅՏ

ԵՍ ՊՈՂՈՍ ԿԱՆԿԻՆԵՑԻ ԽԱՉՍ
ՓՐԿՈՒԻԹ ՀՈԳՈՅՆ ՈՐԳՈՅՆ ԻՄ
ՄԵՂԻՊԻՆ:

ՎԿՆՈՅԻՅՏ

979. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, տափակ, զանվում է գերեզմանատան կենարանական մասում. երեսին 2 տող.

**ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍ
ՏՆԱՆԵՐԻՆ**

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՆԱՆԵՐԻՆ:

980. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցածե, զանվում է գերեզմանատան արևելյան մասում. հյուսիսային կողմն կենցաղային տեսարան. շրջանակին մեկ տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՏ ԴԱՎԱՆԻՈՐԴԻՅԱՐՈՒԹԷՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՊԱՒԱՉԻ ՈՐԳԻ ՅԱՐՈՒԹԻՎԵՆԻՆ:

Մանոր. ՊԱՒԱՉ անունը հնարավոր է ՊԱՒԱՆ կարգալ. բայց երկուսն էլ անծանոթ են, թերևս Պաալի=ներկարար:

ԵՐԱՆՈՍ (ՀՆՈՒՄ՝ ՉԱԳ)

Դյուզի հնազույն Չագ անունը հիշատակված է և՛ Սա. Օրբելյանի ցուցակում և՛ «Ջամբոխ» մեջ՝ Կողոզա վանքի վիճակի ղյուղերի շարքում:

Դյուզում արձանագրություններ ունեցող հուշարձանները հետևյալներն են.

ա) Ս. Ասավաճաձին, ոչ հին եկեղեցի, զտնվում է ղյուղամիջում, նրա շրջափակը ընդարձակ ըսկի գերեզմանատանը: Եկեղեցու ներսում նախկինում գրված են եղև երկու հին խաչքարեր, մեկը՝ Վեմ քարի փոխարեն՝ ըմի վրա՝ 1212 թվականով և մյուսը պատի տակ՝ 1337 թվականով: Այս երկու խաչքարերն էլ այժմ չկան: Բակը ընդարձակ է, ուր կան բազմաթիվ խաչքարեր ու տապանաքարեր, հնազույն թվականն այսանց 1518-ն է:

բ) Գերեզմանատուն, զանվում է ղյուզի հարավ-արևմտյան եզրին. այսանց ևս կան խաչքարեր և տապանաքարեր, որոնցից հնազույնն ունի 1518 թվականը:

Սմբատյանցը և նրան կրկնելով Լալալանը՝ ղյուզի հարավում, բարձր լեռան զաղաթին եղած հասարակ մատուռ համարում են «Ջամբոխ» հիշատակած Սալիատի անապատը. այս սխալ է: Մաքենյաց վանքին ենթակա Սալիա ղյուզի մինչև այժմ անհայտ վայրը մեր հայնարերտծ նոր արձանագրության շնորհիվ ճշտվում է: Այն եղև է երկու նկաչալու ղյուղերի և Մաքենյաց վանքի միջև ասարածվող հարթ բարձրավանդակի վրա, հետևաբար

դրոյի անունով կոչվող Սալկուտի անապատը եւ արդեւի պիտի որոնել. և, իբրք, երկու Ալու-
չալաների արանքամ կա Ե՛վանքով իբրեքք կոչված զլուղատեղը. որի մեջ և մնում են IX—X
դարերին վերաբերող խաչաձև հատակագծով կենտրոնագմբեթ եկեղեցու ավերակները՝ շրջա-
պատված անտեսական շենքերի մնացորդներով, որոնք և պեաք է Սալկուտի անապատը հա-
մարել¹:

Սեր մոցոյութումամ Լերանոս-Չազ զլաղից ամփոփված են 39 արձանադրութիւն. որոն-
ցից միայն 5-ն է կղել նախկինում հրատարակված:

ԳՅՈՒՂԱՄԻՋԻ Ա. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՆԵՐՍԻ ԵՎ ԲԱՍԻ
ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՎՐԱ

981. ԽԱԶԹԱՐ, գրված է կղել եկեղեցու բեմի վրա.

ԲՎԼԼԻ : ԲԻԿԻ: (1212) ի հայրապետութեան սեասն Աաբգաի Աբունեսաց
կալիսկապոսի. ևս Յակոբս կանգնեցր զխաչս ծնողի իմոյ Խաչիկիմ. լիբեցի:

Հրատ. Սմբատյանց, 505, Կալայան, XVIII, 138:

982. ԽԱԶԹԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, գրված է կղել եկեղեցու ներսում,
վրան միայն թվականը

:999: (1337):

Հրատ. Սմբատյանց, 506:

983. ԽԱԶԹԱՐԵՐ, երկու, գրված մեկ պատվանդանի վրա. գտնվում են բա-
կի հյուսիսային մասում. քիվերին գրված մեկական ասղ. արձանադրութիւն-
ները խիստ վնասված են. նախօրոք էլ խառն և անարվեստ են գրված կղել:
Պարզ է միայն հարավայինի թեկերի տակ և խորանի վրա գրված թվականը, որը
մի զեղաքամ միայն :Ջ: և մյուս զեղաքամ :ՋԺԵ: նշանակված. ըստ երևույթին
քիվին ևս երրորդ անգամ թվական է գրված կղել և միայն :Ջ:

Հյուսիսայինի վրա թվական չկա, բայց պարզ է, որ յամանակակից են և
նայն վարդապետի ձեռքով շինված:

984. ԽԱԶԹԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, պատվանդանի վրա. կանգնած է
արևելյան մասում. քիվին և ստորին մասում 3 ասղ.

ԵՍԱՄԱՐՍԿԿԻՋԻՉԻՉԿԿՆԳՈԳԻԳ
ԱՊԻՆ

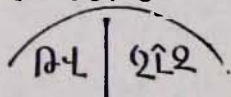

ԹՎ ՉԺԵ

ԵՍ ՆԱՏԱՐԱՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱԶԱՍ
ՓՐԿՈՒԹԵԱՆՆՆՆ ԶՈՂԻՍ ԳՐԻԳՈՐՆԻ
ԹՎ. :ՋԺԵ: (1466):

985. ԽԱԶԹԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, կանգնած է արևելյան մասում, քիվին
և թեկերի շարձը 3 ասղ.

ԵՍՄՄԿԻՉԻՉԻՉԿԿԵԿԻՍԿԻՍԿԻՍ
ՓՐԿՈՒՍՎԻՆՍԻՆ

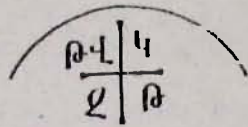
ԹՎ ՉԼԶ

ԵՍ ՏՐ ՄԿՐԵՍԻՉ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՍԲ
ԽԱԶԱՍՍ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆՆՆ ՎԱՐԳՆԵՆԻՍ
ՍԻՆ: ԹՎ. :ՋԼԶ: (1487):

¹ Այլի մանրամասն տե՛ս համադասարան բաժիններ:

986. *ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է արևելյան մասում, նախորդին մոտ, քիվին և թևերի արանքներում 3 սող.*

ԽԻԽՉ ՅԵՆԻՍԵՄՆՆԻՑԻՆ.

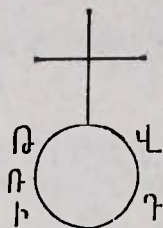
ՍՐ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒՈ ՆԱՐԻՆԳՈՒԼԻՆ | ԹՎ. :ԶԿԹ: (1520):

Մանր. Անձնանունը ջարդոտված է, վերականգնում ենք կասկածանքով:

987. *ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հաս, մեծարվեստ, կանգնած մեկ պատվանդանի վրա, բակի արևմտյան մասում.*

Հարավային փոքրի քիվին և զնդի շուրջը 3 սող.

ԽԻԱԶՔԱԵԼԵՍՊՐՆՊԱՏԱԼՈՒՆ

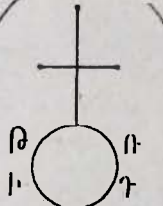
ՍՐ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՒՈ ՊԼԱՐՈՂՆ ՊԱՇԱԼՈՒՆ | ԹՎ. :ՈԻԳ: (1575):

Հրատ. Ոմրտայանց, 507 (ստանց թվականի և սխալաշատ): Լուսանկ. 190:

988. *Հյուսիսային, ավելի մեծի քիվին, խարանի վերին եզրերին և զնդի շուրջը 4 սող.*

ԵՍԷԱԱՔԿԱՆՅԱՅԻՍՊԱԶՏՈՒՄԻՆ

ԱԿՈՔ ՆԿՐԸ

ԵՈ ԷԼԱՂԵՍ ԿԱՆԿՆԵՅՑԻ ԶԽԱԶՍ ՀԱՐՐ ՄԵԼԼԻՅԻՍՐ ՄԼԻՐՊԻՆ | ԹՎ. :ՈԻԳ: (1575) ԱԿՈՐ ՆԿԼԱՐՈՂ:

Մանր. Այս երկու խաչքարերը շինված են նույն դերձադասանի անդամների համար՝ կազմող ԱԿՈՐԻ ձեռքով:

Լուսանկ. 200

989. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, հյուսիսային կողմին կենցաղային սեռարան և մխոյն թվական.*

ԹՎ ՈԼ

ԹՎ. :ՈԼ: (1581):

990. *ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած հարավային պարսպի արևելյան անկյունում, վերսից, քիվին և սակին 2 սող.*

ՍԲԻՍԱՆՍԿՆԵՅՄՐՆԵՐՅԵՍԻՆ

ԹՎ ԵՐ ՈՎ

ՍՐ ԽԱԶՍ ԿԱՆԿՆԵՅԼԻՅ ՏՐ ՆԵՐՈՒՅՍԻՆ | ԹՎ. :ՈԼ: ԷՐ (1581) ՈՎ...:

991. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցածև, հարալուս թամքած ձի, խորոված շամփուր-
ներ, դավ, հացեր, պարոզ երեխա և կին. հարալային կողին և արևելյան ճա-
կատին 8 տող.

ԵՍԷՆԻԼ

ԻԱՆՍԿ

ԱՆԿԱՅ

ԵՅԻՍԲ

ԽՆՍԵՂ

ԲՐԱԿՈՔ

ԻՆԳՐԱՄ

ԵՍ ԷՏԻԼ ԽԱՆՍ ԿՍԱՆԿԱՅ ԵՅԻ

ՍԲ | ԽԱՉՍ ԵՂԻՔԱՅԻՐ ԱԿՈՔԻՆ.

ՔԻԻՐԱՄ. ԹՎ. Ռ: (1551):

Մանոյ. Թվականը գրված է կոչ ձևա-
քին բռնած հայերու վրա:

ԹՎՌ

992. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, օրորոցածև, հյուսիսային կողին աղեղ, կապարճ,
սուր, սեկիլը, դանակ, սղոց, սրանց ներքևում գուլթան՝ մի գուլթե կզներով.
զանվում է բակի հյուսիսային մասում. շրջանակներին 3 տող.

ՅԶՅՈՂՍԻԱՉՍԲԱՐԷԻԱԻՍԷՃԻԼԱՎԻՍԱՆ
ԳԻՐԱՅԿԱ ԺՎԻԻԲ

ՔԻՐԱՄ ԿԱԶՄՈՂԱ: ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՃԻԼԱՎ ԽԱՆԻՆԻ

ԹՎ. ՌԽԲ: (1593):

993. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, փսքը, օրորոցածև, հյուսիսային կողին մարդ ու կին,
ատեղ, կոճակ. լավ մշակված շորեր. վրան 5 տող.

ԼԲԻՍԼԶԻԼԻԲԷԻՍԼ

ՆԱԳԱՐԻՆԻՄՐՈՆ

ԱՄՍՐԱՍՈՍԲՈՂ

ԱՆԻՍԿԱՐԱԻՍ

ՆԻՆ

ՍԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ | ՆԱՉՍԲԻՆ,

ՓԱՐՈՆԻ, ԱՅՍ ԿԱՏԱՐՈՂ, ԲԱՆԻՍ

ԿԱՐԱՅԽԱՆԻՆ:

Մանոյ. Թեև ստորագրություն և թվա-
կան չկա, բայց քանդակների ոճը և գրչու-
թյունը Բիրամ կազմողինն են, հեռավոր
ժամանակակից նախորդներին:

994. **ԽԱՉՔԱՐ**, ընկած և մեջակողից կտարված, բակի արևմտյան մասում.
քիվին և ճակատի խաչի թևերի շուրջը 3 տող.

ԼԲԻԱՆՍԹԱՃՈՒՄԻՆ

Վ | Կ
Թ | Ռ
 | Ա

ՍԲ. ԽԱՉՍ ԹՍՃՈՒՄԻՆ.

ԹՎ. ՌԿԱ: (1612):

995. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տեղահան արված. վրան 3 սող.*

ԱՅՍԷՏԳՍԻՆԿԱՉԻՆ ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻԻՍՅ ՀԷԿԱԶԻՆ | ԵԻ
ԵԿՈՂԻԳՆԻՐՆԱՉԼՈՒԽ ԿՈՂԱԿԻՑՆ ԻԻՐ ՆԱԶԼՈՒ ԽԱՐՈՒՆԻՆ |
ԹԼՈՒՃԻԷՐ յԻՂ ԹՎ. :ՌՃԻ: (1671) ԷՐ... ՅԻՇԼԵՑԷՔ:

996. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, բակի հյուսիսային մասում. վրան և արեելյան ճակատին 5 սող.*

ԱՅՍԷՏԱԳԻՍԻՍՆԻՆ ԹԼՈՒ ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻԻՍՅ ԲԱՐՍԼԵՂԻՆ |
ԵԿՈՂԱԿԳՆԻՐՆԱՉԻՆ ՃԻԸԷՐ ԵԻ ԿՈՂԱԿՑԻՆ ԻԻՐ ՆԱԶԻՆ, ՔՎԵՐ
ՔՎԵՐՄԱՐԳԱՐՏԻՆ ՄՍՐԳԱՐՏԻՆ | ԹՎ. :ՌՃԻԲ: ԷՐ: (1679):

997. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 3 սող.*

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՍՍԱՄ ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՍ ԱՄԻՐ ԻՍԷՆ |
ԻՐ ԽՍԷԻՆ ԹՎ. :ՌՃԻԲ: ԷՐ. (1679):
ԹՎ Ս: ԾՒԸԷՐ

998. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, սափակ, երեսին 2 սող.*

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՍՄԱԼԱԿԻ ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԱՂԱՔԻՆ.
Ն ԸՎ Ը ՃԼԴԷՐ ԹՎ. :ՌՃԻԳ: ԷՐ. (1685):

999. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածե, հարավային կողմից դռնից, սղոց, կային, որսնցից վերև 2 սող.*

· · յՍԷՏԱՆԳԻՍՍ ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՍ | ... ԶԱՐԷՐԻՍԻՆ |
· · ՎԱՐԷԱՐԻՆ ԹՎ Ը ՃԲ ԹՎ. :ՌՃԻԿ: (1711):

1000. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքրիկ, օրորոցածե, տեղահան եղած, 3 սող.* Մանթ. Անձնանունը կասկածելի:

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍՍ ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՍ | ՍՊԿԱՐԻՆ, ՈՐԳԻՎ,
ԱՊԿՐ ԻՆՄԴԻՎ · · · · · ԱՐԻՆ: ԹՎ. :ՌՃԻԿ: (1711):
ԱՐԻՆ ԹՎ Ը ՃԿ Լուսանկ. 201

1001. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, հարավային կողմից կենցաղային տեսարան և վերի շրջանակին 1 սող.*

ՅՈՒՍՍԱՅԼԻԿԻՍՆՎ ԹՎ Ը ՃԲԲ ՅՈՒՍՍԱՅ ՄԷԼԻԿԻՍ. ԹՎ. :ՌՃԻԿ: (1713):

1002. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, զեղաքանդակ, քիվին 1 սող.

ԲԻԱԶՍ:ԲՐՈՂԱՆԻՍ Ն

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՆՈՒՄ,
ՈՇԱՆԻՍԻՆ:

Լուսակ. 202

1003. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, ճակատնով. ճակատին 2 սող.

ՍՈՒԲԻԱԶՍԲԱԽԱԷ
ՈՍԱՍՄԷՎԿ ԽՆՆԻՆ

ՍՈՒՐԲ ԽԱԶՈ ԲԱՐԷԽԱՆՈՒՄ,
ԽԱՆԻՆ:

1004. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օբյեկտային կողին կենդանային ախարան
և 1 սող.

ԱՂՍԷՀԱՆԳԻՍՍՈՍԱՐԳԻՍԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՍԱՐԳԻՍԻՆ:

1005. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օբյեկտային, բակի հյուսիսային մասում. վրան
կենդանային ախարան և 1 սող.

ԱՂՍՀԱՆԳԻՍՏՇԱՎՐԻՆ ԹՎՌ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՇՈՇՎՐԻՆ.
ԹՎ. Ռ. . . . :

1006. ԽԱԶՔԱՐ, ճակատնով, աղաքված է պարսպի արևելյան պատի մեջ
ճակատին 3 սող.

ԱԼԷԻ ԽԱՍԱՆ
ԷՍԴԵԿ ԿՈՂՈՂ
ՆՆ

ԵՍ ԳՐԱԿԷ ԽԱՍԱՆ
ԹՎ. ՌԿ: (1611) ԿԱԶՈՈՂՆ.

Մանր. Վերձանությունը կտակածի, համեմատիր զծայրությունը:

1007. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օբյեկտային կողին կենդանային ախարան. 2 սող.

ԱՂՍԷՀԱՆԳԻՍ
ԱՂԻՐԻՆՈՐԻՎԻՐՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ԱՄԻՐԻՆ, ՈՐԳԻ
ՄԻՐՉԻՆ:

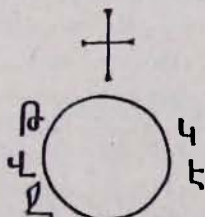
1008. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, կիսակամար զլիսով. ընկած է. ճակատին 1 սող.

ԿԱՄԱԻՆԱՅԵՍԳՐԳՈՐԿԱԳՆԵՍԻՎԻԱՆՍ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԳՐԻԳՈՐ
ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՉԽԱԶՈ:

ԳՅՈՒՂԻ ՀԱՐԱՎ-ԱՐԵՎՄՏՅԱՆ ԵՋՐԻ ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

1009. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, զեղաքանդակ, կանդնած է արևմտյան կողին. քիվին
և զնգի շուրջը.
ԵՍՍՐԳՍԿՆԿՑԻՒՉՍԳԻՆ: ԱՏՂԻՆՅՆՅԻԲՍ

ԵՍ ՍԱՐԳԻՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՈ
ԲԱՐԷԽԻՆ, ՍՏՂԻՆ ՅԻՇԵՑԷՔ Ի
ՔՍ. ԹՎ. :ՉԿԷ: (1518):

1016. ԽԱԶԲԱՐ, քիվին 1 տող.

ՍԲԽԱԼՍԵԱՐԻԱՆԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ՄԱՐԻԱՆԻՆ:

1017. ԽԱԶԲԱՐ, քիվին 1 տող.

ՄԻՇԽԱԼԱՏՐԻՆԱԿԻՆԵԿԻՐՏԷԻՆ ՄԲ. ԽԱԶՍՅ ԽԱԶՍՅՏՐԻՆ, ԱԽԱՅԻՆ, ՄԿԻՐՏՁԻՆ:

Հրատ. Սմբատյանց, 507:

1018. ԽԱԶԲԱՐ, որն այժմ գոյություն չունի.

Ասլան ավու կանգնեցի խաչս, քվ. :ՌԻԳ: (1575):

Թանոթ. Ենթադրում ենք, որ այն սխալներով է վերծանված:

Հրատ. Սմբատյանց, 507: Կալայան, XVIII, 138:

ՁՈՐԱԳՅՈՒԳ, (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ՝ ՎԱԼԻ ԱՂԱՎԱՍԻ, ՀՆՈՒՄ՝ ՇՈՂԱԳՈՒ ԿԱՄ ՇԱՂԱՍԱԳԱ)

Այս գլուղը հնազույն ընկալվալ է, որի մասին հիշատակում է IX դարի վերջի և X դարի սկզբի պատմիչ Ասողիկը: Նրա հաղորդած տվյալների համաձայն ալստեց, IX դարի վերջում կատուցվել է Շաղագա վանքը: Գլուղի հնությունն վկան է նաև նրա արևմտյան կողմի բարձր լեռան գլխին կանգնած վաղ միջնադարյան հիմնապատերով բերդը, որը անդամ կոչվում է ժամանակագր:

Գլուղում գոյություն ունեն երկու խումբ հուշարձաններ, որտեղ կան արձանադրություններ:

Ա. Շաղագա կամ Շաղուագա վանք. դանվում է գլուղի արևմտյան կողմին, մի լեղվածի բլրի վրա, շինվել է IX դարի վերջին տասնամյակներում՝ Գեղարքունիի մեծ տիկին, շինարար Մորիամի հովանավորությամբ, որը գնել և վանքին է նվիրել նաև երկու գլուղ: Վանքը շին է եղել և աստիճան է ունեցել մինչև XVII դարի վերջերս: Այժմ ավերակ է. կիսավեր վիճակում մնում են հյուսիսային, արևելյան և արևմտյան պատերը միայն: Շինվել է սրբատուջ քարով. եղել է եռաբսից դմբեթավոր շենք, չորս անկյուններում ունենալով ավանդատներ: Ավերվելուց հետո վանքից շատ քարեր տարել և օգտագործել են Մասրուց անապատի, գլուղական եկեղեցու և այլ շենքերի մեջ, որպես գերեզմանաքարեր ու շինանյութ:

Ունեցել է շինարարական մեծ արձանագրություն, որը հին սովորությամբ, մի տողով գտնված անդամորված է պատերի վերին մասերում՝ արտաքուստ, զրո չնչին մասերն են մնում այժմ՝ տեղում և այս ու այն կողմ տարված քարերի վրա: Պատմագիր Սա. Օրբելյանը օգտագործել է այդ արձանագրությունը Մորիամ իշխանուհու գործունեությունը շարադրելու առթիվ:

Եկեղեցու արևմտյան կողմում կա մի տոանձնակի մատուս, որը, հավանաբար, Մորիամ իշխանուհու դամբարանաեղին է: Մի այլ մատուսի հիմնապատերը կան առաջինի հյուսիսային կողմում, որի մեջ կանգնած է 984 թ. մի հին խաչքար (Ն 1020):

Եկեղեցու շուրջը, ամբողջ բլրի վրա, տարածված ընդարձակ գերեզմանատան մեջ կան բազմաթիվ տապանաքարեր և խաչքարեր՝ հնազույնը 1216 թ. (Ն 1021):

Բ. Մասրուց անապատ. Ձորագլուղի արևելյան կողմում է այժմ, նախկինում այն այս և Ծակքար գլուղերի արանքում էր, հավասար հեռավորության վրա և, ըստ երևույթին առանձին գլուղի մեջ՝ Մասրիս անունով, որից և ստացել է իր անունը: Գրավոր աղբյուրներից միայն Ջամբուի մեջ է հիշատակված այս անապատը, որը ենթակա է եղել Շողագա վանքին:

¹ «Պատմություն», Թիֆլիս, 1911, էջ 174:

Մասրուց անապատի մի միտքը դմրեթավոր եկեղեցի է, շինված կիրասարբասառ ջարերով, մուռքը հյուսիսից է, սրի առաջ եղել է մի հասարակ դավիթ. ունի պարսպով շրջափակված բակ: Շինութեան ստույգ ժամանակը հայանի չէ, բայց իր ընդհանուր բնութիւնով նման է Գեղարքունիի IX-X դարերի կառուցամեներին: Անաստասի պատմութեան աղբյւրները նրա պատերին և շարջը կգած արձանադրութեաններն են, որոնցից հնագույնը XIII դարից է (.Ն 1042):

Անապատի նորոգումների ժամանակ օգտագործել են Շողաղա վանքի սրբատառ ջարերից, որոնց մեջ կան վերջինիս շինարարական արձանադրութեան մասեր, հիշատակելի է, որ գրանցից մեկի վրա կա Մարիամ իշխանահա անունը:

Պարսպափակ բակի և դավիթի ավերակների մեջ կան շատ խաչքարեր (նաև եկեղեցու ներսում), գրանցից ամենահինը ունի 1292 թ. (.Ն 1043):

Արմեն հիշատակել, որ դավիթի մեջ կանգնած խաչքարերի մոտ կան գլխի-արձաններ, որոնք հավանաբար գրված են եղել կառուրի ճակտոնների անկյունների վրա և թերևս մեկնասաներին կամ կառուցող ճարտարագետներին ևն պատկերել:

Ջորաղուղի հաշարձանների վրայից մեր ժողովածուում տեղ են դրել 4 արձանադրութեան, որոնցից միայն 1-ն է հնում հրատարակված եղել:

1019. ՇՈՂԱԳԱՎԱՆՔ, միառող արձանադրութեան, որն սկսված է եղել հարավային սլառի վրայից և շարունակվել արևելյան և հյուսիսային պատերի վրա, նրանց քիվի տակ. դեղատառ.

ա	բ
. ք = ՅԱՆՈՒՆԳԼԻ . . . / ՍԻ = ԵԻ ՎԱՍՆ ՅԻՇԱՍԱԿԻ ԾՆՈՂԱԳԻՍ	
Գ	
. . . ԵՑԻՋԵԳԻԻՆ	
Դ	
. . . ՍԱԻՈՐԻՆ ՊՈՂՈ . . .	
Ե	
ԵՍՄՍՐԻՍ	
Զ	
. . ՆԱՈՒԱԶԻՆ	
. . ԻՄՈՅ ԻՄՈԻ	

Ի թագաւորութեան . . . կանգնեցի զեկեղեցիս յսնուն գլխաւո՛ւ առաքելոյն Պաղտի . . . վստմ յբասակի ծնալաց իմոց . . . զնեցի զգիւղն

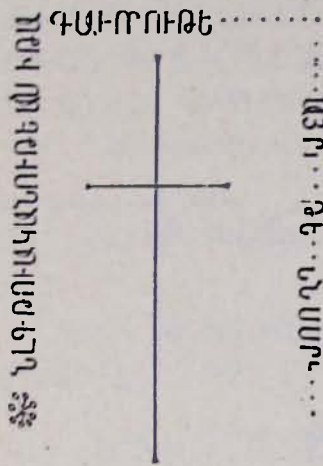
Ծանոթ. Դեհա առաջին նկարագրող Շահխաթունյանի ժամանակ (1842) եկեղեցին քանդված լինելու հետևանքով, արձանադրութեան չնչին մասերն են պահպանված եղել:

Բնական ավերումներից բացի, Մասրուց անապատի նորոգման համար օգտագործել են Շողաղա վանքի սրբատառ ջարերը, որոնց հետ նաև արձանադրութեան մասերը:

Մեր գծադրած բնկորները գտնվում են անապատի՝ Ա. արևելյան պատի մի քարի վրա. Բ և Գ. հյուսիսային պատի վրա. Դ. մի անկյունաքարի վրա, որն այժմ օգտագործված է որպես տապանաքար՝ եկեղեցու արևելյան կողմում. Ե. մեկ քարի վրա, որը աղուցված է Մասրուց անապատի արևմտյան պատի հարավային մասին, արտաքուստ. Ձ և Է. ընկած են Մասրուց անապատի կառուրի հարավ-արևելյան մասում:

Հրատ. Ջալալյան, Բ, 123: Սմբատյան, 510: Ալիշան, 51: Լալայան, XXIV, 57: Լուսանկ. 204

1020. ԽԱԶԹԱՐ, մեծ, դեղաքանդակ, կանգնած է վանքի հյուսիս-արևմտյան կողմում գանձոց կիսավերջ մասուսի մեջ. շրջանակներին և հարավային կողին.

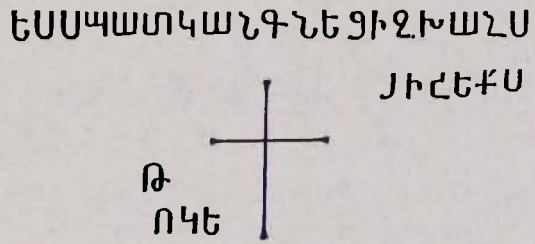
ՄԲ
 ԵԽԱ
 ՍԱՆՁ
 ԻՆԻՄ
 ՈՅԵԻ
 ԱՐԵԻ
 ՇԱՏ
 ՏՈՒ
 ԹԵԱ
 ՆՅՈ
 ՎԱ

։ՆԼԳ։ (984) ԹՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՅՆԱ, Ի
 ԹՍԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵԻ
 Ի ՀՆՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
 ՄԲ. ԴԽԱԶՍ ԲԱՐՆԵՍԱԻՍ ԱՆՁԻՆ ԻՄՈՑ
 ԵՒ ԱՐԵՆՇԱՏՈՒԹԵԱՆ ՅՈՎԱՆԻՍԻ

Մանոր. Թվականի հիման վրա թա-
 զավորի անունը պիտի վերահանդնել Ամրատ
 (Բ. ախեզերակայ) և կաթողիկոսինը՝ Խաչիկ
 (Ա. Արչարուսի)։

Լուսակ. 205

1021 ԽՆԶԹԱՐ, կանգնած է գերեզմանատան արևմտյան մասում, քիվին և թևերի արանքներում.

ԵՍ ՍՆՂՊԱՏ ԿԱՆԳԻՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ. |
 ՅԻՇԷՔ ԼԻ ՔՍՂ. | ԹՎ. | :ՈԿԵ: (1216):

1022. ԽԱԶԹԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած ճարտարապետներն ձևավորված Խատտիճան մի պտավանդանի վրա, որի արևմտյան երեսին 4 տող.

ՈՂԳՅԻԿԱՆՈՒԹԵՍԵԻԱԳ ԻԵԻՆԱՅՐԱՊԵՏ ՈՒԹԵ
 ԵՍՍՈՒՄԱՆ ԵՍՍՈՒՄԱՆ ՈՒՆԵՐԵՅՈՎԱՍԱԲՍՈՐԴ
 ԻԱՐԺԱՆԱԲՈՒՄԱՆԱՆԱՅԻ ԽՈՒՐՄԻՐԱԿԱՆԿՆԵՅԻԶԻ
 ԱՂՍԾՆ ԱԲՂԱՅԻՄՈՑ ՅԱՂԱԲԹՍ ՅԻՇԵՅԵՔ

:ՈԶԳ: (1234) ՅԻՇԽԱՆՈՒԹԵ. ՍԵԻԱԳԻ ԵՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵ. | ՏՐ. ՅՈՎԱՆԻՍԻ,
 ԵՍ ՍՈՒՑԱՆՈՒՆԵՐԵՑ ՅՈՎԱՍԱԲՍ, ՈՐԳ-Ի ԱՐԺԱՆԱԻՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅԻ
 ԽՈՒՐՄԻՐԱ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ ԾՆԱԻՎԱԾ ԻՄՈՑ. ՅՈՎԱԻԹՍ ՅԻՇԵՅԷՔ:

Հրատ. Ջալալյանց, Բ, 123: Ալիշան, 52: Սճրատյանց, 511:

1023. ՊԱՏՎԱՆԴԱՆ խաչքարի, տեղահան արված, զանվում է զերեզմանա-
տան արևմտյան մասում. վրան 4 տող.

ԻԹՎՉԴԵՍՈՍԿԵԲԱՆԿԱՆԿՆ
ԵՑԻՉԻԱՉՍԻՆ | ՉԵԲԱՄՈՒՍՆՈՅ
ԻՄՈՅԵԲԵՂԲԱՅԻ | ԻՄՈՇԱՐՈՅ
ՅԱՂԱԲՈՍՅԻՇ | ԵՑԷԲ

Ի ԹՎ. :ՁԳ: (1255) ԵՍ ՈՍԿԵԻԱՆ
ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՁԵՍԱՉՍ ԻՆՉ ՈՒ ԱՄՈՒՍ-
ՆՈՅ | ԻՄՈՅ ԵԻ ԵՂԲԱՅԻ ԻՍՈ ՇԱՐՈՅ.
ՅԱՂԱԲՈՍ ՅԵՂԵՅԻԲ:

Հրատ. Սմբատյանց, 512:

1024. ԽԱՉԲԱՐ, մեծ, հարավային շրջանակի տակին միայն թվականր.

ԹՎ
Չ

ԹՎ. :Ձ: (1251):

1025. ԽԱՉԲԱՐ, անարվեստ, տակին միայն թվականր.

Թ ՉԻԱ

ԹՎ. :ՁԻԱ: (1272):

1026. ԽԱՉԲԱՐ, դեղաքանդակի շրջանակի վրա 4 տող.

ԹՍ
ՉԻ
ԸՌՁ
ԱՏՅԻՇ

ԹՎԻՍ :ՁԻ: (1271) ԸՌՁԱՏ ՅԵՂԵՅԻԲ:

1027. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին ննջեցրալի պառիկեր և 3 տող.

ԹՎ ԶԿԴ
ԱՅՍ ՎԱՆԳԻՍՏ ՂԱ
ԱՃԻՆ ՈՐՔԵՐԿՐՊԱԳԷԲ

ԹՎ. :ՁԿԳ: (1515). ԱՅՍ ԷՂ ԶԱՆԳԻՍ
ՂԱՐԱՃԻՆ. ՈՐՔ ԵՐԿՐՊԱԳԷԲ . . .

Մանր. Բագվի է վանքի մասի գերեզմանատան եզրին, 1966 թ. պահանր. դժագիրն
ստացանք նախ գրողագի տապիչ Հալիկի Ղաղարվանից:

1028. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, աղու ցված դյուզամիջի ո. Աձածին եկեղեցու հարավա-
ին շրջանի արևելյան անկյունի մաս. բերված է Շողազա
վանքի շրջապատի գերեզմանատանից. 6 տող.

ԱՅԱՎԱՆԳ
ԻՍՏ. ՈՍԿԱ
ՆՍԱՐԿՈԱԲ
ԻՆՈՐ. Ժ. Է. ԱՄ
ԵԱՅԳՈՒՆԵՑՕ
ԹՎԿ ՉՃԴ

ԱՅՍ Է ԶԱՆԳԻՍ ՈՍԿԱՆ ՍԱՐԿՈԱԳԻՆ. ՈՐ :ԺԷ:
ԱՄԵԱՑ ՓՈՒՆԵՑՕ. ԹՎԿ. :ՁՁԳ: (1535):

Լուսանկ. 206

1029. ԽԱԶԳԱՐ, գտնվում է դերեգամնատան հարավային կողմին, քիվին և թևերի սրանքներում.

ՄԲԽԶԲԱԴԵԽԻՄ: ԲԱՐԱԹԱՂԻՆ

ԲՎ ԸՅԲ

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԵԽԱՆՈՒՄ ԲԱՐՈՒԹ ԱՂԻՆ. ԹՎ. :ՋՋԹ: (1540):

Հրատ. Հայտան, XXIV, 59;
Լուսակ. 207.

1030. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և դեղաքանդակ, զրված եկեղեցուց արևմուտք մասում մեջ. քիվին և ներքևի մասում 3 սոպ.

ՄԻՄԱԶԲԱԽՍՓՆՈՍԱՂԵ

Թ
Ի

+

ՎՌ
Է

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԵԽԱՆՈՒՄ ՓԱՆՈՍ ԱՂԻՆ
ԹՎ. :ՈՒԷ: (1578):

Հրատ. Հայտան, XXIV, 58; Սմբատյանց, 510.

1031. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոցածև, փոքր, արևելյան ճակատին և վերին կամարի մասում 5 սոպ.

ՁԵՌԱՄԲԴԱԻԹԵՊԻՅՕՐ. ՍՈՅ

ԱՅԱԷՀԱՆ
ԳԻՍԱ:ՄԿՐԶԵ
Ռ:Ճ:ԹՎԿՆԻ
Ա:ԱԻՅԷՌՕ:ՔՍ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՈՍ ՄԿՐՏՅՁԻՆ. | ՈՒՅ
(1601) ԹՎ.ԱԿԱՆԻ | :Ա: ԱԻՐՆ ՄԵՌՕ.
ՔՐՍ. |ՅԻՇԵՑԼԵՔ. | ՁԵՌԱՄԲ ԳԱԻԹ
ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ, ՀՈՐԵՂԵՐՕՐ՝ ՈՌՅՂԷ:

1032. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և դեղաքանդակ, զրված եկեղեցուց արևմուտք մասում մեջ. քիվին և ստորին մասում 3 սոպ.

ՄԲԽԶԲԱԴԵԽՍ=ԲԵՐԱՄԻՆ=ԳՈՒԱՆԻՆ

ԲԼ

+

Ռ
ՃԱ

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԵԽԱՆՈՒՄ ԲԷՐԱՄԻՆ.
ԳՈՒԱՆԻՆ. | ԹՎ. :ՈՒՅԱ: (1602):

Հրատ. Սմբատյանց, 511; Հայտան, XXIV, 58:

1033. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և զեղաքանդակի, գտնվում է Լիկեղեցուց արևմուտք, մասուռուի մեջ, քիվին 1 սող.

ՍԲԻԱԶՍԲԻՐԷԽԱՍԻՏ . . . ԴԱՆՍԻՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՒԱՍ
ՏՐ ԲՎԱՐԻԳԱՆԻՍԻՆ:

Հրատ. Լալայան, XXIV, 57,
Լուսանկ. 208

1034. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորացածև, կիսովին խրված հողի մեջ, հյուսիսային կրեսին 1 սող.

ԿԱԽՂԱՅԻՂԿԱԶՅՈՒՂՍԲԻԱԶԲԱՐԷԽԱԲՍԼԱՆԻԷՆ
ԿԻՆ

ՊԱԽՇԱՅԻՇ ԿԱԶՍՈՒՂ. ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՒԱՍ ԼԱՆԵՒԻՆ, ՊԱՐՈՆ:

1035. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած Եկեղեցու արևմտյան պատի տակ. քիվին 1 սող.

ԻՖԻԱԶԲԱԲԱՍԷՆԱԿՍՍՈՒՐԱՂԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՒԱՍ Է ՇԱՀՄԱՍՈՒՐ
ԱՂԻՆ:

Լուսանկ. 209

1036. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է Եկեղեցու արևմտյան պատի տակ, քիվին 1 սող.

ՍԲԻՉՍԲԱՐԷԽԱՍԱՂԱԲԻՆ: ԶԱՆԻՆ

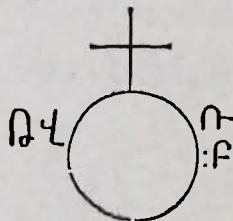
ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՒԱՍ ԱՂԱԲԻՆ,
ԶԱՆԻՆ:

Հրատ. Լալայան, XXIV, 58,
Լուսանկ. 210

1037. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է Եկեղեցու արևմտյան պատի տակ, քիվին 1 սող.

ՍԲԻԱԶՍԲԱՐԱՎՆԻՍՅՔ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՒԱՍ ԱՎԱՆԻՍԻՍԻՆ,
ՅԻՇԵՑԻՔ, ԹՎ. ՌԲ. (1553):

Լուսանկ. 211

1038. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և զեղաքանդակի, կանգնած է զերեզմանատան հարավային եզրին. քիվին և ստորին մասում 2 սող.

ՍԲԻԱԶԲԱԲԷԽԱԲՍՂԱՂՈՒՆԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱՒԱՍ ՇԱՂՈՒՆԻՆ:

Մանոք. Տակի բառը թերի է թողել
զեկն:

ԱԶԻՆ

1039. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, գտնվում է Կեղեցուց արևմուտք, մատուռի մեջ, քիվին 1 տող.

ՄԲ. ԽԱԶԱ ԲԱՐԷ, ԽԱԻՍ ՆԱՆԱՓԱՇԻՆ:

Հրատ. Սմբալանց, 510:

1040. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, փոքր, օրորոցածև, հյուսիսային կողին 4 տող.

ԱՅՍԷ
ՀԱԳՍ
Տ Ա Ղ
ԱԶԱԻՆ

ԱՅԱ Է՝ ՀԱՆԳԻԻԱՍՏ ԱՂԱԶԱԲԻՆ:

1041. ԽԱԶԳԱՐ, գտնվելիս է կղև Կեղեցուց արևմուտք մատուռի հարավ-արևելյան պատին կից, գրտից.

Մը խաչս բաբեխաու Հալուաուու աղին, քվ. :ՁԿԵ: (1519):

Մանր. Այս խաչքարն այժմ չկա. անձնանունը հախանարար սխալ է վերձանված.

Հրատ. Լալայան, XXIV, 52:

ՄԱՍՐՈՒՅ ԱՆԱՊԱՏ

1042. ՄԱՍՐՈՒՅ ԱՆԱՊԱՏ, հերքուստ, բեժը կողմոյ հյուսիսային պատի ձեփի վրա 7 տող.

Ի Թ Ա Օ . Ա Ն Ո Ր Ո Ւ Թ Ե Ա
Պ Ա Ղ Ի Ն Ի Շ Ի Ա Ն Ո Ւ Թ
Ե Ն . . . Ս Ն Պ Ա Մ Ա Ե Ի Կ Ա
Մ . . . Մ Ո Ւ Թ Ե Ն
Ս Վ Ե . Ա Յ Ե Ս
Ի Ո Ւ Թ Ն Բ Ե Յ Ս
Ն Բ Ն Ա Ռ Ն Ս . . . Ա

Ի Թ Ա Գ Ա Ի Ո Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ղ Պ Ա Գ Ի Ն,
Ի Շ Խ Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ն . . . Ա Ն Պ Ա Տ Ա
Ե Ի Ի Հ Ա Յ Ր Ա Պ Ե Տ Ա Ո Ւ Թ Ի Ն

Մանր. Արձանագրված մասի ձեփը ջարդոսված է և ստորին մասը թափված:
Այս արձանագրության առաջին հրատարակիչ Սմբալանցի մաս (որից նույնությամբ արտագրել է նաև Լալայանը), իսկ աղավաղված են անձնանուններն ու թվականը: Ապագա էլիանը տիրել է 1265—1282 թվականներին, իսկ Սմբատ իշխան Օրբելլանը մահացել է 1273թ., հետևարար արձանագրությունը գրված պիտի լինի Սմբատի կենդանության օրոք, 1273-ից ստաց:

Հրատ. Սմբալանց, 513: Լալայան, XXIV, 58:

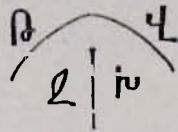
1043. ԽԱԶԳԱՐ, անսղատար հերսում գրված. հենած բեմի պատին, թևերի արանքում 3 տող.

Թ	Վ
ՉԻ	ԱԿ
ՈԲ	Ս

ԹՎ. :ՁԽ: (1291): ԱԿՈՐԻՍ:

1014. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է անապատի հյուսիսային կողմի կիսավեր սրահի պատի մեջ. քիվին ու խորանի շուրջը և թևերի արանքներում 3 սող.

ԽԱԶՍԲՐԻՍՉԻՉԱՔԻՆԱՌԻՍ...

ԽԱԶՍ ԲԱՐԿԵԽԱՌԻՍ ԶԻԶԱՐԻՆ ԴԱՄՈՒՍ-
ՆՈՒ . . . |ԹՎ. | :ՁԽ: (1491):

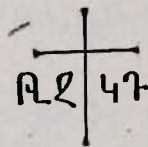
1045. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է անապատի հյուսիսային կողմի կիսավեր սրահի պատի մեջ, նախորդի մոտ. թևերի արանքներում և սակին 6 սող.

ԹՎ. | :ՁԹ: (1501) | ԿԱՆԿՆԵՑԱԼԻ
ԽԱԶՍ ՅԻՇԱՏԱԿԱՍՆԻՆ, ՈՐ ԷՐ
ԻՇԵԱՆ ՏԱՆՍ ԳԵՂԱՄԱՅ. ՈՎ, ՀԱՆ-
ԳԻՊԻՔ ՅԻՇԵՆԻՔ Ի ՔՍ:

ԿՆԵՑԱԽԱԶՍՅԻՇԱՏԱ
ԿԱՆԿՆԵՐԻՇԻԱՆՏԱՆՍԳԵ
ՂԱՄԱՅ ՈՎ ՀԱՆ ԴԻՊԻՔՅԻՇԵ
ՑԷԲԻՔՍ

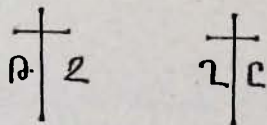
1046. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, հենած անապատի արևմտյան պատին ներքուստ, թևերի շուրջը 1 սող.

ԹՎ. :ՁԿԳ: (1515):

1047. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, հենած անապատի բեմի պատին, ներքուստ, քիվին և թևերի արանքներում 4 սող.

ԽՍԵՐԷՆԱՂԱՅԴԵԿԻՆ

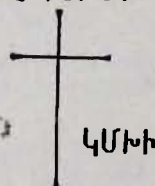
ԴՍԲ ԽԱԶՍ ԲԱՐԿԵԽԱՌԻՍ ԱՂԱՅՊԿԻՆ
ԵՒ ԻՐ ՆՆՈՂԻՆ ԱՍԻՂԱՏԻՆ:

ԹՎ. :ՁԳԸ: (1549):

ԵՒ ԲԾՆՈՂԻՆ ԱՍԻՂԱՏ
ԻՆ

1048. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, հենած է անապատի արևմտյան պատին, ներքուստ, քիվին, շրջանակին և սակին 4 սող.

ԽՉՀԱՆԻ

ԽԱԶՍ ՀԱՐՆ ԻՄՄՍՐ ԱԶԱՐԻՆ. ԹՎ.
:ՁԳԸ: (1549) | ԿԱԶՄՈՂ, ՄԽԻԹԱՐ:

ԶՂԸ

ՏՐԱԶԱՆՈՎ

1049. ՄԱՍՐՈՒՅ ԱՆԱՊԱՏ, գմբեթի արեւելյան կողին, արատքուստ 4 տող.

ԿԱ ԱՆ ԱՅՆ ՈՐՈԳԵՑԱ ՄԵԿՂՅՍ=ԲԱՆ=ՌԿ=ԻԿՈ ԼՍՈ
 ԻՌԵ՝ՏԻՄԵԼԻՔԻ ՍԵՌԻՆ=ԻՌԳՐՈՒԵՆԱԿԱՊԱՍԻՆԻՂԱՆ
 ՈՒՌԵ: ԱՒՐԳԱՆԱԽԱՆԻՆ: ԵԲՄԵԼԻՔՈՒՌԵ: ՏԻ ՎԱԴԱ
 ՆԻՆ: ԵՍԴԱԻՌԱՌԱՋՆՈՐԴ ՎԱՆԻՑՍ: ՆՈ

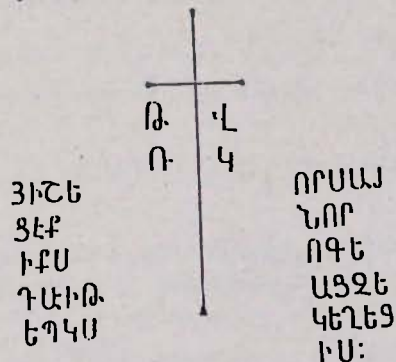
ԿԱՍԱԿՆ ԱՅ. ՆՈՐՈԳԵՑԱԻ ՄԵ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՔՎԻՆ :ՈԿ: (1611):
 Ի ԿԱՔՈՂԻԿԱՍՈՒԹԵՐԱՆՆԻ ՏԲ. ՄԵԼԻՔԻՍԵՔԻՆ. Ի ԹԱԳԱՆՈՐՈՒԹԵԱՆ
 ՇԱՀԱՊԱՍԻՆ, Ի ՂԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԱՄԻՐԳԱՆՆԱՆՆԻՆ ԵՒ ՄԵԼԻՔՈՒԹԵԱՆ
 ՏԲ. ՎԱՐՊԵՂԻՆ: ԵՍ ԳԱԻԹ ԱՌԱՋՆՈՐԳ ՎԱՆԻՑՍ ՆՈՐՈԳԵԼ ԵՏՈՒ:
 Հրատ. Սմբատյանց, 512: Լալայան, XXIV, 58:

1050. ՄԱՍՐՈՒՅ ԱՆԱՊԱՏ, արեւելյան պատի վերին մասում, արատքուստ 3 տող.

ԿԱ ԱՆ ԱՅԵ ՍԴԱԻ ԿԱՍԱԿՆ ԱՅ. ԵՍ ԳԱԻԹ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
 ԹԵՂՍ=ՆՈՐՈԳԵԼԵՏՈՒՍԲՉԵԿ ՆՈՐՈԳԵԼ ԵՏՈՒ ՄԵ. ՋԵԿԵՂԵՑԻՍ.
 ԵՂԵՑԻՍՅԻՇՏԿՅՈԳՈՅԻՍ ՅԻՇԱՏԱԿ ՀՈԳՈՅ ԻՄ:

1051. ԽԱՉԻԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, կանդնած է անապատի արեւելյան
 պատի զիմաց, խաչքարերի շարքում, քիվին, շրջանակներին և թևերի տակ.

ԱՅԵԱԼԱՐԵԱՄԲՅԻՄԻՉՍԲԱ
 ԷԻՕՍԴԱԻԹԵՂԿԱՍԻՆՅՈԳՆ

ԱՆԹԵՍԱ, ԱՐԵԱՄԲ ՅԻ. ՄԵ. ԽԱՉԱՅՍ
 ԲԱՐԽՈՍ ԳԱԻԹ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ
 ՀՈԳՈՅՆ: ՅԻՇԵՑԵՔԻ Ի ՎԱ. ԳԱԻԹ
 ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ. ՈՐ ՍԱՅ ՆՈՐՈԳԵՂԱՅ
 ՋԵԿԵՂԵՑԻՍ. ՔՎ. :ՈԿ: (1611):

Հրատ. Ջալայանց, Բ, 124: Ալիշան, 52:
 Սմբատյանց, 513: Լալայան, XXIV, 59:

1052. ԽԱՉԻԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, կանդնած է անապատի արևմտյան
 պատի մաս, քիվին 1 տող.

ՈՐՍԱՅ ԱՅԱՐԵԻՒՍԴԱԻԹԵՂԿԱՍՆ ՄԵ. ԽԱՉԱՅՍ ԲԱՐԽՈՍԱՅ ԳԱԻԹ
 ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ:

Մանուք. ԽԱՉ րատի ԽԱՉ ձևով գրությունը այս ժամանակներում հանդիպում է հաճախ:

1053. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, դեղաքանդակ, կանգնած է անապատի արևմտյան պատի մոտ, կից նախորդին. քիվին 1 սող.

ԵՄԴԻԹԻՊԿՍԻՉՄԵԻՄԻՆԲԷԿԻՆ

ԵՍ ԳԼԱ, ԵԻԹ ԻՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ,
ԽԱ, ԶԱ ՄԱԻ ԻՄ ԽԱ, ԵԲԻԿԻՆ:

Մանր. Այս 5 արձանադրությունների մեջ հիշատակված Դավիթ եպիսկոպոսը վանքի նորոգոյն է. բոլոր արձանադրությունները մամանակով իրար մոտ են.

1054. ՄԱՍՐՈՒՅ ԱՆԱՊԱՏ, արևմտյան պատի հարավային մասում, բարձրում, մի երեսպատման քարի վրա 5 սող.

ՅԻՇԵՑԷԲԻԲՍՂԱ
ԱՅՈՐԱՏԵՑԻՓԱՆ
ՈՍՆ:ՈՐՎՄՅՈԳՈՅՆ
ԵԻԻԲԾՆՕՂԱՅՆ
ԵԿՂՅՈՍՆՈՐԳԵԼՈՆ

ՅԻՇԵՑԷԲ Ի ՔԱ. ԳԱՐ|ԱՄՈՒՐԱՏԵՑԻ ՓԱՆ|ՈՍՆ
ՈՐ ՎԱՄՆ ՀՈԳՈՅՆ| ԵԻ ԻԻՐ ԾՆՈԳԱՅՆ|
ԵԿԵԳԵՑՈՒԱ ՆՈՐԳԵԼՈՒՆ ԼՆՊԱՏԵՑ:

Մանր. Արձանադրությանը վերաբերում է 1611 թ կառավարված վերանորոգման աշխատանքներին:

1055. ՄԱՍՐՈՒՅ ԱՆԱՊԱՏ, արևմտյան պատի հյուսիսային մասում, երեսպատման մի փոքր քարի վրա, 6 սող.

ՅԻՇԵՑԷԲ
ԱԲԵՆՈՍԱՅ
ԼՆՇՆՈՅԵՑ
ՎՄԲԻԿԵ
ԵԻԱ...
ԹՎ ՌԾ

ՅԻՇԵՑԷԲ ԼԻ ՔԱ ՉԲ|ԱԲԷՆ, ՈՐ ՍՍՑ|ԼՆ ՇՆՈՐ-
ՀԵՑԻ|ՎԱՄՆ ԲԱՐԻ ԿԲԷԼՈՒՆ| ԵԻ :|
ԹՎ. :ՌԾ: (1601):

Մանր. Թվականը գրված է մանր տառերով. հավանաբար վերաբերում է 1611 թ. վերանորոգման աշխատանքներին և թվականի մեջ միավոր նշանակող տառը չի գրվել: 5-րդ սողը կիսատ է թողնված, թեև քարի վրա ազատ տեղ կա:

1056. ԽԱԶԳԱՐ, հենած հյուսիսային պատին, ներքուտ. ճակատին 4 սող.

ԵՍՎ ԱՐԱԶ
ՉՆԷՐ ՍԵԿԱ
ՆՄ ԱՆ:
ՈՐ ԻԻ.

ԵՍ ՎԱՐԱԶ| | |

Մանր. Արձանադրության մնացած մասերը խիստ մաշված և անորոշ են. քանդակների ռճով XIII դարի դարձ է:

1057. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, կանգնած է անապատի հյուսիսային կողմի կիսավեր սրահի մեջ. քիվին 1 սող.

ԻԱԶԴՈՎԼԱԹՆՍԼԻ...

ԽԱԶՍ ԴՈՎԼԱԹԻՆ :

1058. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է անապատի արևելյան պատի մոտ. քիվին 1 սող.

ԻՉՍԲԱԷԻԱՅՈՎԱՍՓՆ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՍԻՍ, ՅՈՎԱՍՍՓԻՆ:

1059. ԽԱԶՔԱՐ, կիսովին թողված հողի մեջ. անապատի հյուսիսային կիսովեր սրահի մեջ. իսրահի շրջանակի հարթության վրա 1 սող.

ԿՆԿՆԵՑՈՒ ԶԵՆՆԵՆՆԵՐԻՆ:

ԿՆԿՆԵՑՈՒ ԽԱԶՈ ՎՈՒԿԱՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ

Ծանոթ. Նախորդ հրատարակիչների մոտ. բացի այլ ստորբերություններից, նշանակված է նաև թվական՝ 20, որը մենք չենք անսկսել անդամ:

Հրատ. Սմրատյանց, 513: Լալյան, XXIV, 59, Լուսանկ. 212

1060. ԽԱԶՔԱՐ, կիսովին թողված նախորդի մոտ. քիվին 1 սող.

ՄԲԻՉ ԶԿԱԵՂ: ՍԼԹԱԶՏԻՍԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՈ ՎՈՒԿԱՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ.

ՍԼԹԱԶՏԻՍԻՆ:

1061. ԽԱԶՔԱՐ, կիսովին թողված հողի մեջ. նախորդի մոտ. քիվին 1 սող.

ՄԲԻՉ ԵՐԷԽԻՍՓԸՃԱ: ԲՈՂՃԱԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԵՍԵՍԻՍՈՒ ՓԼԱՅԻՆՈՒ

ՆԻՆՅ, ԲՈՅՃԱՆԻՆ:

1062. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած անապատի հյուսիսային սրահի մեջ. քիվին 1 սող.

ՄԲԱԶՍԲԱ: ՍԷՎԱԻՆԱԻՆ: ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԵՍԵՍԻՍՈՒ ՈՒՎԱՏԵՍԻՆ:

1063. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, նախորդի մոտ, քիվի կեսը կտարված, մնացել է հետևյալը.

ՄՍԱՏԻՐՈՍ: ՔՅՆ

ՄԲ ԽԱԶՈ ՄԱՐՏԵՐՈՍ ԲՈՂՃԱՆԻՆ:

1064. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է նախորդին կից հյուսիսից, քիվին թերամարա 1 սող.

ՄԲԱՉ ԲԱԷԻՍԻՍ

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՐԵՍԻՍՈՒ:

Ծանոթ. Շարունակության համար անկ կա, բայց չի դրված. հման ձևի արձանագրություններ հաճախ են հանդիպում. զրանք ասանց պատվերի շինված իտալացիներ են, որոնք վաճառելիս վարպետը պիտի ավելացնեն ննջեցյալի անունը միայն, սակայն ինչ-ինչ պատճառներով չի արվել:

Լուսանկ. 213

27. ՎԵՐԻՆ ԲՅՈՒՆՎԱՐԱՆ (ՀՆՈՒՄ՝ ՓԱՌԱԿԱՆՔ)

Այս գլուխի անունը մոտացված է եղել: Այն վերականգնելու՝ անդադիր հեղինակների վերձերն էլ ավելի մեծ շիթթություններ են մածել հարցի մեջ: Այժմ անմարդաբնակ այս գլուխատեղը Սմրատյանցը անվանում է Կարմիր իտալացի, իսկ հին անունը՝ Վաղավեր, Լալյանը՝ Կարմիր իտալացի և նույնպես Վաղավեր: Թե՛ նոր և թե՛ հին այլ անունները սխալ են: Կարմիր իտալացի գլուխատեղը գանվում է սրանից 15-20 կիլոմետր արևելք, Կարճագլ-

բլուր գլուղի հանդուստ և մտա է Մաքենյայոց վանքին, որը մեր որոշմամբ՝ հին Գլխաշեն գլուղն է: Հնամ զոլսթյուն ունեցող Վաղաղեր տեղանվան հետ նախնացնելան հիմք է ծառայել իբր ալս ալերակներ ղերեղմանտաան մեջ գտնվող մի տապանաքարի վրա ընթերցված Վաղաղեր անունը: Նախ՝ նշենք, որ Սա. Օրբելյանի ցուցակում հիշատակված Վաղաղեր տեղանունը Սո- գից գավառի մեջ է և ոչ Գեղարքանի, ապա այն, որ այց կղրակացութլան հիմք-տապանա- գիրը նշված տեղաղիրներուց և ոչ մեկը չի հրատարակել, ինչպես և առհասարակ Վերին Քլուղա- րանից ոչ մի արձանագրութլան չի հրատարակված մինչ այժմ, մի կրեաղթ, որը թեղաղը- րամ է ևնթաղրել, որ տեղաղիր հեղինակները անձամբ չեն ալցելել ալս վաղրը, ալլ որևէ «ալ- րացուի» խոսքի հիման վրա է առաջացել ալս շիսթմտնքը և հետևալ կերպ: Վերին Քլուղա- գրանի ղերեղմանտաան մի տապանաղիր հաղորդում է՝ ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՌԻԻԱՆԻՆ, ՈՐԳԻ ՋԱԼԱԼԻՆ, ՎԱՂԱՍԹԵՆՈՒ ԵԿՑ ՏԵՂՄ ԿԱՄԻՐ ԳԵԱԼ ՏԵՂԵ ԻԻՐ ՀԱՆԳՐՐ Ի ՔԱ. ՔՎ. ՌՃԻԷ: (1678) (Ք1098): Ահա ալս Վաղաղիս տեղանվան սխալ՝ Վաղաղիս վերձանումը կղել է շիսթ- մանքի պատճառը, մանավանդ՝ կոտրված տապանաղրի ընդհանուր բովանդակութլանից, աբ պարզ աղված է որ ՌԻԻԱՆԻՆ՝ ևկվսր և. Վերջին հանգամանքը տարբեր ստամաներով հետաղրը- րիւ է ինարկե, մանավանդ որ այժմ էլ Սիսիանի շրջանում գոլսթլան ունեցող հին Վաղաղին գլուղի մոտերքից՝ Վարեսից, մի արեղն էլ է ևկիլ ալստեղ, պարուն կալը, մեղք Տաթլարի որղին, և սղրերղական մահաղ մեակ (Ք 1097):

Վերին Քլուղաղան գլուղի հին անունը հնարաղոր է վերականղնել բոլորողին ալլ ճանապարհաղ: Ալս գլուղը կղել է մեղիքանիստ, առնվաղն XIV գարի վերջերից ալստեղ ևն նսակ Գեղարքունի գավառի մեղիքական առհմերից Աղրաղաղանները կամ կրճատ՝ Պաղիղան- ները, որոնց առհմի ղերեղմանները՝ մի քանի սերնղի, գանվամ ևն ալստեղի ղերեղմանտաան մեղ: Ալս առհմի բաղմաթիղ տապանաղրերից և ալլ աղրլարներից կրեում է, որ առնանշա- նաղոր մեղիքը կղել է Թանկրիղուղին, որը Գեղարքունի տանտակերի և մեղիքների հետ ստորաղրել է 1513 թ. այն վաստաթիղղթը, որով Գեղարքունի գավառը հաստաաղլում է Տաթե վանքի թեմի մեղ: Եթե ալս վաստաթիղթի տակ Թանկրիղուղ ստորաղրութլունը կրի- րորղ տեղն է գրաղլում, ապա նուղն Տաթեի վանքի ո. Գրեղոր Լուսաղորիչ ևկեղեցու հարա- վաղին և արևելյան պատերի վրա գրված մի արձանաղրութլան մեղ Թանկրիղուղը առաղին ստորաղրողն է: Ալս արձանաղրութլանը որոշում է, որ Գեղարքունի և Սաթքի գլուղերը պարտաղորղում ևն տարեկան կրկա կապալ ձեթ տալ Տաթեի վանքին որպես լուսացու- վա- սղիք: 1532 թ. գրված ալս արձանաղրութլան գղաղի մասի քարերը թեև թուղիղ-կրեր ևն, բալց Թանկրիղուղը անունը պահպանղել է, և ընդհանրապես ալս արձանաղրութլունն անի ալն առաղկուղթունը, որ մի քանի ստորաղրողների անղան գղմաց նշանակղել է հաս նրանց գլուղի անունը: Թանկրիղուղը անղան գղմաց մնացել է մի տեղանղան մաս՝ ՓԱՌԿՈՒՆ. . . . , որն առանց առտանղլուղ կարող ևնք լրացնել ՓԱՌԿՈՒՆԵՅԻ. Սա. Օրբելյանի Գեղարքունիի գլուղերի ցանղն ուղի Վաղաղանք գլուղը, որը Ջո.մրոի մեղ, Մաքենյայոց վանքի վղեակի գլու- ղերի ցանղում գրված է Փառակուղիք ձեղթ:

Գլուղի պատմութլան մասին հետաղրքիւր տեղեղութլուններ ևն պահպանղել Վալուց ձո- րի Արատեղի վանքի պատղն գրված ընդարձակ մի արձանաղրութլան մեղ, ըստ որի պատ- մաղիւր Սա. Օրբելյանը ալս վանքին է նղիրում Գեղարքունիքի իր սեղիական վղեակից ութ գլուղեր, որոնց մեղ և Փառակուղիքը: Ալս բոլոր գլուղերը գանղկղիս ևն կղել իրար մաս, աղմղան Մարտունու շրջանում:

Ալս գլուղն աղմ մանարղարնակ է:

Գլուղատեղում պահպանղված ևն արձանաղրութլուններ ունեցող հետևալ հուշարձանները.

Ա. Հղն գեղեղմաղաղաղեղի մղաղորղեղեր, մեղը կեղեղեցուց հարաղ-արեղմուղթ, մղուղը՝ հա- րաղ-արեղեղք, կրկու տեղում էլ կանղնած ևն XII—XIII դարերի խաղքարեր: Առաղղնում մեղ

¹ Աղիղան, Սիսական, 34.

² Լաղաղան, Աղղ. հանղ., III, 141—142, «Գղիղան», II, 27.

³ «Ջաղրո»:

⁴ «Գղիղան հաղ վղմաղրո թղան», III, 126.

ամբողջ և մեկ կտարված խաչքարի վրայի արձանադրաթվուններն անեն 1273 և 1309 թվականները (№ 1, 2):

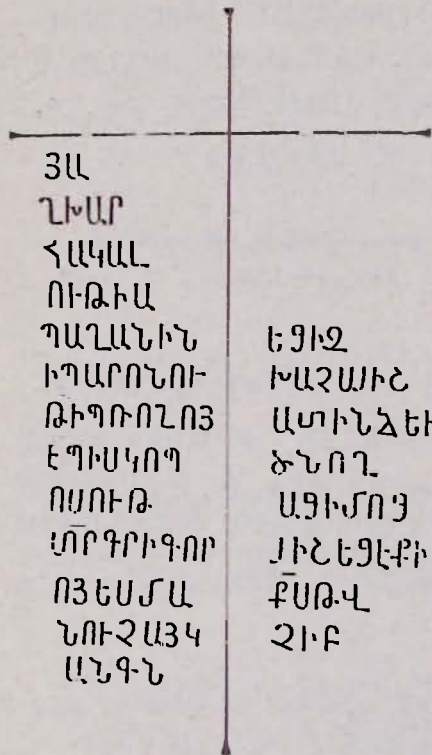
Բ. Եկեղեցի, սա այժմ մի վալածածի շենք է, նորոգված ալաշիերացի զաղթականների կողմից: Հյուսիս-արևմտյան անկյանում պատկից, կա վաքր մատուռ, ավելի հին. որը շենքի վերանորոգման ժամանակ հարմարեցրել են որպես խորան և եկեղեցուց մտաք բացել նրա մեջ: Այտեղ կան IX—X դարերի խաչքարերի անարձանադիր բեկորները միայն, իսկ եկեղեցու պատերի և ալայ խորանի ճակատին ապացվել են XV—XVII դարերի խաչքարեր, մի քանիսն արձանադրված № 3—6:

Վ. Ա՛նձ զերեզմանառուց, տարածված է եկեղեցու հյուսիսում և արևելքում. այստեղ կան բազմաթիվ խաչքարեր և տապանաքարեր, մեծ մասամբ հմուտ վարպետների ձեռքով շինված: Առանձնապես հետաքրքիր են տապանաքարերի վրայի կենցաղային քանդակներն իրենց բազմազանությունը և հմուտ կտաարումով: Այս գերեզմանատան մեջ կան Պուլիկյանի մեծիքական առհմին պատկանող բազմաթիվ հուշարձաններ, իսկ մեկիք Թանկրիզուլու բնառանքինը գտնվում է գերեզմանատան արևմտյան եզրին՝ եկեղեցու պատի մոտ: Հնազաղյ թվական ունեցողն այստեղ մեկիք Թանկրիզուլու կանգնեցրած մի խաչքարն է՝ 1451 թ.:

Մեր ժողովածուում այս գլխագտակից ամփոփված է 41 արձանադրաթվան, որոնք բոլորն էլ հրատարակվում են սուղին անգամ՝:

ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

1065. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ (օ մեար բարձր.) զեզաքանդակ. կանդնած է հարուվային գերեզմանատան խաչքարերի շարքի կենտրոնում. շրջանակների ստորին մասերում 21 սող.

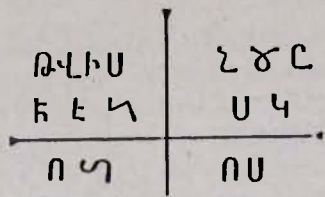
ՅԱ
ՂԻԱՐ
ՀԱԿԱԼ
ՈՒԶԻԱ
ՊԱՂԱՆԻՆ
ԻՊԱՐՈՆՈՒ
ԹԻՊՈՂՈՆՅ
ԷՊԻՍԿՈՊ
ՈՍՈՒԹ
ՄՐԳՐԻԳՈՐ
ՈՅԵՍՄԱ
ՆՈՒՉԱՅԿ
ԱՆԳՆ

ԵՅԻՉ
ԽԱՉԱԻՇ
ԱՄԻՆՉԵԻ
ԾՆՈՂ
ԱԳԻՄՈԳ
ՄԻՇԵՅԷՔԻ
ՔՍԹՎ
ՉԻԲ

ՅԱՆԵՍԱՐ | ՀԱԿԱՂՈՒԹԻՒՄ | ԱՊԱՎԱ | ԳԱՆԻՆ |
Ի ՊԱՐՈՆՈՒԹԻՒՄ | ՊՈՒՇՈՅ, ԷՊԻՍԿՈՊ | ՈՍՈՒԹ |
ՏՐ ԳՐԻԳՈՐ | ՈՅ ԵՍ ՄԱՆՈՒՉԱՅ ԿԱՆԳՆԵՑԻ
ԶԽԱԶԱ ՅԵՇԱՍԿԱ ԻՆՉ ԵԻ | ԾՆՈՂԱՅ ԻՄՈՅ |
ՅԵՇԵՑԷՔ Ի | ՔՍ. ԹՎ. | :ՉԻԲ: (1273):

¹ Սմբատյանը և նրանից ստեղծված Լալայանը՝ այս դյուղատեղի նկարագրությունն անց ունեն մի արտանագրություն, որն սկսվում է «Իմ որդի (Տանտոխ) հարստեթից . . . քաներով. այն տեղում չկա և մենք համարում ենք որևէ զգալի ապիտոնի քանից զրի առնված սովորական վարկած և չենք վերցնում Լալայանը ունի մեկ ուրիշը, որն սկսվում է «Աձալ մեր Ղուխ Լրկս . . . և այլն քաներով, նույնպես տեղանվան շփոթմունքի հեանանք է. այն դանվում է զհարմիր խարապա դյուղատեղում, որը մենք վերանկն ենք ավելի ստույգ և տեղավորել իր իսկական տեղում. տե՛ս Գթաշեն դյուղատեղիի №1240 արձանադրությունը՝ Սմբատյանց, 533: Լալայան, XIX, 7:

1066. ԽԱԶՔԱՐ, զեղաքանդակ, մեջտեղից կտարված, բայց կանդուռն. զրու-
նրվում է կից նախորդին հարավից, թվերի
արանքներում ե սասրին մասում 5 սող.

ԵՍՂԶՍԻՐ ՀԱՃ Կ Ա
ԿԷ՛՛ ՉԻՄԱՆՍԾՆԱՆՅԻՆԻ

ԹՎԻՍ : 209: (1309). | ԷՊԻՍԿՈՊՈՍ ԵՍ
Գ. Ա. Զ. Ա. Ր. ՄԻՐՇՍ. ԿԱՆԿԵՑՈՒՄ ԶԽԱԶՈ
ԾՆՈՂԱՅ ԻԻՐՈՅ:

Մանր. Հասակ անասների վերծանումը ենթադրական է:

ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՇՐՋԱՊԱՏԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

1067. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, զեղաքանդակ, գտնվում է եկեղեցու հյուսիսային
կողմում. քիվին, հյուսիսային կողմին
ԵՍՄԷԼԻԲ ԹԱԿԵՂՈՒՄՈՐԴԵՅԷԼԻԲ ԴՈՒԿ
և հյուսիսային շրջանակի ասկին 11
սող.

ԱՍԻՆԹ
ՈՌՆԱ
ՂԲՈՒՂԻ
ՆԿԱԿՆ
ԵՅԻՉԻ
ԱՉՍԻԲ
ԿՈՒԹԻ
ՀՈԳՈՅ
ԻՄՈՅ

Թ : 5:

ԵՍ ՄԷԼԻԲ ԹԱՆԿԻՐԳՈՒՎՍ, ՈՐԳԻ
ՄԷԼԻԲ ԳՈՒԿՍՍԻՆ, ԹՎՈՒՆ ԱՂԻ-
ԲՈՒԳՈՒՆ ԿԱՆԿԵՑՈՒՄ ԶԽԱԶՈ Ի
ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈՅ ԻՄԵՅ: ԹՎ. : 2:
(1451):

1068. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդից ավելի մեծ և զեղաքանդակ, կից նրան հարա-
վից, կանդնած նույն պատվանդանի վրա. քիվին և ստորին մասում 5 սող.

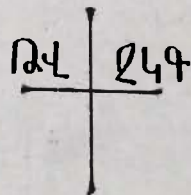
ԵՍՄԷԼԻԲ ԹԱՆԿԵՂՈՒՄՈՐԴԵՅԷԼԻԲ

ՍԲԻԱՉՍԻ ԿՐԿՈՒԹԻ ՀՈԳՈՅ ԿԱՆԿ-
ԻՈՆԾ ԱՏԻՆՈՐԷԱՄՈՒՍԻՆ
ԻՅԵԵ ԴՈՒՄՏՐԵԼԻԲԻՈՒՏԱՅԲԱԻ
ՇԻՆ: ԹՎԿ: 22: Ե:

ԵՍ ՄԷԼԻԲ ԹԱՆԿԻՐԳՈՒՎՍ, ԿԱՆԿ-
ԵՑՈՒՄ՝ ՄԲ ԽԱԶՍ Ի ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈՅ
ՊԱՐՈՆ՝ ԽՈՆԾԱՏԻՆ, ՈՐ Է՛ ԱՄՈՒՍԻՆ՝
ԻՄ ԵԻ ԴՈՒՄՏՐ ՄԷԼԻԲ ԽՈՒՏԱՅԲԱԻՆ
ՇԻՆ. ԹՎ. Կ. : 24. Ե: (1466):

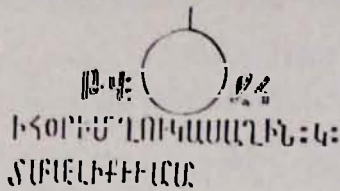
ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՆԵՐՍՈՒՄ

1069. ԽԱԶՔԱՐ, ազուցված է բեմի հյուսիսային պատին. ներքուստ, քիվը
սաշած. թվերի շուրջը մնացել է թվականը՝ 1 սող.

ԹՎ. : 249: (1514):

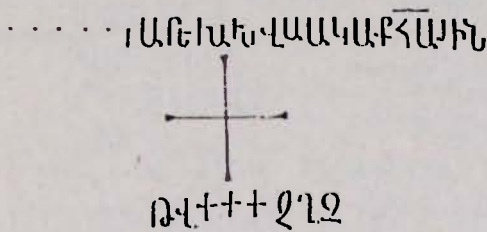
1070. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, աղուցված է հյուսիսային պատի արևելյան մասում, ներքուստ, քիվը ջարդված, զնդի շուրջը և ստորին մասում 3 սող.

ԹՎ. :ՋԷ: (1521). | . . . | Ի ՀՈՐ ԻՄ ԳՈՒԿԵԱՍ
ԱՂԻՆ. :Է: (50) ՏԱՐԻ ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՆ ԱՐԱՐ:

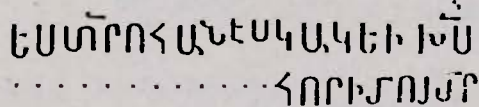
Մանր. Խաչքարը կանգնեցնողի անունը պիտի լիներ քիվին, որը ջարդված է, Գերեզմանատան այլ արձանադրություններից երևում է, որ Ղախա աղան անեցել է երկա. որպի՛ Մելիքպէկ և Թանկրիզալի. այս վերջինս հոր հաջորդն ա տեղական մելիքն է կզել և, համարաբար. իր հոր համար խաչքար կանգնեցնողը, բայց ոչ հոր մահվան ստորին, այլ շատ ավելի աշ. որովհետև զեռես 1451 թ. Թանկրիզալին մելիք էր. այսինքն հայրը մահացած էր այդ մամանակ:

1071. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, զրված է ըմի պատվանդանի մեջ, քիվին և ստորին մասում 2 սող.

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲՄՐԵՆԱԻՍ ՎԱՍՍԱԿԱ
ՔԱԶԱՆԱՅԻՆ: | ԹՎ. :ՋԳԶ: (1547):

1072. ԽԱԶԳԱՐ. աղուցված է ըմի պատվանդանի մեջ, կտրանց, քիվին 2 սող.

ԵՍ ՏՐ. ՈՋԱՆԵՍՍ ԿՅԻՆԵԿԻՆԵՅԻ ԽԱԶՍ
Ի ԲԱՐԵՆԱԻՍՈՒԹԻՒ ՀՈՐ ԻՄՈՅ, ԱՍՍԻ
ԼԻՄՈՅ:

1073. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածի, հարավային կողմին հեծյալ, նիզակով շամփրել է վիշապին, ապա առյուծը ցատկել և կրծոտում է կզան թիկուհի. զանվում է նախորդների մոտ, շրջանակներին 2 սող.

ԱՅՍԵՀԱՆԿԻՍՏՊԱՆՆԱՍՈՒՄԻՆՈՐԴԻԵԼԻՔԹԱՂԻՂՈՒԼԻՆ
ՌՈՒՆԵԼԻՔՂՈՒԿԱՍԻՆՈՐԻ: Է: ԳՈՒԵՑԱԻԲՍԹԱՎԱԿ ԶԶ-Ե

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԿԻՍՏ ՊԱՐՈՆ ԳԱՍՈՒՄԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԵԼԻՔ ԹԱՆԳՐԻՎՈՎԻՆ,
ԹՈՒՆ ՄԵԼԻՔ ԳՈՒԿԵԱՍԻՆ, ՈՐ Ի :Ե: (5) ԴԱՄԵԱՅ՝ ՓՈՆԵՑԱԻ Ի ՔՈ.

ԹՎ. :ՋԺԵ: (1466):

Մանր. Թերես :ԻԵ: (25), որը զրիչը սխալմամբ է անջատել:

1074. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոցածե, հարավային կողին կենյալային տեսարան, գանձում է նախորդների մաս. շրջանս կհերին 2 տող.

ԱՅԱԶԱՆԿԻՍԻ ՊԱՐՈՆԷԿԻՆՆԱԿՆԻՆՈՐԴԻԵԼԻԲԱՆՂԻՂՈՒԿՆԻՆ
 ՄԵԼԻԳՆԻԿԱՍԻՆՈՐԷԱՄԵԱՅԻՆԵՅԱԻԿՍԱՅՄԻԲԵՂԲԱՐՍՄԱՀՈՒՄԵՆՈՒՆԻԼՁՁԵ:

ԱՅՈՒ Է ԶԱՆԿԻՍՏ ՊԱՐՈՆԷԿԻՆՆԱԿՆԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԵԼԻԲ ԹԱՆԳՐԻԳՈՒԼԻՆ,
 ԹՈՒՆԻ ՄԵԼԻԲ ԳՈՒԿԱՍԻՆ, ՈՐ Ա: (30) ԱՄԵԱՅ ՓՈՒՆԵՑԱՒ Ի ՔՈՒ.

ԱՅՈՒ Ա: (2) ԵՂԲԱՐՈՒ ՈՒԼՈՒՎ, ՄԵՌԱՆ. ԹՎ. :ՁՁ: (1536):

1075. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոցածե, հարավային կողին կենյալային տեսարան, արևելյան ճակատին 6 տող.

ԹՎՁՂ
 ԱՅԱԶԱՆԳԻ
 ՍՏԵԼԻԲԵՎԱՆ
 ԴՈՒԿԻՆՈՒ ՈՐ
 ԻՄԵԼԻԲԱՆՂԻ
 ԻՂՈՒԼԻՆ

ԹՎ. :ՁԳ: (1541) ԱՅՈՒ Է ԶԱՆԿԻՍՏ ՄԵԼԻԲ
 ԱԻՎԱՆԻ ԳՆԻԿԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԳԻ ՄԵԼԻԲ
 ԹԱՆԳՐԻԳՈՒԼԻՆ:

Մանոր. Օվանդուկ անվան սկզբում ԱԻ վոխանակ
 Օ պատահում է հաճախ:

1076. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, օրորոցածե, մեծ, հյուսիսային կողին թամբած ձի, սանձից ըսնած մարդ, որի ձախ ձեռքին երկփողանի սրինգ է. առջևը կերակուրի սլնակ, հայ և երկու դավ ու մկրատ. աղա սաղ նվազող, գանձում է զերեկո մանասնից զեղի հյուսիս, առանձնակի, 150—200 միլ. արձանազրություն սկզբում է հարավային կողից և վերջանում հյուսիսայինում, 2 տող.

ԱՅԱԶԱՆԳՍՏԵԼԻԲԴԵԿԻՆՈՐԴԻԿԱՍԱՆԻՆԵՂԲԱՐՄԵԼԻԲԱՆՂԻՂՈՒԿՆԻՆ

ՈՐԵՆԱՆԱԵԱՅԻՆԵՅՈՒԹՅՈՒՄԵՆՈՂՍՈՒԲԱՆՄԻՆԱՐԹՁՁ:

ԱՅՈՒ Է ԶԱՆԿԻՍՏ ՄԵԼԻԲ ՊԵԿԻՆ, ՈՐԳԻ ԳՈՒԿԱՍ ԱՂԻՆ, ԵՂԲԱՐ ՄԵԼԻԲ
 ԹԱՆԳՐԻԳՈՒԼԻՆ. ՈՐ ԵՐԵՍՆԱՄԵԱՅ ՓՈՒՆԵՑՈ Ի ՔՈՒ., ԵԹՈՂ ՍՈՒԲ

ԱՆՄԵԻԹԱՐ. ԹՎ. :ՁՁ: (1457):

1077. ԽԱՉԲԱՐ, զեղաքանդակ, կանգնած է շարքի մեջ հարավից. քիվին, թևերի արանքներում և հարավային կողին 5 տող.

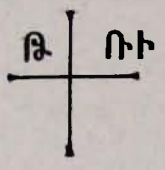
ԵՍՊԱՆ ՊՈՋԱՆԿԱԿՅԻՉԻՉ

ԹՎ | Ձ
 ————
 | ՂԹ
 ԳԱՉԱԼ
 ԱՂԻՆ

ԵՍ ՊԱՐՈՆ ՊԱՊԱՉԱՆՆԵ ԿԱՆԿԻ
 ԻՆԵՅԻ ՉԵԱՂՍՂԻ ԳԱԻՉԱԼ ԱՂԻՆ.
 ԹՎ. :ՁԳ: (1550):

1078. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, փեծ, հարավային կողին՝ թամբած ձի, որի սանձից ըոնեկ ։ պատանի, կենտրոնում ննջեցյալ, սրանց շուրջը 40 լար ունեցող քանոն, մկրատ, դաշույն, գինու գավ, հաց. գտնվում է նախորդների մոտ. արևելյան ճակատին տապանադիրը և արևմտյանին՝ թվա-

ԱՅՍԷՅՆ
ԳԻՍՏՂԱՍՌ
ՃԱԻՆՈՒԷ
ՈՐԴԻԲԱՃՆԱ
ԻՆԵՂԲԱԱՏԻ
ԲԷԿԻՆԱԱՄԱՅ
ԹԱԳԱՌԻՆՅՆԱ
ԳԱԻԲՍ

կանը. 9 տող.

ԱՅՍ է ՀԱՆԴԻՍՏ ՂԱՍՈՒՍՃԱՆԻՆ, ՈՐ ԷՄ
ՈՐԴԻ ԲԱԲԱՃԱՆԻՆ, ԵՂԲԱՐ ԱՏԻԲԷԿԻՆ :Ա:
ԱՍԱՑ | ԹԱԳԱՌՈՐԻՆ ՀԱՆԳԱՒ Ի ՔՍ |
ԹՎ. :ՌԻ: (1571):

Ծանոթ. Թագավոր գործ է ածված նորապսակի իմաստով:

1079. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, հարավային կողին ննջեցյալ, առջևը երկու գավ և հաց. գտնվում է նախորդների մոտ. արևելյան ճակատին 6 տող.

ԱՄԷՅԱԿ
ՍԼԷԲԴԱ
ՊԱՃԱՆԻՆՈ
ՐԴԻԲԲԱԿ
ՂՈՒԼԻՆԹՎՈ
ԻԷ

ԱՅՍ է ՀԱՆԿԻՍՅ ՄԷԼԻՔ ՊԱՊԱՃԱՆԻՆ. ՈՐԴԻ
ՄԷԼԻՔ ԹԱՆԿՐԻԼԻՆ. ԹՎ. :ՌԻԷ: (1578):

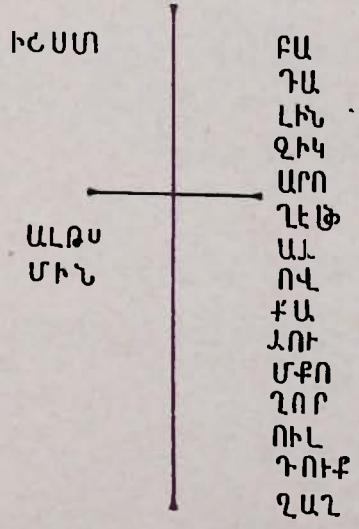
1080. **ԽԱՉՔԱՐԵՐ**, երեք հատ. գտնվում են գերեզմանատանից 150—200 մետր դեպի հյուսիս, առանձնակի, իրար կից. Ա. Հարավայինի քիվին և թևերի շուրջը 2 տող.

ԵՍ ԱՊՈՎՍ, ՂԱՉԱՐՍ ԿԱՆԿՆԵՅԸԱՔՅ ԽԱՉՍ
ԲԼԵԿԻ ՍՈՒԼԴԱՆԻՆ. ԹՎ. :ՌԺԹ: (1570):

1081. Բ. կենտրոնում կանգնածի ճակատը խիստ վնասված է, մնում է շրջանակներին.

..... ԼԱԼ
Խ * ԱՉՍԻՅ

Ծանոթ. Բացի ճակատի վնասվածքից մնացած մասերում էլ արձանագրությունն անորոշ է, բացի ԲԱԴԱԼ անունից, ըստ երևույթին ձախ շրջանակին հենց սկզբից չգրվելով՝ իմաստը մնացել է թերի:

1082. Գ. Հյուսիսայինի ասորին մասում 3 տող.

ԵՍԱՊՈՎՍԿԱՆ
ԿՆԻՑԻՍԻՒԱՆ
ԻԲԱՐԻՍԿՈՂԱԸ

ԵՍ ԱՊՈՎՍ ԿՍՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ՝ Ի ԲՍՐԵ-
ԽԱՅՍ ԿՈՂՍՄԿՑԻՆ ԻՄ

Մանթ. Այս հրեք խաչքարերն անշուշտ մի գերդաստանի են վերաբերում. սրանց մոտ է նաև № 8 տապանաքարը, Մելիքպէկ Աղբուղայանի տապանագրով, և, հավանական է, որ հենց նրա գերդաստանի անգամներն են այստեղ թաղված: Այս գեպքում Մելիք Թանդրի-ղուլի կրտսեր եղբոր, Մելիքբէկի գերդաստանի գերեզմանոցն է սա, առանձնացած:

1083. ԽԱԶՔԱՐ, հասարակ, քիվին և թևերի շուրջը 2 տող.

ԵՍԱ . . . ՍԿՆՑԻԻՉԱՆՆԻՆ

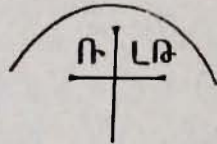

ԵՍ ՍՄԻՐԻՍ ԿԼԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ԱՄՂՈՒՅՍԻՆ ՄԱՐԴՈՒՄԻՆ՝ ԹՎ.
:ՈՒԹ: (1570):

Մանթ. Խիստ անարվեստ գրչութիւմը է, ՄԱՐԴՈՒՄԻՆ ենթադրական է:

1084. ԽԱԶՔԱՐ, հասարակ, քիվին և թևերի շուրջը 2 տող.

ԻՉՍԲԱԷԻՍԱՍԱՍՐԻՆԸ

ԽԱԶՍ ԲՍՐԷՆԱԻՍ ՄՄԱՍԻՐԻՆ.
ԹՎ. :ՌԼԹ: (1590):

Մանթ. Գրչութիւնն անարվեստ է. ՍԱՍԻՐ վերականգնումը ենթադրական է. հնարավոր է ԱՄԻՐ:

1085. ԽԱԶՔԱՐ, հասարակ, քիվին 3 տող.

ԻԱՆԲԱՐՈՒԷԷՂՈՒԿԱԴՄՐԸԻ
ԳԱԼՈՍՄՄԷԼԻԻԹՈՒԻ
ՄԱԼԻՍԱԲՍՈԷԱՆՈՂ

ԽԱԶՍ ԲՍՐԷՆԱԻՍ ՔԵՂՈՒՊԱԴԻՆ,
ՄԻՂԻՉԻՆ, ԳՅԱԼՈՒՍՏԻՆ, ՄԵԼԻ-
ՔԻՆ, ԽԱԹՈՒՆԻՆ

Մանթ. Գրչութիւնը խիստ անարվեստ:

1086. ԽԱԶՔԱՐ, հասարակ, քիվին 2 տող.

ԵՍԱՄԻՐԿԱՆԿԳԻՒՇՍԿԻԷ
ԹՈՒՐՎԱԴԻՆՉԷՄՍ

ԵՍ ԱՄԻՐ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹԻ
ԹՈՒՐՎԱԴԻՆ

Մանթ. Շարունակութիւն մեջ թերևս :Չէ: թվականը լինի:

1087. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, մեծ, հարավային կողին չորս պարողներ, ձեռքերին դավ ու հացեր, շրջանակներին 3 սող.

ԹՎ ՌՉԳ ԱՅՍԷՆԱՆԳ

ԻՍՏ ԱԿՈՒԲԵՆՈՐԻ ԲՆԵՐԵՊԱՅԻՆ ԲԵՏԻՈՒՆԸ

ՂԵՄԱՆՈՒԳ ԳՐԱՍՏՈՒՄ ԳՐԱՆՍԻՆԻ

ԹՎ. :ՌՉԳ: ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱԿՈ-
ԲԻՆ, ՈՐԴԻ ՍԵՎԵՐԵՍԱՅ ԻՐԻՑԻԱ.
ՄԵՌԱԻ ԵԹՈՂ ԱՆՄԽԻԹԱՐ ՍՈՒՔ
ԾՆՈՂԱՑՆ:

1088. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, մեծ. հարավային կողին հեծյալ, առջևը կանգնած սաղ նվաղող, ապա դավ և հաց ըռնած մարգ և մի պարող, սրանց արանքներում ջրաման, գինու գավ և երկփողանի սրինգ, գտնվում է եկեղեցու հյուսիսային կողմում, շրջանակներին.

ԱՅՍԷՆԱՆԳԻ ՍՏՏԵԼԲՈՒՄԻՆ ՈՐԴԻՏՐ

ԹՌՉԳ

ՂԿՍՍԵՎԿԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԷԼԲՈՒՄԻՆ,
ՈՐԴԻ ՏԷՐԻ ԳՐԻԳՈՐԻՆ. |ԹՎ.
:ՌՉԳ: (1624):

1089. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, տափակ. դանվում է եկեղեցու հյուսիսային կողմում, երեսին 9 սող.

ԱՅՍԷՆ
ԱՆԳԻՍ
ՏՊՉԱԼ
ՈՒԻՍ
ԹՌՉ
ԿՈՂԱԿ
ԻՑԻԻ
ՄԻՔԻ
ԿԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՊԶԱԼՈՒԻՍ,
ԿՈՂԱԿԻՑ ԹԻՄԻ ՔՐՕՊՍՎԻՆ.
ԹՎ. :ՌՉ: (1651):

1090. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, օրորոցաձև, հարավային կողին հեծյալ, աջ ձեռքին նիզակ, մյուսին՝ կեռ դաշույն, առջևում փախչող եղջերու. սրանցից ներքև երկ- լարանի սաղ նվաղող և գավ ըռնած մարգ. երկուսի արանքում քյամանչա դրած, իսկ առջևներում հացով ու պնակներով լիքը սեղան. արևելյան ճակատին ննջեցյալ. գտնվում է նախորդի մոտ. շրջանակներին սևուցիկ տառերով 3 սող.

ԽԱՐԱՄԲԵԻՍՍ

ՊԱՌՆԱԾԱՅԴՈՒՐԻՍՈՐԴԻ ԹԻՄԻՆ

ՊՁՄԿԻՄԵ

ԽԱՐԱՄ ԲԱՐԵՆՍՍՊԱՐՈՆ ԱՍՏՈՒԱ-
ԾԱՅԴՈՒՐԻՍ, ՈՐԴԻ ԹԻՄԻՆ |ԹՎ.
:ՌՉԾԱ: (1702):

1091. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, օրորոցաձև, գեղեցիկ քանդակներով, հարավային կողին ուտելիքներով լեցուն սեղանի շուրջը նվազող, երկու պարող և երկու հոգի էլ զավեր ու պնակներ բռնած մարդիկ, անկյունում գրված ըզմալար քանոն. հյուսիսային կողին խորաններ ու խոչեր, շրջանակներին 5 սող.

ՆԱՏԱՍԵՒԿՈՂԱԿԻՑՆԻՖԻՓԱԿՆԻԳԵՂԶԵՆ
 ԿԱՄԱԻՅԵՆՆԵՆ
 ՎԱՂԱՅՆՆԵՆ
 ՆԳՆԵՑԵ ԱԽՉՍԲԱԵԻՕՍՈՐԻԴՈՅԵՐ
 ՈՅԵՎԱԶԻՆԹՎԻՆՌԻՃԶ
 ԳՆԵՑԻՍԲ
 ԽՉՍԲԱԵԻՍ
 ՈՐԴՈՅԹՈՅ
 ԱԾԱՏՈՐԻՆ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՑ. ԵՍ ՇԱՀ|ՆԱՏԱՐՍ ԵՒ ԿՈՂԱԿԻՑՆ ԻՄ ԻՓԱԿՆ Ի ԳԵՂԶԵՆ|
 ՎԱՂԱՔՆՈՑ՝ ԿԱ|ՆԳՆԵՑԱՔ ՍԲ ԽԱՂՉՍ ԲԱՐԵԽՕՍ ՈՐԴՈՑ ՄԵՐ|ՈՑ
 ԷՎԱԶԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԺ: (1661): ԽԱԶՍ:

Ծանոթ. Վերջին բառը գրված է արևելյան ճակատին, խոչի թևերի արանքներում:

1092. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, օրորոցաձև, հարավային կողին մեծ սեղան՝ լեցուն ուտելիքներով և հացերով, պնակի մեջ ձկներ, շուրջը նվազող երկյարանի սազ, երեք հոգի պարողներ և գինու մեծ գավ. հյուսիսային կողին խորաններ ու խոչեր. շրջանակներին արձանազուլթյուն. գտնվում է եկեղեցուց արևմուտք, մոտ 150 - 200 մետր նախորդի մոտ.

ԳՆԵՑԻՍԲ
 ԽՉՍԲԱԵԻՍ
 ՈՐԴՈՅԹՈՅ
 ԱԾԱՏՈՐԻՆ
 Բ Վ Ի Ն ՌՃԺԳ

ԿԱՄԱԻՆԱՑ. ԵՍ ՄԷՀ|ՐԱՊՍ ՈՐԴԻ ԽԱԻՇՆԱՏԱՐԻՆ, ԳԵՂԶԵՆ Վ|ԱՂԱՔՆՈՑ
 ԿԱՆ|ԳՆԵՑԻ ՍԲ| ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽՕՍ| ՈՐԴՈՑ ԻՄՈՑ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՐԻՆ:
 ԹՎ. :ՌՃԺԳ: (1664):

1093. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, տափակ, հինգ հատ, իրար կից, գտնվում են գերեզմանատան հյուսիսային մասում. ըզմորն էլ մեծ և երկաստիճան.
 Ա. Երեսին 2 սող.

ԵՍՄՈՒՍԱՀԻՊՍՀԱՆԳՈՒՑԻՏԱՊԱՆՍՄԱԻՐՆԻՄՈՅԿԵԿԻՆԻՆ
 Բ: ՌՃԺԲ
 ԵՍ ՄՈՒՍԱՀԻՊՍ ՀԱՆԳՈՒՑԻ ՏԱՊԱՆՍ ՄԱԻՐՆ ԻՄՈՑ ՊԵԿԻՆԻՆ.
 ԹՎ. :ՌՃԺԲ: (1670):

1094. Բ. ԵՐԵՍԻՆ 5 սող.

ԱՅՍԷՀԱ
ԳԻՏՏԵԼԲՈ
ԻՏԻՆՈՐԴԻՏ
ՈՒԱՀԻԲԻՆ
ԹՎՈՇԻ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԵԼՔՈՒՄԻՆ, ՈՐԳԻ
ՄՈՒՍԱՀԻԲԻՆ. ԹՎ. : ԽՃԻ: (1671):

1095. Գ. ԵՐԵՍԻՆ 8 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆ
ԳԻՍՂՍՈՒՄ
ԱՀԻԲԻՆՈՐ
ԴԻԷԻԱՆԻ
ՆԳԵՂՉԷ
ՆՎԱՂԱԹ
ՆՈՅԹՈՇ
ԼԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄՈՒՍԱՀԻԲԻՆ, ՈՐԳԻ
ԷԽԱՆԻՆ. ԴԵՂՁԷՆ. ՎԱՂԱԹՆՈՅ.
ԹՎ. : ՌՃԼԷ: (1688):

1096. Դ. ԵՐԵՍԻՆ 6 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆՍ
ԻՍՂԷԻԱՆԻ
ՆՈՐԴԻՏՈ
ԻՍԱ. ԻԲԻ
Ն
ԹՈ. . . .

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ԷԽԱՆԻՆ ՈՐԳԻ ՄՈՒՍԱՀԻՆ-
ԲԻՆ. ԹՎ. : ԼԷ. . . .

Ծանոթ. Թվականի տասնավորն ու միավորը
շարդված են, բայց ժամանակով մոտ պետք է լինեն
նախորդներին:

1097. Ե. ԵՐԵՍԻ ԶՈՐՍ ԿՈՂՄԻ ՇՐԹՈՒՆՔՆԵՐԻՆ. 4 սող.

ԱՍՏԵԻՇԻՆԵԼՏԱՆԱՆԳԱԻԳԵՐԱՆԻԳԼԻՈՆԵԻՔՈՒ
ԱՅՍԷՀԱՆՍ
ԱԿ ԳՅՇՆԳԿՎԻՄՅՈՏԺԿԻԳՎԵՍՂՎԵՄՂՎՍԵՍ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՊԼԱՅՐՈՆ ԼԱԼԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԵԼԻՔ ՏԱԹԼՈՒԻՆ,
ԳԵՂՁԷՆ ԳՈՐԼԵՍՈՅ. ԵԿԵԱՂ ԱՍՏ ԵՒ ՇԻՆԵԼ ՏԱՆ՝ ԱՆԳԱԻ
ԳԵՐԱՆ Ի ԳԼԽՈՆ ԵՒ ՄԵՌԱԻ:

Ծանոթ. ժամանակով մոտ պետք է լինի նախորդներին, որովհետև գտնվում է Ա-ի և
Բ-ի արանքներում:

Այս տապանագիրն առանձին հետաքրքրություն է ներկայացնում այն բանով, որ հայրե-
նակցության հասկացողության երևույթ է դեռևս այն ժամանակ: Օտար մարդը թաղվել է
Մուսահիրի ընտանեկան գերեզմանների շարքում լող այն պատճառով, որ նույնպես եկվոր է
և այն էլ նույն Զանգեզուրից: Գորիսն ու Վաղարշապատը իրար մոտ են Զանգեզուրում:

1098. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տախակ, Կրեմլի չորս կողմի շրջանակներին 4 տող.

ՌԻԻԱՆԻՆՈՐԴԶԱԼԵՎԱՂԱԹՆՌԵԿՕՏԵՂՍ

ՅԱԷ ՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՂԵԳՂԱ

ԻՂՎԾՎԻՍ ՈԺՎՕԵՂՈՆԵՂՎԻԿՂԶՍ

ՅԱԼԵՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՌԻԻԱՆԻՆ, ՈՐԴԻ ԶԱՂԱԼԻՆ. ՎԱՂԱԹՆՈՒ ԵԿՕ
ՏԵՂՍՂ ԿԱՄԵՐ ԳՆԱԼՂ ՏԵՂՆ ԻԻՐ ՀԱՆԳՍ Ի ՔՍ. ԹՎ. :ՌՃԻԷ: (1678):

Ծանոթ. Սրա աջ ու ձախ կողմերին նման տապանաքարեր են, բայց անարձանագիր: Գտնվում են գերեզմանատան հյուսիսային մասում:

1099. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տախակ, գտնվում է գերեզմանատան հյուսիսային մասում, Կրեմլին 7 տող.

ԱՅՍԷՀԱԳ
ԻՍՏՅԱՏԻՆ
ԻՍՈՐԴԻՊԱ
ՂԻՆԹՌ
ՃԻԴ
ԹՈՌՆՎԵՐԱՊ
ԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՅԱՏԻՆՂԻՍ, ՈՐԴԻ ՊԱՂԻՆ,
ԹՈՌՆ ՎԻՐԱՊՂԻՆ, ԹՎ. :ՌՃԽԴ: (1695):

1100. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, օրորոցածև, հարավային կողմին երկու հեծյալներ, մեկը կանգնած է ձիու վրա և պարում է (հավանաբար կին), մյուսը նստած և հրացանակիր, ներքևում իս երկու մարդ, ձեռքերին ծաղիկ և գավ ու հաց. արանքներում՝ հրացան և դաշույն. շրջանակներին 3 տող.

ՍԲԽԱՅՈՒՄԲԱԵԽՈՂ

ՆՎԾՎԻՍՂՎԻԿՂԶՍ

ՍԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽՈՍՂ ԿԱՐՃԱՅՀԱՍՍԿ
ԹԱՍԱԼԻՍ, ՈՐԴԻ ՊԱԻՂՈՍՂ ԳՂՍԽ-
ՎԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽԷ: (1699):

1101. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տախակ, Կրեմլին 6 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏՅԵՂԻՍ
ԲԻՍԿՈՂԱԿ
ԻՅՏՐԱԲԵՏԻ
Ն
ԹՎ ՌՃԾ

ԱՅՈՂ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՀԵՂԻՆԱՂԻՍ, ԿՈՂԱԿԻՅ
ՏՐ ԱԻԵՏԻՆՂ ԹՎ. :ՌՃԾ: (1701):

անվանում են Իշխանագյուղ, հարավային եզրին գտնվող հասարակ մասուսը՝ Իշխանավանք, իսկ նրա մեծ տապանաքարը՝ Իշխանի գերեզմանը:

Գոթ ավանը հնում կարևոր հանգույց էր Արարատյան դաշտից դեպի Արցախ և Պարտավ տանող ճանապարհներին: Դրանցից մեկը Գոթալքի վրայով հասնում էր լճին ու նրա հարավային ափերով հասնում մինչև Գոթ: Երկու ճանապարհն էլ այստեղ էին միանում, որոնք Արարատյան դաշտից գալիս էին Վալոց ձորի վրայով: Դրանցից մեկը, որը դիտավորն էր, Արփա գետի ու նրա վտակ Եղեգիսի ձորով բարձրանում էր ու Սելիմի լեռնանցքով իջնում Սեանի ավազանը: Հնում այդ ճանապարհը Վերին Ղարանլուխի վրայով հասնում էր Իշխանազյուղ և Գոթ, իսկ այժմ իջնում է Մարաունի դուզը: Վալոց ձորից մի այլ ճանապարհ Արենի (Արփա) գյուղի մոտ մտնում էր Ձիվա գետակի հունը, այդ գյուղի մոտերքում իր մեջ առնում Վեղիի շրջանից Վալոց ձոր տանող ճանապարհը և, բարձրանալով վեր, Դիդ վանք կոչվող ավերակների մոտ (ուր կա եկեղեցու և հավանաբար կարավանատան ավերակ) հատում լեռնաշղթան և Աբղասարի ստորոտներով ու Նորագյուղի վրայով հասնում Գոթ: Այս վերջին ճանապարհը՝ դատելով շուրջը սփռված ավերակների և ճանապարհի հետ կապված հուշարձանների բնույթից, հավանաբար հնագույնն է: Այդ պատճառով էլ անսպասելի չէ, որ Գոթ գյուղի հուշարձանների մեջ մեղ հաջողվեց գտնել մի որմնախաչ, որի արձանագրության մեջ ոմն Սարգիս, հավանաբար կենտրոնական իշխանության պաշտոնյա, հայտնում է, որ Գազիկ Բաղրատունու օրոք, հավանաբար և կարգադրության, Գոթ գյուղում շինել է երկու փնդուկ-պանդուկ-իջևան: Անցյալ դարի վերջի նկարագրող հեղինակները գյուղի և շրջակայքի ավերակների մեջ հիշատակում են 7 եկեղեցիների ավերակներ:

Մեր ժողովածուում գետնից արձանագրություններ ունեցող հուշարձանները կարելի է բաժանել հետևյալ խմբերի.

Ա. Կոթա ս. Աստվածածին կամ Կոթավանք: Շինված է գյուղի արևմտյան քարափի գլխի հարթության վրա. այն կառուցել է Դեգարքունիքի տեր Գրիգոր Սուփան II-ը, Վասակի և Մարիամ Բագրատունու որդին՝ IX դարի վերջին տարիներին: Հուշարձանը շինված է այդ շրջանի Գեղարքունիքում կառուցվածների նման՝ հիմնականում կոփածո քարերով. եռաբսիդ և զրմբեթավոր շենք է եղել՝ չորս անկյուններում խորաններով, մուտքերն՝ արևմուտքից և հարավից ունեցել են պարսպափակ բակ, որը կառուցված է, ըստ արձանագրության (Ձ1106), դեռևս եկեղեցուց առաջ: Այդ վաստն ապացույց է, որ Սուփանի կառուցումից առաջ էլ այնտեղ հուշարձան է եղել: Բակում մնամ են խոցերի և այլ շենքերի ավերակներ: Ս. Աստվածածնի գմբեթը, պատերի վերին մասերը փլած են: Շենքի վրա եղել է ընդարձակ շինարարական արձանագրություն, որը բարեբախտաբար մեղ է հասել Ստ. Օրբելյանի միջոցով: Սմբատյանցը այդ արձանագրության 10 քար է հավաքել շրջապատից. այժմ դրանք էլ չկան: Արձանագրությունը փորված է եղել պատերի վերին մասերում և գոտիաձև գրկել է մեկից ավելի պատերը՝ ըստ ժամանակի սովորության:

Բ. Գերեզմանատուն. տարածվում է ս. Աստվածածնի շուրջը, ընդարձակ տարածության վրա. այստեղ կան արձանագրված բազմաթիվ գեղաքանդակ խաչքարեր և տապանաքարեր. հնագույն թվականն է XI դարի սկիզբը (Ձ1114):

Գ. Հարավային գերեզմանատուն. գտնվում է գյուղի հարավ-արևմտյան եզրի քարափի գլխի հարթության վրա: Այստեղ կան գեղաքանդակ և մեծ խաչքարեր, ինչպես և մեծ ու տափակ տապանաքարեր, առանց արձանագրության, բայց X—XI դարերի քանդակներով: Նոր մասում ևս շատ խաչքարեր և տապանաքարեր կան, որոնք ունեն արձանագրություններ, իսկ արևմտյան եզրին կա մի կիսավեր մասուս, որի մոտ կանգնած է հյուսն Հովհաննեսի խաչքարը՝ 1307 թ. (Ձ1187):

Դ. գյուղամիջում և շրջակայքում ցրված հուշարձաններ: Մրանք կազմում են խմբական և առանձնակի հետևյալ հուշարձանները: I. Գյուղի արևելյան մասում, խճուղու եզրին, մի պարտեզի մեջ՝ հյն դեբեդմախ տան միացորդներ, որտեղ կանգնած են Յ—Է շատ մեծ խաչքարեր՝ IX—X դարերի պարզ դարձերով, որոնցից միայն մեկի թիկունքին կա շատ երեսանց գրված արձանագրության մնացորդ (Ձ1198): Նայն տեղում կան գետնի մեջ թաղված տափակ տապանաքարեր՝ նախորդներին ժամանակակից, ապա նաև մի քանի հատ, օրորոցա-

ձև տապանաքարեր, որոնցից մեկի վրա՝ կենցաղային տեսարան և աջից ձախ գրված խիստ
 եղծված արձանագրութիւնն. վերջիններս վերաբերում են արդեն XVI—XVII դարերին:
 II. Այս դերեղմանատնից դեպի հարավ, գլուղի եղբին կա մի հասարակ մատուռ, որի մեջ կանգ-
 նած է սքանչելի քանդակներով մեծ որմնափակ խաչքար, որը տեղացիների կողմից կոչ-
 վում է «Ամենափրկիչ», իր արվեստով հար և նման Վալոց ձորի, հատկապես Եղեգիս ավա-
 նի XIII դարի հուշարձաններին: Մատուռի շուրջը կան նաև հասարակ տապանաքարեր:
 III. Գլուղամիջի երկաթե կամուրջի մոտ, դեռի ձախ ափին մնում են հին շենքերի և եկեղեցու
 մնացորդներ ու տապանաքարեր: Այստեղ կան նաև քարե դազաղի, ցածր և երկթեք մի կափա-
 րիչ ու մի հասարակ խաչքար՝ 1222 թ. արձանագրութեամբ (№1199): IV. Գլուղի հարավ-արև-
 մուտան մատում, քարափի լանջին, կանգնած է մեծ և գեղաքանդակ խաչքար՝ 1245 թ. ար-
 ձանագրութեամբ (№1200): V. Իշխանագլուղի հարավային եղբին, քարափի տակ Իշխանա-
 վանք կոչված մի հասարակ եկեղեցի կա, որի մեջ գրված մեծ դերեղմանաքարի վրա պարոն
 Արղոթի անթվական արձանագրութիւնն է (№1201): VI. Գլուղամիջի ոչ շատ հին Գրիգոր
 Լուսավորիչ եկեղեցին է, որի մուտքի կողին ազուցված խաչքարի վրա եղել է արձանագրու-
 թիւն՝ Հովհաննես քահանայի անունով, մենք չենք գտել տեղում (№ 1202):

**1106. ԿՈՅՍ Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ շինարարական արձանագրութիւնն ըստ
 Սա. Օրբելյանի.**

Ինձ Սուլիանայ յիշատակարան հաստատեսպ հոգևոր ի Քրիստոս ի փառաբանութիւնս
 Կոթայ՝ ի կացուածի իմաց նախնեացն, գոր նախնեացն զայս պարսպապակ Երչա-
 պատեալ Էիկ ըստմաժախ գաւնաւց յալով աբխասութեամբ: Յեւ այսր ապա իմաց
 նախնեացն խորհրդակցեալ կամուփն Ասուծոյ շինեցի սուր Տեսուն և յարկ
 Ասուծոյն Յակոբայ ամուանակոչութեամբ Սրբուհոյ Տիրամօր Ասուածածնիկն,
 վիմասուց, կոտիածոյ փարամբ. և ի տմու սենեակս ուր ի վերոյ և ի ներոյ. և
 ապա ի սմիկն սուրբ փառաւանքս կարգեցի փահաւանս և գարդարեցի. զԱսուած-
 ածնի փահանայքն նախնեաց իմաց և այլ սպասաւորս բազումս ազատ արարի
 յարժուական ծանուութեմ և ի բեկարէ. և սահմանեցի հողս և ջուրս. և ետու
 միոյ փահանայի յիսուն դրամ ի սարւոջն. որ լինի հնգեցիկս. և սահմանեցի
 չորիցս փառաւանքս և սաղմոս գնելութեան կանոնն և զաւուաւանքս սաղ-
 մոսն, զի որչափ ես եմ ի մարմնի, յալագս կեցացս յաջողման լիցի, և յեւ
 վախնանի կեցացս մեղուցեալ հոգւոյ իմոյ կատարեմ: Եւ յամենայն ամի իւրա-
 փանչիւր ոք ի փահանայիցս չորիցս փառաւանքս առնիցեն վասն իմ: Եւ արդ՝
 եթէ ոք ձեռնարկէ յայս և յափեսակել ջանայ գիմ հագեցասուր հողս և զայլ
 ընծայող ի փահանայիցս. և կամ զփահանայ ի չար ընկեմու գոր ազատեցի ես
 ամենայն ուրեք, կամ ի գարմից իմաց կամ ի ժառանգաւորաց կամ յայ-
 աւագաց գկնի մեր, այնպիսոյն բարձրի անունն յերկրէ և յիշատակն, և դասա-
 պարեալ և ամառալից եղիցի յանեղ հրապարակին Քրիստոսի, և մեղաց իմաց
 համարս սայցեն յաւուրն դաստատանի. և ժառանգեցեն գիւրն անեթջ և զսան-
 ջանսն յալիսենական: Եւ եթէ փահանայիք երբէք ստուգանիցէք և մուացումն
 առնիցէք կարգեալ շարադրութեանց և կամ ծուրանայ յեղեալ փառաւանքսոյ,
 Տէր Ասուած դասապարեալէ գնեց զաւակաւ և զարմիւք. և բաժին ձեր ըստ
 սիրտոյան փահանայիցն լիցի:

Մանոր. Այս նշանավոր արձանագրութիւնը գրված է եղել հավանաբար շենքի պատերի
 վերին մասերում, զոտիածե. այժմ դրա ոչ մի բեկորը տեղում չկա, ոչ պատերի վրա և ոչ
 էլ թափված քարերի մեջ:

Մ. Սմբատյանցն, իր ժամանակ, թափված քարերի մեջ գտել է 10 հատ, որոնց վրա կղել են անտարակույս ալո արձանագրութեան մասերը և արտագրել է զրանց վրա պահպանված հետևյալ անկապ բառերը.

Ի Բաղաբագիւլս Կոթայ. գանձուց. տուն Տեառն. Աստուածածին. Երնեցի. սենեակս :Ռ. գարմից. զԱրեւնաբանայ. յարեւնական. Բառասունս. յերկրէ. յարկն. աբխասութեան. յիւսակ. սալմոս.

Հրատ. Ստ. Օրբելյան, 177—178, Ալիշան, 55—56: Սմբատյանց, 534: Շահխաթունյանց, Բ, 243—244.

1107. Ս. ԱԾԱԾԻՆ, արևելյան պատի հյուսիսային մասում, իորըի մոտ, որաի ստորին մասում տղուցված, բայց արդեն խախտված, դեղին դույնի երեսպատման մի քարի վրա 2 տող.

..... ԻՆԻՆՆՍԱԼ.....
ՈՉ ԱՐՄԻՑ.....

Ծանոթ. Բոլոր կողմերից թերի այս բեկորը հավանաբար շինարարական նախորդ մեծ արձանագրութեան մասերից է, իր ներկա տեղում աղուցված հետագա նորոգումների ժամանակ: Այս ենթադրութեանը հիմք կարող են ծառայել կողքի քարերի հետ անհարկը դույնը և մանավանդ դրչութեան հնազույն ձևն ու տառերի մեծությունը, որպիսին դրվում էր միայն բարձր տեղերի համար:

1108. Ա. ԱԾԱԾԻՆ, հյուսիսային պատի տակ ընկած սալանման քարի մի բեկոր, աջ կողմից կտարված, վրան 5 տող.

+	Ն:Կ:Բ:ԵՍՅԵՎԱՍ.....	:ՆԿԲ: (1013) ԵՍ ՅԵՎԱՄԵՆԻՍ . . .
	ԵՂԲԱՐԲԵԻ ԱՆՈԳԻ.....	ԵՂԲԱՅՐ ԵԻ . . [Ա.ԻԳՆՈՒ]—
	ԹԵԱՆԱՎԿԱՆԿԵԳ.....	ԹԵԱՆ ԱՅ. ԿԱՆԿԼՆԵՑՄԱՔ ՍԲ. ՆՍ.
	ՂԱԼՍՎԱՍԵԻՄԵՂ.....	ՇԱՆՍ ՎԱՍՆ ԻՄ ՄԵՂՈՒՑԵԱԼ ՀԴ-
	ՈԳՈՅՍԳՐԿ	ՈԳՈՅՍ

Ծանոթ. Ստորին մասում ազատ անդ կա, բայց չի շարունակված:

1109. Ս. ԱԾԱԾԻՆ, հյուսիս-արևելյան ավանդատան մուտքի դիսին բարավորի փոխարեն դրված հնադույն խաչքարի վերից-վար կիսված մաս, երեսով ներքև, վրան թերի 5 տող.

+	ԿԱՄԵՑԱԲԸՆԿՆՄԵԼ.....	ԿԱՄԵՑՍԻ ԸՆԿՂՄԵԼ . . .
	ՍԻՆԵԻ ՉԱԲՐՈՒԹԵԱՄԲԼ.....	. . . ԵԻ ՉԱԲՐՈՒԹԵԱՄԲ [Ա.ԾԱԾԻ-
	ՆԻՍԵԻ ՍՐԲՈՅՆ ԳԵՈԳ.....	ՆԻՍ ԵԻ ՍՐԲՈՅՆ ԳԵՈՐՄԱ] . . .
	ԵՍՎԱՏԱՆԻԿ ԱՌԱ.....	ԵՍ ՎԱՏԱՆԻԿ ԾԱՌԱՄԱՅ ԱՅ. ԿԴ-
	ԱԳԳՆԵՑԻ ՉՍՈՒՐԲՆ.....	ԱՆԳՆԵՑԻ ՉՍՈՒՐԲ ՆՄԱՆՍՍ] . . . :

Ծանոթ. Համարում ենք տեղադրված հենց շինության ժամանակ: Սաչքարի քանդակների և դրչութեան ոճը IX դարի է:

1110. Ս. ԱԾԱԾԻՆ, հարավ-արևելյան տվանդատան մուսաքի զլիին բարս-վարի վոխարեն զրված հնազույն խաչքար, երեսով արևելք (տվանդատան ներքո), թևերի շուրջը 7 տող.

ՍՈՒՐԲ	ՆԱՆ
ՎԱՐԴ	ԱՏ
Ն	ԱԿ
	ՔԻ

ՍՈՒՐԲ | ՎԱՐԴԱՐՆ | ՆԱԼԱՏԱԿ | ՔԻ:

Մանոթ. Այս խաչքարը ես IX դարի է և ազուցված ներկա տեղում, շինության ժամանակ:

1111. Ս. ԱԾԱԾԻՆ, արևելյան պատի ստորին մասում, արաաքուստ, երես-պատման երկու քարի վրա անարվեստ տառերով 14 տող.

Թ ՆԻԴՆԱՆԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՆՆԻՍԻՆ ԻՆԵՆԻՍ
 ՆՈՒՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԵՍԵՆԻՍ
 ԶԱՅՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ
 ԱՅԻՍԻՆ ԴԵՍԻՍ

ԹՎ. : ԶԻԳ: 1275 ՅԱՇԽԱՐԶԱՅԿԱՆՈՒԹԵ.
 ԱՊԱՂԱ ՂԱՅԻՆ ԵՒ ԽԱՐԻՆՈՒՆ, ՊԱ-
 ՐՈՆ ՏԱՐԱՅԻՆ, ԵՍ ԶՈՒԲԵԿԱ ԶԱՅՍ
 ԹՈՂԻ ԳԵՄԵԹԱՐԱՅ ԶԱԿՆ, ՇԳՈՉՆ, Զ-
 ՄՇԱԿՆ, ԳՈՐԾԻՔՆ. : Ժ: | ԳՐԻԻ ԶԱՑ Ի
 ԳԵՂԱ. : Ա: ԵԶ: | Ա: ԿՈՎ, ԻՄ ԳԼՈՒՆ. ԱՅԼ,
 Ի ԳԵՂԱ. ՈՎ, ԶԱՅՍ ԽԱՓԱՆԵ: ՅԺԲ:
 ՆԶՐՈՎԱԾ Է:

Մանոթ. Վերջին չորս ատղերը այլ գրչու-թյամբ են: Չենք հասկանում ՇԳՈՉՆ բառը: ԻՄ ԳԼՈՒՆ դարձվածքը նշանակում է ԻՄ ԳԼՈՒՆ, այսինքն իմ նախածոնությամբ կամ առանց վերադաս իշխանների հետ համաձայնեցնելու:

Հրատ. Սմբատյանց, 533, Լալայան, XV 144—145, երկուսի մոտ էլ թերի և աղավաղված. վերջինիս մոտ տեղադրությունը սխալ է Լալայանց 214

1112. Ս. ԱԾԱԾԻՆ, բեմի կորուստի հարավային անկյունում նորոգումների ժամանակ ազուցված մի քարի երկու երեսներին, անարվեստ տառերով 8 տող.

Ա Ժ Լ Բ Կ Ա Ո Ր Դ Ի Կ Ա Ս
 Ի Ս Ո Ղ Ի Ա Ն Ս Ի Հ Ա Գ Ս Ս
 Տ Ա Ի Ր Ի Մ Ո Գ Ե Ո Գ Ս Ո Յ Ա Ղ
 Ա Ի Թ

Ե Ս Ք . . . ՈՐԳԻ ԿԱՆԳԵՑԻՆ ԶԽԱՉՍ Ի
 ՈՐԵ ՀԱՆԻԳՍՏԻՆ | ՀԱԻՐ ԻՄՈ ԳԵՂԱՐԳԱՌՅ
 ՍԿՈ ՅԱՂԱԽԹՍ ՅԻՇԵՑԵՔԻ
 ՊՈ մյուս երեսին
 ԲՍ ԵՍ ԲՈՐԷՂԻՍԿՈՊՈՍ

1113. Ս. ԱԾԱԾԻՆ, բեմի կամարի վերի մասում ազուցված մի քարի վրա անավարտ զրչությամբ, 6 տող.

Է Ի Ս Մ Լ Վ
 Յ Ե Ս Ն
 Ո Ր Չ Ի Ս
 Յ Ո Ղ Ն Ո Յ

Մանոթ. Լրիվ իմաստ չի ստացվում:
 Լալայանց 215

1114. ԽԱԶԳԱՐ, հետգսւյն, ընկած է ս. Ածածնի հյուսիսային պատի տակ. ներքևի մասում 4 տող.

ՍՇՆԸԸՇՇՇՇՇՇՇՇ
 ՍՇՆԻԵԳԻԲԿԸԸԸՆԸ
 ԿԳՎԳԿՎԱՐԵԸՆ
 ՆԸԸԸԸԸԸԸԸԸԸԸԸԸ

ՅԱՆՈՒՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՐԳԻՍ ՇԻՆԵՑԻ :Բ: ՓՆԴՈՒԿ, ԳԱԳԿՍ.
 ԱՐԵՒՈՒՅՆ ԵՒ ԻՄ ՄԵՂԱՑ...

Մանր. Արձանագրության թվականը որոշվում է մոտավորապես ԳԱԳԻԿ անվան հիշատակմամբ, որը Գաղիկ I Բագրատունին է հավանաբար, 990-1020 թթ.: Ըստ երևույթին ապուցված է եղել պատի մեջ նախապես, հենց փնդակի

Լուսակ. 216

1115. ԽԱԶԳԱՐ, դեղաքանդակ, կանգնած է եկեղեցու արևելքում, ղերեղ-մանատան մեջ. հյուսիսային կողին 6 տող.

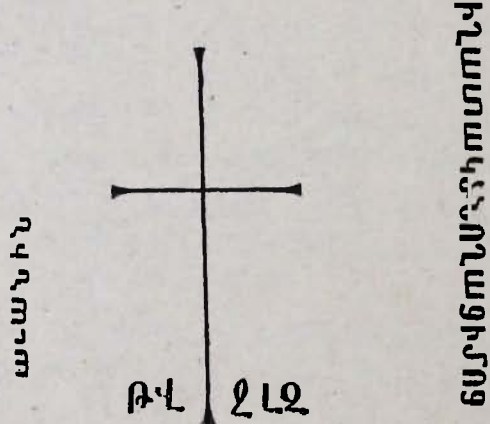
ԻԹԻ Հ

ՈԶԳԵՐ
 ԳԵՐԻԿԱՆ
 ՈՐԴԻՍԱ
 ՐԳՍԻԷ
 ՍԲԸՂՍ

Ի ԹԻ. ՀԱՅՈՑ | :ՈԺ: (1161) ԳԵՐ | ԳԵ-
 ՐԻԿԱՆ | ՈՐԴԻ ՍԱ | ՐԳՍԻԷ | ՍԲ. ՆՇԱՆՅՍ

Մանր. Գերեղերի անունը հավանաբար Գրիգորի անվան տարբերակն է:

1116. ԽԱԶԳԱՐ, գտնվում է զերեզմանատան արևելյան մասում. քիվին և ԵՍԹԱՏԻՐՍԿԱԿՆԵԳԻՂԻԱ. շրջանակներին 4 տող.

ԵՍ ԹԱՀԻՐՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱԳՍՍՍ |
 ԻՇԱՏԱԿ ԾՆՈՂԱՑ ԻՄՈՑ | ԱԻԱՆԻՆ. |
 ԹՎ. :ՋԼԶ: (1487):

1117. ԽԱԶՔԱՐ, գանձում է եկեղեցու հարավում. թեերի շարջը միայն թվականը, 2 տող.

Թ Վ
 Զ ԼԶ

ԹՎ. :ՉԼԶ: (1487):

1118. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, գանձում է գերեզմանատան արևելյան մասում, քիվի տակ և ճակատի մանր իրաչերի արանքներում 3 տող.

ՍԲԻԱԶԲՐԷԻՍԱՆԴԿ
 ԲԱՀԱՅԻՍ
 ԹՎ ԶԾԵ

ՄԲ. ԽԱԶՈ ԲԱՅՐԷԽԱՎԱՅՈՍ ԱՆԳԱՅԻ
 ԲԱՀԱՆԱՅԻՍ. ԹՎ. :ՉԾԵ: (1508):

1119. ԽԱԶՔԱՐ, գանձում է գերեզմանատան արևելյան մասում. քիվին և ԱՆԵՐԻ շուրջը 3 տող.

ԱԾՈՂՐՄԻԳՈՒԼՇԱՐԻՆ

Թ Վ
 Զ ԿԴ

ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԳՈՒԼՇԱՐԻՆ:
 ԹՎ. :ՉԿԴ: (1515):

1120. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ. գանձում են եկեղեցու հյուսիսում՝ իրար կից. հյուսիսայինի քիվին և ներքևում 3 տող.

ԵՍԱԹԵՍՎԴԴԿԻՆՅԱՅԻԶ ԽԶ

+

ՀԳՅ ՓԵԻՎԵՆԱՄԶ ԻՄԻՆ
 ՅԻՆԵՑԵԻԻ ԲՍ ԹՎ ԶԿԶ

ԵՍ ՄԱԹԵՍՍ ՎԱՐԳԱՊԵՏ ԿԱՆԿՆԵՅԻ
 ԶԽԱԶՍ | ՀՈԳՈՑ ՓՐԿՈՒԹԻ ՀԱԻՐՆ ԻՄ
 ԶՀԱՆՇԻՆ | ՅԻՇԵՑԵՔ Ի ԲՍ. ԹՎ. ԶԿԶ:
 (1517):

Հրատ. Սմբատյանց, 535, Լալայան, XVIII, 145, Լատակ. 217.

1121. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ԽՈՐԱՆԻ ՎԵՐԻՆ ԱՆԿՑՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՆԵՐՔԵՎՈՒՄ, 5 տող.

ԹՎ ԶԿԶ

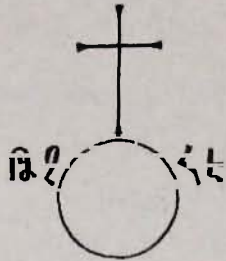
ԵՍ ՄԱՍ ՎԴԵԻԵՄԻԼԵ ՎԻՇԱՅ
 ԿԱՅԱԲ ԶԽԱԶՄԱԵԽԱՄԵԶԱՐԻՍ
 Ե ԻՄԱԵ ՄՈՅ ԿԱՄԻՆՍԱՆԹ ՀՈ

ԹՎ. :ՉԿԶ: (1524). ԵՍ ՄԱԹԵՍՍ
 ՎԱՐԳԱՊԵՏ ԵՒ ԵՂՐԱՐ ԻՄ
 ԵՂԻՇԱՅ | ԿԱՆԿՆԵՅԱՔ ԶԽԱԶՍ
 ԲԱՐԵԽԱՒԱՅՍ ՄԵՁ ԱՌ ԲՍ. ԵՒ
 ՄԱԻՐ ԻՄՈՑ ԿԱՏԱՐԻՆ. ԱՂԱԻԹԱՅ
 ՅԻՇԵՑԵՔ:

Լատակ. 218

1122. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է դերեղմանաասան արևելյան մասում. բիվին և ներքևի գնդի շուրջը 2 սող.

ԽԲԶԲԱԷԻՕՍԷ ՂԱԶԱԻՆ Ա ԶԿԷ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՈ Է ՂԱԶԱՐԻՆ.

ԹՎ. :ՋԷ: (1528): ԹՎ. :ՋԷ:

Ծանոթ. Թվականը գրված է երկու անգամ. խաչքարի ստորին մասում եղել է մեկ սող ես, սակայն այժմ բոլորովին եղծված է:

1123. ԽԱԶԳԱՐԵՐ, չորս հատ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած են մի շարքի, դերեղմանաասան կենտրոնական մասում.

Ա. ԲԻՎԻՆ ԵՒ ԱԶ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ԱՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ 2 սող.

ԵՍԲԱՍԵՂԱԿԱՆԵՅԻԶՍՓԿՈԹ ՀՈՊՄ

ԵՍ ԲԱՐՍԵՂՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ

ԽԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹԻ ՀՈԳՈՅ

ԻՄ. ԹՎ. :ՋԶ: (1531):

ԱԶԶ

1124. Բ. ԲԻՎԻՆ 1 սող.

ԵՍԲԱՍԵՂԱԿԱՆԵՅԻԶՍՓԿՈՒՄԻՆԻՄՈՂ

ԵՍ ԲԱՐՍԵՂՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ

ՋԽԱԶՍ ԱՄՈՒՄԻՆ ԻՄՈՅ.

Լուսակ. 219.

1125. Գ. ԲԻՎԻՆ ԵՎ ԹԵՎԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ 2 սող.

ՍԲԶՍԲԱՍԵՂԱԿԱՆԵՅԻՄԱԶԵՆ ԱԶԶԷ

ՈՒ ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՒՍ ԵՂԻՈՍ.

ԲԵԹԻՆ. ԹՎ. :ՋԶ: (1538):

ԲԶ | ՁԵ

ԹՎ. :ՋԶ: (1536):

Ծանոթ. Երկու թվական, առաջինը մահվան և երկրորդը խաչքարի կանգնեցման, հավանաբար:

Լուսակ. 220

1126. Գ. ԲԻՎԻՆ 1 սող.

ԵՍԻԶԱՏՈՐԿԱՆԿԻԶԵՂԲԱՐՂՐԿՍԱԷ

ԵՍ ԽԱԶՍԱՏՈՐ ԿԱՆԿՆԵՑԻ

ԽԱԶՍ ԵՂԲԱՏՐ ՂՈՒԿԱՍԻՆ.

Ծանոթ. Տողավերջում պակասավոր բառ էլ կա, սակայն ուրիշ տեղ շարունակված չէ: Ոչ չորս հուշարձանները վերաբերում են մի ընտանիքի:

1127. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, ԵՐԵՔ հատ, Կանգնած են զԵՐԵՂՄԱՆՈՒՄԻՆ ԿԻՆԱՐՆՈՒՄ, ԻՐԱՐ ԿԻՑ.

Ա. ՔԻՎԻՆ ԵՎ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ 2 տող.

ԵՍՅԿԲԲԿԿԿԵՅԻ ԶԻՉՍԱՐԻՍԻՆՄԵԿԿ

ԵՍ ՅԱԿՈՒՐ ՔԼԱՅԼԱՆՍԱՅ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ ԱՄՈՒՍԻՆ ՍՐՊԷԻԿ | ՍԻՆ. ԹՎ. :ՋԸԸ: (1529):

ՍԻՆ

ԹՋԸ

Հրատ. Սմբատյանց, 532, Լալայան, XVIII, 145:

1128. Բ. ՔԻՎԻՆ 1 տող.

ԵՍՅԱԿՈՒՐԲԿԿԿԵՅԻԶՍՓԿԿԿԿ

ԵՍ ՅԱԿՈՒՐ ՔԼԱՅԼԱՆՍԱՅ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱՅՍ ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈՅԳՆՈՅՅ:

1129. Գ. ՔԻՎԻՆ ԵՎ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ 3 տող.

ԵՍՈՒՆ - ԿՈՒՄԲԲԿԿԵՅԻԶՍՈՒԼՈՒ

ԵՍ ՈՍԿԱՆ . . . ՔԼԱՅԼԱՆՍԱՅ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱՅՍ ՍՈՒՎՈ ԽՍԹՈՒՆԻՆ. ԹՎ. :ՋՁԷ: (1538):

ԹՎ ԸՁԷ

ԱՌՈՒՆԻՆ

Ծանոթ. Այս ԵՐԵՔ իսաչքարերի զիմաց կան տապանաքարեր, որոնք պատկանում են մի գերդաստանի:

1130. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, չորս հատ, Կանգնած են ս. Աճաժին ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՂՄՈՒՄ, ԻՐ ՍՐ ԿԻՑ.

Ա. ՔԻՎԻՆ ԵՎ ԽՈՐԱՆԻ ՎԵՐԻՆ ԱՆԿՑՈՒՆՆԵՐՈՒՄ 2 տող.

ԵՍՄԱՎԵԼՍԿԿԵՅԻ ԽՉԲԻՆԵՎՏԻՆ

ԵՍ ՄԱՆՎԵԼՍ ԿԼԱՅԼԱՆՍԱՅԻ ԽԱՅՍ ԲԱՐՍԵՂ ՔԼԱՅԼԱՆՍԱՅԻՆ.

ՋԿԼԱՅՄՈՂ ԱԿՈՒՐ. ԹՎ. :ՋՂԱ: (1542):

Հրատ. Սմբատյանց, 531, Լալայան, XVIII, 145 (Կրկուսի մոտ էլ ԲԱՐՍԵՂ ՔԱՀԱՆԱՆ դարձել է ԵՂԿԱՆ, այդ սխալ ձևով էլ տվել է Աճառյանն իր բառարանում):

Լուսանկ. 221

1131. Բ. ՔԻՎԻՆ 1 տող.

ԵՍԸՍՏՓՆՂՍԸՆՍԱԼՍՆԱՍԿԱԵՅՄԲ

ԵՍ ԸՍՏԵՓԱՆ, ՂԱՍՈՒՄՍ, ԱԼՍԱՆՍ, ԿԱՆԿՆԵՑԻԱՔ ՄԲ ԽԱՅՍ:

1132. Գ. Քիվին Մեծ ՄԱՍԱՄԲ ԵՂԾՎԱԾ, 1 տող.

ԵՍԸՍՏՓԱՆ ԵՍ ԸՈՏԵՓԱՆ

1133. Գ. Քիվին 1 տող.

ԵՍԲԱՇԱԶ ԱԸՆՄԴԻԵՆՏՓԱԿԱՑՔԻԲԶԼՍՈՆԱԻՆ:

ԵՍ ԲԱՇԱՐԼԱԹ՝ ԱՂԷՍ, ՈՐԴԻ ԻՄ ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ
ԽԱԶ(Ա)Ս ԱՍՈՒԿԱՆԻՆ.

Մանր. Այս չորս խաչքարերն էլ շինված են Այոբ կազմողի (նկարողի) ձեռքով և մեծ արվեստով: Պատկանում են մի գերդաստանի:

Լուսակ. 222.

1134. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած են
ս. Ածածնի հարավային կողմում (առաջին շարք)
Ս. Քիվին եվ ԽՈՐԱՆԻ ՎԵՐԻՆ ԿՈՂՄԵՐՈՒՄ, 3 տող.

ԿԱՄԱՆԱՅԵՍԳԻԿՆԱՑՈՆԿՆԿՑԻՄԻՁՍԿԻՆ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ ԵՍ ԳՐԳՆՈՂՍ, ԱՑՏՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՔ ԽԱԶՍ ՇԱՐՆ. |
ԱԿՈՐ ՆԿԱՐՈՂ:

Մանր. ԱՑՏՍ անծանոթ անունը թերևս Աստուածատուր անվան սղումն է:

Հրատ. Սմբատյանց, 531: Լալայան XVIII, 145:
Լուսակ. 223

1135. Բ. Քիվին 1 տող.

ԵՍԳՐՔԵ ՂԲԱՔԱԿԱՆ ԿՑԻՔԻՁՍԱԿՔ ՌՔԱՆ

ԵՍ ԳՐԳՆՈՂՍ, ԵՂԲԱՐՔՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՔ ԽԱԶՍ ԱՐՁՈՒՔԱՆԻՆ |

Մանր. Արձանադրութունների թվականը որոշվում է ԱԿՈՐ կազմողի հիշատակումով, որը նախորդ խումբը շինել էր 1542 թ.:

Լուսակ. 224.

1136. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, գեղաքանդակ, կանգնած են ս. Ածածնի
արևելյան պատի մոտ, իրար կից.
Ա. ՀՅՈՒՄԻՍԱՑԻՆԻ ՔԻՎԻՆ 1 տող.

ՄԵՑՍԻՔԻՆԱՄԻՆԱԲԱԶՂԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍ, ՍԻՐԱՄՍՐՔԻՆ. ԹՎ. :ՁՂԲ: (1543):

Լուսակ. 225

1137. Բ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ.

ԽՉԲԱԷԽԵԱՍՈՒԿԱՆ

ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍՂ ԱՍՈՒԿԱՆ.

Ծանոթ. Պատկանում են նույն գերդաստանին:

Լուսակ. 226.

1138. ԽԱՉԲԱՐ, կանգնած է ս. անձանի արևելյան պատի մոտ. քիվին և թևերի արանքում 3 տող.

ՍԲԽԱՉԲԱԷԽԵԱՍԳՐԻԳՈՐ

ԲՎ
ՂՂԲ

ԽԲ. ԽԱՂՁՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ ԳՐԻԳՈՐԻՆՂ.

ԹՎ. :ՋՂԹ: (1550):

1139. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, երկու հատ, օրորոցածև, գտնվում են ս. անձանի հյուսիսային պատի մոտ:

Ա. ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ 7 տող.

ԱՅՍԷՅԱՆ

ԳԻՍՍՍԱՐ

ԳԻՍԻՆՈՒԷ

ՈՐԴՈՍԿ

ԱՆԻՆԹ

Բ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐԳԻՍԻՆ, ՈՐ ԷՆՆ ՈՐԴԻ

ՈՍԿԱՆԻՆ. ԹԻ :Ո: (1551):

1140. Բ. ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ 4 տող.

ԱՅՍԷՅ

ԱԳԻՍՂ

ՍԱ ՈՒ

ԻՆԱԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐՈՒԽԱՆԻՆ:

Ծանոթ. Իրար կից են, պատկանում են նույն գերդաստանին:

Լուսակ. 227

1141. ԽԱՉԲԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած են ս. անձանի հարավային կողմում.

Ա. ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ 1 տող.

ԵՍՄԻՐԻՃԱՆՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱՂՁՍ ՓՐԿՈՒԹԵ ՀՈԳՈՑ ՈՂԱՆԻՆ

ԵՍ ՄԻՐԻՃԱՆՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱՂՁՍ ՓՐԿՈՒԹԵ ՀՈԳՈՑ ՈՂԱՆԻՆ

ԹՎ. :ՈԳԱ: (1555):

Ծանոթ. Բնագրում թվականի միավորները գրված են երկու տառով՝ Գ, Ա. մենք նըշանակում ենք դրանց գումարը:

Լուսակ. 228

1142. Բ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ 1 տող.

ԵՍԱՌՔԼԿՆՅԻԻՉԿՆԵԻՄԵՄՈՆԻՆ:

ԵՍ ԱՌԱՔԵԼՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ՀԱԻՐ ԻՄ ՍԻՄՈՆԻՆ:

1143. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, հարավային կողին թամբած ձի, երկլարանի սաղ նվազող, գաթա, դավեր և կերակրով լիքը ափսե. ճակատին 5 տող.

ԱՅՍԷՆԱ
ԳԻՍՏՍԱԸ
ԳԻՍԻՆՈՒԷ
ՈՐԴԻՈՍԿ
ԱՆԻՆԱՌՈՒԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԻԳԻՍՏ ՍԱՐԳԻՍԻՆ, ՈՐ Է
ՈՐԴԻ ՈՍԿԱՆԻՆ. ԹՎ. ՌԻ: (1558):
Լուսակ. 229

1144. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, գտնվում են ս. ածածնի արևելյան պատի մոտ, իրար կից.

Ա. ՀՅՈՒՍԻՍՍԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ, ԿԵՆՏՐՈՆՈՒՄ ԶԱՐԴՎԱԾ, 1 տող.

ԻԲԻՉ.....ԿԵԼԿ ԿՆԱՐԻՄ

ՍԲ. ԽԱԶՐՍ ԲԱՐԷՆԱՎՍ ՄԱՆՎԼԻՆ.
ԹՎ. ՌԻԳ: (1575):
Լուսակ. 230.

1145. Բ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ.

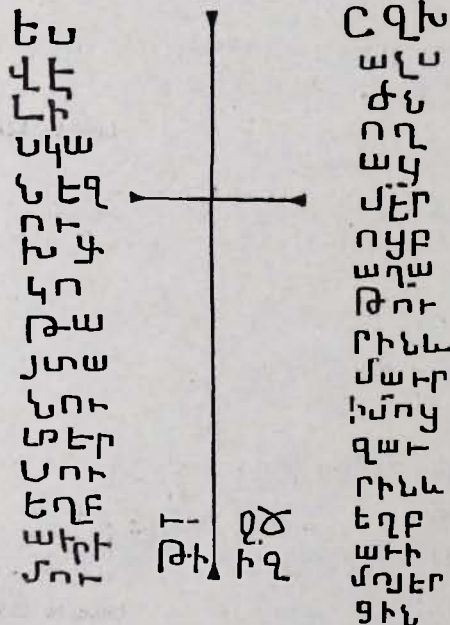
ԻԲԻՉԲԱՆԵԼԵՔԻԱՐՆՆ

ՍԲ ԽԱՋԱՍ ԲԱՐԷՆԱՎՍ
ՄԷԼԻՔ ԽԱԹՈՒՆԻՆ:

Լուսակ. 231

1146. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած են ս. ածածնի հարավային մուտքի դիմաց, երրորդ շարքում, իրար կից.

Ա. ԵՐԿՈՒ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԻՆ, ԽԱՌՆ ՍԵՂԱԳՐՈՒԹՅԱՄԸ և անարվեստ զրչու-թյամբ.

ԵՍ ՎԷԼԻՍ ԿԱՆԿՆԵՑՈՒՑԻ ԽԱՋԱՍ՝
ԿՈԹԱՅ ՏԱՆՈՒՏԵՐՍ ՈՒ ԵՂԲԱՐԻՐ ԻՄ.
ԸՋԽԱԶՍ ԾՆՈՂԱՅ ՄԵՐՈՑ ԲԱՂԱԹՈՒՐԻՆ
ԵՒ ՄԱԻՐ ԻՄՈՑ ԶԱՎՐԻՆ ԵՒ ԵՂԲԱԿՐ՝
ԻՄՈՑ ԵՐԼԵՑԻՆ. ԹՎ. ՋՃԻՁ: (1577):

Ծանոթ. Թվականը պիտի կարդալ ՌԻԶ:
արձանագրությունների մեջ անսովոր չէ երկու
հարյուրավորների իրար կողքի դնելը. նման դեպ-
քերում պիտի դրանք գումարել: Բայց հնարավոր
է նաև վերծանել ՌԶ: հարյուր և ՌԶ: = 926 + 551
= 1477:

Լուսակ. 232.

1147. Բ. Քիվին 1 տող.

ԵՄՊՎԱԼԵՍԿՍԿՅԻՒՉՍԱՆՔԻՄՅԻՆ

ԵՍ ՈՎԼԱՍՍԱԲՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
ԽԱՍՉՍ ԱԼԱՍՂԳԱՏԻՆ.

Լատակ. 233

1148. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, հյուսիսային երեսին քարայծ, թամբած ձի, թաղազարդ մարդ, որը մի ձեռքով բռնել է ձիու սանձը ե մյուս սով դավ, ապա մի կին՝ ձեռքերը խաչած կրծքին, նաև բլիթներ ու դավ. սաորին մասում 4 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆ
ԳԻՍՏՄԻՐ
ԱՆՂԻՆ
ԹՎՌԼԱ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԻՐԱՆՂԻՆ|
ԹՎ. :ՌԼԱ: (1582):

1149. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած են ս. ածածնի հյուսիսային պատի մոտ, իրար կից.

Ա. ՇՐՁԱՆԱԿՆԵՐԻ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ ԵՎ ՏԱԿԻՆ, 3 տող.

Թ
ԵՄԷՍԿԿԵՆՔԻՄՅԻՆ
ՍԱՓԻՆ

ԹՎ. :ՌԻԾԶ: (1607) ԵՄԷՍ ԿԱՆԿ-
ԼՆԵՑԻ ՓԻԿՈՒԹԵ ՀԱՂԳԱՅԻՆ
ՍԱՓԻՆ:

Մանր. Թվականի մեջ բաց է թող-
նրված հազարավորը, որն ավելացնում
ենք:

Հրատ. Սմբատյանց, 532,
Լատակ. 234

1150. Բ. Քիվին 2 տող.

ԵՄԷՍԿԿԵՆՔԻՄՅԻՆ
ՍԱՓԻՆ

ԵՍ ԹԱՐՊԻԱԹ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՍՐԲ
ԽԱԶԼՍՂ ՀԱԻՐՆ ԻՄ ՊԱՐԱԹԻՆՅ:

Լատակ. 235.

1151. ԽԱԶԲԱՐԻ պատվանդանի բեկոր, դրված գերեզմանի վրա, գտնվում է գերեզմանատան կենտրոնում, մնացորդները 6 տող.

... ԱՆՆԷՍԻ
... ԱՅԱՐՐԱՍ
... ՈՅՆՈՔԵՐ
... ԷՔԻԱՋԻՍ
... ՉԳՐԻՍԵԻԳ
... Ե՝ԱՐՄ

... ՅՈՎԱՆՆԻՍԻ
...
ՈՐԳՊՈՅՆ՝ ՈՐՔ ԵՐ-
ԿՐՊԱԳԻԷՔ ԽԱԶԻՍ
... ԳՐԻՍ ԵԻ ...
...

Մանր. Գրչութիան ոճը հին է, առնվազն XIII դար:

1152. ԽԱՉՔԱՐԵՐ, երեք հատ, կանգնած են ս. ածածնի հարավում (3-րդ շարք).
Ա. ֆիվին 1 տող.

ԷՍԾՐԱԱԷՍԿԱՋԻՍԲԻՉԻՐԻՍՃԳ

ԵՍ ՏՐ ԱԻԱՆԷՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՍԲ. ԽԱՉՍ
ԲԱՐԷՅԻՍԱԻՅՍ ԹՎ. :ՌՃԳ: (1654):

Մանոք. Թվականի մեջ :Ռ: ավելացնում ենք, նկատի ունենալով քանդակների ոճը.
1153. Բ. ֆիվին 1 տող.

ԵՍԱԱԻԱՅԼԲԿՍԿԱԵՑԻՒՉԲԱԽ

ԵՈ ԱԻԱՆԷՍ ԵՎ ԱՅԼ ՔԱՅԼԱՆԱՅՔՅՍ
ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԽԱՉՍ ԲԱՐԷՍԱԻՍ:

1154. Գ. ֆիվին 1 տող.

ԲԻՉՍԲՄԻՍԿՈՍԱՆԴԻԿ

ԲՍԲ ԽԱՉՍ ԲԱՐԷՍԱԻՍ ԿՈՍՏԱՆԳ
ՔԱՅԼԱՆԱՅԻՆ:

1155. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, գտնվում է գերեզմանատան արևելյան մասում. հարավային կողին երկու ձիավոր իրար դիմաց, արանքում դավը ձեռքին մարդ. վերևում քարայծ և եղջերու, ներքևում հացի սեղան. շրջանակներին 3 տող.

ՆԻԿԻՂՈՍԻՆՈՐԴԻՊԱՂՏԱՍ

ԱՅՍԷԿԱՆԳԻՍ

ԱՌԿԵՆԵՆԻ

ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻՍՏՆԻԿՈՂՈՍԻՆ, ՈՐԴԻ
ՊԱՂՏԱՍԱՐԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԿ: (1711):

1156. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, հարավային կողին որսի և ուրախության տեսարան. վերևում չորսլարանի քյամանչա իր տղեղով, եղջերու և քարայծ, սրանցից ներքև երկու ձիավոր, մեկի ձեռքին սազ, մյուսին կեռ դաշույն, ապա հացի սեղան՝ շուրջը երեք մարդ, երկուսը նվագող, երրորդը պարող. նվագում են սազ և քանոն. հյուսիսային կողին խորաններ ու խաչեր. շրջանակներին 2 տող.

ՊԱՐՈՆՊԱՊԻՆՈՐԴԻՄԻՐՉԻՆԹՎՈՒՃԿԳ

ՍԲԻԱՉՍԲԱՐԷԻՍ

ՍԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷՍԱԻՍ
ՊԱՐՈՆ ՊԱՊԻՆ, ՈՐԴԻ
ՄԻՐՉԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԿԳ:

1157. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է զերեզմանատան կենտրոնում, քիվին 2 տող.

ԵՍԱՍՅԱՆԱԼՍԿԱԿԵՑԻՒԱՆՓՐԿՈՒՆԿՈՂՆՆԻՅՈՒՆԻ ԳԻՆԼԻՔԻՆ

ԵՍ ԱՍՄԱՆ . . . ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹ. ԿՈՂԱԿՅԻՆ ԻՄՈ
ԴՈՒՎՍԵԼԻՔԻՆ:

1158. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

Ե Ա Մ Ա Ն Ս Վ Ն Ե Յ Փ Ո Ւ Ն Ի Յ Ի Վ

ԵԱՄԱՆՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՓՐԿՈՒԹ.
ՀԱՅԿԱՅԻՍ ԻՄԱՅ:

Մանր. Թերևս նախ ԱՍՄԱՆ անունն է, զրչի կողմից սխալ գրված:

1159. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

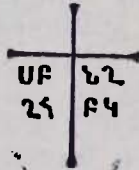
ՄՐՈՒՆԿԱԿԵՑԻԻԶՍԱՆՍՄԱՍՈՒՆ

ՏԻՐՈՒՏՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ԱՄՈՒՍԻՅՆ ԻՄ ԱՍՈՒՆԱ:

1160. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է զերեզմանատան հյուսիսային մասում, քիվին
և թևերի արանքներում 3 տող.

ԽՍԲԻՉՍԲԱԷԻՍԻՍԻՈՒՆԱԶԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՍԱԻՍ ԽՈՒՊՆԱ-
ՋԻՆ: ՄԲ. ՆՇԱՆՍՍ |
ՇԱՀԲԷՅԿԻՆ:

Մանր. Թևերի արանքում ման-
րատառ է, թերևս հետո ավելացված:

Խառնկ, 238

1161. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, զերեզմանատան հյուսիսային մասում, քիվին 1 տող.

ՍԲԻԱՆՂԵԿԻՃԱՆԻՆԵԻՖՈՐԴՈԾՆ ՄԲ. ԽԱԶ ՊԷԿԻՃԱՆԻՆ ԵԻ ԻՐ ՈՐԴՈՑՆ:

1162. ԽԱԶՔԱՐ. նախորդի մոտ, քիվին, ճակատին և հարավային կողմին
2 տող.

ՍԲԻԱՉՍԲԱԷԻՍ
ՏՐԱՅ ԴՈՂՈՍԻՆ ՈՐԻՇԱՏ | ՈՐԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՍԱԻՍ | ՏԻՐԱ
ՑՈՒՅ ՊՈՂՈՍԻՆ, ՈՐԴԻ ԾԱՏՈՒ-
ՐԻՆ:

1163. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է զերեզմանատան կենտրոնական մասում, քիվին
1 տող.

ՍԲԻՉՍԻՈՒՆԻԿԱԿԵՑԻ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԽՈՒՊՆԻԿԱՐԻՆ Է:

1164. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդի մոտ. քիվին 1 տող.

ԻՉԱՅԵԼԻՔԻՍԱԹՆԻՆԵ

ԽԱԶՍ ՄԷԼԻՔ ԽՍԹՈՒՆԻՆ Է:

1165. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, ԵՐԿՈՒ ԿԱՍ, ՂԱՆՎՈՒՄ ԿՆ ՂԵՐԵՂՄԱՆԱՌԱՆ ԿՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ մասում.
Ա. ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ, 1 տող.

ՍՐԻՆՍԻԱՐԵԻՄՅԱՐԿՈՍ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՍԱԻՍ ՄԱՐԿՈՍԻՆ:
Լուսակ. 237.

1166. Բ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ 1 տող.

ՄԻՆԿԱՐԽՈՒԼԻՆԱԹՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՍԱԻՍ
ՈՒԼՈՒՍԱԹՈՒՅԻՆ:

Լուսակ. 238

1167. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, կանգնած է ս. ածածնի հարավում, քիվին 1 տող.

ԵՍՍԱԹՄԻՇԱՅԱԿՍԿՆ ՓՅԱԲԻՅՍԿՈՐՄԵՐԱՐԳ

ԵՍ ՍԱԹԼՄԻՇ, ՑԱՐԻՍ, ԿԱՆԳՆԵՑԱՔ ԽԱԶՍ ՀՕՐ ՄԵՐ ՄԱՐԳԱՐԻՆ:

Լուսակ. 239

1168. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է ս. ածածնի հարավում. քիվին և հարավային կողին 2 տող.

ԵՍԱԿԲՍԿՆԵՑԻԻՉՏՐԻՄԻՈՍ ԵՐՈՎԻՆ ՏԱՐԻԸ

ԵՍ ԱԿՈՅՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՀԱԻՅՐՆ ԻՄ ԽՈՍՏՐՈՎԻՆ՝ ՄԱՐԻԱՄԻՆ:

1169. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, ԵՐԵՔ ԿԱՍ, ԿԻՍՈՎԻՆ ԽՐՎԱԾ ԿՈՂԻ մեջ, կանգնած են ս. ածածնի արևելքում, իրար կից.
Ա. ՔԻՎԻՆ 1 տող.

ԵՍԱԿՐԻՉՍԿԱԿԵՑԻՉՍԿՈՐԻՄԻՆԱԼ

ԵՍ ՍԿՐՏԻՉՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ՀՕՐ ԻՄ ԴԱՆԷԼԻՆ:

1170. Բ. ՏԱԿԻ ՄԱՍՈՒՄ, 2 տող.

ԱԾՂՄՅԻՈՐՍ
ՈՒԲՈՒԼԻՆ...

Մ.Շ. ՈՂՈՐՄԻ ՈՐՏՈՒ ԲՈՒՂԻՆ

1171. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, նախորդ խաչքարի դիմացը, ԵՐԵՍԻՆ 14 տող.

ՄԱՆՍ
ՄԱՆՍ
ՄԱՆՍ
ՄԱՆՍ
ԻՂԻՆ
ԻՂԻՆ
ԵՅԻՄ
ԵՐԹ
ԵՂԻՆ
ԱՐԻՊ
ՈՒԹ
ԵՆՄԵ
ՈՒԱՅԻ

ԱՅՍ է ՀԱՆԿՅԻՍՏ ՈՐՏՈՒ ՊՈՒՂԻՆ՝ ԷՐԵՐՆԵՑԻՅ. :Է: ՓԼԵՐԹ
ԳԼԵՂԻ ՏԼԵՐ, Ի ԽԱՐԻՊՈՒԹՆ ՄԵՐՈՍ. ՅԻՇԵՑԵՔ:

Մանուք. Երրորդ խաչքարի վրա արձանագրությունն չկա, ինչպես նաև մյուս երկու տապանաքարերի վրա, որոնք խաչքարերի դիմացն են:

1172. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է գերեզմանատան հյուսիսային մասում, քիվին 1 տող.

ԽԱՉՄՆԱՔԱԶԻԶԻՆ

ԽԱԶՍ ՇԱՔԱՐ ԺԻԺԻՆ:

1173. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է նախորդի մոտ, քիվին 1 տող.

ԵՄԱԿՈՍԿԱՆԶԻԶԱԳՈՋՐԾ ԵՍ ՄԱՐԿՈՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ, ԽԱԶՍ ԱՐԳՈՋԱՐԻՆ:

Ծանոթ. ԱՐԳՈՋԱՐ անունը կասկածելի է. համեմատիր գծագրությունը:

1174. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած են գերեզմանատան հյուսիսային մասում, իրար կից.

Ա. քիվին 1 տող.

ԽՈՃԱԶԻԶՍԿԱՆԵՑԻԶՍԱՐԻՆԱԿ

ԽՈՃԱԶԻԶՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ՄԱԻՐ ԻՄ ԽԱԹՆՈՒՆԻՆ:

Լուսակ. 240

1175. Բ. քիվին 1 տող.

ՍԲԻՉՄԷԼԵԻՎՍՈՍԱՓԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՈՍՏԱՓԻՐԻՆ:

Լուսակ. 241.

1176. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է ս. անձանի հարավում, քիվին 1 տող.

ԵՍԱՎԿԱՍԿԱՆՍՅՈՒՅԻՒՇԿՆ
ԵՍ ՍԱՀԱԿՍ ԿԱՆԿՆԵՑՈՒՑԻ ԽԱԶՍ,
ՀՈԳՈՅ:

1177. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է ս. անձանի հարավում, քիվին 1 տող.

ԵՍԹԵՎԵՍԿԱՆԻՒՍՅԱՄԻՆ ԵՍ ԹԷՄԷՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՏԱՍՏԻՆ:

Ծանոթ. ՏԱՍՏԻՆ անունը կարելի է ալլ կերպ կա վերծանել. համեմատիր գծագրությունը:

1178. ԽԱԶՔԱՐԵՐ երեք հատ, գտնվում են ս. անձանի արևելքում, կիսովին խրված գետնի մեջ, իրար կից.

Ա. ՀԱՐԱՎԱՑԻՆԻ քիվին 1 տող.

ԵՄԲԱՆԵՍԿԱՆԿՑԻԶԱՅՆՈՒՔ

ԵՍ ՏՐ ԱԻԱՆԷՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՔԱՀԱՆԱՑԻՆ:

1179. Բ. ՄԻՋԻՆԻ քիվին 1 տող.

ՄԲԱՔԱԻՄԲԱՆԷՍ ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ ՏՐ. ԱԻԱՆԷՍԻՆ:

1180. Գ. ՀՅՈՒՍԻՍԱՑԻՆԻ ԽԱԶԻ ԹԵՎԵՐԻ ԱՐԱՆՔՈՒՄ

ԽՉՍԻ

ԽՉՍ . . .

1181. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, արևմտյան ճակատին 4 տող.

ԱՅՍԷ
ՀԱՆԳ
ԻՍՏԻ
ՌԲԿԻ

ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻՒՍՏ ՈՒԼ|ՈՒԲԵԿԻՆ:

Լուսակ. 242

1182. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, կողին թամբած ձի, դավ և ըլիթ-
ներ. թագազարգ մարգ, ձեռքին որնզանման իր. ստորին մասում 3 տող.

ԱՅՍԷ
ՀԱՆԳԻՍՏՐՈՒՄ
ՌԲԿԻՆ

ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻՒՍՏ ՌՍՄ|ՈՒԹԿԻՆ:

1183. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, հարավային կողին թամբած ձի,
գավ բունած կին, կերակրաման, ըլիթ և խորոված՝ շամփուրի վրա. ստորին
մասում 1 տող.

ԽԻՉՍԲԱԷԻՒԿՍԱՐԳԱՏԻՆ

ՄԲ ԽԱՅԱՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ ՄԱՐԳԱՐՏԻՆ:

1184. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, կողին ձեռքերը կրծքին խաչած թագով մարգ,
ձախ կողքին մկրատ, ցրցամ տալու և քերելու գործիքներ, աջ կողքին շամ-
փուրով խորոված, կերակրամաններ, ըլիթներ և գավ, ապա անթամբ ձի՝ ոտները
տակին վիշաղ. սանձից բռնել է մի սլատանի. վերևի մասում 2 տող.

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՏ
ՄԵՐՀԱՊԻՆ

ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻՒՍՏ| ՄԵՐՀԱՊԻՆ:

1185. ԽԱՉՔԱՐ, փոքրիկ, տակին 2 տող.

ԽԻԹԱՐՍԿԵԳԻ
ԻՉՍՓԱՇԱՉՆ

ՄԽԻԹԱՐՍ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ|
ԽԱՅԱՍ ՓԱՇԱՅ ԱՉԻՉԻՆԵՅ:

ՀԱՐԱՎԱՑԻՆ ԳԵՐԵ ԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

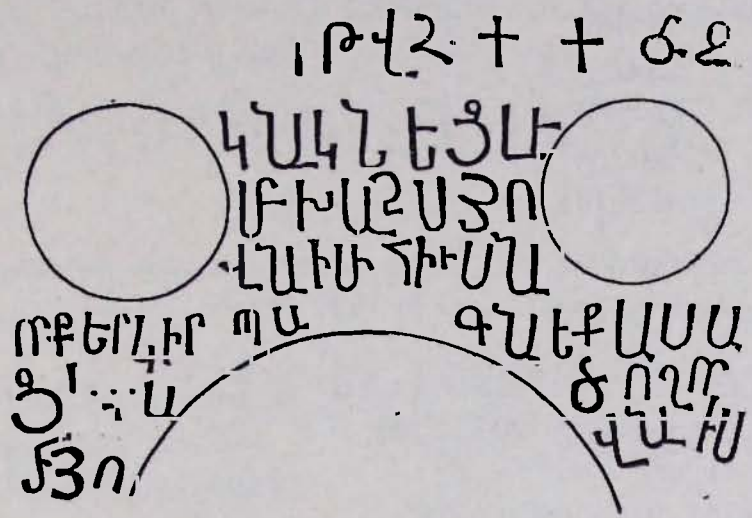
1186. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, երեսին 7 տող.

ՌՉՁԱՅՍԷ
ՀԱՆԳԻՍՏ
ՅՈՏԱՆԻՍ
ԻԴՐԱՆԵՐԷ
ՑՈՅԶԱԼԱԼ
ԻՆԱԾՈՂՈ
ՐՄԻՍՄԱՅ

ԹՎ. :ՉՁ: (1257) | ԱՅՍ Է| ՀԱՆԳԻՒՍՏ|
ՑՈՏԱՆԻՍ|Ի, ԳՐԱՆ ԵՐԵՅՈՑ ԶԱԼԱԼԻՆ.
ԱՆՍ ՍՂՈ|ՐՄԻ ՍՄԱՑ:

Հրատ. Լալայան, XVIII, 146: Սմբատյանց, 535.

1187. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է կիսավեր մասուռւի մոտ. յիվին. ճակատին
և խորանի շուրջը 7 սող.

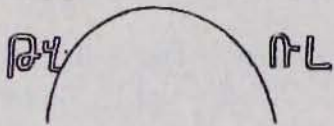
Ի՞նչ թվ. : 282: 1307 ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ ՄԲ ԽԱԶՍ ՅՈՒՎԱՆԻՍԻ ՀԻՒՍԱՆ. |
ՈՐՔ ԵՐԿԻՐ ՊԱԳԱՆԵՔ ԱՍԱՅԻՔ ԱԾ: ՈՂՈՐՄԻ ՅՈՒՎԱՆԻՍԻ Ի Ե:

Հրատ. Կալայան, XVIIII, 146,
Կուսակ. 243

1188. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, երկու հատ, կանգնած մի պատվանդանի վրա, զանվում
են դերեղմանատան արևելյան եզրին.

Ա. ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ, խորանի շուրջը և հյուսիսային կողմին 3 սող.

ԽԻՆՍԲԸԷԻԱՄԳՐԻԳՈՐԱՂԻՆ

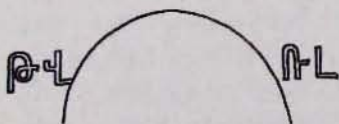

ԿԵԳՆԵՆԻՆՎՈՅՄԿԻՈՅ

ՄԲ. ԽԱՍՅՍ ԲԱՐԵՍԱԻՍ ԳՐԻԳՈՐ
ԱՂԻՆ. | ԹՎ. : ՌԼ. : (1581):
ԵՍ ՔԻՐԱՄՍ ԽԱՍՅՍ ԿԱԶՄԵՑԻ:

1189. Բ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ և խորանի շուրջը 2 սող.

ԽԻՆՍԲԸԷԻԱՄԿԱՆՄԱՂԻՆ

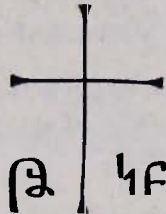
ՄԲ. ԽԱՍՅՍ ԲԱՐԵՍԱԻՍ ԽԱՆՈՒՄ
ԱՂԻՆ. | ԹՎ. : ՌԼ. : (1581):

Հրատ. Սմբատյանց, 531—532, Կալայան, XVIIII, 145 (երկուսի
մաս էլ թվականները սխալ են և ԽԱՆՈՒՄ ԱՂԱ-ն ԽԱԶՈՒՄ ԱՂԱ է վերծանված):

1195. ԽԱՉԲԱՐԵՐ, Երկու հատ. մեծ Լ^ք շատ զեղաքանդակ, ընկած են զի-
րեղմանատան արևելյան մասում, իրար մոտ.

Ա. Բիվին, ձԱԿԱՏԻՆ, ԽՈՐԱՆԻ ՇՈՒՐՁԸ և հյուսիսային կողին՝ վերից վար
5 սույ.

ՄԲՆՇԱՆՄԱՐԿՈՍԻՆՔ ԳՆԿԱՆ

ԱԷԼԻՔ ՍԷԹ

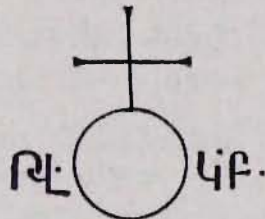
ԿՁՄՈՂ

ՄԲ. ՆՇԱՆՍ ՄԱՐԿՈՍԻՆ ԱԻԳՆԱԿԱՆ. | ԹՎ. : ԼԻԿԲ: (1613):
ՄԵԼԻՔՍԷԹ ԿԼԱՂՄՈՂ. | ԵՍ ՄԱՐԿՈՍՍ, ԵՍ ՄԱԹՈՍ ԿԼԱՆԿ-
ԼՆԵՅԻ ԽԱՉՍ ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՐ ԵՒ ԾՆՈՒԱՑ | ՄԵՐՈՑ. ՈՎ.
ԿԱՐԻԱՑ ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ ԱՍԷ:

Հրատ. Սմբատյանց, 581,
Լուսակ. 244

1196. Բ. Բիվին ԵՎ ՍՏՈՐԻՆ ՄԱՍՈՒՄ 5 սույ.

ԵՄԱՐԿՈՍԿ ԿՆԿԵՅԻՉԻԱՆՍՓՐԿՈՂ

ՀՈԳՈՅԿԱՆՐԵՒՄ
ՈՅԹ ՈՒՄ ԻՆԱԼ
ԱՅՄԻՒՆ

ԵՍ ՄԱՐԿՈՍ ԿՐԿՆԿՆԵՑԻ
ԽԱՉՍ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ | ՀՈ-
ԳՈՅՆ ՀԱԻՐՆ ԻՄՈՑ
ԹՈՒՄԻՆ, ԱԹՄՍԻՆ.
ԹՎ. : ԼԻԿԲ: (1613):

Ծանոթ. Երկու խաչքարերն էլ Մելիքսեթ կազմողի ձեռագործն են: Կազմողը թվականի
միայն տասնավորն ու միավորն է պարզ գրել, իսկ հազարավորը համարել ԹՎ. բառի հետ
միացած (ան՝ս գծագիրը): Հրատարակիչներն այդ չհասկանալով, նշանակել են 613 թվականը.
նախ որ խաչքարերի քանդակների ոճը միանգամայն անհարիր է VII դարին և սուղա՝ Մելիք-
սեթ կազմողը հայտնի է իր արիշ գործերով՝ մեր նշանակած թվականներին:

Հրատ. Սմբատյանց, 581, Կալայան, XVIII, 145—146,
Լուսակ. 245 (միայն ստորին մասին)

ԵՍՄԱՐԿՈՍՍԵՄԱՐԿՈՍԿՆԿԵՅԻՉԻԱՆՍՓՐԿՈՂ
ՄԵՐՅՈՎԿԱԻՅԱՏՈՂ

1197. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդների մոա, երեսին 5 տող.

: ԱՅՍԷՅ :
 : ԱԳԻԱՏՅԻ : ԱՅՍ Է Հ|ԱՆԳԻՍՏ ՀՐ|ՈՆԻՆ, ՈՐԻԻ| ՍՀԱԿԻՆ |
 ՈՆԻՆՈՐԻ : ԹՎ. : ՌՃԿ : (1711):
 ՍՀԱԿԻՆ
 ԹՎՌՃԿ

ԳՅՈՒՂԱՄԻՋՈՒՄ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱՅԻՈՒՄ

1198. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, X դարի բնորոշ քանդակներով, կանգնած է դյուղամիջի հին և փոքր դերեզմանաաան մեջ, թիկունքին մեծ և երեսանց գրված տառերով, որից մնացել է հետևյալը. ԻՆԱ:

Մակոթ. Թերևս առաջին տողում թիվը լինի Ի ՆԱ: (952):

1199. ԽԱԶԲԱՐ, շինված է հասարակ սալքարից, անզարդ, ընկած է գյուղամիջում, դետի ձախ ափին, երկաթե կամուրջի մոա. թևերի արանքներում 5 տող.

ԻՆՍ	ԹՎ:ՈՒՀ:Վ:	ԹՎ. : ՈՀԱ: (1222)
ԻՐԷՑ	ԵՍՈՂՄՆԷ	Ս.....	ԵՍ ՈՀԱՆԷՍ ԿԱՆԿՆԵՑ-
ՆՈՑԻ	ԻԻԱՆՍԱ	ՄՈ.....	Ի ԽԱԶՍ ԱՄՈՐԻՍՆՈ ԻՄՈ
ԱՏԵԳԷ	ԲԱՐԿՈ Ղ	ԱՄ.....	ԲԱՐԿՈՇԱՏԻՆ
ԱՐԵ	ԻՆՈՐԱՅՍ	ԼՍՏԵՌ.....

1200. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած է գյուղամիջում, արևմրտյան կողմի բարձր լանջի մեծ ժայռաբեկորի վրա, քիվին և տակին 2 տող.

ԻԹՎՉԻԴԿԱՆԳԻ, ԵՅԱԻԻԱՂՍ

ԻԲԱՐԵԻԱԻՍՈՒԹԳՐԻԳՈՐՈՅ

Ի ԹՎ. : ՉԽԳ: (1295). ԿԱՆԳՆԵՑԱԻ
 ԽԱԶՍ| Ի ԲԱՐԵԽԱԻՍՈՒԹԻ ԳՐԻԳՈՐՈՅ

Հրատ. Սմբատյանց 531 (սխալմամբ կրկնված նակ էջ 532), Լալայան, XVIII, 144, Ալիզան, 57:

1201. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և տափակ, գտնվում է վերին և ներքին Գետաշեն դյուղերի արանքում ընկած Իշխանագյուղ կոչվող գյուղատեղու հարավային ծայրին կանգնած Իշխանավանք մատուռի մեջ: Երեսին քանդակված է ննջեցյալը, երկար զգեստներով և դնդաղարդ գոտիով. աջ ձեռքին դաշույն՝ շեղբը դեպի վեր. ձախով բռնել է գոտու մեջ խրած դաշույնի կոթը. ոտների տակին 4 տող.

ԱՄՍԷՅԱ
 ՆԳԻՍՏԷ
 ՊԱՐՈՆԱՐ
 ՂՈԹԻՆԱ
 ԱՅՍ Է ՀԱ|ՆԳԻՍՏ Է|
 ՊԱՐՈՆ ԱՐ|ՂՈԹԻՆԱ:

ՆԻՐՔԻՆ ԳԵՏԱՇԵՆ ԳՅՈՒՂԱՄԻՋՈՒՄ ԵՎ ՇՐՋԱԿԱՅՔՈՒՄ ՆԱԽԻՆՈՒՄ
ԵՂԱՄ ԵՎ ԱՅԺՄ ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՉՈՒՆՆՑՈՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1202. *ԽԱԶՔԱՐ, ագուցված է եղել գյուղամիջի ս. Լուսավորիչ անունով
եկեղեցու մուտքին.*

Ի Արհիպիսկոպոսուքեան Տեոտոն...նակի, Սիւնեաց, Ես Ովհաննէս
խունսնայ կանգնեցի գումար խաչս ի փրկութիւն հոգւոյ իմոյ . . .

Հրատ. Սմբատյանց, 533: Լալայան, XVIII, 146:

1203. *ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է եղել ս. Ծածանի հյուսիսում. վրան՝*

Սբ խաչս բարեխաւս Ղաւկասին և Պողոսի սրդի Մասուրին: Տէր Ասուած:

Հրատ. Սմբատյանց, 531:

1204. *ԽԱԶՔԱՐ, գանվելիս է եղել նախորդի մոտ. վրան՝*

Սբ խաչս բարեխաւս Մելիք Սանին. թվ. :ՌՃ: (1651):

Հրատ. Սմբատյանց, 531:

1205. *ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է եղել ս. Ծածանի մուտքի մոտ. վրան՝*

Ես Շաղաբասս սբ խաչս կանգնեցի դոսեր իմոյ Սուանդ աղին. թվ. :ՋՀԷ: (1528):

Հրատ. Սմբատյանց, 532: Լալայան, XVIII, 145:

1206. *ԽԱԶՔԱՐ, ագուցված գյուղամիջի ս. Լուսավորիչ եկեղեցու պատին,
վրան՝*

Սաչս բարեխաւս Աւագին. սբ խաչս բարեխաւս Սիրայմարգին:

Հրատ. Սմբատյանց, 532:

1207. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցաձև, գտնվելիս է եղել Իշխանագյուղի
ավերակների մեջ. մի կողին նստած մարդ, մոտը մուրճ, գավ և հաց. շրջանակին՝*

Սբ. խաչս բարեխաւս Մկրտչին. թվ. :ՌՍԲ: (1593): Քիրամ կազմող:

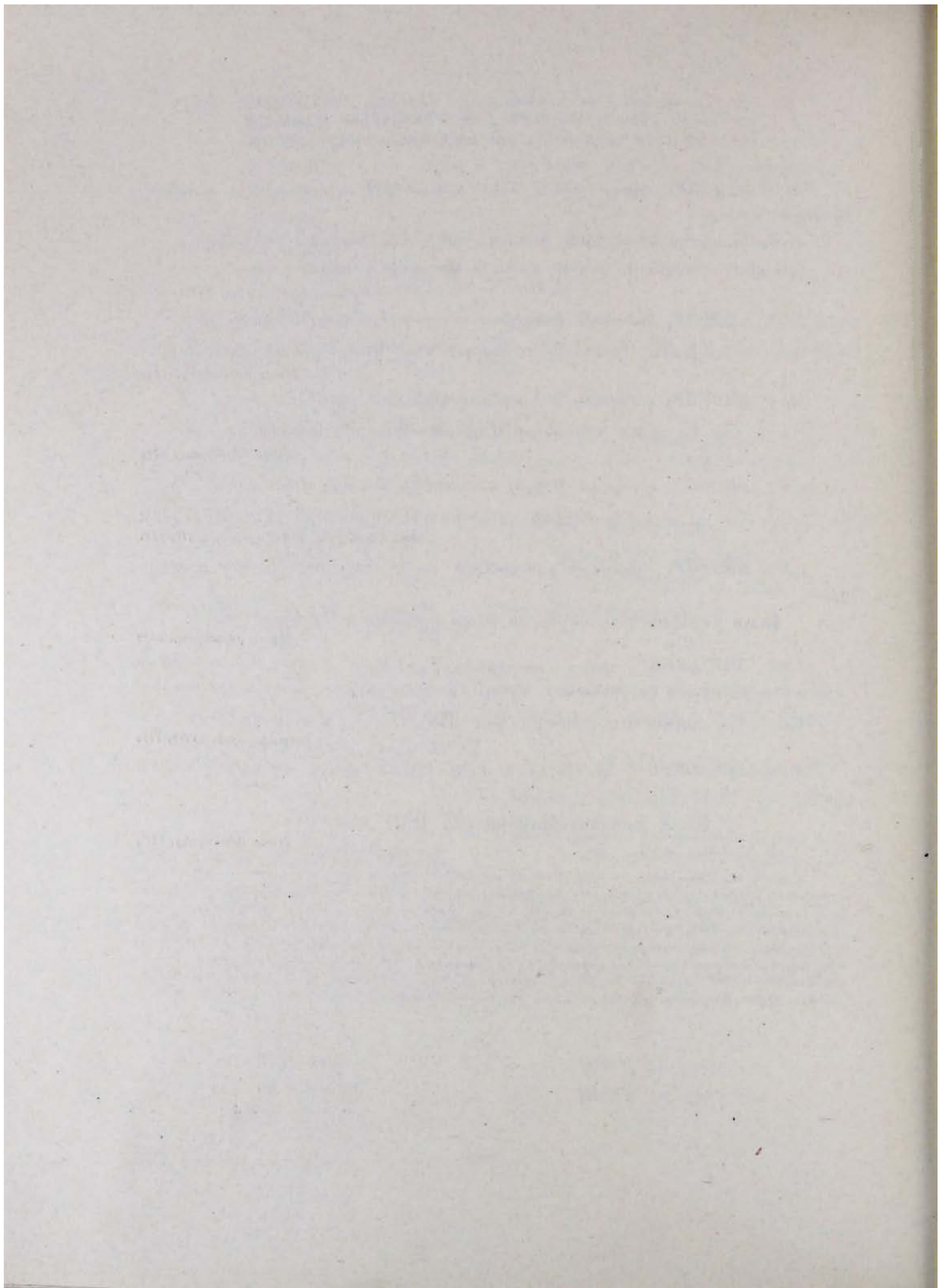
Հրատ. Լալայան, XVIII, 147:

1208. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, գտնվելիս է եղել Իշխանագյուղի ավերակների մեջ.
վրան՝*

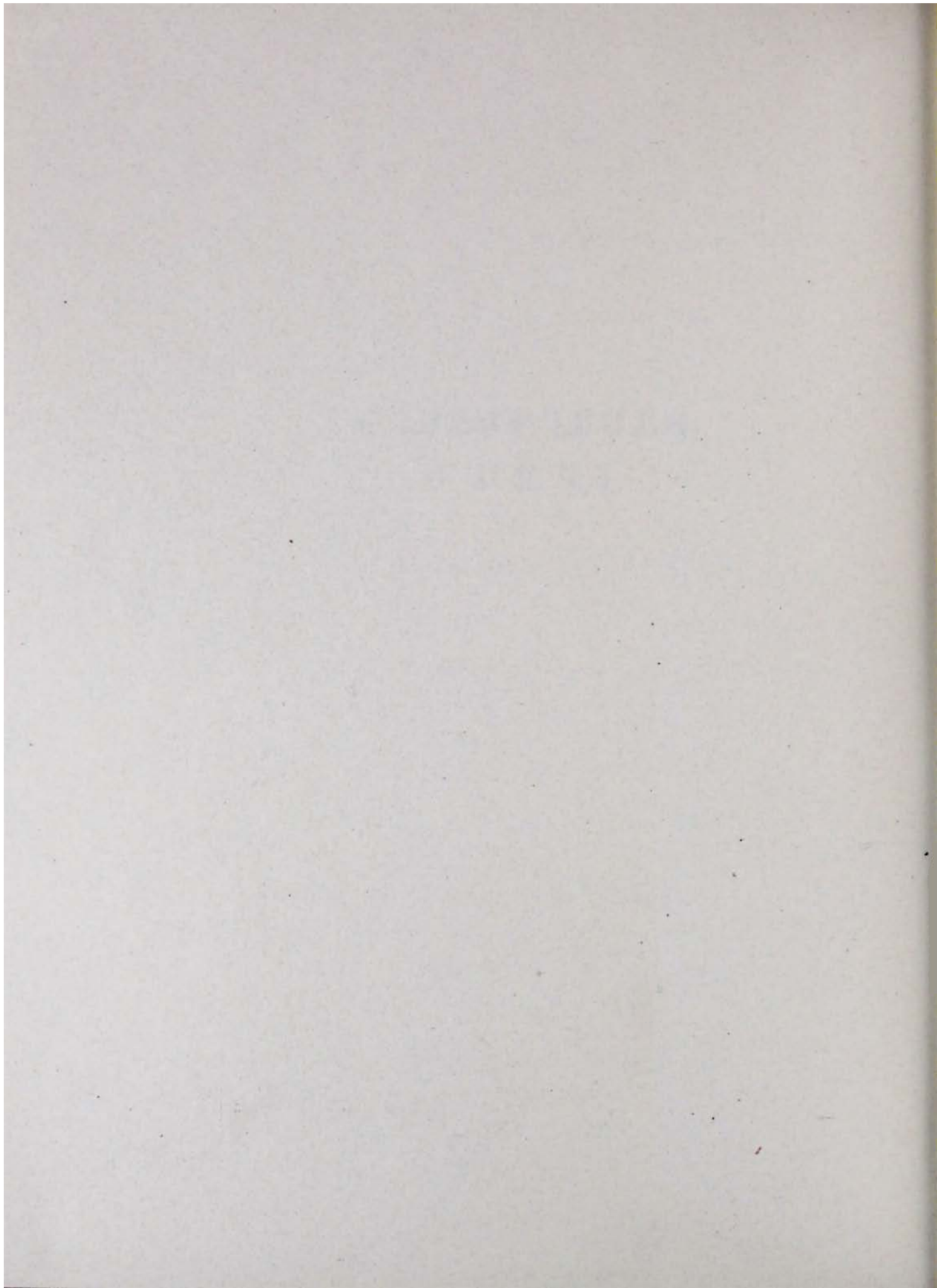
Այս է հանգիստ Երբինին. թվ. :ՌՃԻ: (1671):

Հրատ. Սմբատյանց, 527¹:

¹ Ալիշանն ու Սմբատյանցը առնելով «Մասեաց աղափնի» ամսագրից, այս գյուղից հրատարակել են երեք արձանագրութիւն ևս՝ 1517, 1524 և 1657 թվականների, որոնց մեջ իբր հիշատակված է ԿՆԻՔ անունով քաղաք: Հրատարակիչներն իրավացիորեն կասկածել են այդ վերծանութիւն ստուգարանութիւն վրա: Դժվար չէ կռահել, որ ԿՆԻՔ բառը սխալ վերծանութիւնն է արձանագրութիւնների մեջ հաճախ գործածված կանկնեցի ձևի, որը կանգնեցի բայի սղված գրութիւնն է: ԿՆԻՔ անունով քաղաք երբեք գոյութիւն չի ունեցել: Բացի այդ՝ հիշյալ արձանագրութիւնները գտնվում են մեր ժողովածուի մեջ՝ ստույգ վերծանմամբ: Այսպես, զրանցից առաջինը № 1120 և երկրորդը № 1121-ն է, (Համեմատիք Ալիշան, Սիսական, էջ 57: Սմբատյանց, «Գեղարքունիք», էջ 520: Լալայան, Աղգ. հանգ., XVIII, 145 ծանոթութիւնը):

ԲԱՍԱՐԳԵՉԱՐԻ
ՇՐՋԱՆ

Մ Ա Ք Ե Ն Յ Ա Ց Վ Ա Ն Ք

Գտնվում է Յարփուզլու և Չիչակլու գյուղերի մոտ. գրականության մեջ անվանվել է Մաքենոց, Մաքենյաց, Մաքենոցաց և Մաքեստենից վանք: Մատենագրական տեղեկությունները նրա մասին հասնում են մինչև VII դարը: Գեղարքունիի ամենահեղինակավոր վանքն է եղել. նշանավոր դեր է կատարել զպրության, մանավանդ եկեղեցական կարգերին վերաբերող գրականության ասպարեզում. տվել է շատ բարձրաստիճան հոգևորականներ:

IX դարի վերջում Գեղարքունիի Սուփան իշխանը հիմնովին նորոգում կամ ի նորո շինում է վանքի գլխավոր՝ ս. Աստվածածին եկեղեցին: Արևելյան պատի վրա գրել է տվել մի մեծ արձանագրություն, որի բեկորներն են միայն պահպանվել, բայց պատմագիր Ատ. Օրբելյանը արտագրել է այն և տեղավորել իր աշխատության մեջ: Դեռևս Օրբելյանի ժամանակ ինչպես եկեղեցին, այնպես էլ արձանագրությունն արդեն վնասված են եղել: Ներկա շենքերը բաղկացած են երկու խմբից, մեկը պարսպափակ բակի ներսում, մյուսը՝ պարսպից դուրս:

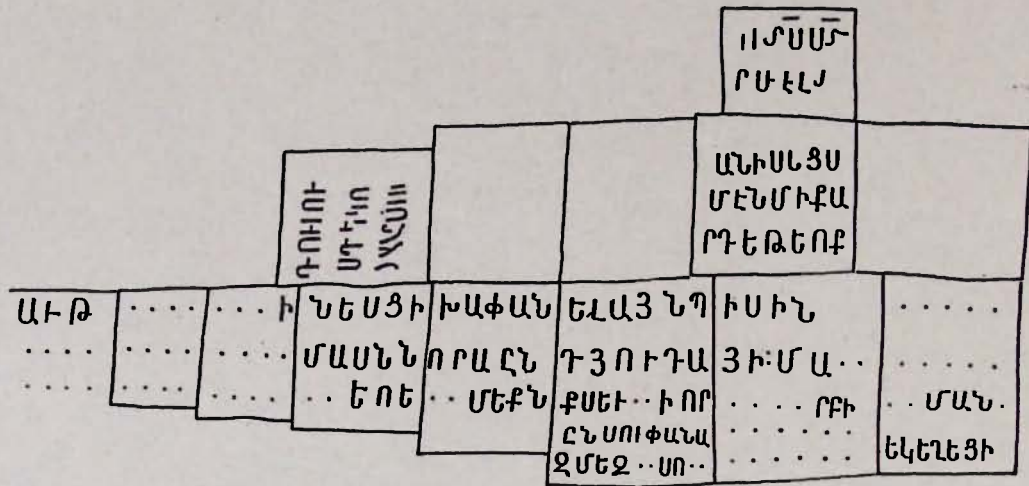
Բակի ներսում է ս. Աստվածածնի գլխավոր տաճարը, ներքուստ խաչածեղ, զմբեթավոր է, անկյուններում ունի խորաններ. կանգուն է, պատերի վրա երևում են բազմաթիվ նորոգումների հետքեր: Արևմտյան կողմում եղել է հետագալում ավելացրած հասարակ գավիթ, որի պատերի կեսն են պահպանվել: Այստեղ եղել է նաև թաղակապ մատուռ, որի ծածկն այժմ թափված է: Բակի մեջ մնում են բազմաթիվ խուցերի և այլ շինվածքների ավերակներ:

Պարսպից դուրս առաջին խմբից հազիվ 20-30 մետր դեպի հարավ-արևելք կանգուն մնում են իրար կից երկու թաղակապ եկեղեցիներ. սրանք ևս հին են, նորոգման հետքեր չունեն, ինչպես նաև ոչ մի արձանագրություն:

Պարսպից դուրս, հարավային կողմում, հավանաբար, եղել է գերեզմանատուն, ուր այժմ մի քանի խաչքարեր կան միայն:

Հուշարձանների այս խմբից մեր ժողովածուն ունի 13 արձանագրություն՝ որոնցից 5-ն է նախկինում հրատարակվել:

1209. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցու արևելյան և արևմտյան պատերի մեջ, արտաքուստ, օգտագործված է Սուփան իշխանի մեծ արձանադրության մեջ, որոնք սակայն ամբողջական տողեր չեն կազմում: Այդ պատճառով էլ դրանց միայն գծագրությունն ենք ապրիս, իսկ ընագիրը՝ ըստ Ստ. Օրբելյանի.

ՎԱԻԱՅ ԵԻԱ
 ..ԽԵԱՅԷԴ
 ..ԱՍԵՆԱՅ

Կամաւն Աստուծոյ եւ Սուրբան, Սրբնեաց իբխան, շինեցի զՄաքեմոցաց եկեղեցիս և անխնայաբար զարդարեցի պատուական սպասուք և աստուածային կտակարանաւք. եւ ետու զսեփական տեղն մեր ի սա, որ ըստ անուան եկեղեցոյս Աստուածածին ասի, իւր ամենայն ուսմանաւք, լերամբ և դաւաթիւ. եւ ետու որս ձկանց զԲողաւէն՝ սեղանոյն, և :2: (700) դրամ ի Դեղձանագետոյ դասալէն, :Մ: (200) դրամ ի Կաթկայ, :ՅԾ: (350) յԱնմեռէն, որ լինի :ՌՄԾ: (1250) դրամ: Եւ ետու :Ե: (5) կուղպակս յԱնի և :Ե: (5) այգի յԵրևան և :Շ: (500) առու այգի ի գիւղաբնակացն Գառնի, և :Բ: (2) այգի յԵղեգիս. եւ զամենայն պէտս սուրբ եղբարութեանս լցի առասպէս և փարթամացուցի ներքոյ և արտաքոյ. Ետու և ջուրս եզանց և ջոկս զուարակաց և անդեայս և հաւսս ոչխարաց: Եւ արդ մաղթեմք զամենայն աստուածացելոյ սուրբ ուխտիդ պաշտանեայտդ, որում Աստուած է միջնորդ, կատարել վասն մեղուցեալ հոգոյս զերկու քառասունն տեղունի պատարագ ինձ. եւ անխափան երգել զերեկորին սաղմոսն՝ զնեղութեան կանոնն և զառուաստուն սաղմոսն, զոր կարկեալ եմ յամենայն եկեղեցիք: Եւ sr. Յովնանէս Հայոց կաթողիկոսն, ի տանէս մի՛ իբխեսցէ դաս կամ վայաբար հանել. և մի՛ յիմ որդեսց կամ ի ժառանգաւորաց. այլ որ ընծայիս հակառակէ կամ հանել ջանայ և որ հակառակ տնուանեսցի՝ նզովս չարաչար ընկալցի յԱստուծոյ և համենայն աթոռակալաց սրբոյն Գրիգորի, և մասն ընդ Յուդայի մասնչին եղիցի: Եւ դարձեալ խաւսիմ ընդ՝ ձեզ. առաջնորդք և կրանաւորք. վանացս, հաստատուն կալ մինչ ի գալուսն Քրիստոսի. եւ վար-

դասյեսելն և ոսղմոսելն վասն իմ անխափան եղիցի. Եւ եթէ ոք ծուլասցի ի
 քառանկեակ աւուրոյ ամ յամէ կասարել զմեղսաքաւիչ սուրբ խորհուրդն յետ ելից
 իմոց ի կենցաղոյս, ի Քրիստոսէ որոշեալ եղիցի, և մասն ընդ Սիմոնի կախարդի
 ընկալցի, և ի սուրբ ժողովոցն նգովեալ եղիցի:

Շինեցի և գեկեղեցիին ի գիւղաքաղաքին Կոթայ. և ի նմա :Ը: (8) սենեակ.
 Եւ արարի պատիւ ի սան Տեառն, զոր շինեցաք. Եւ զԱստուածածնին քահանայքն
 ազատ արարաք յամենայն արքունի չարէ. ընդ նոսին և զայլ պատեալնեայս
 Եկեղեցւոյ որք ի քահանայական կարգէ:

Ծանոթ. Փորագրված է եղել սկզբնապես արևելյան պատի վրա արտաքուստ, այժմ միայն
 մի քանի քարեր են մնացել իրենց հին տեղում. մնացածները խախտվել են ու դրվել պա-
 տահականորեն: Բոլոր դեպքերում պահպանվածները փոքր մասն են կազմում այդ ընդարձակ
 արձանագրության: Գրված է եղել IX դարի վերջերին, բայց դեռևս Ատ. Օրբելյանը գրում է.
 «Բայց վասն հնութեանն և խախտելոյ քարանցն ոչ կարացաք գրովանդակն իմանալ. այլ բա-
 գում բանք և տուրք իշխանացն պակասին»:

Հրատարակիչներն արտագրել են Ատ. Օրբելյանի Պատմութիւն տարբեր ձեռագրերից,
 որով և որոշ տարբերութիւններ ունեն. մենք հրատարակվածները համեմատելով՝ ընդունել
 ենք հավանականները:

Հրատ. Օրբելյան, 179—181: Ալիշան, 88—69: Սմբատյանց, 578—579:
 Լուսակ, 248

1210. Պ. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատի վերին մասում, պա-
 տուհանի շուրջը, արտաքուստ 5 տող.

ՇՆՈՐԿՕՔՆԱՅԵՍՅԵԼԻԲՅԵԼԻԲԲԷԿՍ
 ՈՐԳԻՏԵԾԻՊԱՐՈՒՆ:ԱԵԱՊՕԻԻՆԻՇԽՈՂ
 ՏԱՆՍԳԵՆԵՄԱ:ՎԵՆՏԻՆՆՈՐՈԳԵՑԱԲ
 ՄԲԵԿԵՆԵՑԻՍ:ԻՇՏԿԻՄԵՃՄՈՅՆԱՄԻ
 ՅԻՇԵՑԵՔՆԻ ԱՁՆ:ՎՐԿԱՑՆ

ՇՆՈՐԿՕՔՆ ԱՅ. ԵՍ ՄԵԼԻՔ ՄԵԼԻՔ-
 ԲԷԿՍ, ՈՐԳԻ ՄԵԾԻ ՊԱՐՈՒՆ ԱԾԱ-
 ՊՕԻՆ, ԻՇԽՈՂ ՏԱՆՍ ԳԵՂԱՄԱ,
 ՎԵՐՍՏԻՆ ՆՈՐՈԳԵՑԱԲ ՄԲ. ԵԿԵՂԵՑԻՍ
 ԻՇՏԱՍԱԿ ԻՄ ԵԻՋԻՄՈՑՆ. ԱՍԷՆՆ. |
 ՅԻՇԵՑԵՔ ՆԻԱՁՆ ՎԵՐԿԱՑԱՑՈՒՆ:

Ծանոթ. ԱԾԱՊՕՎ անունը Աստվածապովի կրճատ ձևն է: Մելիք Մելիքբեկը իշխել է
 XVI դարի երկրորդ կեսին. հիշատակված է մինչև 1578 թվականը:

Հրատ. Սմբատյանց, 571: Ալիշան, 69: Շահաբաթյանց, II, 262—263:
 Զալալյանց, II, 118:

1211. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցու հարավային պատին՝ արտաքուստ, վե-
 րևում փորագրված երկու խաչ. 1 տող.

ԱՅ ՈՂՈՐՄԻԱՆՅԻՇԱՏԱԿՄԱՈՒԷԼԻՆ

ԱՅ ՈՂՈՐՄԻ ԱՆՅԻՇԱՏԱԿ ՄԱՆՈՒԷԼԻՆ:

Ծանոթ. Համարում ենք XVII դարի:

1212. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցու հարավային պատին՝ արտաքուստ, թերի
 թողնված 1 տող.

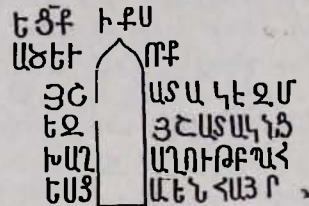
ԱՅ ՈՂՈՐՄԻ...

ԱՅ ՈՂՈՐՄԻ . . .

Ծանոթ. XVII դար:

1213. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցու հարավային պատի արևմտյան մասում, արտաքուստ (հետադայում հարմարեցված ավանդատան դատին), 11 տող.

ԿԱՄԱՎՆ ԱՅ ՈՐՍԻՆԵԱՑ ՍՈՒ ՔՎԱԻԽԱՇԻՆԵ Ց:ՄԲԷՆՈՒՑ ԵՎ ԵՂՅՄԻԳՃ
 ԹՎԻՆ ՍԻՆՉԻՌԻՃ:ՃԵԹԻԼՆ:Ե ՍԱՌԱՃՐԻ ՍԲ ՈՒԽՏԵՋ ՈՒՂԱԵ ՑԻԽՉԱՏՈՒՐ
 ՎԵՂԴՅՍ ՈՐԴԻ ԳՈՒՎՅԱԿԲԱ ՎԵՐՍՏՆՆ ՈՐԳԵ ՑԻԵՂՅԵՌԱՅՈՒ ՑԻԻՃԱՆԿՍ
 ՍՐԲԱ ՉԱՆ ՀՅՐԴՏ ՈՒԹԵՏՆ:ՅԱԿԲԱԵԻՍԻ ԱԲԱՆ ՍԲՎԱՅՍ ՉՏՐԴԱՍԱՆՉՏԻ
 ԳՐԻԳՐՆԵԻ ՉՍԱԿԱՎԱ ԳՈՒՍՉ ԳՐԻԳՐՆԱՉԱՉԱՆԵՒՍՏԵՓՆՈՍ ՆՏՆՏ ԵՍ:ԱՍ
 ՐՈՒԽԱՅՇ

ԿԱՄԱՎՆ ԱՅ. ՈՐ ՍԻՆԵԱՑ ՍՈՒՓԱՆ ԻՇԽԱՆ ՇԻՆԵՑ ՄԱՔԷՆՈՒՑ ԵԿԵՂԵՑԻՍ
 Ի :ԳՃ: (300) | ԹՎԻՆ: ՄԻՆՉԻ :ՌՃԹԵ: (1666) ԹԻՎՆ ԵՍ ԱՌԱՋՆՈՐԿ ՍԲ.
 ՈՒԽՏԻՍ ՋՈՒՂԱԵՑԻ ԽԱՉԱՏՈՒՐ | ՎԱՐԿԱՊԵՏՍ, ՈՐԿԻ ԳՈՂՈՎ ՅԱԿՈՐԱ,
 ՎԵՐՍՏԻՆ ՆՈՐՈԳԵՑԻ ԵՒ ՊԱՅԾԱՌԱՑՈՒՑԻ, Ի ԺԱՄԱՆԱԿՍ | ՍՐԲԱՉԱՆ ՀԱՅ-
 ՐԱՊԵՏՈՒԹԵ. ՏՆ. ՅԱԿՈՐԱ, ԵՒ ՄԻԱԲԱՆԻՔ, ՍԲ. ՎԱՆԱՑՍ ՉՏՐ. | ՊԱՐՍՍԱՆ,
 ՉՏՐ. | ԳՐԻԳՈՐՆ ԵՒ ՍԱՐԿԱՎԱԳՈՒՆԻՔ, ՉԳՐԻԳՈՐՆ, ԳՂԱՉԱՐՆ ԵՒ ՍՏԷՓԱՆՈՍՆ,
 ՏՆՏԵՍ ՍԱՐՈՒԽԱՆ ՅԻՇԵՑԻՔ Ի ՔՍ. | ԱԾ. ԵՒ ՈՐՔ ՅԻՇԱՏԱԿԵ ՉՄԵՉ՝
 ՅԻՇԱՏԱԿ ՆՈՂՅԱ. | ԽԱՂԱՂՈՒԹԲ. ՊԱՇԵՍՑԻ ԱՄԵՆԵՑՈՒՆ, ՀԱՅՐ:

Հրատ. Շահաթոնյանց, II, 252; Ալիշան, 69; Զալալյանց, II 118;
 Սմբաթյանց, 570-571; Լալալյան, XXIV, 56;

Լուսակ. 247

1214. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ եկեղեցու հյուսիսային պատի վերին մասում, քիվի
 ասկ, արտաքուստ. 1 տող.

ՅԻՇԵՑԻՔ Ի ՔՍԱՉՐԵՑ ԻՆՉԱՄԱՐԳԻՍՆ:ՈՐԵՏ ՎՄՇԻՆ ՈՒԹԵԿՂՅԱՄԲ: ԹՎՆ

ՅԻՇԵՑԻՔ Ի ՔՍ. ՄԱՉՐԵՑԻ ԽՈՃԱ ՍԱՐԳԻՍՆ, ՈՐ ԵՏ ՎԱՍՆ
 ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՑՍ :Բ: (2) ԹՂՈՒՄԱՅՆ:

Ծանոթ. Համարում ենք ժամանակակից նախորդներին, XVII դար:

Հրատ. Սմբաթյանց, 571;
 Լուսակ. 248

1215. ԽԱՉՔԱՐ, օգտագործված է գավթի հյուսիսային մուտքին որպես
 կողքի քար. ճակատին երկու կիսեղծ տող.

ԵՍ ՆԱՍԻՊՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
 ՄԲ ԽԱՍ ՀԳՆ ԻՇՈՂ

ԵՍ ՆԱՍԻՊՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ | ՄԲ.
 ԽԱՉՔԱՐ ՀՈԳՈՑՆ ԻՍՈՑ...

Ծանոթ. XV—XVI դարեր:

1216. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, երեսին գեղազիր 13 տող.*

ԵՍԱԻԵՏԻՍ
 ՎԻՏՄԱՆ
 ԱՉՆԻՔԱ
 ԾԱԾԻՍՆ
 ՆԳՈՒՅԻՏԱՊ
 ԱՍՀՕՐՆԻ
 ՄՊԱՌՈՒՆԻԱ
 ՉԻՆՈՐԻ
 ԻՍԱՅՊԵԿԻՆ
 ԹՈՒՆՊԱՐՈ
 ՆՄԵԼԻԲՇԱ
 ՀՆԱԶԱՐԻ
 ՆԹՆԻՔԻՐ

ԵՍ ԱԻԵՏԻՍ | ՎԱՐԴԱՊԵՏՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՍԲ. ԱՄԱԾՆԻՍ ՀԱՆԳՈՒՑԻ
 ՏԱՊԱՆԱ ՀՕՐՆ ԻՄ ՊԱՐՈՒՆ ՆԻԱՂԶԻՆ, ՈՐԴԻ ԻՍԱՅՊԵԿԻՆ, ԹՈՒՆ
 ՊԱՐՈՒՆ ՄԵԼԻԲ ՇԱՀՆԱԶԱՐԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽԲ: (1693):

Հրատ. Սմբատյանց, 571: Լալայան, XXIV, 55,
 Լատակ. 249

1217. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ վրա, որն այժմ չկա, եղել է՝
 Այս է հանգիստ Եղիից սրդի Պապախանից, որ ի անաւրիցաց սպանեցաւ
 թՎ. :ՌՃԽԲ: (1693):*

Հրատ. Սմբատյանց, 571: Լալայան, XXIV, 56:

1218. *ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է վանքից հարավ, մոտ 20 մետր հեռու, բան-
 ջարանոցի հասարակ պատի մեջ, ըայց իր նախնական
 տեղում. ճակատին և խորանի շուրջը 2 տող.*

ԱՎԿԵՅԻՍ
 Ա

ԱՍՏՈՒՅՈՎ ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ ԽԱԶՍ | ԹՎ. :Ձ: (1451):

Լատակ. 250

1219. *ԽԱԶԲԱՐ, կից նախորդին հյուսիսից, ճակատին 2 տող.*

ԵՍՊԱՍԿԱՆ. ԵՊԻՄՈՒՆ

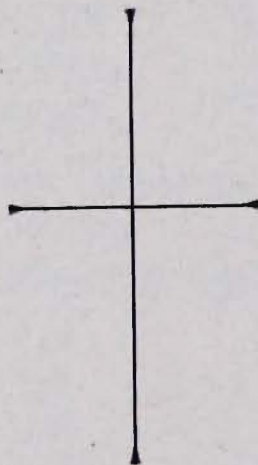
ԵՍ ԴԱԻԻԹՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՍԲ. ԽԱԶՍ:

Մանոթ. Ժամանակակից է նախորդին:

Լատակ. 251

1220. *ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է պարսպից դուրս, թաղածածկ եկեղեցու հարա-
 վային պատի տակ, շրջանակներին և
 ստորին մասում 16 տող.*

ԿԱՄ
 ԵՍՎ
 ԿԱՆ
 ՑԻՁ
 ՍՓՐ
 ԹԻ
 ՐԻՄ
 ԻՆՈ
 ԷՄ
 ՐՆԻ
 ԴԼ
 ԱՆԻ
 ԴԱ
 ՍՏԱ

ԹՎ. Չ: ԿԴ
 3 ԿՈՒ ԼԻՆ ՄԻԼԻԹՈՒ ԽՏ
 ԻՆ

Կ
 ԱՅ
 ԱԴ
 ՔՅՅ
 ԳՆԵ
 ԽԱԶ
 ԿՈՒ
 ՀԱԻ
 ՈՅ
 ՔԻՆ
 ԱԻ
 ՄԿ
 ՉՀ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՎԱՐԴ ԲԱՀԱՆԱՅ
 ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՁԽԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹԻ ՀԱԻՐ
 ԻՄՈՅ ԻՆՈՔԻՆ ԵԻ ՄԱԻՐՆ ԻՄ
 ԿՈՒԼՁՀԱՆԻ ԴԱՍՏԱՅԿՈՒԼԻՆ, ՄԻ-
 ԼԻԹՈՒԽՏԻՆ. ԹՎ. :ՁԿԴ: (1515):

Լատակ. 252

1221. ԽԱԶԳԱՐ, կից նախորդին հարավից, ճակատին կիսեղծ 3 սող.

ԼԵՍՊԷ... ԱՄՍԿԼ... ԳՍԵ
 ԶԽԱԶՍՄ ԱԻՐՆԻ ՄՇԱ ՀԱ ՀԱ
 ԱՄԻՆ ԹՎ Ը Կ Դ

ԴԱՍՏՈՒԾՈՒՎ ԵՍ ՊԷՂԶԵՂԱՄՍ
 ԿԴԱՆԴԳՆԵՐՑԻՂ ԶԽԱԶՍ ՄԱԻՐՆ
 ԻՄ ՇԱՀԱՂԴԱՄԻՆ ԹՎ. :ՉԿԴ:
 (1515):

Լուսակ. 258

Յ Ա Ր Փ Ո Ւ Ձ Լ Ո Ւ

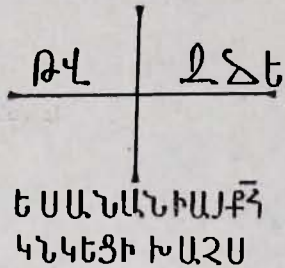
Դյուղի հին անունը հալանի չէ, Սմբատյանցն ու Հալալանը թուրքական Յարփուզլու անունը համարում են թարգմանությունը հալերեն Դաղձանոց¹ տեղանվան, բայց գրավոր աղբյուրներում այս վերջին անունով գյուղ չկա հիշատակված Դեղարքունիում:

Դյուղամիջում մնացել է մի գերեզմանատան մնացորդ, իսկ գյուղի հյուսիսային եզրին մի հասարակ եկեղեցու ավերակները և կողքին 2 խաչքար:

Այստեղ պահպանված հուշարձաններից հնագույնն ունի 1536 թվականը:

Մեր հավաքածուի բոլոր 12 արձանագրությունները հրատարակվում են առաջին անգամ:

1222. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, կանգնած է գյուղի հյուսիսում գտնվող կիսավեր եկեղեցու մոտ. թևերի արանքներում և ստորին մասում 3 սող.

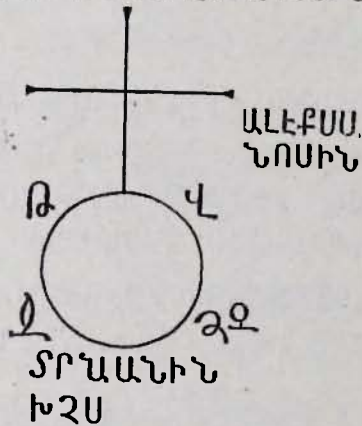

ԹՎ. :ՉՁԵ: (1536):

ԵՍ ԱՆԱՆԻԱՅ ՔԱՀԱՆԱՑԻ ԿԼԱՅԿԵՆԵՑԻ
 ԽԱԶՍ:

1223. Մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած է ըրարձր պատվանդանի վրա, ավերակ եկեղեցուց հարավ. քիվին, շրջանակին և ստորին գնդի շուրջը.

ՍԲԻՉՍԲԱՐԷԻՄԱԴՆՍԱԿԵՍԻՆ

ՍԲ. ԽԼԱՅՍ ԲՍԲԵՍԱԻՍ ԱՌԸՍՍԱԿԵՍԻՆ,
 ԱԼԷՔՍԱՆՈՍԻՆ | ՏՐ. ԱՆԱՆԻՆ ԼԵՂԽԼԱՅՍ:
 ԹՎ. :ՉՁԶ: (1537):

¹ Սմբատյանց, 598: Լալալան, XIX. 10:

1224. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է կիսավեր եկեղեցու հյուսիսային
 ԵՄԱԹՄԿԱՆԿՅԻՆԶՅԻՆՔԱԼԶԱԹԻՆ պատի տակ. քիվին և թևերի արանք-
 ներում 4 տող.

Թ Վ
 Ջ Ջ
 2

ԵՍ ԱԹՍՄՍ ԿԱՆԿԼՆԵՅԻՆԻ ԽԱԶՔԱ,
 ՀԱԼԻՐ ԻՄ ՓԱՐՇԱՂԱԹԻՆ|
 ԹՎ. :ՋՋ: (1537):

1225. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, ջարդոտված, գտնվում է Մովսիսյան Մակարի
 թաղում, տեղից լսախաված. հարավային կողմին երեք խորան, յուրաքանչյուրի
 մեջ մեկ մարդու քանդակ, հավանաբար մարդ ու կին և նրանց զավակը. վերին
 շրջանակին և մի խորանի ստորին մասում
 մնացել է 2 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏ . . .

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ |
 ԹՎ. :ՋԳ: (1541):

Թ Վ
 Ջ Ջ

1226. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է կիսավեր եկեղեցու մոտ. ճակատին և սրանկյուն
 խորանի կողքին 3 տող.

ՄԲԻԱՆԻՍԲԱՐԷ ԱԼԵՅԿՈՒԼ
 ԹԵՂԻՆԱՏԷՆՈՂՈՐՄԻԱՍ
 էՖ

ԹՎՌ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ Է ՈՒՍԷԿՈՒԼԹԵՋԻՆ,
 ԱՄԷՆ, ՈՂՈՐՄԻ ԱՍԷՔ|. ԹՎ. :Ռ: (1551):

Մանոթ. Անձնանունը համարում ենք կասկածելի.
 ԽԱԶՍ-գրված է ԽԱԶԻԱ:
 Խառնեկ. 254

1227. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, եռաստիճան նեղացող, գտնվում է գյուղ-
 դամիջում, ճանապարհի եզրին. երեսին 5 տող.

ԱՅՍԷՀԱՐ
 ԻՍՏՅՐԱՊԵՏ
 ՔԻՎԻՆՈՐԴԻ
 ՊԱՐՍՈՒՄԻՆ
 ԹՎՌՃԻԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՀՐԱՊԵՏ| ՔՂԻՎԻՆ, ՈՐԴԻ|
 ՊԱՐՍՈՒՄԻՆ|. ԹՎ. :ՌՃԻԲ: (1673):

1228. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, մեծ, գտնվում է նախորդի մոտ. երեսին
 6 տող.

ԱՅՍԷՀԱՐ
 ԲՍՏԵՂԻՍ
 ՓԷԹԻՆԿՈ
 ՂԵՅՂԱՂՈՒ
 ԿՆԹՌ
 ՃԾԷ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԵՂԻՄԼԱՓԵԹԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
 ՊԱՂՈՒՄԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԾԷ: (1708):

Խառնեկ. 255

1229. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, նախորդների մոտ, երեսին դավադան և շուրջը 3 տող.*

Ե Չ Ք Վ Մ Ի Ե Յ
Ն Կ Դ Ի Կ Ժ Տ Չ Ն Ր
Պ
Ս
Պ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏՐ. ԱԼԷՔՍԱՆԻՆ.
ՈՐԴԻ ԿՐԱՅՊԵՏ ՔԼՕԽՎԻՆ. ԹՎ.
:ՌՃԾԶ: (1707):
Լուսակ. 256:

ԱՅՍԷՅՆԳԻՍՏՏՐԱԼԷՔՍՆԻՆՈՐ

1230. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ. մեծ, տափակ, գտնվում է նախորդի մոտ, երեսին ննջեցյալ կին և շուրջը 5 տող.*

Ձ Փ Ա Յ Ս Է Ն Ա Գ Ի Ս Տ Ն Ա Ն Ձ Ա
Մ
Բ
Յ
Ձ
Ի Վ Պ Ո Յ Ի Կ Պ Յ Տ Տ Կ Կ Ո Ն Ս
Մ Ա Կ Ի Ն

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՀՁԱՍՄԱ-
ՆԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ ՏՐ. ԱԼԷՔՍԱ-
ՆԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԾԷ: (1708):
Լուսակ. 257:

1231. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդների մոտ, երեսին 4 տող.*

Թ Վ Ռ Ճ Կ Բ
Ս Բ Ի Ա Ջ Ս Բ Ա Ր Է Ի
Օ Ս Ն Ա Ս Ի Բ Ի Ն
Պ Վ Կ Ի Ն Ն Ո Վ Կ Ե Յ Ս

ԹՎ. :ՌՃԿԲ: (1713). ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՍՍ
ՆԱՍԻԲԻՆ, ՈՐԴԻ ՈՀԱԿԻՆ:

1232. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, տեղից շարժված, ընկած է գյուղամիջի ճա- նապարհի եզրին. երեսին նկարված արոր, զույգ ակներով և մեկ լուծով, առանց կենդանիների և մաճը բռնած մի մարդ. շուրջը 3 տող.*

ԱՅԱՅԱՆԳԻՍՏՍՆԿԻԿԻՆՈՐ
Է
Ք Մ Ի Ե Յ Վ Վ Պ Ո Ք

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍՆԿԻԿԻՆ, ՈՐԴԻ ՏՐ.
ԱԼԷՔՍԱՆԻՆ. ԹՎ. :ՌՃՀ: (1721):

1233. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, ընկած ճամփի եզրին. վրան 1 տող.*

Հ Ո Ւ Ս Ն Ի Շ Ա Տ Ի Ն

Հ Ո Ւ Ս Ն Ի Շ Ս Տ Ի Ն

Գ. Ք. Ա. Շ. Ե. Ն. - Գ. Յ. Ո. Դ. Ա. Տ. Ե. Ղ.

Գյուղատեղիի այս ավերակները գտնվում են Յարփուզլու գյուղից արևմուտք, 3-4 կիլոմետր հեռու, բայց նրա հանդի մեջ, Կարճաղբուր գյուղի հանդի սահմանի մոտ, գետակի ձախ փոխին, Տեղացիները կոչում են «Կարմիր խրթեք», որի ավերակների մեծ մասն արդեն մաքրված է և տեղն արտերի վերածված: Պահպանվել են անտառ քարերով շինված եկեղեցու հիմնապատերը՝ մեջը երկու կանգնած խաչքարեր և անմիջական շրջապատում՝ մի քանի տների ավերակներ, խաչքարեր ու գերեզմանաքարեր՝ եկեղեցու մոտ:

Եկեղեցու մեջ կանգնած մի գեղաքանդակ խաչքարի թիկունքի մեծ և բովանդակալից արձանագրության մեջ պահպանվել է գյուղի հին անունը՝ Գթաշեն (Վ. 1240):

Գթաշեն անունով գյուղ չկա Օրբելյանի ցուցակում: Ալիշանը նշում է, որ Վենետիկում պահվող պատմագրի ձեռագրերից ոչ մեկում չկա¹, սակայն Շահխաթունյանցը իր մեջ բերած Սոթք գավառի ցուցակում նշում է Գթաշեն գյուղը²:

Մեզ թվում է, որ Շահխաթունյանցը ցուցակի վերջում մի քանի գյուղերի անունները լրացրել է, առնելով այլ աղբյուրներից և ոչ թե Օրբելյանի որևէ ձեռագրի ցուցակից, մանավանդ որ Շահխաթունյանցի ցուցակում Գթաշենին անմիջապես հաջորդում է 'Իլիզարդաշ տեղանունը, որը նախ՝ Սոթք գավառի մեջ չէ, և, ապա, իր թուրքական ծագումով՝ չէր կարող լինել Սու. Օրբելյանի ցուցակում:

Շահխաթունյանցի աղբյուրն այս դեպքում եղել են Սու. Օրբելյանի Պատմության մի քանի ձեռագրերը: Հատկապես Տաթևի վանքում գրված օրինակներում Գյոթուկի գեր է կատարել մի օրինակ, ուր գետեղված է եղել Գեզարքունիի մելիքների և տանուտերերի հոյտնի «ուխտագիրը» (ըստ նույն Շահխաթունյանցի բնորոշման), որը տվել են Տաթևի վանքին, որպես հաստատություն՝ Գեղարքունի գավառը արզ վանքի վիճակ լինելուն: 1513թ. Շահխաթունյանցն արդ «ուխտագիրն» ամբողջությամբ դրել է իր գրքում, որի տակ, ի շարս այլոց, ստորագրել է նաև Թարխան Գիթաշինեցին, այն էլ էհիէ Դէլաղարաշլանից անմիջապես հետո³:

Այսպիսով Գիթաշեն տեղանվան ամենահին հիշատակությունը վերաբերում է 1513 թ. մեր արձանագրությունը թվական չունի, բայց այն խաչքարը, որի թիկունքին գրված է, իր քանդակների ոճով հենց արդ ժամանակներին է վերաբերում: Ավերակների մեջ եղած հուշարձանների մեծ մասը թվագրված են արձանագրության մոտիկ ժամանակներով: «Ուխտագրի» մեջ Գիթաշենի փոխարեն արձանագրության մեջ Գթաշեն ձևը առարկության տեղիք տալ չի կարող հարկավ:

Անհրաժեշտ է մի ուղղում. Ե. Լալայանը հրատարակել է այս արձանագրությունը, բայց նախ՝ սխալմամբ տեղադրել է վերին Քյուլաղրան գյուղատեղում, որին նույնպես սխալմամբ «Կարմիր խարապա» անունն է տվել, ապա՝ արձանագրությունը սխալ վերծանելով՝ աղավաղել է նրա թե ընդհանուր բովանդակությունը և թե, մանավանդ, Գթաշեն տեղանունը: Մեզ հետաքրքրող մասը Լալայանը վերծանել է այսպես. «...սարքնդահանայ արևի սարին ջուրն Դաղձն գթայ շինոյ...»⁴: Բացի ընդհանուր իմաստից զուրկ լինելուց, այս բառերի շարքի մեջ գյուղանունը դարձել է Դաղձն. իրականում այս մասն այսպես է՝ «Աարդահանայ պոի սարին ջուրն ի դաշտն Գթայշինոյ...»:

Այս գյուղատեղից մեր ժողովածուում ամփոփված են 15 արձանագրություն, որոնցից միայն երկուսն են հրատարակված եղել:

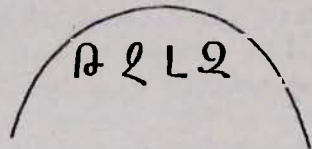
¹ «Ուխտագիր», 64:

² Շահխաթունյանց, II, 261:

³ Անդ, էջ 258, Ալիշան, Սիսական, էջ 34:

⁴ Աղբ. հանդ., XIX, 7:

1234. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, 7 հաս. գեղաքանդակ, կանդնած են մի շարքով, իրար կից, ավերակ եկեղեցու արևմտյան պատին մոտ, զուգահեռ նրան.
Ա. ՀՅՈՒՄԻՍՍԱՅԻՆԻ խորանի վերին մասում, միայն թվականը, 1 տող.

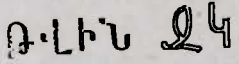
ԹՎ. :ՁԼԳ: (1487):

1235. Բ. ԿԻՑ ՆԱԽՈՐԴԻՆ ՀԱՐԱՎԻՑ, խորանի վերին մասի մոտ, արտաքուստ, միայն թվականը.

ԹՎ. :ՋԿԵ: (1516):

1236. Դ. ԿԻՑ ՆԱԽՈՐԴԻՆ ՀԱՐԱՎԻՑ, ճակատին ուղղակի տառերով 1 տող.

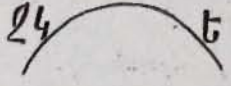
ԹՎ. :ՋԿ: (1511):

1237. Դ. ԿԻՑ ՆԱԽՈՐԴԻՆ ՀԱՐԱՎԻՑ, խորանի վերին մասի մոտ, արտաքուստ. 1 տող.

ԹՎ. :ՋԿ: (1511):

1238. Ե. ԿԻՑ ՆԱԽՈՐԴԻՆ ՀԱՐԱՎԻՑ, խորանի վերին մասի մոտ 1 տող.

:ՋԿԵ: (1516):

1239. Չ. ԿԻՑ ՆԱԽՈՐԴԻՆ ՀԱՐԱՎԻՑ, ճակատին և խորանի գլխին 3 տող.

ԵՍՏՐՄԱՆՎԷԼԿԱՆԿԵՑԻԽՉՍԻ ԵՍ ՏՐՄԱՆՎԷԼ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱՅՁՍԻ
ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆ ԶԱՐԻՄՊԵԽԱՆԻՆ Ի ՓՐԿՈՒԹ. ՀԱՅՔԱՆՅԱՆԻ ԻՄ ՊԵՆՆԻՆ: ԹՎ. :ՋԿԵ: (1518):

Մանր. Խաչքարերը գեղաքանդակ և նույն ոճի են, նաև մի վարպետի ձեռքի գործ:
1240. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ապակի, գտնվում է ավերակ եկեղեցու մոտ, երեսին 5 տող.

ԱՅՍԷՅ
ՆԳԻՍՏ
ՂԱԱՄ
ԻՆԹՎ
ՋԻԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏՆԻ ՂԱԼԱՄԻՆ
ԹՎ. :ՋԽԵ: (1496):

1241. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, ճակտոնով, ուր քանդակված են սըր-
րտպատկերներ. կանգնած է ավերակ եկեղեցու մեջ, ճակատին, թիկունքին և
հարավային կողին 24 սող.

ՏՐ 3Ս
ԱԾ ԲՍ
ՏՐ ԴԱԻԻԹ

ԱՎՄԵՔ ԴԱԻ
ԻՌԵՐԵՅՍ : Ե:
ՈՐԴԻՔՍ : ՍԱԼԹԱ
ՂՈՒԼԻՆ ԵՂԻՂԻՍՈՐ
ՆՂԱԼԱԻՆ : ՈՐԵՆՔ
ԾՆՈՒՆԴՍԱՐՈՒԱՄԻՐ
ՃԱՆԻՆՈՒԲԱԶՈՒՄԸ
ԻԵԻՅՆԱԻԲԵՐԵԼՍԱ
ՐԴԱՅՆԱՊՈՒՍԱՐԻՆ
ՋՈՒՐՆԻԴԱՂՏՆԳԹԱ
ՂԻՆՈՂԻՆԵԱՅ : Բ : ՉԱ
ՂԱՅՆ ԵԹՈՂՅ ԱՐԵՆ
ԻՔԻԻՐ ԵՆԸՆԴՈՅ

ԴԱԻԻ
ԴԵՐԵՅ
ԿՆԿԵ
ՅԱՔԻ
ԱՋԵՐ
ՍԲՍԲԵ
ԻԱԻՍ
ԱՐ

ՏՐ. ԱԾ. ԹՍ. ՔՍ. ՏՐ. ԴԱԻԻԹ.

Թիկունքին՝

ԱՍՏՈՒԾՈՎ ՄԵՔ ԴԱԻԻԹ ԷՐԷՅՍ, : Ե : (5) |
ՈՐԴԻՔՍ, ՍԱԼԹԱՆ | ՂՈՒԼԻՆ, ԵՂԻՇԻՍ՝
ԹՈՒԻՆ՝ ԳԱՂԱՄԻՆ, ՈՐ ԵՆՔ | ԾՆՈՒՆԴ
ՍԱՐՈՒ ԱՄԻՐ | ՃԱՆԻՆ, ՈՐ ԲԱԶՈՒՄ ՋԱՆԾԻ
ԵԻ ՀՆԱՐԻԻՔ ԲԵՐԵԼՍԱ, ՍԱՐԴԱՅՆԱՅ
ՊՈՒ ՍԱՐԻՆ | ՋՈՒՐՆ Ի ԴԱՇՏՆ ԳԹԱՅ | ՇԻ-
ՆՈՅ. ՇԻՆԵԱՅ : Բ : (2) ՋԱ | ԳԱՅՆ, ԵԹՈՂ
ՀԱՐԵՆ | ԻՔ ԻԻՐ ԾՆԸՆԵՈՅ :

Հարավային կողին՝

ԴԱԻԻԹ ԷՐԷՅ | ԿԱՆԿԱՆ | ՅԱՔ ԽԱԶԵՐ | Ս
ԲԱՐԵ | ԽԱԻՍ | ՄԵՐ :

Ծանոթ. ԵՂԻՇԻՍ գրված է ԵՂԻՇԻՍ : Թվական չունի, սակայն խաչքարի ոճը նախն է
նախորդների հետ : Համարում ենք XV դարի վերջի կամ XVI-ի սկզբի գործ : մանավանդ որ
ալոտեղի հուշարձանների մեծ մասն այդ ժամանակներին է վերաբերում :

Հրատ. Կալայան, XIX, 7. Ղետեղված է վերին Քյուլաղրանի նկարազրույթիան
միջև, սխալաշատ :

1242. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է ավերակ եկեղեցու մեջ,
նախորդին կից հյուսիսից. քիվին 1 սող.

ԱԾՈՂՈՐՄԻ ՍԱԼԹԱՆՂՈՒԼԻՆ ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ՍԱԼԹԱՆՂՈՒԼԻՆ :

Ծանոթ. նախորդի հետ միաժամանակ կանգնեցրել է Դավիթ Երեցը :
Հրատ. Կալայան, XIX, 7 :

1243. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, սափակ, երեսին 5 սող.

ԱՅՍԷՏ
ԱՊԱՆՔ
ԱԾԻՆԿՈՂԱ
ԿԻՅՄԻՐՉԻՆ
ԹՈՒՃԻ

ԱՅՍ Է Տ | ՍԱՊԱՆ Բ | ԱՃԻՆ, ԿՈՂԱ | ԿԻՅ ՄԻՐՉԻՆ.
ԹՎ. : ՌՃԻ : (1671) :

1244. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև ստորին մասում, վերևում թամբածև. հարավային կողին չորս սրանկյուն խորաններ: Ա. ձիավոր՝ ձեռին գավազան, Բ. երկլարանի սազ նվագող, Գ. գավ և բլիթ. Գ. մկրատ, ցրցամ սալու կեռ գործիք, երկար փայտ և կոճակ. շրջանակներին 3 սող.

ԱՅՄԷՆԱՆԳԻՍՏՆԻԿԱՍԻՆ

ԷՌԴԻՄԷՆՆԻՆԿԱՆԿՆԵՑԱԻԻՉՍՁԵՌԱՓԻՐԻՃԱՆԻՆ

ԶՆՍԷ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՈՒԿԱՍԻՆ, Է՛ ՈՐԴԻ ՍԻՄԵՆՆԻՆ, ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ ԽԱՂՁՍ
 ՁԵՒՍԻ ՓԻՐԻՃԱՆԻՆ. :ՁԷ: ԹՎ. (1521): ԱՂԱՊԵԿ:

Մանոթ. վերջին ԱՂԱՊԵԿ անունը գրված է հյուսիսային կողի մի խորանի մեջ. հավանաբար կազմողի ստորագրությունն է:

1245. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վերևում թամբածև, հյուսիսային կողը երկու շարքի բաժանված. վերևում 4 խորաններ, 3-ի մեջ խաչեր, իսկ վերջինի կենտրոնում դավ ու բլիթ. երկու կող երին երկլարանի սազ և սրինգ: Ստորին շարքում հեծյալ, որը նիզակով հարվածում է ձիու ոտների տակ՝ գալարված վիշապին, դիմացը եզ և ապա մի այլ գազան. բաժանարար գոտու և արևմտյան ճակատին արձանագրությունն է, իսկ գազանից ներքև թվականը.

ՊԵՄՐՈՍՈՐԴԻԱԹԱՆԻՍԻԿԱՆԳՆԵՑԻՉ ՄԱՊՆԱՍԵՂ
 ԲՐ․․․Յ․․Ի․ՄՅ
 ԻՆԱՂԱԻԹ․․

ԶՎՉ
 ՁԲ

ՊԵՏՐՈՍ, ՈՐԴԻ ԱԹԱՆԻՍԻ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՁՍԱՊԱՆՍ ԻՄ ԵՂԲԱԻՐ
 ԹՎ. :ՁԶԲ: (1533):

1246. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, վերևում թամբածև, հարավային կողին որսորդ, ձեռքերին նետ ու աղեղ և հրացան, դոտիում դաշույն, առջևում՝ երեք փախչող այծյամներ. արևելյան ճակատին 3 սող.

ԱՍՍԷ
 ՀՆԳԻՍ
 ԴԴԱԻ
 ԹԻՆ

ԱՅՍ Է՛ ՀԱՆԳԻՍՏ ԴՍԻԹԻՆ:

Մանոթ. Համարում ենք XVI դարի:

1247. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, մեծ, բարձր, վերը եռաստիճան նեղացրած, հարավային կողին չորս խորան, առաջինի մեջ հեծյալ՝ ձեռքին գուրգ. երկրորդի մեջ՝ գավ և հաց. երրորդի մեջ մի մարդ, ձեռքերը կանթած. չորրորդի մեջ՝ արոր, ակնբրով և մեկ լուծով, առանց անասունների, դիմացը դաշույն և հրացան. խորաններից վեր և արևելյան ճակատին.

ՍՅԱԲԶԱՆԿԻՍՏԷԼԻԿՆԵՆ

ԷՐԴՍԱՌՈՒԻԱՆԻՆԵԻՄԱՆՄԸԻՆԱԻՆ
Թ Վ Ռ Ն Դ

ԽԱԼԲԱԶ
ԽԱԶՈԳ
ՈՅՆԷԼԻԻ
ՆԵՆԵՏՕ
ԲՆՄԱԻ
ԱՆԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԿԻՍՏ ԷԼԻԽԱՆԻՆ, է ՈՐԴԻ ՍԱՐՈՒԽԱՆԻՆ ԵՒ ՄԱՐՆ ՄԱՐԻԱՆԻՆ: |
ԽԱԶԼՍ, ԲԱՐԷԽԱԿԼՍ, ՀՈԴՈՅՆ ԷԼԻԽԱՆԻՆ ԵՒ ՄՕԻՐՆ ՄԱՐԻԱՆԻՆ:
ԹՎ. :ՌՂԴ: (1645):

1248. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցաձև, փոքր, արևելյան ճակատին 5 տող.

ԱԾՈՂ
ՈՐՄԻ
ԱՂԱՂ
ՃԱՆԻ
Ն Թ

ԱԾ. ՈՂ|ՈՐՄԻ| ԱՂԱՅ|ՃԱՆԻՆ Թ :

ԿԱՐՃԱՂԲՅՈՒՐ (ԱՆՑՅԱԼՈՒՄ՝ ԳՅՈԳՍԿ ԲՈՒԼԱՂ)

Գլուղի հին անունն անհայտ է: Այն հարավից եզերված է բարձրադիր և ընդարձակ լեռնադաշտով, որն ակոսված է հեղեղատներից առաջացած ձորակներով և բլուրներով: Ամենամեծ բլուրը գտնվում է գլուղի գլխին, որի վրա մնում են մի հին ամրոցի պարիսպները: Սրա արևմտյան ստորոտում կան երկու կիսաժալռափոր և կիսագետնափոր մատուռներ՝ իրար կից: Արանք ունեն քարե դռներ: Որոնց պատճառով թե՛ մատուռները և թե՛ վայրը կոչվում են «Դաշ կափու» (Գաբե դու): Շրջապատում, ընդարձակ տարածության վրա հնում եղել է գլուղ, որից տեղ-տեղ մնացել են տների և եկեղեցիների հիմնապատեր, գերեզմանոցների մնացորդներ և առանձնապես խաչքարեր ու տապանաքարեր:

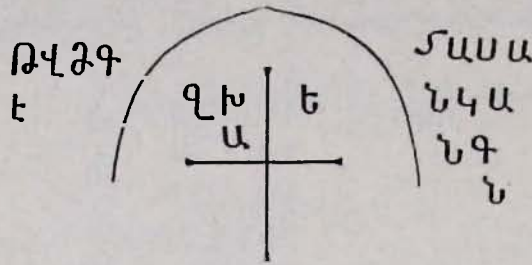
Նշված մատուռներից մեկը կոչվում է ս. Աստվածածին. հնում եղել է մեծ սալքարերով ծածկված, որի թափված մասերը հետագայում փոխարինվել են փայտե գերաններով. պատերը ևս մասամբ կազմված են խաչքարերով, որոնցից մեկի վրա կա յԺԳ: թվականը (Ն 1249):

Մյուս մատուռը կոչվում է ս. Սարգիս, հատակը սալածածկ է, քարե դուռը կոտրված և ընկած է տեղում: Հարավային և արևելյան պատերը կազմված են խաչքարերով, որոնց մի քանիսը X դարի են, թվականներ ունեն երեքը՝ ՆՍ, ՆՂԹ, և ՉԾԱ: Մատուռների առաջ ընդարձակ բակ է, ուր մնում են մի քանի տապանաքարեր, ամենահինը՝ 1666 թվականով:

Արձանագրություն ունեցող մյուս հուշարձանները ցրված են ավերակների տարբեր մասերում:

Այս գլուղատեղից մեր ժողովածուում ամփոփված են 24 արձանագրություն, որոնցից միայն երեքն են հրատարակված եղել Պախկինում:

1249. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, առանց ճակատի, նեղ շրջանակներով. կենարոնում սյունակամար, մեջը՝ խաչ. կանգնած է ս. Աստվածածին մատուռի հարավային սյուտի մեջ, ներքուստ. կամարի շուրջը և խաչի թևերի արանքներում.

ԹՎ. : ՆՅԺԳ: (964): ՀԱՍԱ, ՆԱՍ,
ԿԱ, ՆԳ, ՆԵՑԻ, ՁԽԱԶԵՐՍ:

Մանրք. Բնագրում հարյուրավորը չկա, ավելացնում ենք մենք: Այժմ էլ հաճախ սովորական գրությունների մեջ հազարավորը չի գրվում, ենթադրվելով միայն այն. ըստ երեուլթին հնում էլ այդպիսի սովորություն գոյություն է ունեցել. ըստ ամենայնի բացառված է միայն յԺԳ: Թվականով խաչքարի գոյությունը: Այդ ժամանակներից հայտնի չէ ոչ մի այդպիսի հուշարձան, նախ, և ապա՝ դեռ հարյուրի չհասնող հայկական թվականի ժամանակներում թվականը այլ կերպ էր հիշատակվում: Հայկական թվականով ամենահին արձանագրությունը գրվում է Թալինի մեծ հուշարձանի վրա՝ ՄԼԲ:

Այս դեպքում մենք յՆ = 100 ենք ավելացնում, նկատի ունենալով խաչքարի ընդհանուր ոճը և հենց այստեղ ճիշտ նման մի այլ խաչքարի վրա պահպանված լրիվ թվականը:

Վերջին ԽԱԶԵՐՍ բառը վերականգնում ենք ենթադրաբար: Սմբատյանցը ավելացրել է «զղուռա...», որ տեղում չկա:

Հրատ. Սմբատյանց, 596: Լալայան, XIX, 10 (վերծանել է ՄԳ, (604), շարունակությունը չունի):

1250. ԽԱԶԳԱՐ, նախորդի ոճով, կանգնած է նախորդի կողքին, վրան միայն թվականը.

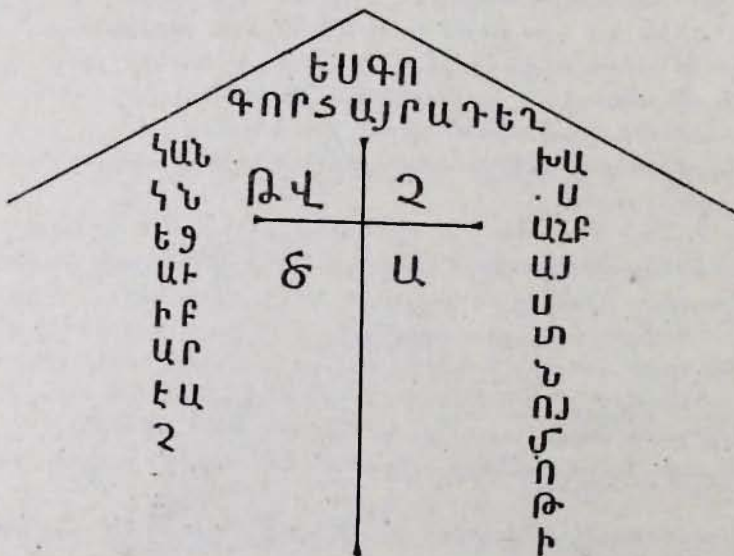
ԹՎ ՂԹ

ԹՎ. : ՆՅԴԹ: (1050):

Մանրք. Տե՛ս նախորդի ծանոթությունը:

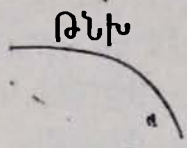
Հրատ. Լալայան, XIX, 10:

1251. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, լայն շրջանակներով ու ճակտոնով, կանգնած է կից հաջորդին. ամբողջ երեսին մեծ տառերով.

ԵՍ ԳՈՒԳՈՐ, ՀԱՅՐԱԿԵՂ:
| ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ Ի ԲԱՐԷՍ.
| ԽԱԻՅՍ ԱՂԲԱՅԼՐՅՍԷԱ,
ՆՈՑ, ՍՈԹԻ: ԹՎ. : ԶԾԱ:
(1302):

1252. ԽԱԶՔՍՐ, մեծ, առանց ճակատի և նեղ շրջանակներով, կենտրոնում սյունազարդ կամար, մեջը՝ իռչ. կանդնած է ս. Սարգիս մատուռի արևելյան պատի մեջ, ներքուստ. կամարի հյուսիսային վերին կողին միայն թվականը, վարից՝ վեր, 1 տող.

Թվ. :նխ: (991):

Հրատ. Կալայան, XIX, 10:

1253. ՏՊԱՆԱՔԱՐ, տավակ, գտնվում է մատուռների բակում. երեսին 5 տող.

ԱՅՍԷՏԱՆԳ
 ԻՍՏՀ ՌՌԻՄՍ
 ԻՄԻՆ ԿՈՂԱԿ
 ԻՑՊԱՊԱԽՆ
 ԻՆ Թ Ռ Ծ Ժ
 Ե

ԱՅՍ Է ԷԱՆԳԻՍՏ ՀՌՌԻՄՍԻՄԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ
 ՊԱՊԱԽԱՆԻՆ: ԹՎ. :ՌՃԺԵ: (1666):

1254. ՏՊԱՆԱՔԱՐ, Թամբաձև, հարավային կողին Թագաձև գլխարկով մարդ, երկարանի սաղ նվազելիս. շրջանակներին արձանագրություն, գտնվում է նախորդի մոտ. 4 տող.

Թ: Ռ Ծ Ժ Ը

ԱՅՍԷՏԱՆԳԻՍ

ՏԵՂԻՆ ՈՐԴԻ ՊԱՊԱԽՆԻՆ: ԻԱՆԱԻՐԻՆԱՅ

ԻՈՑՂՊԵՍԻ

ԱՅՍ Է ԷԱՆԳԻՍՏ ԵՂԻՆ, ՈՐԴԻ ՊԱՊԱԽԱՆԻՆ. Ի ԱՆԱԻՐԻՆԱՅ
 ՍՊԱՆԵՑԱԻ: ԹՎ. :ՌՃԺԸ: (1669):

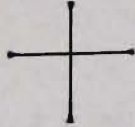
1255. ՏՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ օրորոցաձև, հարավային կողին անթամբ ձի, որի սանձից բռնել է երկար շորերով մարդ, աղա երկարանի սաղ նվազող և մի երրորդը՝ ձեռքին բռնած բլիթ. արանքներում դավեր: Գտնվում է նախորդների մոտ: Արևմտյան ճակատին 5 տող:

ԱՅՍԷ
 ՀԱՆԳ
 ԻՍԽՈ
 ԱԼԱԴԲՆ
 ՈՍ

ԱՅՍ Է ԷԱՆԳԻՍՏՆ ԱԼԱՔՍՍԱՆՈՍԻՆ:

1256. ԽԱԶԳԱՐ, պարզ, երեսին երկու խաչ և վերին անկյուններում թռչուններ, ընկած է Սաֆարյան Օրատուխանի ասան մոտ, ավերակ եկեղեցու կողքին. ճակատին 4 տող.

ԹՈՂԳԵՍԳՐԳՈՐ

ԿԱՆԿԵԱՅԻԶԻԱՆՅԻՆ
ԱՏԱԿՏԻԹԱՐԱԵԻ
ԱՐԵԻՏԻՐԻՆՔՍՈՂՈՐՄԻ

ԹՎ. :ՈՂԳ: (1224). ԵՍ ԳՐԳՈՐԻ ԿԱՆԿԵԱՑԻ
ԶԽԱԶ ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵԻԹԱՐԱ ԵԻ ԱՐԵԻՏԻՐԻՆ.
ՔՄ. ՈՂՈՐՄԻ:

1257. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, պարզ, կանգնած է Սաֆարյանի բակում, պատվանգանի վրա. երեսին 9 տող.

ԿԱՄԱԻՆԱՅԻՆ

ՄԻՐԻՅԿԱՆԿԵԿ
ԻԶԻԱՆՄԻՐԻՆ

ՈՐ ԽԱԻ ԽԱԻ

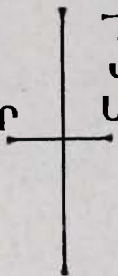
ՆԾ ԽՄԻԻ

Ի ԹԱՐ ԱՅՍՐ

ՈՂ ՈՐ

ՄԻ

ԱԿ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԱՐԵԻՍԻՐԻՆԻ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ
ԶԽԱԶՍՍ ՏԻՐԻՆԻ. . . . ՄԵԻԹԱՐԱՑ:
ՈՂՈՐՄԻ :ԶԾ: (1301):

Ծանոթ. Արձանագրությունը խիստ մաշված է. 5-րդ տողի սկզբում :ԶԾ: (1301) պիտի համարել թվականը:

1258. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածե, սրանկյուն, գտնվում է ավերակ եկեղեցու մոտ. հյուսիսային կողմին աջից ձախ և շուռ տված գրով 2 տող.

ՈՂ . . . ՆՈՐԿԻՈՍՈՐՈՐ ԵՏՈՐ

ՈՂՍՄՍԵՆ

ԱՅ. ՈՂՈՐՄԻ. ԱՅՍ Ե ԿԱՆԿԵՍՍ ՍԱՐԳՍԻ:

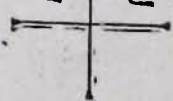
1259. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, պարզ, կանգնած է ս. Սարգիս մատուռի արևելյան պատի մեջ, ներքուստ. ճակատին և թևերի արանքում 4 տող.

ԵՍՓՐԸՍԿԱՆԳՆ

ԵԿԻԶԻԱՆՍ. ՍԵՂՍԱԻՆ

ԳՈԳՈՍԱՅԱՆՈՂՈՐՄԻ

ԹՎ ԼԴ

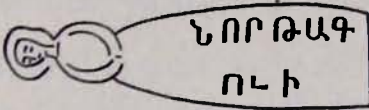

ԵՍ ՓՐԸՍ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ . . . ԷՂՍԱԻՆ,
ԳՈԳՈՍԱՑ. ԱՅ.ՈՂՈՐՄԻ: ԹՎ. :ԶԳ: (1255):

1260. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, խրված դեանի մեջ. դանվում է ս. Սարգիս մատուռից հարավ, հաջորդ հարթուկթյան վրա. երեսին քանդակված է ննջեցյալ կին. շուրջը և մարմնի վրա.

ՀԱՆԿԻՍՍՈՄԻՆԻԿ

ԱՅՍԷ

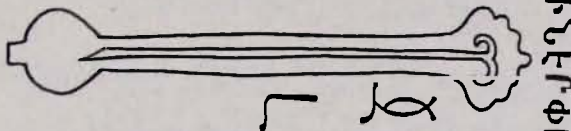
:ՁԾԷ: (1308). ԱՅՍ է| ՀԱՆԿԻՍՍ ՄԻՆԻԿԻՆ.
ԱՍ. ՈՂՈՐՄԻ. ՆՈՐ ԹԱԳՈՒՆԼԻ:

Ծանոթ. ՆՈՐ ԹԱԳՈՒՆԻ—նշանակում է նորահարս. տեղացիք բառացի հասկանալով համարում են թագուհու գերեզման:

Ի Ջ Յ ՎՅՅՍՆՍՈՂՂԿ

1261. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, կենտրոնում զավազան՝ ձևավորված երաժըշտական դործիքի նմանութամբ. գտնվում է գեաս կի ձախ ափին, բլրակի վրայի գերեզմանատան մեջ. երեսին՝

ԱՅՍԷ ՀԱՆԳԻՍՏԱԶԱՐԻԱՅ: Ա: ԵՂ

Ժ: ՎԺԳԳՂՎՍԿՅՈՆ ԷՊՓՍՈ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ ԱԶԱՐԻԱՅ
ԱԼԼԵՂԻՆ. ԷՐ ՓԼԻԼԻՍՈՓԱՅ
ԱՀԱՐԿՈՒԻ. ԻՇԵՑԷՔ Ի Ք. | :ՋԼ:
(1481):

Ծանոթ. ԱՀԵՂ բառը ենթադրական է, առաջին Ա տառը գրված է կետերի մեջ, որ սովորական է թվականի համար. թերևս ԱԲԵՂԱ:

1262. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, հարավային կողմին, նախ՝ թամբած ձի, ապա այլ ձիավոր՝ ձեռքին բռնած դաշույն, առաջը կենաց ծառ, որը մյուս կողմից բանել է մի մարդ, ապա երկու ուրիշ մարդիկ, որոնց արանքում մեծ գավ և հացեր: Արձանագրութունն սկսվում է հարավային կողմի շրջանակներից, շարունակվում արևելյան ճակատին, անցնում հյուսիսային կողմին, ապա արև-

մուտյան ճակատին և ավարտվում վերևի երեսի վրա.

Թ
Ջ
Է

Ջ

ԿԱՆԿՆԵ

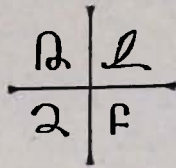
ՑԻՉՏԱՊԱՆՍԻՎԵՐՈՐԴՅԻՅԻՅՈՄՈՎՍԷՍ
ԻՆՉԿԱՍ

ԱՐԵՑԱՓԱՔԳԱՆՑԻՐՈԱՂԱԲՁՍԻՆ
ԵՇԷՔԻՔԱ

ԹՎ. :ՋԼԷ: (1528):
ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ՍՍՀԱԿ ԷՐԷՑ,
ՈՐԳԻ ՈՀԱՆԻՍԻՆ, | ԿԱՆԿՆԵ|
ՑԻ ՉՏԱՊԱՆՍ Ի ՎԵՐՍ. ՈՐԳՈՑ
ԻՄՈ ՄՈՎՍԷՍԻՆ. ՉԿԱՏԱՐԵ-
ՑԱԻ ՓԱՓԱԳԱՆՑ ԻԻՐՈ. Ա-
ՂԱԻԹՍ ԻՇԷՑԷՔ Ի ՔՍ:
ԳԱԻԹ:

Ծանոթ. Գծագրի վրա փակագիր Դաւիթ անունը տապանաքարը շինող վարպետի ստորագրութունն է:

1263. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է ձախափնյա գերեզմանատան արևելյան մասում. ճակատին Գրիստոս՝ ձեռքին բռնած ավետարանը. թևերի արանքում և հարավային կողին 5 սող.

ԱԾՈՂՈՐ
ՄԻՈՂԱ
ՆԻՍԻՆ

ԹՎ. : 928: (1533): ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ ՈՂԱՆԻՍԻՆ:

1264. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, նախորդ խաչքարի դիմաց, երեսին 3 սող.

ԱՅՍԷՀԳ
ԻՍՍՈՂ
ԻՍԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԹԻՍՏ ՈՂԱՆԻՍԻՆ:

1265. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, հարավային կողին երկու մարդ և շրջանակին 2 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՍՈՂԱՎ
ՈՂՃԱՆԻՆԹՎՈՒ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԹՍ ԱՎՈՍՏԱՆԻՆ.

ԹՎ. : Ռ: (1551):

1266. ԽԱԶԳԱՐԵՐ, երեք հատ, իրար կից, կանգնած ձախափնյա գերեզմանատան մեջ, միատեսակ. բոլորի քիվին էլ անարվեստ արձանազրություն, որոնց մեջ անձնանունները անսովոր են, հետևաբար վերծանությունը կասկածելի. Ա. ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ, 1 սող.

ՍՐԲ ԽԱԶՍԲԿԷԽԱՍՈՂԳԻՆ

ՍՐԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԻՍԱՆԻՍ ՈՒՔԻՆ:

1267. Բ. ԿՆՏՐՈՆԱԿԱՆԻ ՔԻՎԻՆ, 2 սող.

ՍԲԽՆՍԲԿԷԽԱՍՈՂԱ
ԳՈՂԽԻՆՆՈՍԻՆ

ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԻՍԱՆԻՍ ԲՍԲԱԳՈՒԻՆ, ՆՈՍԻՆ:

1268. Գ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ, 1 սող.

ՍԲԽԱՍԲԽԱՆԷՄԽԱՆԻՆ ՍԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԻՍԱՆԻՍ ՏԵՏԵՆԱՅԻՆԻՆ:

Ծանոթ. Երեք խաչքարերի ոճն էլ համապատասխանում է XVI դարի թվադրված խաչքարերի ոճին:

1269. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, գտնվում է նախորդ խաչքարերի մոտ. հարավային կողին թամբած ձի, սանձից բռնած մարդ, որը աջ ձեռքով բռնել է մեծ գավ. կողքին նետ ու աղեղ և կապարճ լիքը նետերով. ապա մի այլ մարդ՝ ձեռքին բլիթ և կողքին կերակրաման. շրջանակին 1 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏ ԽԻՐՁԻՆՈՒՄԻՆՆԱՍՏԱՆԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԹՍ ՄԻՐՁԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԴԻ ԱՂԱՐԻԱՅ ՔԱՀԱՆԱՆԱՆԻՆ:

Ծանոթ. XVI դարի գործ:

1270. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, քառակուսի, մեծ, հարավային կողին հեծյալ՝ ձեռքին նետ ու աղեղ. ձիու ոտները տակ վիշապ և առջևում եղջերու, սանձից բռնել է մի մարդ. ապա երկարանի սազ նվաղող, որի առաջ դրված է բազմալար քանոն. մի մարդ ևս՝ մի ձեռքին բլիթ, մյուսին՝ գավ, իսկ կողքին մեծ գավ, վրան 1 տող.

ԱՅՈՂՈՐՄԱՍՏՈՒՅԱՆՈՍԻՆ

ԱԾ. ՈՂՈՐՄՍ. ՍՏԱՑՓԱՆՈՍԻՆ:

1271. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, փոքր, նախորդների մոտ. հարավային կողին մի մարդ՝ ձեռքին բռնած խաչ, 4 տող.

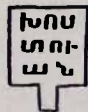
**ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՍԱՄ
ԻՐ ՂՈՒԼԻ
Ն ՈՂՈՐՄԻ**

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ԱՄԻՐ ԴՈՒԼԻՆ. ՈՂՈՐՄԻ:

1272. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, փոքր, նախորդի մոտ. հավանաբար փոքրիկ աղջիկ, բռնել է հայելի. կողքին բլիթ ու գավ, սրանցից վերև և հայելու վրա 4 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՍՈՒՅԱՆՈՍԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ԱՂԱԲԻՆ: ԽՈՍՏՈՒՄԱՆ:

Ծանոթ. Վերջին բառը չենք հասկանում:

Չ Ա Ն Ր Լ Ո Ւ

Դյուղի հին անունը հայտնի չէ, բայց պահպանված հուշարձանները վկայում են, որ հին ընկալվալ է: Դյուղի հին եկեղեցին՝ ս. Բեթղեհեմ, շինված է ղյուղի եզրին, ժալուրին կից, մի հորհանոս աղբյուրի վրա, որի ջրերը հոսում են եկեղեցու սակով: Հավանաբար այս աղբյուրը հեթանոսական սրբություն է եղել և հետագայում քրիստոնյա կրոնավորները այդանդ եկեղեցի շինելով՝ սրբազործել են այն նոր կրոնի ոգով: Եկեղեցու պատին կից կանգնած է մի խաչքար՝ 1292 թվականով, շուրջը 3—4 անարձանազիր տապանաքարեր: Մի այլ խաչքար էլ, վնասված արձանազրույթամբ, կանգնեցրած է ընկան ժալուրի վրա, ղյուղի հարավային եզրին՝ ջրանցքի ձախ ափի մոտ:

Հնում գյուղը տեղավորված է եղել ջրանցքից վեր, դեպի հարավ-արևմուտք լեռան լանջի գոգավորության մեջ. այդտեղ այժմ մնում են տների հիմնապատերը և ընդարձակ գերեզմանատուն՝ շրջապարիսպով: Գերեզմանաքարերն այստեղ շատ հին են (XI—XII դդ.) և անարձանազիր: Պահպանված մի քանի խաչքարերը մեծ ու մոնումենտալ են. ինչպես գյուղատեղը, այնպես էլ գերեզմանատունը խիստ ավերված են:

Հին ղյուղատեղի հարավում կա մի բարձր սար, որի գագաթին կանգնած է շատ մեծ, (2,80×1,55), սալքարից շինված խաչքար, քանդակների ոճով վերաբերում է IX—X դարերին: Խաչքարի մոտ, լեռան գագաթին հնում եղել է բերդ, մնում են միայն պարիսպների հիմնապատերը, համեմատաբար լավ են երևում հարավային մասի հիմնապատերը, որոնց հաստությունը հասնում է 3 մետրի:

Մեր ժողովածուում տեղ գտած այս երկու արձանազրույթունները հրատարակվում են առաջին անգամ:

1273. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է ս. Բեթղեհեմ եկեղեցու սլափին կից, սլափ-վանդանի վրա. հյուսիսային կողին և խաչի ստորին մասում.

Կ Ա
Ա Ի Ն
Ա Յ Ե
Ս Մ Ի
Ա Ն
Ա Յ Ե
· · Ա
Ո Ի Ս Կ Ա Կ Ն Ց Ի Չ Ի Ա
Ի Ն Ի Չ Ս Ի Ն Ձ Ե · · Չ Բ Ա
Մ Ռ Բ Ց Ի Մ Ո · Ի Թ Վ Չ Ի Ա
Ո Ի Չ
Ո · Բ Ա
Ռ Դ Ի
Ա Գ
Ի Ս · ·

Կ Ա Մ | Ա Ի Ն | Ա Յ. Ե | Ս Մ Ի Բ | Ա Ն Շ | Ա Ն
Ե | Ռ Ի | Ա Մ | Ո Ի Ս | Ի Ն Ի | Մ Ռ | Ո Ի Չ | Ո Ի Բ Ա Ն |,
Ո Ր Ի Ի | Ս Ա Ր Գ Ի Ս Ի Ի |, Կ Ա Ն Կ Ն Ե Ց Ի Չ Ի Ա Ն Ս
Ի Ն Ձ Ե Ի Ի Ե Ի Գ Բ Ա Մ Ր Ց Ի Մ Ո Ր Ց Ի. Ի Թ Վ.
:Ձեռն: (1292):

1274. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած բնական ժայռաբեկորի վրա, գտնվում է դյուղի հարավային եզրին, ջրանցքի ափին. շրջանակներին 6 սող.

3 Ա Ի Ռ	· Ի Ա Յ Ե
Ս Մ Ի	Բ Ա · ·
Շ Ա	3 Կ Ա
Ե Ց Ի Ի	Ա Ի Ր
Շ Ա Գ Ս Ս	Ա Է Ր Ի
Շ Ե Ի Մ Ո Ց	Ի Ո Շ Մ Ս

Յ Ա Ն Ո Ի Բ Ն Ի Ա Յ Ե | Ս Մ Ի Բ Ա Մ Ի Ն | Շ Ա Յ
Կ Ա Ն | Գ Ն Ե Ց Ի Խ Ա Ն Ս

Մանր. ներքևի երեք սողերը խիտա մաշված են և անորոշ:
Մ Ի Բ Ա Ն Շ Ա Ն անվան դոլոմիտները սպա-ցուլց է նախորդին ժամանակակից լինելը՝ XIII դարի վերջ:

ՁԱՌՔԵՆԴ (ԱՆՑՑԱԼՈՒՄ՝ ՁԱՐՁԻԲԻՐ)

Գլաղի հին անունն անհայտ է. տեղագիր հեղինակները հիշատակում են դյուղում գտնվող մի եկեղեցու մասին, որի սեղանի մոտ դրված են եղել երկու գեղաքանդակ խաչքարեր՝ մեկն արձանագրութլամբ՝ 1514 թ.: Դեռևս Սմբատյանցի ժամանակ այդ եկեղեցին կիսավեր է եղել, իսկ այժմ՝ չկա, բայց դյուղից մոտ երկու կիլոմետր դեպի հարավ արևելք, ձորի վերին մասում գտնվում են դյուղատեղի ավերակները և նրանց մոտ՝ բլրի վրա գերեզմանատուն, ուր կան տապանաքարեր՝ վարպետներն քանդակված կենցաղային տեսարաններով և մի քանի գեղաքանդակ խաչքարեր, ամենահինը 1552 թվական (ՊՅ 1275):

Ժողովածուում այստեղի հուշարձաններից ամփոփված վեց արձանագրութլուններից միայն մեկն է նախկինում հրատարակված եղել և որն այժմ տեղում չկա:

1275. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է դյուղաաեղու դերեղմանատան կենտրոնում, թեքված դեպի առաջ, հարավային կողին և խաչի տակին:

ԵՍՍԼ
ՔԵՍՈԼ
ՈԻՍՊԵ
ՂԻՍԱՌ
ԱՂՆՈՐ
ԱՄԱՄ
ԱՄՅՆԵՅ
ԽԱՆՎԱ
ԲԵԽՄԻ
ՄԻՐԻՆ
ՄԻՐԻՆ
ՄԻՐԻՆ

ԻՆԵՅԳԵՄԵՆՆԱԿՈՆԿՐԵԿՅԱ

ԵՍ ՈՒՎՔԵՍ ՈՒՂՈՒՍՍ, ԳԵՂԻՍ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ, ԿԻՍՄԱԿԻՆ,
ԱՅ. ԿԻՍԿԵՆՆԵՑԻՒ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՍԱԿՈՒՍ ԷՍԻՐՆ ԻՄ ՄԻՐԻՆ:

ԹՎ. ՌԱ. (1552): ԻՇԵՑԵՔ ԳԾՈՂ ԱՆԴՈՆ ԷՐԵՑՍ:

Մանր. Սաչքարի դիմաց կա տապանաքար՝ առանց տապանագրի:

Լատակ. 258.

1276. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, վերևում ըարձ. հարավային երեսին՝ հեծյալ, կողքին՝ կապարճ, նիզակով հարվածում է ձիու ոտների տակ գալարվող վիշապին՝ երախից, դիմացը մարդ՝ մի ձեռքին հաց, մյուսին՝ գավ. տապանաքարի մյուս ծայրին մի այլ մարդ նետը արձակում է դիմացի եղջերուի կողմը. ներքևում մեծ փաթեթ կազմած վիշապ, որն ունի երկու գլուխ և կլանում է երկու կենդանիներ՝ դառ և այծ: Վերևի բարձերի վրա եղծված 2 տող.

... յՈՒՎԵՍԿԵՆՆԱԿՈՆԿՐԵԿՅԱ ... ԻՒՍ
ԻՆ

Ե՛Ս ՈՒՎԵՍ ԿԼԱՆԿԵՆՆԵՑԻ,
ԽԱԶՍ ՈՐԴԻ ԻՄ...

Մանր. Գանվում է նախորդի մոտ. նույն ընտանիքին է պատկանում և նույն ՈՒՎԵՐԻ շինել տվածն է. ժամանակակից է նախորդին՝ XVI դարի կես:

1277. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, հարավային երեսին 3 խորան, առաջինի մեջ նստած մարդ, որը երկկարանի սազ է նվագում, կողքին երկփողանի սրինգ կա դրված: Երկրորդ խորանի մեջ նստած մարդ, որը դափ է նվագում, կողքին նույնպես երկփողանի սրինգ. երրորդի մեջ մեծ դավ. հյուսիսային կողին երկու հեծյալ, մեկի ձեռքին տապար, մյուսին՝ դաշույն, հարձակվել են եղջերուի վրա. երկու երեսներին 5 տող.

ՉԱ ՉԱՎ ԻՆԱՆՍ

ԿՆԽԱ	ՀՍՈ	ՐԴԻ
Ք	Ի Մ Չ	ՈԻ ԲԱ
Կ	Ի Ն	Ի ՇԵ

Ռ Վ Ռ

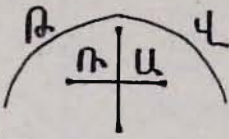
ՉԱՉԱԼԻՉԱՑԵՍ | ԿԱՆԿԵՆՆԵՑԻ, ԽԱԶՍ
ՈՐԴԻՔ ԻՄ ՉՈՒՐՍ | ՊԻՆ. ԻՇԵՑԵՔ.

ԹՎ. Ռ: (1551):

Մանր. Հյուսիսային կողին միայն թվականն է:

1278. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, գտնվում է գերեզմանատան արևելյան մասում, հարավային կողմին և թևերի արանքներում.

ԵՍ
 ՃԱՆ
 ԱԼՂ
 ԱՂԿՆ
 ԽՆՍԳ
 ԻՍՊԷ
 ՄԻՂ
 ԴԱ
 ԿՔ
 ԱՍ
 ԱՐ
 ՑՈ
 ՂՈ
 Ի

ԵՍ ՃԱՆԱԼՇԱՅ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՉԻՍՊԷՏԻՆԻ,
 ԻՇԱԴԱԿ ՔԱՍՊԱՐ. ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ: ԹՎ. ՌԱ:
 (1552):

1279. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, գտնվում է նախորդ խաչքարի դիմաց. վրան երկու առդ.

ԿՆՈՂՐՄԻ
 ԳՈՒԼԱՎԻՆ

ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԳՈՒԼԱՊԻՆ:

1280. ԽԱԶՔԱՐԻ վրա, որը գտնվելիս է հղել գյուղամիջում, ավերակ եկեղեցու մոտ.

Կանգնեցաւ սուրբ խաչս Աւանէսիմ. ԹՎ. ՉԿԳ: (1514):

Հրատ. Սմբատյանց, 630, Լալայան, XIX, 28:

ԱԶԻԶԼՈՒ (ԱՆՑՑԱՆՈՒՄ՝ ՄԵԾ ԴԱՐԱՂՈՅՈՒՆ)

1281. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ, որը գտնվելիս է հղել այս նույն ըլուրի վրա, ավերակ եկեղեցու մոտ.

Այս է նանգիս Սուդանի ուղի պատրոն Իւանիմ. ԹՎ. ՌՃԻԷ: (1678):

Հրատ. Սմբատյանց, 630, Լալայան, XIX, 20:

1282. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է գյուղամիջի բլուրի վրա. մշակված է նաև արևելյան երեսը: Ճակատի շրջանակներին և թիկունքին:

ՄԲԱՐԷԻՈՍՅՐԱՅԱԿԻՆԵՍՕՅ

ՃԱԿԱՏԻՆ.

ՄԲԱՐԷ

ՄԵՍԿԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷՆՈՍ ՏՐ ՍՀԱԿԻՆ. ԵՍ
ՕՀԱՆՍ ԿԱԶՄՈՂ. | ԹՎ. :ՌՃԽԷ: (1698):

ԹԻԿՈՒՆՔԻՆ.

ԹՎ ՌՃԽԷ

ՇՆԱԻՐՀԻԻՅՆ ԱՅ| ԵՍ ԹԱՄՐԱԶՍ, ՏՐ.
ՄՈՒՍԷՍ, ԱԼԱՅՊԵԿՍ, ՂԱՐԱԳՈՒԶՍ ՄԻ|
ՍՊԱՆ ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՔ, ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱ-
ՐԵՆՈՍ ՏՐ ՍՀԱԿԻՆ, ՀՕՐՂ ՄԵՐՈՑ ԵԻ
ՄԱՐ ՄԵՐ ՀՄԱՅԻՆ, ԹՈՌՆ ԻՍՐԱՅԵԼԻՆ.
ԻՇԵՑԵՔ Ի ՔՐԻՍՏՈՍ|. Թ.:

ՇՆԱԻՐՀԻՆԱՅ
ԵՍԹԱՄՐԱԶՍՏՐՄ
ՈՒՍԷՍԱԼԱՅՊԵԿ
ՍՂԱՐԱ ԳՈՒԶՍՄԻ
ԱՊԱՆԿԱՆԵՑԻՍՔԻԱ
ՀՍԲԱՐԷԻՈՍՅՐԱՅԱԿ
ԻՆՅՕՄԵՐՈՅ ԵԻՄԱՄ
ԵՐՀՄԱՅԻՆ ԹՈՌ
ՆԻՍՐԱՅԵԼԻՆԻՇ
ԵՅԷՔԻՔԻՐԻՍՏՈՍ
Թ.

Ծանոթ. Սղումները և անկանոնությունները պահպանել ենք, որպես խոսակցական լեզվի արտահայտություն:

Վերջին թ: տառով աղեցել են թվականը դրել, ընդ այն տեղափոխել են ճակատին:

Հրատարակիչների մոտ արձանագրությունը կրճատված և աղավաղված է:

Հրատ. Սմբատյանց, 630: Լալայան, XIX, 20:

Շ Ի Շ Կ Ա Յ Ա

Հին անունն անհայտ է. գյուղի հյուսիսային եզրին կա սպիտակ հողից և քարից կազմված մի բարձր բլուր, որի գագաթին մնում են հին, փոքր ամրոցի հիմնապատերը. որս ստորոտում կան ավերակ եկեղեցու մնացորդներ և մի քանի տապանաքարեր ու խաչքարեր, որոնցից հրկուսի վրա կան խիստ ջարդոտված արձանագրություններ, մեկը ՌԷ: թվականով (№ 1284):

Լալայանը հիշատակում է գյուղամիջում մի մեծ եկեղեցու հիմնապատերը և շուրջը խաչքարեր՝ XVI դարի, որոնք այժմ չկան: Դեպի լիճ ձգվող դաշտի մեջ կա մի փոքր եկեղեցի, որի մոտ ընկած խաչքարի վրա նկատելի է Չ: թվականը¹:

Մեր գտած երկու արձանագրության մնացորդները հրատարակվում են առաջին անգամ:

1283. ԽԱԶԳԱՐ, գեղաքանդակ, գտնվում է գյուղի հյուսիսային եզրին, բլրի տակ գտնվող ավերակ եկեղեցու մոտ, կանգուն է, ջարդոտված ճակատին մնացել են արձանագրության մասերը, 3 տող.

...ԱՄ...
...ԴԱՆ...
Տ Ո Կ Փ Ր Կ Ք Տ Ա Կ

...ԿՐԱՄՈՒՆ ԱՅ ԵՍՄԻՎԱՐԳԻԱՆ...| ԿԱՆԳՆԵՑԻ
ԽԱԶՍՄՆՆՈՂՈՂ ՓՐԿՈՒԹԵ. ՀԱԻՐ ԴՄՈ...

Լատանկ. 259

¹ «Աղղ. հանդ.», XIX, 24...

1284. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ. նախորդին մոտ, ջարդոտված ճակատին և
 ԿԱՆԿՆԵՑԻ Թևերի շարջը 3 տող.
 ՋԻԱԶՍՓՐԿ. . . <ՈԳԻՄՈՅ

... ԿԱՆԿՆԵՑԻ| ՋԵԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹԵ.
 ՀՈԳՂՈՂ ԻՄՈՑ: ԹՎ. :ՌԸ: (1559):

ՎԵՐԻՆ ԵՎ ՆԵՐՔԻՆ ՇՈՐԺԱ ԳՑՈՒՂԵՐ

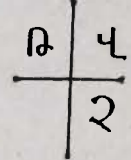
Այս երկու փոքր գլուղների հին անուններն անհայտ են: Ներքին Շորժալում մնամ ևն մի փոքր եկեղեցու հիմնապատերը, որի մուտքի մոտ կանգնած ևն երկու գեղաքանդակ խաչքարեր, իրար ժամանակակից, մեկն ունի :Զ: թվականը. նույն տեղում կան նաև մի քանի տապանաքարեր: Գլուղի հին գերեզմանատունը գտնվելիս է եղել եկեղեցուց ներքև, դետափին, այստեղ մնում ևն մի քանի տապանաքարեր միայն, մեկը կենցաղային քանդակներով՝ :ՌԾԱ: թվական (№ 1287):

Վերին Շորժալում մնացել ևն միայն գերեզմանատան և եկեղեցու մնացորդները, գլուղից ներքև, գետափին. գերեզմանատունը ձորի լանջին է, տապանաքարերի մեծ մասը տափակ են՝ ծածկված վերևից իջնող հողով. երկուսի տապանաքարերը հազիվ կարողացանք կարդայ. երկուսն էլ XVII դարի են:

Մեր ժողովածուում այս երկու գլուղներից ամփոփված են միայն 8 արձանագրություն, որոնցից 3-ն են հրատարակված եղել նախկինում:

ՆԵՐՔԻՆ ՇՈՐԺԱ

1285. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է ղյուղամիջին՝ ավերակ եկեղեցու մեջ. քիվին եղել է արձանագրություն, այժմ ջարդոտված. Թևերի արանքներում մնացել է թվականը.

ԹՎ. :Զ: (1251):

1286. ԽԱԶՔԱՐ. կանգնած է նախորդի մոտ, գեղաքանդակ, ճակատին սրբապատկերներ, քիվին ուռուցիկ սառերով.

ՍԲ ՆՇԱՆՍ ՇԱՀՈՒՄԱՂԻՆ ՍԲ. ՆՇԱՆՍ ՇԱՀՈՒՄ ԱՂԻՆ. ՔՍ. ԱԾ.
 ԳՍ ԱԾ

Մանր. Ըստ ամենայնի նման է նախորդին, նույն ժամանակի գործ է:
 Հրատ. Սմբատյանց, 630: Լալայան, XIX, 19:

1287. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, գտնվում է ղյուղամիջում, եկեղեցուց ներքև, դետափի մոտ. հյուսիսային կողին հեծյալ, ձախ ձեռքում բռնած նետ ու աղեղ, մի աղեղ էլ առանձին՝ վերևում, առջևից փախչում է եղջերու, ապա մկրատ, սրինգանման իր, ըլիթ և գավ. արևմտյան ճակատին 7 տող.

ԹՎԵԱ
 ԵՍԱ
 ՋԱՏ
 ԿԱՆԿՆ
 ԵՅԻՎԷ
 ԼԻՃԱ
 ՆԻՆ

ԹՎ. :ԼԻԾԱ.: (1602). ԵՍ ԱՂԱՍ| ԿԱՆԿՆԵՑԻ
 ՎԼԼԻՃԱՆԻՆ:

1288. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մոտ. երեսին 4 տող.*

ԱՅՍԷՏԱ
ՊԱՆՊԱՆ
ԻՆԹՎԻՆ
ՌՃԼԷԻՆ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՊԱՎԻՆ.
ԹՎԻՆ :ՌՃԼԷ: ԻՆ. (1688):

1289. *ԽԱԶՔԱՐԻ վրա, որը գտնվելիս է եղել ավերակ եկեղեցու մոտ.*

Սուրբ Խաչոյ Բարեխառն Մաթոռիկ և Կողակցիկ.

Հրատ. Սմբատյանց, 630: Լալայան, XIX, 19:

1290. *ԽԱԶՔԱՐԻ վրա, նախորդի մոտ.*

Այս է հաւնցիստ .Փիւրիմիկ:

Հրատ. Սմբատյանց, 630: Լալայան, XIX, 19

1291. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է ղեռակի ափին, գյուղի հանդեպ, հին գերեզմանատան մեջ. երեսին 2 տող.*

ԱՅՍԷՅԱՆԳԻՍՏ ՍԻՄՈՆԻՆ
ԹՎՌՃԻԼԷՐ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԻՄՈՆԻՆ.
ԹՎ. :ՌՃԻԼԷ: ԷՐ (1679):

1292. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, նախորդի մոտ, երեսին 7 տող.*

ԱՅՍԷՏԱ
ՊԱՆՅԻՍ
ԱՅԻԱՆԻ
ՆՈՐԴԻԱ
ՌԱԿԵԼԻ
ԹՎԻՆ
ՌՃԼԷԻՆ

ԱՅՍ Է ՏԱՊԱՆ ՅԻՍԱՅ ԽԱՆԻՆ,
ՈՐԳԻ ԱՌԻԱՔԵԼԻՄՆ՝. ԹՎԻՆ
:ՌՃԼԷ: ԻՆ (1684):

Գ Ա Շ Ք Ե Ն Գ

Գյուղի հին անունն անհայտ է. տեղագիր հեղինակները նկատի ունենալով գյուղի երբեմնի մեծ լինելը, կողքի բերդի մնացորդների և ձորամիջին բազմաթիվ ավերի գոլովիլունը նույնացրել են Սա. Օրբելյանի ցուցակում հիշատակված Բլախայրք գյուղի հետ¹: Իսկ դրանք հիմք չունեն, քանի որ Օրբելյանի Բլախայրք գյուղը Գեղարքունի գավառի ցուցակում է և ոչ թե Սուրբի:

Այս գյուղի վրայով է անցնում Սևանի ավազանը Արցախին կապող հին ճանապարհներից մեկը: Այն Դաշքենդից հետո լեռնային անմարդաբնակ տարածություններն անցնելով, մտնում էր Օար իշխանանիտ ավանը և Թարթասի հովիտը (ներկա Քյարաջարի շրջանը), ուր, ինչպես հնում, այնպես էլ այժմ հայտնի են հանքային ջրերը՝ Իոտիսուն: Օարի իշխանական տունը՝ Դուրլանները աիրամ էին նաև Սուրբ գավառին կամ նրա մի մասին: Դաշքենդ գյուղի

¹ Ջալալյան, II, 114—չեհել է Բերդի այրք: Լալայան, XIX, 19:

հին մեծութիւնը և Դոփյաններին հիշատակող շատ արձանագրութիւններ կարող են տեղիք տալ ենթադրելու, որ այն ևղել է Դոփյանների վարչական կենտրոնը՝ Սողք դավառի տիրութեան համար: Այգալիսի կենտրոնի անհրաժեշտութիւնը բխում էր նրանից, որ իրենց իշխանանիստ Ծար ավանը գտնվում էր լեռնաշղթայի մլուս կողմում և ձմեռվա ընթացքում երկար ժամանակ կտրված էր Սողքից՝ ալպյան արտաներով անցնող անմարդաբնակ և ձյունածածկ ճանապարհի պատճառով: Հնարավոր է ենթադրել, որ իրենց բուն նստոց Ծար ավանի հետևից Դոփյանների տիրապետութեան ժամանակ, Սողքի նրանց կենտրոնը՝ հետագա Դաշքենդը նույնպես Ծար է կոչվել, որովհետև Օրբելյանը իր ցուցակի Սողք գավառում նույնպես Ծար գյուղ ունի նշանակած: Նախնաժողովների ղոյութիւնը տարրեր գավառներում շատ սովորական երևութ է:

Դաշքենդ գյուղում պահպանվել են երկու եկեղեցիներ, իրենց շրջապատի դերեղմանական հուշարձաններով, որտեղից և հավաքված են ներկա ժողովածուում ամփոփված արձանագրութիւնները. դրանք հետևյալն են.

Ա. Ս. Գևորգ եկեղեցի. գտնվում է գյուղի մեջ. փոքր և թաղածածկ շինք է. շինված է գերազանցապես կոփածո քարերով՝ XIII դարի երկրորդ կեսին, Դոփյան իշխանական տան տիրապետութեան ժամանակ: Շրջապատված է եղել բակով, ուր աժմ մի քանի գերեզմանական հուշարձաններ են մնացել. հնագույն արձանագրութիւնը շինարարականն է՝ XIII դարի երկրորդ կես (№ 1293):

Բ. Ս. Աստվածածիճ եկեղեցի. գտնվում է նախապես գյուղում, նախորդից մոտ 200—300 մ. դեպի արևմուտք. սա ևս փոքր և թաղածածկ եկեղեցի է՝ շինված գերազանցապես կոփածո քարերով. կանգուն է, առջեւ ունեցել է գավթի առաջ ևս մի կանգնած խաչքար է հիշատակված՝ ՆՆՆ: Թվականով, որի գոյութիւնը նույնպես կասկածելի է, որովհետև այդ նույն տեղում շարքով կանգնած խաչքարեր այժմ էլ կան, բայց ավելի ետին թվականներով:

Հրատարակիչներին մոտ հիշատակվում է գյուղից դուրս մի ընդարձակ գերեզմանատուն, որը կալալանի ժամանակ արդեն ավեր էր, իսկ այժմ հետքն իսկ չկա¹:

Մեր ժողովածուն այս գյուղից ունի 41 արձանագրութիւն, որոնցից հնում հրատարակված են եղել միայն 13-ը:

Ի Ա Շ Ք Ն Ի

1293. Ս. Գեվորգ եկեղեցու հյուսիս-արևմտյան անկյունի մաս, գետնի մեջ կիսով խրված, խաչքարի հյուսիսային կողմին 11 տող.

Ի Թ Ի Ս
 2 Թ Թ Կ Է
 Բ Ը Ս Ս
 Ի Ն Ն Ո Ր Ո
 Ո Գ Ե Յ Ա Ի
 Ս Բ Ե Ի Ե Ղ
 Ե Յ Ի Ս Ե Ս
 Յ Ո Վ Ա Ն
 Է Ս Ա Ի Ա Գ
 Է Բ Ե Յ Ս Բ
 Ի Ա Ն Ի Ն

Ի Թ Ի Ի Ս : Զ Թ : (1260), Վ Ե Բ Բ Ս Ս Ի Ն Ն Ո Ր Ո Գ Ե Յ Ա Ի
 Ս Բ. Ե Կ Ե Գ Ե Յ Ի Ս : Ե Ս Գ Ո Վ Ա Ն Է Ս Ա Ի Ա Գ Ի Ե Բ Ե Յ Ս [Բ]
 Կ Ա Ն Կ Ն Ե Յ Ի :

¹ Աղբյ. հանգ. ք., XIX, 18.

1294. Ս. Գեվորգ Կեղեկեցձոն արևմտյան մուտքի կամարակապ ձակասա-
քարի վրա, արտաքուստ, 8 սող.

ԿԱՄԱՅԵՆ
ՐԱՉԵՏՈՒԹԻՆ ԵՐԳՐԻՄՈ
ԵԻՆԻՆՆՈՒԹԻՆ ԿԱՍԱՆՈՒՄԱԲԵ
ԻՆԳՐԻՄ ԵԱՍՓԵԻՍԱԵՔԻՄԱԵՄԵՄԵ
ՍՈՆԱՆՈՒՄԱԲԵՍՈՆԱԵՍԱՍԱԵՄԱԵՍ
ԽՈՒՄԵՆԵԱՆՈՒՄԱԲԵՍԱԵՍԻԿԱՆՆԱԵՍ
ԻՍԱՍԱԵՍԱԵՍԱԵՍԱԵՍԱԵՍԱԵՍ
ՓՐԿՈՒԹԻՆՈՒՄ

ԿԱՄԱՅԵՆ Ա.Յ. ԵՒ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՆ ՏՐ. ԳՐԻԳՈՐՈՒ ԵՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՆ.
ՀԱՍԱՆԱՆ ՈՒ ՄԱՄԲԱՆԻՆ, ԳՐԻԳՈՐ ԵՒ ԱՍՓԵՒՆ. ՄԵՔ ՄԻԱԲԱՆ ԵՂ,
ԲԱՐՔՍ ՈՀԱՆ ՈՒ ՍԱՐԳԻՍ, ՈՀԱՆԵՍ, ՍԱԻԱԼԱՆ, ԱԼԱՔՍՈՒՍԵՐ :Բ:
ԱՄՈՒՍԻՆՔ ՄԵՐ ՄԱՄՏԻԿԻՆ, ՇԱՀՆԱՐԽԱՍՈՒԹԻՆ, ՄԱՄԽԱՍՈՒՆ ԽԱՅՐ
ՇԻՆԵՑԱՔ ԶԿԱՅՈՂԻԿԵՍ ԻՒ ՓՐԿՈՒԹԻՆ ՀՈԳՈ ՄԵՐ:

Մանր. Գրված է 1287-ից առաջ. Սաչենի իշխան Հասան Բ-ի կենդանության ժամանակ
Հրատարակիչների մոտ ըստ է թողնված 5-րդ սողի ՍԱԻԱԼԱՆ անունից սկսած մինչև
7-րդ սողի ՇԻՆԵՑԱՔ բառը: [Հայրապետը՝ Գրիգոր Անաղարդեցին է, որ կաթողիկոս է եղել
1293-ից մինչև 1307 թթ., ծանոթ. իմք.]

Հրատ. Ջալալյանց, Բ, 115: Սմբատյանց, 629, Ալիշան, 73: Լայան, XIX 16.
Լուսակ. 260:

1295. Ս. Գեվորգ Կեղեկեցձոն արևմտյան պատի հյուսիսային կեսի ստորին
մասում, արտաքուստ, 8 սող.

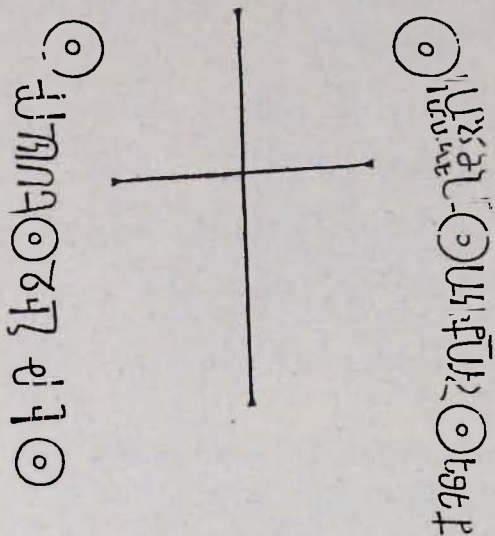
ԻՄՆԻՅԱՄԻՆՅՈՐՈՒՄ
ԵՐՆԿ ՐՈՒՄԱՄՍԲՈՑԵՍՅ
ԻԱՆԵՍԿԱՆԳՆԵՑԻՍԱՌԲՆԸ
ԱՆԱՆԻՍԻՖԱՐԵԽՈՒՄՈ Ի ԹԻՒՆԱՄ
ՈՍՆԻՍԵԻԱՂԲՈՒՄԱՄԱՐԱԽՈՒՆՈՂԵԻՍԱՆ
ՅԻՀԱՄԱԿԿՈՐԵԱՅԱՐԴԱՂԱ ՉԵՄ
ՉԱՄԵՆԵՍԵԱՆԻՍՈՒՐԲ ՅԱՂՈ
ԴՅՅԻՆԵՑ ԵՔ

Թվ. : 20: (1301) ՅԱՄԻՆ ՅՈՐՈՒՄՄ ԵՐՆ ԿՈՐՈՒՍՏ ՍՐԲՈՑ, ԵՍ
ՅԻԱՆԵՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ՍՈՒՐԲ ՆՇՈՒՆԱՆԻՍ Ի ԲԱՐԵՆՈՒՍՈՒՆ

ԹԻԻՆ ԱՄԻՈՒՍՆՈՒՍ ԵՒ ԱՂԲՈՒՅՐՍ ԻՄ ՍՐԱԽՈՒՆՈՂ. ԵՒ ԵՍ ԱՆՔԵՍՈՒԿ
ԿՈՐԵԱՅ. ԱՂԳ ԱՂԱԶԵՄ՝ ԶԱՄԵՆԵՍԵԱՆ Ի ՍՈՒՐԲ ՅԱՂՈՐՍ ՅԻՇԵՑԷՔ:

Լուսակ. 261

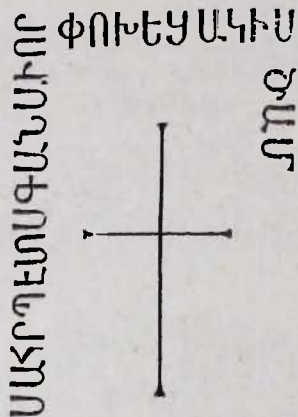
1296. Ս. ԳԵՎՈՐԳ ԵԿԵՂԵԳՈՒ արևմտյան պատին, արտաքուստ, ազուցված
խաչքարի շրջանակներին.

Ի ԹՂՂ. ԶԻԶ. (1277) ԵՍ ԱԿՈՒ ԿԱՐՃ
ԺԱՄԱՆԱԿ Ի ՔՄ ՅԻՇԵՑԷՔ:

Լուսակ. 262

1297. Ս. ԳԵՎՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒ բակում, նախորդին մոտ, գեանի մեջ կիսովին
խրված խաչքարի շրջանակներին.

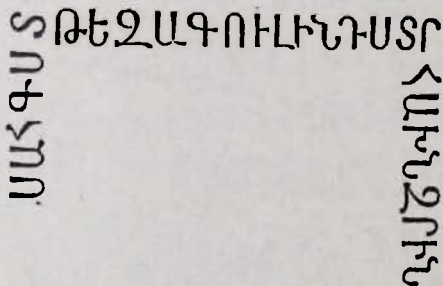

ՍՍ. ՀՐՊԵՏ ՍԳԱՆԱԻՈՐ, ՓՈՒՆԵՑԱԻՅ ԿԻՍԺԱՄ

Մանթ. Արձանագրության բոլոր բառերն էլ անսովոր
ձևով են. այսպես՝ տապանադրի համար սկզբի սովորական
ԱՅՍ է ձևը այս և հաջորդ արձանագրության մեջ փոխա-
րինված է ՍՍ. բառով միայն: ՀՐՊԵՏ = ՀԱՅՐԱՊԵՏ չենք լրա-
ցնում՝ ենթադրելով տեղական արտառանության արտահայ-
տություն: ՍԳԱՆԱԻՈՐ չենք հասկանում, արդյո՞ք ՍԳԱԻՈՐ,
ԿԻՍԺԱՄ-անսովոր է, կազմված է ԿԻՍԱԻՐԵԱ-ի հետևու-
թյամբ և իմաստով:

Դատելով քանդակների ոճից՝ XIII դարի վերջերի գործ
է:

1298. Ս. ԳԵՎՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑՈՒ բակում ընկած փոքր, օրորոցաձև տապանա-
քար, հարավային երեսի շրջանակներին.

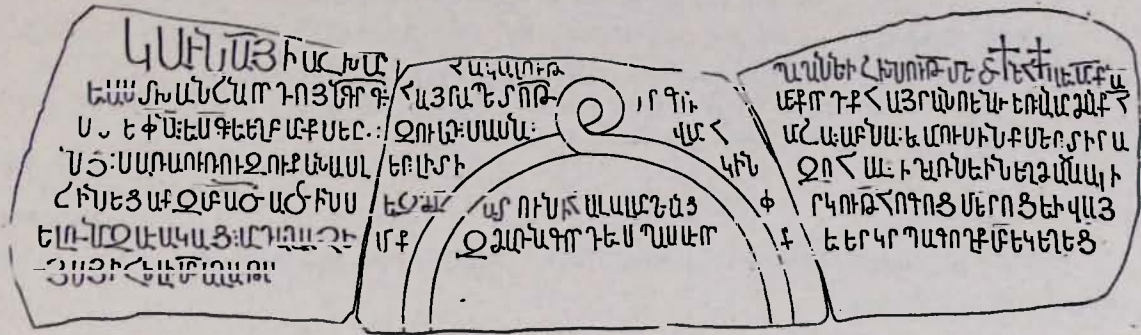

ՍՍ. ՀԱՆԳԻԻՅ ՔԵԶԱԳՈՒԼԻՆ. ԴԻՈՒՍՏՐՈՒ
ՀԱՆՆԱՅԱՅԱՅՈՒՆ.

Մանթ. Համարում ենք XVI դարի վերջի կամ
XVII-ի սկզբի գործ¹:

¹ Հրատարակիչների մոտ հիշատակված է այս եկեղեցու պատի մեջ ազուցված մի խաչքար, որի վրա եղել է՝
ԹՂ. ՆԻ: (1011) Ես Յովհաննես կոնկոնեյի գիտաչա: Ներկայումս նման խաչքար չկա եկեղեցու և ոչ մի պատի
մեջ, բայց ոչ մի պատից ընկած չէ որևէ քար. համարում ենք առաջին հրատարակիչների շփոթմունք: Հուլի-
մատ. Քաղաքանոց, Բ, 115: Սմբատյանց, 629: Լալայան, XIX, 18: Ալիշան, 73:

1299. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ մուսքի բարավորի և կողքի երկու քարերի վրա 7 տող.

ԿԱՄԻՆԱՅԻՆ ԱՅ Ի ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՈՒԹ. ԱՊԼԱՂԱՅ ԳԱՆԻՆ, ԻՇԽԱՆՈՒԹ. ՄԵԾԻՆ. ՀԱՍԱՆՍ. ԵՒ ՄԱՄՔԱՆՍԱՅ ԵՒ ԱՌՏԽԱՆՇԱՆՆ ՈՐԳՈՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹ. ԳՐԻԳՈՐԻ ՄԵՔ ՈՐԳԻՒՅ ՀԱՅՐԱՆՈՒՆ Ա. . . ԱՆԱՐԺԱՆ ՔԱՀԱՆՍՍ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԵՒ ՍԱՐԳԻՍ ԵՒ ԵՂԻՍԱՐԻ ՄԵՐ ԶՈՒԱԳ, ՍՍՍՆՍ, ՎԱՐՀԱՄՇՍ ԱԲՆՍ. ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆՔ ՄԵՐ ՏԻՐԱՅՑ, ՍԱՌԱ ՈՒ ԹՈՒՋՈՒՔԱՆ, ԱՍԼԵՐ, ԼԻՏԻԿԻՆ, ԶՈՀԱԼ Ի ԳՍԹՆ ԵՒ Ի ՆԵՂ ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՇԻՆԵՑԱՔ ԶՍԲ. ԱԾԱԾԻՆՍ ԵՒ ԶԺԱՄՍՏՈՒՆՍ Ի ՀԱԼԱԼ ԱՐԿԵԱՆՑ, ՓՐԿՈՒԹ. ՀՈԳՈՑ ՄԵՐՈՑ ԵՒ Ի ՎԱՅԻԵԼՈՒՄՆ ԶԱԽԱԿԱՑԱՐԿ ԱՂԱԶԵՄՔ ԶԺԱԹԱՆԳՈՐԿ ԵՒ ՍՊԱՍԱԽՈՐՔ ԵՒ ԵՐԿՐՊԱԳՈՂՔ ՍԲ. ԵԿԵՂԵՑՈՒԹՍ ՅԻՇԵԼ Ի ՄԲ. ԱՂԱԽՍ:

Ծանոթ. Գրված է հաջևնի իշխան Հասան Բ-ի կենդանության ժամանակ՝ 1287-ից առաջ՝ Հրատարակիչները բաց են թողել շինարար կղզայրների և նրանց ամուսինների անունները:

Հրատ. Զալայանց, Բ, 115: Այիլան, 72—73: Սմբատյանց, 629
Լալայան, XIX, 16:
Լատանկ. 263.

1300. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատին, մուսքից հյուսիս, արտաքուստ, երեսպատման երկու քարի վրա 8 տող.

ՅԱՆ ՈՒՆԱՅԵՍԱՒ ԱՔԱՆԳՐԻԳՈՐԶ
 ԶՈՒՆՔԱՂԱՑՆՉ ՃԱԼԻՆՅ ՈՂՆՍՏԵՓԱՆՍ
 ԻՔԱՂԱՑԱԴԻԱՆԻՈՏՆ ՍԲԱԾ ԱԾՆԻՍՏՎԱԲ
 ՍՏԵՓԱՆՈՍՍ ԱՄԱԵՑՅԱՅՏՆ ՈՒԹԻՃ ՐԱԿԼՈՒ
 ՑԻՆԳ ԶԱՂՈՆԻՆՅ ԱՍԱՆՉԻՍ Զ ԳՐԱԾԵՆՎԻՑԵՅԵ
 ՏԱՌՈՒԿԱԿՆՍ ԱՑԱՆ ԵԱԲԳ Ա ՆԱՌՈՒՅ Զ Ը:
 ՆԱՅՐԱՊԵՏԱՑՆ
 ԿԱՊԱԾ

ՅԱՆՈՒՆ ՄՑ. ԵՍ ՄԱՄՔԱՆ, ԳՐԻԳՈՐ ԶԶՈՐԻՆ ԶԱՂԱՑՆ, ԶՃԱԼԻՆ ՀՈՂՆ, ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ ԶԱՂԱՑԱԴԻԱՆ ԽՈՏՆ ՄԲ. ԱԾԱԾՆԻՍ ՏՎԱՔ. ՍՏԵՓԱՆ-

ՆՈՍ ՍԱՀՄԱՆԵՑ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԶՐԱԳԱԼՈՒԹԻՒՆ :Գ: ԺԱՄ ՊԱՐՈՆԻՆ
 ՀԱՍԱՆԱ. ԶԻՆՉ ԳՐԱԾ Է ՈՎ ԻՑԷ ՅԵՏ ԱՌՈՒ, ԿԱՄ Ի ՆՈՑԱՆԷ ԱԻԳԱՆ
 ԱՌՈՒ :ՅԺԸ:| ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑՆ| ԿԱՊԱԾ:

Մանոթ. Գրված է Հասան իշխանի մահվանից՝ 1287 թվականից հետո և նրա կին Մամ-
 քանի կենդանության ժամանակ (մահացել է 1298 թ.):

Հրատարակիչներն արձանագրության վերջին տողերը աղավաղել և կրճատել են, հատ-
 կապես ԱԻԳԱՆ բառը չունեն, որը շրի հարկ է նշանակում:

Հրատ. Զալայանց, Բ. 115: Ալիշան, 78: Սմբատյանց, 629:

Լալայան, XIX, 17:

Լուսաճկ. 264.

1301. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատին, մուսաքից հարավ,
 արասքուստ, 4 տող.

ԿԱԱԻՆԱՅԵՍԿԱԵՐՍՄԿՐՏԻՉՍՄԻՐՂԱՃԱՆԻ
 ՀՈՂՆԹԱԾԱԾՆԻՍՏՎԱՔՍԵՓՆՈՍՍԱԿՄԱՆԵՑ
 ԲԱԻՊԱՆԱԳԻՏԱԻՆԱԱՇՈՏԱԱՄԱԳԱՏԱՌԶ
 ՀՈՂՆՅԵՏԱՌՈՒԿԱԶԺԱՆԻՒՓԱԷՅԺԸՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՀԱՄԵՐՍ, ՄԿՐՏԻՉՍ ՄԻՐՁԱՃԱՆԻ| ՀՈՂՆ ՍԹ. ՍԹԱԾՆԻՍ ՏՎԱԿ.
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍԱՀՄԱՆԵՑ| Բ: ԱԻՐ ՊԱՏԱՐԱԳ Ի ՏՈՐԻՆ :Ա: ԱՇՈՏԱ :Ա: ՄԱՐԳԱՐՏԱ.
 ՈՎ ԶԻՀՈՂՆ ՅԵՏ ԱՌՈՒ ԿԱՄ ԶԺԱՄՆ ԽԱՓԱՆԷ :ՅԺԸ: ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ | ՆՁՈՎԱԾ Է:

Մանոթ. Գրված է մոտավորապես նախորդի ժամանակ՝ XIII դարի 70—80-ական թվական-
 ներին՝ հոգևորական Ստեփանոսի օրոք:

Պատի տակ հետագայում կանգնեցրած խաչքարը լրիվ ծածկել է արձանագրությունը, շո-
 շափելով և դժվարություններ ենք կարդացել: Այդ պատճառով էլ առաջին տողում ՀԱՄԵՐ
 անունը համարում ենք միայն հավանական:

Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՐԱԿ

1302. ԽԱԶԿԱՐ, կանդնած ըսկի հարավային մասում. ճակատին, հարա-
 վային շրջանակին և թևերի արանքում 4 տող.

ԵՍԵՄԳԱ-ԱՆԿՆ

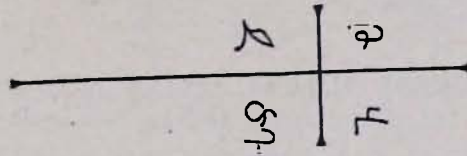
ԵՑԻՉԻԱԶՍՄՈՐ

ԲՎ ԶԶ
 ԽՐԸԱՂԻՆԱՍՈՒԸՅԵՑԻՔ

ԹՎ. :ԶԶ: (1457). ԵՍ ԷՏԳԱՐՄ ԿՊԱՆԿՆԵՑԻ
 ԶԽԱԶՍ ՄՈՐ ԻՄ ՇԱՂԻՆԱՐԱՆ ԹԻՇԵՑԵՔ:

1303. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, կանգնած հյուսիսային մասում, ստորին մասը քարակույտով ծածկված. շրջանակներին և թևերի արանքներում 5 սող.

ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ

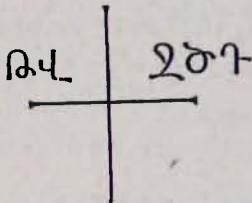

ՆԿԿԱՍԿԱՆ ՆԿԿԱՍԿԱՆ ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ

ԹՎ. :ՁԾԳ: (1505). ԵՍ ԱՄԻՐՈ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ ԻՇԱՍԱԿ ԶԱԻՐՆ ԻՄ ԱՐՏԻՐՈՍ ՔԱԶԱՆԻՆ, ՄԱԻՐՆ ԻՄ ԽՈՒԳԼՈՒ ՄԵԼԻՔԻՆ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄ ՇԱՀՈՈՒԹԱՆԻՆ, ԵՒ ՈՐԳՈՂ ԻՄ ՃԱՆԻՆ, ԵՒ ԲԻՊՈՒՏԱՆԻՆ, ԳԻԳՈՐԻՆ, ՍԻՐՈՒՆԻՆ:

Լուսակ. 265.

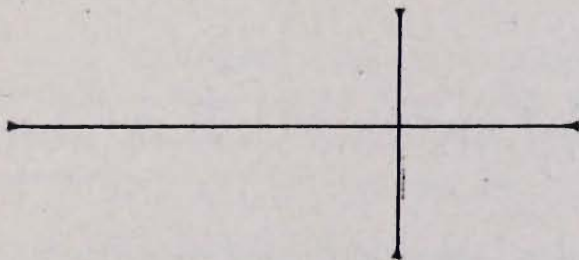
1304. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, կից նախորդին հարավից, թևերի արանքում 1 սող.

ԹՎ. :ՁԾԳ: (1505):

1305. Ա. ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ճակատին և շրջանակներին, 3 սող.

ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ

ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ ԿԱՆԿԵՆԵՑԱՔ ԶԽԱԶԵՐՍՍ ԲԱՐԵՆԱՍՈՂ ԶԱԻՐՆ ԻՄ ԱՄԻՐԿՈՒԼԻՆ, ԵՂԲԱԻՐ ԻՄ ԳՈՒԼԻՆ, ՄԱԻՐ ԻՄ ԿՈՒԼՍԱՆԻՆ:

Մանր. ժամանակով նույն կամ մոտ նախորդին:

ՆԿԿԱՍԿԱՆ ՆԿԿԱՍԿԱՆ ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ ԿԱՄԱԻԱՅԵՍԱՔԻՄԿԱԿԵՑԻՉԻԱԶԵՍ

1306. ԽԱԶԳԱՐԵՐ, երեք հատ, կանգնած իրար կից, ըսկի արևմտյան մասում. պատկանում են մի ընտանիքի.

ԱՅՈՂԱՐԿԱՐԿՈՒՆԿՈՒԼՍ
 ԱՆ ԻՆ Ա Մ Է
 ԱՋ | ԷԸ

Բ. ՀՅՈՒՄԻՍՍՅՈՒՆ ԿՈՂՄԻՆ, մեծ, քիվին և ճակատին 3 սող.

Ա.Ս. ՈՂՈՐՄԻ ԱՄԻՐԿՈՒԼԻՆ, ԿՈՒԼԸՍՏ
 ԱՆԻՆ. ԱՄԷՆՆ. | ԹՎ. :ՋԸԸ: (1529):
 Լուսակ. 286

1307. Գ. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՂՄԻՆ. միջակ մեծության, ճակատին և շրջանակներին 5 սող.

ԲԵՄԻԱՌՈՒՆՍԿԱ
 ՏՐ ԹՎՈՂ ԱՍ
 3Ա | ԲԱ
 ԱՄԱՐԿԱՐԿՈՒՆԿՈՒԼՍ
 ԱՄԱՐԿԱՐԿՈՒՆԿՈՒԼՍ

ԵՍ ԽԱԹՈՒՆՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍ
 ԱՌ ԱՍ. ՂԱՐԱՅԳՈՋԻ. ԹՎ. :ՌՁ: (1557) ՏՐ.
 ԱՍ. | ՅԱ. ԲԱ:

Մանր. վերջին սողի համառոտած անանների սակ համապատասխան որբերի գլուխներն են պատկերված:

1308. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է եկեղեցու հարավային պատի սակ. քիվին, ճակատին և թևերի արանքներում 4 սող.

ԱՅՈՂԱՐԿԱՐԿՈՒՆԿՈՒԼՍ
 ՆԱԿՅԻՆԻՒՆՅԱՆ
 ԿԻՆՈՐ ԴՈՅՆՐ

Ա.Ս. ՈՂՈՐՄԻ ԲԱՐՍԵՂ. ԲԱՀԱՆԱԻՆ ԵՒ ԿԻՆ
 ՆԱԿՅԻՆ ԻԻՐՈՅ ՄԵԼԻՔԻՆ, ՈՐԿՈՑՆ . . . |
 ԹՎ. :ՋԸԹ: (1530):

Լուսակ. 287

ԱՋ ԿԹ

1309. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, նախորդ խաչքարի առջև, վրան 3 սող.

ԱՅՍԷՎԱՆԳԻ
 ՍՏԲԱՐՍԵՂ
 ԲԿ ԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԲԱՐՍԵՂ. ԲԱՀԱՆԱԻՆ:

1310. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, վերևում երկթևք. բակի արևմտյան մասում: Հարավային կողմին՝ կենտրոնում բլիթ, որի մի կողմին վսղը և մյուսում եզ. շրջաճանդերին 3 սող.

ԱՅՍԱՆԿԱՆ

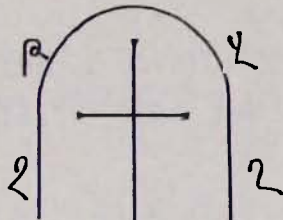
ԻՍՂԱՄԱՔԻՆՈՐԷՈՐԴԻԲԱՐՍԵՆ
ԿՐԻՒՆԳ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԹՆՑ ԱՆՔԻՆ, ՈՐ Է՝
ՈՐԳԻ ԲԱՐՈՒՂ՝ ԲԱՂԱՆՍԱՅԻՆ. ԹՎ.
:ՋԳ: (1541):

Հրատ. Լալայան, XIX, 18.
Լուսանկ. 268

1311. ԽԱՉՔԱՐ, կիսով թաղված դեպի մեջ. դանվում է բակի արևելյան մասում. բլիթին, խորանի վերին և սատրին անկյուններում 3 սող.

ԱՅՈՂՈՐՆԻԱՄԻՐԻՆՅԻՆԵՅԷԳԻԲՍ

ԱՅ. ՈՂՈՐՍԻ ԱՄԻՐԻՆ. ՅԻՇԵՑԷՔ Ի
ԹՎ. | ԹՎ. | :ՋԳ: (1541):

Լուսանկ. 269

1312. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև, բակի հարավում, եկեղեցու պատի առի, հարավային կողմին երեք խորաններ, մեկի մեջ խաչ, կենտրոնում ծալապատիկ նստած և երկու լարանի սող նվազող, իսկ երկրորդի մեջ ձախ ձեռքով դավ ընծած մարդ: Հյուսիսային կողմին թամբած ձի, երկու զվարճացող մարդիկ, եղջերու՝ վրան նստած թռչուն, քարայծիին հոշատող առյուծ և զինուղ դավեր: Արևելյան ճակատին թևասարած արծիվ՝ ճանկերում գատ: Խորանների առի 2 սող.

ԱՅ ՍԷՏԱՆԳԻՄ
ԳՈՒԼ ԱՊԻՆՁՎՈՂ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՒՍՅՏԻ ԳՈՒԼԱՊԻՆ.
ԹՎ. :Ո: (1551):

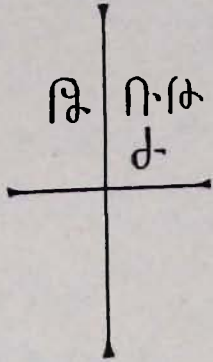
Հրատ. Լալայան, XIX, 18.
Լուսանկ. 270.

1313. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, բակի արևմտյան մասում. հյուսիսային կողմին երեք խորան, մեկում խաչ, կենտրոնում մեծ դավ՝ կանթերի փոխարեն թռչնիկներ ձևավորած. երրորդում ականջների վրայից կախված հյուսքերով և ծալքերով շոր հաղած կին՝ ձեռքերը խաչած կրծքին. շրջանակներին 2 սող.

ԱՅՍԱՆԳԻՍԳՈՒՃԻՆԻԹ
ԳՈՒՄԻ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՒՍՏ ԳՈՒՃԻՆ.
ԹՎ. :ՈԲ: (1553):

1314. ԽԱԶԲԱՐ, հինած է եկեղեցու արևմտյան ուղտին, քիվին ուռուցիկ առեկրով արձանադրություն է կղել, այժմ ջարդված. թևերի արանքում միայն թվականը.

ԹՎ. ՌԹԹ: (1570):

1315. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ըակի հարավային մասում. հարավային կողին երկու կղներ քշող մարակավոր մարդ և մի հեծյալ, կողին 5 սող.

ԱՅՍԷՀՍԳԻ
ՍՏՔՈՆԷԻՆՈՐ
ԴԻԷՍԱՐՔԻՍ
ԻՆԳԻԻԼՊԱՀ
ԱՐԻՆԶՈՒԻԲ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՔՈՉԻՆ. ՈՐԳԻ Է ՍԱՐՔԻՍԻՆ
ԳԻԻԼՊԱՀԱՐԻՆ. ԹՎ. ՌԹԹ: (1573):

1316. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ և սափակ, դանվում է ըակի արևելյան մասում կրկին 7 սող.

ԱՅՍԷՀՍ
ՆԳԻՍՏ
ՊԻԱՂԴ
ԱՐԻՆՈՒԷ
ԱՄՈՒՍԻՆ
ՊՐԱՄԻՐՊԿ
ԻՆԶՈՒԾ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏՂ ՊԵՍՂԳԱՐԻՆ, ՈՐ Է՛ ԱՄՈՒՍԻՆ
ՊԱՐՈՆ ԱՄԻՐ ՊԷԿԻՆ. ԹՎ. ՌԹԹ: (1601):

1317. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածե, գտնվում է ըակի հյուսիսային մասում: Հարավային կրկին երկու ձիավորներ լարած նետ ու աղեղով սրսում են կղջերու. արևմտյան ճակատին և հարավային կողին 8 սող.

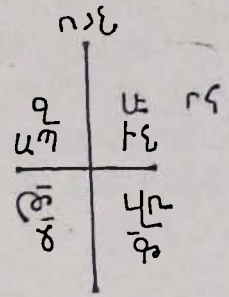
ԵՍՂԱ
ՍՈՒՄՊԿՍ
ՄԷՀՐԱՊԿ
ԱԿՆԵՑԻՍ
ԱՉՍՅՈԳՈՆ
ՐԱՍԱԼԻՆ
ԹՎ. ՌԹԹ

ՈՐԵՈՂԴԻՄԻՐՊԷԿ

ԵՍ ՂԱՍՈՒՄ ՊԷԿՍՂ, ՄԷՀՐԱՊ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱՉՍ
ՀՈԳՈՒԽՆՂ ԹԱՍԱԼԻՆՂ ՈՐ Է՛ ՈՐԳԻ ՄԻՐԱՔ ՊԷԿԻՆՂ
ԹՎ. ՌԹԹ: (1601):

1318. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, կանգնած է ըսկի հյուսիսային մասում, պատվանդանի վրա. քիվին և թևերի արանքներում.

ԼՍԱԼՂՈԼԳԽԱՆՍԿԱՆԿՆԵԿԻԽԱՏԱՆԱԿ
 ԲԻՏ ԿԱՐՈՆՉԱԼՐՀԱԿԻՆ

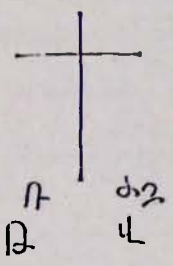

ԵՄ ԱՂՂՈՒՉ ԽԱՆՍ ԿԱՆԿ-
 ՆԵՑԻ ԽՈՉՈ ՇԱԽԻՐ ԻՄ ՊԱ-
 ՐՈՆ ԶԱԻՐԶԱՊԻՆ. | ՈՐԳՅՈՅՆ |
 ԶԱԻՐԶԱՊԻՆ: | ԹՎ. :ՌԾԳ:
 (1604):

Լուսանկ. 271

1319. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, Լրկու հատ, իրար կից, կանգնած են Եկեղեցու հյուսիսային պատի աակ. ուսականում են նույն զերդաստանին:

ԼՍՈՂՈՐԻՄՊԻՂԱՍՈՒՄՃԱՆԻՍ

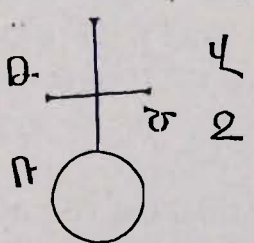
Ա. ՀԱՐԱՆՉԻՆ, մեծ և շատ գեղաքանդակ. քիվին և թևերի արանքներում, 3 առդ.

ԱՅ. ԽՂՈՐՄԻ ՊԱՐՈՆ ԳԱՍՈՒՄՃԱՆԻՆ. |
 ԹՎ. :ՌԾԳ: (1607):

Հրատ. Լալայան, XIX, 17 (Թվականը սխալ՝ ՌԾԳ).
 Լուսանկ. 272

1320. Բ. ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆԸ ավելի փոքր. քիվին և թևերի արանքում՝ 3 առդ.

ԱՍՈՂՈՐՄԻՄԻԱՆՊԷԿԻՆ:ԱԷՆ

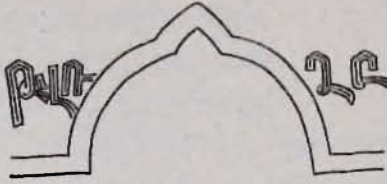
ԱՅ. ՈՂՈՐՄԻ ՊԱՐՈՆ ԽԱՆՊԷԿԻՆ. ԱՄԷՆ: |
 ԹՎ. :ՌԾԳ: (1607):

Հրատ. Լալայան, XIX, 17.
 Լուսանկ. 273

1321. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, երեք հատ, կանգնած են մի մեծ պատվանդանի վրա, իրար կից, բակի հյուսիսային մասում՝ գեղաքանդակ. պատվանդամ են նույն զերդաստանին և շինված են մի վարպետի ձեռքով.

ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ, ավելի մեծ ու հեղեցիկ, ճակատի շրջանակներին և խորանի անկյուններում 4 ատդ.

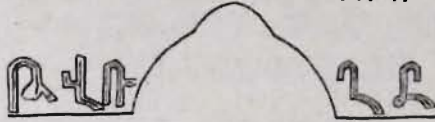
ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ
 ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ
 ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ
 ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ

ԿԱՆԱՅԵՍԴԱԼԻՍԿԱԿՆԵՑԻ
 ԽԱՂԵՐՍՅԻՇ ԱՏԱԿԱՐՆԻՄ
 ԳՈԿԻՆՈՐԴՅԵՄԱՏԻՊԵԿԻՆ
 Թ: Ռ: Ղ: Ը:

1322. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ և խորանի անկյուններում 2 ատդ.

ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ
 ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ
 ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ
 ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ

Ս.Բ. ԽԱՂԵՐՍԻՍ ԱՏԻՊԵ-
 ԿԻՆ: ԱՆԱՆԵՍԱՅ Կ|ՍԱՊՈՂ, ԽԱ-
 ՉԻՆ| ԹՎ.: ՌՂԸ: (1649):

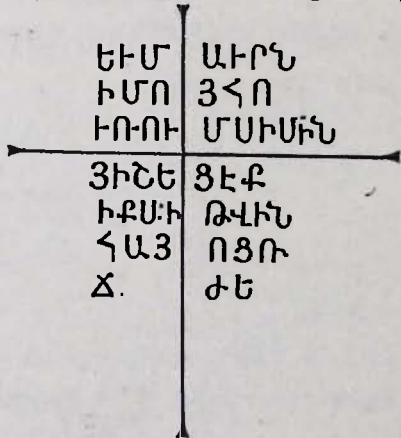
Քիվունքին 4 ատդ.

ԿԱՄԱԿԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՊԱԼԻՍ ԿԱԿԵԿ
 ՆԵՑԻ ԽԱՉԵՐՍ ՅԻՇՍԱԿ ՀԱԻՐՆ
 ԻՄ ԳՈԿԻՆ, ՈՐԳՈՅՆ ԻՄ ԱՏԻՊԵ-
 ԿԻՆ: ԹՎ.: ՌՂԸ: (1649):

Հրատ. Հայայան, XIX, 17:
 Լուսակ. 274 (առաջին մասը):

1323. ՀՅՈՒՍԻՍՅԻՆԻ ՔԻՎԻՆ և խաչի թևերի արտանքներում, ուստ. ցիկ սա-
 ւերով, 9 ատդ.

ԿԱԿՆԱՅԵՍԱՂԱՅ ՃԱՆԿԱԳՆԵՑԻ
 ՄԻԱՋՍԲԱՐԵԽՍԿՕՐՆԻՅՈՅՂԱԼԻՆ

Ս.Բ. ԽԱՂԵՐՍԻՍ ԳՈԿԻՆ:
 ԹՎ.: ՌՂԸ: (1649):

Հրատ. Հայայան, XIX, 17:
 Լուսակ. 275:

ԿԱՄԱԿԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԱՂԱՅՃԱՆՍՂ
 ԿԱՆԳՆԵՑԻ| Ս.Բ. ԽԱՂԵՐՍԻՍ
 ՀՈՐՆ ԻՄՈՅ ՊԱԼԻՆ| ԵԻ ՄԱԻՐՆ|
 ԻՄՈՅ ՀՈՒԹՈՒՄՍԻՄԻՆ| ՅԻՇԵՑԷԲ|
 Ի ՔՍ. Ի ԹՎԻՆ| ՀԱՅՈՅ :ՌՃԺԵ:
 (1666):

Հրատ. Հայայան, XIX, 17 (իրր թև
 դրված նախորդի Քիվունքին, սխալ է.
 շունի նաև ԱՂԱՅՃԱՆ անունը):

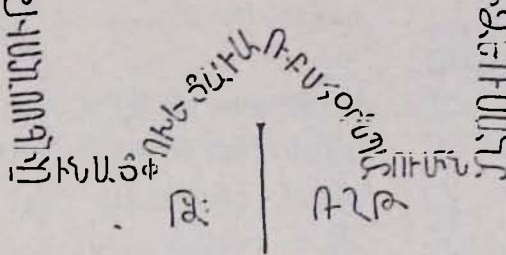
1324. ԽԱԶԲԱՐ, գեղաքանդակ, կանգնած է բակի արևմտյան մասում. ճա-

ՋԻԶՍԵՂԲԱՆՄԱՏԱՏՈՒԻԲ

ՅՍ . ԲՍ

ԿԵՆԱՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՒՄՆԵՐԻ

ԿԱՆՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՆՈՒՄՆԵՐԻ

կատին սրբապատկերներ, կինդանինե-
րի զլուխներ և շրջանակներին ու
թևերի արանքներում 5 սոպ.

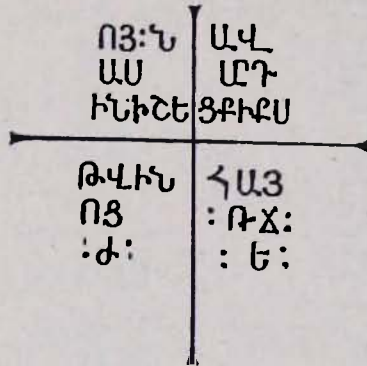
ԱՄՍՈՒԾՈՎ, ԵՍ ՄԱՐՈՒԹՍ ԿԱՆԵՅԿ-
ՆԵՑԻՂ ԶԵՍՁՍ ԵՂԲԱՐՆ ԻՄ ԱՄՍՈՒՄՂ-
ԾՍՏՈՒՐ ԲՍԱՆԱՆԱՅԻՆ, ՈՐ Ի ԶԵՆՍ
ԱՆԱՒՐԻՆԱՑ ՓՈԽԵՑՍԻ ԱՌ ԲՍ: ԶՕՐՆ
ՊԱՐՈՒՄԻՆ. ԹՎ. :ՌՂԹ: (1650):

Կուսակ. 276

1325. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է բակի արևելյան մասում.

ԿԱՄԱՆԱՅԵՍԳՈԳՄՆԵԻՄԵԲ:Ե:ԵՂԲԱՔՍ
...ՆԵՑԱԲՍԲԽԱՂ ՍԲԱԵԻՍ ՎՕՐՆՄԵՐ

ճակատին և թևերի արանքնե-
րում 8 սոպ.

ԿԱՄԱՆԱՅԵՍ ԵՍ ԳՈԳՈՐՈ ԵՒ
ՄԵՐ :Ե: ԵՂԲԱՐՔՍՂ ԿԱՆԳՐՆԵ-
ՑԱՐ ՄԲ. ԵՍՁՍ ԲԱՐԵԽՕՍ ԶՕՐՆ
ՍԵՐՈՑ ՆԱՎՂԱՍԱՐԳԻՆ. ԻՇԵ-
ՑԻԵՐ Ի ԲՈՂ ԹՎԻՆ ԶԱՅՈՑ
:ԽՃԻԵ: (1666):

1326. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է եկեղեցու արևմտյան պատին կից. քիվին և հա-
րավային կողմին՝ 10 սոպ.

ԱԾՈՂՄԱՆԱՂԱԲԻՆ

ԱՎ
ԿԱՄԱՆԱՅԵՍ
ԳՈԳՈՐՈ
ԵՍ
ՄԵՐ
ԵՂԲԱՐՔՍ
ԿԱՆԳՐՆԵ-
ՑԱՐ
ՄԲ.
ԵՍՁՍ
ԲԱՐԵԽՕՍ
ԶՕՐՆ
ՍԵՐՈՑ
ՆԱՎՂԱՍԱՐԳԻՆ.
ԻՇԵ-
ՑԻԵՐ
Ի ԲՈՂ
ԹՎԻՆ
ԶԱՅՈՑ
:ԽՃԻԵ:

ՄԾ. ՈՂՈՐՄԻ ՄԱՂԱՔԻՆ. ԱՄՍՈՒԾՈՎ, ԵՍ
ՄԱՐՈՒԹՍ, ԿԱՆԵՅԿՆԵՑԱՐ ԶԵՍՁՍԵՐՍ
ԲԱՐԵԽՕՍ ԵՂԲԱՐՑՆ ԻՄՈՑ ՄԱՂԱՔԻՆ,
ՍԶՏԻՊԱՐԻՆ:

Մանոր. Առաջին սոպր զրված է քիվին և առաջիկ
տասերով:

Նախ պատվանդանի վրա կանգնած է մի այլ
խաչքար ևս, բայց առանց արձանագրութան:

Հրատ. Կալախան, XIX, 18:
Կուսակ. 277

1327. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է եկեղեցու արևմտյան պատին կից, նախորդից հարավ. քիվին և ճակատին ուռուցիկ տառերով՝ 3 տող.

ԽՉՍԲԸԽԱՍԻԱՏԱԻՆ

ՏՐ	ԱԾ
ՅՍ	ՔՍ

ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԱԽՍ ԽԱՏԱՐԻՆ

ՏՐ. ԱԾ. ՅՍ. ՔՍ.

Ծանոթ. ճակատին արծվի թևերի ֆոնի վրա սրբապատկերներ և կենդանակերպեր են և կրճատ մակադրութուններ:

1328. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, հենած է արևմտյան պատին. շրջանակներին 3 տող.

ՍԲԱՐԷԻԱԻՍՀԱԻՐՆՏՐՄԷԼՔՅ

ԱՍՏՈՒԾՈՎ ԵՍ ՏԷՐ ԶԱԳԱՐԷՍ
ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԶԽԱԶՅԱՍ ԲԱՐԷ-
ԽԱԽՍ ՀԱԽՐՆ ՏՐ. ՄԵՎՔՅ
ՍԷԹ ՔՍՀԱՆԱԽՆ ԼԵՅԻ
ՄԱԽՐՆ ԽՄ ՇԱՀՆԱԶԻՆ ԼԵՅԻ
ՈՐԳՈՑ ՍԱՆՎԵԼԻՆ:

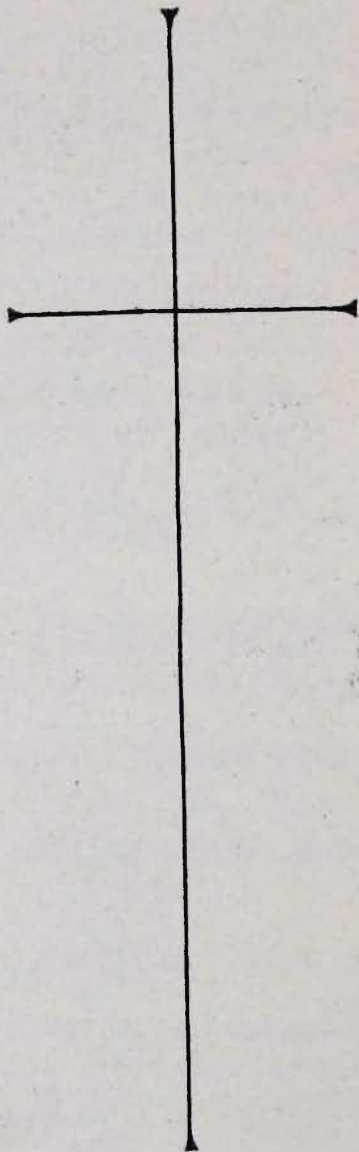
Նույն իտաքարի հարավա-
յին կողին, 9 տող.

ԿԱՆԿԵ
ՅԱԻԽԶՍ
ՓՐԿԹԻ
ՀՈԳՈՅՄ
ԵԼՔՍԷԹ
ՔՅԻՆԶ
ԵՌԱՄԲ
, , ,

ԿԱՆԿՆԵՑԱԽ ԽԱԶՍՍ ՓԸՐ-
ԿՈՒԹԻ ԼՈԳՈՑ ՄԵԼՔԱԼԷԹ
ՔՍՀԱՆԱԽՆ, ԶԵՌԱՄԲ . . .

Հրատ. Լալայան, XIX, 18
(միայն երեսի մասը):
Լուսակ. 278 (միայն կողինը):

ԱՎԵՍՏՆՉԱԳԱՐԷՍԿԱՆԿՆԵՑԻԶԻԱԶ

ՄԵԹՔՅԻՆԻ ՄԱԽՐՆ ԿՍՀԱՆԱԽՆ ԼԵՅԻ

1329. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է եկեղեցու արևմտյան պատի հյուսիսային անկյունում՝ խրված դեանի մեջ. ճակտաը և ամբողջ շրջանակներն արձանագրված՝ բայց շատ փշրված. որոշվում է հետևյալը.

...ԱՂԱՅԴԷԿ ԵՍ.
 ԱՇՈՂԱՇՏԻՓԱՄԷ
 ԿՆԿՄԱՄԻՊԵՍԱՐԻՆՈՂԿԱՆՍԻՊԻՔ
 ԿՐԻՎԱԿՈՆԻՊԵՍԱՐՈՒՊԻ

... ԵՂՎԱՐԲԱՐ ԹՈՐԱՅՄԻՇՍ. ԹՈՆԹՍՄԻՇՍՆ,
 ԱՂԱՅՊԵԿԱՍ, ԿԱՄԱՆՈՐԵՑԱՔ . . .
 ԱՇ. ՈՂՈՐՄԻ ՀՌԻՓՈՒՄԻ:

Լուսակ. 279

1330. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, հրեան 7 տող.

ԱՅՍ
 ԷՅ
 ԱՆ
 ԳԻՍ
 Տ
 ՍԱԼ
 ԱՅԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ ՍԱԼԱՀԻՆ:

1331. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, շրջանակին 1 տող.

ԱՅՍԷՅՆԳԻՍՏՄԻՐՉԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ ՄԻՐՉԻՆ:

1332. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, շրջանակին 1 տող.

ԱՅՍԷՅԱՆԳԻՍՆՈՍԱՂԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՍ ԱՂԻՆ:

1333. ԽԱԶԲԱՐ, կանգնած է եղել եկեղեցու արևմտյան կողմում դռնաթյուն ունեցող դավթի առաջ, որի վրա եղել է արձանադրություն: Այժմ այդ խաչքարը չկա.

ԹՎ. :ՆՂԵ: (1046), Եւ Գրեգորու Քարամի որդի կանգնեցի զխաչա:

Հրատ. Զալայանց, Բ, 115: Այիշան, 73, Սմբատյանց, 629: Կայան, XIX, 17:

ԶՈՒԻ (ՀՆՈՒՄ՝ ՍՈՊԻՔ ԿԱՄ ՈՈԹԻՑ ԱՎԱՆ)

Հնամ եղել է մեծ բնակավայր-ավան, որն իր անունն է ավել ամբողջ գտնվածին: Գյուղը նշանակալից է եղել նաև որպես քարավանային ճանապարհներից մեկի վերջին հանգրվանը, որ այս գյուղից մտնամ էր Ռմրոստյան ձորը և կտրելով լեռնանցքը իջնում Արցախ. Թարթառի հովիտը (ներկա Քյայրաջարի շրջան): Ռմրոստյան ձորում, լեռնանցքն սկսվելու վայրում, մինչև այժմ էլ մնամ է մի հին քարավանատուն, որը նորոգվելով՝ օգտագործվում է որպես պահեստային քարավանատան պատերի ստորին, հին մասերը շինված են սրբատաշ ու մեծ քարերից և հնության մեծ վիաներ են:

Արձանագրություններ ունեցող հուշարձանները դյաղում հետևյալներն են.

Ա. Եկեղեցի. բաղիլիկ ձևի, չորս մտլթերի վրա, կանգուն է բաղմաթիվ նորոգումների հետքերով, որոնց ընթացքում պատերի մեջ, որպես շինանյութ, օգտագործված են գերեզմանական հուշարձաններ 1276 թ. գրված շինարարական արձանագրությունը (Ն 1334) պիտի համարել կարևոր նորոգումների վերաբերող միայն, որովհետև պատերի ստորին մասերն իրենց ձևով և տեխնիկայով ավելի հին են:

Բ. Գերեզմանատուն, գտնվում է կիկղեցուց փոքր ինչ հեռու, դեպի արևմուտք. ընդարձակ է, բայց այժմ ավերված և քիչ գերեզմանաքարեր կան. որտեղ արևելյան կողմին, ժալոարկիորի վրա կանգնած խաչքարը հնադարին է այստեղ և ունի 1274 թ. (Ն 1345): Այս գերեզմանատան մեջ կանգնած են եղել չորս քառակող կոթողներ, ղլխներին խաչեր (Տաթևի սյունի նմանություն), որոնցից երկուսը կալախանը տեղափոխել է Թիֆլիս, մեկը Մեսրոպ Մովսեսյանը՝ էջմիածնի վանք, իսկ մյուսը կորել է: Շահաթանյանցը նշում է գյուղից դուրս երկու գմբեթավոր կիկղեցիներ, որոնք վաղաց գոյություն չանեն:

Մեր ժողովածուում ամփոփված են 24 արձանագրություններ, որոնցից 16-ը հնամ հրատարակված են եղել:

1334. Եկեղեցու հարավային սյուսի արևմտյան մասում, մուտքին մոտ, երեսպատման երեք քարերի վրա, արտաքուստ, 10 սող.

Թ Ա Ն Ի Ե Ի Թ
Ա Գ Ա Լ Ո Ր Ո Թ Ի Ա Օ
Ա Ղ Ե Ն Կ Ա Թ Ա Ղ Ի Ն Մ Ո Ի
Թ Խ Ո Ր Ս Ս Ե Փ Ա Ն Ո Ս Ի Գ Ա
Ի Ն Ո Թ Թ Ե Ա Ս Ա Ն Ա

Ա Ի Գ Ն Ա Կ Ա Ն Ո Թ Ի Ա Մ Ո Ի
Ս Ի Ն Ի Լ Ր Ո Թ Ի Մ Ա Մ Գ Ա Ն Ի Ե Ե Ս Ա Ն Ա Ր Ժ Ա Ն Ա Ի Ա Կ
Ե Ա Ղ Ե Ն Ե Գ Չ Ե Կ Ե Ղ Ե Գ Ի Ս Ի Կ Ա Մ Ի Ն Զ Ե Ա Մ Ո Ի Ս Ի Ն
Ի Մ Ե Զ Ա Ի Ա Կ Ա Գ Ի Մ Յ Ե Ա Մ Ե Ե Ս Ի Ե Ն Ի Ն
Գ Ե Ր Գ Ա Ժ Ն Ո Ղ Ա Կ Ե Ղ Բ

ԹՎ. 2163 (1276) Ի ԹՎ. Գ. Ա. Ռ. Ռ. Ռ. Թ. Ա. Պ. Ա. Գ. Ի. Ն. Կ. Ա. Թ. Ա. Գ. Ի. Կ. Ո. Ս. Ո. Ռ. Թ. Ս. Ր. Ս. Տ. Ե. Փ. Ա. Ն. Ո. Ս. Ի. Պ. Ա. Ր. Ն. Ո. Ռ. Թ. Ն. Զ. Ս. Ս. Ն. Ս. Ա. Ի. Գ. Ն. Ս. Կ. Ս. Ն. Ո. Ռ. Թ. Ս. Մ. Ո. Ի. Ս. Մ. Գ. Ա. Ն. Ի. Ն. Ե. Ս. Ա. Ն. Ր. Թ. Ա. Ն. Ա. Ո. Ա. Բ. Ի. Ս. Ն. Ի. Ն. Զ. Ե.

ԿԵՂԵՑԻՍ ԻՇՈՏԱԿ, ԻՆՁ ԵՒ ԱՄՈՒՍԻՆՆԻ ԻՄ ԵՒ ՉԱՒԱԿԱՑ ԻՄ [Հ]ԻԻ
 . . . ՈՒՆԻՆԻՂ ԳԵՐԳՈՒ, ԾՆՈՂԱՅ, ԵՂԲԱՐՑ . . . :

Ծանոթ. Հրատարակիչների մոտ վերջին մեկ և կես տողերը թերի և աղճատված են:
 Հրատ. Ջալալանց, Բ, 112: Սմբատյանց, 625: Ալիշան, 74:
 Լալալան, XIX, 25—26:
 Լուսանկ. 280

1335. ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿԵՂԵՑՈՒ, հարավ-արևելյան ավանդաատան ըտրավորի վրա
 4 սող.

ԱՆԱՐԺ
 ԱՆԱՐԻՎԻԵԼԵԻԿ
 ԱՄՈՒՍԻՆՆԻՆԻՆԻ
 ԱՍԱՆՆԻՆԻՆԻ

ԱՆԱՐԺԱՆ ԱՌԱՔԵՆ, ԷՐԼՅՈՒ, ԱՄՈՒՍԻՆ
 ՉՄԼՐՔԱՆ, ԱՂՈՒԹՍ ԻՇԻԵՑԵՔԻ:

Ծանոթ. Ենթադրում ենք, որ նույնն է նախորդ արձանագրության մեջ հիշատակված շինարար Առաքելի հետ. հեռավորը նաև նույն ժամանակի՝ XIII դար:
 Հրատ. Սմբատյանց, 626 (Թերի վերջից և ամուսնու անունն աղճատած):

1336. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատին, Երեսպատման մի քարի վրա, բոլոր
 կողմերից թերի 4 սող.

...ՈՅ ՀԱՄ - ՈՒՆ ԱՅ |
 ... ԵԻՆՐԻՇ ՈՅԻՆՆԻՆ |
 ... ԳՆԱՍՐԱՐԵԼԵԿ |
 ... յՍ ԱՐՈՂՈՐՄ ԻԱ |

Ծանոթ. Գրչության ոճով, ինչպես և Համուռն անվան ներկայությունը, որը հատուկ էր
 միայն Բագաց Համառոնյան իշխանական տան անդամներին, համարում ենք XII-XIII դարերի:
 Լուսանկ. 281

1337. ԽԱՉԻԱՐ, մեծ, գեղարանգակ, աղույված է կիզեցու հարավային
 պատի մեջ՝ արապուստ, մտաքի արևմտյան կողմում. քիվին, շրջանակներին
 և թևերի շուրջը 5 սող.

ԿԱԿԵՑԱԲ ԹԻԱՅԵՐՍԲԱՐԵԻԱՍԾՆՈՂԱՅՆՍԵՐՈՑ: Շ
 ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ
 ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ
 ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ
 ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ
 ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ
 ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ

ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ | ԿԱՄԱԻ ԱՅՈՒՍՄԻՔԵՆՈՐՈՍԻՆ, ԵՂԲԱՐՑ ԻՄ
 ՎՍՐԳԱՆՆԵՆ, ԷՂԱՍՍ, ԿԱՆԵՂԵՑԱՐ ԽԱՉԻՐՍԻ ԲԱՐԵՆՈՒՄ ԾՆՈՂԱՅ
 ՄԵՐՈՑ: ԹՎ. ՉՂԳ: (1547):
 — 329 —

Մանոթ. նույն ոճի մի խաչքար էլ ագուցված է նույն մուտքի արևելյան կողմում, բայց թե՛ քանդակները և թե՛ արձանադրությունը խիստ ջարդոտված:

Հրատ. Լալայան, XIX, 26,
Լուսակ. 282

1338. ԽԱԶԳԱՐ, ագուցված է եկեղեցու արևմտյան պատի կենտրոնում արասքուսա. քիվին 2 սող.

ԱՅՈՂՈՐՄԻ ՇԱՀԱՐԻՆ. |
ԹՎ. :Ը: Ղ. Թ

ԱՅ. ՈՂՈՐՄԻ ՇԱՀԱՐԻՆ. |
ԹՎ. :ՉՂԹ: (1550):

Մանոթ. ՇԱՀԱՐ անձնանունը գրված է պարզ. թերևս զրիչը անաշաղրոթյամբ ՇԱՀ-ՉԱՏ կամ ՇԱՀՆԱՉԱՐ անունն ազճատել է:

Հրատ. Լալայան, XIX, 26,
Լուսակ. 283

1339. ԽԱԶԳԱՐԻ րեկար, քիվը տաշտծ և տակից կարտծ, ագուցված է եկեղեցու արևմտյան պատի կենտրոնական մասում, կից նախորդին, խորանի զլիի շրջանակներին 1 սող.

ԹՎ. :Ձ: Ղ. Թ

ԹՎ. :Ո: (1551) ՉՏԲ.
ԱՆՍՆԱՐԻ.....:

Մանոթ. կարելի է վերծանել նաև ԹՎ. :Ո: և այլն:

Լուսակ. 284

1340. ԽԱԶԳԱՐ, ագուցված է արևելյան պատի վերին մասում, կողքանց, խաչի թևերի շուրջը միայն թվականը՝ 1 սող.

ԹՎ. :Ը:

ԹՎ. :Ո: (1551):

Մանոթ. խաչքարի ստորին մասում երկվում են մեկ առդ արձանադրական հետքեր:

1341. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, երեսին գավազան, գտնվում է եկեղեցու ներսում, հյուսիսային պատի տակ, երեսին 2 սող.

ԱՅՍԷՏ ԱՆ ԳԻՍՏՂՈՒ ԿԱՍՏՂՈՒ ԿԱՍՏՂՈՒ ՄԲ ԳՆԾ ՍՐՈՒ

Թ Վ : Ո Ղ : Թ

ԱՅՍ է: ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՈՒԿԱՍ :Բ: ՎԱՐԳԱՊԵՏԻՆ ՄԲ. ԳԱՆՁԱՍԱՐՈՒ:

ԹՎ. :ՈՂԳ: (1645):

Հրատ. Սմբատյանց, 626 (թվականը Ռ.):
Լալայան, XIX, 26 (թվականը ՌՂԸ):
Լուսակ. 285.

1342. ԽԱԶՔԱՐ, աղուցված է եկեղեցու հարավային պատի արևմտյան ծայրին, կողքանց. տակի մասում 3 սուղ.

ԽԱԶՔ ՍԵՐՈՆԱ
 ԿԱՆԻՆԻ: ՁԲՍԱՐԵԿԱՆԻ
 ԽԵՅԱԻՍՈՒԳԵԽՐՄՄՈՒ

ԽԱԶՔ ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆԻՆ. Ի :ԺԲ:
 (12) ՏԱՐԵԿԱՆ Ի ԴՔՄ. ՓՈՒԽԵՑԱԼԻ
 ՍՈՒԳ. ԵՒ ՏՐՏՄՈՒԹԻ. ԵԹՈՎ,
 ԽՆՈՎԱՑ ԻԻՐՈՑ:

Մանր. Համարում ենք XVI դարի, հկառի անհնարով քանդակների և զրջության ոճը, մանավանդ ԽԱԶ րասի ԽԱԶ զրաթյունը:

Լուսակ. 286

1343. ԵԿԵՂԵՑՈՒ արևմտյան պատի ստորին, առաջին շարքի կրկնապատման մի քարի վրա իրառ կղծված արձանազրաթյան մնացորդ՝ 4 սուղ.

... ԵԻԵՂԲԱՐՍԻՄ
 'Ա
 ԲԵ
 ԵՅՈ

... ԵՒ ԵՂԲԱՐՍ ԻՄ ...

1344. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային պատի արևմտյան մասում կրկնապատման մի քարի վրա արձանազրաթյան մնացորդ 1 սուղ.

... ՈՂԱԿԱՍԵ ...

... ԽՆՈՎԱՑ ԱՄԵՂՆ ...

Մանր. Արձանազրաթյան վերջին րասերն են:

1345. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, կանգնած է ժայռաբեկորի պատվանդանի վրա. զրա-
 նրվում է եկեղեցուց հարավ՝ բլրակի գագաթին, թևերի արանքում և ստորին
 մասում 5 սուղ.

ԹՎԻՉԻԳ
 ԵՍԱԸ ԻԲՍ ԿԱՆԿՆԵ ԿՆ
 Ջ ԻԱԸՍԻՂԱՄԱԿԱՆՋ
 ԵԻ ԱՄՈՒՍԻՆԻՄՈՒ
 ԱՂԱԻԹՍ

ԹՎ. :ՁԻԳ: (1274)| ԵՍ ՈՂԻԲՍ ԿԱՆԿ-
 ՆԵՑԻ | ՁԵԱԶՍ ԻՇՍՏԱԿ ԻՆՁ | ԵԻ
 ԱՄՈՒՍԻՆ ԻՄՈՑ | ԱՂԱԻԹՍ ՅԻՇՆՑԵՑԻ

Հրատ. Կալայան, XIX. 25,
 Լուսակ. 287.

1346. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, գրված է եկեղեցուց արևմուտք՝ աղբյուրի ծորակի
 մաս. կրկին 5 սուղ.

ԱՅՍԵՅԱՆ
 ԳԻՍՄՍՐԲՍԻՆ
 ՈՐԴԻՏ
 ԲԳԻՐԳՈՐ
 ԻՆ, ԹՎ. ԲԻԻ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՍ ՍԱՐԲԻՍԻՆ,
 ՈՐԳԻ ՏՄ ԲԻՐԲՈՐԻՆ. ԹՎ. :ՌԻ:(1571):

1347. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ընկած է առվի ափին, գյուղի արևելյան եզրին, երեսին 3 սող.

ԱՅՍԷՅԱՆԳԻՍՍ

5

ԱՅՍ է ՂԱՆԳԻՍՏ| ՏԷՄ| ՅԱԿՈՐԻՆ.

Ը

ԹՎ. :ՌՃԺ: (1661):

ՔՃ ՎՅ ՂԿԿՍԿՊԷ

1348. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, կանգնած է պատվանդանի վրա, եկեղեցուց արևմուտք, հին գերեզմանատան մեջ. թիկունքին մեծ և անհոռնի աստեղով 6 սող.

ԿԱՄԱԿԱՄԵՆ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՄԵՆ|ԱԿԱԼԻՆ ՍՅ. ԵՈ

ԱԿԱԼԻՆԱՄԵՍՄԻՐ

ՄԻՐ|ԱՆՇԵՈ ԿԱՆԳԻՆ|ԵՑԻ| ԶԵԱԶՍ

ԱՆՇԵՍԿԱՆԳԵՅԻ

ԻՇԱՍՏԱԿ ՂԱԻՐ ԻՄ| ԱՄՆԱԻՈՐԻՆ.

ԶԻՄԱԿՍԻՂԱԿՂԱԿՐԻՄ

ԻՇԵՑԼԷՔ| Ի ՔՍ. ԹՎ.ԻՆ :ՌՃԼԳ: (1684):

ԱՍՆԱԿՈՐԻՆԻՆԻՇԵՅԷՔ

Հրատ. Լալայան, XIX, 27:

ԻՔՍ ԹՎԻՆ ՂՃԼԳ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԱՅԺՄ ՏԵՂՈՒՄ ՉԿԱՆ

1349. ԽԱԶԳԱՐԻ ԹԻԿՈՆՔԻՆ, որը գտնվելիս է եղել գերեզմանատան մեջ. Հայոց բռնի :ՌԺԷ: (1568). փաթեռնուքեան Շահթախմալին կանգնեցաւ խաչքար փրկութեան հոգւոյն Ուլուքէկին լեւ իւր արհնեալ ննջեցելոցն՝ ձեռամբ պարուն սէր Գրիգորէս եպիսկոպոսին, եղբար որդի Մէլիք Ալուքէկին:

Հրատ. Սմբատյանց, 625: Լալայան, XIX, 27:

1350. ԽԱԶԳԱՐԻ ԹԻԿՈՆՔԻՆ, նախորդի մոտ.

Շնորհօքն սասածոյ ևս Պետրոս վարդապետ, Գրիգոր եպիսկոպոս, Մելիք Միրզախան, որդի պարուն Մէլիքէկին, բռնի Մէլիք Պալասանին, կանգնեցաւ սուրբ խաչս փրկութեան հոգւոյ Ասեփաննոս արևի եպիսկոպոսին՝ հօր եղբոր հատուն մերոյ, ով ընթեւնոյ՛ լողաքս յիւեցէք. ԹՎ. :ՌՃԾ: (1701):

Ծանոթ. Սմբատյանցի նկարագրութեամբ այս երկու խաչքարերը կանգնած են եղել իրար կից, մեկ մեծ պատվանդանի վրա և ղեռ իր ժամանակ (1895 թ. առաջ) պատվանդանի հետ միասին շառ են եկել Երևանի վրա: Երկու արձանագրութիւններն էլ եղել են խաչքարերի թիկունքներին, իսկ Երևանի մասերը մնացել են անհայտ:

Հրատ. Սմբատյանց, 625: Լալայան, XIX, 27:

1351. ԿՈՒՐՈՂՆԵՐ, չորս հատ, քառակուսի, բարձր, ագուցված պատվանդանների մեջ. կանգնած են եղել գերեզմանատանը: Լալայանը նրանք տեղավորել է Թիֆլիսի թանգարան, որոնցից մեկը ճանապարհին կոտորվել է.

Ա-ի վրա.

Կամավն Աստուծոյ ևս Յակոբս կանկնեցի զսբ խաչս բլայրեխոս ծնողացն իմ Իպային լեւ Անհային, ԹՎ. :ՌՁԷ: (1638):

Ծանոթ. Առնում ենք Լալայանից, Սմբատյանցը չունի ԱՆՀԱՅ և թիվն էլ 1659 թ.:

Հրատ. Սմբատյանց, 622: Լալայան, XIX, 26:

1352. Բ-ի վրա.

Շնորհոք Աստուծոյ ևս Աշխի Պապատան, Գալստք բէկս, Աստուածապաւս ծառայող Աստուծոյ էանկնեցուցաք սուրբ խաչս բաւեխաւս ծնուպսց մեռոց Քամալին ևս Փարին, Սոլսանին, Մանգալքին. քլին :ԹՃԲ: (1653):

Հրատ. Սմբատյանց, 620: Կալայան, XI, 26:

1353. Գ-ի վրա.

Յանաւն սաստծոյ ևս Ալուխան, ևս Սալբուսս, ևս Գաուպուսս ուրի սէր Մելիք-ուլքին՝ կանգնեցուցաք սուրբ խաչս բաւեխաւս սէր Սելիքուլքին, կապուկլին Իլրամին, Պուպին, Ղաաուլքին. քվ. :ԹՃԲ:(1653):

Հրատ. Սմբատյանց, 620: Կալայան, XIX, 57:

1354. Դ-ի վրա.

Եւ մեղապարսս, չարագործ Զահրապ, կանգնեցի զխաչեւս. ով կարգէ՞ մեզ ողորմած լեռուք. ևս հաւաճեալուն իւրեանց Եփրայիմին և Սաղարիմոյին:

Հրատ. Սմբատյանց, 622: Կալայան, XIX, 27:

1355. ԽԱԶԲԱՐԵՐ, Երեք հաս, հինսած են եղել եկեղեցու. ներսում, հյուսիս-սայլին սրտին, Դոււկաս վարդապետի տապանաբարի մաս.

Ա-ի վրա.

ԱՄ. ողորմի սէր Սահակին:

Հրատ. Սմբատյանց, 626: Կալայան, XIX, 26:

1356. Բ-ի վրա.

ԱՄ. ողորմի Ամիր Սուրբանին:

Հրատ. Սմբատյանց, 626: Կալայան, XIX, 26:

1357. Գ-ի վրա.

ԱՄ. ողորմի Ռոսակլւին:

Հրատ. Սմբատյանց, 626, Կալայան, XIX, 26:

Խ Ե Մ Խ Ա Չ Ր Ա

Գլուղի հին տնտնը անհալտ է, բայց հնագուին բնակավայր է. հատկապէս նշանավոր էր XVI—XVII դարերում, երբ դարձավ Մելիք Շահնազարյանների նստոցը: Տեղագիր հեղինակները հիշատակում են այսանդ մեծ քանակաթխամբ խաչքարերի գոյութիւն մասին: Սմբատյանցը հաշվել է 107 կանգուն խաչքար և հանձնել զլուղի ասնուտերի հսկողութիւնը¹, բայց այժմ գրանց թիվը մեկ տասնյակից չի անցնում: Յավալի է, որ տեղագիր հեղինակները այդ բոլորից արտադրել են ընգամենը 11 արձանագրութիւն, մինչդեռ բոլոր ավերմունքներից հետո մեր հավաքածուն ունի 31:

Գլուղում մնացած հուշարձաններն ու արձանագրութիւնները խմբված են հետևյալ վայրերում.

Ա. Հին գերեզմանատուն, դտնվում է զլուղի հյուսիս-արևելյան եզրին. շատ ընդարձակ է, բայց ավերված. բարեբախտաբար մնացել է իր տեղում և կանգուն է 881 թ. նշանավոր խաչքարը: Հնում սրա վրա շինված է եղել մուսուլո, որ այժմ լրիվ քանդված է: Այս գերեզմանատանը մնացել են քիչ քանակութիւնով և աննշան գերեզմանական հուշարձաններ:

Բ. Ավերակ եկեղեցի և շրջապատը. գտնվում է զլուղի հարավային եզրին, գետակի ափի բարձրութիւն վրա, եղել է մեծ, թաղածածկ շէնք՝ շինված անտաշ քարերով. մնում են մոտ

¹ «Գեղարբունի», էջ 609:

երկու մետք բարձրությունը պատերը միայն, իսկ առջևում նույն ախարի մի գավթի ավելի վառ պահպանված ավերակները: Պատերի մեջ ազուցված են դերեղմանական հուշարձաններ, նախ-պես Մելիք Շահնազարյանների տոհմին վերաբերող, որով հայտնի է գտնուում, որ մոտ անցյալ-ներսում ես նորոգումներ են կատարվել, գրանցից տմենահինն ունի 1539 թվականը:

Պ. Մելիք Շահնազարյանների գերեզմանոց. դռնվում է գլուղի կենարոնում. հնում եղել է ընդարձակ. այժմ նրա տեղում շինված է երկհարկանի գլուղոց, որի հետևանքով հուշարձանների մեծ մասը ոչնչացվել է. տեղում մնացել են մի քանի խաչքարեր և տապանաքարեր, բոլորն էլ մեծարվեստ և Մելիք Շահնազարյանների տոհմագրություն ճշտման համար կարևոր արձանագրություններով:

Պ. Վյուղամիչում ցրված հուշարձաններ. երկու մեծ դերեղմանատներից ամբողջ կամ կտրատելով, ընկալիչները մեծ քանակությամբ դերեղմանական հուշարձաններ տարել և ող-տադրվել են իրենց տների ա. բակերի պատերի մեջ, որպես շինանյութ: Դրանցից մի քանիսի վրա կան նաև արձանագրություններ՝ լրիվ կամ մասերով:

Ե. Կորած հուշարձաններ. նախորդ հրատարակիչների մոտ կա 11 արձանագրու-թյուն, որոնց հուշարձաններն այժմ գոյություն չունեն:

Ներկա ժողովածուում այս գլուղից ամփոփված են 31 արձանագրություն, որոնցից 11-ը հրատարակված են եղել նախկինում:

ՀԻՆ ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

1358. ԽԱԶԻԱՐ, մեծ (երկար. 2,30, լայն. 1,60 մետր), ըրգալտե չեչոտ քարից, կամար զազաթով, արևմտյան երեսին միայն խաչ, առանց շրջանակների ու գարգիլի, վերևից կախված են երկու ողկույզ խաղող, իսկ ներքևից բարձրա-նում են տերևներ, կանգնած է գյուղի արևելյան մասում գտնվող հին գերեզ-մանատան մեջ. թիկաւնքին՝

ԻՅԼԹՎԱԿԱՆՈՒԹ
 ԵԱՆՍՏԱՅՈՅԵՍ
 ԳՐԻԳՈՐԱՄՐՆԵ
 ՐՍԵՏԵԱՆՍԻԻ ՆԵԱՅԵԻ
 ԱՂՎԱՆԻՑԻՆԻԱՆԿԱՆԿԱՆԿ
 ՆԵՑԻԶՈՒՐԲՆՆԱՆՍԼՈՒԹ
 ՆԱԿԱՆՏԱԻԱՐԱԶՑԵ
 ԼՈՅՈՐՔԵՐԿՐՊԱԳ
 ԷՔՍՈՒՐԲԻԱԿԻՍ
 ԲՍԻ Զ ԱՅԱՂԻՍ
 ԻԹՍ 3ԻՉԵՍ
 ԾԻԲ

:ՅԼ.: (881) ԹՎԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆՍ ՉԱՅՑ ԵՍ
 ԳՐԻԳՈՐ ԱՏՐՆԵՐՍԵՉԵԱՆ, ՍԻՆԵՍԱՅ ԵԻ
 ԱԳՂԱՆԻՑ ԻՇԽԱՆ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԱՍՈՒՐԲ
 ՆՇԱՆՍ ԱԻԳՆԱԿԱՆ ՉԱԻԱՏԱՑԵԼՈՑ. ՈՐՔ
 ԵՐԿՐՊԱԳԻՔ ՍՈՒՐԲ ԽԱԶԻԱՐ ՔՄԻ ԶԼԻՍ
 ՅԱԳԱԻԹՈՍ ՅԻՇԵՍՑԻՔ:

Ծանոթ. Անցյալում խաչքարի վրա շինված է եղել մատուռ, այժմ չկա: Հրատարակիչները ԱՏՐՆԵՐՍԵՉԵԱՆ տոհմաունը վերծանել են կամ ԱՄԻՐ ՆԵՐՍԵՉ կամ ողղակի՝ ԱՄԻՐ:

Հրատ. Զալալանց, Բ, 111, Ալիշան, 72: Սմբատյանց, 607, լալայան, XIX, 21, Լաւանկ. 288

1359. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, աափակ, Լըբսին քանդակված ննջեցյալ. դաճվում է Ղյուզլի հին զերեզմանատան մեջ: նախորդ խաչքարին մոտ, Երեսին 11 սուղ.

ՄՍԳԳ
ԵՄՍԳ
ԵԵՑԻ
ՉՉՊԱ
ՆՍՆԱԲ
ԲԻՄՈՅ
ԳՐԳՈՐ
ԱՆԱՄ
ՎԿԱՆ
ԱՆՃՔԻ
ԷՂ

ԵՍ ՄԳԳԷՄՍ ԳԻՆԵՅԻ ԶՏԱՊԱՆԱՔԱՐ ԶԱԽԻՐ ԻՄՈՅ
ԳՐԳՈՐ ԱՆԱՅ. ՈՎ. ԿԱՐԳԱՅԻ ՅԻՇԵՑԻՔ:

Մանոթ. Հաժանարար XIII դարի վերջի:

1360. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, Երկթեք, խրված դեանի մեջ, հին դերեզմանատանը. հարավային կողմի վերևում 3 սուղ.

ԵՍՈՒՄԵԿՍՈՒՏԱՅՐԱՅՆՈՒՆ՝՝Չ՝ ԵՑԱՔ
ՉՏԱՊԱՆԱՔԱՐԴՈՅՄԵՐՈՅԺՈՒԺԻՍՈՐԱՐ
ԵՄԲՆԱՏԱՆԱԿԵՑԱԲ ՈՐԳԿԱՐԴԵՑԱՂԱԲ

ԵՍ ՈՒՄԵԿՍ ՈՒ ԶԱՅՐԱՆՈՒՆ ԿԱԶՄԵՑԱՔԻ ԶՏԱՊԱՆԱՔԱՐ ՈՐԳՈՅ ՄԵՐՈՅ ԺՈՒԺԻՍ,
ՈՐ ԱՐՎԵՂԱՄԲ ՆԱԶԱՏԱԿԵՑԱԲ. ՈՐԻ ԿԱՐԳԵՔ ՅԱՂԱԽԹՂՍ ՅԻՇԵՑԻՔ:

1361. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, շրջված զեղի ճանաղարհը, հարավային և հյուսիսային Լըբսներին 3 սուղ.

— ԶԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ԹՎՈՒՅԷ
— ՎԵՔԱԿԷՔՍԻՆԱՍԵՐԵՑՍԱՐՍԻՄԻՆԱՊԵԿԻՍԿԱԿ

-- ՅԱ--՝՝ՉՍՉԱՆԳՈՒՑԱՔՉՏԱՊԱՆԱՔԱՐ -- -- --

ԱՍՏՈՒԾՈՎ, ՄԵՔ ԱԿԵՔՍԻԱՆՈՍ ԷՐԷՑՍ, ԶԱՐՍ ԻՄ ԽԱՆՊԵԿԻՍ.
ԿԱՆԿՐՆԵՐՑԱՐԻ ԶԽԱԶՄ, ԶԱՆԳՈՒՑԱՔ ԶՏԱՊԱՆԱՔ ԵՂԲԱԽՐ ԻՄՂ
ԶԱՅՐԱՊԵՏԻՆ. ԹՎ. :ՈՒԺԷ: (1568):

1362. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, ընկած զերեզմանատան արևմայուն կողմին. քիվին և թևերի արանքում 3 սուղ.

ՄԲ ՆՆՍԲԱՐԷԻՄՍՄՈՍԷ-
ԻՆԿՈՂԱԿԿԻՆԳՈՒՆՅԻՆ
Թ | ՌԻ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՄՈՍԷՄՄԻՆ
ԼԵԻ, ԿՈՂԱԿՑԻՆ ԻԻՐ ԳՈՒԼՈՒՄԻՆ.
ԹՎ. :ՈՒԻ: (1571):

1363. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, փոքր, հարավային կողմն երկու լարանի սաղ նվազող և ձևաքին բլիթ լսնած պարող մարդիկ ու զինու զավ. արանքներում 3 սող.

ԱՅՍԷՅԱՆԳԻՍՏՂԱԼ
ԱՅԴԿՆ ՄԴԻԴԻՎԱՆ
ՊԿՆ ԶՌԾԷ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՏ ԳԱԼՍՊԵԿԻՆ,
ՈՐԳԻ ԳԻՎԱՆԻՆ. ԹՎ. ՅԻՃԷ: (1658)

1364. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, փոքր, նախորդի մաս, վրան սաղ նվազող և պարող մարդիկ. սպա կյո սեղան՝ լիքն ուսելիքներով և զինու զավ. վերևում միայն թվականը 1 սող.

Բ Ռ Ճ Լ Բ

ԹՎ. ՅԻՃԼԲ: (1683):

1365. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, փոքր, օրորացած, հարավային կողմն երկու կանայք բռնել են մեկը՝ բլիթ, մյուսը՝ զավ, առաջներին պնակ՝ լիքը կերակրով. հյուսիսային կողմ կենտրոնում խաչ և երեք շրջանակներին 5 սող.

ՄԲԻՉՍԲԼԷ
ԽՍԱԹԱՅԴԿ

ԻՆՈՐԴԻՃԱԼ

ՄՅՆԻՆԷ
ՅԻՃԼԲ

ՄԲ. ԽԱՂՁՍ ԲՍԱԿԻՆԱԿՈՒ ՍՊԱՅՊԵԿԻՆ,
ՈՐԳԻ ՃԱԼՍԱԿԻՆ, ՈՐ ՍԱՀՈՎՆ
ՄԵԻՍԱԿ, ԹՎ. ՅԻՃԼԳ: ԷԻ (1685):

1366. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երկաստիճան, երեսին 5՝ սող.

ԱՍԷՅԱԳԻՍ
ՏԱՂԱՏԱՏԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՑ ԴԱ
ԿԱԼԻՆ
ԶՌԾԻԹ

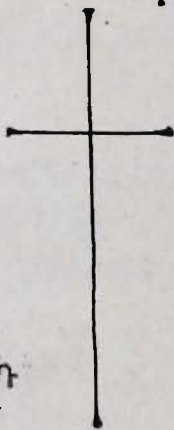
ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՂԱՏԱՏԻՆ,
ԿՈՂԱԿԻՑ ԳՍԿԱԿԻՆ. ԹՎ. ՅԻՃԼԹ:
(1700):

Մանր. նշեցլալի անունը հնարավոր է նաև ԱՂԱՄԱՄԻՆ կարգար

1367. *ԽԱՉՔԱՐ*, ընկած է զերեզմանատան արևմտյան մասում, շրջանակներին 4 սող.

ՅՈՍՈՎ ԱՅԵՍ Խ
ՎԱՍԿԱԿԵՑԻԱՎԷՍ

ՇԱՏԵՎԱՆՍՍԿԻՅԻՆՔԱՆՔԱՆՔ
ԶՈՐԴ
ՅԻ

ՈՐԴՆԱԿԱՆՔԱՆՔԱՆՔ

ՅՈՒՍՈՎԼԵՆ, ՄՅ. ԵՍ ՍԼԱԿՍ ԿՍԻՆԿԵՆԵՑԻ
ԽԱՉՍՍՐԴՈՑ ԽՄ ՃԱՆՓԱՇՍՅԻՆ, ԸՍՏԵՓԱ-
ՆՈՍԻՆ, ՅԻՇԵՑԻՔ ԼԻ ՔՍ.

Մանր. Հավանաբար XVI դարի վերջի:

1368. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած է նախորդի մաս, քվիլին 2 սող.

ՀՈԳՈՅԻ ԵՍ ԱՊՐԷԱՍՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶԱ
ԵՍԱՊՐԷԱՍ ԿԱԿՆԵՅԻ ԽԱԶԱ ՀՈԳՈՅ ԻՄՈՅ
Ծանոթ. Հաժանարար XVI դարի:

1369. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, փոքր, երեսին 3 սող.

ԱՆՏԷՅԱԳԻՍՏԱՌԱ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱԹԱՅՊԵԿԻՆ, ՈՐԳԻ
ՅՊԿԻՆՈՂԻՅԱԽԱԶ ԱՍԽԱՅԱՐԻՆ: ԹՎ. ՌՃԾ: (1701):
ԱԻՆ ԹՈՃԾ

1370. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, փոքր, օրորոցածև անկից շարժված, բանվում է դե-
րեզմանաաան արևմտյան մասում. հյուսիսային կողմին 3 խորան՝ մեջները խոչ,
ըջանակներին 3 սող.

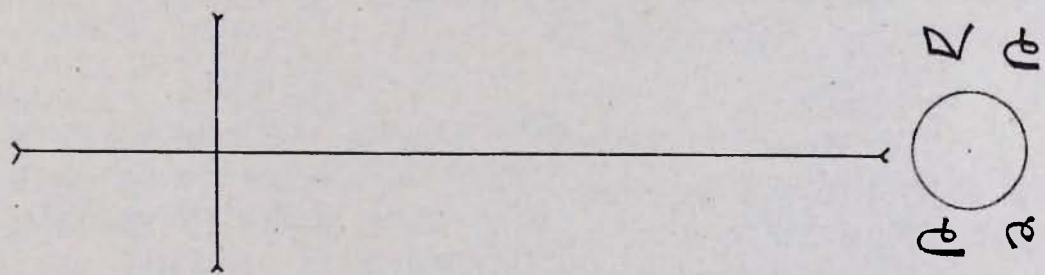
ՄԲԻԱՆՍԱ
ՔԷԻԱԲՍՃԱԴԿԻՆՈՂԻՅԱԽԱԶ

ՈՐ. ԽԱԶԱ ԲԱՊԵՍԱԻՍ ՃԱՆԻՊԵԿԻՆ, ՈՐԳԻ
ՊԱՐՈՆ ԱԼԱԽԱՆԻՆ:
Ծանոթ. XVI—XVII դարերի:

ԱՎԵՐԱԿ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՇՈՒՐՁԸ

1371. ԽԱԶԲԱՐ, դեղաքանդակ, աղուցված է եկեղեցու արևմտյան պատի
հարավային անկյունի մեջ. կողքի երկու ըջանակներին և ներքևի դնդի շուրջը՝
ուռուցիկ սառերով. 4 սող.

... ԵՂԵՍՏԱՐՍՍՏԻՍ ԵՂԻՂԱՅԲ ՀԱՅԲ ՀՍԿՈՍԱՆԴ ԱՂ . . .

ԵՂԵՍՏԱՐՍՍՏԻՍ ԵՂԻՂԱՅԲ ՀԱՅԲ ՀՍԿՈՍԱՆԴ ԱՂ

ՄԵՐԻ, ԵՂԵՍՏԱՐՍ, ԱՏԻՍ, ԵՂԻՇԱՅ ՔԱՀԱՆԱՅՍ, ԿՈՍՏԱՆԴ, ԱՂՄԱՅԲԷԿԻ,
ՈՐԳԻՔ ՓԻՐՀԱՄՁԻՆ ԿԱՆԿՆԵՑԱՔ ԽԱԶԵՐՍ, ԲԱՍՐԵԽԱԻՍ ԾՆՍՂԱՅ
ՄԵՐԻ: ԹՎ. ՉՁԸ: (1539):

Հրատ. Սմբատյանց, 608: Կալայան, XIX, 22:

1375. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, նախորդի մաս. Թիկունքին 5 ասղ.

ՄԻՉՍԲԱԷԻՒՍՏԵՐ
ԵԱԿՈՒԲԻՆՄԻՒՎԱՆ
ՈՒՅԻՆԿՈՂԱԿԳԻՈՍՐՈ
ՎԻՆՄԻՒՊԱԿԻՆՏՈ
ԻՐԻՆ.

ՄԲ. ԽԱԶՍԲԱՐԵՆԿԱՅԻՍ ՏԵՐԻ ԶԱԿՈՒԲԻՆ, ՈՐԳԻ
ՎԱՆՈՒՍԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՑ ԽՈՐՈՐՈՎԻՆ՝ ՈՐԳԻ
ՊԱՅԻՆՏՈՒԻՐԻՆ:

Մանր. Սուրբ Կանաչի տնվան հանդիպում ենք
այդ դարերում: Ետնպես XVI դարի:

ՍԵՒՐ ՇԱՀՆԱԶԱՐՅԱՆՆԵՐԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՅ

1376. ԽԱԶԳԱՐ, բարձր, զեղաքանդակ, պատվանդանի վրա, ձախառն օ
խորան, որոնց մեջ մեկիցի և որբերի պատկերներ են՝ կանոնած վիճակում.
յուրաքանչյուրի զլիի մաս համապատասխան անունով. երեսի բոլոր տառերը
ուսուցիկ են: Թիկունքը ևս լավ մշակված է, կենարոնում խաչ և շուրջը ար-
ձանապրություն. ԵՐԵՍԻՆ՝

Մ Խ Չ Ս Բ Ա Է Ի Ս Տ Ե Ր
Պ Ա Ն Ն Լ Ի Դ Կ
Մ Ե Բ Ե Ե Զ Բ
Մ Է Լ Ի Բ Ը Ա Յ
Ի Լ Պ Կ Ս Մ Ա Ձ Լ
Ա Յ Պ Կ Ս Մ Է Լ Բ
Ե Ր Ի Ն Ո Ւ Մ Ա Ղ Է Ս
Խ Չ Ս Բ Ա Է Ի Ս
Մ Ե Լ Ի Բ Մ Ե Լ Ի Բ

ՈՐԻ ՊԱՆՆ ՄԵԼԻՖ ԱԾ ԱՈՎԻՆԹՈՒ ՊԱՌՔԱՎԼ ԴԿԵ

ԳՎԻՆ	ՌՃԻԵ
ԿԱՄԻՆԱՅ	ՄԵԲԵԵԶԲ
ԼՅԲՍԵՄԴԱՆՆ	ՄԷԼԻԲՇԱՅ
ՆԱՁԱՍԱՅ	ԻԼՊԿՍԱՁԼ
ՈՒՊԿՍՄԻՐՁ	ԱՅՊԿՍՄԷԼԲ
ՈՒՄՊԻՍԱՅՐՅ	ԵՐԻՆՈՒՄԱՂԷՍ
ԿԳՆԵՑԱՔՁ	ԽՉՍԲԱԷԻՍ
ՆՕՐՆԵՐՈՅ	ՄԵԼԻՖՄԷԼԻՖ
ԿԻՆ	

ՄԲ. ԽԱԶՍԲԱՐԵՆԿԱՅԻՍ ՊԱՐՈՆ ՄԵԼԻՖ
ՄԵԼԻՖ ՊԵԿԻՆ, ՈՐԳԻ ՊԱՐՈՆ ՄԵԼԻՖ
ԱԾԱՊՈՎԻՆ, ԹՈՒ ՊԱՐՈՆ ՔԱՄԱԼ
ՊԵԿԻՆ ՊԱՐՈՆ ՄԵԼԻՖ ՊԵԿԻՆ ԱԾԱԾԻՆ
ՅՄ. ՔՍ: ՈՂԱՆԵՍ: ԳԼԱՅԻՐԵԼ:

ԹԻԿՈՒՆՔԻՆ՝ 9 ասղ.

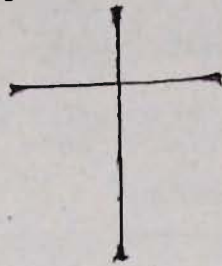
ԹՎԻՆ : ՌՃԻԵ: (1678) | ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ՄԵՐ
: Ե: (5) ԵՂԲ | ԱՐՔՍ ԵՍ՝ ՊԱՐՈՆ ՄԵԼԻՖ
ՇԱՀ | ՆԱԶԱՐՍ, ՄԱՅԻԼ ՊԵԿՍ, ՏԱԹԼ | ՈՒ

ՊԵԿՍ, ՄԻՐՁԱՅ ՊԵԿՍ, ՄԵԼԻՖ | ՈՒՄ ՊԵԿՍ, ՄԱՅՐ ՄԵՐ ԽԱՆՈՒՄԱՂԷՍ |
ԿԱՆԳՆԵՑԱՔՁ ՁԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆԿԱՅԻՍ | ԶՕՐՆ ՄԵՐՈՅ ՄԵԼԻՖ ՄԵԼԻՖ-ՊԵԿԻՆ:

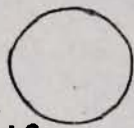
Մանր. Բոլոր հրատարակիչները՝ սկսած Ջալալյանից, խաչքարի երեսի արձանագրու-
թյունը աչքաթող են արել, բայց այն շատ կարևոր է տոհմի ճյուղագրության համար: Մյուս
կողմից՝ Թիկունքի արձանագրության սկզբի թվականը՝ ՌՃԻԵ: ուղղել են ՌԻԵ: (1578), որը
ճիշտ է: Ավելորդ հարյուրավորը պե՛տք է համարել փորագրողի սխալմունք:

Հրատ. Ջալալյանց, Բ, 111: Այլշան, 72: Ամբաստանց, 610:
Լալալյան, XIX, 22:

1377. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ, զեղաքանդակ, այս սեղ մնացածներից ամենամեծը,
 ՄԲԽԶՍԲԱԷԻՈՍԱԿԱՋԿԵԿԻՆՈՐԴ -- ՍԱՂ քիվին, խաչի ասկը և զնդի
 ԿԵԿԻՆՐՈՈՒՆՏԵԼԻՔՆԱՆԱԶԱԽՆՈՎԿԻՆ-ՏԱՎԻ -- մաս.

ՆՎԱՍՏՈՍՈՒՄԱՆ
 ՈՆՆՆՈՐՆԱՊԿԱՆԵՅ
 ԽՆՆ ԴԿ

ԹՎ
 ՌՂԷՐ

Մանր. ԱՊԱՉ անձնանվան վերջին Չ տառի վերին մասը շարգված է, և, որովհետև
 փոքրատառ է գրված, այդ պատճառով էլ ներքին մասը նախն է դ և չ տառերի հետ: Մենք
 ԱՊԱՉ ենք վերականգնում, նկատի ունենալով այդ անվան զործածությունը Շահնազարյանների
 տոհմի մեջ, որը հայտնի է այլ աղբյուրներից:

1378. ԽԱՉՔԱՐ, գեղաքանդակ, կանդնած է պատվանդանի վրա. ճակատին
 ԽԻԱՉՍԲԱԷԻՍՎԻՍՊԱՆԵՍԻՒՊԿԻՆ հինգ խորանների մեջ սրբապատակեր-
 ներ, քիվին, ճակատին և խաչի թեկերի
 արանքներում գրված են ուսուցիկ
 ասուերով: Թիկունքը ևս մշակված է,
 կենարանում խաչ և շուրջը փորագրված.
 ԵՐԵՍԻՆ՝ 8 սող.

ԵԻԿՈՂԱԿՑԻՆԳՈՒԼԱՍԱԷԻՆՈՒԷ

ՈՐԻ	ՊՐՆ
ՂԼ	ԱՅ
ԳՈ	Զ
ՊԻ	ԻՆ

ԹԻ	ՆՌ
Ճ	Ե

ՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽՈՒՈ ՊԱՐՈՆ ԵՍԻՐԻ
 ՊԷԿԻՆ. | ԵԻ ԿՈՂԱԿՑԻՆ ԳՈՒԼԱՍԱ-
 ՐԻՆ, ՈՐ ԷՅՈՐԳԻ ՊԷՍԻՈՅՆ | ԳՍՐԱՅ |
 ԳՈՉ | ՊԷԿԻՆ: | ԹԻՆ | :ՌՃԵ: (1656):

ԹԻԿՈՒՆԳԻՆ՝ 7 սող.

ԿԱՈՎՆԱ-	ԵՍԴԻՎՆԱ
ԲԿՍՏՐՎ	ԱԴՆՊ
ԱՈՒՆՊԱ	ՊՍԿԱԵՑՔ
ՍԲԽՉՍԲ	ԱԷԻԱԻՍ
ԾՆՈՂԱ	ՑԱԲԵԱԻ
ՌԻՊԿԻՆ	ԳՈՒԼԱՍ
	ԱԻՆ

ԿԱՍՈՎՆ ՄԵՅ ԵՍ ԳԻՎԱՆ | ԲԷԿԿՍ,
 ՏԷՐ ՎԱՐԳԱՆ, ՊԱՐՈՆ ՊԱՊՍ,
 ԿԱՆԿԻՆԵՑԱՔ | ՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽՈՒՈ |
 ԾՆՈՂԱՑ ՄԵՐ ԵՍԻՐԻ ՊԷԿԻՆ,
 ԳՈՒԼԱՍՐԻՆ:

1382. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ**, օրորոցածե, դրված է Սարգսյան թաղուհու բակում¹. մի երեսին սող նվազող, երկու պարողներ, չորրորդը զավը ձևաքին, առաջներին սեղան՝ վրան լիբը պնակներ, կուժեր ու հացեր: Գրանց գլուխներին արանքում ուսուցիկ առեերով միայն թվակներ. մյուս երեսին երեք խորան՝ մեջներին խաչ և շրջանակներին 3 սող.

ՍԴԱՂԱՄԻՆՄԴՏԻՄԷԼԻԿՍԹԻ

ՍԻՄԵՆՍԻՄԵՆՍԻ

ԹՎ ՌՃԿ

ՍԻՄԵՆՍԻՄԵՆՍԻ

ՍԻ. ԽԱՉԱ ԲԱՐԷԽԱԽԻՍ ՊԻՊԻՍ-
ՄԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԵԼԻՔԱՆԵՍԻՍԻՆ
ԹՂՈՒՆ ԱՏԻՃԱՆԻՆ: ԹՎ.
:ՌՃԿ: (1711):

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆԵ ԱՅԺՄ ՏԵՂՈՒՄ ՉԿԱՆ

1383. **ԽԱՉՔԱՐԻ ՎՐԱ**, որը կանգնած է եղել եկեղեցու մաս.
Կանգնեցաւ ուրը խաչս բարեխոս մեծ իբխան Մելիք Բեգին. հաւագասի համ-
գուցեալ Հախնազարին. յամբ նկար. քան Շահթումազին: Սա փոխեցաւ առ
Քս. արխնապիսկոպոս սէր Մելիքսէրին անուամբ:
Հրատ. Զաւալանց, Բ, 111, Ալիշան, 72, Սմրատյանց, 608,
Լալայան, XIX, 22:

1384. **ԽԱՉՔԱՐԻ ՎՐԱ**, որը կանգնած է եղել Մելիք Շահնազարյանների
գերեզմանոցում.
Այս է հանգիստ պատն Մելիք Շահնազարին, որ էր սա սէր և իբխան երկրիս
Գեղամայ: Մեծաւոյ և սասուածուէր իբխան էր սա. Բարսեղ ծերութեամբ
փոխեցաւ. առ Քս. քալաւորութեամբ նահապատին. թվին :ՌԾԷ: (1608)²:
Հրատ. Զաւալանց, Բ, 111, Ալիշան, 72, Սմրատյանց, 610,
Լալայան, XIX, 22:

1385. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ**, որը գտնվելիս է եղել Մելիք Շահնազարյանների
գերեզմանոցում.
Այս է հանգիստ մելիք Քալապետին, որի մելիք Շահնազարին. թվ. :ՌԶ: (1621):
Հրատ. Լալայան, XIX, 23:

1386. **ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ ՎՐԱ**, որը գտնվում էր նախորդի մաս.
Այս է հանգիստ Գուրամարին, կողակից Աւրի պէկին, հարս մելիք Շահնազարին.
:ՌԶ: (1621) թվին:
Հրատ. Լալայան, XIX, 23: Հանգուցյալի անունը գրել է Գեջիխան,
որը սխալ է: Ծարի բեգի ամուսնու անունը երկու անգամ
գրված է մեր նախորդ արձանագրությունների մեջ՝ ԳՈՒԼԱՍԱՐ:

¹ Այստեղ է գտնվում նաև մի փոքր, բայց բարձր արվեստով շինված տապանաբար, որի վրա կա միայն թվակներ՝ :ՌԻԶ: (1577).
² Դեսես Լալայանի օրոք (1910) այս խաչքարն արդեն անհայտացել էր, տե՛ս շաղ. հանդ., XIX, 22:

1387. ԽԱԶՔԱՐԻ վրա, որն ազուցված է եղել կիսավեր եկեղեցու հարավային պատի մեջ, ներքուստ.

Կամուս Այ. եւ Միքայելի կանգնեցի տուր խաչո բարեխառն Տէրունի քանակին, որ էր սա սէր սաւն Գեղամայ:

Հրատ. Սմբատյանց, 608, Հալայան, XIX, 22.

1388. ԽԱԶՔԱՐԻ վրա, որն ընկած է եղել հին դերեղմանատան մեջ.

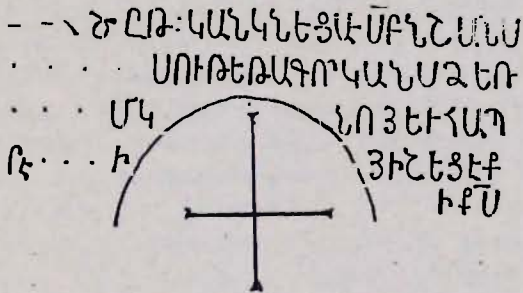
եւ Ամիրգոսս կանգնեցի սապանս հասր խնոյ Գորգայ, մտր խնոյ Մամեանի՝ ով կարսէք յապարս յիւեցէք:

Հրատ. Հալայան, XIX, 21.

Փ Ո Ւ Ք Ր Ո Ւ Ջ Ր Ո Ւ

Դրացի հին անանք հալանի չէ. աւղազրական գրականութան մեջ հին հուշարձաններ չեն արձանագրված, բայց մեր հայագրածոստ աւղ գտած ալս չորս արձանագրութիւնը գլաղի հնութիւնը հասցնում են մինչև XIII դարը, իսկ նրա շին լինելը մինչև XVI—XVII դարերը (այժմ էլ շին է): Այս հանդամանքը, որ պահպանված հուշարձանները ցրված են, առանձնակի և առձարն էլ մի փոքր մասատի է նման, թերևս նշան են հին գլաղի փոքր լինելուն:

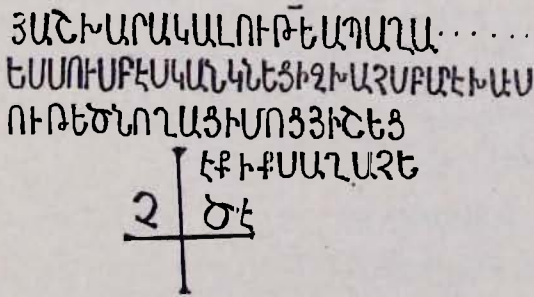
1389. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, դեղաքանդակ, կանգնած է եղել մեծ ժայռաբեկորի վրա՝ Ամիր Ալաուդդին Բախուս, այժմ ընկած է և վերին ձախ մասը կտրատված, ճակատին և խորանի շուրջը 5 սող.

Ի ՁԻԹ: (1269) ՔՎ. ԿԱՆԿՆԵՑԱԻ ՍԲ. ՆՇԱՆՍ | Ի ԲԱՐԷԽԱՍՈՒՍԹԵ. ԹԱԳՈՐԿԱՆՍ, ՉԵՌԻՍՍԻՐԻ ... ԻԿՆՈՑ ԵՒ ՀԱՊՐԷ... Ի ՅԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՍ:

Մանր. Թվականի տասնավորը կարելի է և ծ վերծանել:

1390. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, դեղաքանդակ, կանգնած է պատվանդանի վրա, գյուղի արևմտյան ելըին, արտերի մեջ, ժայռաբեկորի վրա. ճակատին և թևերի շուրջը 5 սող.

ՅԱՇԽԱՐԱԿԱԼՈՒԹԵ. ԱՊԱՂԱ. ԴԱՆԻՆՆ | ՇՍ ՍՈՒՍԲԷՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՉԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱՍՈՒՍԹԵ. ԾՆՈՂԱՑ ԻՄՈՑ ՅԻՇԵՑ | Ի ՔՍ. ԱՂԱԶԵԼՄ: | ՔՎ. :ՁԻԹ: (1308):

1391. ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ, մեծ, «տփակ, տեղահան արված, ընկած է գյուղի կենտրոնում. երեսին 9 սաղ.

ԷՍՄԻՐ
ԱՆՍԿԵԷ
ՅԻՇԱԳԱՆ
ՍՅԱԻՐ
ԻՄՈՅԻԱՐ
ԻԻՇԱՏԻ
ՈՎԿԱՐԴԷՔ
ՅԱՇԱԲԵՍ: ԻՐ
ՎԻՍՇՏԲ

ԷՈՒ ՄԻՐ|ՍԵՈՒ ԿՍ, ԵԻԳԵԵԵԻՅԻ ՏԱՊԱՆ|ՈՒ ՀՈՒԲՈՎ
ԻՄՈՅ ԽՈՐ|ԻՓՇՈՆԻ. | ՈՎ. ԿՈՐԳԵԲ| ՅԱՂԱԽՓՈՒ
|ՅԻՇՆՅԵԲ, Ի Փ|ՎԻՈ :ՋԾԲ: (1503):

1392. ԳՅՈՒՂԱՄԻՋԻ մատուռի պատի հարավ-արևելյան անկյունաքարի վրա, արաբաստ, հասարակ գրեթով, մի խաչի կողքին, 4 սաղ.

ՎԱ
ԻԴԻ
ԱՍՈՆԻ
ՄԱՍԷՍ

ՎԱՐԳԻՍՏՈՒՆԻ, ՄՈՒՈՒՍԻՆԻ:

Մանր. Գրերը XVI—XVII դարերի սճի են:

ԱՎՈՒՆԵՐ (ԱՆՅՅԱՆՈՒՄ՝ ՎՋՐԻՔՈՒՎՈՎ, ՀՆՈՒՄ՝ ՈՎՍՆԵՐ)

Գլաղի հին անունը տեղագիր դրամանություն մեջ տարբեր ձևերով է հիշատակվել, սրով-հետև հաստատուն փաստեր չեն անկեղել ձևերի տակ: Այդպես, Սմրատյանցը գրում է Վարդանաշեն¹, Լալայանը հետևելով նրան՝ Վարդաշեն կամ Վարդանաշեն². Երկուսի էլ աղբյուրը Սա. Օրբելյանի ցուցակն է, բայց այնտեղ անորոշ է, թե Առաքի որ զուգն է այն ներկայումս և ուր, Օրբելյանի ցուցակում էլ կա Վարդանարախր տեղանուն: Այլշահը նախացնում է Ջամրոի հիշատակած «Հոսած աղբյուր» գլաղի հետ³:

Մեզ հաջողվեց գլաղի հին անունը հայտնաբերել մի խաչքարի արձանագրություն մեջ, որը մինչ այժմ նկատված ու հրատարակված չի եղել: Այդ խաչքարը գտնվում է գլաղի հարավ-արևմտյան եզրին բարձրացող «Կլուր գար» կոչվող բլրի վրա. նույնտեղ տեսնելով ունի հետևյալ արձանագրությունը. «Ճա Միլրգանան, Ակնեց առաջնորդ, կանկնեցի խաչ» Սա. Օրբելյանի Պատմության 191 էջ. հրատարակության մեջ Սոդքի ցուցակում կա Ակունք գլաղ, 10 չափ հարկով, իսկ Այլշանի օգտագործած աղբյուր և ձևագիր օրինակներում ալղ գլաղը Ակունք և Ակունք ձևով է գրված եղել: Նա դերագրատում է Ակունք ձևը, երեի նկատի ունենալով Օրբելյանի ցուցակներում հիշատակված Ակն, Ակունք և Ականալ տեղանունների գոյությունը՝ Հարանա, Աղահեջ և Քաղանիք գովառներում: Բոլոր դեպքերում ներկա Ակունք գլաղի հին անունը Ականք կամ Ակունք է եղել, որը և հիշատակված է մեր արձանագրության մեջ (Ձ 1451): Արձանագրությանը թեև թվական չանի, բայց ըստ խաչքարի քանդակների սճի՝ վերաբերում է XV—XVI դարերին:

Գլաղի սահմաններում եղած արձանագրությունները հետևյալ վայրերում են, ըստ հնություն.

¹ «Գեղարքունիք», էջ 617.
² «Աղղ. հանդ.», XIX, էջ 13.
³ «Սխաչան», էջ 70.

Ա. Գյուղամիջի տառնձնաչի հաշարձանների վրա. դրանք ընդամենը երկուսն են, մի մեծ ա. մանա.մենաալ խաչքար, որը գտնվում է գյուղի հարավային եզրին, կանգնած է պատի ասի՝ շրջանակներին եղծված արձանադրութլամբ, իսկ թվականից միայն ռ: տառն է մնացել: Տեղացիների ասելով խաչքարի շրջապատը նախկինում եղել է գերեզմանատուն: Այժմ տներ և գոմեր են շինված: Մլառ արձանադրութլունը աղացված է գյուղի հարավային եզրին՝ մի տան պարսպի պատի մեջ, ջարդոտված. բեկոր է միայն:

Բ. Թուրխ Մանուկ. փոքր, թաղածածկ և անտաշ քարերով շինված եկեղեցի, այժմ կիսավեր. գտնվում է գյուղի մեջ: Առ հավանարար ս. Գեորգ կոչված եկեղեցին է, որը նորոգել էին Ալաշկերտի գաղթականները. շարքը գերեզմանատան մնացորդներ են. ամենահին խաչքարն անի ՝ ԶԱ: թվականը (ՆՅ 1395):

Գ. Սևարոզ եկեղեցի և շրջապատ. թաղածածկ շենք, շինված անտաշ քարերով. առջև վամ կիսավեր գավթի եկեղեցին շինվել է XIX դարի վերջում, հնի սեղում. պատերի մեջ և շրջապատում կան XV դարից մնացած խաչքարեր:

Դ. Գերեզմանատուն. գտնվում է գյուղից դուրս հյուսիս-արևելյան բարձունքների վրա, որոնց ստորոտից հասում են հորդարուխ աղբյուրներ: Գերեզմանատունը տեղավորված է գյուղատեղի ավերակների վրա և շատ ընդարձակ է. ամենահին խաչքարն անի ՝ Թ: թվականը:

Ե. Հին Ղըրխուրաղ կամ «գոմեր». այս ավերակ գյուղատեղը գտնվում է գյուղից հարավ ձյուղ ձորի վերին մասում, մոտ չորս կիլոմետր հեռու. անտառներից բացի մնացել են մի եկեղեցու հիմնապատերը և շարքը բաղձամթիվ գերեզմանական հաշարձաններ. մի մասը արվեստի լավ դործեր են: Հնամ ալս բոլորը շրջափակված են եղել պարսպով և կողմերը եկեղեցու բակը: Ամենահին խաչքարն անի ՝ ԶԽԶ: թվականը:

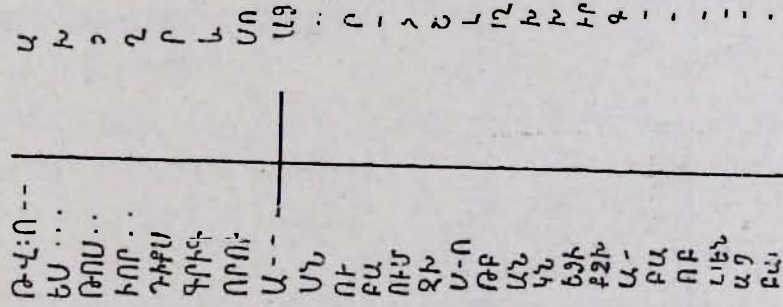
Զ. «Աղբրի խալարա» գյուղատեղ, մնում են մի հասարակ եկեղեցու ավերակները և մի քանի խաչքարեր. ամենահինն անի ՝ Զ: թվականը: Գտնվում է Հին և Նոր Գըրխուրաղների տրանքամ, ձորի արևմտյան լանջին:

Է. «Կլոբ դար», ալսպես է կոչվում գյուղի հարավ-արևմտյան եզրին, հարթ գաշտի մեջ բարձրացող հողարևուրը, որը ստուգողական պեղումների միջոցով պարզվեց, որ եղել է բերդապատի տեղի, մոտավորապես I դարին վերաբերող: Ինչպես հաստ պարիսպները, այնպես էլ ներքին կառուցամաները շինված են հում աղյուսից, մանր քարերի հիմքի վրա: Բլրի գաղաթին կանդղած է միայն մի խաչ ար՝ առանց թվականի, բայց քանդակների սճով վերաբերում է XV—XVI նարերին, արձանադրութլան մեջ հիշատակված է գյուղի հին Ակն կամ Ականք անունը:

Ներկա ժողովածուում ալս գյուղի սահմաններից ամփոփված են 59 արձանադրութլան, որոնցից նախկինում միայն 7-ն է հրատարակված եղել:

Ա. ԳՅՈՒՂԱՄԻՋՈՒՄ

1393. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, կանգնած է գյուղի արևմտյան մասում, փողոսի մեջ, մի պատի սակ. երկու նեղ շրջանակներին եղծված արձանադրութլուն.

ԹՎ. ՝ Ո . . . ԵՄ ՄԱՆԹՈՍ ԵՆԻ ՈՐԳԻՔԻ ԳՐԻԳՈՐ . . . ԲԱԶՈՒՄ
ԱՇԽԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՔ ԶԽԱԶՍ . . .

Մանուք. Թվականից միայն հարլարավորն է մնացել՝ Ռո, ըստ խաչքարի ոճից դատու-
լով տաճնավորն ու միավորը շատ քիչ պիտի ավելացնեն դրան: XII դարի գործ է: Լուսանկա-
րելու հնարավորություն չունի, դիմացը պատ է:

1394. Բեկորի վրձ, ուր տողերի վերջին մասերն են մնացել, ապա ցլտած է
գյուղի հարավային եզրին, կամուրջի մաս, մի տան պարտալի մեջ.

ՇԵՍՆ
ԻՎՈՎԵԳՆ
ՄԻՄԻ
- ՆՈՐ
ՐՈՂՈՐ
ՆՂՄՆ
ԿՎԻՆԵԳԻ
ՐԳԻՄԷՉՍՈՆ
ԵԿԵՂԵԿ
.....

Մանուք. Որոշիկ կարելի է միայն կանկնեցի, Սարգիս և Եկեղեցի բառերը:

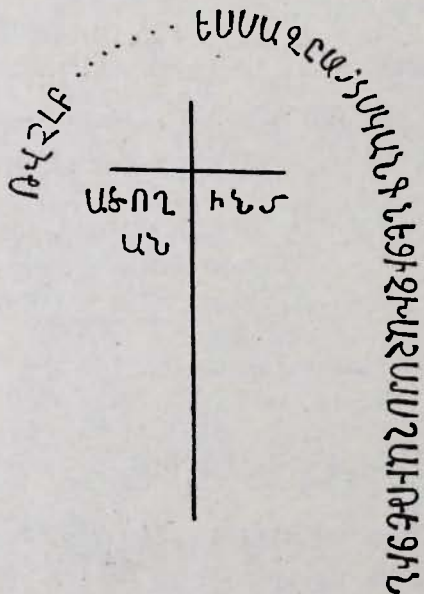
Ր. ԹՈՒՆ ՄԱՆՈՒԿԻ ՇՈՒՐՁԸ

1395. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է գյուղամիջի Թուխ Մանուկ ավերակ մասուսի
մաս. հակառակն 3 տող.

ԻԹՎԻՆ Հ Ա ԿԱՆ
ԳԵԵԿԱԻԽԱՀՍՀԱՍ...
ՏՈՎԱՐԴԱՀԱԿԻՍՅԻԿԷ

Ի ԹՎԻՆ :ՁԱ: (1252) ԿԱՆԻԳՆԵ-
ՑԱԻ ԽԱԶՈ ՀԱՄԻՆԵԼԱՅ ՈՒ ՎԱՐ-
ԳԱՆԱ. ՅԼԱԳԱՆԿԹՍ ՅԻՇԵՑԻԲԵ:
Լուսանկ. 289

1396. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է Թուխ Մանուկի մաս, շրջանակներին և թևերի
արանքներում.

ԹՎ. :ՁԼԲ: (1283) ԿԱՍԱԻՆ ԱՅԻ ԵՍ
ՍԱԶԸԱՅԿՍ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԶԽԱԶՍ. ՅԱ-
ԳԱԻԹԵԼՍՅԻՆ...

Մանուք. Անձնանունը համարում ենք
կասկածելի. թևերի արանքներին անորոշ:

1397. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օբսերոցածի, հարավային կողին սուր, կապարճ
և թեկերը կանխած մարդ, շրջանակներին 3 տող.

ՆՍԻՐԲԻԱԶՍՏՕՐԱԲԵՐՆԻՆ
ԵՍԿԻՐԴՆՍԿԱՆԵ
ՄԱՍԿՆԻՆ

ԵՈՎ ԳՐԳՈՆՍ ԿԱՆԿՆԵԼԵԹԻ ՍԼՈՒՅՐԸ
ԽԱՉՈՂ ԶՈՐԱԳՐՈՐՆ ԻՄՄ ՄԱՍԿՆԻՆ.
ԹՎ. ՌԽ: (1591):

1398. ԽԱՉՔԱՐ, տեղից շարժված, զանվում է հախարդ տապանաբարի մաս.
քիվին, թիկանքին և հարավային կողին 12 տող.

Մ ԽԱՉՔԱՐԿԻՈՍ

Քիվին.

ՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԵՆՈՍ.

Թիկոնքին.

ԵՍԴ	ԱՐՈ	ԿՈՂԱՅԿ
ՆԳՈ	ԻԼԱԴ	ՑՆՂՈՂԻՆ
ՍՄԱ	ԻՍԴԵԿ	
ՍԿԱԿ	ՆԵՅԻՆՔ	
ՍՐԲԻ	ԱՉՍԲ	
ԱՐԵԽ	ՈՍՅՈ	
ՄԲՅ	ՊԱՐ	
ՈՆՎ	ԱՐԴ	
ԱՆԻՆ		

ԵՍ ՊԱՐՈՆ ԳՈՎԼԱՊՍ, ՄԱՍԻՍ ՊԵԿՍՍ
ԿԱՆԿՆԵՑԻՆԻՔԻ ՍԼՈՒՅՐԸ ԽԱՉՍ ԲԱՐԵՆ-
ԽՈՍ ԶՈՐԱՄԵՐՈՅ ՊԱՐՈՆ ԳՐԳՈՆՍԻՆ
ԿՈՂԻՆ.

ԿՈՂԱՅԿՅԵԼԻՆ ԳՈՇԻՆ:

Մանոր. ժամանակով մաս է հախարդին:

1399. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տախակ, հախարդների մաս. երեսին 5 տող.

ԱԿՆՅԱՆ
ԳԻՍՏԳԱՎ
ՅԱՐԻՆԿԵ
ՆԱԿԻՑՊՐՆ
ԳՈՒԿԱՊԻՆ

ԱՅՅՈՒ Է ԶԱՆԳՐԻՍՏ ԳՈՎԼԱՊԻՆ,
ԿԵՆՍԱԿԻՑ ՊԱՐՈՆ ԳՈՎԼԱՊԻՆ.

Մանոր. ժամանակով մաս է հախարդ-
ներին:

1400. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օբսերոցածի, հյուսիսային և հարավային կողերին խո-
րաններ և խաչեր, սրանց վրա մեկական տող.

ՀՐԱՊՊԵԿԻՆ
ՈՐԻՏԻՐԶԱՊԵԿԻՆՔԻՆՍ

ՄԲ ԽԱՉՍ ԲԱՐԵՆՈՍԻՍ ԶՈՂՐԱՊ ՊԵԿԻՆ,
ՈՐԳԻ ՄԻՐԶԱՊԵԿԻՆ. ԹՎ. ՌԽ: (1602):

1401. *SUՊԱՆԱՔԱՐ*, փոքր, հարավային կողմին հեծյալ. աջ ձեռքին սակը, ձախին՝ դաշույն, զիմացը մի մարդ՝ աջուձ ըլիթ, ձախուձ՝ դավ և առաջը ուսեղիքներով լիքը սեղան, շրջանակներին 3 սող.

ՄԲԽԱՐԱՐԱՐ
 ԷԻՆՈՍԹԱԿՐԻՎԼՄԻՇԻՆ
 ՆՈՐԳԻՄԱՍԻՆ

ՍԲ. ԽԱՉՈՒ ԲԱՐՈՅԽՈՍ ԹԱԿՐԻՎԱՐՄԻՇԻՆ |
 ՈՐԳԻ ՄԱՍԻՍԻՆ:

Մանր. Ժամանակով մաս և նախադրին:

1402. *ԽԱՉՔԱՐ*, փոքր, կանգնած է մասուռի հարավային պատի սակ, ըլիվին և թևերի արանքներում 5 սող.

ԱԵՈՂՈՄԻՍԱԳՄԻՆ

ԿԶ	ԱԿԿ
ԱԻՂԼ	ԱՆԻՆ
Թ	Դ
	ԿԳ

ՍԾ. ՈՂՈՐՄԻ ՍԱՐԳՍԻՆ | ԿՈՂԱԿԻԿ
 ԱԻՂԱՆԻՆ | ԹՎ. :ՈԿԳ: (1614):

1403. *SUՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, օրորոցածև, հյուսիսային կողմին հեծյալ՝ զսւրըր ձեռքին, երկու լարանի սող նվազող և սարող մարդ՝ դափը ձեռքին, զիմացները սեղան, ծայրում՝ դավ, իսկ ձիու առաջ հրացան. դռնվում է մասուռի արևմտյան կողմում, շրջանակներին 4 սող.

ԱԿՆԳՍ
 ԻՍԻՆՈՐԴԻՄԱՐԿԻՐՈՍԻՆԿԶՅԱԶԼ
 ՆԻԿՆԻՆ

Թ Վ Դ Ճ Թ

ԱՅՍԵ: ՀՈՂՆԳԻՍ | ԻՍԻՆ, ՈՐԳԻ
 ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ, ԿՈՂԱԿԻԿ ՆԱԶ-
 ԼՈՒԽԱՆԻՆ. ԹՎ. :ԻՃԼԹ: (1690):

1404. *SUՊԱՆԱՔԱՐ*, սափակ, դռնվում է մասուռից հարավ, երեսին 5 սող.

ԱՅՍԵՅԱՆԳ
 ԻՍՏՈՒՄ
 ԱՆԻՆՈՐԴԻՆ
 ԻՂԱՆԻՆ
 ԹՎՈՒՃԺԳ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍ ԹՈՒՄԱՆԻՆ. ՈՐԳԻ
 ԳՈՒՐԳԱՆԻՆ. ԹՎ. :ԻՃԺԳ: (1664):

1405. *ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ*, աաիակ, դանվում է նախորդի մաս, երեսին 6 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏԴՈՒՐՂԱՆ
ՈՐԴԻԴԱԻՈ
ԻԹԻՆՈՐԴԱՊ
ԱՆԻՍՇԻՆԻԼԴՎ
ԹՎ ՌՃԽԴ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ԳՈՒՐԳԱՆԼԻՆ, ՈՐԴԻ
ԳԱՍՈՒԹԻՆ. ՈՐ ԳԱՊԱՆԻՍ ՇԻՆԻԼ ԳՎԼԵՑԻ
ԹՎ. :ՌՃԽԴ: (1695):

1406. *ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ*, փոքր, օրորոցածե, հյուսիսային կողին հեծյալ, ձիու
տանձից բնած պատանի, դավ ու հացեր, շրջանակներին 4 սող.

ԹՎՃԽԴ
ԳԻՍՏՇԷԻՈՒՄԻՈՐ
ԱՅՍԷՀԱՆ
ՎԿՂԱԼԱՆ

ԹՎ. :ՌՃԽԴ: (1695). | ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ
ՇԷՆՈՒՄԻ ՈՐԴԻ ՃԱԼԱԼԻՆ:

1407. *ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ*, օրորոցածե, հարավային կողին արոր՝ երկու լծանի և
առանց լծկանների, մի մարդ բռնել է մաճ. երկու մարդ ևս, որոնցից
մեկը սաղ է նվաղում, մյուսը պարում է՝ ձեռքերին դավ և հաց. շրջանակ-
ներին 4 սող.

ԹՎ ՌՃԽԴ
ԱՆ. . ՎԱ. . ՇԻՍԿԱՅՆԵՑԻՄԻՉ
ԵՄԿՈՒՈՐ
ԵՍԷԿՄԵԼԻՈՐ

ԹՎ. :ՌՃԽԴ: (1695). | ԵՄ ՎԱՐԳԱՆ |
ՈՐԴԻ . . . ԹՄԱՆԿՐԻՎԱՐՄԻՇԻՆ
ԿՍՑՆԵՑԻ ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԻՍ
ՇԷՆՈՒՄԻՆ:

1408. *ՏԱՊԱՆԱԲԱՐ*, օրորոցածե, հյուսիսային կողին մեծ սեղան, վրան
լիքը ամանեղեն, շուրջը՝ սաղ, գուռնա նվաղողներ և երկու պարողներ, որոն-
ցից մեկը ձեռքին ունի դավ ու հաց. շրջանակներին ուռուցիկ ասուերով 4 սող.

ԹՄԱՆԿՐԻՎԱՐՄԻՇԻՆ
Թ Վ Ռ Ճ Խ Դ
ՍՅԱՆԿՐԻՎԱՐՄԻՇԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽՈՍ | ԹՈՐԱՅԳԵՂԱՑԻ-
ՑԻ ԽԼԵՅՈՒՄԻ ՈՐԴԻ ԱՂԱՑՊԱՊԻՆ
ԹՈՒՈՒՆ. ԹՎ. :ՌՃԽԴ: (1710):

Գ. ԳՅՈՒՂԱՄԻՋԻ Ս. ՄԵՍՐՈՊ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔՈՒՄ

1409. ԽԱԶՔԱՐ, տեղահան եղած, գրված է եկեղեցու հյուսիսային ալանդառանն իբր բարավոր, երեսով ցած. սրտ մասերը ջարդված և մասամբ նաև ծածկված. 10 սուր.

ԱՅ ԿԱՄԱՔՆ ԵՒ
ՂԱՂՐԱԹԻՆ ՈՒՅՈՎ
ԵՍՔՈՒՄԻՄՈՐԴԻՄԱ...
ԺՆԵԻ ԲԱՄԲԱՄՈՒՄԻՆԻ...
ՆԵՅԱՔԶԵ ԿԵՂԵՑՍԻՓ...
ՅՈԳՈՑՄԵՐՈՑ ԵՒ ԵՄԵՐՆԱՄՈՒԹԻ--
ԴՈՑՄԵՐՈՑ ՍԱԼԱՐԻՆ ԵՒ ՍԱԼՃՈՒՄԻ
ՆԵՒ-ՍՈՒՆԻՆ ԵՒ ՍՈՒՄԻՄԲԱՃԱՃԱՆԻ ՍԶԳԵՐԵՉ
ՄԱՆՆԱՄԻՍ... ԵՐՍԱԿՄԱՆԵՑԻՆ Բ.
... .. ռֆ . . ԽԱԿԱՆ .

ԱՅ. ԿԱՄԱՔՆ ԵՒ ԳԱՒԳՐԱԹԻՆ
ՈՒՃՈՎ. ԵՍ ԲՈՒՄԻՄ, ՈՐԳԻ ՏԱ.
. . ԵՒ ԹԱՄԹԻ ԱՍՈՒՄԻՆ ԻՄ
ՇԻՄԵՅԱՔ ԶԵԿԵՂԵՑԻՍ Ի ՓԻՐԿ|
ՈՒԹԻ. ՀՈԳՈՑ ՄԵՐՈՑ ԵՒ ՅԱՐԵԻ-
ՇԱՏՈՒԹԻ. ԿՐԻՄՈՑ ՄԵՐՈՑ ՍԱԼԱ-
ՐԻՆ ԵՒ ՍԱԼՃՈՒՄԻՆ ԵՒ ԱՏՆԻՆ.
ԵՒ ՏՈՒԻ ՍԲ ԱՃԱՄՆԻՍ ԶԳԵՐԵՉ-
ՄԱՆԱՏՆԻՍ . . . ՍԱԶՄԱՆԵՑԻՆ
:Բ: (2) ՊԱՏ ՄԱՍԱՐԱԿ . . . ՈՐԴ
. . . ԽԱՓԱՆԻՆ ԳԱՏԻ ՅԱՅԻ.

1410. ԽԱԶՔԱՐ, տեղահան արված. ազուցված է եկեղեցու միջնառ-
թյան ալանդանի ներսում, երեսով զեղի դուրս (հարավ). սողերի վերջին
մասերը ծածկված են պատի մեջ. կենտրոնական և կողերի մասը խաչերի
արանքներում 10 սուր.

ՎԱՐՁԵՏՈՒԹԵՏՆԳ--
ԳՈՐԻ ԱՂ--
ՐԿԱԿ Ա Ը ԹԵՂ--
ԱՆ ՂԱ Խ ԱՆ--
ՄԱ Բ Է ՈՒ...
ՔՏ Կ ԱՆ ԳՆ
ԵՑԻ ՄԲԻ ԱՆՍԻՓԿ-
ԻԹԻՅ Ո Գ ՈՂ
ԻՄՈՅ ԻՂԵՑԷՔ

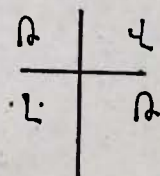
ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵՆ ՏՆ ԳԻՐԻԳՈՐԻ. ԱՇ-
ԻՍՄԻԶԱԿԱՆՈՒԹԵ. ՋՄԱԶԱՆՇԱ ԽԱՆԻԻ
ԵՍՄ ՄԱԹԵՍՈՒ ԲԱԶԱՆԱ ԿԱՆԳԵՑԻ
ՍԲ. ԽԱԶՍ Ի ՓԻՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈՑ ԻՄՈՑ
ԻՇԵՑԻՔ ԱՂՈՒՍ.

Մանր. Ժամանակը որոշվում է ՋԱ-
ՀԱՆՇԱՀԻ և ԳԻՐԻԳՈՐ կաթողիկոսների հի-
շաաակումով XV դարի կեսերին:

ԱՂՈՐՍ

1411. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, զեղաքանդակ, կանգնած է եղել եկեղեցուց վեր, թեք
լանջին, այժմ գրավել է ցած, պատի տակ. քիվին և թևերի արանքներում 4
սուր.

ԵՍԿԱՐՈՂԱՆՍԳԻՐԻԳՈՐՍԿԱԿ
ՆԵՑՈՑԻՆՍԿԱՐՆԵՐՈՂՏԻՐԻՃԱՆ

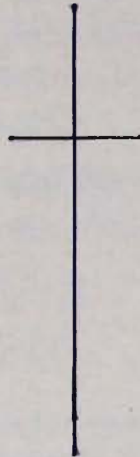

ԵՍ ՊԱՐՈՆ, ՃԱՆՍ. ԳԻՐԻԳՈՐՍ, ԿԱՆԿ-
ՆԵՑՈՒՑԻՆԻՔ, ԽԱԶՍ ՀԱԻՐՆ ՄԵՐՈՑ ՄԻՐԻ-
ՃԱՆԻՆ, ԹՎ. ՌԼԹ: (1590):

Մանր. Գիվի երկու սողերը ուռուցիկ տառերով.
Թվականի մեջ գրիչը մոռացել է հազարավորը՝ մ:

1412. ԽԱԶԳԱՐ, կանգնած է եկեղեցու արևմտյան կողմում. քիվին և հարավային կողմին 9 սող.

Է ՍԹԱԹ ՈՍԻՄ ՀԱԳԻ ԴՈՐԱՅ

ԿԱԵԿԻԳԻԿ
ՍԻՐՍԱԳԻ
ԽԱԵՆԻՆԻՐ
ՐԿԻՆՐԱԾ
ԱՂՈՍԻՐ
ԷՍՂԱՆՐ
ՍԱՐԽԱԵԻ
ԿՂԱԿԻՅ

ԵՍ ԹԱԹՈՍԻ ՏՂԱՅ ԳԻՐԻՔՈՐԱՍ | ԿԱՆԿԻՑԻՑ
(ԿԱՆԿԻՆԵՑԻ) | ՍՔ. ԽԱԶՍ, ՍԱՐՈՒ | ԽԱՆԻՆ,
ԻՐ ՈՐԳԻ ԱՍՏՈՒԱԾ | ԱՅՏՈՒՐ | ԵՍ ԳԱՏԱՍԻ |
ՍԱՐՈՒԽԱՆԻՆ | ԿԱՂԱՅԿԻՑ:

Լուսանկ. 290

1413. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, զեղաքանդակ. երկհարկանի ձևով. միջին քիվի վրա 1 սող.

ԵՍ ՄԻԱԿԳՍԱԵՆՍԿԱՄԱԿԱՅԿԻԱՅԻՆԷՄ

ԵՍ ՏՐ. ԱՂԳՈՍԱՆՈՍ ԿՍՄԱԻ ԱՅ.
ԿԱՆԿԻՆԵՑԻ, ԽԱԶՍ. ՀԱՐԻ ԻՄ:
Լուսանկ. 291

1414. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, սափակ, եկեղեցու հյուսիսային պատի տակ. երեսին 3 սող.

ԱՅՍԷՅԱ
ԳԻՍՏՅԻԿ
ԻՐ - - ՆԻՆ

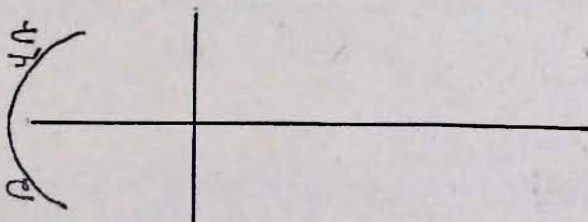
ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԻԿԻՐՏԻՊԵՆ:

Լուսանկ. 292

Գ. ԳՅՈՒՂԻ ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏԱՆԸ

1415. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, կանգնած է զերեղմանատան կենտրոնում, ճամբի կողմին. քիվին, հյուսիսային կողմին և խորանի ղլխին 19 սող.

ՄԾՈՂՈՐՄԻՊԱՅԻՄԻԼԹԱ
ՆԻՆ

ԿԱՍՈՒՆ
ՆԱԾՈՒ
ՅԵՔԷԿՈ
ԻԵՂԲԱՐ
ՅՂՈՒԷԻ
ՍԿՈՒԼԻ
ԱՂՍՏԻ
ԱՂԱԶԱՐ
ՍԿԱՆԿԷ
ՑԱՔԶԻ
ԱՆՅԻՆ
ՅԻՆՆԱ
ՅՏԱԿԻՆ
ՁԳԱՅԻ
ՍՈՒԼԹԱ
ՆԻՆ

ԱՍ ՈՂՈՐՄԻ ՊԱՅԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ: | ԿԱՄՈՒՂԻՆ ԱՍՏՈՒՍՈՒ | ՄԷՔ

ԵՐԿՈՒ ԵՂԵԱՐ ԻՄ ԳՈՒՉԻՍ, ԿՈՒՂԻ ԱՐՍ, ՏՆՐ | ԱՂԱԶԱՐՍ ԿԱՆԿՆԵՅԱՔ
 ԶԽՍԶՍՍ ՅԻՇԱՏԱԿ ԻՆՁ, ՊԱՅԻ | ՍՈՒԼԹՍՆԻՆ. ԹՎ. :Ռ: (1551):
 Մանր. ՅԻՇԱՏԱԿ բառը գրչի կողմից կրկնված է բնագրում:
 1416. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդին կից հարավից. քիվին և թևերի շուրջը 5 սաղ.

ԵՍՂՈ ՂԻՍ ԿԱՆԿԵՅԱ
 աֆիաչ

ԻՂԱՅ ՄԱԿ ԴՆՑ

Զ	Վ
Ռ	

ԵՍ ԳՂԻՅՁԻՍ ԿԱՆԿՆԵՅԱ | ԽԱԶՍ |
 ԻՇԱՏԱԿ ԻՆՁ | ԹՎ. :Ռ: (1551):

1417. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցածև, մեծ, հյուսիսային կողմին հեծյալ՝ առջևում
 կղջերու, հարավում՝ հրեք խորան, մեկում զավ, կենտրոնում ննջեցյալ և դուրդ,
 երրորդում զունդ՝ հավիտենականության դժերով, որոնցից վեր, շրջանակին
 և արեելյան ճակատին 3 սաղ.

ԵՍ ԱԵՏԻՍՈՐԴԻՆԻՄՏՐՈՍՓԿԿԵՆԱՔԻՉՍՈՐԴՈՂՆԻՄՄԵԼ-

ՌՄ
 ԻՆ Զ | Ռ:
 ԿԱ

ԵՍ ԱԻՆՏԻՍ, ՈՐԴԻՆ ԻՄ ՏԷՐ ՈՒՅՍԵՅՓ ԿԱՆԿՆԵՅԱՔ | ԽԱԶՍ

ՈՐԴՈՅՆ ԻՄ ՄԵԼԻՔՅՈՒՄԻՆ ԹՎ. :ՈԿԱ: (1612):

Մանր. Թվակահար և տապանագրի վերջին վանկը գրված են արեելյան ճակատին:

1418. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, առփակ, երեսին 4 սաղ.

ԱՅՍԷՅԱՆ
 ԳԻՄՍՄԻՄԷ
 ՈՆԻՆ
 ԲՆՃԷ

ԱՅՍ Է: ՀԱՆԳԻՈՍ ՍԻՄԵՍՆԻՆ |
 ԹՎ. :ՌՃԷ: (1658):

1419. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, առփակ, դանվում է դերեզմանատան կենտրոնում.
 երեսին 7 սաղ.

ԵՍՍԻՄՅՈ
 ՆՍՅԱՆԳՐ
 ՅԻԴԱՊԱՆՍ
 ՅԱՅՐՆԻՄՍ
 ՈՒՔԵԼԻՆԱՅ
 ՐԻՄԵՂՈՒՐԻՆ
 ԲՎՌՃԾ

ԵՍ ՍԻՄԱՅՈՂՆՍ ՀԱՆԳՈՒՅԻ ԳԱՊԱՆՍ | ՀԱՅՐՆ
 ԻՄ ՄՈՒՔԵԼԻՆ, ՄԱՅՐ ԻՄ ԵՂՈՒՐԻՆ |
 ԹՎ. :ՌՃԾ: (1701):

1420. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երկաստիճան, վլան պարող կին՝ կողքին օրո-
րոց. 5 տող.

ԱՅՍԷՅԱՆԿ
ԻՍՏԳՈՒԼԻՆԿ
ՈՂԱԿԻՅԳՈՉ
ԱՅԳԵԿԻՆԹ
ՎՌՃԻԵ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԽՍ ԳՈՒԼԻՆ, ԿՈՂԱԿԻՅ ԳՈՉԱՅ
ՊԵԿԻՆ. ԹՎ. :ՌՃԽԵ: (1696):

1421. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին մարզ և գավ, գտնվում է գերեզմանա-
տան հյուսիսային մասում, № 26-ի մոտ. վրան 9 տող.

ՌՎՌՃ
ԾԲԷՐ

ԵՍՅՈՂ
ԱՆԷՍԳՈՉԷ
ՍՅԱՆԳՈՒՅ
ԻԴԱՊԱՆՍ
ՅԱՅՐՄԵՐ
ՂԱՐԱՅԻԱ
ՆԻՆ

ԹՎ. :ՌՃԾԲ: (1703) ԷՐ. ԵՍ ՅՈՂԱՆԷՍ, ԳՈՉԷՍ
ՀԱՆԳՈՒՅԻՆԻՔ, ԴԱՊԱՆՍ | ՀԱՅՐ ՄԵՐ |
ՂԱՐԱՅԻԱՆԻՆ:

1422. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածե, կից նախորդին, հարավային կողին
հեծյալ, առաջին սաղ նվաղող, երկու պարող, մեկը զավ ըռնած, առաջիներին
սեղան՝ լիքը ուտելիքներով և գավերով, շրջանակներին ուռուցիկ տառերով
5 տող.

Ե Ս Յ Ո Ղ Ա Ն Ս ՈՐԴԻՄ Ա Ղ Ա Մ Ս Կ Ա Կ Ն Ե Ց Ի Ք

Կ Ի Ց Ն Ի Բ Մ Յ Ո Ղ Ա Ն Ս

Ո Ս Ա Յ Ի Վ Ո Ղ Ա Ն Ս

Յ Դ Լ Ձ Տ Վ Ի Ս

ՔՈՂԱԿԻՅԳՈՉԷՐՈՎ Ե ԳԱՎԵՐՈՎ, շՐՇԱՆԱԿՆԵՐԻՆ ՈՒՌՈՒՑԻԿ ԽԱՌԵՐՈՎ

ԵՍ ՅՈՒՀԱՆՍ, ՈՐԳԻ ԼԻՄ ԱՂԱՄՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻՆ, ԻՔ ՄԲ. ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽՈՍ |
ԳՈԿՉԻՆ, ՈՐԳԻ ՂԱՐԱՅԻԱՆԻՆ, ՄԱՅՐՆ ԻԻՐ ՄԱՂԱՅԻՆ, ԿՈՂԱՅԻԿԻՑՆ
ԻԻՐ ՄԱՅՐԱՆԻՆ: ԹՎ. :ՈՇԳ: (1705) ԷՐ:

1423. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, բարձր, նախորդի հյուսիսում. հարավային կողին երկու շարք քանդակներ, վերևի շարքում երկու հեծյալ՝ մեկի ձեռքին նիզակ, մյուսին՝ դաշույն, արանքներին եղջերու և քարայծ, առանձնակի՝ սուր, աղեղ, կապարձ: Ներքևի շարքում՝ նվազող և չորս պարողներ, որոնցից երկուսը ձեռքերին հաց և դավ ունեն ընեսած. բոլորի առջև երկար սեղան՝ լիքը պնակներով և հաղերով. շրջանակներին 3 սող.

ՍՐԲԽԱԿ ԿՐԻՍՏՈՍՅԱՆ

ԱՆԻՆՈՐ ԴԻՉԱՐԱՅԻԱՆԻՆԸ

ՄԻՔԻՆՅԱՆ

ՄԲ. ԽԱԶ ԲԱՐԵՆՈՍ ՅՈՂԱՆԻՆ, ՈՐԴԻ ԳԱՐԱՅԽԱՆԻՆ. ԹՎ. :ՈՃԿԲ: (1713): ԿԼՈՂԱՎ ԿԻՅ ՀԻԷՓԱԵԻՄԷ:

Լուսակ. 293.

1424. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է գերեզմանատան կենտրոնում. երեսին 4 սող.

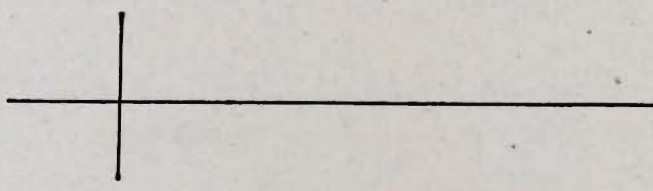
ԱՅՍԷՆԱԳ
ԻՍՏՄՐԻՃԱՆ
ԻՆՈՐԴԻԱԿՈՒԲ
ԻՆԹՎՈՃԾԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍՏ ՄԼԻՐԻՃԱՆԻՆ, ՈՐԴԻ ԱԿՈՒԻՆ. ԹՎ. :ՈՃԾԲ: (1703):

1425. ԽԱԶՔԱՐ, սեղահան արված և աակից շարղված, գրված է որպես գերեզմանաքար, գերեզմանատան արևելյան ծայրին. շրջանակներին 3 սող.

ՍՐԲԻՍՅՈՒՆՅԱՆ

ՄԿԸ ԱԶԱՆԱԿԻՔՍՓՈՒԵՅԱԵԻՄԵՔԿԱՆԲԴԱՆ . . .

ՇՈՒՅ ԺՈՏՅԵՂԻՆԻՎԺՁԳԳԿԻՍԿՈՐԵՂԻ

ԿԱՄՐԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ԿՈՒԿ ԵԻ ԵՂԲԱՐԴԻ ԻՄ ԿԱՆԳՆԵՑԱՔ ԶԽԱԶՈՍ ՈՐԴՈՒՍ ՅՈՎԱՆԻՍԻՆ, ՈՐ ԿԱՐՃԱԺԱՄԱՆԱԿ Ի ՔՈ. ՓՈՆԵՑԱԻ ԵԻ ՄԵՔ ԿԱՆՔ ԴԱՌՐՆ ՍՈՒԳԻ:

Ծանոթ. Քանդակների և գրչութւան ոճով նման է նախորդներին, XVI—XVII դարերի գործ է:

1426. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ապիակ, երեսին 5 տող.

ԱՍԷՀԱՆ
ԳԻՍՏԱՂԱ
ՅՄԱԼԻՆ
ՈՐԴԻ

Ա. Յ. Ս Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՂԱՅՄՍԱԼԻՆ,
ՈՐԴԻ

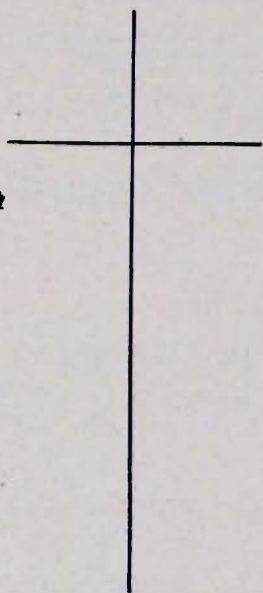
Ե. Հին ՂԸՐԵՐՈՒԱՂ ԿԱՄ «ԳՈՄԵՐ»

1427. Խաչքարերի I շարք, բաղկացած 10-ի չափ կանգուն և ընկածներից, գտնվում է կիսավեր եկեղեցու արևելքում, որոնցից միայն չորսն ունեն արձանագրություն և զբանցից էլ միայն մեկը թվագրություն:

Ա. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, կանգնած է շարքի կենտրոնում. քիվին, կողքերի շրջանակներին և հարավային կողին 24 տող.

Ի Բ: ԶԻՉ: ԿԱՆԱՅԻԳԱՆՈՒԹԻԵ

ԽԱԱՅ
ԻՆԳՐ
ՈՅԵՍ
ԱԿՍՈ
ԶՌՄՇ
ՄՔՓՄԵԼ
ՆԵՑԻ

ԻՇԽԱ
ԻԳՐ
ՏԱԷՐ
ՐԴԻԲԱ
ԱՅԻՏՐ
ԱՑԿԱԳ
ԶԽԱԶ
ԻՆՁ
ԵԻՐ

ԵԱՄ
ՌԵՄԻՄԻ
ՈՅՈՒՄ
ԹՈՅԻՓ
ԿԻՒՂԵ
ՀՈԳՈՅ
ՄԵՐՈՅ
ՔԻԼԱԲԱՆ
ՉԱԼԿ
ՈՐԲԵՐԿԻ
ԲԱՂՅԱԷ
+ ՅԱՆ ԱՐ
ՅԻՇԵՑ
ԵՔ

Ի ԹՎ. : ԶԽԶ: (1297). ԿԱՄԱԻՆ
Ա. Յ. Ի ՊԱՐՈՆՈՒԹ. ԻՇԽԱ-
ՆԱՑ ԻՇԽԱՆԻՆ ԳՐԻԳՈՐԻՈՅ
ԵՍ ՏԱՇՈՒՐԱԿՍ, ՈՐԴԻ ԲԱ
ԶՈՒՄՇԱԻ, ՏԵՐԻ ՄԻՓՈՐԵԼԱՑ
ԿԱԼՆ, ԳԵՆԵՑԻ ԶԽԱԶԱՍ, ԻՆՁ
ԵԻ ԱՄՈՒՍՆԻՆ ԻՄՈՑ ԹԱՄ
ԹՈՑ Ի ՓՐԿՈՒԹԵ. ՀՈԳՈՅ
ՄԵՐՈՅ, ԶԻ ԷԱՔ ԱՆՁԱԻԱԿ
ՈՐԲ ԵՐԿԻՐ ՊԱԳԱՆԷՐ
ՅԱՂԱԻԹԱՍ, ՅԻՇԵՑ ԵՔ:

Ծանոթ. ՄԻՓՈՐԵԼԱՑ տեղ-
անունը կարելի է և ՄԻՓՈՐԵԼԵԱՑ
վերծանել. գրիչը ինքը Ե-ից հե-
տո եկող տառը նախ սխալ է գրել
և ապա ուղղել, այնպես, որ նա Ա
և Լ տառերից լուրաքանչյուրին
մոտ է:

Աջ շրջանակի վերջում ԵԻ, ԱՄ բառերը կրկնված են նաև կողքի առաջին տողում:
Հրատ. Զալալանց, 116: Ալիշան, 71: Ամբատյանց, 616:
Հալալան, XIX, 14:
Կառանկ. 295 (կողքի մասը):

1428. Բ. ԽԱԶՔԱՐ, նախորդին կից հյուսիսից, քիվին 1 տող.

ԱԾՈՂՈՄՄԿՐՏՉԻՆԷ

ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ՄԿՐՏՉԻՆ. ԱՄԷՆ:

Ծանոթ. Ինչպես այս, նույն և հաջորդ երկու անթվական արձանադրություններն այս շարքի պետք է որ ժամանակով մոտ լինեն առաջինին, այսինքն XIII դարի վերջերի. նախ, հավանաբար, մեկ ղերդաստանի են պատկանում բոլորը, ապա քանդակների ոճով ես մոտ են իրար:

1429. Գ. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, նախորդին կից, հյուսիսից, քիվին 1 սող.

ԱԾ ՈՂՐՄԳՐԻԳՐԻՆ

ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԳՐԻԳՈՐԻՆ:

1430. Դ. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, նախորդին կից հյուսիսից, քիվին ուռուցիկ տառերով 1 սող.

ԱԾ ՈՂՐՄԳՐԻ ԱՂՄՍԱՔԵԳԻՆ

ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԱՂԱՑՍԱՔԵԳԻՆ (ԵՂԻՍԱՔԵԳԻՆ):

Սաչքարերի II շարք, բաղկացած ութ կանդուս և ընկածներից, դանվում է I շարքի և կիսավեր եկեղեցու արևելյան պատի արանքում:

1431. Ա. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, քիվից վերև ըստը, որի վրա և խաչի կամարի սակ 3 սող.

Ո ը Յ Է
ԱԾ ՈՂՐՄ- ԻՎԱՆԻՍՏԻՆԱԿ

ԱՎԷԼ

ԹՎ. :ՋԷԵ: (1526). ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԱՂԱՆԻՍԻՆ ԱՄԷՆ: ԱՎԵԼ.

Ծանոթ. Վերջին սնունը հավանաբար կազմողինն է:

1432. Բ. ԽԱԶՔԱՐ, կից նախորդին, թեքված դեղի հա, քիվին և խաչի թե- հրի շա.սյր 3 սող.

ԵՍՃԱԿԱԼՍԿԱՆԿԵԿԻՒԱՆՍԿԱՐ
ԽՏԵԼԻՖՍԵԹԻՆ ԷՂԲԱՂԵԽՈՒՆ

ԹՎ | ՋԷԸ

ԵՍ ՃԱԿԱԼՍ ԿԱՆԿԵՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ՀԱՅՐ | ԻՄ ՄԷԼԻՔՍԵԹ ԻՆ, ԵՂԲԱՂԵՐ
ՇԷԽՈՒՅԻՆ. | ԹՎ. :ՋԷԸ: (1549):

1433. Գ. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, ընկած երեսն ի վայր, վերեի աջ անկյունը ջարդ- ված. հարավային կողին 18 սող.

ԹՎ. :ՋԷԸ: (1543). | ԿԱՄԱԽՆ | ՄԷՔ ՈՐԳԻԳՍ | ՈՍԿԱՆԱ ՏՐ ԳՐԻԳՈՐՍ | ՍՈՒԼԹԱՆՍ | ԱՂԷՍ, ԿԱՆԿԵՑԱՔ ՋԽԱԶՍ ՏՐ. ՎԱՐԳԱՆԻՍԻՆ, ԻԻՐ | ԿՈՂԱ- ԿԻՑ ԱՐԷՎԻՆ. ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ | ԱՄԷՆ:

Ծանոթ. Թվականի մեջ միավոր Բ-ն լրացնում ենք ըստ Լալայանի, որի ժամանակ խաչ- քարն ամբողջ է եղել և հավանաբար կանգուն:

Հրատ. Լալայան, XIX, 14:

1434. Գ. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ապփակ, մեծ, երեսին 1 առդ.

ԱՅՍԷՅԱԳԻՍՍՈՄԻՐՎԱՐԴԱՆԻՍԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՅ ՏՐ.
ՎԱՐԳԱՆԻՍԻՆ:

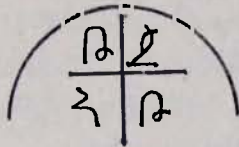
1435. Ե. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, դեղաքանդակ, կանգնած է կից նախորդ խաչարին՝ հարավից, քիվին սևուցիկ տառերով 1 առդ.

ՍԲԻՆԲԱՐԿԻԱՅԱՐԿՎԻՆԹՎԻՆՅԵ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲՍՐԷՆԱՒՍ ԱՐԷՎԻՆ.
ԹՎ. :ԻՆ: (1556):

1436. Զ. ԽԱԶՔԱՐ, կից նախորդին հարավից, քիվին, թևերի արանքներում և խաչի ստորոտում 6 առդ.

ՊԱՊՅՃԱՎԱՍԻՆԱՊԻՍԱՆՅ

ՊԱՊԱՅՃԱՆԱՍ, ԿՈՒԼԱՊԻՍ, ՄԱՅՐՍ ՄԵՐ
ԽԱԹՈՒՆՃԱՆՍ ԿԱՆԿԵՆԱՔ ԽԱԶՍ ԵՎ-
ԲՍԻՐՆ ՄԵՐ ՇԻՆՈՒՄԻՆ. | ԹՎ. :ՋԶԹ: (1530):

ՐՍԵՐԻԱԹՈՆՃԱՆՍԿԱՆ
ԿԱՔԻԱՂՍԵՂԲԱՐՆԵՐՇԻՌ
ԻՄԻՆ

1437. Է. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, նախորդ խաչքարի առաջ. երեսին երկարանի սաղ, դավ, հաց և երկու գունդ ջարդոտված. 2 առդ.

ԱՅՍԷՅԱՆԳԻՍՏՆԻՌԻՄԻՆԲ

Խ
Ն
Փ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՅ ՇԻՆՈՒՄԻՆ.
ԹՎ. | :ՋԶԹ: (1530):

1438. Ը. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, ապփակ, կից նախորդին հյուսիսից, երեսին 3 առդ.

ԱՅԷՅԱՆԳԻ
ՍՏՊԱՊԱՅՃ
ԱՆԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՅ ՊԱՊԱՅՃԱՆԻՆ:

1439. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, հարավային կողին կենցաղային տեսարան, գտնվում է կիսավեր եկեղեցու հարավում. վրան 2 առդ.

ԱՍԷՏԱՆԿԻՍՍ
ՂՈՋԻՆԹ ԸՂ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՅ ՂՈՋԻՆ. ԹՎ. :ՋԳ: (1541):

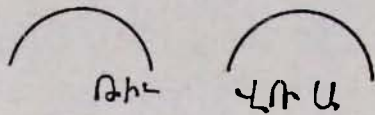
1440. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, հյուսիսում դավ և հաց, կից նախորդին. շրջանակին 1 առդ.

ԱՅՍԷՅԱՆԿԻՍՍՈՒՍՍԱԿԻՍԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԿԻՍՅ ԱՌՍՍԱԿԻՍԻՆ:

1441. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, թիկունքը նույնպես մշակված. վերի-
վում երկու խորան՝ միջին խաչեր, ներքևում ևս երեք խորան ու խաչեր.

ԿԱՄԱԻՆԱՄԵՍՍԱՐԳԻՍ
ՍԿԱԳՆԵՅԱՔՍԲԻՆՍ

ԵՍՍԱՐԳԻՍԷՐԷՑՍԿԱԶՋԵՅԻ
ԻՆՍՈԳՈՅԻՄԵԿՈՂԱԿՅԻՆԻՄՈՅ
ՏԵՆԻՔԻԱԹՈՒՆԻՆԵԲՊՐԻՊ
ԻԻՄՓՈՒԵՅԱՆԻՔՍԱԷՏԱՐԱՆ,
ՀՐԱՆՔԷԱՄԵՆՅԱԷՓԱԽԱ
ՅԿԻՊԻՏԻՄԱՅՈՎՆՏԵՍԱՆՔ
ՔԱԽԱՅՆԱՊՐԷՅՆՍՏԱՏՆ
ՏԵՌԱԲԱԷԿՄԱՍՏԻՅ

ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՍԱՐԳԻՍՍ | ԿԱՆԳՆԵՑԱՔ
ՍԲ ԽԱՂՁՍ | ԹԻԻ : ԻՍ. : (1552).

ԵՍ ՍԱՐԳԻՍ ԷՐԷՑՍ ԿԱԶՄԵՑԻ | ԽԱԶՍ ՀՈԳՈՅ
ԻՄ ԵԻ ԿՈՂԱԿՑԻՆ ԻՄՈՅ | ՄԷԼԻՔ ԽԱԹՈՒԻ-
ՆԻՆ. ԵԻ : Գ. : (4) ՈՐԳԻ ԻՄ ՓՈԽԵՑԱՆ Ի
ՔՈ. ԱԻԷՏԱՐԱՆԻ | ՀՐԱՄԱՆՔ Է, ԱՄԵՆ
ՑԱԻԷ ՓԱԽԱՅԿԻ ՊԻՏԻ. ՄԱՀՈՎՆ ՏԵՍԱՆՔ
ՓԱԽԱՑՆ ԱՊՐԷՑ, ՆՍՏԱՑՆ | ՄԵՌԱԻ. ԲԱԻ
Է ԻՄԱՍՏՆԻՅ:

Հրատ. Զալալանց, 116; Ալիշան, 71; Սմբատյանց, 618;
Լալալան, XIX, 14.

1442. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, մեծ, հարավային կողին սաղ նվաղող,
մեկ պարող, երկու կանայք՝ բռնած մի դուռնդ և թևերը կանթած պարելիս.
առջևները մեծ սեղան՝ վրան լիքը պնակներ ու հացեր. շրջանակներին և քան-
դակներին վերև 4 սող.

ԻՄ ՀԵՐԻՔԱՄԵՆՅԱԷՓԱԽԱ
ԲՎ Բ ՃԻ ԸՆՍԱՆԿԱՐՆ

ԵՍ ՊԱԼԱՄՍ, ԿԵՆԱԿԻՅՆ | ԻՄ ՀԵՐԻՔՆ ԿԱՆԿՆԵՑԻՆՔ ԽԱԶՍ ՈՐԻՈՅ
ՄԵՐ ԱԾԱՏՐԻՆ, | ԿՈՂԱԿՑԻՆ ՍԱԼՎԱՐԻՆ. ԹՎ. : ԻՃԻԸ: (1679):

Խոտակ. 204

1443. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, երկու հատ, տափակ, իրար կից, գտնվում են եկե-
ղեցու հարավում. :
Ա. ԵՐԵՄԻՆ 3 սող.

ԵՍ ՂԱՄԱՐՍ ՀԱՆԳՈՒՑԻ ԴԱՊԱՆՍ
ԿԵՆԱՅԱԲՑ ԻՆԻՄՈՅՊԱՏԻՐԻՆ
ՀԱՅՐԻՐ ԿՐԻԿՈՐԻՆ ԲՎ Բ ՃԻ

ԵՍ ՂԱՄԱՐՍ ՀԱՆԳՈՒՑԻ ԳԱՊԱՆՍ |
ԿԵՆԱՅԿԻՑԻՆ ԻՄՈՅ ՊԱՏԻՐԻՆ, | ՀԱՅՐ
ԻՐ ԳՐԻԳՈՐԻՆ. ԹՎ. : ԻՃԾԵ: (1706):

Հրատ. Լալալան, XIX, 14.

1444. Բ. ԵՐԵՍԻՆ 1 սող.

ԵՍՏՐՈՒՆՍԿԱՆԳՈՒՑԻԴԱՊԱՆՍԿԱՅՐ ԵՍ ՏՐՈՒՆՍ ՀԱՆԳՈՒՑԻ ԳԱՊՍ.ՆՍ ՀԱՅՐ ԻՄ ԴԱՄԱՐԻՆՆ

(Մանոթ). Իր ժամանակ տապանագիրը թերի է թողնված:

1445. ԵՍՊԱՆՍՔԱՐ, ապիակ, երեսին գավազան, հյուսիսային կողին 2 սող

ԱՅՍԷՎԱՆԳԻՍՏՏՐՍԱԿԱԿԻՆՈՐԴԻ ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏՐ ՍԱՀԱԿԻՆ, ՈՐԴԻ. ՍԱՀԱԿԻՆ Թ ՌՃԿԷ (1618):

Հրատ. Լալայան, XIX, 14:

1446. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, զլուխը նեղացրած, թիկունքը նույնպես մշակված, ղանվում է կիսավեր եկեղեցու հարավում, երեսին և թիկունքին 10 սող.

ԿԱՆԳՆԷ
ԿԱԻՄՆՍ
ՀԱՐԴԱՆԻ
ՆԵ | ԿՈ
ՂԱ-ԿԿԻՆ
ԵՂԻ | ՍԱԲ
ԵԴԻՆ

ԱՑՈՂ
ՈՐԴԻՍԻ
ԱՆԻՆ

ԵՐԵՍԻՆ.

ԿԱՆԳՆԷՅԱԻ ԽԱԶՍԻ ՎԱՐԴԱՆԻՆ ԵԻ ԿՈՂԱԿՑԻՆ ԵՂԻՍՍԲԵԴԻՆ. ԹԻԿՈՒՆԲԻՆ.

Ա.Ծ. ՈՂՈՐՄԻ ԱԻԱՆԻՆ:

Լուսակ. 296 (երեսի մասը):

1447. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, քիվին 2 սող.

ՍԲԻՆՍՄԻՐԿՈՒԹԻ
ԻԻՍՍՈՒԱՆԻՆՆՎՈԳ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ՓԻԿՈՒԹԻ. ԻԻՍՏԻԱՆԻՆ ՀՈԳՈՅՆ:

1448. ԽԱԶԳԱՐ, փոքր, քիվին 2 սող.

ՍԲԻՆՍՄԻՐԵԻԱԻՍ
ՈՒՆԻՆԱԹՈՒՆԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵԽԱԻՍՈՒՆՈՒՆԻՆ:

Ձ. «ԱՂԲՐԻ ԽԱՐԱԲԱ»

1449. ԽԱԶԳԱՐ, որը գտնվելիս է եղել «Աղբրի խարապա» կոչված գյուղատեղիի ավերակ եկեղեցու մոտ, հետևյալ արձանագրությամբ.

Կամաւն այ. Ես Աղաբէկ կանգնեցի զխաչս. թվ. :Ձ: (1451):

Հրատ. Լալայան, XIX, 15:

1450. ԽԱԶԳԱՐԻ ՎՐԱ, նախորդի մոտ.

Ես սարգաւակ Դաւիթս, Աղաջանի սրբի, կանգնեցի խաչս հոգայ իմոյ:

Հրատ. Լալայան, XIX, 15:

Է. ԿԼՈՐ ԴԱՐ

1451. ԽԱԶԳՍՐ, կանգնած պառավանդանի վրա, գյուղից հյուսիս-արևմուտք, կեւ կիրամետր հեռու «Կլոր գարի» գագաթին. ճակատին ուռուցիկ տառերով 3 տող.

Ե Ս Մ Ջ Ճ Ն Ս Ա Կ Ն
Ե Գ Ա Ռ Ա Ջ Ն ՈՐ Դ
Կ Ա Կ Ն Ե Գ Ի Խ Ա Չ Ս

ԵՍ ՄԼԻՐԵԱՅԱՅԱՅԱՅՍ, ԱԿՆԵՑ
ԱՌԱՋՆՈՐԴ, ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ:

Մանոթ. Խաչքարի ոճը XV—XVI դարերի է:

ԲԱՍԱՐԳԵՉԱՐ (ՀՆՈՒՍ՝ ՎԱՍԱԿԱՇԵՆ)

Գյուղի հին անունը եղել է Վասակաշեն և 10 չափ հարկով, ըստ Սոմ. Օրբելյանի ցուցակի, որից հետևում է, որ միջակ գյուղերի շարքումն է, ըստ իր մեծութան: Այժմ գյուղում պահպանված ամենահին հուշարձան-խաչքարն ունի 1426 թվականը (1422) և գտնվում է գերեզմանատան մեջ, բայց Մմբատյանը հիշատակում է եկեղեցու մոտ մի խաչքար, որն ունեցել է :Ձ: թվականը:

Գյուղում արձանագրություն ունեցող հուշարձաններ երկու վայրում են.

Ա. Գերեզմանատունը գտնվում է գյուղի արևելյան եզրին, շատ ընդարձակ է, բայց նոր բացված խճուղիներն անցնելով նրա միջից՝ բաժանել են այն երեք անշառ մասերի, որոնցից երկուսի մեջ կան հին թվականներով գերեզմանական հուշարձաններ: Այդ մասերը նշանակել ենք Ա և Բ տառերով:

Բ. Ս. Առավաժաժիմ եկեղեցու բակ. ներկա եկեղեցին բոլորովին նոր է, շինված XX դարի սկզբներին՝ հին վայրում, այն հիմնովին քանդվելուց հետո: Այդ պատճառով էլ նրա ներսում և շրջապատում եղած գերեզմանական հին հուշարձանները վնասվել, կորել և մասամբ էլ տեղահան են եղել: Մնացածներից երևում է, որ բակում եղել է ընդարձակ գերեզմանատուն: Խախտված խաչքարերը հավաքված և շարված են եկեղեցու պատերի տակ, մի քանիսն էլ կանգուն են իրենց հին տեղերում: Թե՛ խաչքարերը և թե՛ տապանաքարերը գեղաքանդակ և շնորհալի վարպետների գործեր են, որոնցից մեկի անունն է պահպանվել՝ Մանվել նկարիչ (№ 1469—1470): Թվական ունեցող ամենահին հուշարձանն այստեղ ունի 1512 թվականը:

Ներկա ժողովածուում այս գյուղից ամփոփված են 29 արձանագրություն, որոնցից միայն 6-ն են նախկինում հրատարակված եղել:

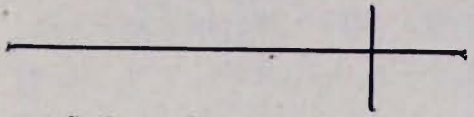
Ա. ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆ

1452. ԽԱԶԳՍՐ, կանգնած է գերեզմանատան արևմտյան մասում, ճակատին և շրջանակներին 5 տող.

Ա Յ Ս Ա Ր Ձ Ա Ն Ն Ե Ր Կ Ն
Ա Լ Ա Ր Ե Ա Մ Բ Ն Ք Ի Ի Բ Ա
Ր Ե Խ Ա Ի Ս Հ Ո Գ
Թ Ն Վ Կ Ն Մ Կ Ի Կ Ն
Ե Կ Ն

ԱՅՍ ԱՐՁԱՆ ՆԵՐԿԵԼԱԼ ԱՐԵԱՄԲՆ ՔԻ. Ի ԲԱԼ
ՐԵԽԱԽՍ ՀՈԳԻՈ ՄՈՒՐԱԴԻՆ. ԹՎ. :ՊՀԴ: (1425):

1453. ԽԱԶՔԱՐ, սլարդ, կանդնած նախորդին մաս, ճամփի ելլին. շրջանակներին, 2 սող.

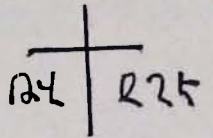

ԵՍՊՈՒՏԱԻՍԿԱԵՅԻ: ԽԱՆՍԲԱԷ

ԵՍ ՊՈՒՏԱ.ԽՈՒ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ԲԱ. ԲԵՂԽԱԻՍ. ՈՐԳՈՅ ԻՄ ՄԱՐԳԱՐԻՆ ԹՎ. :ՉԿԹ: (1520):

1454. ԽԱԶՔԱՐԵՐ, Իրեք հաս, կանդնած են իրար կից, նախորդների մաս. տապանազրեբը միայն երկուսի վրա. Ա. Քիվին ԵՒ ԽԱԶԻ ՏԱԿԻՆ, 5 սող.

ԵՍԹԱԹՈՍԵՅՍԿԱԿԵԿ
ԱԻԽՆՆԱՐԻՏԿԱՆՈՍԻՆ
ԵԻԵՂԲԱՐԻՏ ԱՄԻՐԲԵԿ
ԻՆ

ԵՍ ԹԱԹՈՍ ԷՐԷՑՍ. ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԱԻ ԽԱԶՅՍ ՀԱՒ ԻՄ ՓԱՆՈՍԻՆ ԵՒ ԵՂ. ԲԱՒ ԻՄ ԱՄԻՐ ԲԵԿԻՆ. ԹՎ. :ՉԿԵ: (1548):

1455. Բ. Քիվին, 2 սող.

ԵՍԹԱԹՈՍԵՐԷՅԿԱԳՆ
ԵԿԱԻԽՍՏԱՐԻՏՂԱ.

ԵՍ ԹԱԹՈՍ ԷՐԷՑՍ. ԿԱՆԿՆԵՑԻ ԽԱԶՅՍ ՄԱՒ ԻՄ ԳԱ. . .
Ծանոթ. ժամանակակից նախորդին:

1456. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, խորանարդաձև, հարավային կողին ցլանման կենդանի, իսկ եսեք շրջանակ՝ մեջը խաչ. խաչի շուրջը և կենդանու սաքերի արանքում 5 սող.

ՄԵԼԻՔԱԾԱԳՆ
.. Բ ԿՈՂ
ԱՅԿԻԿ
Կ ԱՂ (⊕) ԻԿԻ

Թ ՈՂԱ

ԹՎ. :ՍԳԱ: (1642). ՄԵԼԻՔ ԱԾԱՊԻՆ, ԻԻԻՊ ԿՈՂԱՑԿԻՑ՝ ՓԱՇԻԿԻՆՆ:

Ծանոթ. ԱԾԱՊ անունը Աստուածսուպով անվան սղումն է:

1457. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, մեծ, հարավային երեսին երկու հեծյալ որսորդներ, արանքում եղջերու՝ սաքերի սակ վիշապ. շրջանակներին 4 սող.

ԽՕՄՄԻ ԲԶԱԻԱՆԻՆՈՐԷՈՐԴԻՊԱՂ
Բ ՎԹՃԾԱ
ՄԲԱՂ ՄԲԱՐԵ
ԻՄԻՇԵՑԻՔԱՐ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՆՈՍ ՄԻՐ. ԶԱ.ԽԱ.ՆԻՆ. ՈՐ Է ՈՐԳԻ ՊԱՂԻՆ. ԻՇԵՑԷՔԻ Ի ՔՍ. ԹՎ. :ԻՃԺԱ: (1662):

Լուսակ. 297.

1458. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, սափակ, ընկած է ճամփի վրա. երեսին 5 սույ.

ԱՅՍԷՏԱԳ
ԻՍՏԻՍԱՅԻ
ՆԻՆՈՐԴԻ
ԻՉԱՏՐԻՆ
ԹՈՃԿ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԻՍ ԻՍԱՅԽԱՆԻՆ,
ՈՐԳԻԻ ԽԱՅԱՏՐԻՆ. | ԹՎ. :ՌՃԿ|
(1711):

1459. *ԽԱՉՔԱՐ*, սլարդ, ընկած է նախորդի մոտ. քիվին 2 սույ.

... ՈՂՈՐՄԻ ԱԼԷԿՍԱՆՈՍԻՆ
ԵԻԻՐԿՈՂԱԿԻ Կ ԲԷԿ

(ՄԾ) ՈՂՈՐՄԻ ԱԼԷԿՍԱՆՈՍԻՆ | ԵԻ
ԻԻՐ ԿՈՂԱԿԻՑ ԲԷԿ . . . :

Ծանոթ. Արձանագրության վերջին մասը շարված չէ. Բեկ անունը կրճատ է, կան Բեկիխաթուն, Բեկիշան և այլն իզական անուններ:

Բ. ԳԵՐԵՋՄԱՆԱՏՈՒՆ

1460. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, սափակ, երեսին զավագան, զանվում է այս վերել-
մանաան արևմայան մասում, երեսին 11 սույ.

ԱՅՍԷՅ ԱՆԿԻՍ
ՊԱՐՈՆՎԱԽԱԽ
ԻՆԿՈՂԱԿԻՑՊԱՐ
ՈՆՅԱԽՆԱՉԱՐԻՆ
ՄԱՅՐՆԷՆԱՂՏԻՆ
ԺՈՒԵԿԱԲԱՌԲՍ
ԷՆՏԱՐԻՆ ՈՐՂԱՅ
ԱՊԱՎՆԹԱԵՐԿ
ԻՐՍՈՎ ԿԱՐԴԱՅ
ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ ԱՍԻ
ԹՎ ՌԾԲ ԷՐ

ԱՅՍ է ՀԱՆԿԻՍՏՊԱՐՈՆ ՎԱԽԱԽԻՆ, ԿՈՂԱ-
ԿԻՑ ՊԱՐՈՆ ՀԱԽՆԱՉԱՐԻՆ, | ՄԱՅՐ ՆԷՆԱՂ-
ՏԻՆ. | ՓՈԽԵՑԱԽ ԱՌՔՄ | ԷՆ ՏԱՐԻՆ՝ ՈՐ ՇԱՀ
ԱՊԱՉՆ ԵԿԱԽ ԵՐԿԻՐՍ. ՈՎ ԿԱՐԴԱՅ | ՄԾ
ՈՂՈՐՄԻ ԱՍԻ. ԹՎ. :ՌԾԲ: ԷՐ (1603):

Ծանոթ. Երկիրս բառից առաջ եկաւ զնում ենք
ենթադրաբար, բնագրում ջնջված և նոր գծեր են ար-
ված:

1461. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, սափակ, նախորդի մոտ. երեսին 5 սույ.

ԱՅՍԷՅ ԱՆԳ
ԻՍՏՊԱՐՍԵՂ
ԲՅՆԱԽՈՐԴ
ԻՌԷԼՈՒՍԻՆ
ԹՈՃԼԵ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻԻՍ ՊԱՐՍԵՂ՝ ԲՍՀԱՆԱԽՆ,
ՈՐԳԻԻ ՈՒԼՈՒՍԻՆ | ԹՎ. :ՌՃԼԵ: (1686):

1462. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրսրոցածև, դանվում է ղերեղմանատան միջին մասում. հյուսիսային կողին՝ կենցաղային առտարան, հարավայինին՝ խորաններ. շրջանակներին 5 սող.

ԼԱՆՊԷԿԻՆ
ԱՐԷԻԱԻՍՄԷԻՔՊԿԻՆ ՈՐԴԻ
ՍԲԽԱՂՍԲ
ՈՌՆՍՍՈՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՍԱԻՍ ՄԷԼԻՔ ՊԼԵյ-
ԿԻՆ, ՈՐԴԻ ՊԱՐՈՆ ԱՍԼԱՆ ՊԷԿԻՆ |
ԹՎ. :ՌՃԼԹ: (1690):

Թ Ռ Ճ Լ
Թ

1463. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տավակ, նախորդի մաս, երեսին 5 սող.

ԱՅՍԷՅ
ԱՆԳԻՍ
ՏՂԱՐ
ԱՅԳԱ
ԶԻՆ

ԱՅՍ է շԱՆԳԻՍԻՏ ՂԱՐՍՅԳԱԻԶԻՆ:

1464. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրսրոցածև, հարավային կողին երկու պարոզներ, դավ, կերակուրի պնակ ու հաց. արանքներում թվականը ուռուցիկ առեկրով. հյուսիսային կողին առաջանապիտ. 3 սող.

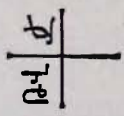
ՍԲԽԱՂՍԲԱՐԷԻ
ԱՍ ԱՄԻՐՊԿԻՆ
ՈՐԴԻՊԱՐՈՆԱՂԻՆ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՍԱԻՍ ԱՍԻՐՊԼԵյԿԻՆ, ՈՐԴԻ
ՊԱՐՈՆ ԱՂԻՆ ԹՎ. :ՌՃԼԹ: (1690):

Թ Վ Ռ Ճ Լ
Թ

II. ԱՍՏՎԱՄԱՇԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԲԱԿՈՒՄ

1465. ԽԱԶՔԱՐ, գեղաքանդակ, հենած է եկեղեցու արևելյան պատին, խաչի թևերի շուրջը և կողին.

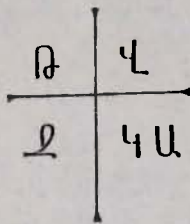

ԿԱՄԷ
ՆԱԿԵ
ՍՅՈՎԱ
ՆԵՍԿԱ
ՆԿՆԵՑ
ԶԻԱ
ՉՍՓՐԿ
ՈՒԹԵ
ԱՆՆԱ
ԻՐՆԻՄ
ԸՌԸՍ
ՏԱԿ
ԷՍԲ
ԱՅԱՆ
ԱՅԻՆ
ՈՐԴ
ԻՄԻ
ՐԱՆ
ՂԻՆ
ԹՌՆ
ԿՎՂ
ԱՅ
ԻՇԵՑ
ԷՖԻ
ՔՍ

ԹՎ. :Ձ: (1451). ԿԱՄԱԻՆ ԱՅ. ԵՍ ՅՈՒԼԱՆԷՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻՂ, ԶԽԱԶՍ
ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱԻՐՆ ԻՄ ԸՌԸՍՏԱԿԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅԻՆ. ՈՐԴԻ
ՄԻՐԱՆՇԻՆ, ԹՈՒՆ ԱՎԱՆԷՍԱ. ՅԻՇԵՑԻՔ Ի ՔՍ:

Մանր. Սկզբի մասում ԿԱՄԱԿՆ ԱՅ-ի փոխարեն գրված է ԿԱՄԱԻՆ ԱՎ. գրչի սխալ է. վերջին մասում՝ ԹՌՌՆ ԱՎԱՆԷՍԱՎ կասկածելի:

1466. ԽԱԶԲԱՐ, զեղաքանդակ, նախնական տեղում, կանգնած եկեղեցու հարավային պատի մաս. թեերի շուրջը 2 սող.

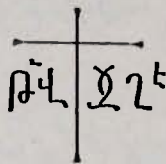

ԹՎ. ՁԿԱ. (1512):

1467. ԽԱԶԲԱՐ, զեղաքանդակ, հենած եկեղեցու հարավային պատին. քիվին, թեերի տակ և հյուսիսային կողին.

ԷՍԻՐԿՍԿՆՎԿԻԽՆՏԻՄԱԼԱՆԵՆԵՆԻՆ

ԷՍՄԱՍՍ
ՎԷԼԻԾԱ
ՆԻՆԵ

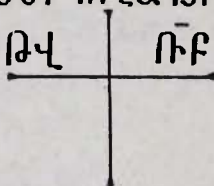
ԵՍ ԿԻՐԱԿԱՆՅԱՆ ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԽԱԶՍ ՀԱԻՐ ԻՄ ԱԻԱՆԵՍԻՆ.

ԹՎ. ՁԳԷ. (1548): ԵՍ ՄԱՍՍՎԷԼԻՃԱՆԻՆ Է:

Լուսակ. 298 (միայն քիվի մասը):

1468. ԽԱԶԲԱՐ, զեղաքանդակ, կանգնած է եկեղեցու արևելյան պատի մաս, քիվին և թեերի արանքում 3 սող.

ՄԻՆՍՓՐԿՈՒԹԻՅՈԳՈՅԱԷ
ՎԱՏԻՆԵԻԿՈՂԱԿՑԻՆԻՐՈՅ

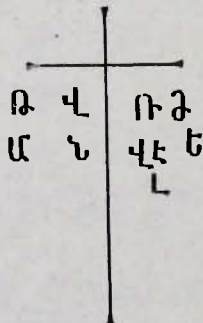
ՄԻ. ԽԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈՑ ՍԷՎԼԱՏԻՆ ԵՒ ԿՈՂԱԿՑԻՆ ԻՐՈՑ. ԹՎ. ՌԲ:

(1553):

1469. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ և զեղաքանդակ, կից նախորդին հյուսիսից, քիվին, թեերի տակ և հյուսիսային կողին 13 սող.

ԱԾ ՈՂՈՐՄԻ ԳՈՒԼԱՂԻՆԱԷՆ

ԱՎՄԵ
ՔՄԻՐՁ
ԱՊԷԿՍ
ԿՆԿՆԵՑ
ԱԲԻՉՍՓ
ՐԿՈՒՅՈԳ
ՈՂՆ ԳՈՒ
ԼԱՂԻՆԵ
ՐՄԵՐԿՈ
ՂԱԿԻՑ

ԱԾ. ՈՂՈՐՄԻ ԳՈՒԼԱՂԻՆ. ԱՄԷՆ:

ԱՍՏՈՒԾՈՎ ՄԵԻՔ ՄԻՐՁԱՊԷԿՍ ԿԱՆԿՆԵՑՍԱՔ ԽԱԶՍ ՓՐԿՈՒԹԻ. ՀՈԳՈՑՆ ԳՈՒԼԱՂԻՆ, ԷՐ ՄԵՐ ԿՈՂԱԿԻՑ. ԹՎ. ՌԺԵ:

(1566): ՄԱՆՎԷԼ:

Մանր. Նախորդի հետ միևնույն զերգաստանին են պատկանում Վերջին Մանվել անունը վերարիբում է վարպետին, խաչքարի կազմողին:

Լուսակ. 299 (միայն քիվի մասը):

Մանոթ. Քաջ Ջոհրապի հայրն է անշուշտ և նրանից հետո վախճանված:
 Զալալանցը, Սմբատյանցն ու Ալիշանը ավելացրել են նաև Ջոհրապի մոր՝ Փաշախաթունի
 անունը և նշանակել ՝ ԶԵ ՝ թվականը, որը գոյություն չունի.

Հրատ. Զալալանց, 119, Ալիշան, 91, Սմբատյանց, 604:
 Լուսակ. 301

1473. ԽԱԶԳԱՐ, մեծ, գեղաքանդակ, տեղից խախտված, դրված է եկեղեցի-
 ցու հյուսիսային պատի տակ, կողքից, քիվին՝ մեկ սող ուռուցիկ տառերով,
 սպա հարավային կողին, եռագիծ
 սողերի մեջ փորագրելը՝ 15 սող.

ԱԾՈՂՈՐՄԻ ՈՋԱՆԵՍԱՆԻՆ

ԱՎՅԵՔԱՆ
 ԱՐԺԱՆԾԱ
 ՔԻՈՅԱՆԷ
 ՍՈՐԴԻՈՎ
 ԱՆԷՍԱՂԻ
 ՆԱՌԱՂՆ
 ԲԴՏԵՂՈՅՍ
 ԿՆԿԵՑԱՔ
 ՍԻՆՇԱՆԻ
 ՍԲԱՐԵԻԱՍ
 ՄԵՉԵԻԿՈՂ
 ԱԿՑԻՆՄԵ
 ԲՊԱՐՈՆԻ
 ԱՆԱՂԻՆ

ԱԾ. ՈՂ. ՈՐՄԻ ՈՋԱՆԵՍ ԱՂԻՆ.
 ԱՍՏՈՒԾՈՎ, ՄԵՔ ԱՆՍԱՐԺԱՆ
 ԾԱՌԱՎՔԻՍՏՈՍԻ ՈՋԱՆԵՍ, ՈՐԴԻ
 ՈՎՂԱՆԵՍ ԱՂԻՆ, ԱՌԱՋՆՈՐԴ
 ՏԵՂՈՑՍ, ԿԱՆԿԵՑԱՔՍՑԻՍՑԻ
 ՆՇԱՆՔԻՍ ԲԱՐԵՆԱԻՍՍ ՄԵՉ ԵԻ
 ԿՈՂԱԿՑԻՆ ՄԵՐ ՊԱՐՈՆ ԽԱՆ
 ՆԱՂԻՆ:

Մանոթ. Քաջ Ջոհրապի եղբայրն
 է սա և նրանից բավական ուշ վախճան-
 ված պեաք է լինի:

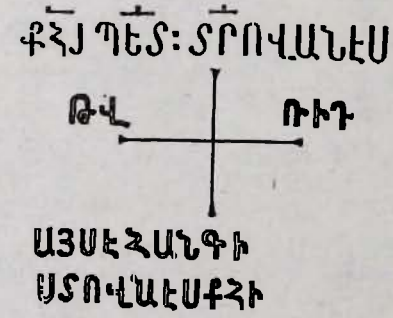
Լուսակ. 302 (Միայն առաջին սողը):

1474. ԽԱԶԳԱՐ, երկու կտոր ելած, հենած է եկեղեցու արևելյան պատին,
 քիվին 1 սող.

ԱԾՈՂՈՐՄԻ ՇԱՀՈՒՄ ԱՂԻՆ: ԹՈԺ

ԱԾ. ՈՂ. ՈՐՄԻ ՇԱՀՈՒՄ ԱՂԻՆ.
 ԹՎ. :ՌԺ: (1561):

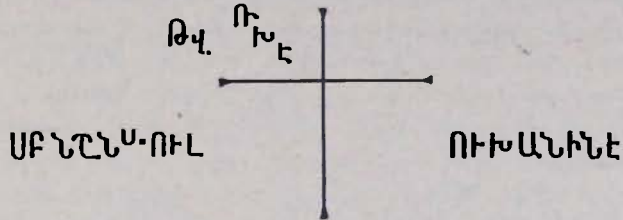
1475. ԽԱԶԳԱՐ, հենած է եկեղեցու հյուսիսային պատին. քիվին, թևերի
 շուրջը և ստորին մասում 4 սող.

ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԵՏՐՈՍ: ՏՐ. ՈՎԱՆԷՍ:
 ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՈՑ ՈՎԱՆԷՍ ՔԱՀԱ-
 ՆԱԻ. ԹՎ. :ՌԻԴ: (1575):

1476. ԽԱԶԲԱՐ, հենած է Լեկեղեցու հյուսիսային պատին, քիվին, թևերի շուրջը և ստորին մասում՝ ուսուցիկ և փորաղիբ 4 սող.

ԱՍԱԶԱՆԱԹԵԱԿԱԵԱՄԲՆԱՐԱՆԱԿԱՆԿԱՆ
ԿՆԷԱԿՎՍՆՅՈՂՆՍՎՐԴՊՆՅՈՒՆՓՐԿՈՒԹԵ

ԱՅՍ ԱՐՁԱՆ ԱԻԾԵԱԼ ԱՐԵԱՄ
ԲՆ ՅԱՐԱՐՁԱԿԱՆ, ԿԱՆԿՆԵԱԼ
Վ. Ա. ՍՆ ՅՈՂԱՆԷՍ Վ. Ա. ՐԴԱ. Յ.
ՊԼԵՏԻՆ ՀՈԳՈՑՆ ՓՐԿՈՒԹԵ. |
ԽՎ. : ԹԽԷ: (1598): ՍԲ. ՆՇԱՆՍ
ՈՒԼՈՒԽԱՆԻՆ Է:

1477. ԽԱԶԲԱՐ, հենած է եկեղեցու հարավային պատին, քիվին 1 սող.

ԱՃՈՂՈՐԴԻՏՐԱՋՅՈՒԻՐԻՆ ԱՃ. ՈՂՈՐՄԻ ՏՐ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՅՏՈՒԻՐԻՆ:

ԱՅՍՏԵՂ ՀՆՈՒՄ ԵՂԵԼ ԵՆ ՆԱԵՎ ՀԵՏԵՎՅԱԼ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1478. ԽԱԶԲԱՐԻ վրա, որը կանգնած է եղել եկեղեցու հարավում, Ջոհրապի խաչքարի մաս.

Աստուծով մեք Ոհաննէս եւ Եղբայրն իմ Դաւիթ կանգնեցաք զխաչեւս
բարեխաւս ծնողաց մերոց. Ի ԽՎ. : ԹԽԷ: (1559, 1561):

Հրատ. Սմբատյանց, 604, Լալայան, XIX, 12:

1479. ԽԱԶԲԱՐԻ վրա, նախորդի մոտերքում.

Այս է հանգիստ որդւոյ Աւագխաւին:

Հրատ. Ջալալյանց, 119, Ալիշան, 71:

1480. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ վրա, որը դրված է եղել այժմյան եկեղեցու տեղում կանգնած նախկին եկեղեցու ընմի առաջ.

Աստ հանգչի մարմին Սարգիս վարդապետի. : ԹԽԷ: (1551):

Հրատ. Սմբատյանց, 603, Լալայան, XIX, 11:

1481. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԻ վրա, նախորդի մոտ.

Այս է հանգիստ Յովհաննէս վարդապետին, : ԹԽԷ: (1583):

Ծանոթ. Յովհաննէ Մարեցին է, որ ունի «Պատմութիւն Աղուանից» մատյանը.

Հրատ. Սմբատյանց, 603, Լալայան, XIX, 11:

Ա.ՁԱՏ ԳՅՈՒՂ (ՆԱԽԿԻՆՈՒՄ՝ ԱՂՔԻԼԻՍԱ)

Գյուղի հին անունն անհայտ է (Սմբատյանցն ու Ջալալյանցն էլ նախկին անունը սխալմամբ Ղարաքիլիսա են հիշատակում): Ընդարձակ, սակայն ներկայումս ավերված գերեզմանատան մեջ պահպանված XIII դարի մի քանի խաչքարերն ապացուց են բնակավայրի հնությանը (դրանցից մեկը մենք գտանք՝ 1288 թ. արձանագրութեամբ (№ 1288), մեկն էլ հիշատակում է Սմբատյանցը՝ 1287: Թվականով և Շահնշահի որդի Հասանի անվան հիշատակումով: Գյուղամիջում կիսավեր վիճակում մնում են ու Աստվածածին եկեղեցին և գավիթը:

¹ Սմբատյանցը նշում է, որ եկեղեցու շուրջը կային 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.

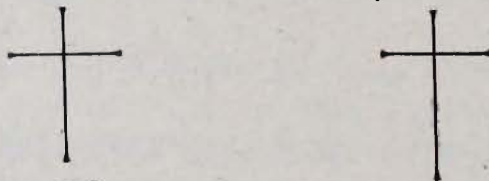
² «Գեղարքունիք», էջ 628:

Դրանք ղեռնա Լալայանի այցելած ժամանակ, 1910 թ. կիսավեր են եղել, արձանագրութիւն քարերը թափված պատերի տակ, իսկ այժմ դրանք կորել են: Համաձայն եկեղեցու և դավթի վրա եղած շինարարական երկու արձանագրութիւնների, դրանք շինվել են միաժամանակ՝ Յովհաննես վարդապետի և իր եղբորորդիներ Աթանաս ու Դրիգոր եպիսկոպոսների նախաձեռնութիւնով: Սակայն պահպանվել է մի երրորդ շինարարական արձանագրութիւն ևս, որի մեջ որպէս շինող հիշատակված է Գիորգ անունը՝ Յոհաննեսի արձանագրութիւնից (1618) երեք տարի ուշ թվականով՝ 1621: Հովանավորողների արձանագրութիւնները տեղավորված են շենքերի ակնառու տեղերում, գավթի մուտքի կիսակամար ճակատաքարի և եկեղեցու հարավային պատի վրա: Դրանք ընդարձակ են և սնապարծ, իրենց իշխանական ծագման թվարկումով, որը հասցնում են մինչև Ջաքարէ և Իվանէ սպասալարները: Երրորդ՝ Գիորգի արձանագրութիւնը գրված է անարվեստ տառերով, մի երկարավուն քարի վրա և շինութիւն ժամանակ ագուցվել է եկեղեցու ներսում, նրա հարավային պատի որմնամուկի մեջ. թվականը նշված է ՍԼԶ, որը ելնելով գրչութիւն ընդհանուր ոճից, մենք սխալ ենք համարում, պիտի վերծանել ՍԼԶ: Գիորգիին այս բոլորի հիման վրա համարում ենք շենքերի ճարտարապետը, իսկ կառուցումների ավարտման ժամանակը՝ 1621 թ.:

Ներկա ժողովածուում այլ գրողից ամփոփված են 14 արձանագրութիւն, որոնցից նախկինում հրատարակված են եղել 7-ը:

1482. ԽԱԶՐԱՐ, մեծ, սալանման, զլուխը կամար և երեսին երկու խաչ. գանվում է եկեղեցուց 50--60 մետր զեպի հարավ արևելք՝ հին դերեզմանատան պատի աակ. խաչերից վերև և ներքև 6 առդ.

ԹՎ ՉԼԷ ՅԱՆՈՒՆ
 ԵՍՄԻԻԹԱՐՆԱՅՐԱՍՈՒՆ ԶԱ--
 ՆՈՒՆ ՏԱՆԳՆԵԶԱԲԶՍԻՆՀԱՆՍԻՓՐԿՈՒԹ
 ՃՆՈՂԱԶԳՄԵՐ ՊԳԵԻ ԿԱՐՃԶԱՄՆԱԿ ԶԱԲԱԿԱԶ

ՈՐՔԵՐԿՐ ՊԿԵԲԻԱՅԻՍԲԻ... ԲՅԱՂԱԲ
 ԹՍՅԻՂ ԵԶԵԲ ԸՋ

ԹՎ. ԶԼԷ. (1288) ՅԱՆՈՒՆ ՄՅ. ԵՍ ՄԻԻԹԱՐ, ՀԱՅՐԱՏՈՒՆ, ՀԱՅՐԱՎՆՈՒՆ
 ԿԱՆԳՆԵՑԱՔ ԶՍԲ. ՆՇԱՆՍ Ի ՓՐԿՈՒԹԻ. ԾՆՈՂԱՑ ՄԵՐՈՑ ԵՒ ԿԱՐՃ ԺԱՄԱ-
 ՆԱԿ ԶԱԲԱԿԱՑ. ՈՐՔ ԵՐԿՐՊԱԳԵՔ ԽԱԶԻՍ ՔԻ. ՅԱՂԱԿՍ ՅԻՇԵՑԵՔ:

Ծանոթ. Խաչքարի վերին աշ կողմը շարված է, այդ պատճառով էլ սկզբի երեք տողերի վերջին մասերից մի քանի տառ պակաս են: Թերի է մնում միայն երկրորդ տողի վերջին բառը, որը անձնանուն պիտի լինի և մենք վերականգնում ենք ՀԱՅՐԱՆՈՒՆ:

5-րդ տողի մեջ բաց տեղում երկու տառերի հետքեր կան, ենթադրում ենք, որանուն գրիչն է շնչել:

Վերջին փակագիրը միանուն պիտի լինի և կազմողինը, թերևս, ՍՏԵՓԱՆ:

1483. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ, լինկած է գետակի հունի մեջ, նախորդից ոչ հեռու, քիլին միայն թվականը, 1 տող.

Թ 236

ԹՎ. :926: (1526):

1484. ԳԱՎԹԻ հարավային մուտքի կամարակալ քարի վրա, արտաքուստ, շինարարական արձանագրութիւնը 6 տող.

Ի Ա Ռ Կ Է

Ի Ա Պ Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Յ Ա Ր Ա Ջ Ն Ա Հ Ի Ն Ա Պ Ը Ն
Ո Ւ Բ Ե Ա Ն Դ Ի Ս Ա Ն Ո Ւ Ը Ա Վ Ե Ի Կ Ր Ը Մ Ե Ե Ն Յ Ղ Ը Ն Ք Յ Ե Ի
Յ Հ Ա Ն Կ Ա Մ Ա Ն Ա Յ Ե Ս Յ Ո Հ Ա Ն Է Ս Ա Ռ Ա Ս Կ Վ Բ Ի Մ Ի Ն Է Յ Ի
Ձ Ե Կ Ղ Յ Ի Ս Ի Փ Ի Կ Ո Ի Թ Ի Կ Գ Գ Յ Ի Ս Ա Ն Ը Ն Կ Կ Ի Ծ Ն Ո Ղ Յ Ի Ս Ա Ն
Ո Ւ Բ Ե Ր Կ Ր Ա Գ Է Գ Յ Ղ Թ Յ Ղ Յ Գ Ա Ռ Ի Փ Ե օ

Ի ԹՎ. :ՌԿԷ: (1618) | Ի ԹԱ-
ԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՐԱՋ ՇԱ-
ՀԻՆ ԵՒ ՊԱՐՈՆՆՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԻՐԵԱՆ ՍՈՒՎՔԱՆԻՆ. Ի
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂ-
ՎԱՆԻՑ ՏԵՐԻ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԻ,
ԿԱՄԱԽՆ ԱՅ. ԵՍ ՅՈՀԱՆՆԷՍ
ՆՈՒԱՍՏ ՎԱՐԳԱՊԵՏՍ ՇԻ-
ՆԵՑԻ | ՁԵԿԵՂԵՑԻՍ Ի ՓՐԿՈՒ-

ԹԻՒՆ ՀՈԳՈՑ ԻՄՈՑ ԵՒ ԿՐԿՆԱԿԻ ԾՆՈՂԱՑ ԻՄՈՑ. | ՈՐՔ ԵՐԿՐՊԱԳԷՔ
ՅԱՂԱՒԹՍ ՅԻՇԵՑԷՔ ԱՌ ՔՈ:

Հրատ. Ջալալանց, Բ, 113: Ալիշան, 73: Սմբատյանց, 628: Լալայան, XIX,
28: Բոլորի մոտ էլ պահասում է առաջին տողը՝ թվականը:
Լատաեկ. 304

1485. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային որմնասյան մեջ ագուցված կոթողանման քարի վրա, ներքուստ, 3 տող.

Ի Ա Ո Յ Է Ր
Ե Ս Գ Ի Ո Ր Գ Ն Ի Ն Ե Յ Ի Ղ Ե Կ Ե
Ղ Ե Կ

Ի ԹՎ. :ՈՀ: (1621) ԷՐ. | ԵՍ ԳԻՈՐԳ
ՇԻՆԵՑԻ ՁԵԿԵՂԵՑԻՍ:

Ծանոթ. Թվականի հարյուրավորը ըստ գրչուկյան ոճի պիտի լինի ՚Ռ: Գրչի սխալմունք է կամ մաշվածութիւն հետեանք: Արձանագրութիւնը համարում են շինքի ճարտարապետի հիշատակագրութիւնը:

1486. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հյուսիսային կողմի լուսամուտի միակտոր քարի վրա, արտաքուստ, 6 տող.

Ս Բ Ե Ն Ս Բ Ա Ր Ի Ս

Ք Ե Ր Ի Մ
Փ Ա Ր Ի Ն

ՍԲ. ԽԱՉՔ ԱՐԵԽԱՒՍ | ՔԵՐ ԻՄ ՓԱՐԻՆ. | Ի ԹՎ.
:ՌԿԹ: (1620): ՏՐ. ԱԾ. ...ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ:

Ծանոթ. Երկրորդ տողում ՔԵՐԻՄ համարում ենք գրչի սխալ, նկատի առնելով հաջորդ կանացի անունը և ուղղում՝ ՔԵՐ ԻՄ:

Ի ԹՎ Ռ Կ Թ
Տ Ր Ա Ծ . . . Յ Հ
Ա Ն Ն

Հավանական է, որ եկեղեցին շինող Հովհաննես վարդապետն է իր քրոջ հիշատակին դնել տվել պատուհանի քարը և հիշատակագրել:

ՏԱՍՍՐ ՄԵԼԻՔՊԵԿ ԿԱԶՄԵՂ՝ ԹՎ ԻՆ ՃԸԷ: (1658) Ի ԿԱՄԱԿՑՈՒԹՅՆ ԱՅ. ԵՒ
 ՀՈԳԵԱՐՉՈՒԹՅՆ ԳՐԻԳՈՐԻ ԳՐԱՋ ԲԱՅՈՒՆՈՅ, ՀՕՐԵՂՅՕՐ ՄԵՐՈՅ ԵՍ, ՆՈՒԱՍԻՏ
 ՆԵՐԱՅՈ ԷՐԷՑՈ ԵՒ ԵՂԲԱՅՐՈՒ ԻՄ ՊԱՂԻ, ԲՐԳԻՔ ԱՐԻՍՏՈՒԿԷՍ ԲԱՀԱՆՍԻՒՆ,
 ՈՐԳՈՅ ԹՈՒՄԱՍ ԲՍՀԱՆԱՅԻ, ՈՐԳՈՅ ԴՊԱՐՈՆ ՄԵԼԻՔՈՆԻՆ, ԹՈՒՒՆ ՄԵՏԻՆԻ
 ԶԱՀՆՇԻՆ, ՅՈՒՈՈՎ ՄԵՏԱԻ ԿԱՆԳՆԵՑԱՔ ԶՄԲ ԽԱԶՍ Ի ՓՐԿՈՒԿԹԻ, ՀՈԳՈՅ
 ՀՕՐՆ, ՄԵՐՈՅ: ԿՈՐԻՔ ՀԱՆԳԻՊԻՔ ՅԻՇԼՅՈՒՅ:

Հրատ. Լալայան, XIX, 30: Առաջին շորս տողերը սխալմամբ առանձնացրել
 և այլ տարածանի է վերադրել: (Թիկոնրի մատր):
 Լուսանկ. 30a

ԱՐՉԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԱՅԺՄ ՏԵՂՈՒՄ ԶԿԱՆ

1492. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ, 2,5 մեար բարձր. և մեկ մեար լայն. կանգնած է
 եղել եկեղեցուց արևելք, հին գերեզմանատան մեջ, վրան՝

Կամառն Առսածոյ. Խա Յուսէն կանգնեցի սուրբ նշանն ի փրկարիւն հոգւոյ
 եղբոր իմ Հառիկա և այլոցն... ծնողաց իմոց, որք երկբայակէ խաչիս յ սուրբ
 յաղաքս յիւեցէք. ի քվ. :ՉԽԴ: (1295):

Հրատ. Լալայան, XIX, 29:

1493. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոյածև, մի երեսին հեծյալ, զիմայր եղջերու՝ կանգնած
 նած վիշտովի վրա և մի այլ սարգ՝ նույնպէս վիշտակի վրա կանգնած: Մյուս
 երեսին սաղ նվագող՝ շուրջը զավ ու հացեր ե շրջանակներին.

Այս է հանգիստ Բաուպարին, որդի սլառն Ամիրջէհանին, թառն մեծին
 Գրեհաներին. քվ. :ՉՁԳ: (1534). վախեցաւ սու Բւ. որք հանդիպիք յիւեցէք ի Բւ:
 Մանոր. Անձնանուններն, անշուշտ, աղավաղված են վերծանողի կողմից:

Հրատ. Լալայան, XIX, 30:

1494. ԽԱԶՔԱՐ, կանգնած է եղել նույն հին գերեզմանատան մեջ. վրան.
 Այ իսախ բառեխաւս Գլզրին. կանգնեցաւ Ռուսակէս քահանային և դստերց
 Խոբնին և Խնաորմին. քվին :ՌՃԷ: ԻՆ (1658):

Մանոր. Վերջին անունները աղավաղված են վերծանողի կողմից:

Հրատ. Լալայան, XIX, 30:

1495. ԵԿԵՂԵՑՈՒ հարավային սլառի վրա, արաաքուսա, երեսպատման երեք
 քարերի վրա եղել է ընդարձակ արձանագրութիւն.

Կամառք եւ ուրմուքեամբ հաւր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ. արդ Խա Յոհաննէս
 վարդապետս որդի Մելիքին, որդւոյ Միքաղանին, որդւոյ Ջանեանի, յորդւոյ
 Պառոյ, յորդւոյ Հասանայ որդւոյ մեծ Շահնեանի, որդւոյ Սարգոյ, թառնեայն
 Դովայ, հոյր մեծին Իւանէի և սպասալար Ջափառէի, հանդերձ հաւազաս ել-
 բաւորդւովի իմով Աթանաս եպիսկոպոսիս և Դրիգոր եպիսկոպոսի՝ յոյժ
 ջանիւ և մեծ յուսով և բազում փափազանութ բնեցաք գաւուր Ասուածածինս՝
 բառեխաւս և փրկութիւն հոգւոց մերոց և ծնողաց իմոց Մելիքին և Փրանդին,

և բազմաբախտ ուսուցանողին իմոյ Յովհաննէս բարակապետին, որոց ողորմի
առաջէք՝ որք հաւնդիպիք աղաչեմ. Սասաճ ողորմի ամենայն հաստացելոց և
մեզ և ծնողաց մերոց. ամէն:

Ծանոթ. Լալալանի այցելած ժամանակ, 1910 թ. արձանագրութեան երեք քարերն ընկած
են եղել պատի տակ. այժմ չկան:

Հրատ. Ջալալանց, 114: Ալիշան, 74: Սմբատյանց, 628:
Լալալան, XIX, 29:

Ղ Ա Մ Ի Շ Լ Ո Ի Կ Ա Մ Ղ Ա Ն Լ Ի

Գլուղի հին անունը հայանի չէ. պահպանվել է միայն ընդարձակ գերեզմանատան մի
մասը, ներկա խճուղու եզրին: Այստեղ կան գեղաքանդակ խաչքարեր և կենցաղային քանդակ-
ներով տապանաքարեր. հները XVI դարից:

Մեր հավաքածուում ամփոփված են 25 արձանագրութուն, որոնցից չորսն է եղել հրա-
տարակված նախկինում:

1496. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, երկու հատ, շտա մեծ, օրորոցաձև, վանվում են ու
ընդամանատան կենտրոնում, պատկանում են մի ընտանիքի.

ԱՅՍԷՏԱՆԳ
ԻՍՏ:Բ:ԵՂԲԱՐՅ
ԱՂԱՊԷԿԻՆՊԷ
ԿԻՃԱՆԻՆՈՐԵՆ
ՈՐԴԻԲՂԱՏ
ԻԿԻՆ

Ա. ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ ԿՈՂԻՆ հեծյալ, ձեռքին կեռ գլխով
մահակ, առջևին մի եղջերու և երկու գոմեշ, հյուսիսա-
յին կողին երեք խորան, մեկի մեջ ըլիթ և դավ բռնած
մարդ, կենտրոնում երկու ականջանի սաղ նվազող ծա-
լապատիկ նստած մարդ, առջևին հաց, երրորդի մեջ խաչ,
հարավում, քանդակներից վեր և արևելյան ճակատին
7 տող.

ԹՎ. :ՁՁ: (1537) | ԱՅՈՒ Է ՀԱՆԳԻԹՍ :Բ: ԵՂԲԱՐՅ |
ԱՂԱՊԷԿԻՆ, ՊԷԿԻՃԱՆԻՆ, ՈՐ ԵՆ | ՈՐԴԻԲ ՇԼԷԿԻՆ:

Թ՝ 222

1497. Բ. ՀՅՈՒՄԻՍԱՅԻՆ ԿՈՂԻՆ հեծյալ, որի առջևից փախչում է եղջերու,
ոտների տակ օձեր, արևելյան ճակատին 7 տող.

ԵՍԿԸՐ
ՏԻՆՍՈՐ
ԴԻՂԱՏԻ
ԿԻՆԿԻՆՅԱՆ
ԽՆԱՁԻՁ
ԳԷԿԻՆՅԱՆ
ՌԺԳ

ԵՍ ՄԿԸՐՍԻՉՍ ՈՐԴԻ ԾԱՀԻԿԻՆ ԿԱՆԿՆԵՑԻ ՍԲ | ԽԱՉՍ
ԱՁԻՁ | ՊԷԿԻՆ. Թ՝ Կ. :ԹԺԳ: (1564):

Ծանոթ. Այս զույգ տապանաքարերի գլխին մնում է մի
մեծ խաչքարի պատկանդան՝ երկու փոսերով:

1498. ԽԱՉՔԱՐ, մեծ գեղաքանդակ, գտնվում է գերեզմանատան կենտրո-
նում, քիվին և խաչի տակ 2 տող.

ԽՉՍԲԱԸԻՍ՝ԱՏԻՍԻՆ՝ՈՐԷՄԱ

ՅՈՒՆԷԲՈՆԻՆԵ ԱՌԱՂՆՐԴ |

ԽԱՉՍ ԲԱՐԷԽԱՆՅԱՍ ԱՏԻՍԻՆ, ՈՐ Է ՄԱՅՐ
ՄԷԼՔՈՆԻՆ. ԵՒ ԱՌԱՂՆՈՐԴ ԳԵՂՈՅՍ.....:

Մանոր. Պատվանդանը մեծ է և հրկու խաչքարի տեղով. հարավայինը չկա: Արձանադրութիւնը չի ավարտված. ենթադրում ենք, որ շարունակվել է կից խաչքարի վրա, որը կորած է:

Հրատ. կալայան, XIX, 15 (մեկ տողը միայն):
Լուսաճկ. 306

1499. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցածև՝ ագուցված պատվանդանի մեջ, հյուսիսային կողին՝ թամքած ձի, որի սանձից բռնել է մի մարգ, մի կին նվագում է հրկլարանի սաղ՝ նստած վիճակում: Առաջներին կերակուրի պնակ, գինու դավ և հացեր. հարավային կողին՝ խորանների մեջ խաչեր: Գտնվում է նախորդ խաչքարի դիմաց: Արևելյան և արևմտյան ճակատներին 8 տող.

ԱՅՍԷՅԱ
ՆԳԻԱՏԵԼԷ
ՈՆԻՆՈՒՄԻ
ԱՄԲԻՆՄՏ
ՂԱՅԱՍԱԿԱ
ԿՈՒԵՅԱԻՔՍ
ԷՐՆՍՈՒՄՆԱՍՏՍԻՆ

ԹՎ. :ՋՂԹ: (1550) | ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՄԵԼՔԻ
ՈՆԻՆ, ՈՐ Է ՈՐԴԻ | ԱՒԱՔԻՆ, ՈՐ ՏՐԼԱՅ ՀԱ-
ՍԱԿԱԻ | ՓՈՆԵՑԱԻ Ի ՔՍ. ԻԹՂՈՂՍՈՒՅԻ ՄԱՐՆ՝
ԱՏԻՍԻՆ:

Մանոր. Թվական ունեցող մեկ տողը արեմայան ճակատին է:

Հրատ. կալայան, XIX 15 (խիսա աղավաղված):

1500. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, գտնվում է կից նախորդին՝ հյուսիսից. երե-
ոին 2 տող.

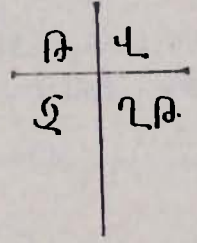
ԱՅՍԷՅԱՆԳԻԱՏԱՏԻՍԻՆ՝ՈՐԷՏԱ
ՐԻԱՌԱՋՆՈՐԻԷԿԱՅԷԼԳԵՂՅՍ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՏԻՍԻՆ, ՈՐ :Լ: (30)
ՏԱՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԻ Է ԿԱՑԵԱԼ ԳԵՂՈՑՍ:

Հրատ. կալայան, XIX, 15 (սխալմամբ է: (7) ասրի):

1501. ԽԱԶՔԱՐ, փոքր, հասարակ, գտնվում է գերեզմանատան հարավում,
քիվին և թևերի արանքներում 3 տող.

ԽՆԵՄԻԱՅՄԿՍ

ԽԱՅՁԱՍՂ ԲԱՐԷՆԱԻՍՂ ՄԱՐԿՈՍԻՆ...
ԹՎ. :ՋՂԹ: (1550):

1502. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, օրորոցածև, հյուսիսային կողին կենցաղային
սևսարան և եղծված արձանագրություն, որոշ է միայն թվականը՝ նախորդի մոտ.

ԹՎ ՋՂԹ

ԹՎ. :ՋՂԹ: (1550):

1503. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, օրորոցածև, հարավում հեծյալ, ձեռքին հրացան, գլխացը եղջերու՝ սուքերի տակ վիշապ, ապա երկու կենդանիներ՝ մնացած մեկ մարգկային զլխի տակ: Սրբամայան ճակատին թևատարած արծիվ՝ մազիկներով բռնած դաս. արևելյան ճակատին 7 սող.

Է Ս Ս Ր Ր Ն Յ
Ա Ն Է Ս . . Ս
Բ Ի Ն Ս Ո Ս Է
Պ Ի Ն Ո Ր Դ Ի Կ
Ա Ի Ի Ճ Ա
Ն Ի Ն Թ Ռ Ճ
Կ

ԵՍ ՏՐ. ՈՅՀ|Ա.Ն.ԷՍ... ՍԲ. ԽՈԶՈ ՈՍԷՂՊԻՆ. ՈՐԳԻ
Կ|Ա.ԽԻՂԱՊԻՆ. ԹՎ. :ՈՂԳ: (1655):

1504. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երեսին 7 սող.

Թ Վ
Ո Ճ Կ
Ա Տ Ո Ղ
Ո Ր Ճ Ի
Փ Ա Ն
Ո Ս Ի Ն
Է Բ

ԹՎ. :ՈՂԳ: (1655)| ԱՃ. ՈՂՈՐԻԻ|
Փ Ա Ն | Ո Ս Ի Ն . | Գ Ի Շ Ե Յ Վ Է Բ :

1505. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ*, երեք հատ, գերեզմանատան կենտրոնական մասում, իրար կից, պատկանում են մի գերբազանի.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏՇԱՀՈՒՄԻՆ
ԿՈՂԱԿԻՑՄԻՉԻՆ
Թ Ռ Ճ Ի Է

Ա. ՀՅՈՒՍԻՍՍՅԻՆԸ՝ տափակ, երեսին 3 սող.
ԱՅՈ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՇԱՀՈՒՄԻՆ| ԿՈՂԱԿԻՑ
ՄԻՐՉԻՆ. | ԹՎ. :ՈՂԳ: (1678):

1506. Բ. ՀԱՐՍՎԱՅԻՆԸ՝ տափակ, երեսին 6 սող.

ԱՅՍԷՀԱ
ՆԳԻՍՏՅՐ
ԱՊԵՏԻՆ
ՈՐԴԻՍԻՐ
ՉԻՆ: ԹՎ.
ՌՃԼԴ

ԱՅՈ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ, ՍՐԳԻ
ՄԻՐՉԻՆ. | ԹՎ. :ՈՂԳ: (1685):

1507. Գ. ԿԵՆՏՐՈՆԻՆ, տափակ, վրան 4 սող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏՃԱՆԻՆ
ՈՐԴԻՍԻՐՉԻՆ
Թ Ռ Ճ Լ Է

ԱՅՈ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ՃԱՆԻՆ| ՈՐԳԻ ՄԻՐՉԻՆ.
ԹՎ. :ՈՂԳ: (1688):

1508. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐԵՐ, հինգ հատ, կենարոնական մասում, իրար կից, պատկանում են մի գերդաստանի:

Ա. ՏԱՓԱԿ, Երկաստիճան, Երևան 4 սոպ.

ԱՅԱՔԱՆԳ
ԻՍՏՍՈՒՔ
ԻԵԱՍԻՆ
ԹՎՈՃԼ

ԱՅՍ է: ՀԱՆԳՎԻՍ ՍՈՒՔԻԵԱՍԻՆ |
ԹՎ. :ՌՃԼ: (1681):

1509. Բ. ՏԱՓԱԿ, Երկաստիճան, Երևան 5 սոպ.

ԱՅԱՔԱՆԳ
ԻՍՏՔԻԱՆԴԻՆ
ԿՂԱԿԻՑՍՈՒ

ԱՅՍ է: ՀԱՆԳՎԻՍ ՓԻԱՆԳԻՆ | ԿՈՂԱԿԻՑ
ՍՈՒՔԻԵԱՍԻՆ | ԹՎ. :ՌՃԽ: (1691):

Մանր. ննջեցյալի անունը համարում ենք ենթա-
դրական, թեև փոփոխություններ կան:

Թ Ո Ճ Խ

1510. Գ. ՏԱՓԱԿ, Երկաստիճան, Երևան 8 սոպ.

ԱՅԱՔԱ
ՆԳԻՍ
ՍՈԼԹԱ
Գ ԱԴԻՆ

ԱՅՍ է: ՀԱՆԳՎԻՍ | ՍՈԼԹԱՆԳԱԴԻՆ | ԿՈԼԱԿԻՑ
ԷՎ ԱԶԻՆ | ԹՎ. :ՌՃԼԸ: (1683):

ԱԶԻՆ
ԹՎՈՃ
ԼԲ

1511. Դ. ՏԱՓԱԿ, Երկաստիճան, Երևան 4 սոպ.

ՀԱԳ Տ
ԱԻՐԻՆՈՐԴԻՆ
ՈՒՔԻԵԱՍԻՆ
Թ Ո Ճ Լ Թ

ԱՅՍ է: ՀԱՆԳՎԻՍ | ԱՄԻՐԻՆ, ՈՐԳԻ
ՍՈՒՔԻԵԱՍԻՆ | ԹՎ. :ՌՃԼԹ: (1690):

1512. Ե. ՏԱՓԱԿ, Երկաստիճան, Երևան 7 սոպ.

ԱՅԱՔ
ԱՆԳԻ
ՍՉԱԼ
ՈՂԵՍ
ԻՆ
ԹՎՈ
ՃԻԳ

ԱՅՍ է: ՀԱՆԳՎԻՍ ԱՎԱՆՋԱԿԻՆ |
ԹՎ. :ՌՃԽԳ: (1694):

Մանր. Գրիչը տառերի կաղապարներ է գործա-
ծել, Տ և Թ տառերի կաղապարները շրջված է դրել և
աճյալ էլ փորագրել:

1513. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 4 տող.

ԱՅՈՒԷՅԱՆԿՐԱՏ
ՉԱԲԱԻՆՈՐԴԻ
ՊԵՏՐՈՍԻՆ
ԹՌՃԼԴ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՉԱՔԱՐԻՆ, ՈՐԿԻ |
ՊԵՏՐՈՍԻՆ. |ԹՎ. :ԹՃԼԴ: (1685):

1514. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, տափակ, երեսին 5 տող.

ԱԱՏԱՆԳԻ
ՍՏԹՈՒՐՎԱ
ՆԴԻՆԿՆՅ
ՆԵՐՍԵՍԻՆ
ԹՎՌՃԼԵ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻՍՏ ԹՈՒՐՎԱՆԿԻՆ, ԿԼՈՂԱԿԻՅ
ՆԵՐՍԵՍԻՆ. |ԹՎ. :ԹՃԼԵ: (1686):

1515. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, օրորոցաձև, հարավային կողին հեծյալ՝ նեա ու
աղեղը բռնած մեկ ձեռքով, առջևում դավ և հացեր բռնած մարդ, ապա մեծ և
փոքր եղջերուներ՝ փախչելիս. ծայրին սեղան՝ վրան լաղմաթիվ պնակներ, հա-
ցեր և դավ, շուրջը երկու մարդ, մեկը սաղ նվազող: Հյուսիսային կողին խո-
րաններ և խաչեր, շրջանակներին և արև-
վելյան ճակատին 6 տող.

ՈՅՎԵՉՉՎ:ՂՏՈ
ՆԱՂՆԱՅԳԺ
ԿՍՈՂԱՍՇՈՅ

ՍԲԻԱՐՍԲԱՐԵԿԻԱ

ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԷԽԱԽՍ ՍԱԹՂԼՄԻՇԻՆ,
ՈՐԿԻ ԷՎԱԶԻՆ, |ԹՎ. :ԹՃԽ: (1691):
ԲԱԶՈՒՄ ՍՈՒԻԲ ԵԹՈՂ ԾՆՈՂԱՑՆ.

ԻՇԵՑԷՔ Ի ՔՍ:

Հրատ. Հալայան, XIX, 15 (անճանաչելիորեն տղավաղված):

ԻՇՄԻՇ

ՉՎՇՈՒՅԻՎԼ յՍՎՉՎՄԻՇՄՈՒՈՒ

1516. ԽԱԶՔԱՐ, մեծ և գեղաքանդակ, կանգնած է գերեզմանատան արև-
մելյան կողմում. քիվին և թիկունքին
4 տող.

ՄԱՐԻՄԹՈՊԵԻ
ՆՉԱԼՆԻՄ
ՍԱԻՍԻՆ

ԵՍ ՏՐ. ԱԶԱՐԷՍ ԿԱՆԿԻՆԵՑԻ ԽԱԶՍ
ՓՐԿՅՈՒԻԹԵ. ՀՈԳՈՍԱՐՆ ԻՄ ԹՈՊԷԻՆ
ՀԱԻՐՆ ԻՄՍԱՐԳԻՍԻՆ:

Մանր. Համարում ենք XVI դարի գործ:

Հուսակ. 307

1517. ԽԱԶՔԱՐ, ընկած է գերեզմանատան արևելքում, քիվին 1 տող.

ԿԻՉԲԷԱ:ԱՂԱՅԷԿՆՆԹ...

ՄԲ. ԽԱՍԶԼՍՂ ԲԱՐԷԽԱԽՍՂ ԱՂԱՑԲԷ-
ԿՈՒԻՆ... Թ.:

Մանր. XVI դարի գործ:

1518. ՏԱՊԱՆԱԿԱՐ, օրորոցածև, արևելյան ճակատին, 6 տող.

ԵՍՁՈՐԱՊ
ԿԱՆԵԳԻ
ՄԲԷԱԲ
ԱԷԽԱՆ
ԱՐՍԱՐԻՆ
ԵԻՔՍ

ԵՍ ԶՈՐՍՊՂ ԿԱՆԵՂԵՅԻ ՄԲ. ԽԱԶՍ
ԲԱՐԵՅԽԱԿԻՍ, ՆՍՏԱՐԻՆ Յ.Ի ՔՍ:

1519. ՏԱՊԱՆԱԿԱՐ, օրորոցածև, արևելյան ճակատին 6 տող.

ԵՍՎԱՐԴԱ
ՆԵՍԿԱՆ
ԵԳԻՄԻ
ԱԲԱԽՍ
ՄԱՏԻՐՈ
ՈՒ

ԵՍ ՎԱՐԿԱՆԵՍ ԿԱՆԵՂԵՅԻ ՄԲ. ԽԱԶՍ,
ԲԱՐԵՅԽԱԿԻՍ ՄԱՐԵՍԻՐՈՍԻՆ:

1520. ՏԱՊԱՆԱԿԱՐ, փոքրիկ, օրորոցածև, հյուսիսային կողին կենցաղային տեսարան, արևելյան ճակատին շուռ տված դերով և աջից ձախ՝ 4 տող.

ԱՅՍԷ
ՀԱՏ
ՕՒՍՄ
ԷՎԻՆ

Ս.ՅՍ Է՛| ՀԱՆՎԻՍՏ| ԷՎԻՆ:՝

ՆՈՎԱԿ (ԱՆՑՑԱԼՈՒՄ՝ ՆԵՐՔԻՆ, ԶԱՂԱԼՈՒ)

Գլուղի հին անունն անճալո է, բայց XI դարից պահպանված գերեզմանական հուշարձաններն ապացույց են նրա հին բնակավայր լինելուն: Ներկա գլուղը տեղավորված է փոսի մեջ, ալն ժարերի աակ. որոնցից մեկի վրա կա ուրարանրին արձանագրություն: Գլուղի մեջ հին հալիական հուշարձաններ չկան. գլուղամիջի եկեղեցին նոր է, նրա մուտքի բարավորի վրա ներքուստ մնում է կիսեղծ մի արձանագրություն՝ վերջին դարերի ոճի զրերով և անթըվական (Ք 1538): Հնում գլուղը տեղավորված է եղել հարավային կողմի ժայռերի զլիսի հարթության վրա, նախաուրարական բերդ-շենի արեմտյան եզրին, լճափին մոտ:

Այստեղ մնում են տնտեսգերի և եկեղեցու ավերակներ ու փոքր խմբերով խաչքարեր: Դրանցից մի խումբը մի շարքի կանգնած 7 խաչքարից է բաղկացած (երևի այդ պատճառով էլ վաղը կոչվում է «Յոյ եղրայր»): Բոլորն էլ հնագույն ոճի են: Մեկի վրա կա փոքր հիշատակագրություն, իսկ մյուսի վրա, բարերախոսարար, թվականը՝ 1013 (Ք1521): Այդ հին գլուղատեղիի հյուսիսային եզրին, գլուղի գլխին, ժայռերից վեր կա մի դերեզմանատուն, ուր կանգնած է մի հին կոթող, բույց արձանադրություններ չկան:

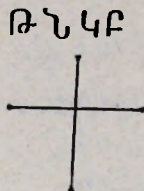
Արձանադրություններ ունեցող հուշարձանների երկրորդ վաղը գերեզմանատունն է, որը դրսևում է ներկա գլուղի արեմտյան բարձունքի վրա, հին գլուղատեղի հանդեպ, դեպի լիճն

¹ Լալոյանն ունի նաև հետևյալ տապանագիրը. Այս է հանգիստ Շտեռլից, կողակից Մկրտիչից. րվիճ Խճիկ (1696), կարծում ենք, որ մեր 1505-ն է, ազգագրված. ՎԱԳԳ. հտնդ.՝, XIX, 15:

անաջացած հրվանդանի վրա: Այստեղ կան եկեղեցու ավերակներ և բազմաթիվ տապանաքար-
 ր, որ ու խաչքարեր, որոնցից հնագույնը նույնպես կրում է XI դարի թվականը՝ 1037 (Յ1523):
 Մեր ժողովածուում այս դրուդի շրջակայքից ամփոփված են 18 արձանաղբու թվուն, որոնցից միակ մեկն է հրատարակված եղել, այն էլ աղավաղված ձևով:

«ՅՈԹ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ» ԿՈՉՎՈՂ ՎԱՅՐՈՒՄ

1521. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, անդարդ, գլուխը կամար, հավասարաթև խաչը արև-
 մուսյան ճակատի վերին մասում. խաչի ղլխին
 և տակին 2 տող.

ՍՈՒՐՅԱ
 ՀՄԿ

ԹՎ. :ՆԿԲ: (1013).| ՍՈՒՐԼԵ, ՅԱԿՈԲ:

Ծանոթ. ԱՐ. Յակոբ խաչքարի անունն է: Սովոր-
 րութուն կար նաև խաչքարերը կոչել սրբերի անվամբ:

1522. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, անդարդ, գլուխը կամար, արևմտյան երեսին մեկ
 մեծ և մեկ վոքը հավասարաթև խաչեր, կանգնած է նախորդին կից, հյուսիսից
 խաչի ղլխին, 2 տող.

ԱՃՈՂՈՐՄԻ
 ԱՄԳԱԳԱՅՀՈԳՈՅՆ

ԱՃ. ՈՂՈՐՄԻ| ԱՄԳ-ՍԳ-ՍՅ ՀՈԳ-ՈՅՆ:

Ծանոթ. ԱՄԱԳ-ԱԳ-ԱՅ անունն անսովոր է, արդյո՞ք
 Գ-ԱԳ անունն է միայն և դրչի սխալմունք:
 Ժամանակակից է նախորդին, XI դար:

ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏՈՒՆ

1523. ԽԱԶԲԱՐ, մեծ, կանգնած պատվանդանի վրա՝ դերեղմանաաան արև-
 վելյան եզրին: Երեսին խաչ և չորս անկյուններում փոքր զարդադնդեր: Երջա-
 նակները նեղ ու անզարդ են, որոնցից հյուսիսայինի վրա միայն թվականը
 2 տող.

Թ Ն
 Ճ Գ

ԹՎ. :ՆԶԶ: (1037):

1524. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, օրորոցաձև, հարավային կողին հեծյալ, առջևում մի
 ձեռքով ձիու սանձը և մյուսով դավ ընձած մարդ, գլխացը հաց և կերակուրի
 ոլնակ. զբանցից վերև շրջանակին 2 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏԱՄԻԻՆ

ԹՎ ԶԻԷ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ԱՄԻԻՆ| ԹՎ. :ՋԻԷ: (1478):

1529. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, տափակ, երեսին ննջեցյալ. սաղ, զավ և հաց. երեսին 5 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏՂԱԶԱ
ԻՆՄԴԻԼԻ
ԲԶԻՆ
ԹՌՃԻԳ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍՏ ԳԱԶԱՐԻՆ, ՈՐԳԻ ՄԻՐԶԻՆ.
ԹՎ. :ՌՃԻԳ: (1674):

1530. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, տափակ, երեսին կանգնած մարդու պատկեր, սաղը ձեռքին, կողքին գավ և հաց, տակին 6 տող.

ԱՅՍԷՀԱ
ՆԳԻՍՏ
ՄԻԻԹ
ԱԻՆՄԴԻ
ՂԱԶԱԻՆ
ԹՌՃԾ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍՏ| ՄԽԻԹ|ԱՐԻՆ, ՈՐԳԻ|
ԳԱԶԱՐԻՆ| ԹՎ. :ՌՃԾ: (1701):

1531. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, տափակ, վրան մարդ՝ ձեռքին հրացան, կողքին զավ և հաց, դռնվում է նախորդների մաս, վրան 5 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳ
ԻՍՏԳԻՐԱԿ
ՈՍԻՆՄԴԻ
ՂԱԶԱԻՆ
ԹՌՃԾԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍՏ ԳԻՐԱԿ|ՈՍԻՆ, ՈՐԳԻ|
ԳԱԶԱՐԻՆ| ԹՎ. :ՌՃԾԲ: (1703):

1532. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, մեծ, տափակ, երեսին քանդակված գուլթան, զույլ ակներով և երկու լուծով, առանց լծկանի և մաճը բռնած մարդ. ծայրին 5 տող.

ԱՅՍԷՀԱ
ՆԳԻՍՏ
ԱՎԱԲԻՆ
ՄԴԻՂԱԶԱՐ
ԻՆ
ԹՎՌՃԾԲ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍՏ| ԱՎԱԲԻՆ|, ՈՐԳԻ ԳԱԶԱՐԻՆ,
ԹՎ. :ՌՃԾԲ: (1703):

1533. *ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ*, փոքր, օրորոցաձև. հարավային կողին հեծյալ՝ ձեռքին լուսն, դիմացը պարոզ. արանքներում 5 տող.

ԱՅՍԷՀԱՆԳԻՍՏ
ԿՃՄԴՊ
ՂՆ
ՃՎԴՄԼ
ԿԵԼ
ՂՎԴՄԼԻՆ

ԱՅՍ Է ՀԱՆԳԻԻՍՏ |ՊՍՏԱԼԻՆ|, ՈՐԳԻ|
ՄԱԼԻՃԱՆԻՆ| ԹՎ. :ՌՃԿ: (1711):

1534. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, երեսին 7 տող.

ԱՅԱԿԱ
ՆԳԻՍՏ
ԷՆՏԻՆ
ՐԴԻԷԱ
ԼԱԶՊԻՆ
ԹՎ ՌՃԿ
Բ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ | ԷՆ ԱՏԻՆ, | ՈՐԴԻ ԷԱՎԱՉ
ՊԱՐԱՆԵՆԻ | ԹՎ. :ՌՃԿԲ: (1713):

1535. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, առփակ, երեսին 6 տող.

ԱՅԱԿԱ
ՆԳԻՍՏ
ՍԱԱԻԱ
ՆԻՆՈՐ
ԴԻԷԱ
ԱԶԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ | ՍԱՐԱԽԱՎՆԻՆ, ՈՐԴԻ
ԷԱՎԱԶԻՆ:

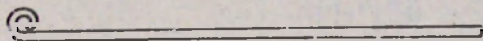
Ծանոթ. Նախորդի մոտ է, նույն ընտանիքին պատկանող և ժամանակով մոտ:

1536. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, մեծ, տափակ, երեսի կենտրոնում հովվական գավազան և կողքերին 4 տող.

ԱՅԱԿԱՆԳԻՍՏՏՐԲԱԷՆ
ԻՆ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՏՐ. ԲԱՐՍԵՎ, ԵՍ
ՏՐ ԲԱՐՍԵՎ, ՇԷՆԱՅ ՄԲ. ԵԿԵՂԵՑԻՆ.

|ԹՎ. :ՌՃԿԷ: (1718):

ԹՎ ՌՃԿԷ
ԷՍՏՐԵԱՍԵՆՉԷՆԱՅՄԲԵԿԵՆԷ

ՂՎԾ

Ծանոթ. Եկեղեցու ավերակներ կան գերեզմանատան մեջ, նրա հյուսիս-արևելյան կողմին անտառ քարերով:

1537. ՏԱՊԱՆԱՔԱՐ, փոքր, տափակ, երեսին 3 տող.

ԱՅԱԿԱՆԳԻՍՏՍԱԿԻ
ԻՍԻՍՈՐԴԻՅԱՐԱՅԴՏ
ԹՎ ՌՃԿԷ

ԱՅՍ է ՀԱՆԳԻՍՏ ՍԱՐՔԻՍԻՍ, ՈՐԴԻ
ՀԱՅՐԱՊԵՆԵՆԻ | ԹՎ. :ՌՃԿԲ: (1713):

1538. Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՄՈՒՆՔԻ ՐԱՐԱՎՈՐԻ ՎՐԱ, ներքուստ 3 տող.

ԱԱԱ
ԱՅՍԻՄԳԻՐՈՐԴԱՆԱԿ
ՈՐԱՐՔՆԱՏԱՄԱԿ

..... | ԱՅՍ է ԻՄ ԳԻՐ ՈՐԴԱՆԱՅ (ՎԱՐԴԱՆԱ) |
ՈՐ ԱՐՔ ՆԱՀԱՏԱԿ:

Ա. Ր. Գ. Ա. Ն. Ի. Շ

Հուշարձանների մնացորդներից դատելով, այս զլուղը հնում եղել է շատ մեծ. գլուղի ղանաղան մասերում կանգնած են բազմաթիվ խաչքարեր՝ շինված բնական սալքարերից. երկու տեղամ էլ մնում են գերեզմանատների մնացորդներ: Կալատեղում կանգնած է երկու մետր բարձրությամբ մի գեղեցիկ խաչքար, իսկ տների պատերի մեջ երևում են հին շինքերից վերցրած բազմաթիվ տաշած քարեր:

Գլուզից մտա 3 կիլոմետր հեռու, լ՛ափին, Ալթի Սարալ կոչված բլրի վրա, պարսպափակ բակի մեջ մնում են եկեղեցու և խոցերի ավերակներ. եկեղեցու պատերը անտաշ քարերով են, ներսից սվաղած և վրան որմնանկարների հետքեր: Պատերի մեջ և բակում ընկած են մի քանի խաչքարեր. դեռնի մեջ խրվածներից մեկի վրա հայտնվեց ՆԾԸ: թվականը:

Գլուզի արևելյան կողմում, բարձր բլրի գագաթին կան եկեղեցու և հարակից այլ շենքերի ավերակներ ու մի քանի շարված խաչքարեր, մեկը՝ Ո՛ՎԸ: թ. արձանագրությամբ:

1539. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է Ալթի Սարալի ավերակ եկեղեցու բակում, ստորին մասում 1 սուղ.

ՌՎ ՆԺԸ

ԹՎ. ՆԾԸ: (1009):

1540. ԽԱԶԳԱՐ, աղաւյլած է ս. Ալթի Սարալի կիսավեր եկեղեցու դասի մեջ. վրան 6 սուղ.

ԷՅԻԲԱ.
ԵԽԱՍՏ.
ՈԳՈՅԻՄ
ԱԾՈՂՈՐ
ՄԻՍԿԱԿ
..էին

Դ . . . ԿԱՆԳՆԵՑԻ ԲԱՐԵՆԱԼԻՍ ՀՎՈԳՈՅ
ԻՄ. ԱՄ. ՈՂՈՐՄԻ ԱՊԱՅԻ-ԷԻՆ:

Լուսակ. 308.

1541. ԽԱԶԳԱՐԻ ԲԻԿՈՐԻ վրա, նախորդի մտա 1 սուղ.

ՍԱՐԳԻՍ

ՍԱՐԳԻՍ:

1542. ԽԱԶԳԱՐ, ընկած է գյուղի արևելյան կողմի բլուրի գագաթի եկեղեցու ավերակ գավթի մեջ, սլառվաճաղանի մտա. դանձախույզները փորել են սլառվաճաղանի հիմքը և խաչքարը տապալելով, բաժանել երեք մասի. բլուրը տեղումն են, կարմրավուն տուֆից է, մեծ և զեղաքանդակ. քլովին և ստուրն մասում 9 սուղ.

..Կ.Է.. ԱՐԳԻՍԷՐԱԿԳ

ԷՍԱՅԲԵՐԻ:
ՈՍԲԻՍՅԻ
ՆԵՅԻԳԿԵՐ
ԱԳՈՒՄՍ
ԿԱՆԵՅԻԽԱ
ՀՏԱՀԱՆՏԻ ԷՍԱԿԲԵՐԻԿԱՍԿ
..Կ.ՔԵՀԱԳՆՈՒՄ
..ՁԵՆԻՍԷՐՍ

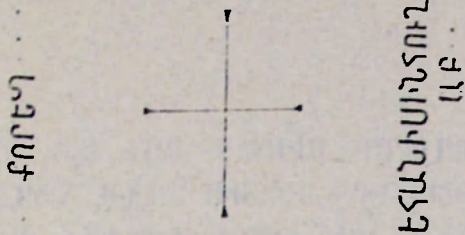
ՆՍՏԱՅԻՐԱՊ
ԵՏՈՒԹՆ
ՅՈ՛ՆԱՆԻՆ
ՀԽԱՆՈՒԹ
ԷԻԲԱՆԻԵՐ
ՆՈՅԻՆԻՄ

ԹՎ. ՈՂԵ: (1216). ՄԱՐԳԻՍ
ԵՐԱՅՑ. ԵՍ ԱՂԲԵՐԻԿ, ՍԱՐԳԻՍ ՇԻՆԵՑԻ
ԶՎԵՐԱՑՈՒՄՍ, ԿԱՆԳՆԵՑԻ
ԽԱԶՍ ԻՊ, ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹ՛Ն. ՅՈՎԱՆԻՆ.
ԻՇԽԱՆՈՒԹԵ. ԻԻԱՆԻ ԵՒ
ՇԱՀԱՆՇԱՀԻ. ԵՍ ԱՂԲԵՐԻԿ ՏՎԻ
ՄԻՆ ԶԵՂԱՅՆ . . . ՆՈՑԻՆ, ԻՄ
ԲԱՄԺՆԻՍ ԷՐ . . . :

Մանուկ. ՆՐԱՅՅ — ԵՐԵՅ, ՎԷՐԱՅՈՒՄՍ, հավանաբար, տեղի իմաստով է և նշանակում է վեյրի վաճեթ:

Լուսանկ. 309

1543. ՈՐՄՆԱԽԱԶ, փոքր, ընկած է նսխորդի մոտ, շրջանակներին ուռուցիկ տառերով, իբրև ջարդոպած, և տուգ. ԽԱՆՄԱԿՍ ՏԳՈՍՓՐՈ-ԹԵԻ

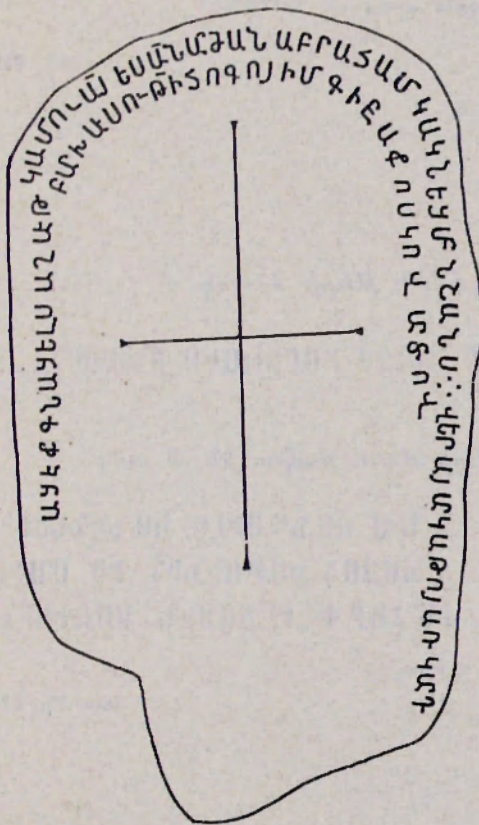
ԽԱԶՍ ԲԱՂԲԵՆՅԱԿԱՆ ԶԱՊՈՅՈՅՈՒ ՓՐԿՈՒԹՅ. ԵՆՆՆԻՍԻՆ, ՎՈՐԵՊԻՍԿՈՊՈՒԷ

Լուսանկ. 310

Ջ Ի Լ

Պչույր հնամ եղև է բազմաբնակիչ. դժգոհմիջամ մնում են չորս եկեղեցիների ավերակներ. բոլորն էլ շինված են եղև անառ յարերով: Գերեզմանատանը քչույի հյասիս-արեմբալան եղրին է, տապանաքարերս բոլորն էլ անառ ժայտարեկորներ են: Կանգնած է եղև մի մեծ ժայտարեկորի վրա:

1544. ԽՍՉԹՍՐ, որը ապալել է ն ղանձախույզները. այժմ երկու մասի կտորված, ընկած է սլաավանդանի մոտ. երեսին ոլարդ խաչեր են, որոնց շուրջը հետևյալը.

ԿԱՄՈՒՄ ԱՅ. ԵՈՒ ԱՆԱՐԺԱՆ ԱԲՐԱՏԱՄ ԿԱՆԵՅՄ ԶՆԱՆՍ ԲԱՐԵՆԱՒՍՈՒԹԻ. ԶՈԳՈՑ ԻՄ. ԳԻՐԵԱՐ ՈՍԿՈՎ, ՍՐԵԱԹՅՈՎ, ՎԵՐԱՅ ՍՐԿԱԹՈՅ. ԱՌ ԿԱՐԳԱՑԵՔ, ԳՆԱՑԵԼՍ ԱԳԱԻԹԼՍ ՅԻՇԵՑԻՔ:

Լուսանկ. 311

Շ Ո Ր Ժ Ո .

Գլուցի արևելյան կողմին, բլրի վրա կանգնած է անտառ քարերով շինված մի փոքր մատաս. նույն բլրի ստորոտում էլ նման ձևով շինված է մի փոքր եկեղեցի, որի մուտքը հարավ-արևմտյան անկյանից է: Եկեղեցու զիմաց տարածված է գլուցի գերեզմանատունը.

1545. ԽԱԶԲԱՐ, ընկած է եկեղեցու մուտքի առաջ, քիվին և հյուսիսային կողմին, 15 տող.

ԱԾՈՂՈՐՄԻԱԿԵՄԻՍԱՆԿՏԳԻՆՈ . . .

ԲՆԵՅ
ԱԿԵՆՈՒՍԱՂ
ԿՍԳԵՂԻՍ
ԿՄԱԲԻՄԱ
ՆԴՐՈՒԳՁԻ
ԱՐԻՏԵԿԻ
ՔՊԵԿԻՆ
ԱԽՈՎՆ
ԻՄՍԱՏԿ
ԱՄՆԵՍԱՅ
ԱՂԱՅԳԱ
ԻՃՈՒԿԻ
ԱՄԱՆԿՆ
ԱՂՊՈՒՂՆ

ԱՅ. ՈՂՈՐՄԻ ԱԻԵՏԻՍ ԱՂԻ ՀԼՈՂԻՆ,
II...| ԻՇԵՑԻԷՔ| ԱԻԵՏԻՍ ԱՂԵՍ, ԳԵՂԻՍ
:4: (60) ՏԱՐԻ ՏԱՆԳՐՈՒԹԻՒՆ| ԱՐԻ
ՄԵԼԻԲ ՊԵԿԻ ՉՍԱՆՈՎՆ| ԻՄ ՍԱՐԶ|
ԱՏՆ ԷՍՍՑ| ԱՂԱՑԲԱՐԻ ԶՈՐԷՆ ԴՍ-
ՀԱՆԿՆ| ԱՂՊՈՒԼԱՂՆ:

Ծանոթ. Ս ելիք բեկը Բասարգեչարի շրջա-
նի մեկիքն էր, նրա հինգ որդիների անունից մի
խաչքար է կանգնեցված իրենց հոր հիշատակին,
Մեծ Մալրա գյուղում՝ 1678 թ.:

Լատակ. 312

1546. ԽԱԶԲԱՐ, փոքր, նախորդի մոտ. քիվին թերի 1 տող.

ԼԲԻԱԿԱԿԱԿԵԽԱԿՍՄԻՐԳԻ . . . ՄԲ. ԽԱԶՍ ԲԱՐԵՍԱԻՍ ՄԻՐՁԻՐ . . . :

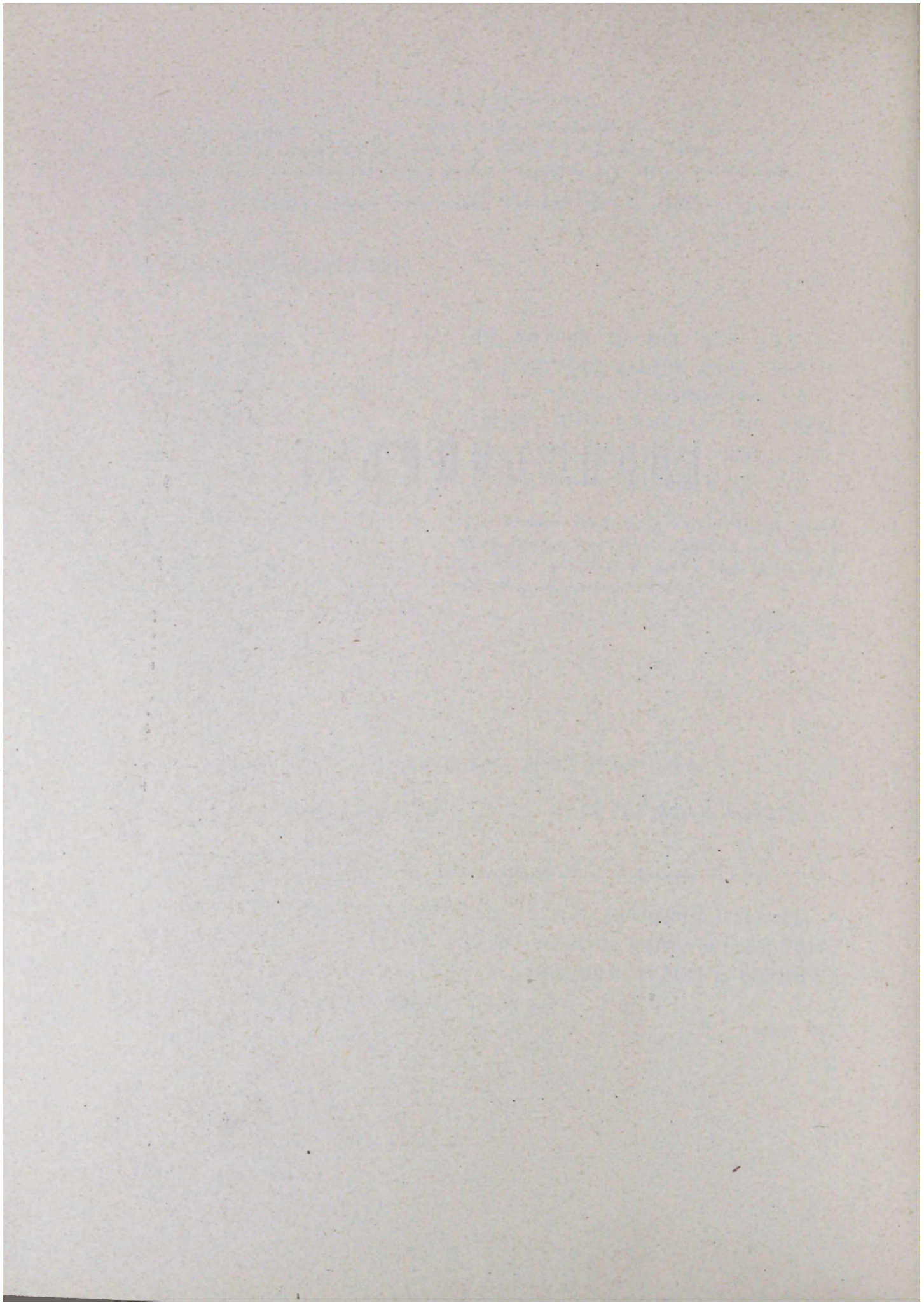
1547. ԽԱԶԲԱՐԻ վերին մաս, նախորդների մոտ. ճակատին 3 տող.

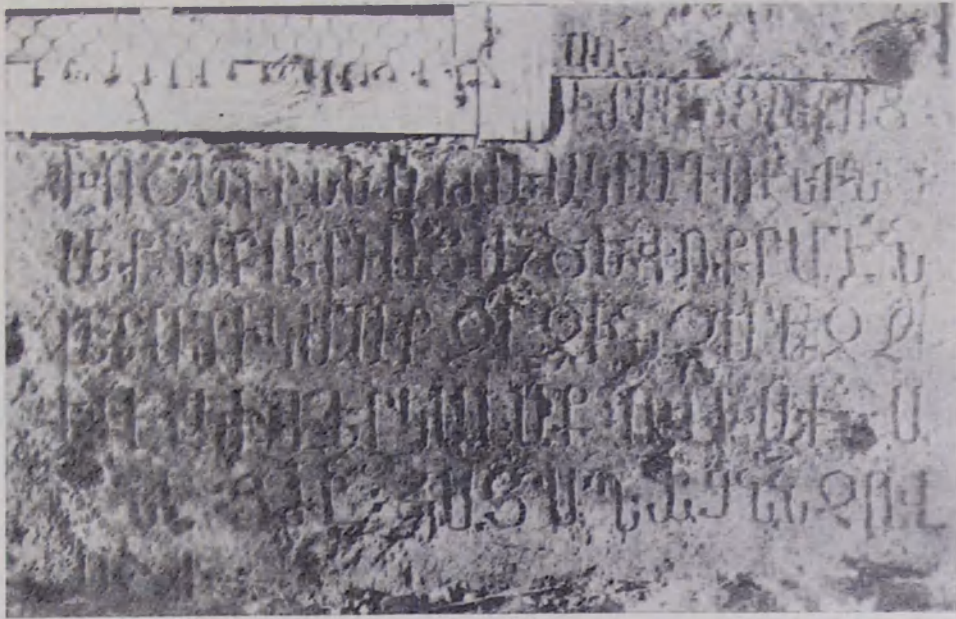
.. Ս Ճ Կ Ե Ղ Ո Մ Կ Ն Կ Կ Յ Ի Զ . . . ԵՄ ՃԱՆՂՈՒԼՍ ԿԱՆԿՆԵՑԻ
ԽՇՈՒՆԻՎԿՐԻՏԿԱՐՓ ԶՐԽԱԶՍՂ ԽԱԹՈՒՆԻՆ՝ ԻՄ ՄԱԻՐ,
.. Բ Մ Կ Ր Ի Ե Ս Կ Ղ Ի Կ Ի Ն : ԻՄ ՀԱՐ Փ . . . Ր | ՏԱՐԻՆ, ՍԱՌԻԿԻՆ|

Ծանոթ. Ժամանակակից է նախորդներին, XVII դար:

Լատակ. 313

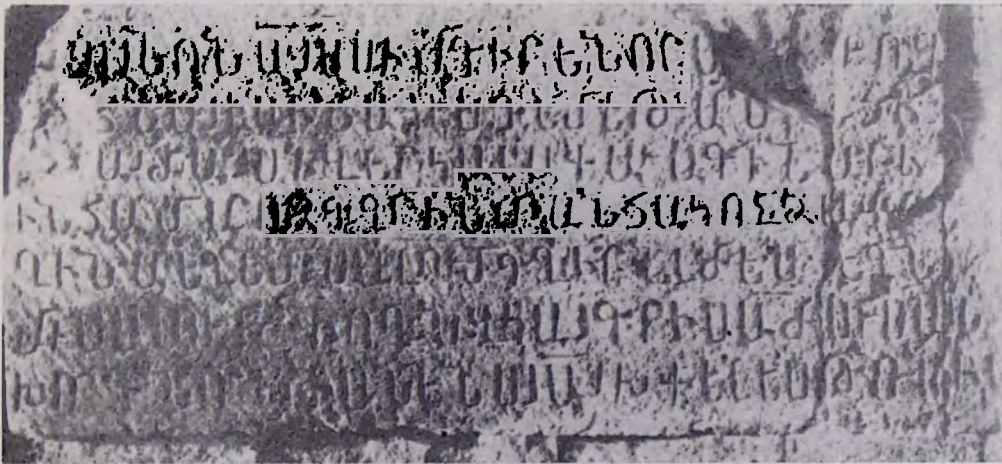
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

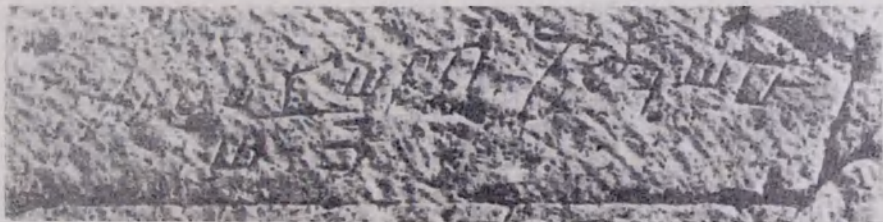
1

1

2

2

3

3

4

4

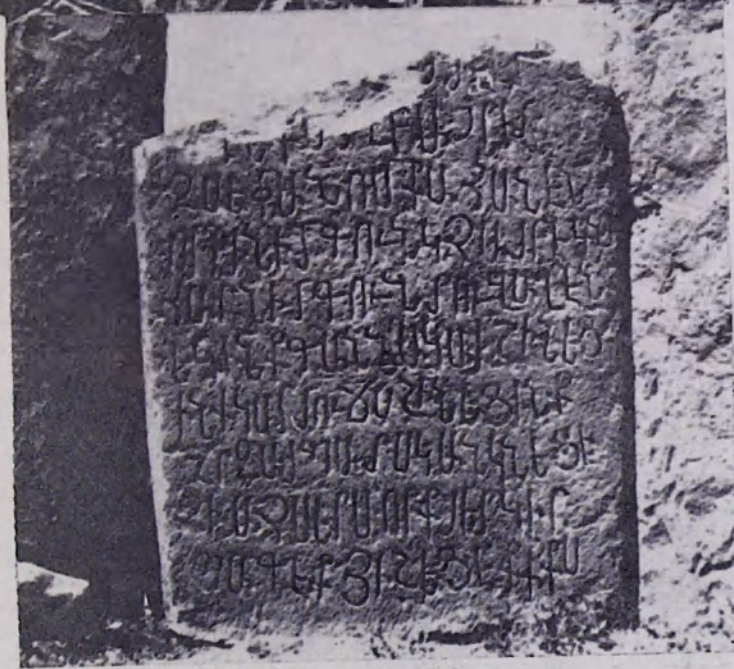
5

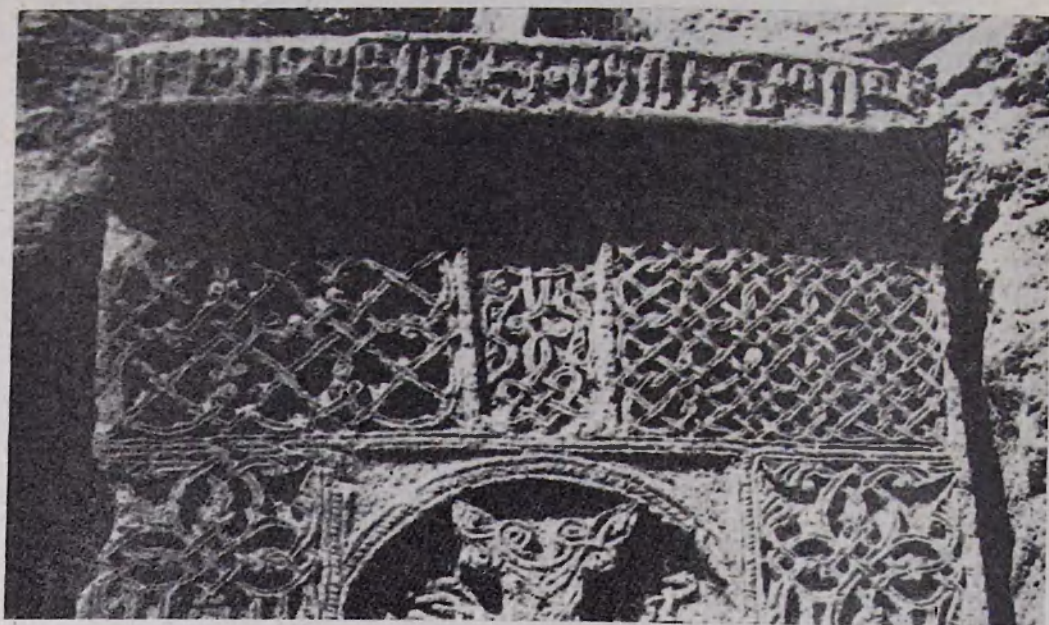
6

6

8

8

11

9

15

10

16

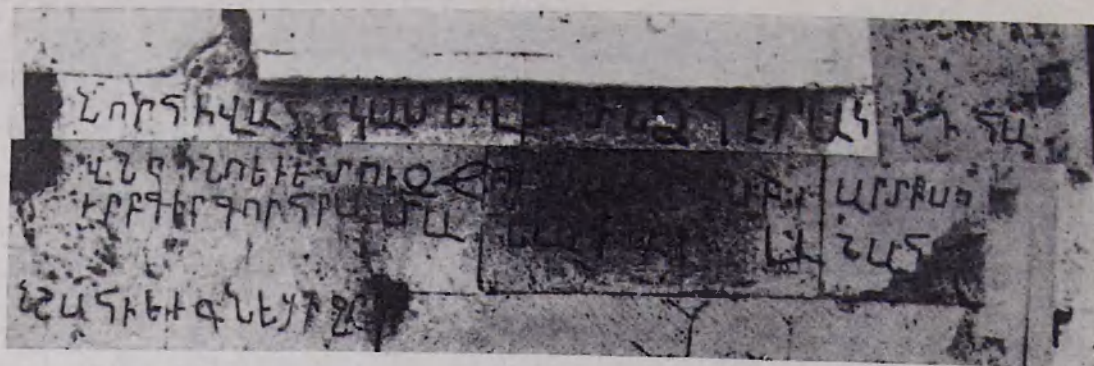
11

17

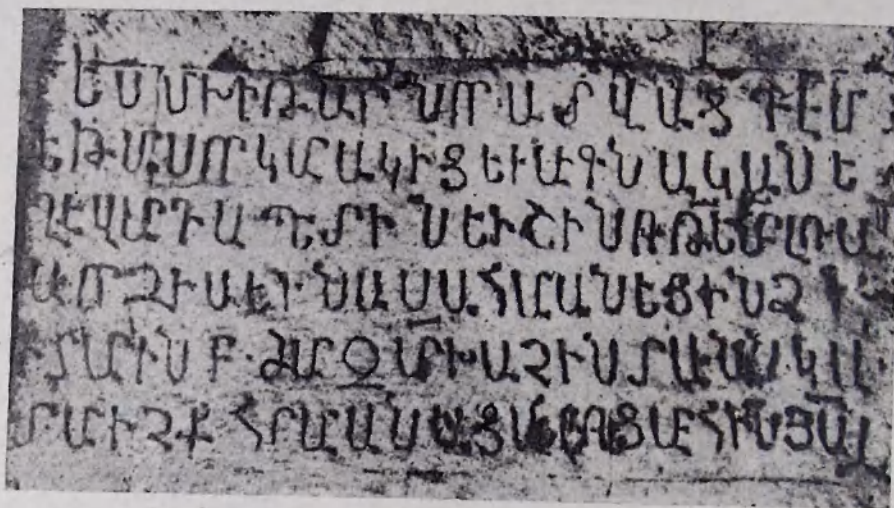
12

27

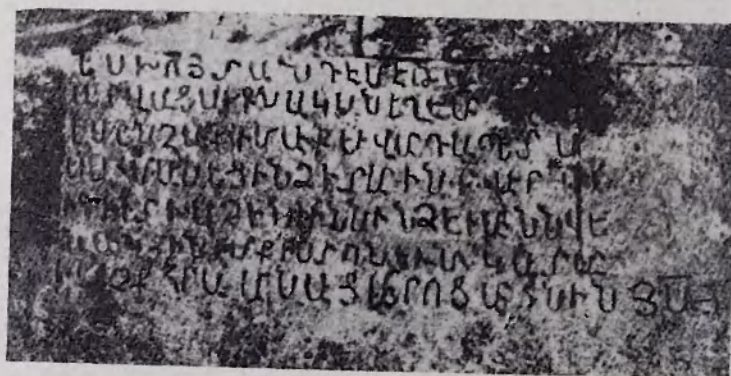
13

29

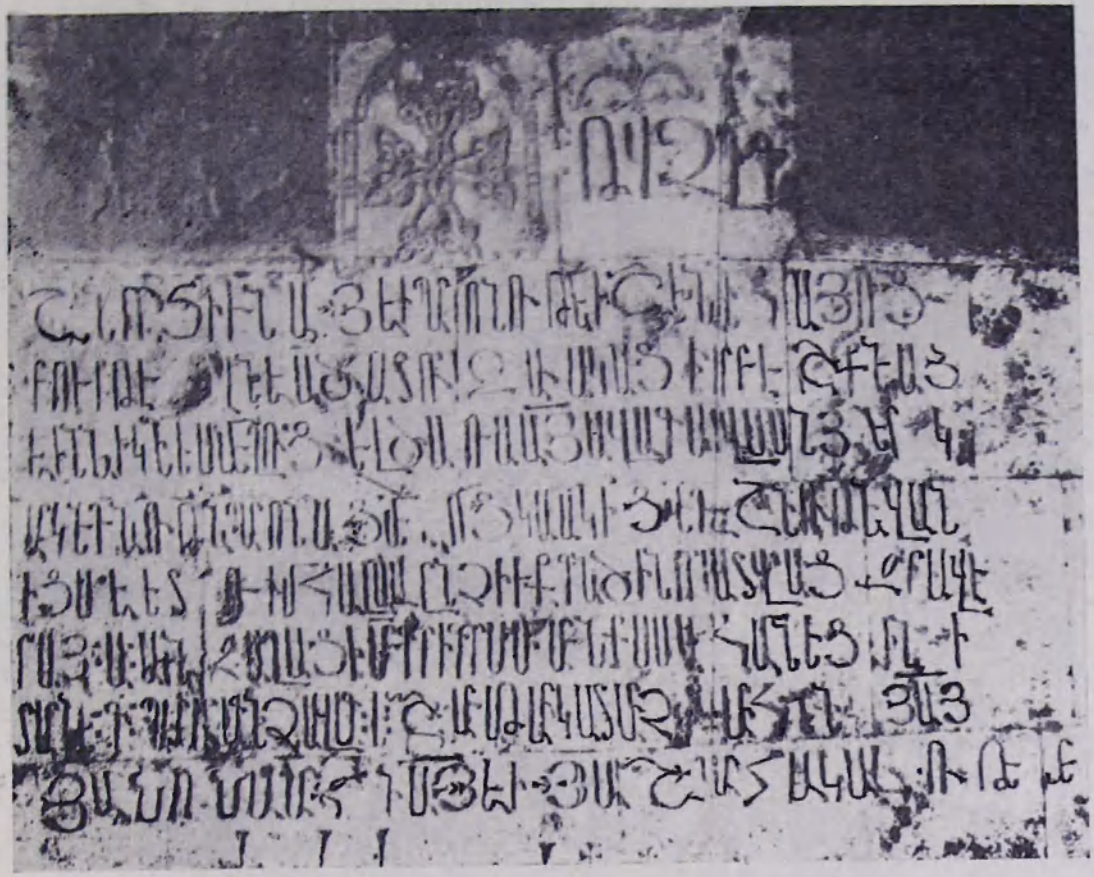
14

32

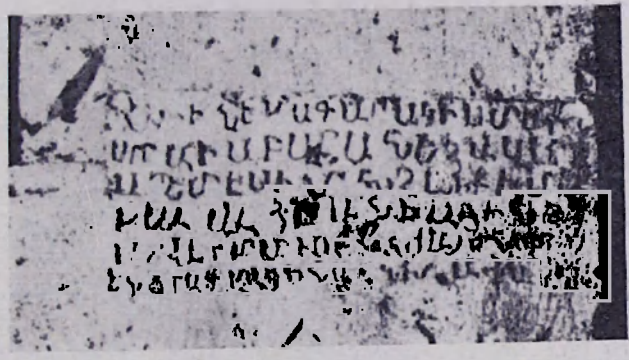
15

33

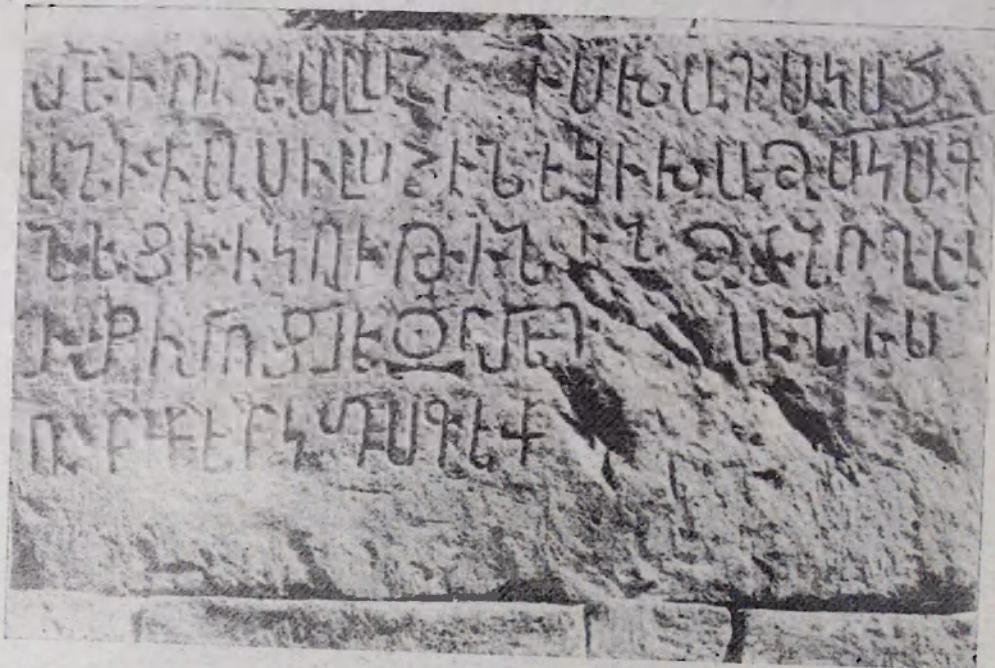
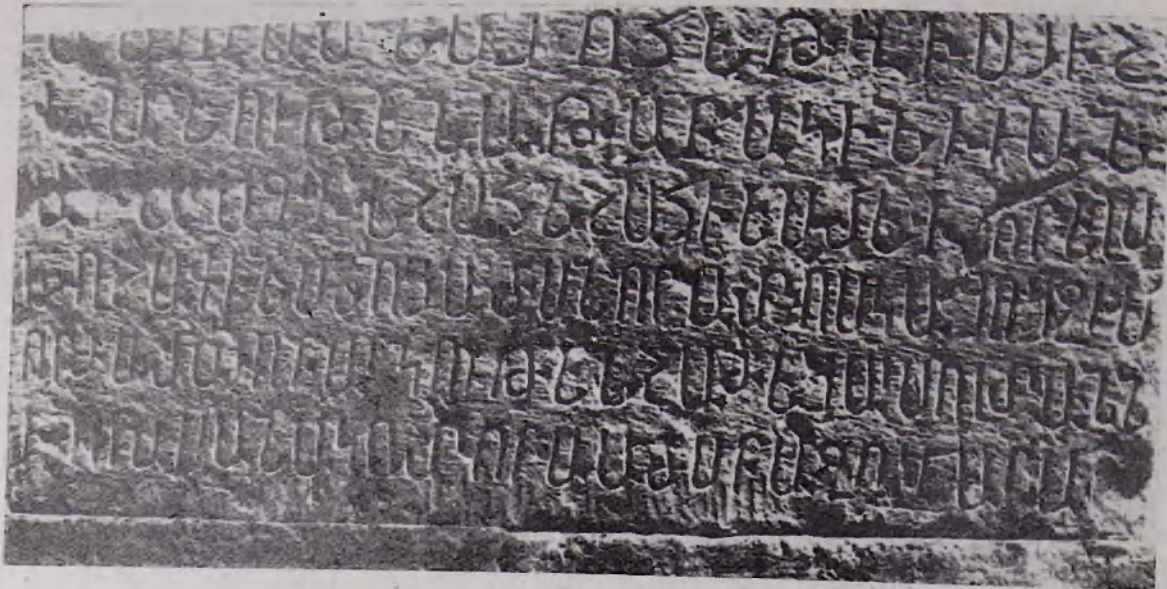
16

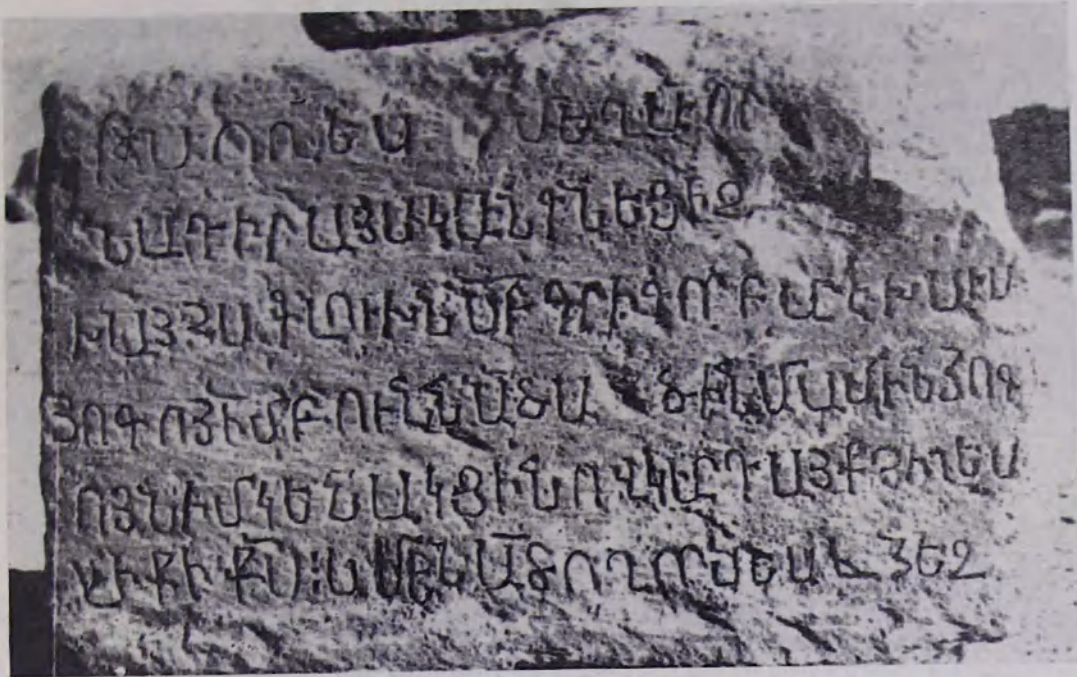
35. 36

17

37

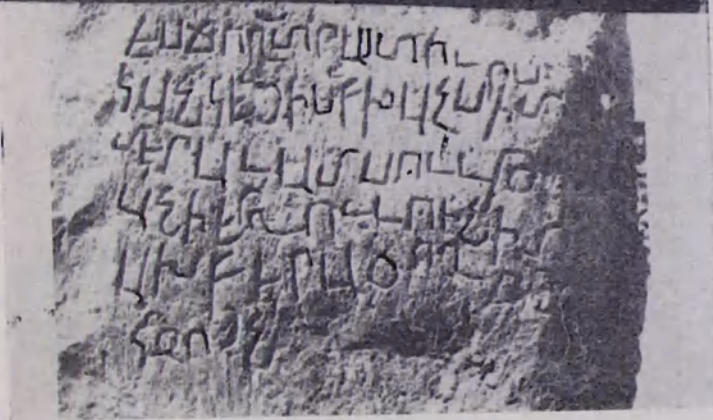

19

43

20

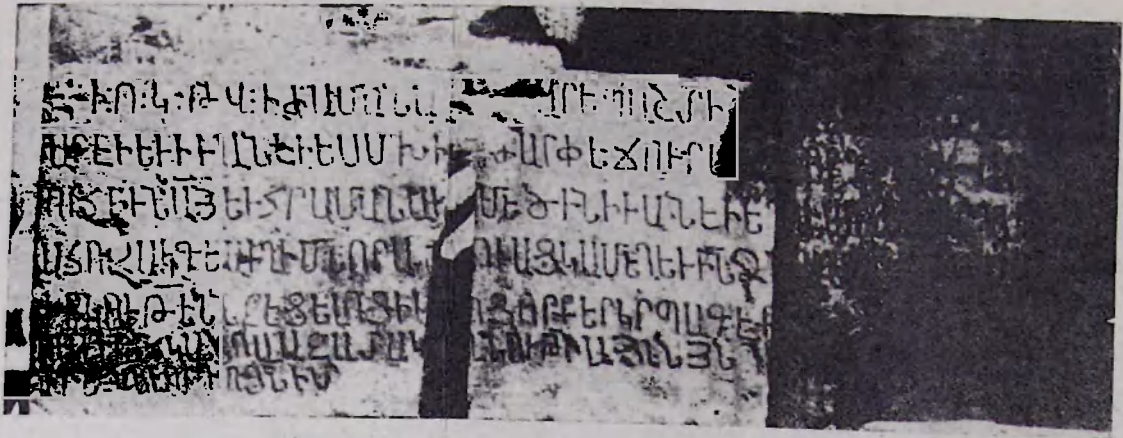

44

23

54

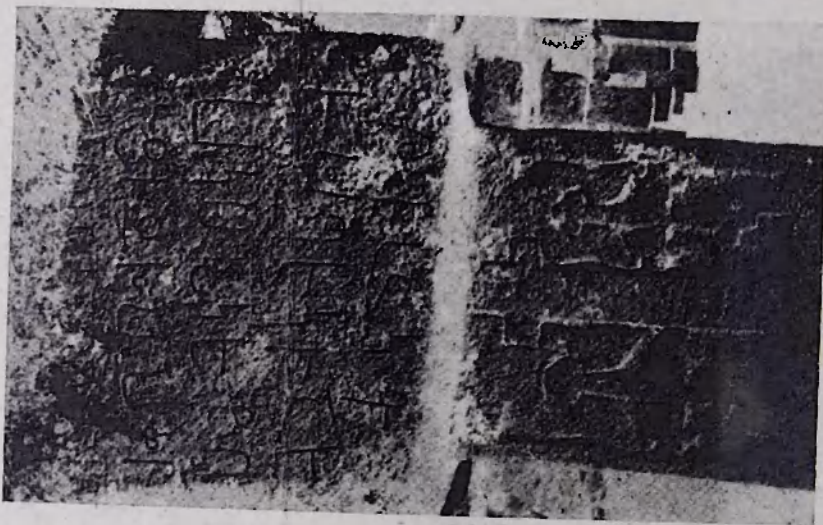
21

49'

22

53

24

67

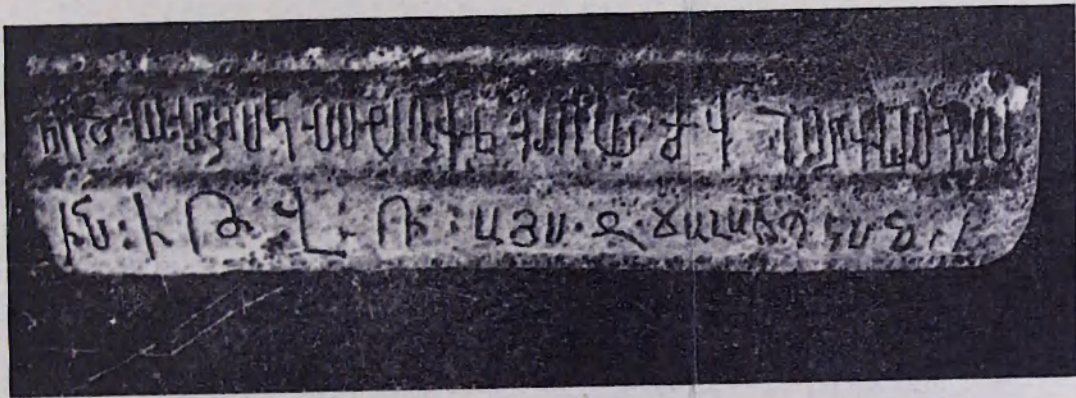
25

68

26

72

27

77

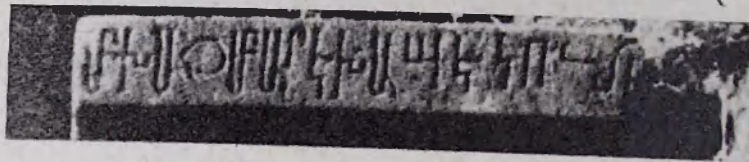
28

80

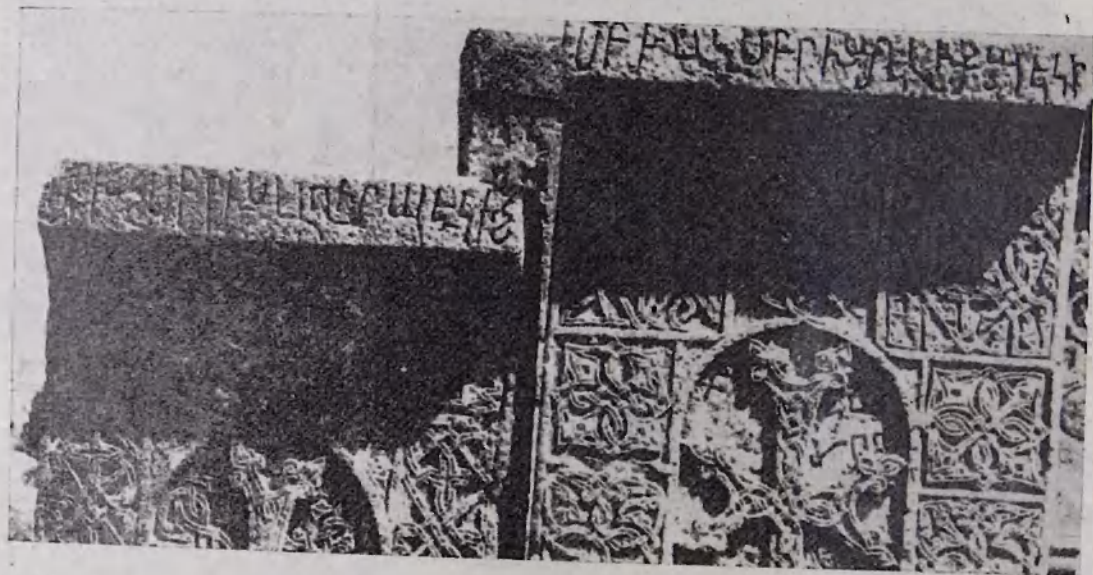
29

83

30

86

32

88

31

87

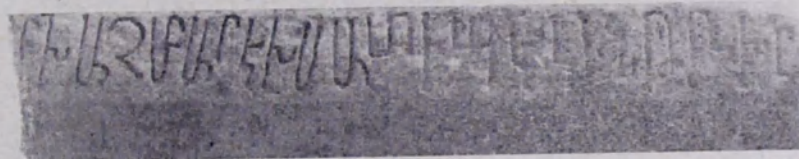
33

90

31

94

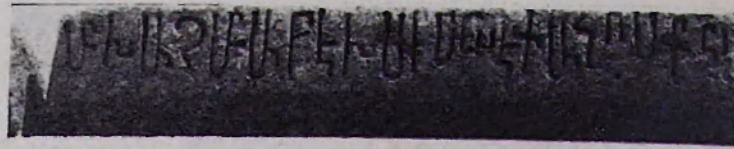
35

103

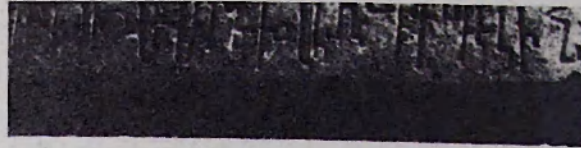
36

105

37

106

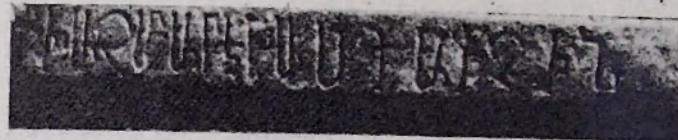
38

107

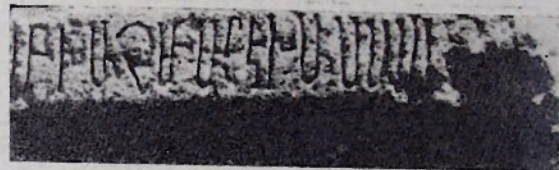
39

108

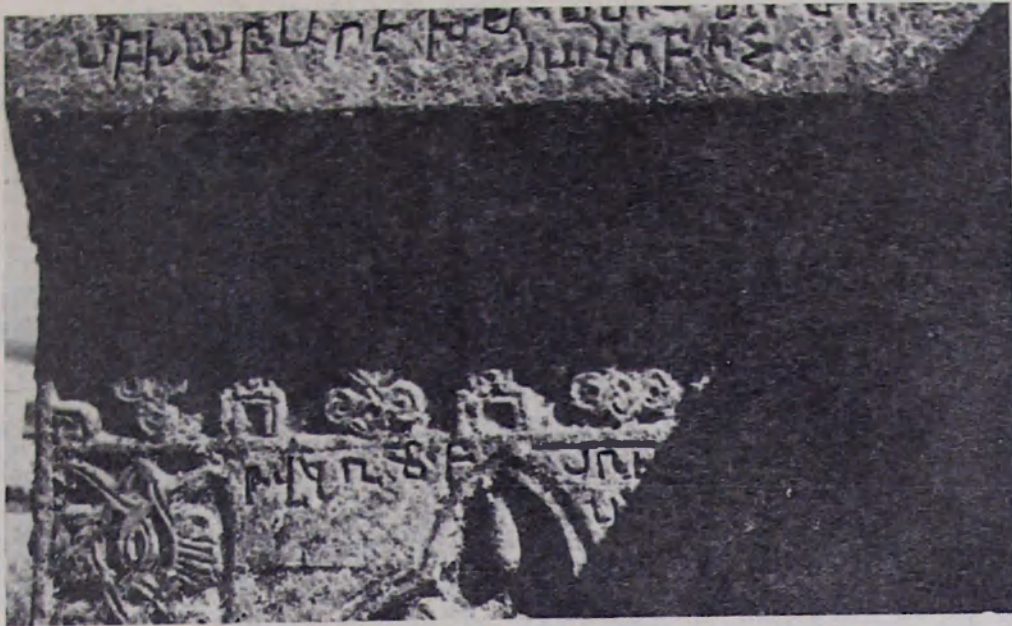
40

111

41

112

42

122

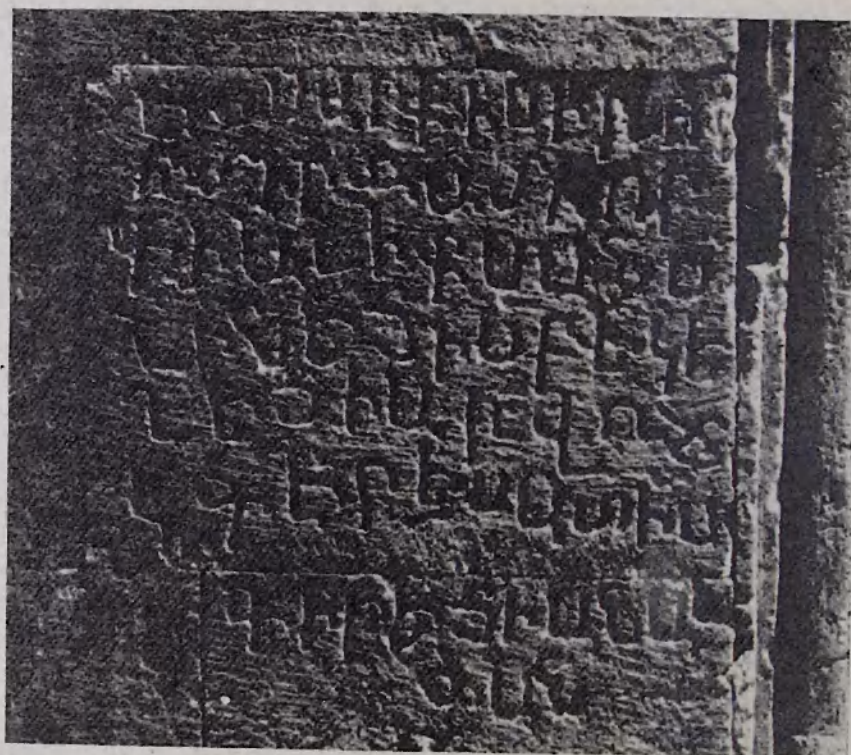
43

123

44

124

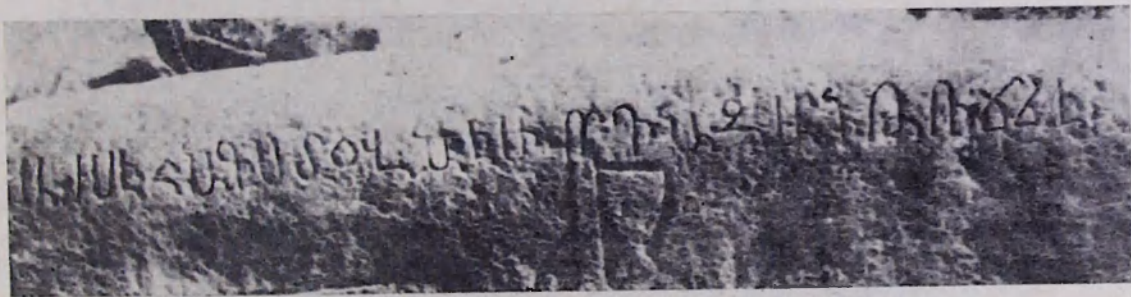
45

133

46

136

47

138

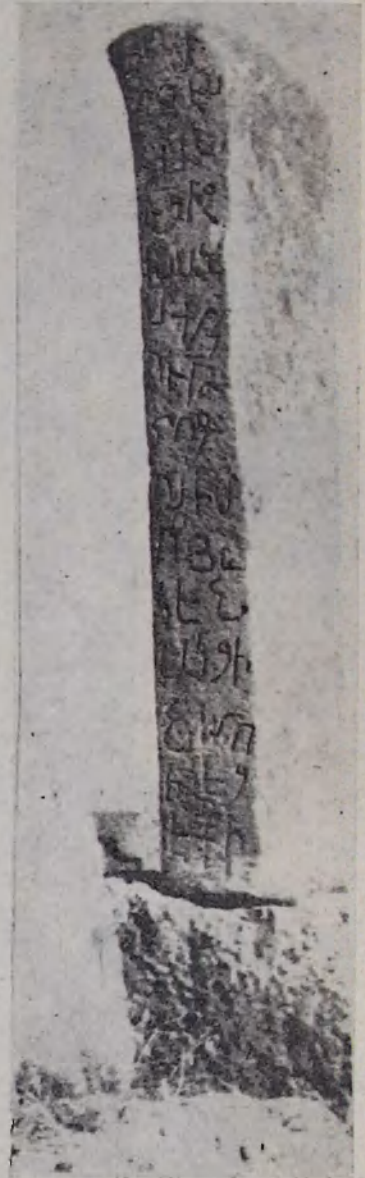
48

149

49

150

52

202

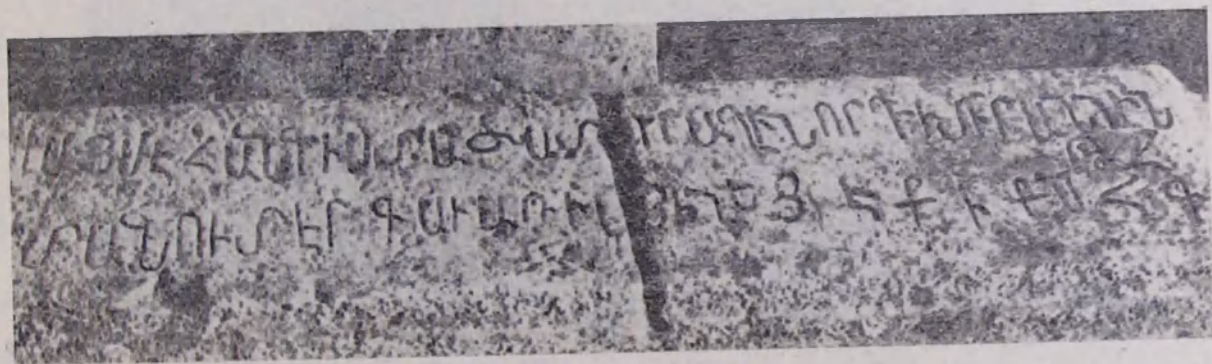
50

177

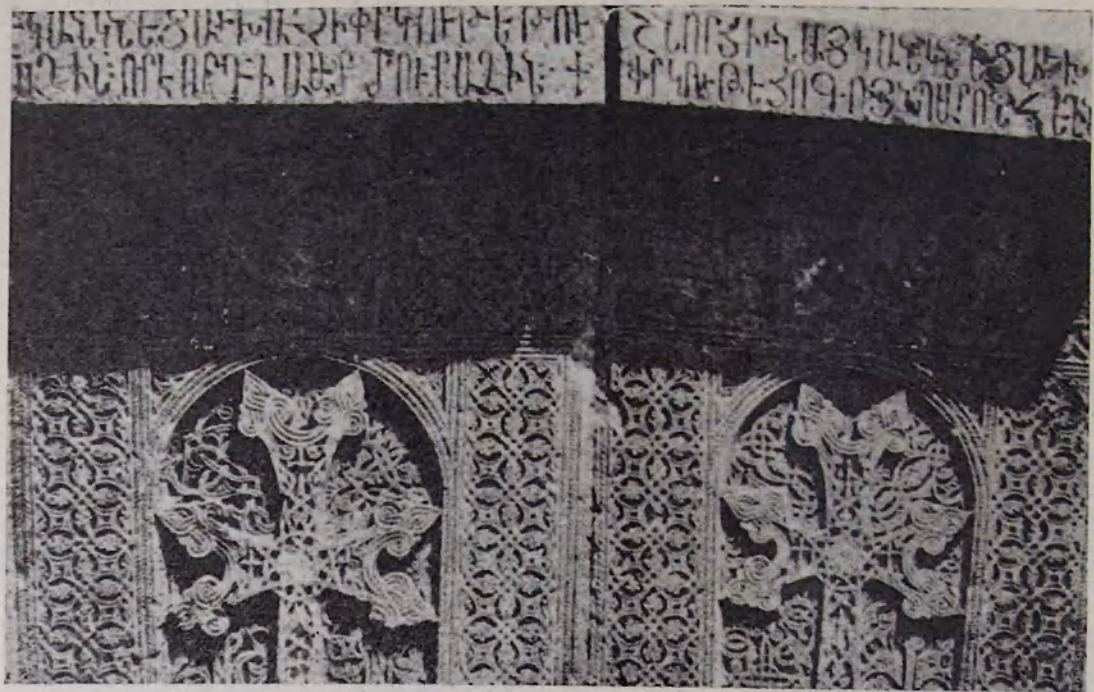
51

200

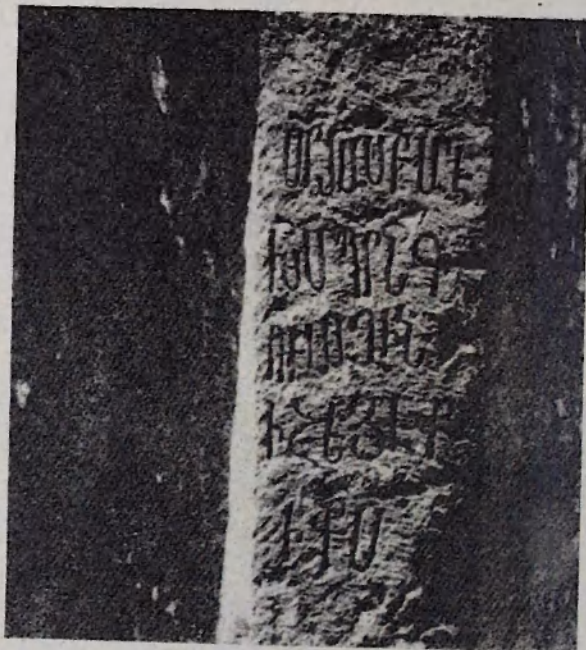
53

206

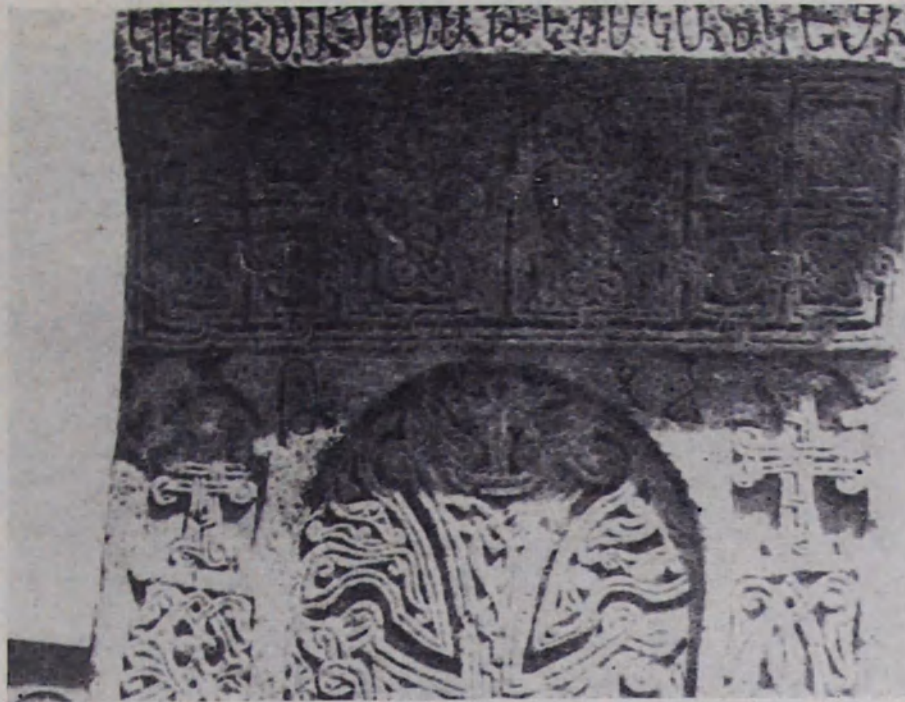
54

211

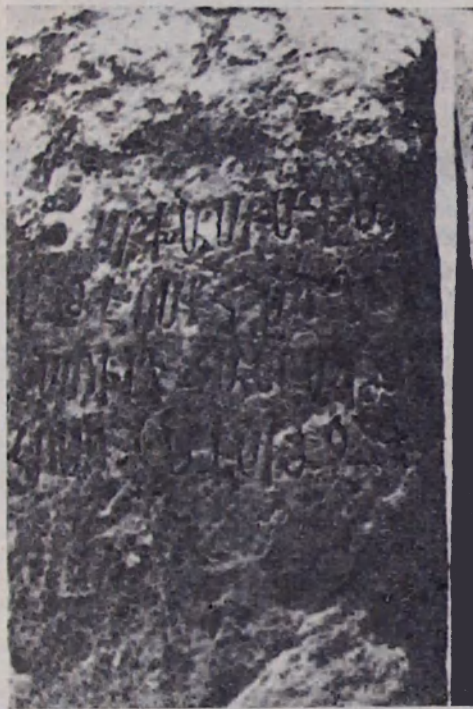
55

212

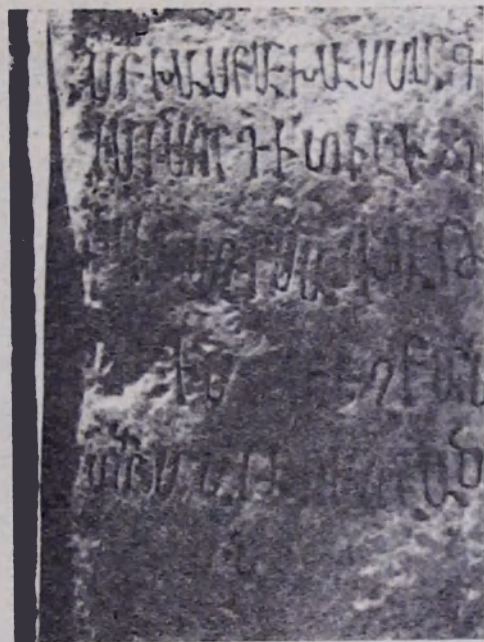
56

217

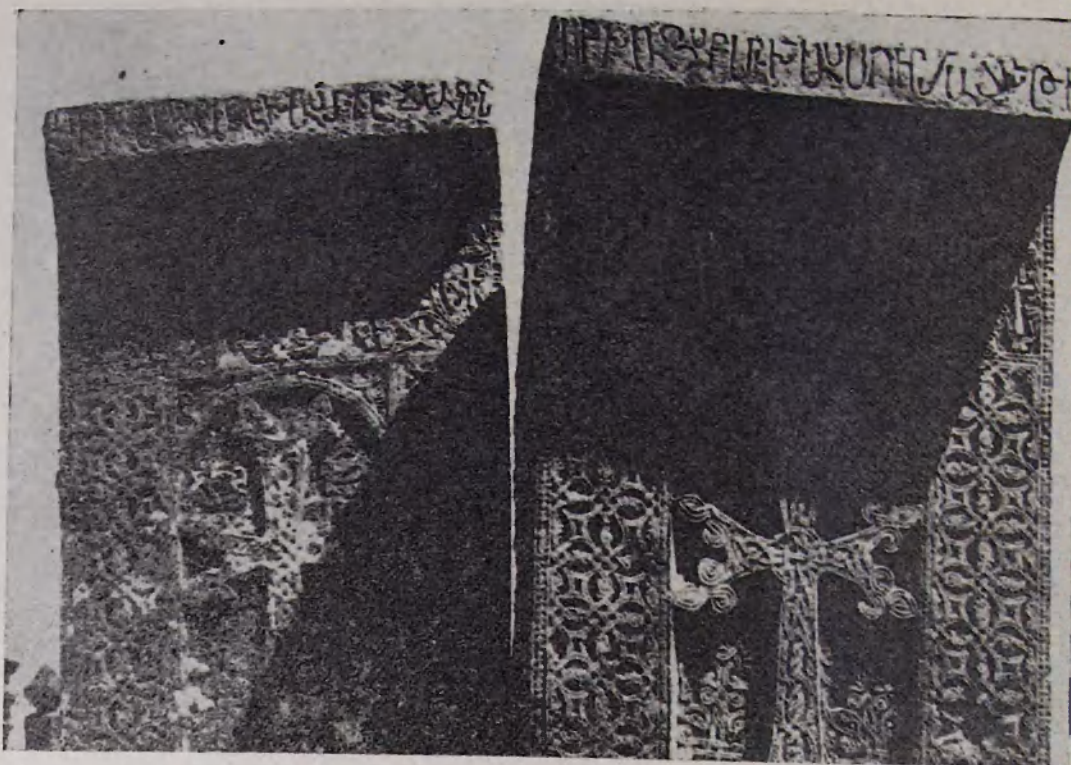
57

218

58

219

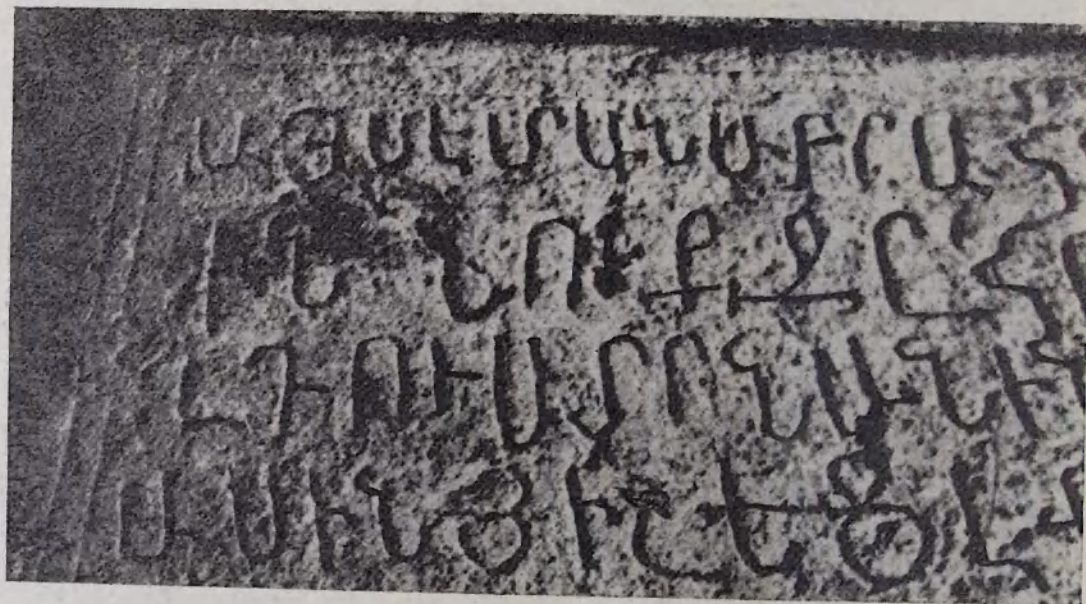

59

220

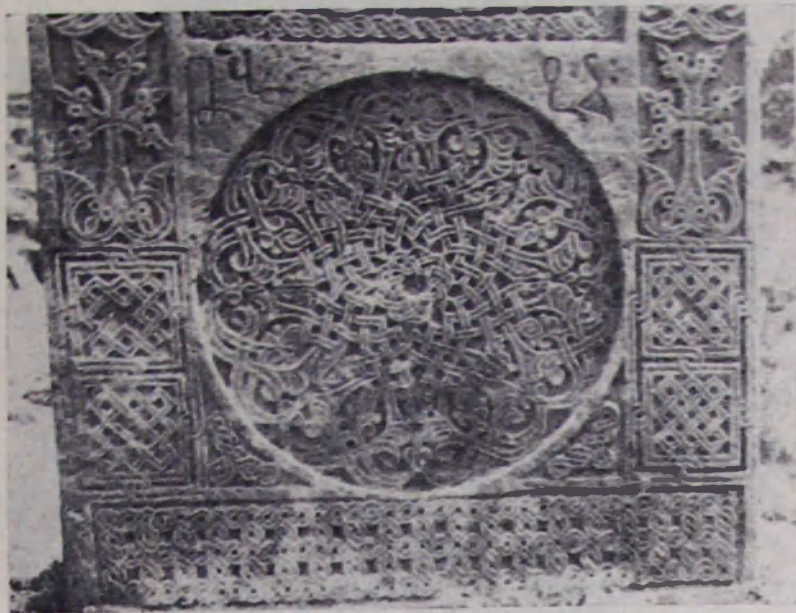
60

221

61

222

62

223

63

224

64

225

65

226

66

227

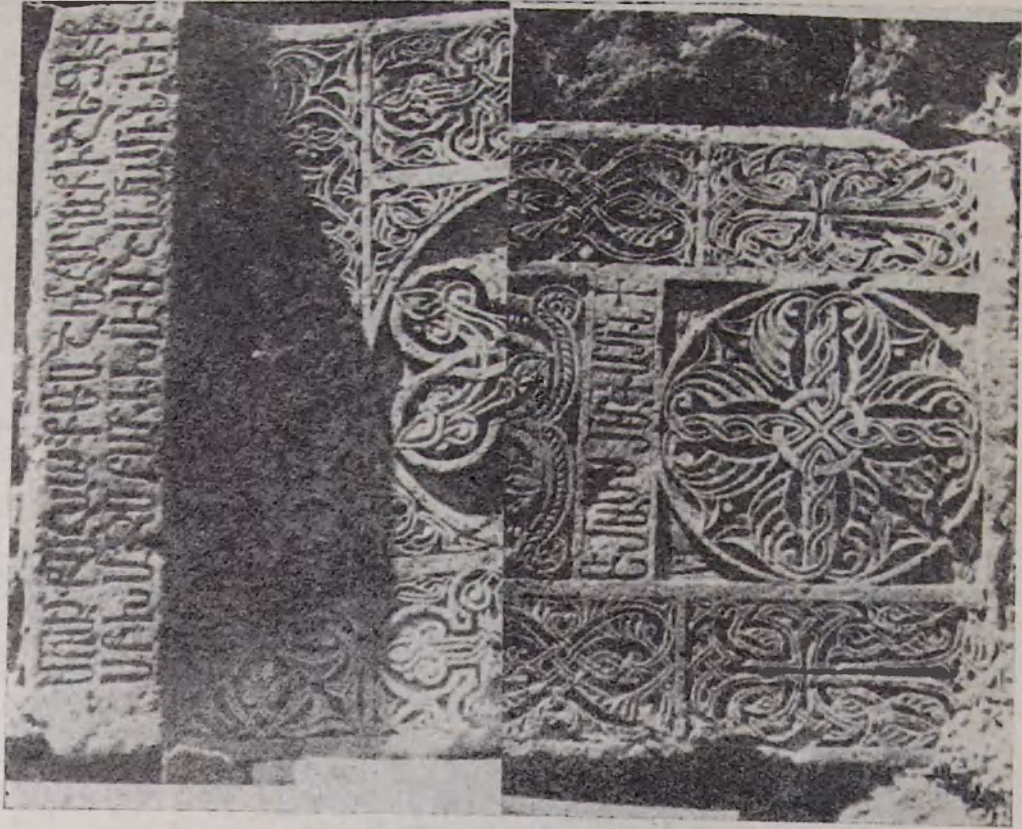
67

228

68

229

230

69

233

70

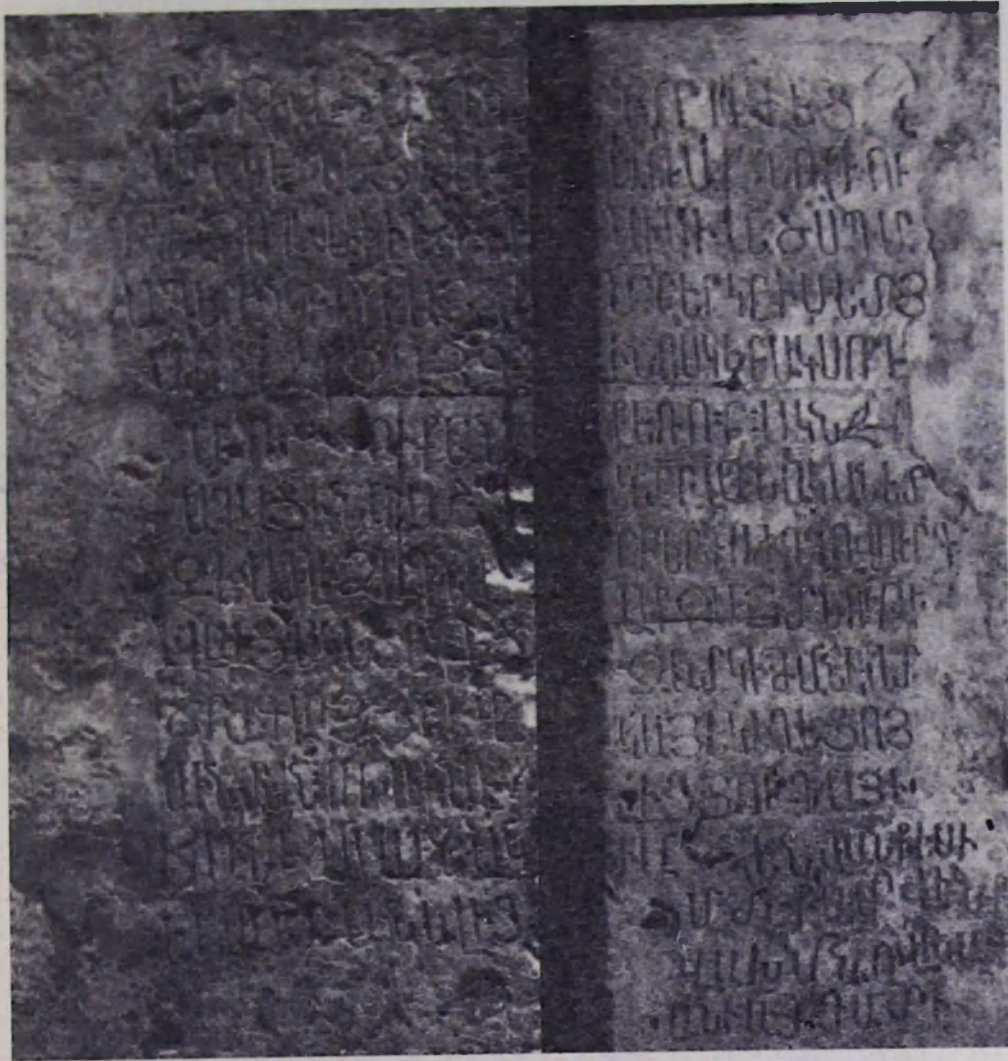
72

243

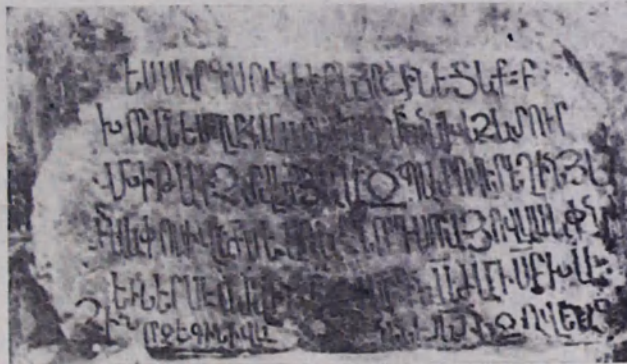
257

73

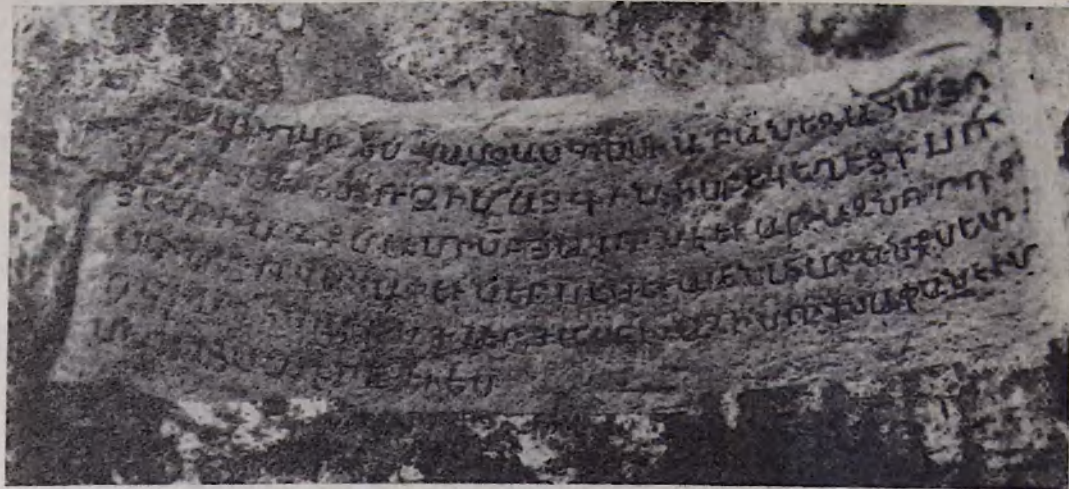
74

261

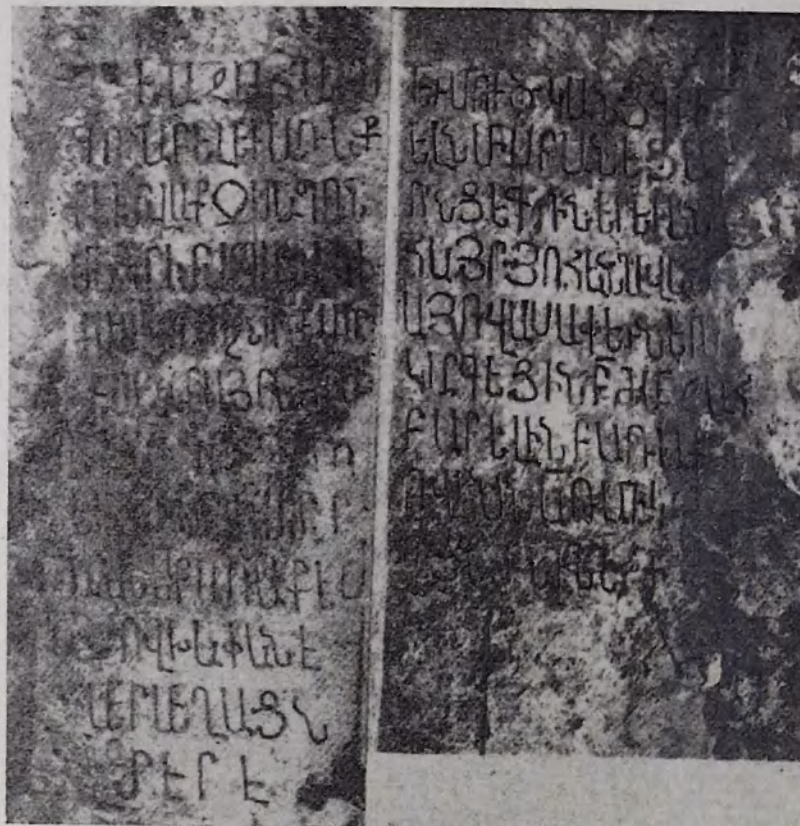
75

262

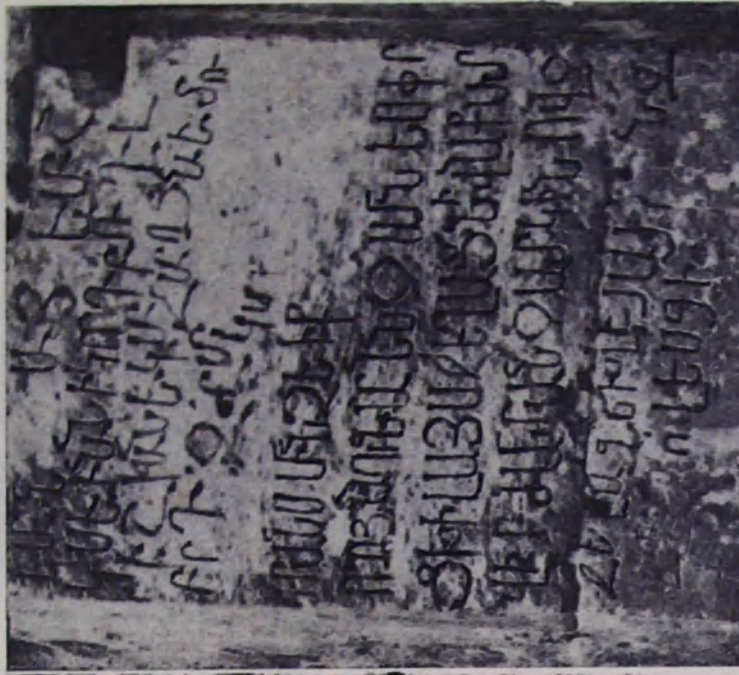
76

263

77

264

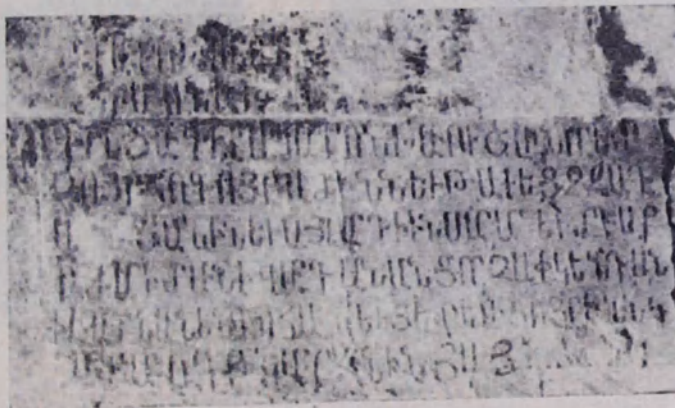
265

78

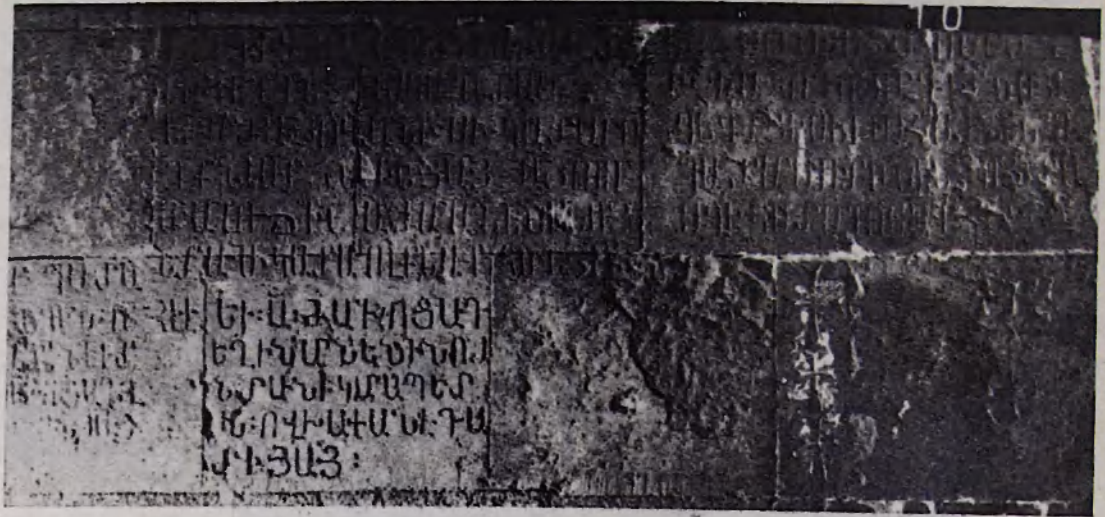
79

266

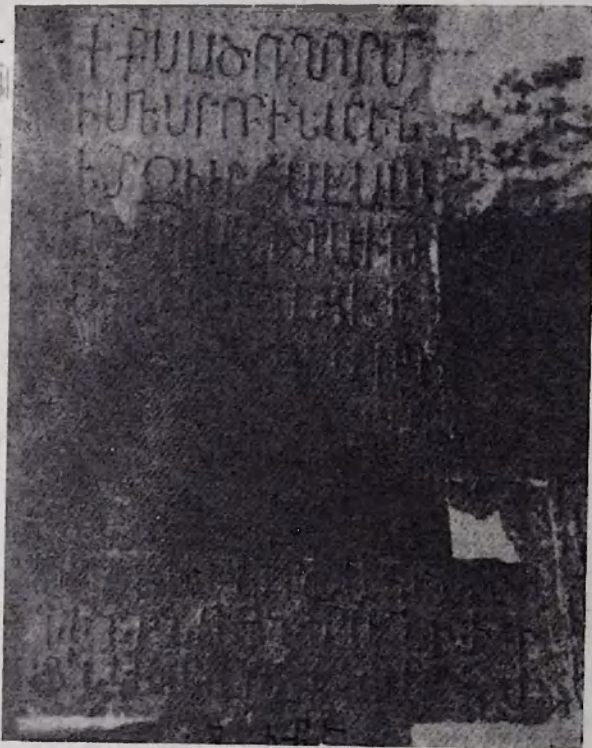
80

275

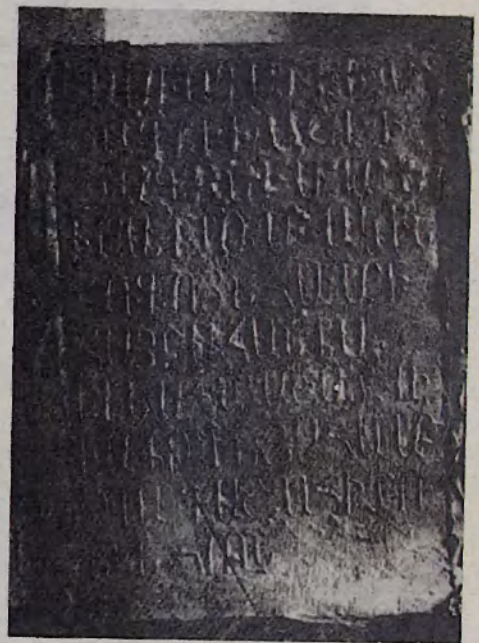
81

277

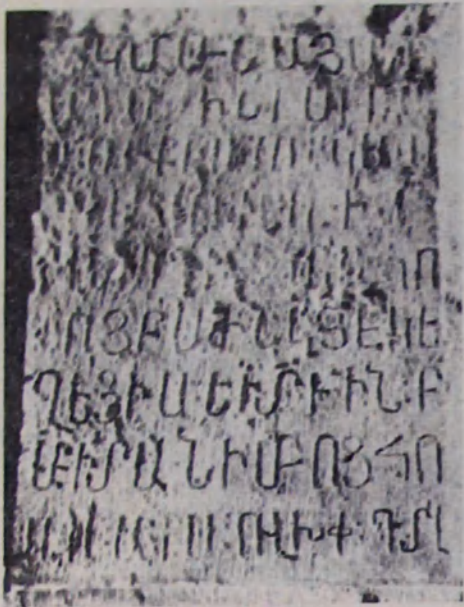
82,83

284,285

84

294

85

295

86

297

87

298

88

300

89

306

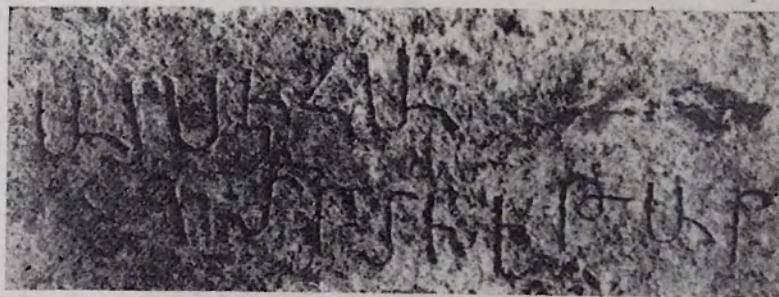
90

307

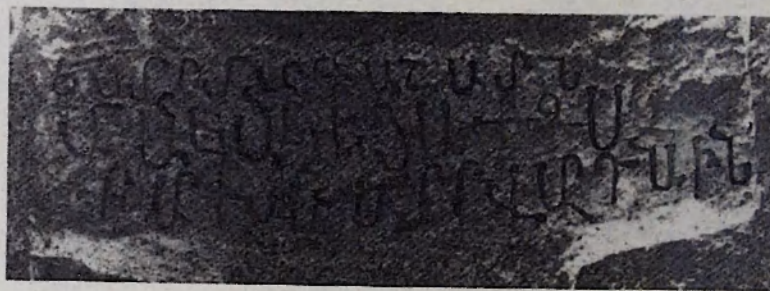
91

308

92

309

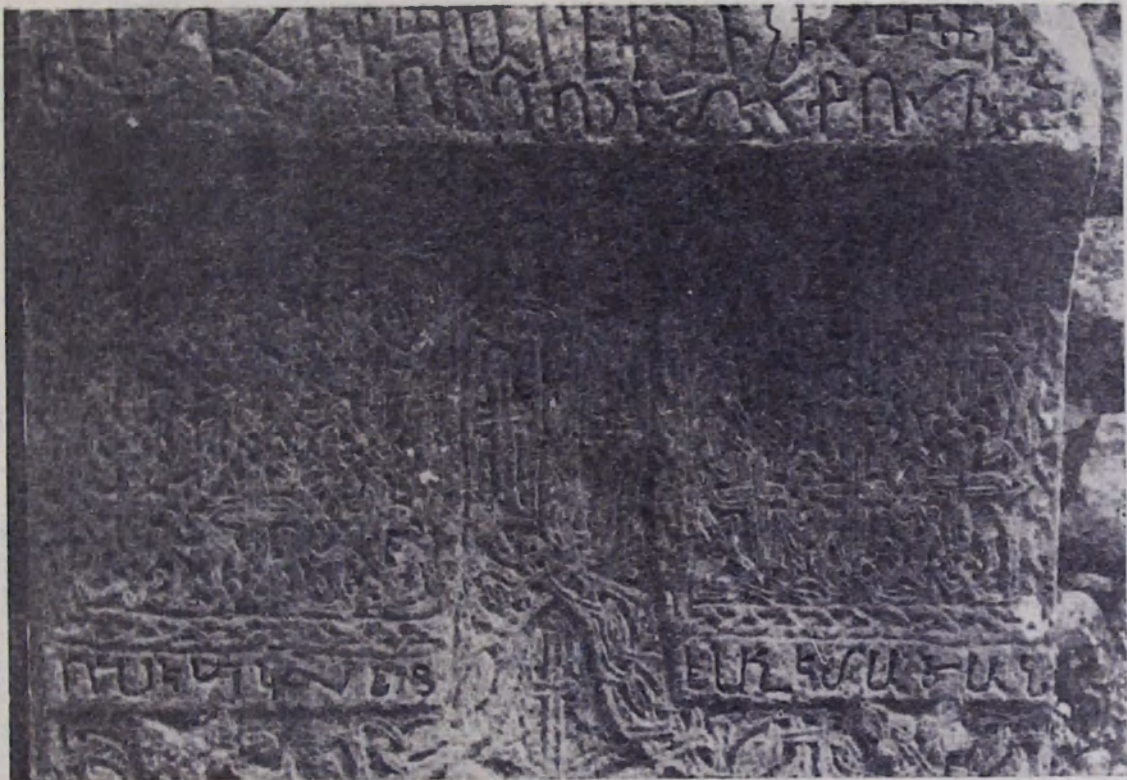
93

311

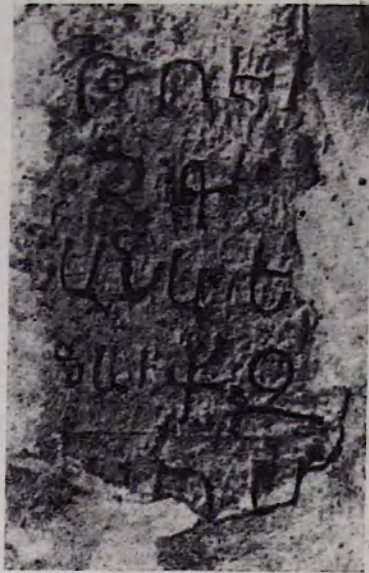
94

321

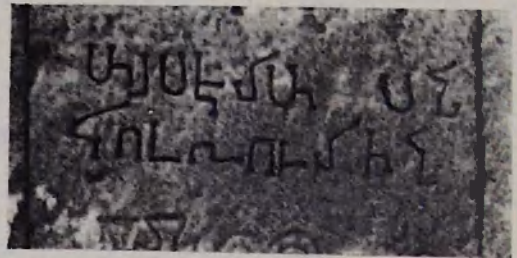
95

324

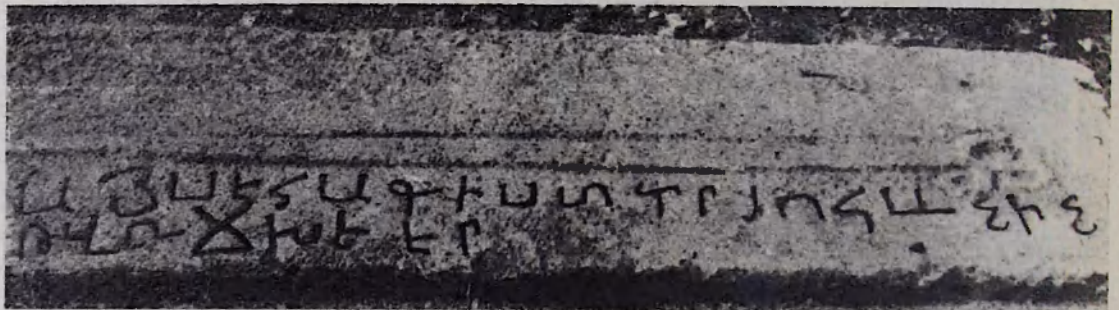
96

326

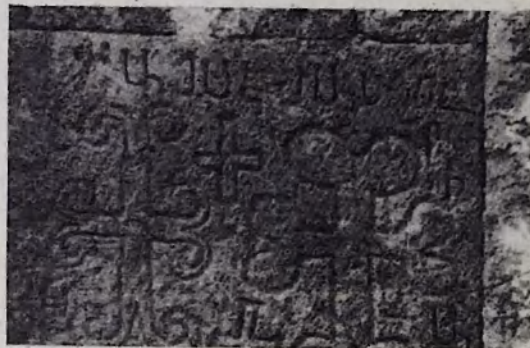
98

335

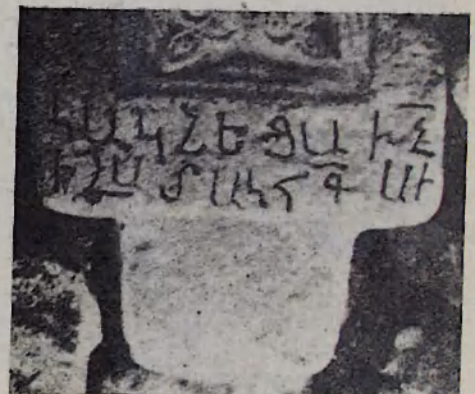
97

333

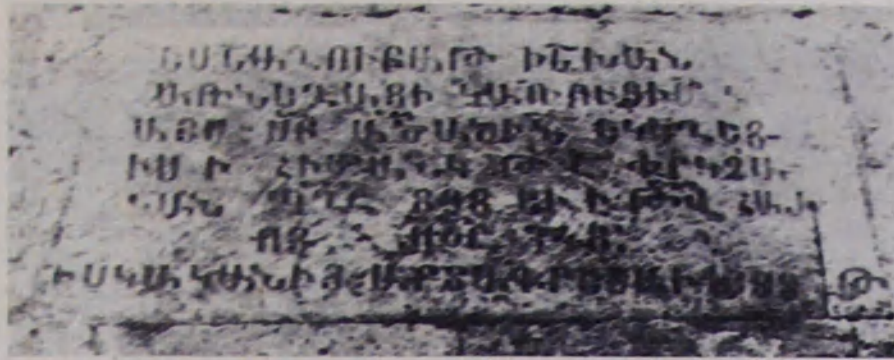
99

336

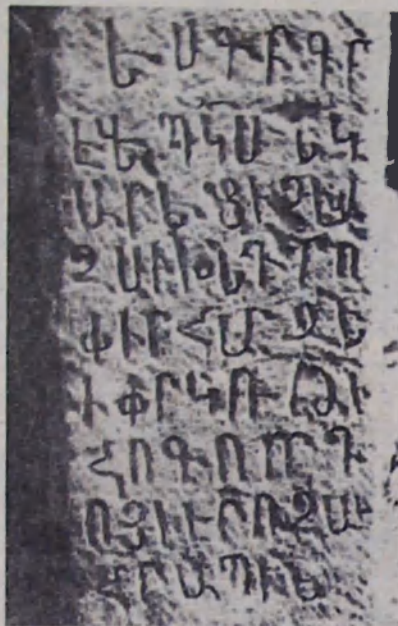
100

340

101

365

102

387

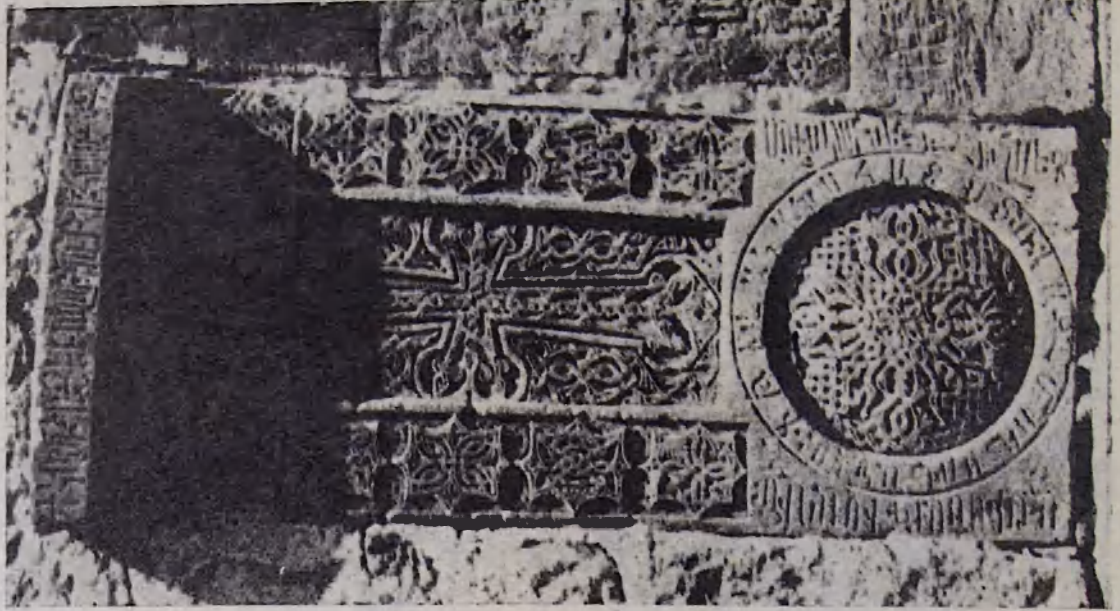
103

391

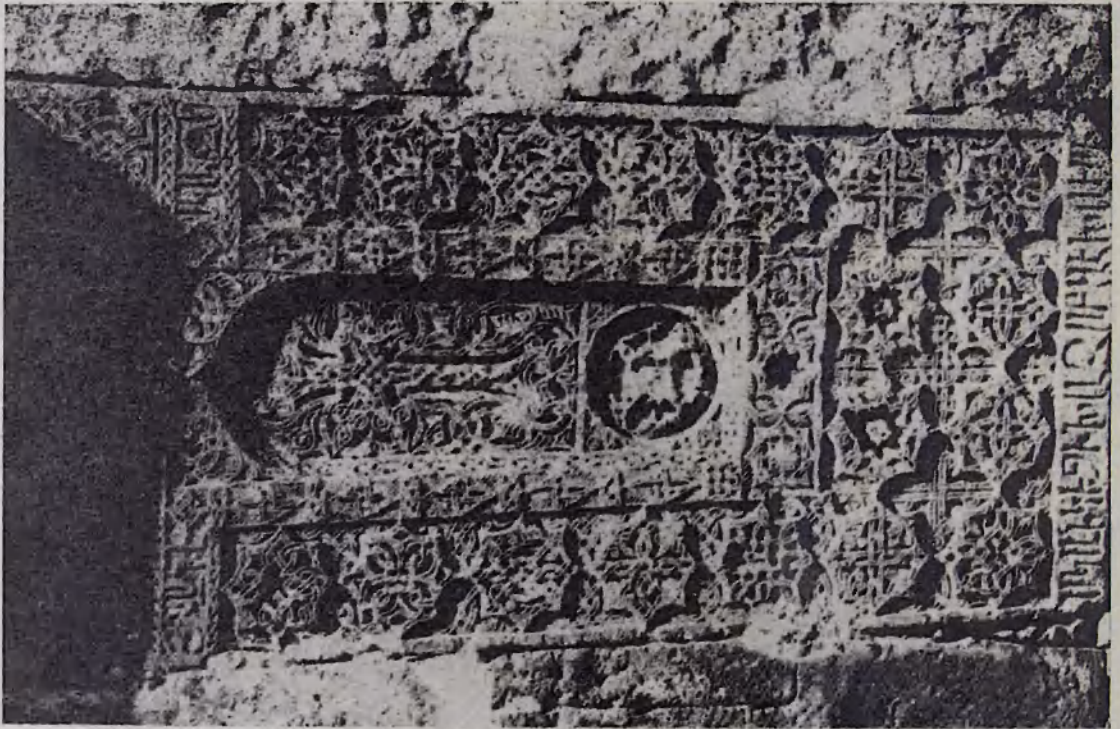
106

438

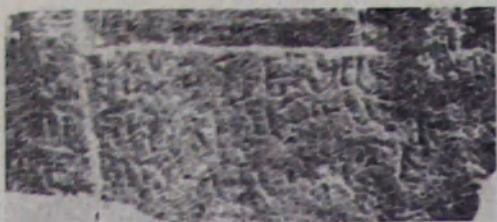
433

105

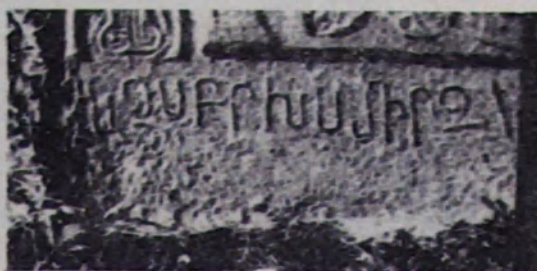

432

104

107

109

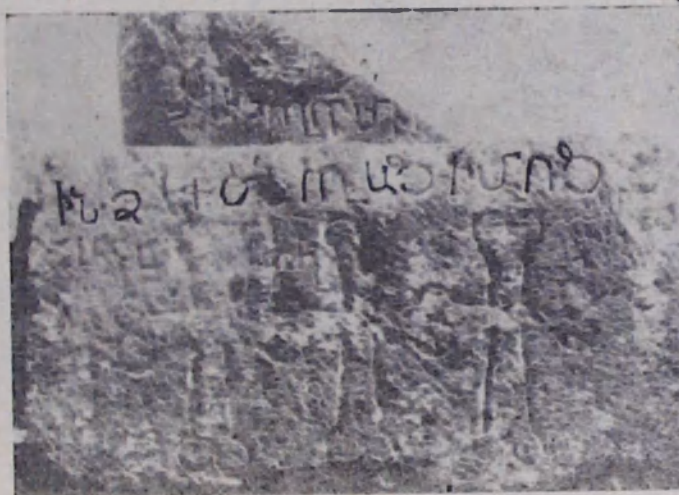
456

465

108

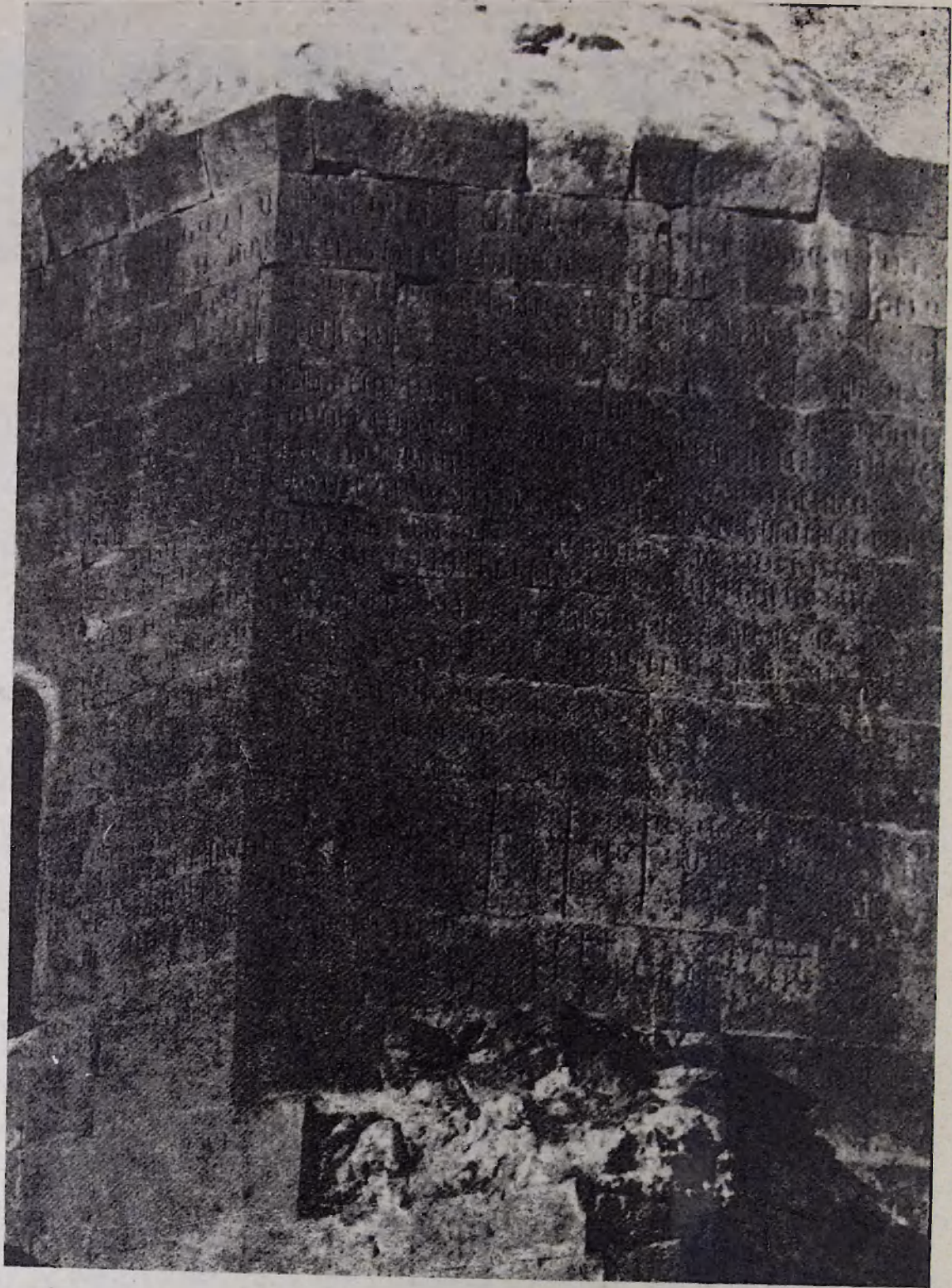
461

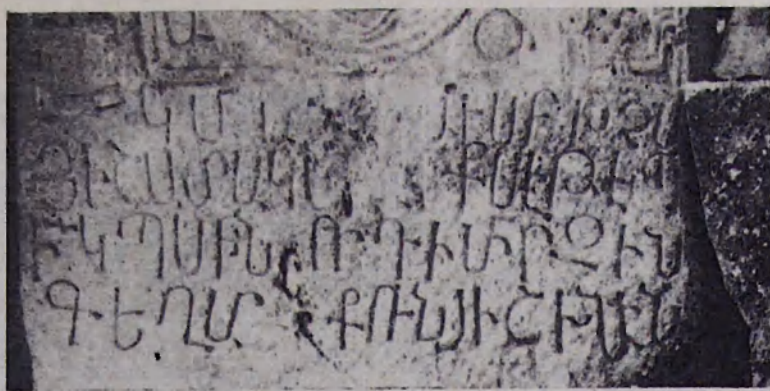

110

473

112

502

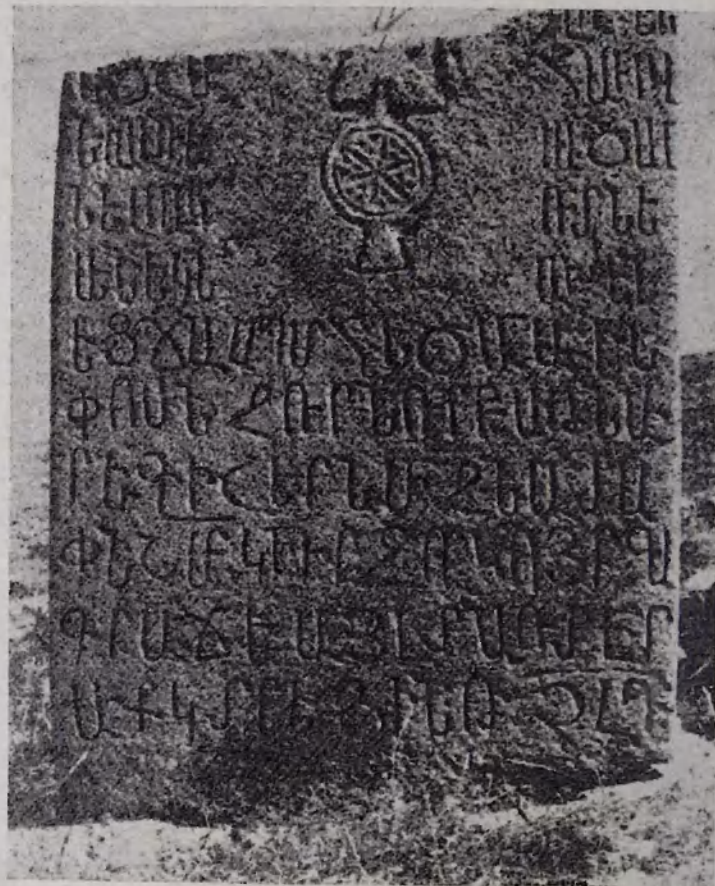
113

503

115

535

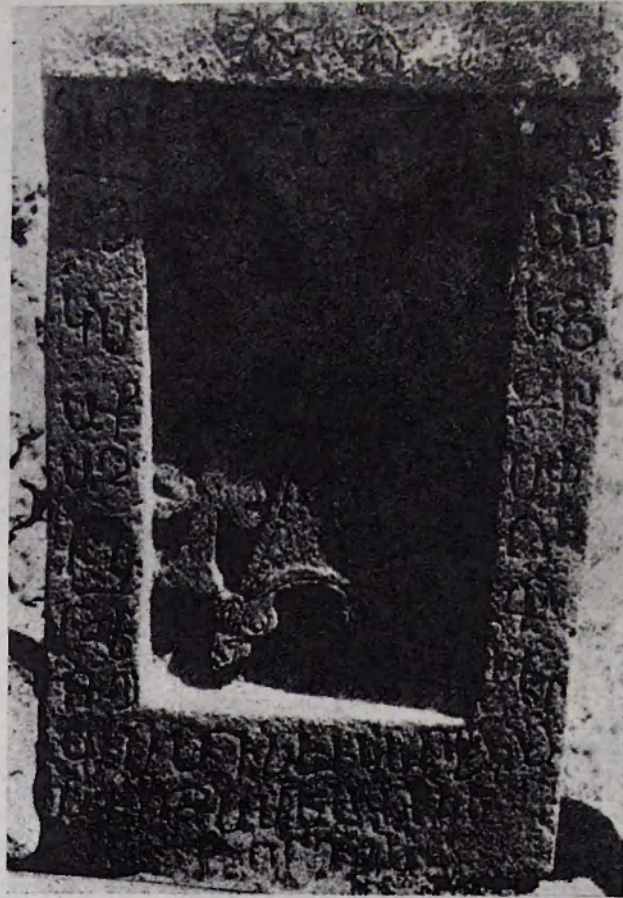
116

544

117

545

118

547

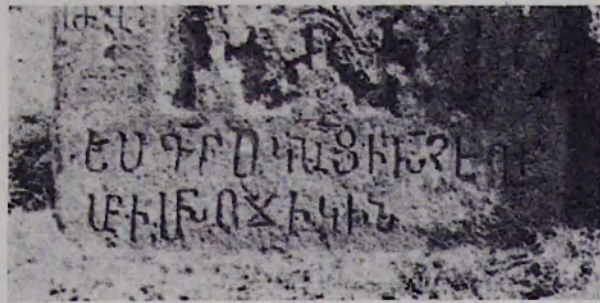
119

549

120

551

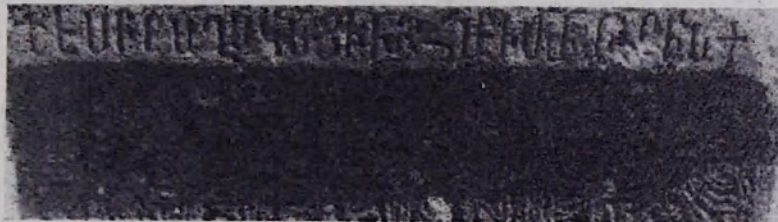
121

553

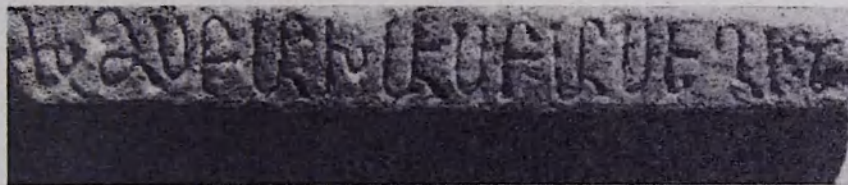
122

556

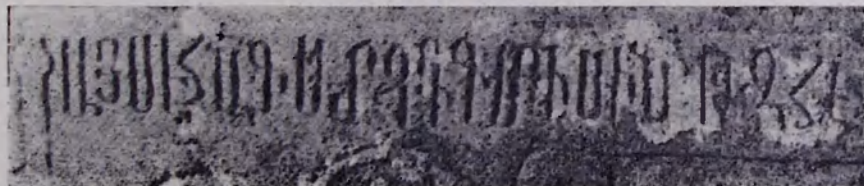
123

557

124

558

125

562

126

564

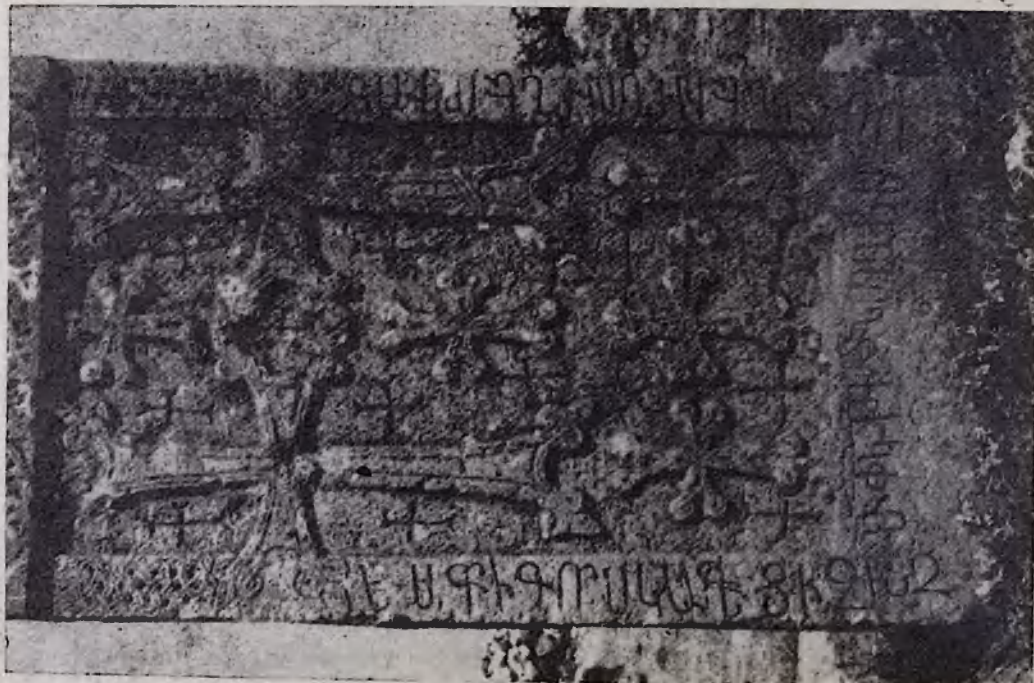
127

567

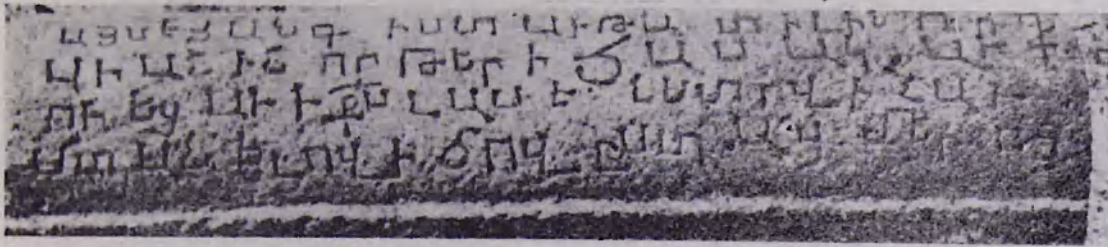
128

568

576

129

130

601

131

604

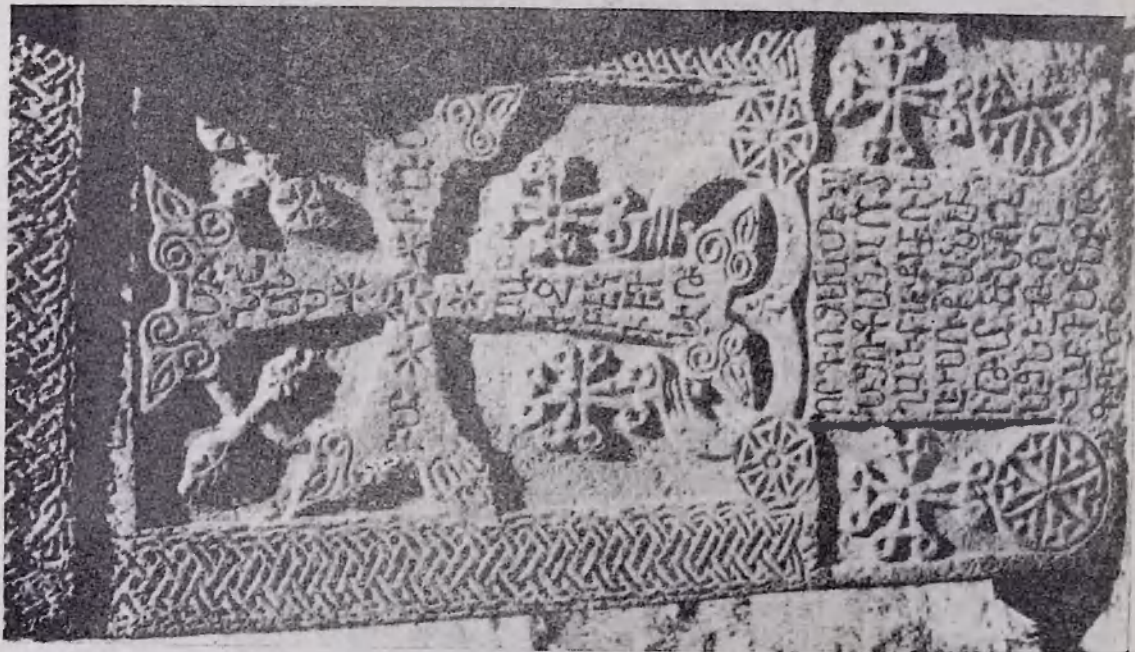

133

606

107

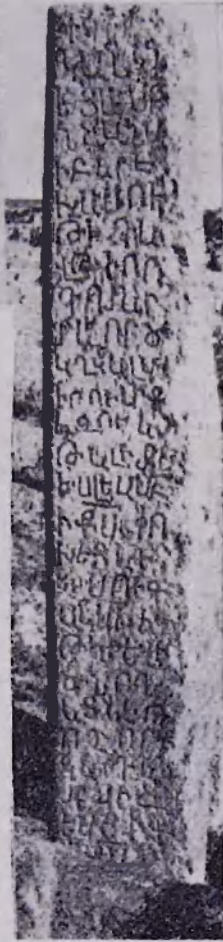
134

105

132

135

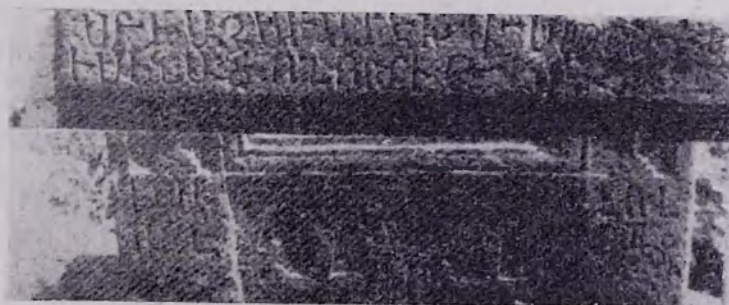

608

136

617

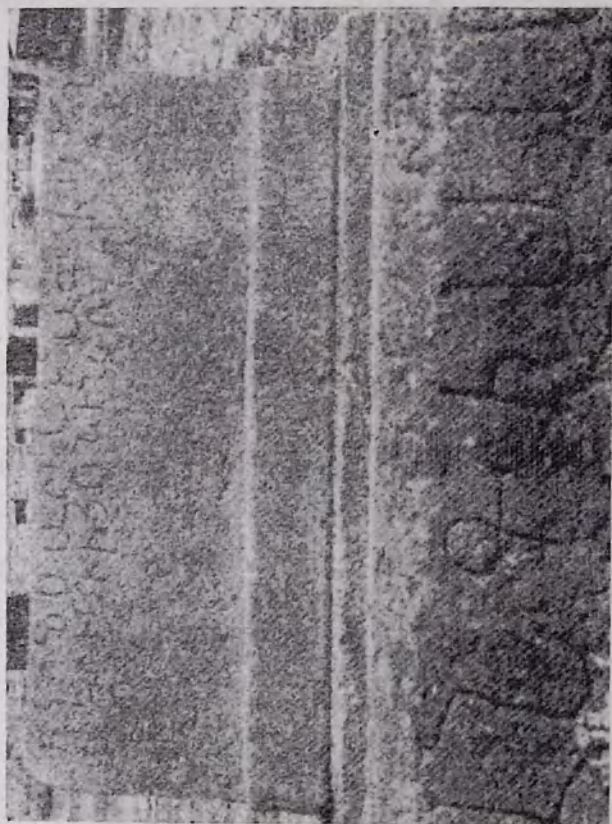
137

628

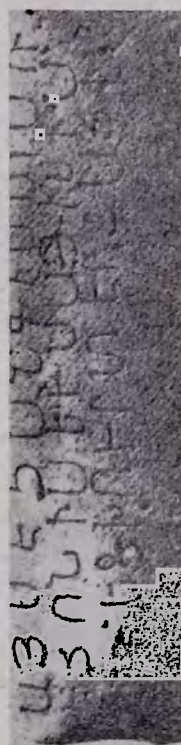
635

141

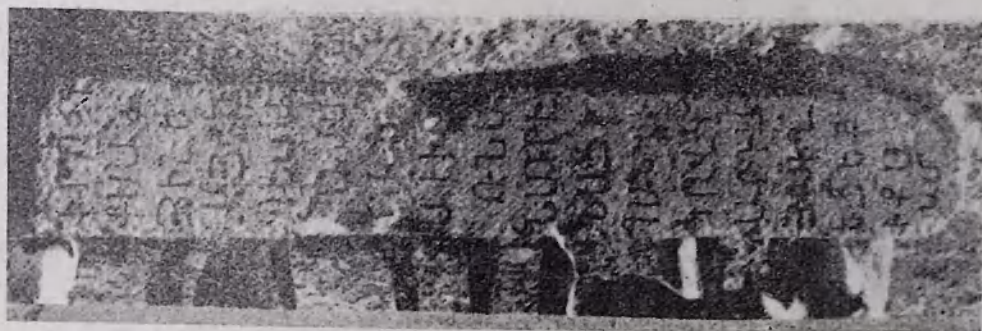
632

139

633

140

631

138

143

641

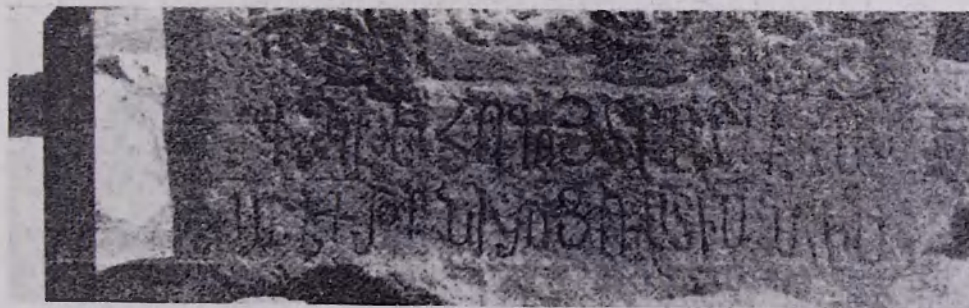
144

645

145

647

146

648

147

649

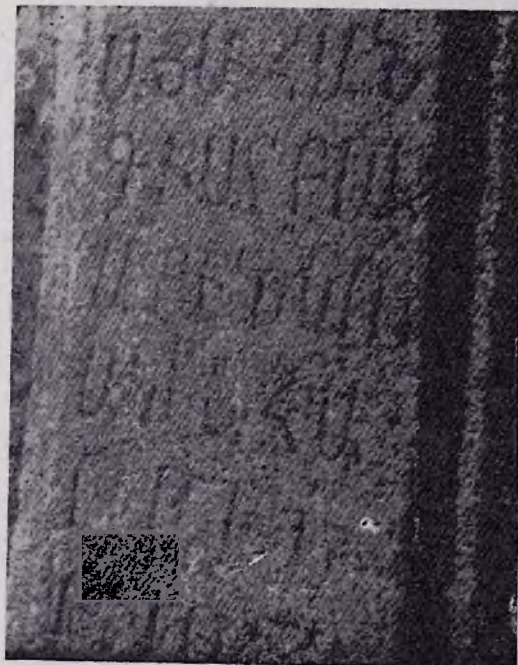
148

650

150

652

149

661

142

640

152

693

153

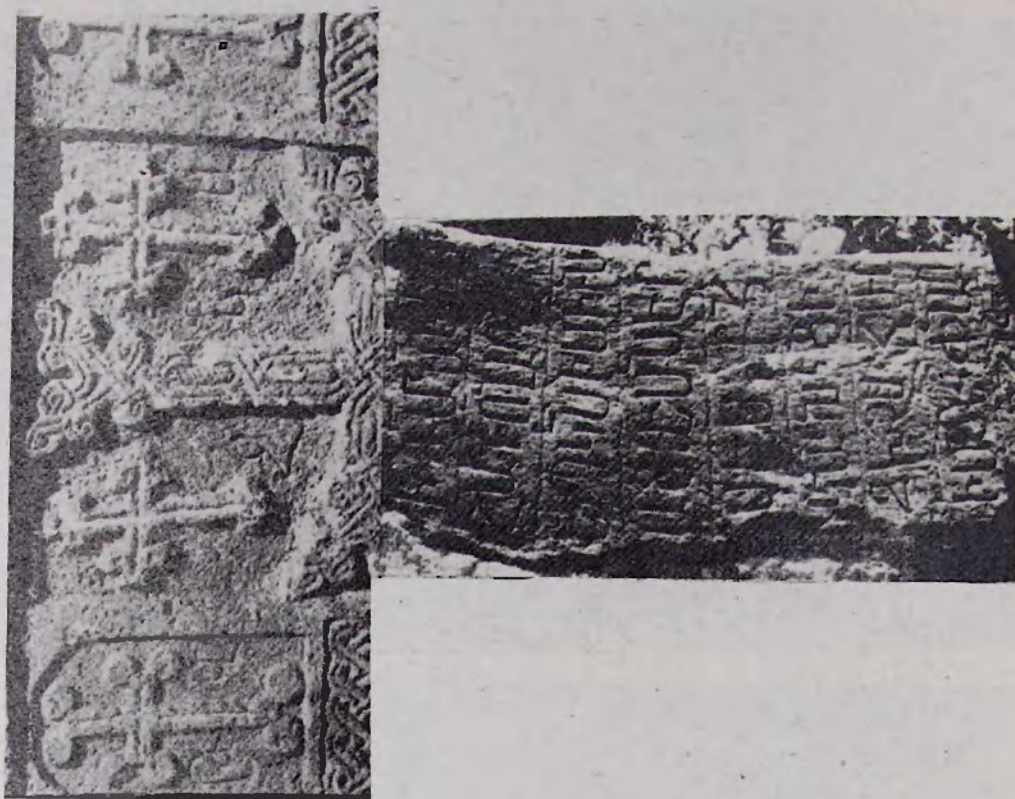
696

151

692

700

155

697

154

156

701

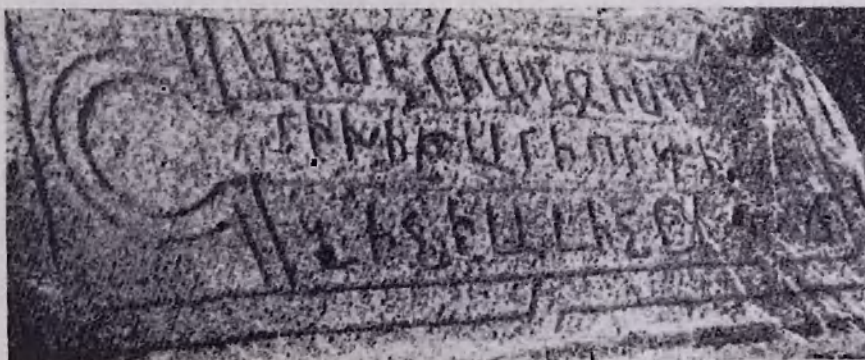
157

703

158

705

159

709

160

161

725

726

162

727

163

733

164

734

165

736

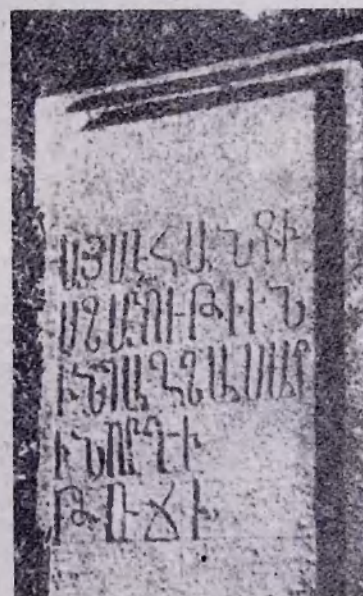
166

737

167

748

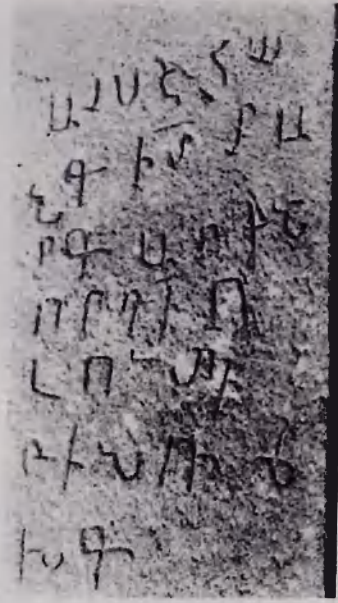
168

749

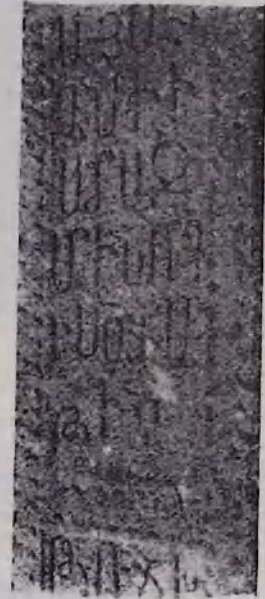
169

750

171

751

170

752

172

850

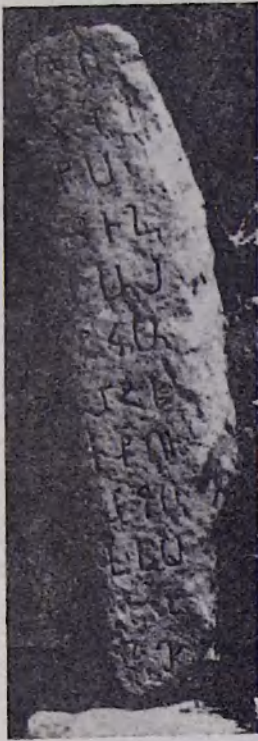
173

870

177

895

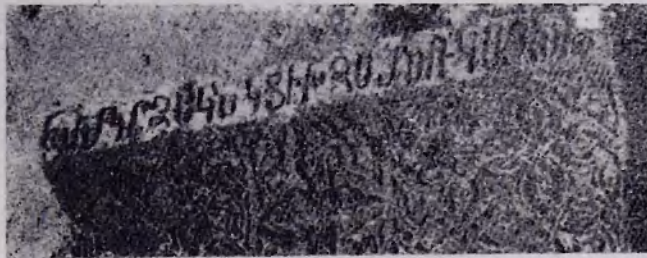
174

878

175

886

175

890

178

903

179

904

180

906

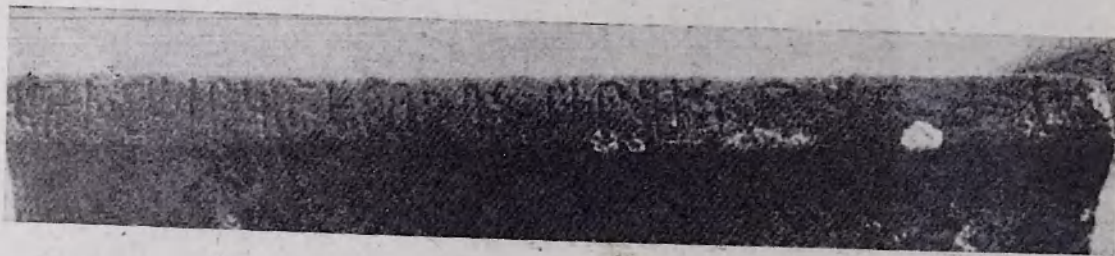
181

907

182

910

184

914

183

913

185

915

186

918

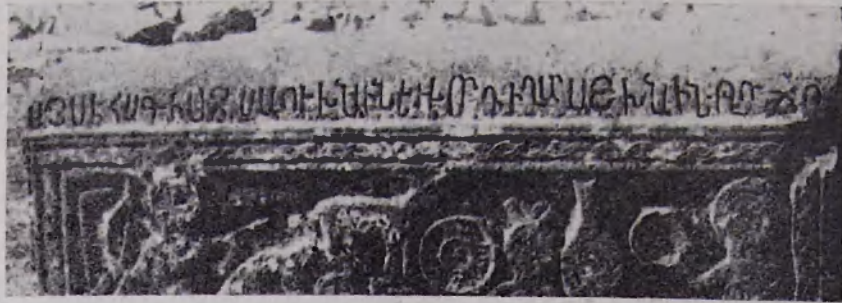
187

919

188

924

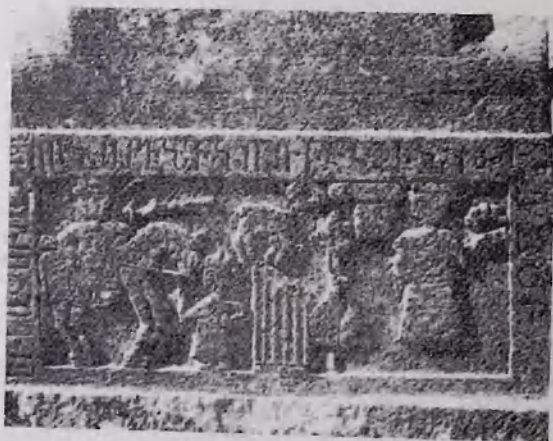
189

925

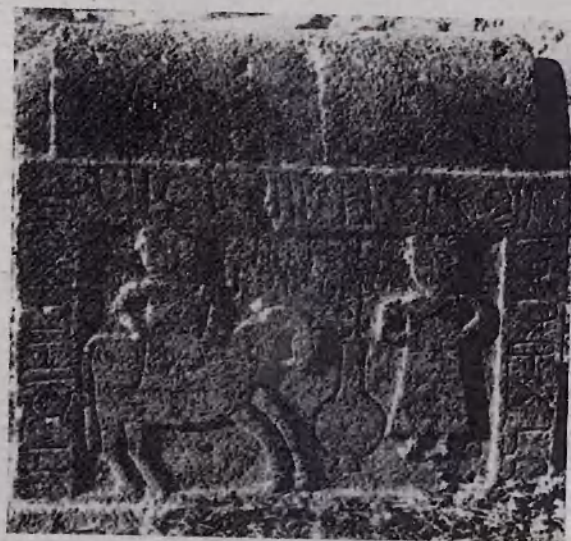
190

930

191

331

192

936

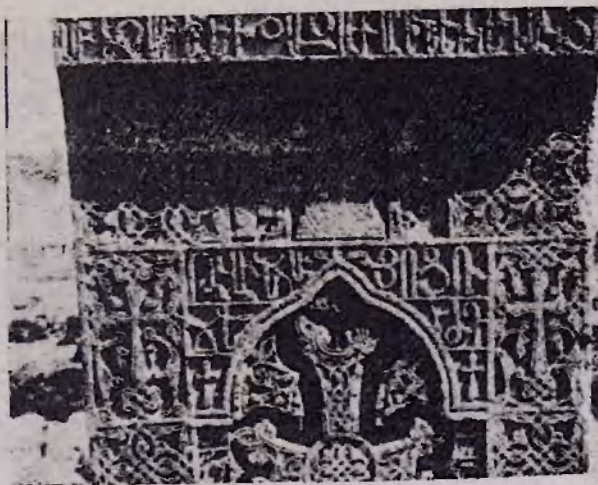
193

941

195

945

194

196

940

942

199

987

197

973

200

988

201

1000

198

977

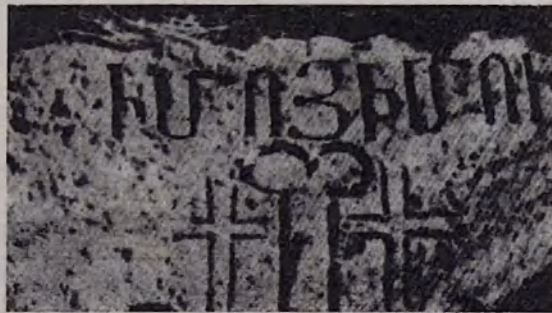
202

1002

203

1014

204

1019

205

1020

1028

206

207

1029

208

1033

209

1035

210

1036

212

1059

211

1037

214

1111

213

1064

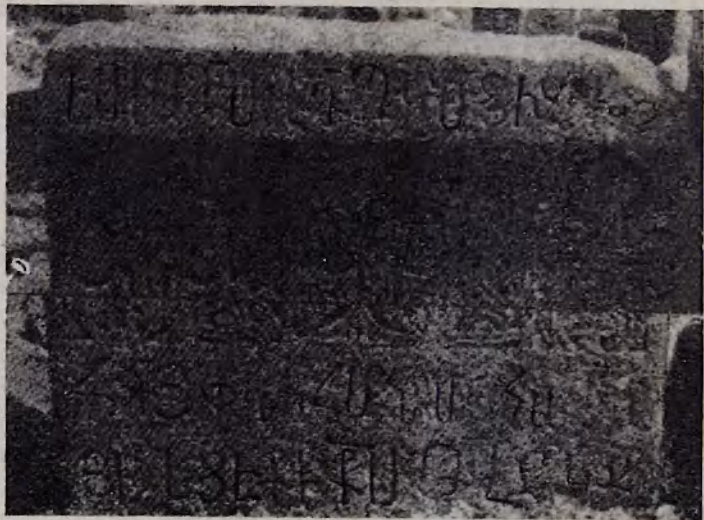
216

1114

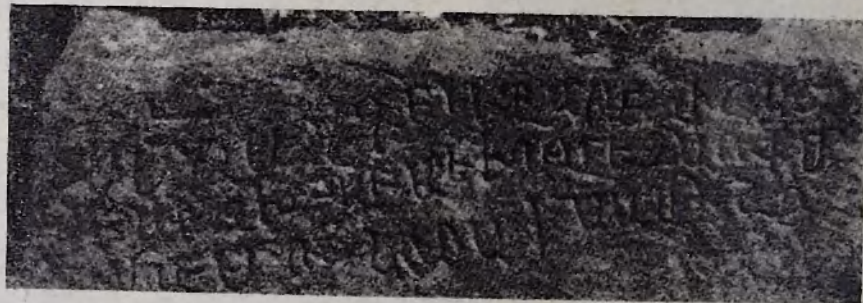
215

1113

217

1120

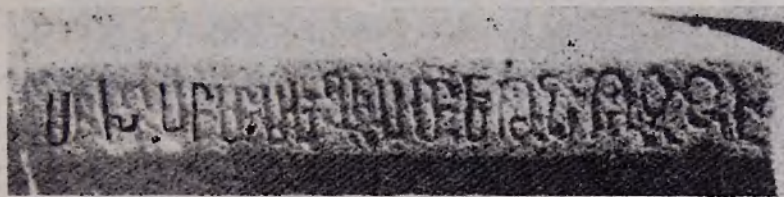
218

1121

219

1124

220

1125

221

1130

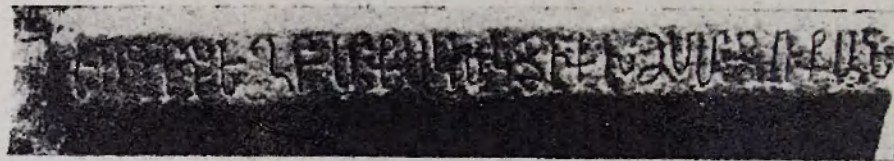
222

1133

223

1134

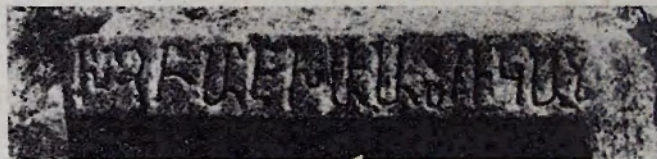
224

1135

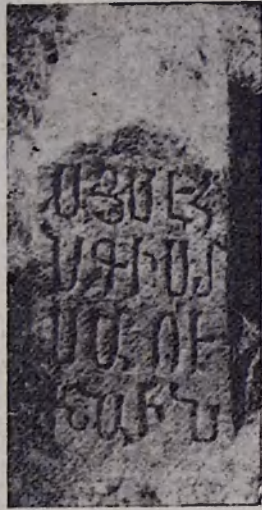
225

1136

226

1137

227

1140

229

1143

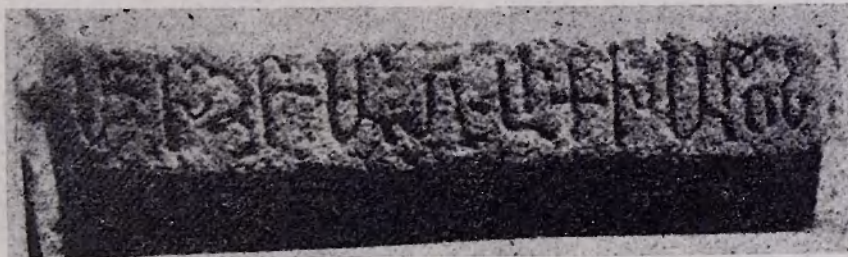
228

1141

230

1145

231

1116

232

1147

233

1148

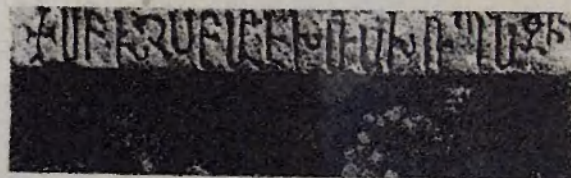
234

1149

235

1150

236

1160

237

1165

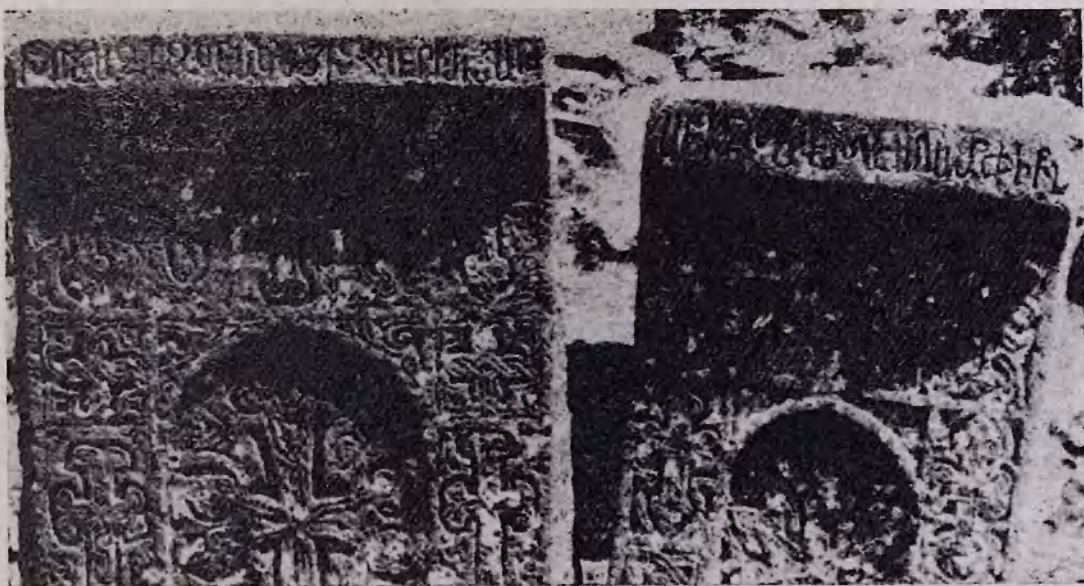
238

1166

239

1167

240

1174

241

1175

242

1181

245

1195

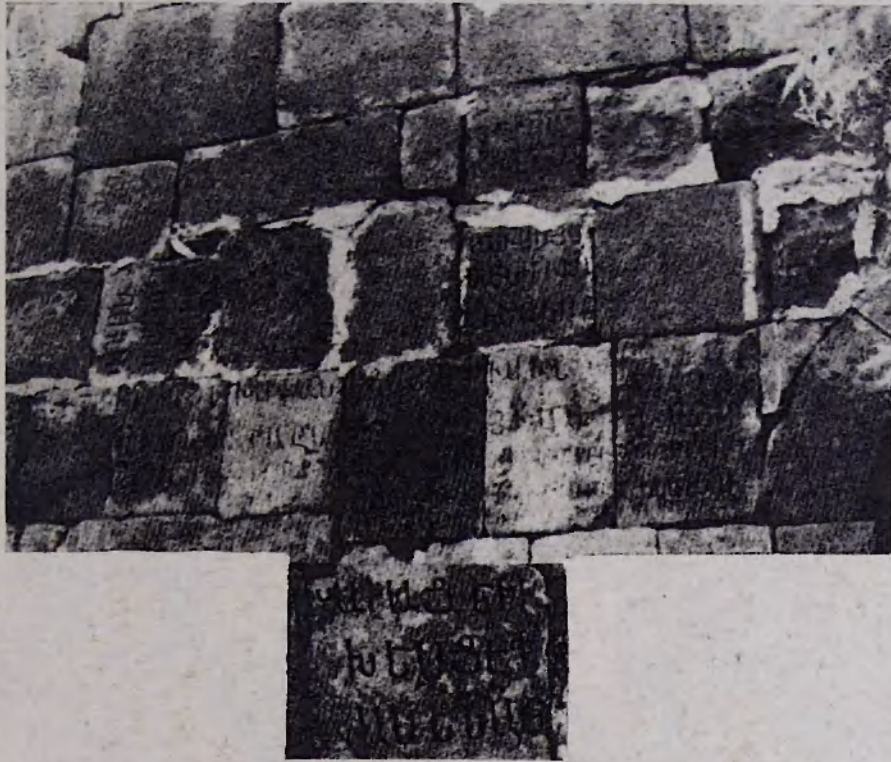
243

1187

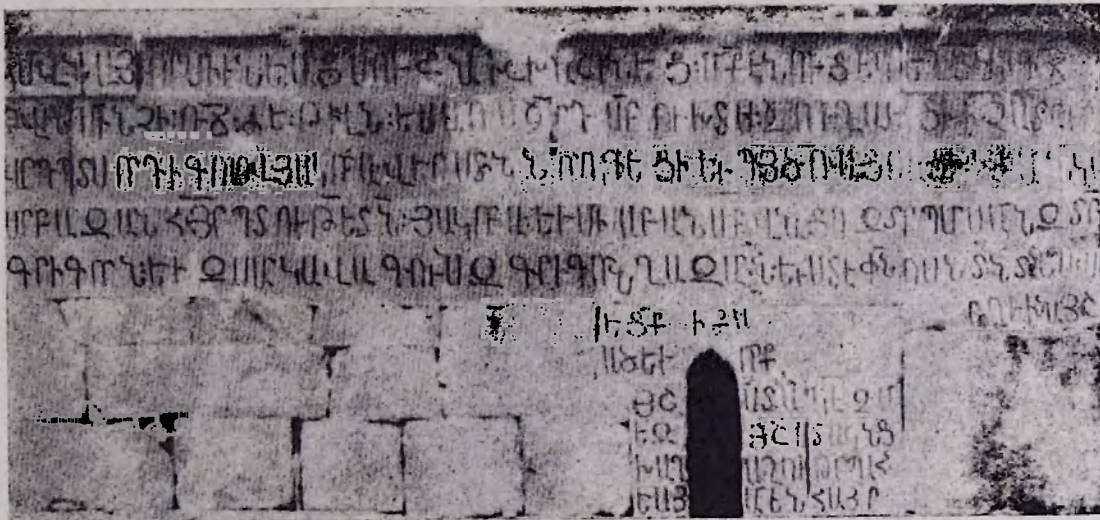
244

1194

246

1209

247

1211

248

1214

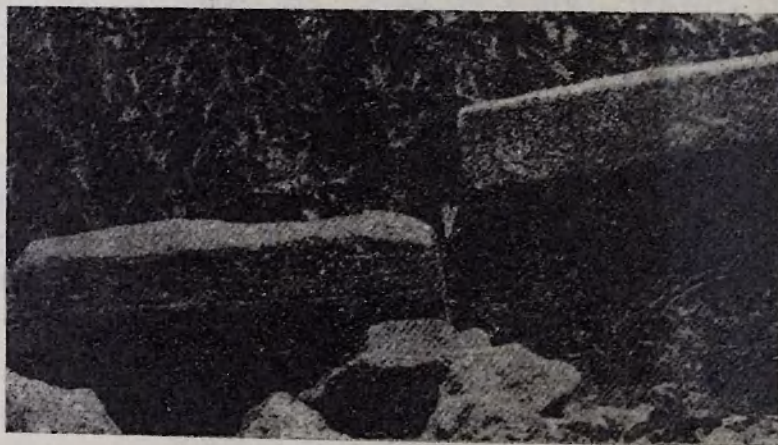
249

1216

252

1220

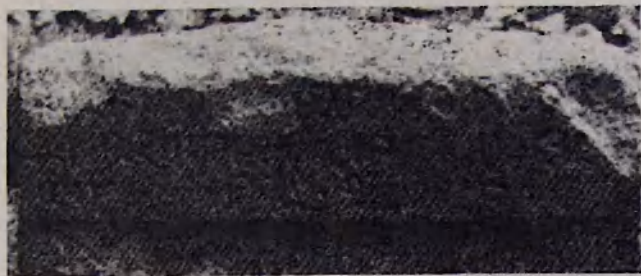

250

1218

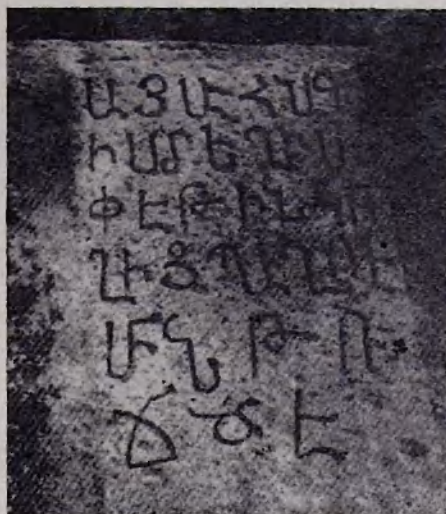
251

1219

253

1221

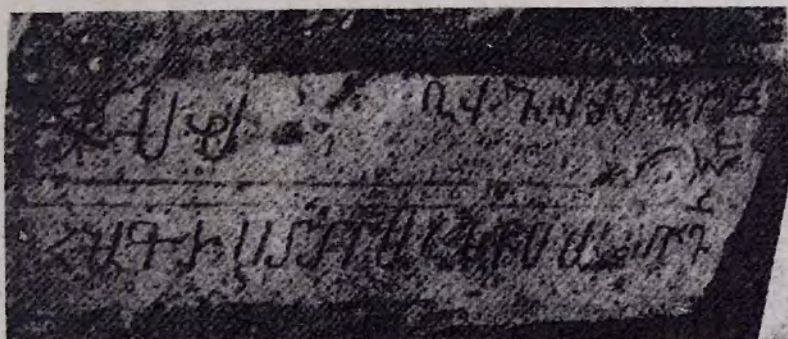
255

1228

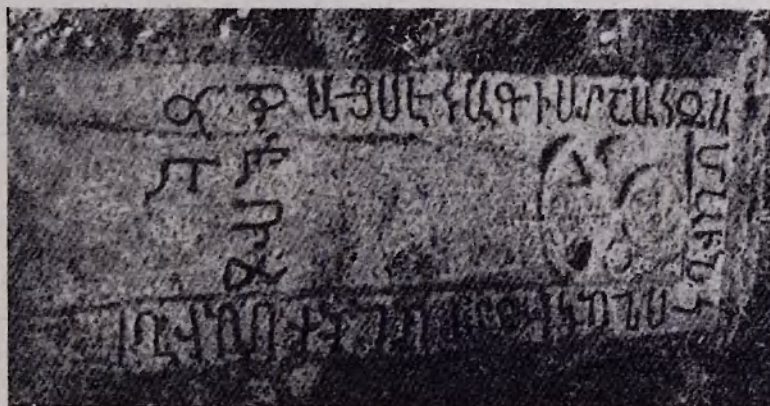
254

1226

256

1229

257

1230

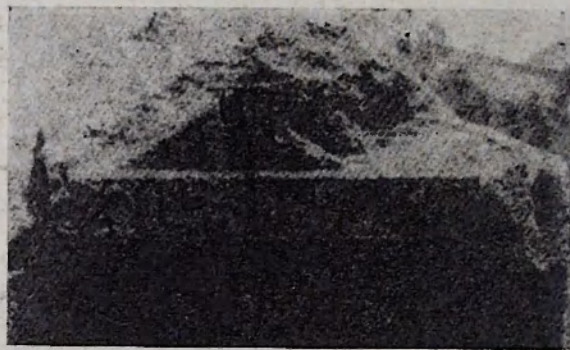
258

1275

1265

1303

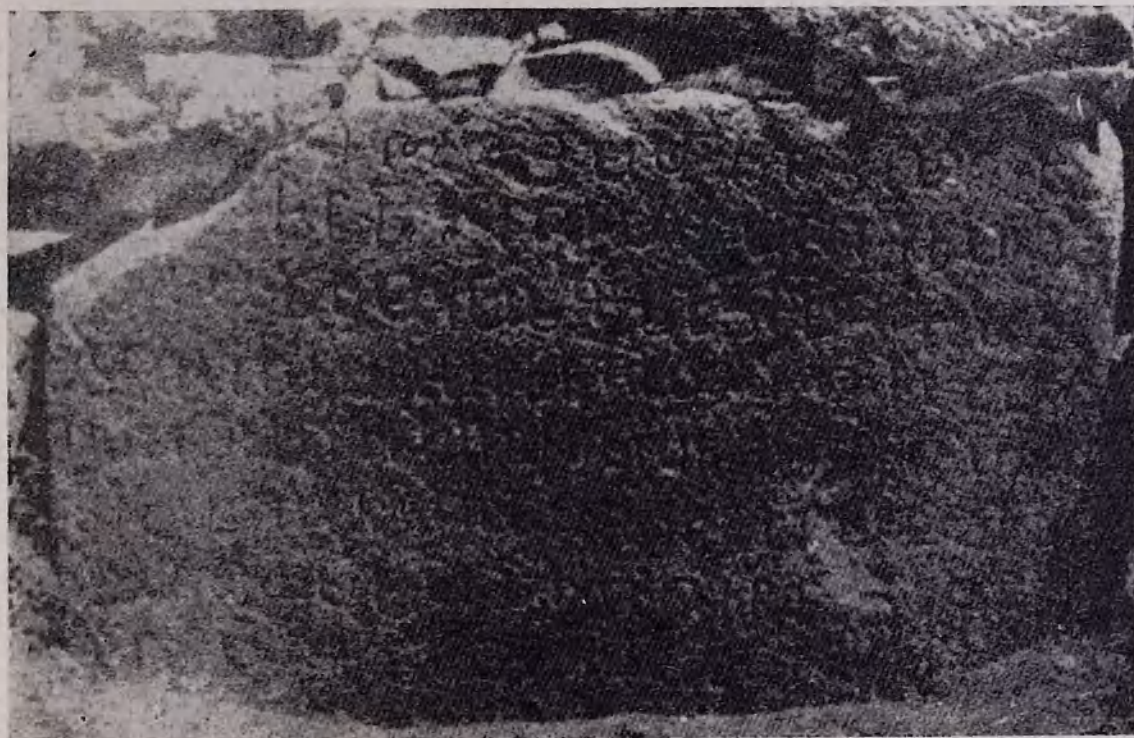
259

1183

260

1293

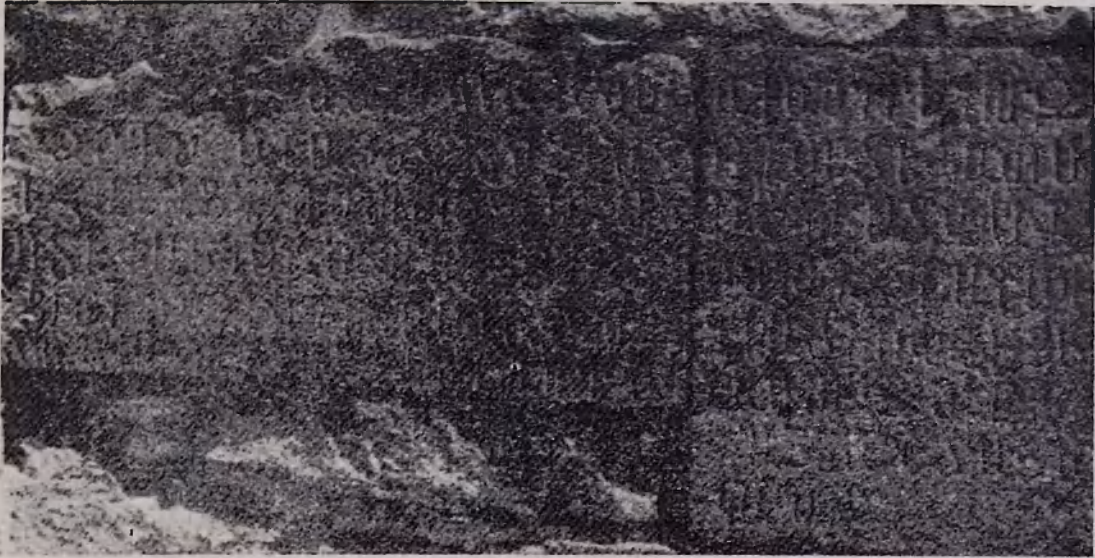
261

1294

263

1299

264

1300

262

1295

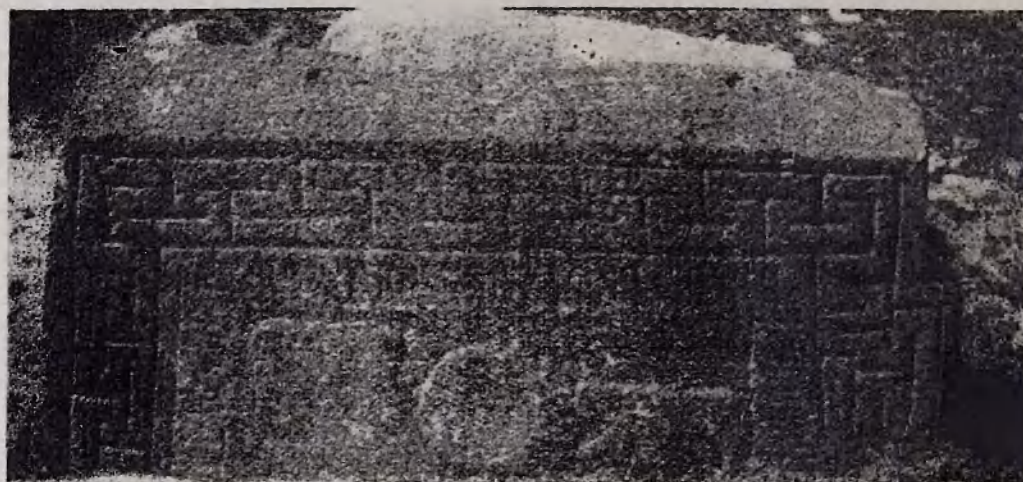
266

1305

267

1303

268

1310

269

1311

270

1312

271

1313

1319

272

1120

273

1321

276

274

1321

275

1322

279

1329

277

1326

278

1328

280

1334

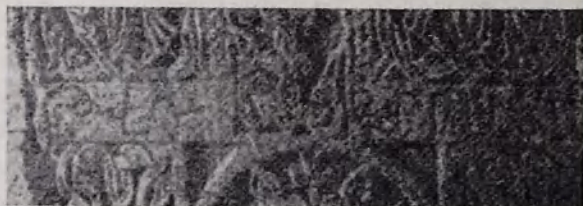
281

1336

282

1337

284

1239

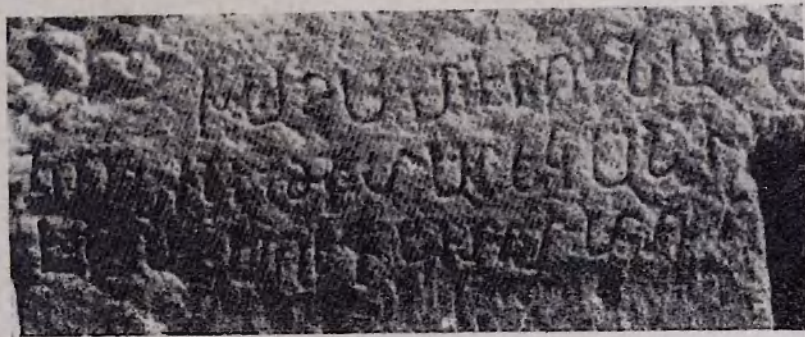
283

1328

285

1341

286

1342

287

1345

288

1358

269

1395

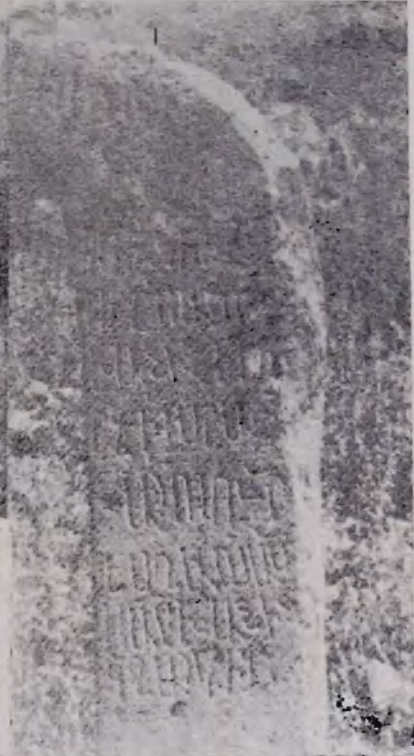
291

1412

Substr. LXXXVIII

250

1411

295

1427

292

1414

293

1423

294

1442

296

1446

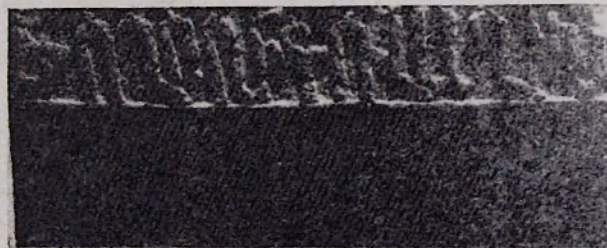
297

1457

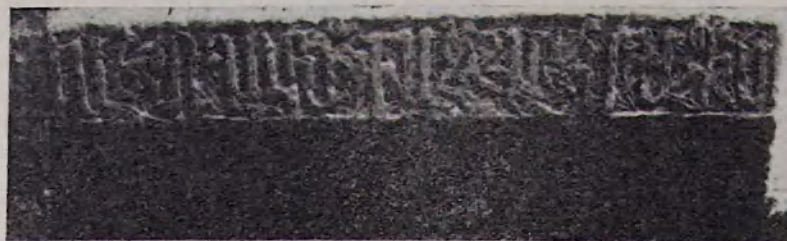
298

1467

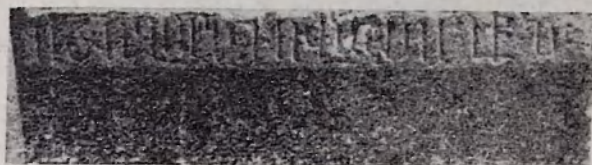

299

1469

300

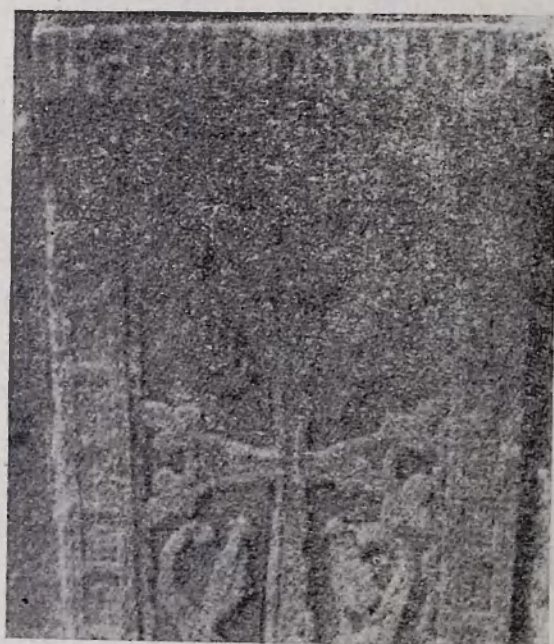

301

1472

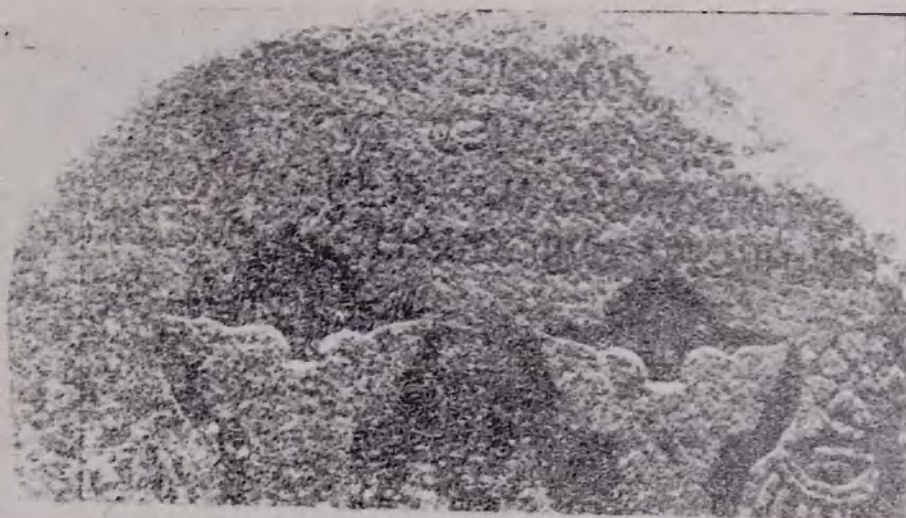

1470

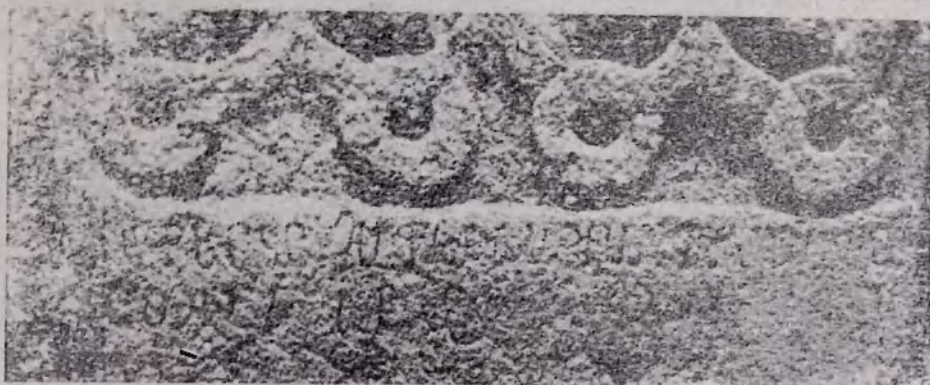
302

1473

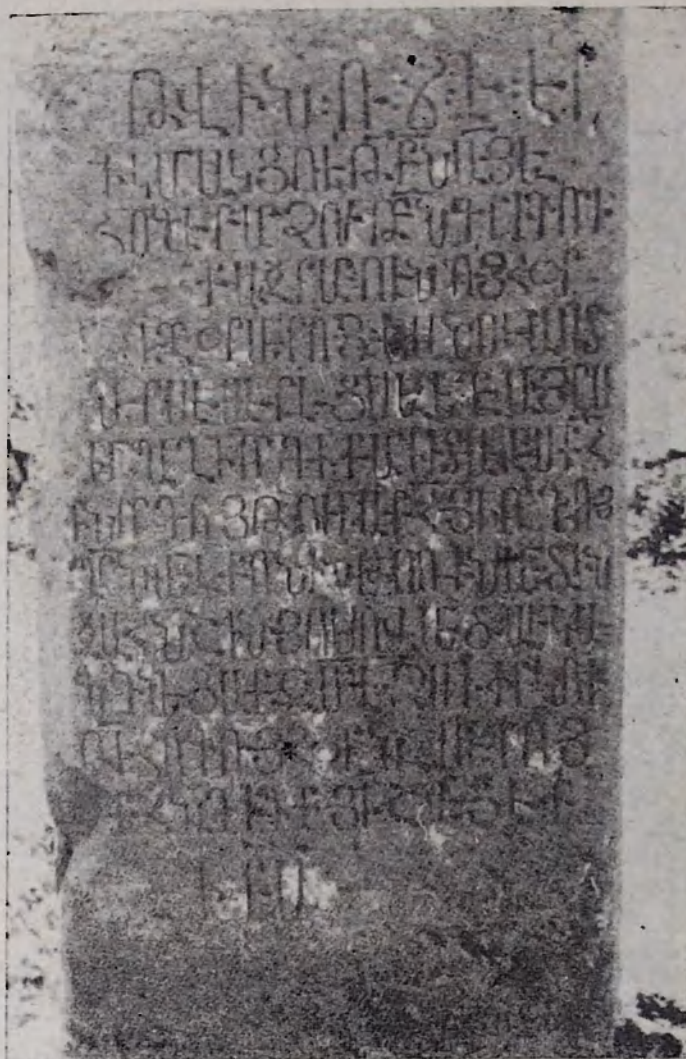
303

1482

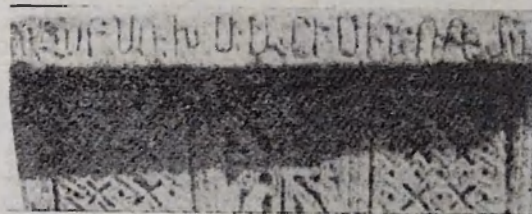
304

1484

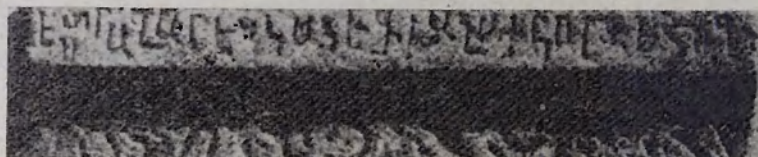
305

1491

306

1498

307

1516

1544

311

1545

312

313

1547

309

1542

308

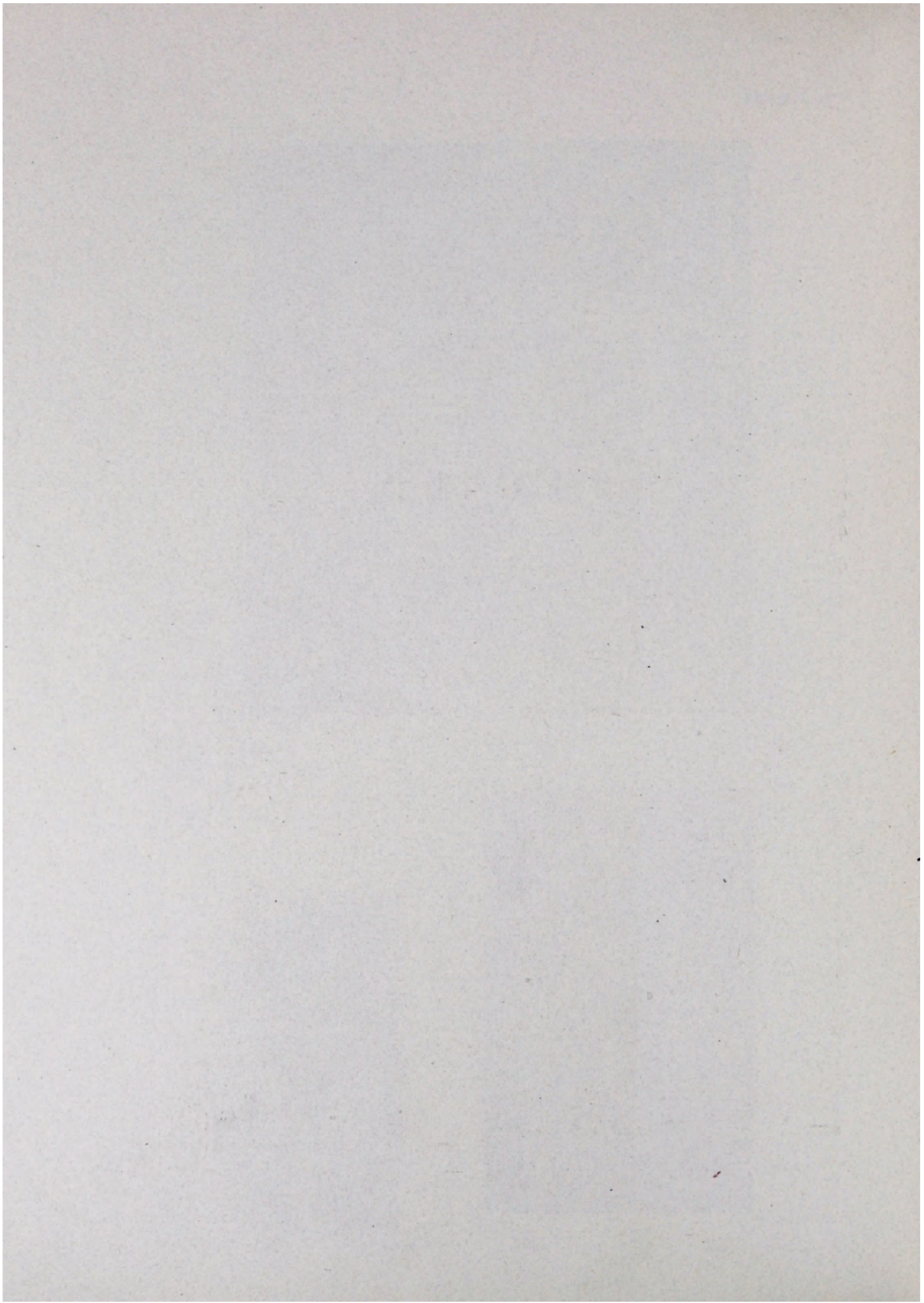
1540

310

1543

Յ Ա Ն Կ Ե Ր

Յ Ա Ն Կ *

ՎԻՄԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՋ ՀԻՇԱՏԱԿՎԱԾ
ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՏՈՂՄԱՆՈՒՆՆԵՐԻ¹

Աասիս, Եղբար Միրզեի, խաչքար են կանգնեցրել ծնող-
ների և որդիների հիշատակին 199, 823
Արեյ, ալդի և հողամաս է նվիրել Եկեղեցուն 70, 264
Արիսողում, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 83, 317
Արիսողում տէր հայր, հիշատակված է 122, 491
Արրահամ տէր (անունը կասկածելի), հիշատակին խաչ-
քար է կանգնեցված 159, 648
Արրահամ (Տիլիճանենց տոհմից), հիշատակին տապա-
նարար է դրվել 57, 222
Արրահամ, հոգու փրկութեան համար խաչքար է կանգ-
նեցրել, ոսկով և արծաթով զրված 383, 1544
Արրահամ կրոնավոր, կաղմող խաչքարի 214, 887
Արրահամ հայր, վանական Վանեվանի 122, 491
Արրահամ, որդի Աղուպշի, հիշատակին խաչքար է կանգ-
նեցված 53, 205
Արրահամ քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
ված 82, 310
Արրամ ծերունի, կողակից Խաթունի հետ խաչքար են
կանգնեցրել 164, 678
Արրայհամ քահանա, հայր Տիրի և Ուսամի, հիշատակին
խաչքար են կանգնեցրել որդիները 135, 544, 200,
830
Արրիհամ, որդի Տիլիճանի, Եղբայրների հետ կամուրջ
է շինել 108, 436
Արրիհամ, կողակից Խանաղի, հիշատակին խաչքար է
կանգնեցված 16, 16
Արրիհամ (Տիլիճանենց տոհմից), հիշատակին խաչքար է
կանգնեցված 65, 250
Արուսավ (ըստ Սմբատյանցի) տե՛ս Մուստայ-Մուրա-
տայ
Արուսավայ (ըստ Լալայանի) տե՛ս Մուստայ-Մուրա-
տայ
Աղամ, հիշատակված է խորանի ստորին մասում 62, 236
Աղիմ, որդի Բալասանի, հիշատակին խաչքար է կանգ-
նեցված 219, 922

Աղատ, խաչքար է կանգնեցրել Վելիճանի հիշատակին
312, 1287
Աղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 143, 582
Աղար, որդի Օվանէս քյոխվի 160, 653
Աղար, որդի Մարթարթի 182, 752
Աղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 248,
1048
Աղար, հայր Պապամի 183, 756
Աղար, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել ծնողները
58, 224
Աղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 89, 345
Աղար է տէր, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների՝ Սարգի-
սի և Թոպէի հիշատակին 376, 1516
Աղարիա, առաջնորդ Գանձակի, հայր Կունտուղի, հի-
շատակին տապանաքար է դրել որդին 84, 321,
85, 323, 324, 101, 399, 306, 1269
Աղարիա արեղա, հիշատակին տապանաքար է դրվել
305, 1261
Ալարիայ քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
րել Սուբխասը 137, 550
Աղարիա, վաղաթառամ մանուկ, 191, 786
Աղարիէ, Եղբայրների հետ խաչքար են կանգնեցրել
ծնողների հիշատակին 139, 561
Աղարիէ, խաչքար է կանգնեցրել հոր հիշատակին 157,
641
Աղարյանների տոհմ, որի մեկիքական նստոցը եղել է
Գանձակ գյուղը 6, 11, 84
Ազի, ննչեցյալ 46, 168
Ազի պէկ, ննչեցյալ 31, 78
Ազիզ փաշա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 280,
1185
Ազիզ րէկ, ամուսին Մարեանի, հիշատակին խաչքար
է կանգնեցված 208, 869, 209, 870
Ազիզ պէկ, ննչեցյալ 130, 520
Աթաճան, ննչեցյալ 181, 744
Աթամ, որդի Փաշալաթի 295, 1224
Աթայմ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 283,
1108
Աթայ պէկ, որդի Հախնազարի 337, 1369
Աթայ պէկ, որդի Ծալալի 336, 1365

* Ցանկերը կազմեց Ա. Հ. Շաղգամյանը:
¹ Առաջին թվերը ցույց են տալիս գրքի էջերը, իսկ
ընդգծվածները՝ արձանագրությունների համարները:

Աթալ պէկ, Խաթուն մոր հետ խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ Միրզայի հիշատակին 341, 1380
Աթան, կողակից Խանումի 231, 969
Աթանաս տեր հայր, հիշատակված է 125, 503
Աթանաս եպիսկոպոս, եղբորորդի Յովաննես եպիսկոպոսի 368, 370, 1487, 371, 1495
Աթանաս, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդիները 205, 857
Աթանէս երեց, կանգնեցնող խաչքարի 48, 183
Աթանէս, կանգնեցնող խաչքարի՝ իր և ազգականների հիշատակին 206, 860
Աթանէս, հայր Պետրոսի 300, 1245
Աթիան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 49, 183
Ալախան պարոն, հայր Ծանիպէկի 337, 1370
Ալահատ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 17, 22
Ալահատ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 275, 1147
Ալախան, որդի Յուլիանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 204, 856
Ալապէկ, որդի Մհակի, եղբայր Թամարադի, Մուհէսի, Ղարազուլի 311, 1282
Ալան, կանգնեցնող խաչքարի 144, 588
Ալաքսանոս, նշեցյալ 303, 1255
Ալաքսիոսեր, եղբայրների և նրանց կանանց հետ եկեղեցի է շինել 315, 1294
Ալեք, կազմող խաչքարի 157, 640
Ալեքսան, նշեցյալ 204, 855
Ալեքսանտր, հայր Կիրակոսի 211, 884
Ալեքսանոս, խաչքար է կանգնեցրել հոր հիշատակին 351, 1413
Ալեքսանոս, նշեցյալ 362, 1459
Ալեքսան, կողակից Շահադանի, որդի Հրայպետ քյոխվի 296, 1229, 1230, 1232
Ալեքսան, տապանաքար է դրել իր դուստր Շամամի հիշատակին 63, 240
Ալեքսան, հայր Աղարիէի և Ովանէսի, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդիները 139, 561
Ալեքսան, նշեցյալ 193, 797
Ալեքսան, նշեցյալ 195, 805
Ալեքսան, որդի Զաքարէի, հիշատակին տապանաքար է դրել հայրը 223, 941
Ալեքսանոս, խաչքար է կանգնեցրել Սուքիասի հիշատակին 216, 908
Ալեքսանոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 294, 1223
Ալեքսիանոս երեց, հարսի՝ Խանպէկի հետ տապանաքար է դրել եղբոր հիշատակին 335, 1361
Ալեքսո, նշեցյալ 118, 483
Ալիքսան, որդի Միրզատի, եկեղեցի է շինել դժվարին պայմաններում 40, 133, 134, 41, 135
Ալիքան փաշա, հիշատակին տապանաքար է գրվել 196, 813
Ալիքան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 112, 448
Ալիուզ խան, խաչքար է կանգնեցրել հոր և որդու հիշատակին 323, 1318
Ալսան, կանգնեցնող խաչքարի 271, 1131
Ալսան (Ասլան), նշեցյալ 39, 127
Ախանար, հայր Մոհումի 263, 1103
Սխարյուրան, պատարագ է ստացել սբ. Անանի տոնին 76, 283

Ախարադ, պատարագ է ստացել սբ. Վահանի տոնին 78, 293
Ածապ (Աստուածապով) մելիք, կողակից Փաշիկի 361, 1456
Ածապու պարոն, հայր Մելիքբէկի տե՛ս Աստվածապով Ածատուր տէր, հիշատակված է 330, 1339
Ակոբ, խաչքարերի և զերեզմանաքարերի կազմող՝ Մարտունու և Բասարգեշարի գյուղերի (1540—1575 թթ.) 141, 568, 179, 738, 216, 906, 907, 236, 988, 240, 1015, 271, 1130, 272, 1133, 1134, 1135, 316, 1296, 338, 1373
Ակոբ, հայր Միրիճանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 354, 1424
Ակոբ, որդի Գրիգորի, հոր հիշատակին տապանաքար է կազմել տվել 213, 893
Ակոբ, խաչքար է կանգնեցրել ծնողներ Խոստրովի և Մարիամի հիշատակին 278, 1168
Ակոբ տանուտեր, որդի տանուտեր Դաթի 208, 866
Ակոբ աբեղա, կանգնեցնող խաչքարի 81, 307
Ակոբ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 17, 17
Ակոբ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 30, 73
Ակոբ, որդի տանուտեր Սարգիսի 38, 123
Ակոբ, որդի Արուսեանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 44, 154, 155
Ակոբ, հիշատակված է 247, 1043
Ակոբ, հայր Թումանի և Խաչատուրի 229, 962, 963
Ակոբ, եղբայր Էտիլխանի, հիշատակին տապանաքար է գրվել 237, 991
Ակոբ, որդի Սեվերեսայ երեցի, վաղամեռիկ 259, 1067
Ակոբճան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 16, 13
Ակոբճան, որդի տանուտեր Սարգիսի 307, 802
Ակոբճան, որդի Քարիմի 45, 160
Ահարոն, կանգնեցնող խաչքարի 14, 3
Ահտիպար, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել եղբայրները 325, 1326
Աղա, նշեցյալ 327, 1332
Աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 24, 48
Աղա, նշեցյալ 193, 792
Աղարէկ, կանգնեցնող խաչքարի 359, 1449
Աղարէկ, եղբորորդի Գրիգորէս եպիսկոպոսի 332, 1349
Աղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 246, 1036
Աղազար, որդի Ամիր ազի, վաղամեռիկ 114, 461
Աղազար տէր, եղբայրների հետ խաչքար է կանգնեցրել Պայի սուլթանի հիշատակին 352, 1415
Աղազար, նշեցյալ 37, 114
Աղազար, նշեցյալ 247, 1040
Աղամ, որդի Յուհանի, կանգնեցնող խաչքարի 353, 1422
Աղամ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 111, 440
Աղամ, նշեցյալ 31, 80
Աղամալ, հայր Օվանէսի 44, 158
Աղայրար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 113, 479
Աղայրէկ, որդի Փիրհամդա ազի, եղբայր Կոստանզի 337, 1371
Աղայրէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 376, 1517
Աղայրէկ (Աղարէկ), կանգնեցնող խաչքարի 197, 817
Աղայճան, որդի Պալի, Հուռուսիմի 324, 1323
Աղայճան, նշեցյալ 301, 1248

Աղայմալ, որդի Քամբարզի 39, 125
Աղայմալ, նշեցյալ 355, 1426
Աղայպապ, որդի Խնուժի, կանգնեցնող խաչքարի 349, 1408
Աղայպէկ, կողակից Խամբարի 230, 966
Աղայպէկ, որդի Ասիլզատի 248, 1047
Աղայպէկ, հայր Հաճուրի, Մաղաուզույ երկրից 129, 517
Աղայպէկ, կանգնեցնող խաչքարի 327, 1329
Աղայսարեդ (Նղիսարեդ), նշեցյալ 356, 1430
Աղայպէկ, որդի Շահիկի, եղբայր Պէկիճանի 372, 1496
Սղտպէկ, խաչքարերի կազմող 300, 1244
Աղաշան, հայր Դաւիթ սարկավազի 359, 1450
Աղասի, հայր Գրիկորի 203, 849, 850
Աղասի, կանգնեցնող խաչքարի 163, 667
Աղասի, խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ Ազարի հիշատակին 160, 653
Աղատատ (Աղամամ), կողակից Դակալի 336, 1366
Աղբերկան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 90, 351
Աղբերիկ, վանքին շրահաց է նվիրել 382, 1542
Աղբուշ, հայր մելիք Դուկասի 254, 1061
Աղբուղայանների մելիքական տոհմ Գեղարքունի գավառում 6, 251—253
Աղէ, որդի Ոսկունի, կանգնեցնող խաչքարի 356, 1433
Աղին պարոն, հայր Ամիրպլիկի 363, 1464
Աղին, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 65, 253
Աղին, հայր Ավաքի 141, 571
Աղին, թաղավոր (1211 թ.) 24, 48
Աղիրպէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 33, 88
Աղճաղալա, որդու՝ Մարտիրոսի հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել 129, 515
Աղսուլթան, նշեցյալ 166, 686
Աղվանից իշխան 6, 334, 1358
Աղուպշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 53, 205
Աղուտ, մայր Սահակի 146, 600
Աղուր, ամուսին Զուհալի 78, 294
Աճապ, նշեցյալ 118, 485
Ամգագայ (Յերևա Գագ) 378, 1522
Ամիր աղա, նորոգել է սր. Գրիգոր եկեղեցու գմբեթը 124, 497
Ամիր աղա, հայր Սարգսի և Աղազարի 114, 461, 462, 115, 464
Ամիր աղա, հայր Սարգիս աղի 107, 492
Ամիր բեկ, որդի Փանոսի, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել հայրը և եղբայրը 361, 1454
Ամիր, որդի Սուքիեասի, Փիանդի 375, 1511
Ամիր, նշեցյալ 378, 1524
Ամիր, հայր Զանվալի 379, 1528
Ամիր, խաչքար է կանգնեցրել հարազատների հիշատակին 319, 1303, 321, 1311
Ամիրզանխանի իշխանութիան օրոք 249, 1049
Ամիրզուլ, խաչքար է կանգնեցրել Շիխ եղբոր հիշատակին 138, 555
Ամիրդատ, նվիրատու, պատարագ է ստացել 72, 269
Ամիրդատ, տապանաքար է դրել ծնողների հիշատակին 343, 1388
Ամիրխան, նշեցյալ 45, 163
Ամիրխան սուլթան, պարոն (1618 թ.) 369, 1484
Ամիրխան, հայր Հախնաղարի 132, 530, 532, 533

Ամիրկուլ, կողակից Կուլստանի 319, 1305, 320, 1303
Ամիրզուլ, նշեցյալ 307, 1271
Ամիր-Ներսէհի (Ամիրներսէհյան) տոհմ 334, 1358
Ամիր, որդի Խոճայրեղի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը 166, 683
Ամիր պէկ, պարոն, ամուսին Պիտաղարի 322, 1316
Ամիր, խաչքար է կանգնեցրել եղբայրների հիշատակին 325, 1326
Ամիր, կողակից Մարիանի 133, 536
Ամիր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 100, 396
Ամիր Հասան, արքա (1290 թ.), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 150, 607
Ամիր փաշա, թուրք Դուկասի 227, 951
Ամիր, որդի Միրլի 239, 1007
Ամիր աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 240, 1010
Ամիր, խաչքար է կանգնեցրել Մարգարի հիշատակին 258, 1083, 1086
Ամիրճան, շուր է բերել Գթաշենի դաշտը և շրահաց շինել 299, 1241
Ամիրջէճան, հայր Քասպարի 371, 1493
Ամիրպէկ, նշեցյալ 174, 713
Ամիրպէկ, որդի պարոն Աղի 363, 1464
Ամիր սուլթան, նշեցյալ 333, 1356
Ամիր վելի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել եղբայրը 95, 374
Ամիրվել, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 180, 742
Այզուն, նշեցյալ 180, 742
Այդի, որդի Խաչուժի 164, 673
Այլահադ, հիշատակված է 113, 456
Այծատուր, կանգնեցնող խաչքարի 145, 592
Այտին, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 282, 1193
Այտին, որդի Պարսեղի 134, 540
Այտին Պալասան, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 333, 1352
Անաի, նշեցյալ 100, 397
Անախաթուն, հիշատակված է 202, 843
Անանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 180, 740, 741
Անանի, նշեցյալ 294, 1223
Անանիայ քահանա, կանգնեցնող խաչքարի 294, 1222
Անանիեայ, կազմող խաչքարի 324, 1321
Անդուկ քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 269, 1118
Անգոն երեց, գծող 309, 1275
Անդրեաս, հայր Դրթատի 130, 522
Անդրիաս, շիրմին տապանաքար է դրվել 212, 888
Անդրիաս, հայր Սահակի 95, 373
Անթառան, նշեցյալ 17, 21
Անի, կին էսարի, մայր Դուրիի 191, 784
Աննի, նշեցյալ 89, 345
Անիան, նշեցյալ 134, 539
Անիփա, կողակից Հեճուպի 123, 494
Անհայ, կին Իսլայի, մայր Յակոբի 332, 1351
Անտոն, սուրբ 75, 278, 76, 283, 179, 736
Անտոն քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Աւաք որդին 144, 591, 145, 596
Աչոտ, պատարագ է ստացել Ստեփանոս հոգևորականից 318, 1301

Աշոտ շահնշահ, հայր Գագիկի, նորոգել և պարսպապատել է Վանավանի վանքը 119, 121, 401
 Ապաղ պէկ, որդի էսայ պէկի 340, 1377
 Ապաղա ղան, որի օրոր շինվել է սբ. Աստվածածին եկեղեցին (Դաշեբնդում) 247, 1042, 253, 1065, 267, 1111, 317, 1299, 328, 1334, 343, 1390
 Ապայէ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 382, 1540
 Ապիղ (կասկածելի), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 153, 622
 Ապկար, ննջեցյալ 238, 1000
 Ապով, ննջեցյալ 59, 227
 Ապով, կանգնեցնող խաչքարի 257, 1080, 258, 1082
 Ապրհամ, կանգնեցնող խաչքարի 337, 1368
 Ապուտայլ, ննջեցյալ 26, 54
 Աշար, ննջեցյալ 307, 1272
 Աշիբ, խաչքար է կանգնեցրել ամուսնու հիշատակին 331, 1345
 Առաքել, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 16, 14
 Առաքել, որդի Սիմոնի 274, 1142
 Առաքել, այգի է նվիրել և պատարագ ստացել 70, 264
 Առաքել, տապանաքար է կազմել տվել Սիմէոն որդու և դուստրերի հիշատակին 222, 934
 Առաքել, հայր Յիսայ խանի 313, 1292
 Առաքել, կանգնեցնող տապանաքարի 143, 578, 588
 Առաքել, կազմող խաչքարի 61, 235, 62, 237
 Առաքել, կանգնեցնող խաչքարի 43, 147
 Առաքել երեց (շինարար), եկեղեցի է շինել ամուսնու, զավակների, ծնողների և եղբայրների հիշատակին 329, 1334, 1335
 Առաքելչին, հիշատակված է 128, 513
 Առքստակէս, ննջեցյալ 143, 581
 Առքստակէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 294, 1223
 Առտակիս, ննջեցյալ 357, 1440
 Ասայտուր, ննջեցյալ 204, 852
 Ասապով (Աստուածտպով), շիրմին տապանաքար է գրվել 40, 130, 131
 Ասատուր, հայր Գրակոսի 229, 961
 Ասիլդատ, հայր Աղայպէկի, 248 1047
 Ասիլխան, կողակից Շահնազարի 187, 773
 Ածայտուր, հայր Աղասու 203, 850
 Ասլան բէկ, հայր Մէլիք բէկի 363, 1462
 Ասլան, ննջեցյալ 39, 124
 Ասլան աղա, կանգնեցնող խաչքարի 241, 1018
 Ասլան, որդի Քումանի, կողակից Հուսի 230, 964, 965
 Ասլեր, ամուսնու հետ եկեղեցի է շինել 317, 1299
 Ասման, կողակից Գուլմելիքի 277, 1157
 Ասնաուր, հայր Միրանշէի 332, 1348
 Ասպահանշին, ամուսին Նիկարի 64, 243
 Աստվածատուր աղա, որդի Միրանշիրի 54, 206, 208, 55, 211, 213, 56, 216, 58, 224
 Աստվածատուր պարոն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 61, 235
 Աստվածապով 291, 1210, 339, 1370
 Աստուածապաւ, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 333, 1352
 Աստուածապով տն՝ Ասապով
 Աստուածայգուր պարոն, որդի Քիմի 259, 1090
 Աստուածայտուր, որդի Սարուխանի 351, 1412

Աստվածատուր, որդի Միրդի, եղբայր Լալայի 65, 254
 Աստուածատուր քահանա, եղբայր Մարաթի 325, 1324
 Աստուածատուր, որդի Պալամի, Հերիքի, հիշատակին տապանաքար են դրել ծնողները 358, 1442
 Աստուածատուր քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 279, 1178
 Աստուածայտուր տէր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 367, 1477
 Աստուածայտուր, ննջեցյալ 142, 572
 Աստուածատուր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը 129, 516
 Աստուածատուր, ննջեցյալ 163, 670
 Աստուածատուր քահանա, եղբոր հետ խաչքար են կանգնեցրել հոր՝ Նոտարի հիշատակին 146, 593
 Աստուածատուր, որդի Մէհրապի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 260, 1092
 Ասուկան, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել Բաշարաթի և Ստեփանոսը 272, 1133, 273, 1137
 Ասունա, ամուսին Տիրուտի 277, 1159
 Ասփա, դուստր Տարսայիճ Օրրեյլանի, կին Գրիգոր իշխան Դոփլանի 6, 315, 1294
 Աւ (Աւետիք), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 16, 12
 Աւագ, որդի Իւանէի 13, 2, 21, 35, 22, 42, 78, 291, 109, 437, 169, 692, 206, 213, 897
 Աւաղ, ննջեցյալ 142, 575
 Աւաղ, ննջեցյալ 285, 1206
 Աւագ, ննջեցյալ 80, 301
 Աւաղխան, ննջեցյալ 367, 1479
 Աւառ, ամուսին Էալաթի 162, 662
 Աւան, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 115, 467
 Աւան, ննջեցյալ 359, 1446
 Աւան, հայր Աւթանտիլի 148, 601
 Աւան, Գեղամա տան իշխան 248, 1045
 Ավան, որդի Ներսէսի, եղբայրների հետ ամառանոց և ջրաղաց են շինել 225, 944
 Աւան, ննջեցյալ 268, 1116
 Աւանդուկ (Օվանդուկ) մելիք, որդի մելիք Թանդրիդուլի 256, 1075
 Աւանէս, ննջեցյալ 310, 1280
 Աւանէս, հայր Կիրակոսի 363, 1465, 364, 1467
 Աւանէս քահանա, կանգնեցնող խաչքարի 276, 1153, 279, 1178
 Ավանէս, ննջեցյալ 213, 892
 Ավանէս, կանգնեցնող խաչքարի 221, 928
 Ավանէս, ննջեցյալ 375, 1512
 Ավանէս (քուտաղեցի), կազմող խաչքարի 282, 1191, 1194
 Ավանէս, հայր Մայլիքի 142, 573
 Ավանէս (խղնայվարցի), կազմող խաչքարի 141, 571
 Աւանէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Դանէլը 141, 570
 Ավանէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 86, 330
 Աւանէս սարկավազ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը 95, 375
 Ավանէս, կանգնեցնող խաչքարի 188, 778
 Ավանէս, ննջեցյալ 104, 417, 106, 426
 Աւանէս, կազմող խաչքարի 28, 63, 38, 122, 123, 63, 241, 112, 451

Ա.անէս, ննջեցյալ 42, 142
Ավանէս, որդի Գիրակոսի 229, 360
Ավանիս, կազմող խաչքարի 356, 1431
Ա.անիս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 27, 58
Ավանիս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 246, 1037
Ա.ար, ննջեցյալ 241, 1017
Աւար, ննջեցյալ 47, 181
Ավաթ, ննջեցյալ 43, 152
Աւար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 42, 142
Աւար տանուտուր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 104, 414
Աւար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 88, 340
Աւար, կանգնեցնող խաչքարի 139, 560
Ավաթ, կողակից նաների 141, 571
Աւար, խաչքար է կանգնեցրել Անտոն բահանայի հիշատակին 144, 591
Աւար, որդի Բարսեղ բահանայի 321, 1310
Ավար, որդի Ղաղարի, եղբայր Մխիթարի, Գիրակոսի 380, 1532
Աւար, կողակից Ատիսի, հայր Մելիքոնի 373, 1499
Աւետ, կողակից Չեղիսարի 262, 1101
Աւետիս, կանգնեցնող տապանաքարի, որդի նիադի և Խանուսի 213, 895
Աւետիս, հայր տեր Ուսէփի, խաչքար է կանգնեցրել Մելքում որդու հիշատակին 352, 1417
Աւետիս աղա, գյուղի առաջնորդ, կանգնեցնող խաչքարի 384, 1545
Աւետիս, ննջեցյալ 79, 291
Աւետիս վարդապետ, առաջնորդ սբ. Աստվածածին Եկեղեցու 293, 1216
Աւետիս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 154, 628
Աւետիս, հայր Քաթիկոսի 263, 1102
Էվդի (Ավագ), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 163, 666
Աթանասի, որդի Աւանի, ծովում խեղդված մանուկ հասակում 148, 601
Աղլան, կողակից Սարգսի 348, 1402
Աղլար աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 73, 273
Ավոտան, ննջեցյալ 306, 1265
Աւսաթան, ննջեցյալ 188, 777
Արի (Եւրի) պէկ, կողակից Գուլասարի տե՛ս Եւրի պէկ
Ատա, ննջեցյալ 46, 169
Ատիրէկ, որդի Բարաճանի, եղբայր Ղասումճանի 257, 1078
Ատիճան, հայր Մելիքսէթի 342, 1382
Ատին, որդի Քորուլի և Քամթիի, հիշատակին Եկեղեցի են շինել ծնողները 350, 1409
Ատիպէկ, որդի Պալիի, եղբայր Աղայճանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը 323, 324, 1321
Ատիպէկ, կանգնեցնող խաչքարի 94, 371
Ատիպէկ, ննջեցյալ 35, 103
Ատիս բահանա, եղբոր հետ խաչքար է կանգնեցրել ծնողներին հիշատակին 337, 1371
Ատիս, առաջնորդ գյուղի 372, 1498, 373, 1499, 1500
Ատիս (Սարգիս), գրիչ 40, 133
Ատրնիսն՝նան տղ՛սմ 334

Արապչա իշխան, կանգնեցնող խաչքարի 99, 391
Արգողար (կասկածելի), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 279, 1173
Արեւտիր, կանգնեցնող խաչքարի 304, 1257
Նրեւտիր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 304, 1256
Արեւճան, հայր Քասրարի, 38, 121
Արզու, կողակից Շխի 228, 957
Արզուման, հայր Ղալայպէկի 131, 525
Արզունքան, ննջեցյալ 166, 688
Արզուքան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 100, 393
Արդուքան, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել Գրգոր և Նրա Եղբայրները 272, 1135
Արէվ, կողակից Վարդանիսի 356, 1433, 357, 1435
Արեւ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 30, 74
Արիստակես բահանա, հիշատակին արձան են կանգնեցրել 370, 371, 1491
Արդոթ պարոն, զերեղմանարարը զտնվում է Իշխանավանքի Եկեղեցում 265, 284, 1201
Արդուն խան, նորոգել է Քաղաքագյուղի Գր. Լուսավորիչ Եկեղեցին 198, 821
Արդուն, մայր Կունտուղի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 89, 347
Արշարունի Ա տե՛ս Խաչիկ կաթողիկոս
Արտաշես, հայր թագավոր 6
Արտու, հայր Դաթի, խաչքար է կանգնեցրել վաղու՝ մեռիկ որդու հիշատակին 150, 608
Արցախի իշխանական տուն 6
Արութ, հայր Ղաղարի 185, 762. 763. 186, 765. 766, 187, 772
Արութին (չղվակցի?), հայր Ակօրի 44, 155
Արութին, ննջեցյալ 175, 719
Արութին, որդի Պաղտասարի 182, 749
Ացոս (թերևս Աստուածատուր), կանգնեցնող խաչքարի 272, 1134
Բար, ազգական Աթանասի 206, 860
Բար, կաղմող խաչքարի 40, 131
Բար սարկավագ, որդի Պաղտասարի 181, 748
Բարաճան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 43, 150
Բարաճան, հայր Ղասումճանի և Ատիրէկի 257, 1078
Բարար, որդի իշխան Վասակի 213, 897
Բարէ, մասնակցել է Եկեղեցու նորոգմանը, սալ է նվիրել 250, 1055
Բարատունյաց թագավորութուն 5
Բաղալ, ննջեցյալ 257, 1081
Բազումշա, հայր Տաշուրակի, Միփորելաց տեր 355, 1427
Բալասան, հայր Ենկիպարի, Աղիի 219, 922. 220, 920
Բալաթ, կանգնեցնող խաչքարի 137, 552
Բալաթ, կողակից Հաթամի 162, 663
Բակուրան, հայր Մարտիրոսի, պատարագ է ստացել սբ. Վահանի տոնին 78, 293
Բահր, խորան է շինել 69, 262
Բազաթուր, հայր Վէլիսի 274, 1146
Բաղաց Համտունյան իշխանական տուն 329, 1336
Բաղասար, ննջեցյալ 203, 848

- Բաղիս, ննչեցյալ 182, 751
 Բաղտասար, կազմող խաչքարի 371, 1491
 Բաճ պարոն, մայր տանուտեր Սարքսի 207, 563, 299, 1213
 Բաշարաթ աղա, որդի Ստեփանոսի 272, 1133
 Բատար, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդի-ները 137, 552
 Բարաթ աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 245, 1029
 Բարէք, ննչեցյալ 239, 1009
 Բարեք մելիք, եղբոր և հոր հետ Գանձակում կամուրջ են շինել և խաչքար կանգնեցրել 11, 15, 9, 18, 27, 31, 17, 85, 324, 90, 349
 Բարեք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 66, 258
 Բարխուտար որդի Բլի 187, 771
 Բարկուշատ, կին Ոհանէսի 284, 1199
 Բարսեղ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 90, 349
 Բարսեղ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 87, 333
 Բարսեղ, խաչքար է կանգնեցրել Մխիթար հոր հիշատակին 138, 557, 139, 558
 Բարսեղ, կողակից Նայիի, կանգնեցնող խաչքարի 239, 996
 Բարսեղ եպիսկոպոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 77, 290
 Բարսեղ քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 282, 1194
 Բարսեղ քահանա, հայր Նիսդի, Հոսպակ դյուղից 133, 535
 Բարսեղ քահանա, ամուսին Մելիքի 320, 1308, 1309, 321, 1310
 Բարսեղ, խաչքար է կանգնեցրել կնոջ հիշատակին 270, 1123, 1124
 Բարսեղ քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 271, 1130
 Բարսեղ տէր, շինել է Մովակ գյուղի եկեղեցին, որի ավերակներն են մնացել 381, 1536
 Բարսղ, սուրբ 75, 280
 Բկկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ալանը 144, 588
 Բէկէս (կասկածելի), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 137, 551
 Բէկի խան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ղուլ աղան 152, 615
 Բէկիխաթուն (Բէկիշան), կողակից Ալէզասանոսի 362, 1459
 Բէկիճան, հիշատակագիր 33, 91
 Բէշքենա, դուստր հայոց իշխան Բուրթլի 21, 35, 71, 265
 Բէրամ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 245, 1032
 Բիեք (Բարիեք), հայր Լավանդի 173, 706, 708
 Բինա, պատարագ է ստացել սր. Սարգսի տոնին 77, 288
 Բիրապ տանուտեր, որդի Ասլանի 39, 124
 Բիրպուտախ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ամիրը 319, 1303
 Բլի, հայր Բարխուդարի 187, 771
 Բշէկ (Բէշքէն) տե՛ս Բէշքենա
 Բորիկ, հայր եկեղեցու, պատարագ է ստացել սր. Պետրոսի և Պողոսի տոնին 77, 289
 Բոյճան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 251, 1061
 Բուրայ, սպարապետ, եկեղեցի է նորոգել, առու հանել 69, 261
 Բուրթլի, որդի Էլիկում Օրբելյան իշխանի, հայր Բէշքենայի և Ինանիկի 21, 35, 71, 265
 Գարրիել, կանգնեցնող խաչքարի 199, 824
 Գարրիէլ, կազմող խաչքարի 339, 1376
 Գագիկ Ա Բագրատունի թագավոր, որդի Աշոտ շահնշահի, նորոգել է Վանեվանի վանքը 7, 14, 4, 18, 19, 50, 189, 119, 264
 Գագիկ (հավանաբար Գագիկ Ա Բագրատունին, 990—1020 թթ.) 268, 1114
 Գագրաճ, տանուտեր 126, 506
 Գաղան (Գաղան) լաւոցի, խաչքար է կանգնեցրել ամուսնու հիշատակին 213, 214, 897
 Գալատոկ (ենթադրական), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 116, 471
 Գալու, կանգնեցնող խաչքարի 177, 728
 Գալուստ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 60, 231
 Գալուստ, խաչքար է կանգնեցրել Զանի կողակցի հիշատակին 160, 656
 Գալուստ, կանգնեցնող խաչքարի 341, 1381
 Գալուստ, տանուտեր Նորադուղի, որդի Սարդիս տանուտերի, 41, 139
 Գալուստ քահանա, հայր Տրունի 176, 727
 Գալուստ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 258, 1085
 Գալուստճան, վաղամեռիկ 104, 415
 Գակչի (Գակչիների կրճատ ձևը), որդի Վարդանի 158, 644
 Գասպար, ննչեցյալ 118, 483
 Գասպար, ննչեցյալ 205, 859
 Գասպար, որդի տէր Մելիքսէթի, եղբայր Սալբուտի 333, 1353
 Գասպար տանուտեր, քահանաների հետ սուրբ տաճար է շինել 102, 404
 Գավհար, կենակից պարոն Գուլապի 347, 1399
 Գալի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 36, 111
 Գալչալ աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Պապաշան պարոնը 256, 1077
 Գալտերո, ամուսին Բարիխայի, այգի են նվիրել և պատարագ ստացել 122, 492
 Գել ցեղախումբ 5
 Գեղարքունյաց մելիքական տոհմ 11
 Գեշիխան տե՛ս Գուլասար (ըստ Լալայանի)
 Գերգա, որդի Առաքելի 112, 453, 329, 1334
 Գերգերիկա (հավանաբար Գրիգորիկ), որդի Սարգսի 268, 1115
 Գերեանայ, դուստր Սրապիոնի 210, 875
 Գեորգ, սուրբ 266, 1109
 Գեորջու, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 112, 450
 Գէորգաոյ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 267, 1112
 Գէորք, հայր Սիմոնի 44, 156
 Գիրոզ, շինող խաչքարի, ճարտարապետ 368, 369, 1485
 Գիրագոս, հայր Շահնաղարի, Ավանէսի 228, 958, 959, 229, 960, 961

Գիրակոս, որդի Ղազարի, եզրայր Մխիթարի, Ավաբի 380, 1531
Գիրակոս, Հիշատակված է 35, 101
Գիրակոս, նշնեցյալ 209, 871
Գիրակոս, որդի Սարգսի 195, 808
Գիրզոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 16, 15
Գիրզորէս, նշնեցյալ 78, 292
Գիրզոր, նշնեցյալ 78, 291
Գիրիկոր, որդի Աղասու 203, 849
Գիրիբոր, հայր Սիրիպոնի 209, 874
Գիրիբոր, ամուսին Յարզարի 161, 601
Գիրբոր, նշնեցյալ 38, 119
Գիրբոր, որդի Թաթոսի, կանգնեցնող խաչքարի 351, 1412
Գիրբոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 47, 177
Գողոսայ, Հիշատակված է 304, 1259
Գողոր, եղբոր Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել 302, 1251
Գողոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 29, 67
Գողոր, Եղբայրների հետ խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ նավասարդի Հիշատակին 325, 1325
Գոկ, հայր Պայիի, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 324, 1321, 1322
Գոհար, մայր Խառուշի 74, 276
Գոհար, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 58, 223
Գոհար պարոն, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 82, 312
Գոլայ, կողակից Գուլի 353, 1420, 1421
Գոլ է տե՛ս Գոլայ
Գոլկայակ, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 32, 84
Գորաիսե, կանգնեցնող խաչքարի 180, 740
Գորգ երեց, հայր Պաղանոսի 111, 457
Գորգայ, հայր Ամիրդատի, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 343, 1388
Գրակոս, Հիշատակված է 51, 196
Գրզոր, կանգնեցնող խաչքարի 272, 1134, 1135, 304, 1256.
Գրիզոր, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների Հիշատակին 110, 442
Գրիզոր, որդի Օղլանի 174, 716
Գրիզոր, հայր Մուրատի, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 63, 241
Գրիզոր արեղա, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 58, 225, 64, 244, 94, 370
Գրիզոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 36, 110
Գրիզոր, կողակից Ուղիտէի, խաչքար է կանգնեցրել որդիների Հիշատակին 181, 746
Գրիզոր, խաչքար է կանգնեցրել Մաթևոս քահանա եղբոր Հիշատակին 172, 701
Գրիզոր ապի, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել նատարը 235, 984
Գրիզոր, կանգնեցնող խաչքարի 239, 1008
Գրիզոր սարկաւազ, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 292, 1213
Գրիզոր երեց, խաչքար է կանգնեցրել հարազատների Հիշատակին 42, 141
Գրիզոր եպիսկոպոս, Փերհամլիի խնդրանքով խաչ է կազմել տվել նրա որդի Զոհրապի Հիշատակին 98, 387, 99, 391

Գրիզոր տէր, հայր Մելքումի 259, 1058
Գրիզոր (Մուծկանց), այգի և հողամաս է նվիրել Հովհաննավանքին 70, 264
Գրիզոր Սուփան II, որդի Վասակ Գաբուտի և Մարիամ Բագրատունու, կառուցող Կոթածանքի (IX դ.) 264, 265, 1106, 289, 290, 1209, 292, 1213
Գրիզոր, հայր Հեւանէսի 190, 782
Գրիզոր, սուրբ 95, 376, 290, 1209
Գրիզոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 94, 369
Գրիզոր, խաչքար է կանգնեցրել Խոճիկ եղբոր Հիշատակին 138, 553
Գրիզոր, խաչքար է կանգնեցրել հարազատների Հիշատակին 142, 576, 144, 587
Գրիզոր տէր, իշխանաց իշխան, խաչքար է կանգնեցրել հարազատների Հիշատակին 135, 544, 292, 1213, 350, 1410, 355, 1427, 356, 1433
Գրիզոր հայրապետ, նորոգել է Թաղաքենդի Գր. Լուսավորիչ եկեղեցին 198, 821, 253, 1065
Գրիզոր, որդի Միլիճանի, եղբայր Ճանի 350, 1411
Գրիզոր Լպիսկոպոս, եղբորորդի Յոհաննէս վարդապետի 368, 370, 1487, 371, 1491, 1495
Գրիզոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Միկիլի 379, 1527
Գրիզոր, Սարգիս եղբոր հետ այգի է նվիրել եկեղեցուն 77, 289
Գրիզոր Լուսավորիչ 20, 32, 33, 98, 387, 123, 494, 124, 495
Գրիզոր, նշնեցյալ 200, 831
Գրիզոր քահանա 201, 836
Գրիզոր, որդի Հասան Բ իշխանի և Մամբանի 317, 1299, 1300
Գրիզոր Անավարչեցի, կաթողիկոս (1293—1307 թթ.) շինել է Գաղաքենդի սր. Աստվածածին եկեղեցին 315, 1294, 317, 1299
Գրիզոր, Վախթանգյան-Գոփյան տոհմի իշխան, ամուսին Ասիէի, կնոջ հետ եկեղեցի է շինել 6, 315, 1294
Գրիզոր, որդի Ներսէսի 205, 858
Գրիզոր, ազգական Աթանասի 206, 860
Գրիզոր Ատրնեբոսճյան Սյունյաց և Աղվանից իշխան, կանգնեցնող խաչքարի 6, 334, 1358
Գրիզոր, խաչքար է կանգնեցրել Սամանգիւ Լղրոր Հիշատակին 210, 877
Գրիզոր, Հիշատակին տապանաբար է կազմել տվել Ակոր որդին 213, 893
Գրիզոր, որդի Միրզի, շիրմին տապանաբար է դրել հայրը 218, 915
Գրիզոր, տապանաբար է դրել Մոնթպաղ հոր Հիշատակին 223, 940
Գրիզոր, եղբոր հետ խաչքար են կանգնեցրել Զաբար և Նաներ ծնողների Հիշատակին 224, 942
Գրիզոր, որդի Մաթոսի, կանգնեցնող խաչքարի 345, 1393
Գրիզոր, նշնեցյալ 118, 483
Գրիզոր, հայր Պատրի, Հիշատակին տապանաբար է դրել Ղամարը 358, 1443
Գրիզոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցվել 273, 1138
Գրիզոր, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ամիրը 319, 1303
Գրիզոր, որդի Քարամի 327, 1333

- Գրիգոր, ննչեցյալ 356, 1429
 Գրիգոր աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Քիրամ կազմողը 281, 1168
 Գրիգոր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցվել 284, 1200
 Գրիգոր (Գեւորգ), աշակերտներ է պատրաստել 196, 812
 Գրիգոր, սուրբ 18, 29, 72, 271, 123, 123, 492
 Գրիգորակ երեց, հիշատակված է 93, 366
 Գրիգորանայ, հայր Մզղէմի, հիշատակին տապանաբար է փորագրել որդին 335, 1359
 Գրիգորէս տէր, եպիսկոպոս կանգնեցնող խաչքարի 332, 1349, 1350
 Գրիգորիս, ննչեցյալ 139, 502
 Գրճճանշին (կասկածելի), պապ Քասպարի 371, 1493
 Գուդուն, հայր Ուրուխոճի 131, 527
 Գուլամ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 140, 566
 Գուլապ, ննչեցյալ 321, 1312
 Գուլապ, որդի նաղարի 166, 687
 Գուլապ, ննչեցյալ 310, 1219
 Գուլապ պարոն, եղբոր հետ խաչքար են կանդնեցրել վարդան հոր հիշատակին 347, 1398, 1399
 Գուլազ, ննչեցյալ 55, 212
 Գուլազ, կողակից Միրդապէկի 364, 1469
 Գուլան, ննչեցյալ 245, 1032
 Գուլասար, կողակից պարոն Աւրի պէկի, հարս Մելիք Շահնաղարի 340, 1378, 242, 1386
 Գուլի, կողակից Խաչատուր բահանայի, 209, 812
 Գուլի, կողակից Գուլայ պէկի 353, 1420
 Գուլի, ննչեցյալ 51, 194
 Գուլի, մայր Ըստեփանի, խաչքար է կանդնեցրել որդին 172, 703
 Գուլի, ննչեցյալ 27, 55
 Գուլճճան, ննչեցյալ 175, 720
 Գուլմելիք, ամուսին Ասմանի 277, 1157
 Գիւլնաղար խաթուն Օվսանն, ննչեցյալ 118, 489
 Գուլշար, հիշատակված է 269, 1119
 Գիւլպահար, կին Ասրբիսի, մայր Քուշի 323, 1315
 Գուլպէկ, ննչեցյալ 97, 383
 Գուլվարդ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 46, 173
 Գուլում, ննչեցյալ 45, 167
 Գուլում, կողակից Մոսէսի 335, 1362
 Գուլում, ննչեցյալ 132, 531
 Գուլփաշ, կին Ալարիայ բահանայի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Սուքիասը 137, 550
 Գուլփար, կողակից Ղազարի 185, 764
 Գուլքան, ննչեցյալ 34, 95
 Գուհար, հիշատակին խաչքար է կանդնեցված 110, 442
 Գուճ, ննչեցյալ 321, 1313
 Գունկալ բեկ, որդի Մելիք Բարեքի 15, 9
 Գունտուզ աղա, հայր Բարեքի և Ստեփանոս բահանայի տե՛ս Կունտուզ աղա
 Գուաթան, հիշատակին խաչքար է կանդնեցված 52, 201
 Դադուո (աղավաղված), որդի Սատուրի 186, 768, 769
 Դակալ, կողակից Աղատատի 336, 1366
 Դանէլ, հայր Մկրտիչի 278, 1169
 Դանէլ, կանգնեցնող խաչքարի 141, 570
 Դանիել, կանգնեցնող խաչքարի 28, 65
 Դանիէլ, ննչեցյալ 112, 449
 Դանիէլ, հայր Ըստեփանոսի 192, 789
 Դանիկ, ննչեցյալ 172, 705
 Դաստայկուլ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 293, 1220
 Դաւիթ վարդապետ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 74, 276
 Դաւիթ տանուտեր, կողակից Ճանսօթանի, հայր Ակորի, խաչքար է կանգնեցրել որդու հիշատակին 208, 866—868
 Դաւիթ, հայր Միքայէլի, կողակից Խոնթխաթունի 211, 880, 881
 Դաւիթ, ննչեցյալ 65, 255
 Դաւիթ, պատարագ է ստացել Մառարդարի տոնին 122, 491, 492, 123, 493, 126, 506
 Դաւիթ երեց, հիշատակված է 253, 1065
 Դաւիթ, Ռհանէս Լորոր հետ խաչքար է կանդնեցրել ծնողների հիշատակին 367, 1478
 Դաւիթ սարկավաղ, որդի Աղաշանի, կանդնեցնող խաչքարի 359, 1150
 Դաւիթ, Եկարող-կազմող խաչքարի 139, 559
 Դաւիթ, տատանաբար շինող վարպետ 305, 1262
 Դաւիթ եպիսկոպոս, առաջնորդ գյուղի, կանգնեցնող խաչքարի, Եկեղեցի է նորոգել 245, 1031, 249, 1049—1052, 250, 1053
 Դաւիթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 149, 605
 Դավիթ, որդի Արտաւի, վաղամեռիկ 150, 608, 151, 609
 Դաւիթ, որդի Մըսրի 47, 179
 Դաւիթ, ննչեցյալ 39, 128
 Դաւիթ, հայր Մխիթար Փեճուրանցու 25, 49
 Դաւիթ, ննչեցյալ 300, 1246
 Դաւիթ երեց, կանգնեցնող խաչքարի 293, 1219, 299, 1241
 Դաւիթ, ննչեցյալ 105, 420
 Դաւիթ, ննչեցյալ 170, 695
 Դաւիթ, ննչեցյալ 165, 679
 Դաւիթ երեց, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 189, 190, 780, 781
 Դաւիթ, հայր Տատու Ղանի 95, 376
 Դաւաթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցվել 82, 313
 Դաւաթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 100, 395
 Դաւաթ բէկ, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 333, 1352
 Դաւլ Խասան, կանգնեցնող խաչքարի 239, 1006
 Դաւութ, հայր Դուրդանի 349, 1405
 Դարբին?, հիշատակված է 127, 509
 Դեղ, կանգնեցնող խաչքարի 137, 552
 Դէլիղարդաշ (Տէլիղարդաշ), մելիքական տոհմի հիմնադիր, որի անունով կոչվում է համանուն գյուղը 6, 89, 297
 Դէոճյաթ, ննչեցյալ 117, 475
 Դէվլաթ, մայր Սարգսի, կողակից Իշխանի 338, 1374
 Դիլիճան, հայր Սարգիսի, պատարագ է ստացել 22, 40
 Դիւշատ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 192, 791
 Դիւան, հայր Ղալայ պէկի 336, 1363
 Դիվան, ննչեցյալ 219, 919
 Դիվան բէկ, որդի էարի և Գուլասարի, կանգնեցնող խաչքարի 340, 1378

Պիատուր, հայր էտարի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 14, 6
 Դովլաթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 250, 1058
 Դովլաթ, նշեցյալ 153, 619
 Դովլաթ խանում, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 34, 99
 Դովլադ խանում, կանգնեցնող խաչքարի 177, 733
 Դովլաններ, 6, 313, 314, 371, 1495
 Դրթատ, որդի Անդրեասի 130, 522
 Դուրդան, հայր Թումանի, որդի Ղազմի 348, 1404, 349, 1405

Եման (Աման), կանգնեցնող խաչքարի 277, 1158
 Եաշխի (քաթաղեցի), որդի Պարխուտարի 163, 871
 Եարի պէկ, պարոնաց պարոն, որդի մելիք Շահնաղարի 340, 1378, 341, 1379, 342, 1380
 Երեւ, եկեղեցի է շինել գլուղում (XIII) 47, 178
 Եղէկեյ, հայր Մանուէլի, Ռհանի, Մուքալէ բահանայի, 157, 640
 Եղտան Բախշի, եղբայր Սահակի, որդի Աղուտի 146, 000
 Եթար, հիշատակադիր 33, 92
 Եթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 60, 231
 Եհանիս, հիշատակին որմնախաչ է կանգնեցված 383, 1543
 Եղեա, նշեցյալ 163, 668
 Եղի, որդի Պապախանի, նահատակ 303, 1254
 Եղի, հիշատակված է 145, 592
 Եղիա, որդի Ստեփանոս քահանայի, վաղաթառամ մանուկ 171, 699
 Եղիա, նշեցյալ 212, 887
 Եղիե, հայր Ջալալի 161, 659
 Եղիի և նրա ծնողների հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 215, 899
 Եղիլի, հայր Գրիգորի 213, 893
 Եղիկ, որդի Խաթունճանի, նշեցյալ 134, 541
 Եղիկ, հայր Ղարայ խանի 213, 894
 Եղիշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 159, 649
 Եղիշ քահանա, եղբայր Ատիս քահանայի 337, 1371
 Եղիշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 201, 837
 Եղիշե, եղբայր Մաթէոսի, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 269, 1121
 Եղիսա արեղա, ժամանակակից է Գրիգոր արեղային (1534 թ.) և Ստեփաննոս Եպիսկոպոսին (1515 թ.) 64, 244
 Եղիսարեղ, կողակից Վարդանի 359, 1446
 Եղիսարեթ, կողակից Միրանշինի 59, 226
 Եղիսարեթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 270, 1125
 Եղիսայրեղ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 15, 8,
 Եղիսայրեթ, թուր Աւանէսի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը 95, 375
 Եղիսափէթ, կողակից Ղուկասի 225, 946
 Եղիսափէթ, կողակից Պաղումի 295, 1228
 Եղսափէթ, նշեցյալ 164, 676
 Եղում, նշեցյալ 111, 447
 Եղուր, կողակից Մուքեշի, մայր Սիմայունի, հիշատակին տապանաքար է կանգնեցրել որդին 352, 1419
 Եմէս, կանգնեցնող խաչքարի 275, 1149

Ենկիպար, որդի Բալասանի 219, 922
 Եսայի քահանա, որդի Մուսէսի 193, 794
 Եսայի տէր, հայր Մաթէոսի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 124, 496
 Երանշա, որդի Հրատի, խաչքար է կանգնեցրել զավակների հիշատակին 145, 595
 Եփրոյսիմ (նորահարս), հիշատակին խաչքար է կանգնեցվել 333, 1354

Զաղարէ տէր, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների և որդու հիշատակին 326, 1328
 Զանի, կողակից Գալուստի, զուստր Մաթոսի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 160, 655, 656
 Զապես, ղոհվել է Գանձակում, անօրենների ձեռքով, 155, 631
 Զաչարիայ, հայր Զուրապի 309, 1277
 Զավր, մայր Կոթավանքի տանուտեր Վէլիսի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 274, 1146
 Զահրապ, նահատակի սեր Քրիստոսի 203, 846
 Զահրապ, նահատակ, որդի Ովանէս աղի և Փաշայ-խաթունի 365, 1470—1472, 366, 1473
 Զարհապ, հիշատակված է 115, 466
 Զարհապ պարոն, հայր Ալզուգ խանի 323, 1318
 Զատ, աղշիկ նաղլուխանի 44, 109
 Զարէար (կասկածելի), նշեցյալ 238, 999
 Զարիպապ, նշեցյալ 39, 126
 Զարհուր, նշեցյալ 27, 51
 Զարուր (կասկածելի), նշեցյալ 39, 129
 Զաքարյանների տոհմ, նստոցը Մմսկ գավառը 6, 11
 Զաքար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 50, 192
 Զաքար, որդի Պետրոսի 376, 1513
 Զաքարայ, կազմող խաչքարի 38, 121
 Զաքարայ, նշեցյալ 224, 943
 Զաքարէ, տապանաքար է գրել Ալէքսան որդու հիշատակին 223, 941, 224, 942
 Զաքարէ, սպասարար, որդի Սարգիս Մեծի (XII—XIII դդ.) 25, 49, 368, 371, 1495
 Զաքարի և նրա կենակցի հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 210, 876
 Զաքարիայ արեղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Մաթոս քահանան 144, 590
 Զաքոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 77, 287
 Զգար-Ջիգար-Զաքար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 86, 328
 Զեկիլ, խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ Մանվէլ քահանայի հիշատակին 158, 645, 646
 Զէնալ, որդի Սարգսի 41, 136, 137, 46, 172
 Զիսպէտ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 310, 1278
 Զմլըքան (աղավաղված), կին Առաքել Երեցի 329, 1335
 Զոհալ, մասնակից շինության, ամուսնու հետ եկեղեցի և ժամատուն են շինել 317, 1299
 Զոհրապ, մեղապարտ, կանգնեցնող խաչքարի 333, 1354
 Զոհրապ, որդի Փիրհամդի, հիշատակին խաչքար է գծել տվել Գրիգոր Եպիսկոպոսը 98, 387
 Զոհրապ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 172, 702
 Զոհրապ պէկ, որդի Միրզա պէկի 347, 1400

Զորապ, խաչքար է կանգնեցրել Նատարի հիշատակի՝
 377, 1518
 Զորհապ, կանգնեցնող խաչքարի 340, 1377
 Զոսիմոս քահանա, կնոջ հետ տապանաքար են կանգ-
 նեցրել նահատակ ծնողների հիշատակին 165, 682
 Զուազ, եղբայրների հետ եկեղեցի և ժամատուն են շի-
 նել 317, 1299
 Զուի, նշեցյալ 195, 806
 Զուդա, կողակից Մխիթարի, հիշատակին խաչքար է
 կանգնեցրել որդին 25, 50
 Զուրապ, որդի Զաշախի, հիշատակին խաչքար է
 կանգնեցրել հայր 309, 1277

 Էլալոզ պարոն, հայր Էնատի, Սարախանի 381, 1531,
 1265
 Էաշաթ, կողակից Ավդի, 162, 662
 Էրայաս, նշեցյալ 174, 711
 Էղկար, հայր Մնացականի, կողակից Շահումի 211, 885
 Էղզան, հայր Աւաթի, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
 րել որդին 139, 560
 Էթար, նշեցյալ 24, 47
 Էլադէս, խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ Մէլիք Միրզի հի-
 շատակին 236, 988
 Էլիաս, կազմող խաչքարի 48, 184
 Էլիխան, որդի Սարուխանի և Մարիանի 301, 1247
 Էլխաթուն, բարեպաշտ տիկին 76, 283
 Էլխան ապազա, իշխել է 1265—1282 թթ. 247, 1042
 Էլլիպէկ, որդի Սարուխանի, 221, 928
 Էլլի, որդի Յոհանի, կողակից Խանումի, հայր Մէլիք-
 պէկի, նարինի 220, 927, 221, 929—931
 Էխան, հայր Մուսահիրի 261, 1095, 1096
 Էհիէ, որդի Պուտախի, թոռ Տէլուդարտաշի 89
 Էդիազար, նշեցյալ 194, 800
 Էդիսայփէրթ, կողակից Մուղի 227, 952
 Էզա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 304, 1259
 Էյուու (աղավաղված) 173, 710
 Էնատ, որդի Էալազ պարոնի, եղբայր Սարախանի 381,
 1534
 Էնդզար, նշեցյալ 114, 484
 Էնում, կանգնեցնող տապանաքարի 196, 812
 Էսայ պէկ, հայր Ապազ պէկի 340, 1377
 Էսար, հայր Ղուղի, կողակից Անիի 191, 784
 Էվադ, որդի Շահնատարի, Իփակի 260, 1091
 Էվադ, որդի Շահգատի 222, 936
 Էվադ, հայր Վարթումի 219, 920
 Էվադ, կողակից Սուլթանդադի, հայր Սաթըլմիշի 375,
 1510, 376, 1515
 Էվալ, կանգնեցնող խաչքարի 231, 970
 Էվատ, Տէրուն և Վարդան եղբայրների հետ խաչքար է
 կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 329, 1337
 Էվաս մելիք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 51,
 193
 Էվէտիս, եղբայր Զարիկի, հիշատակին խաչքար է
 կանգնեցրել եղբայրը 152, 614
 Էվի, նշեցյալ 377, 1520
 Էտար, խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ Դիւստուրի հիշա-
 տակին 14, 6
 Էտզար, խաչքար է կանգնեցրել մոր՝ Շադինարի հի-
 շատակին 319, 1302
 Էտար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 90, 348

Լտիլիան, տապանաքար է դրել եղբոր՝ Ակորի հիշա-
 տակին 237, 991
 Էրտամ, կողակից Սալթան մելիքի 136, 547

 Ըորստակէս քահանա, հայր Յոհանէսի 363, 1465
 Ըորստոմ, հայր Սալի, 180, 743
 Ըսկանտար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 176,
 721
 Ըստեփան, կանգնեցնող խաչքարի 271, 1131, 272,
 1132, 1133
 Ըստեփան աղա, հայր Կարապետ աղայի 153, 621
 Ըստեփան, խաչքար է կանգնեցրել մոր՝ պարոն Վախս-
 խի հիշատակին 151, 611
 Ըստեփան, խաչքար է կանգնեցրել մոր՝ Գուլիի հի-
 շատակին 172, 703
 Ըստեփանոս, նշեցյալ 197, 815
 Ըստեփանոս, որդի Սահի, եղբայր Ծանփաշայի, հի-
 շատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը 336, 1367
 Ըստեփանոս քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգ-
 նեցված 240, 1013
 Ըստեփանոս քահանա, որդի Լիպարիտի և Խուժիկի,
 խնդրվել է ծովում երիտասարդ հասակում 156,
 635, 636
 Ըստեփանոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 59,
 228
 Ըստեփանոս, խաչքար է կանգնեցրել Շահ եղբոր հի-
 շատակին 177, 729
 Ըստեփանոս, որդի Դանիէլի, թոռ Ղազարի 192, 789
 Ըստեփանոս (Ստեփանոս), նշեցյալ 215, 903
 Ըստէփանոս, որդի Մկրտչի 48, 185
 Ըսքազու, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 306,
 1267

 Թազորիկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 343,
 1389
 Թազոս, նշեցյալ 173, 707
 Թազազու, տապանաքար է շինել տվել 195, 809
 Թաէթայ ղուլ (կասկածելի), հիշատակին խաչքար է
 կանգնեցված 34, 97
 Թաթէոս քահանա, խաչքար է կանգնեցրել Քիրքոր եղ-
 բոր հիշատակին 193, 795
 Թաթէոս, հայր Աւանի 115, 467
 Թաթէոս, որդի Աւետիսի, հիշատակին տապանաքար է
 գրվել 263, 1102
 Թաթէոս երեց, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
 96, 379
 Թաթոս, հայր Գիրքորի 351, 1412
 Թաթոս երեց, խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ Փանոսի և
 Ամիր բեկ եղբոր հիշատակին 361, 1454, 1455
 Թաթոս, նշեցյալ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցվել
 130, 521
 Թաթուլ, որդի Յունանի 232, 974
 Թախուշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 192,
 791
 Թակրիվարմիշ, որդի Մասիսի 348, 1401
 Թալկիս պապ, նշեցյալ 181, 747
 Թահամ, որդի Հրատի 145, 595
 Թահիր, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին
 268, 1116

Թաղէ, խաչքար է կանգնեցրել Շահում հոր հիշատակին 202, 445
Թաղրիդուլ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 29, 69
Թաւուս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 237, 99-1
Թաւուս պարոն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 62, 237
Թամար, վրաց թագուհի 19, 31
Թամթի, կողակից Քորուի, ամուսնու հետ եկեղեցի են շինել և պատարազ ստացել 350, 1409
Թամթոյ, կողակից Միփորիաց տեր Տաշուրակի 355, 1427
Թամիկ, նվիրատու, պատարազ է ստացել սր. Առաքելոց տունին 70, 264
Թամուղ, որդի Աղայմայի 39, 125
Թամրաղ, որդի Սահակի, եղբայր Մուսևսի, Այայպէկի, Ղարաղուշի 311, 1282
Թամուր, հայր Մայիլի 188, 774
Թամուր, պապ էվաղի 222, 936, 223, 937
Թանգրիդուլ մելիք, Գեղարքունի դավառի ամենանշանավոր մելիքը, ստորագրել է այն փաստաթուղթը, որով Գեղարքունի դավառը հաստատվում է Տաթևի վանքի թեմի մեջ (1513 թ.) 30, 76, 252
Թանկրիդուլի մելիքական տոհմ, նստոցը եղել է Մարտունու շրջանի վերին Քյուլաղտան գյուղը 253
Թանկրիդուլ մելիք, որդի մելիք Ղուկասի, եղբայր Մելիքպէկի, խաչքար է կանգնեցրել հոր հիշատակին 255, 1070, 1073, 256, 1074—1076, 257, 1079, 258, 1082
Թանկրիվարմիշ, որդի Մասիսի, հայր վարդանի 348, 1401, 349, 1407
Թալմամ (Թալմամ), նշեցյալ 175, 721
Թասալ, որդի Պապի 232, 972
Թասուլ, որդի Պաւլոս քյոխվի, հիշատակին տապանաքար է դրվել 262, 1100
Թասալ, որդի Միտաք պէկի, 322, 1317
Թարխան Քիթաշինցի, ստորագրել է Գեղարքունիքը Տաթևի վանքի թեմի մեջ հաստատելու փաստաթուղթը 297
Թարգու, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 83, 320
Թարպիաթ, որդի Պարաթի 275, 1150
Թարսի, օրհնութիւն է ստացել Սուրբ խաչի տունին 76, 286
Թեղաղուլ, զուտոր Հախնաղարի 316, 1298
Թլմէս, կանգնեցնող խաչքարի 279, 1177
Թէոդորոս, նշեցյալ 329, 1337
Թէոդորոս սարկավազ (1529 թ.) 103, 407
Թէոդորոս, թաղավոր 79, 296
Թէոդորոս, Մխիթար երեցի մերձավորներից 103, 410
Թէոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 30, 74
Թէոփիլոս, կայսր (IX դ.) 214
Թիլխան (սոված ձևը), կողակից Յոհանի 227, 955
Թիմ քյոխվա, կողակից Պհալուի, հայր Աստուածայդուրի 259, 1089, 1090
Թիբվանէ, կանգնեցնող խաչքարի 131, 526
Թիթաթմիշ, կանգնեցնող խաչքարի 327, 1329
Թոմա, որդի Թոմա աղի 55, 213
Թոմայ, Գավառից եկել է սր. Հովհաննէսի եկեղեցու մատայնելու 66, 259

Թոմաս, որդի Միրզի. հիշատակին տապանաքար է դրել հայրը 218, 916
Թոպէ, կողակից Սարգիսի, մայր Ագարէի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 376, 1516
Թոպի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 154, 625
Թորայմիշ, կանգնեցնող խաչքարի 327, 1329
Թորատ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 86, 329
Թորգոմ, կանգնեցնող տերունական խաչքարի 197, 518
Թորոս (հնարավոր է Թաթէոս), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 42, 145
Թրվանդին, կանգնեցնող խաչքարի 43, 151
Թուխա, հիշատակված է 75, 251
Թուխծամ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 50, 191
Թուղուն, հայր Իփոկի 194, 801
Թում, նշեցյալ 87, 337
Թում, հայր Մարկոսի 283, 1196
Թումա, նշեցյալ 86, 331
Թումա աղա, որդի Աստուածատուր աղի 55, 211, 213, 56, 215, 61, 235
Թումա, քահանա 371, 1491
Թումա, եղբայր Աստուածատուր քահանայի հետ խաչքար են կանգնեցրել հոր հիշատակին 146, 599
Թուման, կանգնեցնող խաչքարի 292, 1214
Թուման, որդի Ակորի, հայր Ասլանի 229, 962, 230, 964
Թուման, որդի Դուրդանի 348, 1404
Թունիս, հիշատակված է 13, 2
Թուրվազ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 30, 75
Թուրվազ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ամիրը 258, 1086
Թուրվանդ, խաչքար է կանգնեցրել մոր հիշատակին և տապանաքար շինել տվել 199, 826, 200, 829
Թուրվանդ, կողակից Ներսեսի 376, 1514
Ժիժքին, նշեցյալ 279, 1172
ժուժի, որդի Ումեկի և Հայրանունի, հիշատակին տապանաքար են դրել ծնողները 335, 1361
Իդնատիոս, նշեցյալ 59, 226, 115, 469
Իդնատիոս կրոնավոր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 96, 378
Իլրում, կողակից տէր Մելիքսէթի, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդիները 333, 1353
Իլխան, նշեցյալ 129, 519
Իման, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 145, 594
Ինայ (ըստ Սմբատյանի Միհա), Սաղղուխտ ամուսնու հետ եկեղեցի են շինել ծնողների հիշատակին 109, 437
Ինանիկ (Իվանիկ), որդի Բուրթէլի իշխան Օրբելյանի 21, 35, 71, 265
Ինոք, հայր վարդ քահանայի 293, 1220
Իշխան, հայր Սարգիսի, խաչքար են կանգնեցրել հոգևոր հայր տեր Սարգսի հիշատակին 338, 1374
Իշխան, որդի Ալթան փաշայի 196, 813
Իշխան, նշեցյալ 106, 428
Իպայ, հայր Յակորի, կողակից Անհայի 332, 1351
Իս, որդի Մարտիրոսի, կողակից Նաղուխանի 348, 1403
Իսախան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 63, 241

Իսախան, որդի Խաչատրի 362, 1458
Իսախան, Ննչեցյալ 43, 146
Իսայ պէկ, հայր պարոն Նիադի 293, 1216
Իսէ ամիր, Ննչեցյալ 238, 997
Իստիան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 42, 142
Իսրայիլ, կանգնեցնող խաչքարի 311, 1282
Իվան, հայր Ղուկասի 183, 753
Իւան պարոն, որդի Խուզանի 310, 1281
Իւանէ, տերութեան ինքնակալ, իշխել է 1111 դ. Շա-
հրեշահի գործունեութեան տարիներին 6, 19, 31, 22,
41, 42, 24, 48, 25, 40, 109, 437, 368, 371, 1495,
382, 1542
Իփոկ, որդի Թուզուն 194, 801
Իփակ, կողակից Շահնազարի, մայր էվազի 260, 1091

Լալ պարոն, որդի մելիք Տաթուրի, մահացել է որդեր-
զական մահով 252, 261, 1097
Լալա, որդի Միրզի, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
ված 65, 254
Լալայ պէկ, որդի Մէլիքի 187, 770
Լաշա (Լաշին), վրաց թագավոր 206, 213, 897
Լանէ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 246, 1034
Լավանդ, որդի Բիսբի 173, 706
Լէյիճան պարոն, որդի մելիք Թանկրիզուլի, թոռ մելիք
Ղուկասի 256, 1074
Լիպարիտ, ամուսին Խուբիկի, խաչքար է կանգնեցրել
որդու՝ Ըստէփանոս քահանայի հիշատակին, որը
Երիտասարդ հասակում խեղդվել է ծովում 156,
635, 636, 157, 639, 192, 791
Լիպարիտ, որդի Տարսայիճ Օրրեյան իշխանի 126, 506,
198, 821
Լիտիկ, ամուսնու հետ եկեղեցի է շինել 317, 1290
Լուսմաթոս, որդի Տիլիճանի 108, 496

Խաթուն, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդիներ-
ը 135, 544
Խաթուն, կողակից Խաչատուրի 186, 767
Խաթուն, կանգնեցնող խաչքարի 164, 678
Խաթուն փաշա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
100, 393
Խաթուն պարոն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
61, 233
Խաթուն, Ննչեցյալ 152, 616
Խաթուն, Ննչեցյալ 258, 1085
Խաթուն, կողակից Ղալամի 161, 657
Խաթուն, մայր Ճանդուլի 384, 1547
Խաթուն, մայր Շահնազարի և Աթայպէկի, խաչքար են
կանգնեցրել հոր հիշատակին 341, 1380
Խաթուն, Ննչեցյալ 370, 1489
Խաթուն, Նատիր ամուսնու հետ խորան են շինել զա-
վակներին և ծնողներին հիշատակին 72, 268, 270
Խաթուն, Ննչեցյալ 80, 300
Խաթուն, խաչքար է կանգնեցրել Ղարայզորի հիշա-
տակին 320, 1307
Խաթուն, մայր Խոճազիզի 279, 1174
Խաթունճան, մայր Պապայճանի, Կուպպիսի, միասին
խաչքար են կանգնեցրել Շիխում որդու հիշատա-
կին 357, 1436
Խալինար, Ննչեցյալ 102, 405
Խաթունճան, մայր Եզիկի 134, 541

Խաղաթիշ, հիշատակված է 112, 454
Խամբար, կողակից Աղայպէկի 230, 966
Խամուր, Ննչեցյալ 134, 539
Խանաղ, կողակից Արրիճամի 16, 16
Խանաղ պարոն, կողակից Ուսանէս աղի, հիշատակին
խաչքար է կանգնեցրել ամուսինը 366, 1473
Խանրէկ, մայր Դաւիթ Եպիսկոպոսի 250, 1053
Խանպէկ, հարս Ալէքսիանոս Երեցի, միասին խաչքար
են կանգնեցրել Հայրապետի հիշատակին 333, 1361
Խանպէկ պարոն, Ննչեցյալ 323, 1320
Խանուժ, կողակից Աթանի 231, 969
Խանուժ աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 32,
83
Խանում աղա, հիշատակին տապանաքար է դրվել 162,
664
Խանումաղէս, մայր Տաթուրի, Միրզայի, Մելքումի, որ-
դիների հետ խաչքար են կանգնեցրել ամուսնու,
Մէլիքպէկի հիշատակին 339, 1376
Խանում, կողակից էլլի, մայր Մէլիքպէկի և Նարինի
221, 929
Խանում, կողակից Նիազի, մայր Աւետիսի 213, 896
Խանում (Խաչում) աղա, Ննչեցյալ 281, 1189
Խանում աղա, Ննչեցյալ 223, 939
Խանսուլթան, դուստր Առաքէլ Երեցի, քույր Հուրիսա-
նի և Սիմէոնի 222, 934
Խանփարոյ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 64,
246
Խաչատուր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 241,
1017
Խաչատուր, քարգործ, ճարտարապետ 11, 19, 30
Խաչատուր քահանա, կողակից Գուլինի 209, 872, 873
Խաչատուր, հայր Իսախանի 362, 1458
Խաչատուր, հիշատակված է 188, 778
Խաչատուր, որդի Արուսի, կողակից Խաթունի 186,
765, 767
Խաչատուր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 89,
345
Խաչատուր, խաչքար է կանգնեցրել Ղուկաս Եղբոր հի-
շատակին 270, 1126
Խաչատուր, որդի Հակոբի, Եղբայր Թումանի 229, 963
Խաչատուր, Ննչեցյալ 38, 120
Խաչատուր վարդապետ (շուգանցի), որդի Գուլով Յա-
կորի 292, 1213
Խաչիկ, հայր Յակոբի 235, 981
Խաչիկ Ա (Արշարունի), կաթողիկոս 243, 1020
Խաչում, հայր Այգինի 164, 673
Խասլարինդ (Նորահարս), հիշատակին խաչքար է
կանգնեցված 333, 1354
Խասմելիք, մայր Աարուխանի, հիշատակին խաչքար
է կանգնեցրել որդին 220, 924
Խաս խաթուն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 60,
231
Խաչնատար, հայր Մէհրապի 260, 1092
Խաչնաղար տե՛ս Խոչնաղար
Խաւուշի պարոն, Նվիրատու շրաղացի 74, 276
Խատար, Ննչեցյալ 326, 1327
Խարի, կանգնեցնող խաչքարի 14, 4
Խարիփշահ, հայր Միրանի, հիշատակին խաչքար է
կանգնեցրել որդին 344, 1391

հարնոս, խան (1275 թ.) 267, 1111
հնչում (ձորաղուղցի), հայր Աղայպապի 349, 1408
հնչատուր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 42, 143
հիշինիալ (աղավաղված), ննչեցյալ 173, 709
հիկար, 75, 282
հնաորմ (աղավաղված), դուստր Ռստակէս քահանայի 371, 1494
հորնի (աղավաղված), դուստր Ռստակէս քահանայի 371, 1494
հողան տն՝ս հուղան
հոնգաղի, որդի հաթունի 279, 1174
հոնայղեզ, խաչքար է կանգնեցրել Ամիր որզու հիշատակին 166, 683, 684
հոնիկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Գրիգոր եղբայր 138, 553
հոյղան, հայր Մխիթարի և Արևիկի 26, 53
հոյտան, առաջնորդ նորադուզ գյուղի, կողակից Քիտոնի, նվիրատու եկեղեցու 20, 33
հոնդագ, հիշատակված է 138, 554
հոնթիաթուն (հոնգիսագուն), կողակից Դաթի, մայր Միթայլի 211, 880, 881
հոնծատ պարոն, կին Թանդրիղու մելիքի, դուստր մելիքի հուտայրախի 254, 1068
հոչաք իշխան, որդի Մեփրեկի 13, 1, 22, 42
հոչնադար, որդի Սուլթանի, եղբայր Մարգարեի, Շահնազարի, վաղամեռիկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Մարգարեի դպիր եղբայր 167, 168, 176, 723
հոսարով, այգի է նվիրել և պատարագ ստացել 70, 204
հոսարով, հայր Ակորի 278, 1168
հոսարով, ննչեցյալ 61, 234
հոսարով, կողակից Հակոբի 339, 1375
հոցաղեղ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 29, 09
հոցաղեղ, նվիրատու եկեղեցու, պատարաղ է ստացել սր. Ղազարի տոնին 73, 274, 74, 277, 75, 279,
հոցայղեղ, աղզական Աթանասի 206, 860
հուանդ աղա, դուստր Շաղարատի 285, 1205
հուրաթ, մայր Սատաղէի 22, 44
հուրնաղ, հիշատակված է 128, 513
հուղան, հայր պարոն Իանի 310, 1281
հուղու մելիք, կին Մարտիրոս քահանայի, մայր Ամիրի 319, 1303
հութիկ, կողակից Լիպարիտի, խաչքար է կանգնեցրել ծովում խեղդված որդու հիշատակին 156, 635, 636
հուպնիկար, ննչեցյալ 277, 1163
հուպնաղ, կանգնեցնող խաչքարի 277, 1160
հուտայրախ մելիք, հայր հոնծատ պարոնի 254, 1068
հուրշահ, օրհնութիւն է ստացել սր. Քառասունքի տոնին 76, 285
հուրտէր քահանա, հայր Մոխիզնի, Մամիկոնի, Սայինի 155, 633
հուրտեր քահանա, հայր տէր Յովանիսի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 243, 1022
հոնդար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 36, 109
Մատուր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 42, 140
Մատուր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 67, 260
Մատուր, հայր Սիմայոնի 161, 658

Մատուր, հայր Յոհանիսի, Դադուռի 184, 757—759, 186, 768, 769, 188, 775
Մատուր, հայր տիրացու Պողոսի 277, 1161, 285, 1203
Միրոմ, որդի վաղաթնեցի Ճինումի 132, 534
Մովինար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 88, 341
Կախիճան, հայր Ոսէպի 374, 1503
Կամաղետէ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 51, 193
Կատար, կողակից Ջհանշիրի, մայր Մաթէոսի և Եղիշի 269, 1121
Կարայխան, կանգնեցնող խաչքարի 237, 993
Կարայպետ աղա, հայր Ովանիսի 153, 621
Կարապետ, սուրբ, 74, 277
Կարապետ, ննչեցյալ 20, 34
Կարապետ, ննչեցյալ 86, 332
Կիրակոս, խաչքար է կանգնեցրել Աւանէս հոր հիշատակին 364, 1467
Կիրակոս, որդի Ալեքսանդրի, հիշատակին տապանաբար է դրվել 211, 884
Կոսիայ (Կոստանդինի սղված ձևը), ննչեցյալ 215, 902
Կոստանգ, որդի Փիրհամզա աղի, եղբայր Աղայրէկի 337, 1371
Կոստանգ քահանա, կանգնեցնող խաչքարի 276, 1154
Կոստանտ, կանգնեցնող խաչքարի 27, 55
Կուլ աղա, որդի Թումա աղի 55, 213, 65, 252
Կուլապիտ, եղբոր և հաթունճան մոր հետ խաչքար են կանգնեցրել Շիխում եղբոր հիշատակին 357, 1436
Կուլիար, եղբայրների հետ խաչքար է կանգնեցրել Պայի Աուլթանի հիշատակին 352, 1415
Կուլհրատան, ննչեցյալ 143, 577
Կուլէլ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 46, 175
Կուլշահ, մայր Վարդ քահանայի 293, 1220
Կուլնաղար, որդի Պալասանի 219, 923
Կուլտան, կողակից Ամիրկուլի, մայր Միրզէի և Ղուլի 319, 1305, 320, 1306
Կուլքան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 77, 287
Կուկ, խաչքար է կանգնեցրել վաղամեռիկ որդի Յոհանիսի հիշատակին 354, 1425
Կունտուղ աղա, որդիների հետ նորոգել է բակի պարիսպը, եկեղեցու խուցերը, զոմն ու կալատեղը 15, 9, 16, 11, 31, 77, 84, 321, 85, 323, 89, 347
Հաղարման, կանգնեցնող խաչքարի 22, 39
Հաթամ, կողակից Բալաքի, որդի Նարգարի 162, 663, 665
Հայասուր (աղավաղված), աղա 247, 1041
Հախնազար, հայր Մուրադի 167, 691
Հախնազար, որդի Ամիր խանի 132, 530
Հախնազար, հայր Թեղագուլի 316, 1298
Հախնազար, հայր Աթայպէկի 337, 1369
Հախնազար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 342, 1383
Հախնազար, ննչեցյալ 118, 480
Հախնազար պարոն, կողակից Վախախի 362, 1460
Հախնազար, ննչեցյալ 31, 77
Հախնազար աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 63, 239

- Հահնազար, որդի Թում աղի 55, 213
 Հահան, հայր Արուսի 186, 786
 Հակոբ տէր, որդի Վանումի, կողակից Խոսրովի 339, 1375
 Հակոբ, նշնցյալ 118, 483
 Հակոբ, նշնցյալ 118, 481
 Հաճուբ, որդի Աղայակի 129, 517
 Համադասպ, այգի է նվիրել Հովհանավանքին 70, 263
 Համադիդ աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 107, 433, 114, 461, 463
 Համեր, հողամաս է նվիրել սբ. Աստվածածին եկեղեցուն 318, 1301
 Համզէ մելիք, որդի Մանասհի, տապանաքար է դրել և խաչ նկարել 98, 387
 Համզէ, հիշատակված է 210, 878
 Համդէս, որդի Փիրազիզի 215, 901
 Համտուն, Համտունյան գերդաստանի իշխաններից 329, 1336
 Հայրադեղ (մականուն), նշնցյալ 302, 1251
 Հայրանուն, Մխիթար և Հայրատուն եղբայրների հետ խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 368, 1482, 317, 1299
 Հայրանուն, կողակից Ումեկի հետ տապանաքար են դրել Նահատակ որդու հիշատակին 335, 1361
 Հայրապետ, եղբայր Ալէքսիանոս երեցի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել եղբայրը 335, 1361
 Հայրապետ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Աբրահամ քահանան 135, 544
 Հայրապետ, որդի Միրզի և Շահումի, եղբայր Ճանի 374, 1506
 Հայրապետ, հայր Սարգիսի 381, 1537
 Հայրատուն, Հայրանուն և Մխիթար եղբայրների հետ խաչքար են կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 368, 1482
 Հայրուտ, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդիները 135, 544
 Հանի (կասկածելի), հայր Միրզի և Սբրոսի 201, 839
 Հապլի, նշնցյալ 146, 598
 Հապրէ, կանգնեցնող խաչքարի 343, 1389
 Հասան (Տաւաղաշի), որդի Որգորի, Թոռ Իւանոյի 189, 190, 779
 Հասան, խաչքար է կանգնեցրել Զինարի հիշատակին 153, 624
 Հասան, կանգնեցնող խաչքարի 196, 813
 Հասան, կանգնեցնող խաչքարի 302, 1249
 Հասան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցվել 346, 1395
 Հասան Բ, Վախթանգյան-Գոփյան տոհմի իշխան, որի օրոք կառուցվել է Դաշքենդի կաթողիկէն (XIII դ.) 6, 315, 1294, 317, 1299, 318, 1300, 328, 1334, 367, 371, 1495
 Հավնունիներ 18, 29
 Հատուր, նշնցյալ 37, 118
 Հայրակղ, խաչքար է կանգնեցրել ամուսնու և որդիների հիշատակին 50, 189
 Հաբաշ, նվիրատու, հողամաս է նվիրել Հայրավանքին 78, 294
 Հարվան, հայր Ղարայակի 196, 810
 Հեղին պարոն, նշնցյալ 55, 212, 213
 Հեղինար, կողակից Աւետի 262, 1101
 Հեճուպ, կողակից Անիփայի, պատարագ է ստացել 123, 494
 Հեւանէս, որդի Գրիգորի, կանգնեցնող խաչքարի 190, 782
 Հեւատ, խաչքար է կանգնեցրել Միրկիչի հիշատակին 141, 569
 Հերակղ (Հայրակղ), Հերակլ, հիշատակված է 18, 19, 29
 Հերայպետ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 33, 90
 Հերայպետ, ազգական Աթանասի 206, 860
 Հերից իշխան, հայր Ճանտարի 144, 539
 Հերիք, կենակից Պալամի, տապանաքար են դրել իրենց որդու հիշատակին 358, 1442
 Հզարպէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 91, 352
 Հէկագ, կողակից Նազու Խաթունի 238, 995
 Հէրիք, նշնցյալ 175, 718
 Հմայի, կողակից Սհակի, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդիները 311, 1282
 Հնազանդ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցվել 27, 59
 Հողակ, նշնցյալ 17, 21
 Հովան, հիշատակված է 180, 740
 Հովանէս, կազմող խաչքարի 154, 628
 Հովասափ առաջնորդ, եղբայր Ներսեսի, նորոգող եկեղեցու 68, 69, 261
 Հովհաննես, դրիչ 167
 Հովհաննես հյուսն, որի խաչքարը (1307 թ.) կանգնած է Կոթավանքի կիսովեր մատուռի մոտ 264
 Հովհաննես քահանա, որի անունով արձանագրութուն է եղել Կոթ գյուղի Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում գտնվող խաչքարի վրա 265
 Հոէփսիմէ, կողակից Յոհանի, տապանաքար է դրել ամուսնու հիշատակին 354, 1423
 Հոիմսիմ, կանգնեցնող խաչքարի 83, 316
 Հոիփսիմ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 327, 1329
 Հոոմ, նշնցյալ 113, 458
 Հոում, կողակից Ասլանի 230, 965
 Հոումսիմ, կին Պապախանի 303, 1253
 Հրայպէտ, քյոխվա, հայր Ալէքսանի 295, 1227, 296, 1229
 Հրայպէտ քահանա, հիշատակին տապանաքար է դրված 159, 650, 651
 Հրայպետ, խաչքար է կաղմել Մէլքսէթ հոր հիշատակին 211, 883
 Հրատ, կանգնեցնող խաչքարի 145, 595
 Հրպետ (Հայրապետ), նշնցյալ 316, 1297
 Հրոն, որդի Սհակի 284, 1197
 Հուռում, նշնցյալ 87, 338, 88, 339
 Հուռում, նշնցյալ 87, 335
 Հուռումսիմ, կին Պալի, մայր Ատիպէկի և Աղայճանի 324, 1323
 Հուռումսիմ տիրամայր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 103, 412
 Հուռումսիմ, նշնցյալ 134, 539
 Հուրիա, նշնցյալ 87, 336
 Հուանի Շատ, նշնցյալ 296, 1233
 Հուրիխան, Բալասանի տոհմից, դուստր Առաքէլ երեցի, քույր Խանսօլթանի, Սիմէոնի 222, 932, 934

Ղաղար, ամուսին Մարգարտի 231, 965, 233, 976
 Ղաղար, հայր Մաթոսի 240, 1011
 Ղաղար, կանգնեցնող խաչքարի 257, 1080
 Ղաղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 270, 1122
 Ղաղար, ննչեցյալ 203, 848
 Ղաղար, որդի Սարգսի 195, 807
 Ղաղար, կանգնեցնող խաչքարի 73, 274
 Ղաղար, որդի Միրզի 380, 1529—1532
 Ղաղար եպիսկոպոս, Միրզահի հետ խաչքար է կանգ-
 նեցրել ձեռքներ հիշատակին 254, 1066
 Ղաղար, ննչեցյալ 45, 162
 Ղաղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 34, 94
 Ղաղար, որդի Սիմյոնի 175, 718
 Ղաղար, պապ Հստեփանոսի 192, 789
 Ղաղար, որդի Նահնազարի 187, 712
 Ղաղար, որդի Արուսի 185, 762, 764
 Ղաղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 91, 352
 Ղաղար սարկավազ, կանգնեցնող խաչքարի 292, 1213
 Ղաղարյան Նալբիկ, ուսուցիչ 244, 1027
 Ղաթիթյան, մայր Նիգարի, Հոսպակ գյուղից 133, 535
 Ղալա, խաչքար է կանգնեցրել Մեսրոբ եղբոր հիշա-
 տակին 200, 827
 Ղալամ, կողակից Խաթունի 161, 657
 Ղալամ, ննչեցյալ 298, 1240
 Ղալայպէկ, որդի Դիւանի 336, 1363
 Ղալայպէկ, որդի Արղումանի 131, 525
 Ղամար, ննչեցյալ 195, 804
 Ղամար, հայր Տրոնի, կողակից Պատրի 358, 1443,
 359, 1444
 Ղապ, կողակից Նիգարի 133, 535
 Ղասի, որդի պարոն Պապի 231, 970
 Ղասում, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 101, 402
 Ղասում (Ղասուր), հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
 րել Ավանէսը 106, 426
 Ղասում, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 28, 61
 Ղասում, հայր Ստէփանոսի 43, 149
 Ղասում պարոն, որդի մելիք Թանկրիդուի, թոռ մելիք
 Ղուկասի 255, 1073
 Ղասում, կողակից Պաղտայուրի 231, 971
 Ղասում տանուտեր, հայր Յոհանի 232, 973
 Ղասում, կանգնեցնող խաչքարի 271, 1131
 Ղասում, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել Մելիք-
 սէթի որդիները 333, 1353
 Ղասում պէկ, կանգնեցնող խաչքարի 322, 1317
 Ղասումձան, որդի Թարաձանի 257, 1078
 Ղասումձան պարոն, ննչեցյալ 323, 1919
 Ղատամ, կողակից Սարուխանի 351, 1412
 Ղատիրէկ 47, 180
 Ղարաղուլ, որդի Սհակի, եղբայր Թամրազի, Մուսէսի,
 Ալայպէկի 311, 1282
 Ղարախ, եղբայր Զանդուլ աղի, հիշատակին եղբայր
 տապան է դրել 152, 616
 Ղարաճ, ննչեցյալ 244, 1027
 Ղարայզաւղ, ննչեցյալ 363, 1463
 Ղարայզող պէկ պարոն, հայր Գուլասարի 340, 1378
 Ղարայզող, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Խա-
 թունը 320, 1307
 Ղարայխան, որդի Պալասանի, հայր Սարուխանի 219,
 921, 220, 925
 Ղարայխան, որդի Եղիկի 213, 894

Ղարայխան, հայր Յոհանէսի, Գուլէի 353, 1421, 1422,
 354, 1423
 Ղարայպէկ, որդի Հարվանի 196, 810
 Ղարիպշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 60, 231
 Ղարիպշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 61, 233
 Ղզի, մայր Պարխուտարի 217, 913
 Ղդրի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 371, 1491
 Ղդլար, ննչեցյալ 45, 166
 Ղոշի, կողակից Վարդանի, հիշատակին խաչքար են
 կանգնեցրել որդիները 347, 1398
 Ղոշ, ննչեցյալ 357, 1439
 Ղուղում, կողակից Մարանի 37, 115
 Ղուղի, որդի էսարի, Անիի, եղբայր Միրանշինի 191,
 784
 Ղուլ աղա, խաչքար է կանգնեցրել Մանի և Բէկ խա-
 ների հիշատակին 152, 615
 Ղուլ, ննչեցյալ 202, 841
 Ղուլ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 201, 835
 Ղուլ, ննչեցյալ 201, 834
 Ղուլ, հիշատակված է 151, 613
 Ղուլ, որդի Ամիր Կուլի, Կուլխտանի, եղբայր Միրզի
 319, 1305
 Ղուլ աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 90,
 348
 Ղուլիկ, հայր Մխիթար երեցի 103, 409
 Ղուլիճան, խաչքար է կանգնեցրել կողակցի հիշատա-
 կին 96, 380
 Ղուլիճան, որդի Վարդանի, սպանվել է տաճիկներ
 ձեռքով՝ Սատանխաչի շրջանում 379, 1525
 Ղուլիջան, կանգնեցնող խաչքարի 52, 201, 61, 232
 Ղուկաս մելիք, հայր մելիք Թանկրիդուի, Մէլիքպէկի
 255, 1070, 1073, 256, 1074, 1076
 Ղուկաս տանուտեր, որդի Ներսէսի 225, 944—947, 226,
 951, 227, 954
 Ղուկաս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 285, 1203
 Ղուկաս, ննչեցյալ 200, 833
 Ղուկաս վարդապետ սր. Գանձասարի 330, 1341, 333,
 1355
 Ղուկաս, եղբայր Խաչատուրի 270, 1126
 Ղուկաս եպիսկոպոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
 ված 251, 1059, 1060
 Ղուկաս, ննչեցյալ 164, 674
 Ղուկաս, որդի Իվանի 183, 753
 Ղուկաս սարկավազ, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
 ված 29, 69, 71
 Ղուկաս, որդի Սիմէոնի 300, 1244
 Ղուկաս, կանգնեցնող խաչքարի 132, 533
 Ղուչութ, կաղմող վարպետ 45, 161
 Ղուշի, եղբայրների հետ խաչքար է կանգնեցրել Պա-
 յի Սուլթանի հիշատակին 351, 1415, 352, 1416
 Ղօրայպխան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել պա-
 րոն Նանը 282, 1191
 Ծալալ, հայր Շէխումի 349, 1406
 Ծալալ, ամուսին Շաղբերի 160, 654
 Ծալալ, հայր Մէլիքսէթի, եղբայր Շէխուլի 356, 1432
 Ծալալ, հայր Աթայպէկի 336, 1365
 Ծալալ եպիսկոպոս, որդի Մալեք Պարեզի 31, 77
 Ծալալ, որդի Եղիկի 161, 659
 Ծահշէն, կողակից Մարանի 37, 117

Ժան, որդի Ամիրի, Շահսուլթանի 319, 1303
 Ժան պարոն, որդի Միրիճանի, եղբայր Գրիգորի 350, 1411
 Ժան, որդի Շահումի, Միրզի, եղբայր Հայրապետի 374, 1507
 Ժան, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել Նասիպը և Ամիրխանը 132, 532
 Ժանալույ, կանգնեցնող խաչքարի 310, 1278
 Ժանիպէկ, որդի պարոն Ալախանի 337, 1370
 Ժանդուլ, խաչքար է կանգնեցրել Խաթուն մոր հիշատակին 384, 1547
 Ժանդուլ, հայր Մաթոսի 167, 690
 Ժանդուրպան, կանգնեցնող խաչքարի 263, 1105
 Ժանսուլթան, կողակից տանուտեր Գաւթի 208, 868
 Ժանտար, որդի Հերից իշխանի, ավերված գյուղ է շինել և իշխել այդ գյուղում 144, 589
 Ժանփաշայ, որդի Սահկի, եղբայր Ստեփանոսի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը 336, 1367
 Ժիլավ խան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 237, 992
 Ժինում (վաղաթնեցի), հայր Միրոմի 132, 534
 Ժոտկայ, նշեցյալ 96, 377
 Մաթեվոս քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել եղբայրը 172, 701
 Մաթէոս, կանգնեցնող խաչքարի 56, 217, 218, 57, 219
 Մաթէոս քահանա, կանգնեցնող խաչքարի 159, 647
 Մաթէոս վարդապետ, կանգնեցնող խաչքարի 269, 1120, 1121
 Մաթէոս երեց, կազմող խաչքարի 206, 860
 Մաթոս քահանա, խաչքար է կանգնեցրել Զաքարիայ արքայի հիշատակին 143, 583, 585, 144, 590
 Մաթոս, որդի Ժանդուլի 167, 690
 Մաթոս, հայր Տիլիշանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 108, 436
 Մաթոս, որդիների հետ խաչքար է կանգնեցրել 345, 1393
 Մաթոս քահանա, կանգնեցնող խաչքարի 350, 1410
 Մաթոս քահանա, կանգնեցնող խաչքարի 105, 419, 108, 434
 Մաթոս, խաչքար է կանգնեցրել եղբոր և ծնողների հիշատակին 283, 1195
 Մաթոս, որդի տեր Եսայի, տապանաքար է դրել հոր հիշատակին 124, 496
 Մաթոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 313, 1288
 Մաթոս, հայր Ղազարի 240, 1011
 Մաթոս, հայր Զանիի 160, 656
 Մաթոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 154, 626
 Մաթոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 48, 186
 Մալալ, մայր Ղարախանի 353, 1422
 Մալաք, նշեցյալ 238, 998
 Մալիճան, հայր Պատալի 380, 1533
 Մալիք, նշեցյալ 111, 443
 Մալիք Պարեք, հայր Ժալալ եպիսկոպոսի տե՛ս Բարեք մելիք
 Մալխաս մելիք, ժառանգ Գէլիզարտաշի, հիշատակին տապանաքար է դրվել 89, 91, 354, 355, 357
 Մալուճ (Ամլուճ), պատարագ է ստացել 74, 277
 Մալքում, կազմող տապանաքարի 230, 967
 Մախթում, նշեցյալ 45, 164

Մահգէս միրզա, հայր Սփճանի 127, 508
 Մահտասի Սրապիոն, հիշատակված է 154, 629
 Մահտեսի Տալլար (կասկածելի), նշեցյալ 91, 353
 Մահուր, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդիները 333, 1352
 Մահուկ, նշեցյալ 180, 740
 Մաղաք, խաչքար են կանգնեցրել Ամիր և Պարս եղբայրները 325, 1326
 Մաղաք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 214, 895
 Մամայ խաթուն, նշեցյալ 61, 233
 Մամի, կողակից Նադիրի 23, 43
 Մամիկոն սարկավագ, եղբայր Մոխրոնի 155, 632
 Մամխաթուն, ամուսնու հետ եկեղեցի է շինել 315, 1294
 Մամշահ, կողակից Գորգայի, մայր Ամիրդատի 343, 1388
 Մամտիկ, ամուսնու հետ եկեղեցի է շինել 315, 1294
 Մամքան, կին Հասան Բ-ի 6, 315, 1294, 317, 1299, 1300, 328, 1334
 Մայիլ պէկ, եղբայրների և մոր հետ խաչքար է կանգնեցրել հոր հիշատակին 339, 1376
 Մայիլ, որդի Քամուրի 188, 774
 Մայլիք, որդի Ավանէսի 142, 573
 Մայրան, կողակից Ղարախանի, հիշատակին տապանաքար է դրել որդին 353, 1422
 Մանեան, նշեցյալ 204, 854
 Մանի խան, հիշատակին խաչքար է դրել Ղուլ աղան 152, 615
 Մանսահ, հայր մելիք Համդէի, 98, 387
 Մանվել, խաչքար է կանգնեցրել Բարսեղ քահանայի հիշատակին 271, 1130
 Մանվել, նկարիչ 360, 364, 1469, 365, 1470
 Մանվել, քահանա Կածիք-Կած գյուղի 168
 Մանվել, հոր հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել 298, 1239
 Մանվէլ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 274, 1144
 Մանվէլ քահանա, հայր Զեկէլի 158, 645
 Մանուել, որդի Եզէկիլի 157, 640
 Մանուէլ, հիշատակված է 291, 1211
 Մանուկ աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Մկրտիչը 212, 890
 Մանուշայ, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 253, 1065
 Մանուշար մելիք, ժառանգ Դէլիզարտաշի 89, 92, 359, 360
 Մանուշարյանների տոհմ, որի նստոցը եղել է Սարուխան գյուղը 6
 Մասիս պէկ, հայր Քակրիվարմիշի, եղբայր Գուլապի, հորեղբայր Վարդանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել եղբոր տղան 347, 1397, 1398, 348, 1401
 Մասէս, հիշատակված է 344, 1392
 Մատթէոս (Մարտիրոս կարելի է վերծանել) երեց, գոմ է շինել ծնողների հիշատակին 84, 322
 Մարան, կին Ղուղումի 37, 115
 Մարան, կին Ժահշէնի, 37, 117
 Մարան, նշեցյալ 37, 118
 Մարան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 42, 140
 Մարան, կողակից Մարտիրոսի 195, 809
 Մարան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 65, 249

- Մարդար, կանգնեցնող խաչքարի 52, 311
 Մարդար, որդի Ուուի 183, 754
 Մարդար, քահանա 43, 148
 Մարդար, որդի Պուտախի 361, 1453
 Մարդար, հիշատակված է 202, 843
 Մարդար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 202, 840
 Մարդար, հայր Մաթլմիչի և Յարիսի, խաչքար են կանգնեցրել հոր հիշատակին 278, 1167
 Մարդարե քահանա, խաչքար է կանգնեցրել Շահնա-
 դար և Խավշնադար եղբայրների հիշատակին 167,
 168, 176, 723
 Մարդարի, եղբայր Տէրունի հետ խաչքար է կանգնեց-
 րել ծնողների հիշատակին 50, 192
 Մարդարի, աղա, կանգնեցնող խաչքարի 154, 627
 Մարդարիտ, պատարագ է ստացել Ստեփանոս հոգևո-
 րականից 318, 1301
 Մարդարիտ, նշեցյալ 280, 1183
 Մարդարիտ, նշեցյալ 194, 803
 Մարդարիտ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 143,
 579
 Մարդարիտ, քույր Բարսեղի, հիշատակին խաչքար է
 կանգնեցրել եղբայրը 238, 996
 Մարգարիտ, կողակից Ղադարի 231, 968
 Մարգարիտ, քույր Ուստիանի 158, 642
 Մարդարիտ, նշեցյալ 60, 230
 Մարգարիտ, նշեցյալ 180, 742
 Մարգարիտ, հիշատակված է 177, 730
 Մարգում (նեթադրական), հիշատակին խաչքար է
 կանգնեցված 258, 1083
 Մարեան, նշեցյալ 194, 799
 Մարեան, կողակից Աղիդ պէկի 208, 869
 Մարեան, կողակից Ուլունխանի 204, 853
 Մարեամ 127, 510
 Մարեամ, կողակից Սիրոմի 132, 534
 Մարեան, կողակից Մելիթպէկի 222, 933
 Մարեն, նշեցյալ 92, 362
 Մարթի, նշեցյալ 180, 742
 Մարիամ, սուրբ 62, 236, 96, 381
 Մարիամ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 111,
 444
 Մարիամ, մայր Ակոբի 278, 1168
 Մարիամ, Սյունյաց տիկին, զուտար Աշոտ Ա-ի, շինել
 է Շողագա վանքը և երկու գլուղ նվիրել տե՛ս
 Մարիամ Բագրատունի
 Մարիամ Բագրատունի, քույր Շապուհ Բագրատունու և
 Սմբատ Ա-ի, շինել է Վանեվանք (903 թ.) 119,
 121, 491, 241, 242, 264
 Մարիան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 241,
 1016
 Մարիան, կողակից Ամիրի 133, 536
 Մարիան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 49, 187
 Մարիան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 61, 234
 Մարիան, մայր Էլիխանի 301, 1247
 Մարիան ապաշխարող, հիշատակին խաչքար է կանգ-
 նեցված 141, 568
 Մարինոս, նշեցյալ 163, 669
 Մարկարիտ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 42,
 142
 Մարկոս, նշեցյալ 278, 1165
 Մարկոս, որդի Քուլի, կանգնեցնող խաչքարի 279,
 1173, 283, 1196
 Մարկոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 373,
 1501
 Մարկոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 60, 231
 Մարմոս եպիսկոպոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
 ված 66, 257
 Մարոթ, հայր Պազալի 133, 538
 Մարտիրոս, ուստա 140, 563
 Մարտիրոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել հայրը
 129, 515
 Մարտիրոս, տնտես 82, 308
 Մարտիրոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 94,
 369
 Մարտիրոս սարկավազ, եղբայր Սուքիասի 170, 696,
 697
 Մարտիրոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 97,
 382
 Մարտիրոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել եղ-
 բայրը 24, 45
 Մարտիրոս, նշեցյալ 46, 171
 Մարտիրոս, նշեցյալ 46, 174
 Մարտիրոս քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
 ված 14, 7
 Մարտիրոս, կանգնեցնող տապանաքարի 195, 809, 196,
 812
 Մարտիրոս քահանա, հիշատակին խաչքար է կանգ-
 նեցված 251, 1063
 Մարտիրոս քահանա, կողակից Խուզու մելիթի, հայր
 Ամիրի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին
 319, 1303
 Մարտիրոս, որդի Բակուրանի, պատարագ են ստացել
 սբ. Վահանի տոնին 78, 293
 Մարտիրոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 77,
 287
 Մարտիրոս, եղբայր Սարգսի հետ պատարագ են ստա-
 ցել սբ. Վահանի տոնին 73, 272
 Մարտիրոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Վար-
 դանը 377, 1519
 Մարտիրոս, կողակից Նազուխանի, հայր Իսի 348, 1403
 Մարոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 116,
 472
 Մարութ, խաչքար է կանգնեցրել նահատակ եղբոր՝
 Աստուածատուր քահանայի հիշատակին 325, 1321
 Մարթար, որդի Պապի 181, 745
 Մարթարիթ, մայր Ազարի 182, 752
 Մարթարիա, նշեցյալ 45, 167
 Մարթարիտ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել էտա-
 րը 14, 6
 Մզղէմ, տապանաքար է փորագրել հոր հիշատակին
 335, 1359
 Մելիթ խան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 285,
 1204
 Մելիթ, կողակից Բարսեղ քահանայի 320,, 1308
 Մելիթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 258, 1085
 Մելիթ, նշեցյալ 27, 57
 Մելիթ խաթուն, նշեցյալ 277, 1164
 Մելիթպէկ, կանգնեցնող խաչքարի 224, 942
 Մելիթ պէկ պարոն, որդի Միրզայճանի 338, 1373
 Մելիթ պէկ, որդի Էլի, եղբայր Նարինի 221, 930, 222,
 933

Մելիք պէկ, եղբայր Մելքսէթի 80, 302
Մելիք պէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 32,
87
Մելիքպէկ իշխան, նշեցյալ 342, 1383
Մելիքպէկ, որդի Ղուկաս մելիքի, եղբայր Քանկրիզուլի
255, 1070
Մելիքսէթ ակեր, արքայիսկոպոս 80, 302, 342, 1383
Մելիքսէթ, հայր Պապամիսի 342, 1382
Մելիքսէթ, կազմող խաչքարերի-տապանաքարերի 12,
15, 9, 16, 15, 62, 237, 66, 257, 90, 350, 97, 100,
391, 395, 101, 400, 401, 283, 1195
Մելիքսէթ տէր, հայր Սալբուտի 333, 1353
Մելիքսէթ, հայր Շիխի 228, 956
Մելիքսէթ եպիսկոպոս, որդի իշխան Միրզի 125, 502
Մելիքսէթ կաթողիկոս, եկեղեցի է նորոգել 249, 1049
Մելքոն պարոն, հայր Քումա քահանայի 371, 1491
Մելքում, որդի մելիք Պարէթի 85, 324
Մելքում պէկ, եղբայրների և մոր հետ խաչքար են
կանգնեցրել հոր հիշատակին 339, 1376
Մեհրապ պարոն, խաչքար է կանգնեցրել Բարսեղի հի-
շատակին 90, 350
Մեհրապ, նշեցյալ 280, 1184
Մեսրոբ, եղբայր Ղալայի 200, 827
Մեսրոբ, պատարագ է ստացել, նվիրատու 76, 284
Մեփորել, առու է հանել, խաչքար կանգնեցրել 22, 23,
42
Մէլիկ, ուստա 238, 1001
Մէլիք բէկ, Գեղամա տան մելիք, որդի պարոն Ածա-
պովի, եկեղեցի է նորոգել (XVI դ.) 291, 1210
339, 1376
Մէլիք Շահնազարյանների տոհմ, մելիքական նստոցը
եղել է Մեծ Մազրա գյուղը 6, 333, 334
Մէլիք պէկ, Բասարգեշարի (Վարդենիսի) մելիքներից,
որդիների անունից խաչքար է կանգնեցված հոր
հիշատակին Մեծ Մազրա գյուղում (1678 թ.) 384,
1545
Մէլիք միրզա, հայր էլադէսի 236, 988
Մէլիք խաթուն, կողակից Սարգիս երեցի, հիշատակին
խաչքար է կանգնեցրել ամուսինը 358, 1441
Մէլիք պէկ պարոն, հայր Պետրոսի, Գրիգորի, Միրզա-
խանի 332, 1350
Մէլիք պէկ, կողակից հանումադէսի, հիշատակին խաչ-
քար են կանգնեցրել կինը և որդիները 339, 1376
Մէլիք, խաչքար է կանգնեցրել Մկրտիչ աղի հիշատա-
կին 212, 891
Մէլիք Բլբուլ, կին Շահադդի 17, 18
Մէլիք պէկ, որդի Ղուկաս աղի, եղբայր Քանկրիզուլի,
վաղամեռիկ 256, 1076
Մէլիքպէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 36,
107
Մէլիքբէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 35,
102
Մէլիք (գանձակեցի), ուստա 231, 970
Մէլիք, որդի Մելիքսէթի, եղբայր Մէհրապի 233, 977
Մէլիք պէկ, որդի պարոն Ասլան պէկի 363, 1162
Մէլիք, հայր Լալայպէկի 187, 770
Մէլիքխաթուն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
274, 1145
Մէլիքխաթուն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
106, 427

Մէլիք աղայի և նրա ծնողների հիշատակին խաչքար է
կանգնեցված 100, 391
Մէլիքսէթ կազմող տե՛ս Մելիքսէթ
Մէլիքսէթ, հայր Ճալալի, Շէխուլի 356, 1432
Մէլիքսէթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 51, 198
Մէլիքսէթ, հայր Մէհրապի, Մէլիքի 233, 977
Մէլիքսէթ տէր քահանա, հայր Զաքարէի, հիշատակին
խաչքար է կանգնեցրել որդին 326, 1328
Մէլքսէթ կազմող տե՛ս Մելիքսէթ
Մէլքսէթ, կանգնեցնող խաչքարի 61, 235
Մէլքսէթ, հայր Հրապետ կազմողի 211, 883
Մէլքում, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 32, 82
Մէլքում, տապանաքար է դրել հոր՝ Ունիսի հիշատա-
կին 218, 917
Մէլքում, որդի տէր Գրիգորի 259, 1088
Մէլքում, որդի Մուսահիթի 261, 1094
Մէհրապ, որդի Մէլիքսէթի, եղբայր Մէլիքի 233, 977,
234, 978
Մէհրապ, որդի հաւշնատարի (Վաղաղին դուռից), խաչ-
քար է կանգնեցրել Աստուածատու որդու հիշա-
տակին 260, 1092
Մէհրապ, նշեցյալ 197, 816
Մէհրապ, կանգնեցնող խաչքարի 322, 1317
Մէվլի, նշեցյալ 87, 334
Միլիթուխ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 293,
1220
Միկիլ, կանգնեցնող խաչքարի 379, 1527
Միկիրտիլ, նշեցյալ 351, 1414
Միկրտիլ, նշեցյալ 118, 482
Մինայ խաթուն, նշեցյալ 27, 55
Մինաս, նշեցյալ 104, 418
Մինաս (սուրբ), հիշատակված է 1669 թ. ձեռագիր հի-
շատակարանում 147
Մինիկ (նորահարս), նշեցյալ 305, 1260
Միր, կենակից Սիրամարթի 58, 224
Միր, հայր Ութէս Ուլուսի, հիշատակին խաչքար է
կանգնեցրել որդին 309, 1275
Միր պարոն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 128,
511
Միր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 150, 607
Միրան, տապանաքար է դրել հոր՝ հարիփշայի հիշա-
տակին 344, 1391
Միրանդի, նշեցյալ 275, 1148
Միրանշահ, կողակից Ռուզուբանի, խաչքար է կանգ-
նեցրել եղբայրների հիշատակին 308, 1273, 1274
Միրանշէ, խաչքար է կանգնեցրել Ասնաուր հոր հիշա-
տակին 332, 1348
Միրանշին, որդի էսարի և Անիի, եղբայր Ղուզիի 191,
781
Միրանշին, տանուտեր Գավառի 54, 206
Միրանշին, ամուսին Եղիսարեթի 59, 226
Միրանշին, կանգնեցնող խաչքարի 363, 1465
Միրանշին, նշեցյալ 125, 500
Միրանշին, ազգակից Աթանասի 206, 860
Միրաք պէկ, հայր Քասալի 322, 1317
Միրաք, խաչքար է կանգնեցրել Գաւաթի հիշատակին
100, 395
Միրզա, կողակից Բաճի 299, 1213
Միրզա, նշեցյալ 172, 705
Միրզա, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել եղբայր-
ները 176, 725

Միրզա, հայր Շահնազարի, Աթալ պէկի, կողակից
 Խաթունի, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել
 կինն ու որդիները 341, 1350

Միրզա, եղբոր հետ խաչքար են կանգնեցրել Աթանասի
 հիշատակին 205, 857

Միրզա, կողակից Շահումի, հայր Հայրապետի, Ճանի
 374, 1505—1507

Միրզա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 379,
 1528, 380, 1529

Միրզա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 131, 526

Միրզա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 384, 1546

Միրզա, եղբայր Աստվածատուրի, հայր Լաւայի 65, 254

Միրզա, նշեցյալ 327, 1331

Միրզա, որդի Հանի, եղբայր Սրբոսի 201, 839

Միրզա, տապանաբար է գրել Գրիգոր և Քոմաս որ-
 դիների հիշատակին 218, 914—916

Միրզա, հայր պարոն Պապի 276, 1156

Միրզա, խաչքար է կանգնեցրել կողակից Նարինի,
 ծնողների, որդիների և դուստրերի հիշատակին
 128, 512

Միրզա, հայր Մելիքսէթ Եպիսկոպոսի, իշխան Գեղար-
 բունիքի 125, 502

Միրզա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 115, 165

Միրզա, որդի Աղարիայ բահանայի 306, 1269

Միրզա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 258, 1085

Միրզա, հայր Ամիրի 239, 1007

Միրզա, հայր Կազարի 233, 916

Միրզա, որդի Սարբի 226, 951

Միրզայ աղա, կանգնեցնող խաչքարի 179, 731

Միրզայ, կազմող խաչքարի 379, 1528

Միրզայինց տոհմ, որի որդիների տապանաքարերն ա-
 վելի հին են, քան իրենք 6, 218, 916

Միրզախան մելիք, որդի Պետրոս վարդապետի 81, 304

Միրզախան մելիք, որդի Մելիքբէկի, կանգնեցնող
 խաչքարի 332, 1350

Միրզախան, նշեցյալ 167, 689

Միրզախան, որդի Պաղի, 361, 1457

Միրզաճան, Ակն գյուղի առաջնորդ, կանգնեցնող խաչ-
 քարի 343, 1387, 344, 360, 1451

Միրզայճան պարոն, հայր Տրունի, Մելիք պէկ պարոնի
 338, 1373

Միրզայճան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 101,
 401

Միրզաշան, հայր Համբրի և Մկրտիչի 318, 1301

Միրզաշան, հայր Մելիքսէթ արհեստակոպոսի 80, 302

Միրզաշան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Յոհան-
 նէս վարդապետը 371, 1495

Միրզա պէկ, հայր Զոհրապ պէկի 347, 1400

Միրզա պէկ, ամուսին Գուլաղի, խաչքար է կանգնեց-
 րել կնոջ հիշատակին 364, 1469

Միրզայ պէկ, եղբայրների և մոր հետ խաչքար են
 կանգնեցրել հոր հիշատակին 339, 1376

Միրզատ, հայր Ալիբասնի 40, 133

Միրզէ, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների և եզրոր հի-
 շատակին 319, 1305

Միրզէ, եղբոր՝ Աստիսի հետ խաչքար են կանգնեցրել
 ծնողների և որդիների հիշատակին 199, 823

Միրիճան, որդի Ակորի 354, 1424

Միրիճան, հայր Ճանի և Գրիգորի, հիշատակին խաչ-
 քար են կանգնեցրել որդիները 350, 1411

Միրիճան, կանգնեցնող խաչքարի 273, 1141

Միրկիշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 141, 569

Միրշահ, Ղազարի հետ խաչքար են կանգնեցրել ծնող-
 ների հիշատակին 254, 1066

Միրոմ, հայր Յաթամի 230, 967

Միրշէ, խաչքար է կանգնեցրել կողակցի հիշատակին
 53, 202

Միքայէլ, որդի Դաւթի և Խոնթխաթունի, 211, 860

Միքայպէկ, նշեցյալ 140, 564

Մխիթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 143,
 580

Մխիթար, հայր Բարսեղի 138, 557

Մխիթար, նշեցյալ 81, 306

Մխիթար, նշեցյալ 82, 309

Մխիթար, կանգնեցնող խաչքարի 83, 316, 319

Մխիթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 83, 317

Մխիթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 170,
 691

Մխիթար, որդի Խթիխալի 173, 709

Մխիթար, նշեցյալ 174, 712

Մխիթար երեց, որդի Ղուլիկի, խաչքար է կանգնեցրել
 հոր և ազգականների հիշատակին 103, 410

Մխիթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 59, 227

Մխիթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 304,
 1256, 1257

Մխիթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 18, 24

Մխիթար (Փնճուրանց), որդի Դաւթի, առաջնորդ նո-
 ղագուղ գյուղի, խաչքար է կանգնեցրել իր նշեց-
 յալների հիշատակին 20, 32, 25, 49, 50

Մխիթար, կազմող խաչքարի 248, 1048

Մխիթար, Հայրանուն և Հայրատուն եղբայրների հետ
 խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 368,
 1482

Մխիթար, որդի Մուրատի 217, 911

Մխիթար, կանգնեցնող խաչքարի 280, 1185

Մխիթար, որդի Ղազարի, եղբայր Գիրակոսի, Ավաքի
 380, 1530

Մկիրտիշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 241,
 1017

Մկնոյ, կանգնեցնող խաչքարի 343, 1389

Մկրդիշ, նշեցյալ 164, 675

Մկրքտիշ, կազմող 29, 67, 110, 442

Մկրտիշ, նշեցյալ 355, 1427

Մկրտիշ, որդի Դանէլի 278, 1169

Մկրտիշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 285,
 1207

Մկրտիշ, եղբոր հետ խաչքար են կանգնեցրել Աթա-
 նաս հոր հիշատակին 205, 857

Մկրտիշ, խաչքար է կանգնեցրել Մանուկ աղայի հի-
 շատակին 212, 890, 891

Մկրտիշ, նվիրատու, հողամաս է նվիրել սբ. Աստվա-
 ծածին եկեղեցուն 318, 1301

Մկրտիշ, կողակից Շահումի 377

Մկրտիշ, խաչքար է կանգնեցրել վարդանիսի հիշատա-
 կին 235, 985

Մկրտիշ, հիշատակին տապանաքար է դրել հորեղբայ-
 րը՝ Դաւիթ Եպիսկոպոսը 245, 1031

Մկրտիշ, կանգնեցնող խաչքարի 145, 592

Մկրտիշ, հայր Ըստէփանոսի և Սահակի 48, 185

Մկրտիշ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 33, 89

Մկրտիչ, կազմող խաչքարի տե՛ս Մկըրտիչ
Մկրտիչ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 192, 191
Մկրտիչ, որդի Շահիկի, կանգնեցնող խաչքարի 372,
1497
Մկրտիչ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 97, 384
Մկրտիչ, որդի Ովանէսի, հիշատակին խաչքար է կանգ-
նեցրել մայրը 174, 714
Մկրտիչ, ննչեցյալ 134, 542
Մկրտիչ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 139, 559
Մկրտիչ, ննչեցյալ 104, 416
Մնացական, որդի էղկարի և Շահումի, հիշատակին
տապանաքար է գրվել 211, 865
Մոթ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել եղբայրը 302,
1251
Մոճում, որդի Ախանարի, հիշատակին տապանաքար
է գրվել 263, 1103
Մոնթ, պատարագ է ստացել սուրբ Բարսղի տոնին
75, 280
Մոնթպաղ, հայր Գրիգորի, հիշատակին տապանաքար
է գրել որդին 223, 940
Մոսէս, կողակից Գուլումի, հիշատակին խաչքար է
կանգնեցված 335, 1362
Մոսէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 102, 405
Մովսէս, որդի Սահակի, հիշատակին տապանաքար է
գրել հայրը 305, 1262
Մովսէս, հայր Պապի, հիշատակին խաչքար է գրվել
194, 802
Մովսեսյան Մեսրոպ, Սոգթի գերեզմանատան երկու
քառակող կոթողները տեղափոխել է էջմիածնի
վանք 328
Մոզա, ամուսին էղիսայիէթթի 227, 952
Մոխոն, եղբայր Մամիկոն սարկավազի 155, 632, 633
Մսրշի (Մսրաշահ) 142, 576
Մուսայ (Մուրատ), խաչքար է կանգնեցրել ծնողների
հիշատակին 116, 473
Մուսաէլ, վաղաթառամ մանկիկ 197, 819
Մուսահիպ, որդի էխանի, տապանաքար է գրել մոր՝
Պէկիւնի հիշատակին 260, 1093, 261, 1094—1096
Մուսէս քաշ մշակ, հիշատակին տապանաքար է կանգ-
նեցված 217, 910
Մուսէս, հայր Եսայի քահանայի 193, 794
Մուսէս, ննչեցյալ 30, 72
Մուսէս, հայր Քասպարի 158, 643
Մուսէս տէր, որդի Սահակի, եղբայր Քամրաղի, Ալայ-
պէկի, Ղարազուշի 311, 1282
Մուրազ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 360,
1452
Մուրազ, որդի Հախնաղարի 167, 691
Մուրամ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 370,
1490
Մուրատ, խաչքար է կանգնեցրել Միրզի հիշատակին
131, 528
Մուրատ, խաչքար է կանգնեցրել Գրիգոր և Սառա
խաթուն ծնողների հիշատակին 63, 241
Մուրատ, հայր Մխիթարի 217, 911
Մուրատ, պապ Սալի 180, 743
Մուքաէլ քահանա, որդի Եզէկելի 157, 640
Մուքել, կողակից Նուրի, հայր Սիմայոնի, հիշատա-
կին տապանաքար է կանգնեցրել որդին 352, 1419

Յարազ (Արազ), շահ 369, 1484
Յաթամ, որդի Միրոմի 230, 697
Յաթանաս եպիսկոպոս տե՛ս Աթանաս
Յակոբ եպիսկոպոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
վել 37, 113
Յակոբ, որդի Պալի 106, 430
Յակոբ հայրապետ, հայր Խաչատուր վարդապետի 292,
1213
Յակոբ, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին
332, 1347, 1351
Յակոբ տանուտէր, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
ված 38, 122
Յակոբ, ննչեցյալ 46, 176
Յակոբ, խաչքար է կանգնեցրել Խաչիկ հոր հիշատակին
235, 981
Յակոբ քահանա, խաչքար է կանգնեցրել Սրպէիկ ա-
մուսնու հիշատակին 271, 1127, 1128
Յակոբ, սուրբ 70, 263, 73, 274
Յատին, որդի Պաղի, ննչեցյալ 262, 1099
Յարզար, կողակից Գրիգորի 161, 661
Յարութիւն, որդի Քասպարի 160, 652
Յեթար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 59, 227
Յեվանէ, կանգնեցնող սուրբ Նշանի 266, 1108
Յիւանէս, խաչքար է կանգնեցրել ամուսնու և սրա-
խողխող եղբոր հիշատակին 315, 316, 1295
Յիսայ խան, որդի Առաքելի 313, 1292
Յոհան, ննչեցյալ 87, 333
Յոհան, կողակից Քիլիսանի 277, 955
Յոհան, հայր էլլիի 220, 927
Յոհան, որդի տանուտեր Ղասումի 232, 973
Յոհանէս, կազմող խաչքարի 14, 7
Յոհանէս, որդի Ղարայիսանի, եղբայր Գուշի, 353, 1421,
1422, 354, 1423
Յոհաննէս վարդապետ, որդի Մելքոնի, եղբայրների
թոռների, Աթանաս և Գրիգոր եպիսկոպոսների հետ
եկեղեցի է շինել 367, 1476, 369, 1484, 1486,
1488, 371, 1495
Յոհաննէս, սուրբ 73, 275, 74, 277
Յոհաննէս, որդի Մատուրի 184, 757
Յոհաննէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 280,
1186
Յոսապշէ, եղբայր Փիրհամզէի, խաչքար է կանգնեցրել
Իշխանի հիշատակին 106, 428, 107, 431
Յովան տե՛ս Յովանէս
Յովանէս, կազմող վարդապետ 38, 122, 59, 226, 107, 432,
433
Յովանէս, որդի Ընրստակէս քահանայի, կանգնեցնող
խաչքարի 363, 1465
Յովանէս, ավագ երեց, նորոգել է Դաշքենդի սբ. Գևորգ
եկեղեցին (1260 թ.) 314, 1293
Յովաննէս, ննչեցյալ 275, 1151
Յովաննէս, կանգնեցնող խաչքարի 281, 1187
Յովաննէս, որդի Կուկի, հիշատակին խաչքար է կանգ-
նեցրել հայրը 354, 1425
Յովաննէս, հիշատակված է 121, 491, 243, 1020, 1022,
382, 1542
Յովասար երեց, որդի Խորտիրա քահանայի, խաչքար
է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 69, 261,
71, 266, 243, 1022

Յովասափ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 250, 1058

Յովասափ, առաջնորդ Հովհաննավանքի 70, 264, 71, 266

Յովասափ, նշեցյալ 193, 796

Յովհաննէս բարունապետ, ուսուցանող Յոհաննէս վարդապետի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել վարդապետը 372, 1495

Յովհաննէս, կանգնեցնող խաչքարի 316, 1298

Յովհաննէս, Հայոց կաթողիկոս 290, 1209

Յովհաննէս (Յովհան Ծարեցի) վարդապետ, հեղինակ «Պատմութիւն Աղուանից» մատյանի 367, 1481, 368, 369, 1484

Յովհաննէս, նշեցյալ 80, 301

Յովհաննէս, նշեցյալ 128, 514

Յովսէփ (Հավանաբար Փիրհամդլի եղբայրը, հրատարակիչները սխալմամբ Յոսապշլ են վերծանել) տե՛ս Յոսապշլ

Յուդա, մատենի 69, 261, 77, 280, 79, 296, 290, 1209

Յուլիան, հայր Ալալիսանի 204, 556

Յուհան, Աղամ որդու հետ տապանաբար է դրել Գոկչի եղբոր դերեգմանին տե՛ս Յոհաննէս

Յունան (աղափարատեսի), որդի Օվայրիմի 145, 594, 232, 974

Յուսամ, նշեցյալ 174, 715

Յուսէն, խաչքար է կանգնեցրել եղբոր Ե ծնողների հիշատակին 371, 1492

Յուսէպ, կանգնեցնող խաչքարի 110, 440

Նադիրայ (Նադիր), ամուսին Մամի, կանգնեցնող խաչքարի 23, 43

Նաղար, հայր Գուլապի 166, 687

Նաղար, հայր Պապի 161, 660, 162, 664, 665

Նաղար, նշեցյալ 282, 1192

Նաղար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 273, 993

Նաղար, հայր Օվանէսի 41, 138

Նազի, կողակից Բարսեղի 238, 996

Նազու խաթուն, կողակից Հէկազի 238, 995

Նազուխան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 35, 104

Նազուխան, կողակից Իսի 348, 1403

Նազուխան, հայր Զատի 44, 159

Նազում, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 146, 597

Նահապետ, պատարագ է ստացել սբ. Անտոնի տոնին 75, 278

Նան պարոն, կանգնեցնող խաչքարի 282, 1191

Նանազուլ, կողակից Ուլուպէկի 185, 761

Նանասի, կանգնեցնող խաչքարի 57, 222

Նանափաշ, նշեցյալ 247, 1039

Նաներ, նշեցյալ 234, 979

Նաներ, կողակից Զաքարի 224, 942

Նաներ, կողակից Ավարի 141, 571

Նանի, դուստր Զրհանի 57, 222

Նանի, հիշատակված է 202, 843

Նասիր, հայր Սահակի 292, 1215, 296, 1231

Նասիպ Սակիթան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 104, 413

Նասիպ, Ամիրխանի հետ խաչքար են կանգնեցրել Ռանի հիշատակին 132, 532

Նավասարդ, հայր Գողորի 325, 1325

Նատար, խաչքար է կանգնեցրել Գրիգոր ապրի հիշատակին 235, 984

Նատար, կանգնեցնող խաչքարի 137, 552

Նատար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Զորապը 377, 1515

Նատար, հայր Աստուածատուր քահանայի և Թումայի 146, 599

Նատիր, Խաթուն ամուսնու հետ խորան են շինել ծնողների և զավակների հիշատակին 72, 265

Նարզար (Նաղար), հայր Հաթամի, Պապի տե՛ս Նաղար

Նարին, կողակից Միրզի 128, 512

Նարին, որդի էլի, եղբայր Մելիքպէկի 221, 931

Նարինզուլ, մայր Աւանի 115, 467

Նարինզուլ, նշեցյալ 236, 986

Ներսէս, հայր Գրիգորի 205, 555

Ներսէս, ազգական Աթանասի 206, 560

Ներսէս, նկարող-կազմող 41, 136, 219, 919

Ներսէս երեց, եղբայր Պաղի, որդի Արիստակէս քահանայի 371, 1491

Ներսէս, կողակից Թուրվանզի 376, 1514

Ներսէս առաջնորդ, 1211 թ. եկեղեցի է նորոգել Ե գաւիթ շինել 68, 69, 261, 70, 264, 71, 266

Ներսէսի տուն 225, 944, 227, 953

Ներսէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 236, 990

Ներսէս, հայր Ղուկասի, Ավանի 225, 944, 945

Ներսէս, նշեցյալ 46, 170

Նինազտի, որդի Վախախի, Հախնազարի 362, 1460

Նէրսէս, հիշատակված է 86, 329

Նէրսէս քահանա, խաչքար է կանգնեցրել հոր՝ Ստեփանոս քահանայի հիշատակին 171, 700

Նէրսէս, մելիք Մանուկարի հարազատներից 92, 361

Նէրսէս, կանգնեցնող խաչքարի 102, 405

Նիազ, հայր Աւետիսի, կողակից Խանուսի 213, 895, 896

Նիազ, վերակացու 291, 1210

Նիազ, կողակից Ղապիի 133, 535

Նիազ պարոն, հայր Աւետիս վարդապետի, տապանաբար է դրել որդին 293, 1216

Նիկար, կին Ասպահանշինի 64, 243

Նիկողոս, որդի Պաղտասարի 276, 1155

Նիկողոս, նշեցյալ 86, 331

Նհամբարէլ, նշեցյալ 329, 1336

Նոզպար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 191, 791

Նոս, նշեցյալ 306, 1267

Նուրփաշա աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 152, 617

Նուրփհար, հայր Ստեփանոս եպիսկոպոսի 151, 612

Շախ, կանգնեցնող խաչքարի 199, 825

Շահարաս (Շահապաս), թագավոր 249, 1049

342, 1384, 362, 1460

Շահալամ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 294, 1221

Շահան, նշեցյալ 45, 161

Շահրէկ, նշեցյալ 277, 1160

Շահղուում, նշեցյալ 233, 975

Շահղաղ, կողակից Մէլիք Բլբուլի 17, 18

Շահզաման, կին Ալեքսանի 296, 1230

Շահղատ, հայր էվտոյի 222, 936

Շահզար (Շահզատ-Շահնալար), նշեցյալ 330, 1338

Շահաճառ, նշեցյալ 342, 1383
 Շահաճառ, փաթիշահ 332, 1349
 Շահիկ, Վայր Աղապէկի, Պէկիճանի, Մկրտիչի 372, 1496, 1497
 Շահիր, նշեցյալ 239, 1005
 Շահուլ, որդի պարոն Սաղաթի 108, 435
 Շահմասուր աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 246, 1035
 Շահմէլիք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 60, 229
 Շահնատար, հղբայր Մարգարե բահնայի 167, 168, 176, 723
 Շահնազար, կողակից Իփակի 260, 1091
 Շահնազ, նշեցյալ 179, 737
 Շահնազար, որդի Գիրազոսի 228, 958
 Շահնազար, կողակից Ասիլխանի, հայր Ղազարի, Արուսթի 187, 772, 773, 188, 775
 Շահնազար պարոն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 293, 1216
 Շահնազար պարոն, եղբայրների և խանութադէս մոր շետ խաչքար են կանգնեցրել հոր հիշատակին 339, 1370
 Շահնազար մելիք, հայր պարոնաց-պարոն Նավրի պէկի, մահացել է Շահարազ թագավորի օրոք (1608 թ.) 340, 1377, 341, 1379, 1380, 342, 1384—1386
 Շահնազար պարոն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 62, 238
 Շահնազ, կին Մէլքսէթ բահնայի, մայր Զագարէի 326, 1328
 Շահնազարյանների տոհմ 340, 1377, 341, 1380
 Շահնատր, նշեցյալ 223, 938
 Շահնար խաթուն, ամուսնու հետ օժանդակել է եկեղեցու շինութեանը 315, 1294
 Շահնիկար, նշեցյալ 34, 98
 Շահնշահ, 19, 31, 22, 41, 169, 692, 206, 213, 897, 367, 371, 1495
 Շահսալթան, նշեցյալ 18, 26
 Շահսալթան, կին Մատուր աղի 54, 207—209
 Շահսվար, նշեցյալ 216, 906
 Շահսուլթան, նշեցյալ 31, 79
 Շահսուլթան, ամուսին Ամիրի, մայր Ճանի 319, 1303
 Շահում աղա, նշեցյալ 366, 1474
 Շահում աղա, նշեցյալ 312, 1286
 Շահում, կողակից Միրզի 374, 1505
 Շահում, կողակից Մկրտիչի 377
 Շահում, նշեցյալ 196, 814
 Շահում, հայր Թաղէի 202, 845
 Շահում, մայր Մնացականի, կողակից Էդկարի 211, 885
 Շաղարատ, խուանդ աղա դստեր հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել 285, 1205
 Շաղինար, մայր Էտզարի 318, 1302
 Շաղուպաթ (առնեղացի) իշխան-տանուտեր, եկեղեցու նորոգող 55, 210, 56, 214, 93, 365, 94 367
 Շաղուպաթ (ղավառնեցի) տե՛ս Շաղուպաթ
 Շաղեր, կողակից Ճալալի 160, 654
 Շաղուն, նշեցյալ 246, 1038
 Շամամ, դուստր Ալէքսանի 63, 240
 Շամամ, նշեցյալ 59, 227

Շամամ, նշեցյալ 60, 230
 Շամիր, նշեցյալ 118, 490
 Շայնազար, նշեցյալ 102, 405
 Շայսալթան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Փիրսալթանը 196, 811
 Շանշի, նշեցյալ 192, 791
 Շապան, վաղաթառամ մանկիկ 192, 788
 Շապուհ Բագրատունի, Հայոց սպարապետ, Մարիամ բրոջ հետ շինել են Վանեվանը (903 թ.) 119, 121, 491
 Շատիրէկ, կանգնեցնող խաչքարի տե՛ս Ղատիրէկ
 Շատին, նշեցյալ 27, 57
 Շատնաման, կանգնեցնող խաչքարի 82, 311
 Շարբաթ, նշեցյալ 222, 935
 Շարո, եղբայր Ոսկեանի 244, 1023
 Շաքար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 279, 1172
 Շեխում, հայր Ռալալի 349, 1406, 1407
 Շէխուլ, որդի Մէլքսէթի, եղբայր Ճալալի 356, 1432
 Շէրա, կանգնեցնող խաչքարի 146, 598
 Շիխ, հայր Սիայմոնի 211, 882
 Շիխ, որդի Մէլքսէթի, կողակից Արզուի 228, 956, 957
 Շիխ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ամիրզուլ եղբայրը 138, 555
 Շիխում, որդի խաթունճանի, եղբայր Պապայճանի, Կուլապիսի, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել մայրն ու եղբայրները 357, 1436, 1437
 Շիրին, նշեցյալ 164, 677
 Շիրին, նշեցյալ 285, 1208
 Շահնայ, նշեցյալ 150, 607
 Շմառն, Սիւնեաց արքեպիսկոպոս, հիշատակված է մի շարք արձանագրութիւններում (XVI դ.), կանգնեցնող խաչքարի 128, 514, 171, 700, 172, 701, 179, 736, 189, 197, 820, 205, 210, 877 -
 Շնհատր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 150, 606
 Շրկիկ, նշեցյալ 129, 518
 Շուք Զրհան, շիրմին տապանաքար է դրվել 57, 222
 Ուում, հայր Մարգարի 183, 754
 Ուլքի (Ուլէ) տե՛ս Ուլքէ Ուլուս
 Ոհան (Ոհանէս), եղբայրների և նրանց կանանց հետ եկեղեցի է շինել և պատարագ ստացել 315, 1294
 Ոհան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 30, 75
 Ոհան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 273, 1141
 Ոհան, որդի Եղէկելի 157, 640
 Ոհանէս ավետարանիչ 62, 236
 Ոհանէս տէր, խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 255, 1072
 Ոհանէս, ամուսին Բարկոշատի, կանգնեցնող խաչքարի 284, 1199
 Ոհանէս, որդի Ովանէս աղի, եղբայր Զոհրապի 366, 1473
 Ոհանէս, կազմող խաչքարի 339, 1376
 Ոհանէս բահնա, կանգնեցնող խաչքարի 137, 552
 Ոհանէս, եղբայր Դաւթի, խաչքար են կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 367, 1478
 Ոհանէս, հայր Մէլքումի, տապանաքար է դրել որդին 318, 917

Ուանէս, ննչեցյալ 60, 231
 Ուանէս, հայր Սահակ Երեցի 305, 1262. 206, 1263.
 1284
 Ուանէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 239.
 1002
 Ունկէ մեյիբ, մէյիբ Մարէթի հիշատակին տապանաբար
 է շինել տվել 15, 16
 Ունկէս տէր, կանգնեցնող տապանի 374, 1503
 Ուսկան, որդի Նասիպ Սակլթանի 104, 413
 Ոսէպ, որդի Կախիճանի, շիրմին տապանաբար է դրել
 Ոյհանէսը 374, 1503
 Ոսէպ, կաղմող խաչքարի 141, 569
 Ոսթար, ննչեցյալ 163, 672
 Ոսկան, հայր Գրիգորի, Սուլթանի, Աղէի 356, 1433
 Ոսկան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 200, 828
 Ոսկան, աղղական Աթանասի 206, 866
 Ոսկան, խաչքար է կանգնեցրել ձնողների և որդիների
 հիշատակին 207, 861
 Ոսկան, խաչքար է կանգնեցրել փաշա Ռէկի հիշատակին
 200, 828, 832
 Ոսկան, հայր Սարգսի 213, 1139
 Ոսկան, ննչեցյալ 115, 468
 Ոսկան երեց, կանգնեցնող խաչքարի 110, 439
 Ոսկան բահանա, խաչքար է կանգնեցրել Սուլո խա-
 թունի հիշատակին 271, 1129
 Ոսկան, սարկավազ 244, 1028
 Ոսկան, ննչեցյալ 101, 398
 Ոսկան երեց, որդի Սարգսի, կանգնեցնող խաչքարի
 138, 558
 Ոսկան, խաչքար է կանգնեցրել փաշա Պէկի հիշատակին
 143, 584
 Ոսկան բահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
 140, 587
 Ոսկահատ, շիրմին խաչքար է կանգնեցրել Ակորը 44,
 154
 Ոսկուան, կանգնեցնող խաչքարի, ամուսնու և Շարո
 եղբոր հիշատակին 244, 1023
 Ոստան, ննչեցյալ 17, 19
 Ոստափիբ, ննչեցյալ 279, 1175
 Ովանէս, եղբայրների հետ խաչքար է կանգնեցրել հոր
 հիշատակին 139, 581
 Ովանէս, կանգնեցնող խաչքարի 56, 218, 57, 219
 Ովանէս, կանգնեցնող խաչքարի 137, 552
 Ովանէս, պապ Տիլիճանի 108, 438
 Ովանէս երեց, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
 62, 236
 Ովանէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 17, 20
 Ովանէս բահանա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
 28, 63
 Ովանէս, կաղմող խաչքարի 38, 121
 Ովանէս բահանա, հիշատակված է 148, 602
 Ովանէս, ննչեցյալ 154, 630
 Ովանէս տղա, հայր բաշ Զահրապի, կողակից Փաշայ-
 խաթունի 365, 1470—1472, 366, 1473
 Ովանէս տէր բահանա, հիշատակին խաչքար է կանգ-
 նեցված 366, 1475
 Ովանէս, կանգնեցնող խաչքարի 117, 474
 Ովանէս, սուրբ 66, 259. 67, 260
 Ովանէս բահանա, կանգնեցնող խաչքարի 285, 1202
 Ովանէս, նվիրատու, ջրաղաց է շինել 124, 198

Ովանէս, հայր Մկրտիչի 174, 114
 Ովանէս, ննչեցյալ 60. 231
 Ովանէս, որդի Կարայակետ աղի. վաղաթառամ մանուկ
 153, 621
 Ովասար, կանգնեցնող խաչքարի 275, 1147
 Ովասար, կանգնեցնող խաչքարի 150, 607
 Ովսեփ, ննչեցյալ 102, 405
 Որդան (Վարդան), նահատակ 381, 1038
 Որդոր, շիրմին տապանաբար է դրվել 159, 119
 Որտու Պուղա (էրէրնեցի), Փերթ գլուղի տէր. մեռել է
 օտարութեան մէջ 278, 1171
 Չախրուխան, խաչքար է կանգնեցրել Սահակի հիշա-
 տակին 112, 451
 Չարիկ, խաչքար է կանգնեցրել էվկտիս Եղբոր հիշա-
 տակին 152, 614
 Չինար, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Հասանը
 153, 621
 Չինիխան, կողակից տանուտեր Սարբսի 207, 865
 Չիւաք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 218, 1041
 Չիւաք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 59, 227
 Պաի, հայր տանուտեր Աարբսի, կողակից պարոն Իս-
 ևի 207, 864
 Պաղալ, որդի Մարթի 133, 538
 Պայ, հայր Յակոբի 106, 430
 Պայամ, կողակից շերմի, տապանաբար ևն դրել Աս-
 տուածատու որդու շիրմին 358, 1442
 Պալտան մէյիբ, պապ Գրիգոր եպիսկոպոսի 332, 1350
 Պալասան, հայր Ղարայխանի 219, 921, 923
 Պալասան, կաղմող խաչքարի 224, 942
 Պալասան, որդի Սարուխանի 172, 704
 Պալի, որդի Գոկիի, հայր Ատիպէկի 324, 1321, 1323
 Պահալիկ, ննչեցյալ 97, 385
 Պախշայիշ, կաղմող 145, 592, 246, 1034
 Պահալու պարոն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
 236, 987
 Պաղ, շիրմին տապան է դրվել 313, 1288
 Պաղ, որդի Արիստակէս բահանայի, եղբայր ներսէս
 երեցի 371, 1491
 Պաղ, հայր Միրզա խանի 361, 1457
 Պաղ, հայր Յատինի, շիրմին տապանաբար է դրվել
 262, 1099
 Պաղանոս երեց, որդի Գորգ երեցի 113, 457
 Պաղիս, կաղմող խաչքարի-տապանաբարի 145, 594
 Պաղոս, ննչեցյալ 92, 364
 Պաղտամ, կողակից Սուէտանի 182, 750
 Պաղտայգուլ, կողակից Ղասուժի 231, 971
 Պաղտասար, հայր Նիկողոսի 276, 1155
 Պաղտասար, հայր Բարիի 181, 748, 182, 749
 Պաղում, ամուսին Եղիսափէթի 295, 1228
 Պայի Սուլթան, հիշատակին խաչքար ևն կանգնեցրել
 եղբայրները 351, 352, 1415
 Պայիխտուր, հայր Խոսրովի 339, 1375
 Պապ, որդի Մովսէսի 194, 802
 Պապ պարոն, որդի Միրզի 276, 1156
 Պապ, հայր Մարթարի 181, 745
 Պապ, որդի Նաղարի 161, 660
 Պապ, պարոն 231, 970, 232, 972
 Պապ, հայր Փասարայի 131, 513

Պապ, իշատակին խաչքար են կանգնեցրել Մելիքսեթի որդիները 333, 1353
 Պապ պարոն, որդի Եւրի, Գուլասարի, կանգնեցնող խաչքարի 340, 1378
 Պապախան, հայր Եղիի, անօրեն սպանված 293, 1217, 303, 1253, 1254
 Պապամ, որդի Ազարի 183, 758
 Պապամ, որդի Մելիքսեթի 342, 1362
 Պապայճան, եղբոր և խաթունճան մոր հետ խաչքար են կանգնեցրել Շիխում եզրոր հիշատակին 357, 1436, 1438
 Պապաչան պարոն, խաչքար է կանգնեցրել Գալալ աղի հիշատակին 256, 1077, 257, 1079
 Պաւալ, որդի Յարութիէնի 234, 980
 Պաւղոս բլոխլա, հայր կարճահասակ Թասալի 262, 1100
 Պատալ, որդի Մալիճանի 380, 1533
 Պատիր, կողակից Ղամարի 358, 1443
 Պատում, կողակից Սաթունի 212, 888
 Պարաթ, հայր Բարպիաթի 275, 1150
 Պարէք մելիք, հայր Ոհկէի, հիշատակին տապանաքար է կանգնեցրել որդին 15, 10
 Պարէք մելիք, թոռ Աղարիայի, որդի Գունտուղի, Մելքում որդու հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել տե՛ս Բարեք մելիք
 Պարխուտար, հայր Եաշխիի 163, 671
 Պարխուտար, որդի Ղդի 217, 913
 Պարս, կանգնեցնող խաչքարի, եղբայրների հիշաակակին 325, 1326
 Պարսամ, հիշատակված է սբ. Աստվածածին եկեղեցու արձանագրութեան մեջ 292, 1213
 Պարսեղ քահանա, որդի Ուլուսի 362, 1461
 Պարսեղ, հայր Այտիների 134, 540
 Պարսում, հայր Հրապետ բլոխլի 295, 1227
 Պարւէս, կանգնեցնող խաչքարի 188, 778
 Պարում, հայր Աստուածատուր քահանայի, Մաթոսի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Մաթոսը 325, 1324
 Պեկլար, հայր Սարգսի 240, 1014
 Պետրոս վարդապետ, որդի Մելիքբէկի, կանգնեցնող խաչքարի 332, 1350
 Պետրոս աբեղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 14, 5
 Պետրոս, հայր Զաքարի 376, 1513
 Պետրոս, քահանա 366, 1475
 Պետրոս (ճուղեցի) 24, 45
 Պետրոս վարդապետ, եղբոր օժանդակութեամբ եկեղեցի է շինել 22, 41
 Պետրոս, որդի Աթանասի, եղբոր շիրմին տապանաքար է դրել 300, 1245
 Պետրոս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 59, 228
 Պետրոս, կազմող վարպետ 137, 549
 Պետրոս, որդի Սիրէկանի 131, 524
 Պետրոս վարդապետ, որդի մելիք Միրդախանի 81, 304
 Պէխան, հայր Մանվէլի 298, 1239
 Պէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ոսկանը 143, 584
 Պէկէշէ, հոր հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել 29, 67, 68

Պէկիճան, որդի Շահիկի, եղբայր Աղապէկի, Մկրտիչի 372, 1496
 Պէկիճան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 277, 1161
 Պէկնազար (ըստ Սմբատյանցի և Լաւայանի) տե՛ս Հախնազար
 Պէկին, մայր Մուսահիպի 260, 1093
 Պէկում, ննչեցյալ 32, 86
 Պէնամ, որդի Շահալամի 294, 1221
 Պխաղար, ամուսին Ամիր պէկի 322, 1316
 Պհալու, կողակից Թիմ բլոխլի 259, 1089
 Պողոս տիրացու, հայր Սատուրի 277, 1162, 285, 1203
 Պողոս, խաչքար է կանգնեցրել Մէհրապի հիշատակին 234, 978
 Պողոս, առաքյալ 242, 1019
 Պողոս ամիր, որդի Սունիի և Սուքիասի 137, 549
 Պորիճան, հայր Սահակի 183, 755
 Պոռչ պարոն, Հաղարկյան 253, 1065, 371, 1495
 Պոռչան տոհմ Սյունիքում 6
 Պուզիկյանների մելիքական տոհմ, նստոցը Փառակունիս գյուղը տե՛ս Աղբուղայանների մելիքական տոհմ
 Պուտախ, հայր Մարդարի 361, 1453
 Պուտախ, հիշատակված է 131, 529
 Պուտախ, որդի Տէլուղարտաշի 89
 Պօղոս, հայր Քասբարի 18, 28
 Ջալալ, որդի Տարսայիճ Օրբելյան իշխանի 126, 506
 Ջալալ երեց, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 280, 1186
 Ջալալ, հայր Ռիւանի 262, 1098
 Ջահար, այդի և հողամաս է նվիրել Հովհաննավանքին 70, 264
 Ջահան աղա, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 66, 256
 Ջահանջախան (Ջանշահ), աշխարհակալ, 350, 1410, 371, 1495
 Ջահնջին, պապ Մելքոն պարոնի 371, 1491
 Ջանի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 246, 1036
 Ջանդուլ աղա, տապանաքար է դրել Ղարախա եղբոր հիշատակին 152, 616
 Ջանվա, որդի Ամիրի 379, 1526
 Ջանվան, ննչեցյալ 91, 356
 Ջիշաք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 64, 247
 Ջահնջին, հայր Մաթէոսի, 269, 1120
 Ջուրէկ, հիշատակված է 267, 1111
 Ջոհէ (Ջոցէ), հայր Շահնշահի 169, 692
 Ջուհալ, ամուսին Աղուրի, կանգնեցնող խաչքարի 78, 294
 Ռամութի, ննչեցյալ 280, 1182
 Ռափայլ մելիք, որդի Ռուստամ բէկի 118, 488
 Ռէլազ, ննչեցյալ 204, 851
 Ռիւան, որդի Ջալալի, եկել է Վաղարշին, մեռել ողբերգական մահով 252, 262, 1098
 Ռստակէս քահանա, հայր Խոռնի և Խնարոմի 371, 1494
 Ռստակէս, ննչեցյալ 333, 1357
 Ռստակէս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 201, 838
 Ռուղուբան, ամուսնու հետ եկեղեցի են շինել 317, 1299
 Ռուղուբան, կին Միրանշահի 308, 1273

- Ուսա, ուրարտական թագավոր 49
- Ռուստամ բեկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 118, 454
- Սաղզուխտ (րստ Սմբատյանի՝ Մագսուտ) ամուսին Ինայի, ծնողների հիշատակին եկեղեցի Լև շինել 109, 437
- Սագուն, աթարակ 13, 1
- Սագրայկ (կասկածելի), կանգնեցնող խաչքարի 346, 1396
- Սաթրյմիշ, որդի էվադի, նահատակ 376, 1515
- Սաթրյմիշ, որդի Մարգարի 278, 1167
- Սաթուն, կողակից Պատույի 212, 856
- Սալ, որդի Հորստոմի 180, 743
- Սալահ, նշեցյալ 327, 1330
- Սալարին, որդի Քորույի և Թամթիի 350, 1409
- Սալթանդուլի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Դաիթ երեցը 299, 1242
- Սալուտ, որդի Քորույի, Թամթիի, հիշատակին եկեղեցի են շինել ծնողները 350, 1409
- Սալվար, կողակից Աստուածատուրի 358, 1443
- Սալվարդ, նշեցյալ 92, 363
- Սալբուտ, որդի տեր Մելիթսեթի, եղբայր Ուլուխանի 331, 1353
- Սաակ, նշեցյալ 18, 23
- Սահակ, խաչքար է կանգնեցրել Աղուտ եղբոր և Նդատանրախչի մոր հիշատակին 146, 600
- Սահակ, որդի Մկրտչի 48, 185
- Սահակ, նշեցյալ 112, 431
- Սահակ, իշխան Գևորգյանի 11
- Սահակ տեր, նշեցյալ 333, 1355
- Սահակ, կանգնեցնող խաչքարի 279, 1176
- Սահակ երեց, որդի Ուանիսի, տապանաքար է դրել անփափազ մեռած Մովսէս որդու շիրմին 305, 1262
- Սահակ տեր, հայր Սահակի 359, 1445
- Սահակ, որդի Պորիճանի 183, 755
- Սազ պարոն, որդի տանուտեր Դաիթի 208, 867
- Սազաթել պարոն, հայր պարոն Շահդուլի 108, 435
- Սամանգիլ, եղբայր Գրիգորի 210, 877
- Սամուէլ, նշեցյալ 194, 798
- Սայիր, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 176, 727
- Սային, որդի Խուրտեր քահանայի, եղբայր Մոհիճնի 155, 633
- Սանամ, նշեցյալ 27, 59
- Սանդուխտ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 106, 429
- Սանվել, որդի Զազարէի 326, 1328
- Սանվել, հայր Բիբեթի (Բարբեթի) 173, 700
- Սանտուխտ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 103, 411
- Սանտուխտ, Ներսեսի տոհմից 227, 953
- Սառա խաթուն, մայր Մուրատի 63, 241, 64, 242
- Սառա, մայր Մկրտչի, խաչքար է կանգնեցրել որդու հիշատակին 174, 714
- Սառա, ամուսնու հետ եկեղեցի է շինել 317, 1299
- Սառիկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ճանդուլը 384, 1547
- Սառիկ, ամուսին Զենալի 46, 172
- Սասիր (հնարավոր է Ամիր), նշեցյալ 258, 1084
- Սասնա, Լղբայրների հետ եկեղեցի է շինել 317, 1299
- Սաւալան, եղբոր հետ Լկեղեցի է շինել 315, 1294
- Սավղու չահ, ազգական Աթանասի 206, 560
- Սաւզ բէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 149, 605
- Սաւթան մելիք, կողակից Էրտամի 136, 1547
- Սաւթանդուլ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 153, 623
- Սատախուտ, նշեցյալ 124, 499
- Սատաղայ (Սամազայ, Ատաղայ), նշեցյալ 42, 144
- Սատաղէ, որդի Խուրաթի 23, 44, 24, 45
- Սատաղէ (Սատաղիս), խաչքար է կանգնեցրել ծնողների և եղբայրների հիշատակին 102, 405, 406
- Սարախան, որդի էալազի, եղբայր էնատի 381, 1535
- Սարգիս վարդապետ, հիշատակված է 367, 1480
- Սարգիս, հայր Միրանշահի 308, 1273
- Սարգիս ազա, որդի Ամիր ադի 114, 461, 462
- Սարգիս, նշեցյալ 118, 463
- Սարգիս, ամուսին Սիկմիկի, պատարագ է ստացել սր. Սարգսի տոնին 124, 495
- Սարգիս, արձանագրության մեջ հիշատակված է երկու անգամ 127, 509
- Սարգիս, որդի Ոսկանի 273, 1139, 274, 1143
- Սարգիս, եղբայրների հետ եկեղեցի է շինել 315, 1294
- Սարգիս, քահանա, 317, 1299
- Սարգիս երեց, կողակից մելիք Խաթունի 358, 1441
- Սարգիս, կանգնեցնող տապանաքարի 196, 813, 197, 818
- Սարգիս, որդի Իշխանի, խաչքար են կանգնեցրել հարազատների հիշատակին 338, 1374
- Սարգիս աէր, որդեոր հայր, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել Իշխանն ու Սարգիսը 338, 1314
- Սարգիս, հիշատակված է 346, 1394
- Սարգիս, կողակից Աղուանի 348, 1402
- Սարգիս, հիշատակված է 371, 1495
- Սարգիս, ամուսին Թոպէի, հայր Ազարէի 376, 1516
- Սարգիս, հիշատակված է 382, 1541
- Սարգիս երեց, շինել է Արդանիշ գյուղի վանքը 382, 1542
- Սարգիս, սուրբ 50, 180, 72, 270, 124, 495
- Սարգիս, եղբայր Մարտիրոսի հետ պատարագ են ստացել սր. Վահանի տոնին 72, 269, 73, 272
- Սարգիս, Գրիգոր Լղբոր հետ Քանաքևուտ զոնվող այգին նվիրել են եկեղեցուն 77, 289
- Սարգիս, նշեցյալ 80, 298
- Սարգիս, նշեցյալ 80, 300
- Սարգիս, հայր Ոսկան երեցի 138, 556
- Սարգիս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 86, 331
- Սարգիս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 89, 348
- Սարգիսյան (Սարգիսան) 91, 357, 92, 358
- Սարգիս, կանգնեցնող խաչքարի 96, 377
- Սարգիս, հանգուցյալ որդի Տիւիճանի 22, 40, 56, 216, 57, 219, 108, 436
- Սարգիս, սարկավազ 103, 408
- Սարգիս ազա, որդի Ամիրագի 107, 432, 433
- Սարգիս (Մագրեցի) խոճա, մասնակցել է եկեղեցու շինությանը 292, 1214
- Սարգիս, նշեցյալ 304, 1258
- Սարգիս, նշեցյալ 24, 46
- Սարգիս, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 36, 108

- Սարգիս տանուտեր, հիշատակին խաչքար է կանգնեց-
ված 38, 123
- Սարգիս քոյսվա, հայր Զէնալի 41, 136, 137
- Սարգիս սարկավազ, շիրմին տապանաքար է դրվել 153,
620
- Սարգիս, որդի Գիռակոսի 228, 959
- Սարգիս, Սյունյաց եպիսկոպոս 235, 981
- Սարգիս, նշեցյալ 239, 1004
- Սարգիս, խաչքար է կանգնեցրել Բարէթի և Սողիների
հիշատակին 239, 1009
- Սարգիս, որդի Պեկլարի 240, 1014
- Սարգիս, կենտրոնական իշխանութւյան պաշտոնյա,
պանդոկ է շինել 264, 268, 1114, 1115
- Սարգսուկ, խորան է շինել 69, 262
- Սարհատ, հիշատակված է 384, 1545
- Սարխուշ, կանգնեցնող խաչքարի 27, 56
- Սարուխան, տնտես Մաքենյաց եկեղեցու 292, 1213
- Սարուխան, հայր Աստուածատուրի 351, 1412
- Սարուխան, նշեցյալ 273, 1140
- Սարուխան, որդի Ղարայխանի 220, 924—926, 221,
928
- Սարուխան, խաչքար է կանգնեցրել Պալասան որդու
հիշատակին 172, 704
- Սարուխան, խաչքար է կանգնեցրել Սահակի հիշատա-
կին 112, 451
- Սարուխան, հայր Էլիխանի 301, 1247
- Սարքիս, ամուսին Գիւլպահարի, հայր Քոչի 322, 1315
- Սարքիս, հայր Ղազարի, Գիրակոսի 195, 807, 808
- Սարքիս, որդի տէր Քիրքորի 331, 1346
- Սարքիս, որդի Հայրապետի 381, 1537
- Սարքիս (Սիրքիս), որդի Սիմոնի 175, 722
- Սարքիս, նշեցյալ 111, 445
- Սարքիս տանուտեր, հայր Գալուստի 40, 133, 41, 139
- Սարքիս, նշեցյալ 40, 132, 44, 157
- Սարքիս, որդի Ղուկասի, հայր Միրզայի 225, 947, 226
951
- Սարքիս տանուտեր, հայր Ակոբճանի 130, 523, 207,
862—865
- Սափարշայ աղա, որչի կիպարիսի 157, 639
- Սափի, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 275, 1149
- Սրոս (կասկածելի), որդի Հանի, եզրայր Միրզի 201,
839
- Սեւազ, իշխան 243, 1022
- Սեվերեհայ երեց, հայր Հակոբի, կանգնեցնող խաչքար-
ի 259, 1087
- Սէթ քահանա, կանգնեցնող խաչքարի 51, 199
- Սէվանտուկ, նշեցյալ 203, 847
- Սէվատ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 364, 1468
- Սէվատխան, նշեցյալ 251, 1062
- Սևրոբխան, խաչքար է կանգնեցրել հոր հիշատակին
240, 1012
- Սիւյմոն, որդի Շիխի, հիշատակին տապանաքար է
դրվել 211, 882
- Սիթի խաթուն, եկեղեցի կառուցող, նվիրատու 199, 824
- Սիթի խաթուն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված
152, 618
- Սիլտուզ (Տիլտուզ), կողակից Մաթէոս քահանայի 159,
647
- Սիկմիկ, կողակից Սարգսի, պատարագ է ստացել սր.
Սարգսի տոնին, 124, 495
- Սիմայոն, որդի Սատուրի 161, 658, 175, 718
- Սիմայոն, որդի Մուքէլի և Եղուրի 352, 1419
- Սիմեոն, նշեցյալ 352, 1418
- Սիմեոն, կաթողիկոս 67
- Սիմէոն, կաղմող խաչքարի 62, 236
- Սիմէոն, հայր Ղուկասի 300, 1241
- Սիմէոն, որդի Առաքել երեցի, եզրայր Հուրիխանի և
Խանսուլթանի 222, 934
- Սիմէոն, նշեցյալ, վաղամեռիկ 215, 904
- Սիմիկ, նշեցյալ 27, 57
- Սիմոն, հայր Առաքելի 274, 1142
- Սիմոն, կախարհ 291, 1209
- Սիմոն, նշեցյալ 313, 1291
- Սիմոն, կաթողիկոս 11
- Սիմոն, հայր Սարգիսի 175, 717, 722
- Սիմոն, որդի Գէորգի 44, 156
- Սիրամարք, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 272,
1136
- Սիրամարք, կենակից Միրի 58, 224
- Սիրամարք, նշեցյալ 285, 1206
- Սիրէկան, հայր Պետրոսի 131, 524
- Սիրմայ խաթուն, կին Սարգսի 56, 216, 57, 219, 221
- Սիրմայ խաթուն, կողակից Տիլիճանի 108, 436
- Սիրիպոն, հայր Գիրիքորի, Գերեանայի 209, 874, 210,
875
- Սիրուն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 319, 1303
- Սհակ տէր, հայր Թամարգի, Ալայպէկի, Ղարազուշի
311, 1282
- Սհակ, հայր Ծանփաշայի, Հստէփանոսի 336, 1367
- Սհակ, որդի Անդրիասի 95, 373
- Սհակ, որդի Սատուրի 184, 759, 760
- Սհակ, որդի Նասիրի 296, 1231
- Սմբատ Օրոնիլյան իշխան (Ճահացել է 1273 թ.) 247,
1042
- Սմբատ Բ տիեզերակալ տե՛ս Սնպատ Մեծ
- Սմբատ, կանգնեցնող խաչքարի 78, 291
- Սյունյաց տիկին 121, 491
- Սյունյաց նախարարական տուն 5
- Սյունյաց իշխան 6, 289, 292, 1213, 334, 1358
- Սյունյաց եպիսկոպոս 128, 514, 171, 700, 172, 701,
197, 820, 205, 210, 877, 235, 981, 285
- Սնկիկ, որդի Ալեքսանի 296, 1232
- Սնպատ Մեծ, Թաղավոր Հայոց 121, 122, 491, 243,
1020
- Սնպատ, կանգնեցնող խաչքարի 243, 1021
- Սոլտան, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել որդի-
ները 333, 1352
- Սորղաթմիշ, պատարագ է ստացել 72, 269
- Ստաթէ, կանգնեցնող խաչքարի 118, 483
- Ստափանոս, նշեցյալ 307, 1270
- Ստանոյ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 302, 1251
- Ստեփան, կաղմող խաչքարի 368, 1482
- Ստեփան, տապանաքար է կանգնեցրել Տովլաթարի
հիշատակին 171, 698
- Ստեփան քահանա 156, 635—637
- Ստեփան մելիք, խաչքար է կանգնեցրել հոր հիշատա-
կին 263, 1104
- Ստեփանոս, հայր Բաշարաթ աղի 272, 1133
- Ստեփանոս քահանա, նվիրատու, հողամաս է նվիրել
եկեղեցուն 317, 1299, 1300, 318, 1301

Ստեփանոս տէր, Լպիսկոպոս, Հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել Պետրոս վարդապետը, Գրիգոր Լպիսկոպոսը, մելիք Միրզախանը 328, 1334. 332, 1350
Ստեփանոս, սուրբ 73, 273. 78, 293
Ստեփանոս քահանա, որդի Գունդուղ աղի, բարեկարգող Լկեղեցու շրջադասի 15, 9. 89, 347. 168
Ստեփանոս քահանա, հայր Նէրսէս քահանայի, խաչքար է կանգնեցրել վաղամեռիկ որդու Հիշատակին 171, 699, 700
Ստեփանոս, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 177, 731
Ստեփանոս Լպիսկոպոս, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 53, 203, 64, 244
Ստեփանոս, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 27, 60
Ստեփանոս քահանա, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 35, 106
Ստեփանոս սարկավաղ 292, 1213
Ստեփանոս, որդի Վասուժի 43, 149
Ստեփանոս Լպիսկոպոս, որդի Նուրիհարի, կանգնեցնող խաչքարի 151, 012
Ստղին, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 239, 1009
Սրպէիկ, կողակից Յակոբ քահանայի 271, 1127
Սուլդան րէկ, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 257, 1080
Սուլթան, որդի Ոսկանի, Լորայրների հետ խաչքար են կանգնեցրել տեր Վարդանիսի և նրա կնոջ Հիշատակին 356, 1433
Սուլթան, նշեցյալ 65, 249
Սուլթան, հայր Շահնազարի, Խոշնագորի, Մարդարեղ պիլի 168
Սուլթան զուլ, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 29, 69, 34, 96
Սուլթանզատ, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 251, 1060
Սուլտան աղա, կողակից Պաղտամի 182, 750
Սուլո խաթուն, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ոսկան քահանան 271, 1129
Սունի, մայր ամիր Պողոսի 137, 549
Սուսան, նշեցյալ 117, 477
Սուսրէս, կանգնեցնող խաչքարի 343, 1390
Սուփան Սլունյաց իշխան, շինել է Մաթենյաց վանքի սր. Աստվածածին եկեղեցին (IX դ.) տե՛ս Գրիգոր Սուփան II
Սուքես, կողակից Փիանդի, հայր Ամիրի 375, 1508, 1509, 1511
Սուքիաս աղա, առաջնորդ դյուղի 216, 908, 217, 909
Սուքիաս, հայր ամիր Պողոսի, խաչքար է կանգնեցրել Ազարիայ քահանայի և նրա կնոջ Գուլիսիի Հիշատակին 137, 549—551
Սուքիաս, եղբայր Մարտիրոսի, վաղամեռիկ 170, 097
Սիճան (Վաղանարար Ստեփաննան-Սուքիասնան), որդի Մահդէս Միրզի 127, 508
Սօլթան, մայր Ավաթի 141, 571
Սօլթանդադ, կողակից էվադի 375, 1510
Վախախ պարոն, կողակից պարոն Հախնազարի 362, 1460
Վախախ, մայր Հստեփանի, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել որդին 151, 611

Վախթանգյաններ. Նստոցր Սար ավանը տե՛ս Գուլիսաններ
Վահան, սուրբ 73, 272. 78, 293
Վահանիկ, կանգնեցնող սուրբ Նշանի 266, 1109
Վահայ ամիր, որդի Վասիլ իշխանի. եկեղեցի է շինել և առու հանել 52, 200
Վանական երեց. խաչքար է կանգնեցրել որդու Հիշատակին 129, 515
Վանէս, որդի Սատուրի 184, 758
Վանում, հայր Հակոբի 339, 1375
Վասակ իշխան, հայր Բարաթի 213, 897
Վասակ, հայր Գրիգոր Սուփան II-ի 264
Վասակ քահանա, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 255, 1071
Վասիլ իշխան, հայր Վահայի 52, 200
Վասիլ, կանգնեցնող խաչքարի 157, 638
Վասիլ, Հիշատակված է 112, 453
Վարդ, Հիշատակված է 250, 1056
Վարդ, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 82, 312
Վարդ, Հիշատակված է 43, 151
Վարդ քահանա, ձեռնների Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել 293, 1220
Վարդայ տիկին, նորողն է եկեղեցու խորանը և պատարաղ ստաշել 88, 343
Վարդան, կանգնեցնող խաչքարի 137, 552
Վարդան, քարոզործ վարպետ 149, 605
Վարդան, Հիշատակված է 82, 311
Վարդան, նշեցյալ 83, 315
Վարդան, Հիշատակված է 94, 368
Վարդան, նշեցյալ 96, 381
Վարդան, որդի Արուսի 185, 763
Վարդան, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 64, 245
Վարդան տէր, մելիք 249, 1049
Վարդան, հայր Գակիլի 158, 644
Վարդան սուրբ. Նահատակ 267, 1110
Վարդան, կանգնեցնող խաչքարի 311, 1283
Վարդան, ամուսին Նղիսարեղի 359, 1446
Վարդան, հայր Ղուլիճանի, խաչքար է կանգնեցրել տաճիկների ձեռքով Սատանախալում սպանված որդու Հիշատակին 379, 1525
Վարդան, խաչքար է կանգնեցրել Մարտիրոսի Հիշատակին 377, 1519
Վարդան, կանգնեցնող խաչքարի 347, 1397. 1398, 349, 1407
Վարդան, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 346, 1395
Վարդան տէր, որդի Եսարի և Գուլիսարի, կանգնեցնող խաչքարի 340, 1378
Վարդան, Գրիգոր եղբոր հետ խաչքար են կանգնեցրել հորեղբայր Զաքարի և նրա կողակից Նաների Հիշատակին 224, 942
Վարդան, եղբայր Տէրունի և էվատի 329, 1337
Վարդան, ազգական Աթանասի 206, 860
Վարդանիս տէր, կողակից Արէվի, Հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել Ոսկանի որդիները 356, 1433, 357, 1434
Վարդանիս, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Մկրտիչը 235, 985
Վարդանիս, Հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 246, 1033

վարդանշահ, նորոգել է Գր. Լուսավորիչ եկեղեցին և կամուրջ շինել 198, 821
 վարդանշին, հիշատակված է 128, 513
 վարդիկ, հիշատակագիր 29, 07, 202, 842
 վարդխատուն, հիշատակված է 344, 1392
 վարդում, նշեցյալ 111, 444
 վարդում, կանգնեցնող խաչքարի 102, 405
 վարդում, նշեցյալ 42, 140
 վարդում, նշեցյալ 233, 975
 վարդում, նշեցյալ 37, 118
 վարդուտ (վարդում) 34, 100
 վարժում, որդի էվադի 219, 920
 վարհամյա, եղբայրների հետ եկեղեցի է շինել 317, 1299
 վարսանկան (կասկածելի), հիշատակված է 35, 105
 վարվառ (վառ), խաթուն 240, 1015
 վելոմ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 179, 738
 վէլաթ, որդի Միրանշինի և Նղիսարեթի 59, 226
 վէլիճան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 364, 1467
 վէլիճան, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Ազատը 312, 1287
 վէլիս, խաչքար է կանգնեցրել եղբոր և ծնողների հիշատակին 274, 1146
 վիրապ, նշեցյալ 262, 1099
 վրդանէս, կրոնավոր 81, 305
 վրթանիս, աթոռակալ նորադուղ գյուղի 19, 31

 Տաթու մելիք, հայր պարոն Լալի 252, 261, 1097
 Տաթու պէկ, եղբայրների և մոր հետ խաչքար են կանգնեցրել հոր հիշատակին 339, 1376
 Տակ, ծառա աստծո, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 31, 81
 Տաճատ, հիշատակված է 253, 1085
 Տաշուրակ, որդի Բաղումշաի, կանգնեցնող խաչքարի 355, 1427
 Տաստ, նշեցյալ 279, 1177
 Տաւգաշի (րտ Սմրատյանցի) տնս Հասան Տաւգաշի
 Տատլ բէկ, նշեցյալ 27, 57
 Տատու ղան, ղուտոր պարոն Դաթի, կենակից Փիրհամվա աղի, բարեկարգել է եկեղեցու շրջապատը 95, 370
 Տարայխան, նշեցյալ 282, 1190
 Տարսայիճ, իշխանաց-իշխան, աթաբեկ, որդի Լիպարիտ Օրրելյանի, նորոգել է Թաղապետի Գր. Լուսավորիչ եկեղեցին 126, 508, 198, 821, 267, 1111
 Տէտ խաթուն, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 306, 1268
 Տէրուն, վարդան և էվատ եղբայրների հետ խաչքար է կանգնեցրել ծնողների հիշատակին 329, 1337
 Տէրուն քահանա, տէր Գեղամա տան 343, 1387
 Տէրուն, կանգնեցնող խաչքարի 50, 192
 Տիլիճան, որդի Մաթոսի, կամուրջ է կապել, խաչքար կանգնեցրել 56, 216, 218, 57, 219, 220, 108, 435, 436
 Տիլիշանենց տոհմ 56, 57, 222, 60, 229
 Տիվիլիթո (թերևս Տիգրան), նշեցյալ 44, 153
 Տիր, Ուսամ եղբոր հետ խաչքար է կանգնեցրել հոր հիշատակին 135, 544
 Տիր, նշեցյալ 304, 1257

Տիրատուր, նշեցյալ 192, 791
 Տիրատուր-Տիրաւագ-Տիր-Տիրանց 136, 545
 Տիրատուր (ճուղանցի), կանգնեցնող խաչքարի 24, 45, 46, 170
 Տիրացու քահանա, խաչքար է կանգնեցրել Արրայճամ քահանա հոր հիշատակին 135, 545, 200, 830
 Տիրոս, կանգնեցնող խաչքարի 169, 693
 Տիրուտ պէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 90, 350
 Տիրուտ, կողակից Ասունի 277, 1159
 Տկար, որդի Ավանի 226, 950
 Տկար (էտկար), նշեցյալ 190, 783
 Տովլաթար, շիրմին տապանաքար է դրել Ստեփանը 171, 698
 Տրդատ, կամոյ խաչքարի-տապանաքարի 65, 252
 Տրուն, որդի Գալուստ քահանայի 176, 727
 Տրուն, հիշատակված է 88, 341
 Տրուն, որդի Ղամարի, կանգնեցնող խաչքարի 359, 1444
 Տրուն, որդի պարոն Միրզայճանի, եղբայր Մելիք պէկի 338, 1373
 Տրուպ վարդապետ, եկեղեցի է նորոգել և պատարագ տվել եղբոր հիշատակին 19, 31

 Բում (անունը կրճատ է, չի հասկացվում), հիշատակին խաչքար է կանգնեցված 37, 116

 Ծարիս, որդի Մարգարի, հիշատակին խաչքար են կանգնեցրել ղրդինները 278, 1167

 Ուլուրէկ, հիշատակին խաչքար է կանգնեցրել Գրիգորէս եպիսկոպոսը 322, 1349
 Ուլուրէկ, նշեցյալ 280, 1181
 Ուլուխաթուն, նշեցյալ 359, 1448
 Ուլուխաթուն, նշեցյալ 278, 1166
 Ուլուխան, որդի տէր Մելիքսէթի, կանգնեցնող խաչքարի 333, 1363
 Ուլուխան, նշեցյալ 367, 1476
 Ուլուխան, նշեցյալ 32, 85
 Ուլուխան, նշեցյալ 181, 746
 Ուլուխոն, որդի Գուրունի 131, 527
 Ուլունխան, ամուսին Մարեանի 204, 853
 Ուլուպէկ, որդի Սահի, կողակից Նանադուլի, 184, 760, 185, 761
 Ուլուս, հայր Պարսեղ քահանայի 362, 1461
 Ուլուս, նշեցյալ 51, 195
 Ուլուս, նշեցյալ 193, 793
 Ուլթ Ուլուս, առաջնորդ գյուղի, խաչքար է կանգնեցրել Միր հոր հիշատակին 306, 1266, 309, 1275, 1276
 Ուլիտէ, կողակից Գրիգորի, կանգնեցնող խաչքարի 181, 746
 Ուղուր, հիշատակված է 113, 460
 Ուղուրու, որի գերդաստանը Քիրամ կազմողից գնել է խաչքարերը և հետո տեղադրել 106, 425
 Ուղուրուի գերդաստան 106, 425
 Ումեկ, կնոջ հետ տապանաքար են դրել նահատակ որդու ժուժիի շիրմին 335, 1360
 Ումըատ, նշեցյալ 18, 25
 Ունան, որդի Սատաղիսի 102, 405
 Ունան, նշեցյալ 79, 297

Ուռյ, ննչեցյալ 51, 197
 Ուսամ, Տիր եղբոր հետ խաչարար է կանգնեցրել հոռ
 Հիշատակին 135, 545
 Ուսէր, որդի Աղուպշի 53, 205
 Ուսէկույթի, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցված 295,
 1226
 Ուսէպ, կազմող 85, 324
 Ուսէփ, որդի Աւետիսի, եղբայր Մելքումի 352, 1417
 Ուստիան, բույր Քաթէոս երեցի 96, 379
 Ուստիան, բույր Մարգարտի 158, 642
 Ուստիան, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցրել որդին
 159, 648
 Ուստիան, ննչեցյալ 65, 248
 Ուստիան, ննչեցյալ 359, 1447
 Ուսուն, որդի Հրատի 145, 595
 Ուրանա (Մամիկանց), վաղաթառամ 149, 605
 Փախան (Փախան), ննչեցյալ 177, 732
 Փանդ, կողակից Մելրոնի, մայր Յոհաննէս վարդապետի
 խաչարար է կանգնեցրել որդին 371, 1495
 Փանոս, ննչեցյալ 48, 182
 Փանոս, ննչեցյալ 374, 1504
 Փանոս, հայր Քաթոսի, Ամիր բեկի 361, 1454
 Փանոս աղա, ննչեցյալ 245, 1030
 Փանոս (ղարամուրատեցի), նպաստել է եկեղեցու նո-
 րոզմանը 250, 1054
 Փանոս, ննչեցյալ 45, 165
 Փաշա, ննչեցյալ 27, 57
 Փաշարէկ, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցված 200,
 832
 Փաշաղաթ, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցրել որդին
 295, 1224
 Փաշինայ, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցրել Պար-
 լւր 188, 776
 Փաշայխաթուն, կողակից Ովանէսի, մայր Զաւրապի
 365, 1470, 1471, 366, 1472
 Փաշիկ, կողակից մելիք Ածապի 361, 1450
 Փասարա (կասկածելի), ննչեցյալ 134, 543
 Փարի, Հիշատակին խաչարար են կանգնեցրել որդիները
 333, 1352
 Փարի, ննչեցյալ 237, 993
 Փարի, բույր Յովհաննէս վարդապետի, Հիշատակված է
 եկեղեցու պատուհանի բարին 369, 1480
 Փարիճան, ննչեցյալ 251, 1001
 Փարխոզ, ննչեցյալ 27, 50
 Փարմագ, հայր մելիք Ստեփանի, որի Հիշատակին
 խաչարար է կանգնեցրել որդին 263, 1104
 Փիանդ (թերևս Փիրվանդ), կողակից Սուքիեասի, մայր
 Ամիրի 375, 1509
 Փիրաղիդ, հայր Համգէսի 215, 900, 901
 Փիրէվատ, որդիներին հետ խաչարար են կանգնեցրել 140,
 565
 Փիրի ըէկ, որդի Քուման ագի 56, 215
 Փիրիճան, կանգնեցնող խաչարարի 300, 1244
 Փիրիմ, ննչեցյալ 313, 1390
 Փիրհամդայ աղա, ամուսին Տատուլ զանի 95, 376, 98,
 387, 99, 388, 391
 Փիրհամդա աղա, հայր Կոստանդի, Աղայրէկի, Հիշա-
 տակին խաչարար են կանգնեցրել որդիները 337,
 1371, 338, 1372

Փիրհամդա պարոն, Հիշատակին խաչարար է կանգնեց-
 ված 125, 501
 Փիրհամդալի գերդաստան 97
 Փիրհամդէ, հանգուցյալ որդի Տիրիճանի 103, 436
 Փիրհամդէ, եղբայր Յոսապշէսի 106, 428
 Փիրսալթան աղա, խաչարար է կանգնեցրել Շայսալթանի
 Հիշատակին 196, 511
 Փիրտար (կասկածելի) 384, 1547
 Փրր, խաչարար է կանգնեցրել էղսայի և Գոգոսայի հի-
 շատակին 304, 1259
 Քահ, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցված 201, 637
 Քաղպէկ, ննչեցյալ 65, 251
 Քամալ, Հիշատակին խաչարար են կանգնեցրել որդիները
 333, 1352
 Քամալպէկ պարոն, Հիշատակին խաչարար է կանգնեց-
 ված 339, 1376
 Քամալպէկ մելիք, որդի մելիք Շահնազարի 342, 1365
 Քաչաղոր, կամուրջ է շինել և խաչարար կանգնեցրել 24,
 48
 Քասար, որդի Արեւճանի 38, 121
 Քասար, ննչեցյալ 218, 918
 Քասպար, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցրել էտարը
 14, 6
 Քասպար, որդի Ամիրչէճանի, նահատակ 371, 1493
 Քասպար, կանգնեցնող խաչարարի 310, 1278
 Քասպար, հայր Յարութի 160, 652
 Քասպար, որդի Մուսէսի 158, 643
 Քասպար, ննչեցյալ 97, 386
 Քաւպուլ աղա (Քաւ Պուլաղ), ննչեցյալ 179, 737
 Քարամ, հայր Գրիգորի 327, 1333
 Քարամ խաթուն, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցված
 217, 912
 Քարիմ, ննչեցյալ 45, 160
 Քեղուպաղ, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցված 258,
 1085
 Քերիմ (զրլի սխալ է) 369, 1486
 Քիչմիր, կանգնեցնող խաչարարի 112, 450
 Քիստոնա, պատարագ է ստացել սր. Ղազարի տոնին
 73, 274
 Քիստոնէ, կողակից Խոյզանի 20, 33
 Քիրամ, կազմող խաչարարի-տապանաբարի (XVI դ.)
 12, 17, 17, 32, 82, 83, 85—87, 93, 88, 93, 34,
 94, 100, 35, 102, 103, 36, 107, 108, 112, 113,
 43, 150, 45, 104, 46, 173, 176, 47, 177, 62, 238,
 63, 239, 66, 258, 67, 260, 86, 330, 331, 97, 104,
 413, 106, 425, 111, 444—446, 237, 991—993,
 281, 1188, 235, 1207
 Քիրբոր, եղբայր Քաթէոս քահանայի, Հիշատակին խաչ-
 արար է կանգնեցրել եղբայրը 193, 795
 Քորուլ, ամուսին Քամթի, եկեղեցի են շինել և պատա-
 րագ ստացել 350, 1409
 Քուլի, որդի Սարգիսի, Գիւլպահարի 322, 1315
 Քորղաշահ, Հիշատակին խաչարար է կանգնեցված 83,
 316
 Քրիստափոր, սուրբ 14, 4
 Քրիստափոր, ննչեցյալ 80, 300
 Քրիբոր, Հիշատակված է 188, 778
 Քրիբոր, կանգնեցնող խաչարարի 178, 735

Օհան, կաղձող խաչքարի 311, 1282
Օղլան, հայր Գրիգորի 174, 716
Օվայգիմ, հայր Յոնանի 232, 974
Օվանէս քյոխվա, հայր Ազարի 160, 653
Օվանէս, որդի Աղամալի 44, 158
Օվանէս, որդի Նազարի 41, 138
Օրբիլյան տուն՝ Սյունիքում 6

Հրատարակիչներ

Ալիշան 8, 21, 24, 25, 30, 40, 52, 54—56, 65, 67,
69, 70, 84, 89, 95, 98, 102, 120, 122—125, 135,
189, 190, 242, 243, 249, 252, 266, 284, 285, 291,
292, 297, 315—318, 327, 329, 334, 339, 341,
342, 344, 355, 358, 365—367, 369, 370
Աճառյան Հր. 109, 271
Ասողիկ 214, 241
Ավդալրեգյան Բ. 50, 52
Բարխուդարյանց Մ. 52
Լալայան Ե. 8, 13—15, 19—25, 40, 48, 52—56, 61,
62, 65—67, 69, 70, 80, 83—85, 87, 89, 91—93,
95, 97—100, 102, 105—109, 112, 114—118, 120,
122—125, 131—135, 150, 167, 169, 170, 176,
190, 192, 197—200, 203, 205, 206, 210, 214,
217, 225, 234, 235, 240—242, 245—247, 249,
251—253, 267, 269, 271, 272, 280—285, 292—

—294, 297, 299, 302, 303, 310—318, 321, 323—
—334, 337, 339, 341—343, 355, 356, 358, 359,
365, 367—373, 376, 377, 379

Խաչիկյան Լ. 167

Հովսեփյան Գ. 214

Մանանգյան Լ. 7, 67

Մնացականյան Ս. 68

Շահաթոնյանց Հովհ. 8, 25, 30, 40, 67, 84, 95,
98, 102, 122, 135, 190, 242, 266, 291, 292, 297,
328

Ջալալյանց Ս. 8, 21, 22, 24, 54—56, 63, 65, 69,
70, 85, 89, 120, 122—125, 242, 243, 249, 291,
292, 313, 315—318, 327, 329, 334, 339, 341,
342, 355, 358, 360, 366, 367, 369, 370

Սմբատյանց Մ. 8, 13—15, 18—25, 40, 48, 52—56,
59, 61, 62, 65—67, 69, 70, 80, 83—85, 89, 91,
93, 95, 97—100, 102, 105—109, 112, 114—118,
122—125, 131—135, 147, 150, 163, 164, 167,
169, 190, 192, 197—200, 203, 205, 207—210,
217, 224, 225, 234—236, 240—245, 247—249,
251, 253, 264, 266, 267, 269, 271, 272, 275,
280—285, 291—294, 302, 308, 310—313, 315—
—318, 327, 329, 330, 332—334, 337, 339, 341—
—344, 355, 358, 360, 365—367, 369—371

Օրբիլյան Ստ. 6, 7, 84, 119, 120, 122, 130, 146, 147,
168, 189, 198, 234, 241, 252, 263—266, 289,
291, 297, 313, 314, 344, 360

8 Ա Ն Կ

ՎԻՄԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՋ ՀԻՇԱՏԱԿՎԱԾ ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ

Արդասար, Դիդ վանքի ավերակների մոտ 264
 Արլա՛, գյուղ Կանձակի շրջանում 52, 200
 Աղարակ, գյուղատեղ Մանուշարի գաղտում 108, 109
 Աղարակի արձանագրութիւններ 108
 Աղամխան, գյուղ Մարտունու շրջանում 6, 202
 Ազատ, գյուղ Բասարգեշարում 367
 Ազատ խարարայի մատուռ, Հայրավան գյուղից հա-
 րավարեկը 68, 83
 Ազատ բաղաբ, հին տեղում Բերդկունք գյուղը տե՛ս
 Հայրավան
 Աղատ քաղաքի ավերակներ 7
 Աղիղու, գյուղ Բասարգեշարում 310
 Ալաշկերտ 11, 198, 205, 214, 345
 Ալրերգ, Վերին Ղարանլուխում (պարիսպների ավերակ-
 ները տեղացիք այս անունով են կոչում) 214
 Ալեքսանդրովկա տե՛ս Զկալովկա
 Ալթի Սարայ, սր. եկեղեցի համանուն բլրի անունով
 382, 1539, 1540
 Ալիդըրբի տե՛ս Աստղաձոր
 Սխեննեց ճանապարհ 126, 508
 Ականք, ղետակ Բասարգեշարի մոտերքում (ըստ Ալի-
 շանի) 189
 Ականք (հին անունը) տե՛ս Ակունք
 Ակն-Ականտյ տե՛ս Ակունք
 Ակնախառ տե՛ս Զոլաքար-Զոլախաշ (ըստ Սմբատյան-
 ցի)
 Ակորենց գերեզմանոց նորագույն գյուղում 38
 Ակունք տե՛ս Ակունք
 Ակունք, գյուղ Սոթից գավառում 135, 544, 189, 344,
 345, 360, 1451
 Աղառք գավառ 344
 Աղրբի խարաբա, գյուղատեղ Ակունքում 345, 359,
 1449
 Սղդիրբի տե՛ս Աղկայա
 Աղկայա, գյուղ Կամոյում 6, 7, 67, 116, 473, 118
 Աղպուլաղ Բասարգեշարում 384, 1545
 Աղվանք տե՛ս Արցախ
 Աղբիխա տե՛ս Աղատ գյուղ
 Ամենաիրկիչ, որմնափակ խաչքար, իր արվեստով

նման է Վայոց ձորի և Եղեղիսի ավանի XIII դ.
 հուշարձաններին 265
 Ամիր Ալասկարովի բակ Փոքր Մաղրա գյուղում 343,
 1389
 Անգոյի խաշ, կիսավեր մատուռ Կածիք-Կած գյուղում
 168
 Անիի թագավորութիւն 5
 Սնիի կուղպակներ 290, 1209
 Անմեռ, գյուղատեղ Սահմանախալից մեկ կմ հեռու
 119, 120, 290, 1209
 Անմեռ-Անմեռնափոր, հիշատակված է Մաքենյաց վան-
 քի արձանագրութիւն մեջ 126, 506
 Աշամ տե՛ս Մուխան
 Ասապովենց գերեզմանոց նորագույնում 39
 Ասատուրի բակ Վաղաշենում 178
 Աստ, բաղաբ 136, 545
 Աստղաձոր, գյուղ Մարտունու շրջանում (ըստ Սմբատ-
 յանցի և Լալայանցի) 6, 167, 168
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Աղամխանում 202
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Աղատ գյուղում 367
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Բասարգեշարում, շինված
 XX դարի սկզբին 360, 363
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Գավառում 49
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Վերին Գետաշենում 200,
 202, 840
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Դաշքենդում, շինված Դով-
 յանների տիրապետութիւն ժամանակ (XIII դ.)
 314, 317, 1299, 1300, 318, 1301
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Երանոս գյուղում 234, 235,
 981
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Լիճքում, Մաղկեվանքից հե-
 ոու 134, 135, 138, 557, 140, 563, 143, 585, 144
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Մովակ գյուղում 381, 1538
 Աստվածածին սր. մատուռ Կարճաղբուր գյուղում 301,
 302
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Կարմիր գյուղում 97, 101,
 102, 404
 Աստվածածին սր. եկեղեցի Կոթ ավանում, կառուցվել
 է IX դարի վերջում՝ Վասակի և Մարիամ Բաղրա-

տոնու որդի Գրիգոր Սուփան 11-ի կողմից 5, 7, 120, 264, 265, 1106, 266, 1107—1109, 267, 1110—1113, 268, 1114, 271, 1130, 272, 1134, 1136

Աստվածածին սր. եկեղեցի Հացառատ գյուղում 92, 93, 365, 366, 94, 367—370, 95, 375

Աստվածածին սր. եկեղեցի Չորագյուղում 244, 1025

Աստվածածին սր. եկեղեցի Մարտունի գյուղում 205, 206, 860

Աստվածածին սր. եկեղեցի Մաքենյաց վանքում 289—291, 1209, 1210, 292, 1213, 1214

Աստվածածին սր. եկեղեցի Նորաղուղում 11, 13, 1, 2, 14, 3, 23, 43

Աստվածածին սր. եկեղեցի և բակ Վարդենիկում, նորոգվել է ալաշկերտցի գաղթականների կողմից 147, 156

Աստվածածին սր. եկեղեցի Վաղաշենում 178, 179, 737, 738, 188, 776

Աստվածածին սր. եկեղեցու բակի գերեզմանաքարեր Վաղաշենում 180

Ավզալաղալու տե՛ս Վաղաշեն

Ավերակ գյուղատեղ ներքին Ալուշալուից հարավ, համանուն գետակի աջ ափին 120

Արատեսի վանք Վայոց ձորում 147, 252

Արարատյան դաշտավայր 5, 7, 264

Արցախ 6, 7, 264, 313, 328, 369, 1484

Ատիպիկենց գերեզմանատուն Նորաղուղում 35, 103

Արգանիշ, գյուղ Բասարգեչարում 381

Արենի, գյուղ Մարտունու շրջանում 264

Արծկե, քաղաք Վասպուրականում 168

Արծվաքար, գյուղ Կամոյի շրջանում 49, 50, 108, 435, 436

Արծվաքարի գուլաններ, համանուն գյուղից հյուսիս-արևելք 109

Արտաշես թագավորի սահմանաքար Հոփսիմե մատուռի մեջ՝ արամեերեն արձանագրությամբ (Աստղա-ձորում) 97, 135, 168, 178

Արիա, գետ 7, 264

Արփա տե՛ս Արենի

Բազմատուտոյ, գյուղ 129, 517

Բանդի թաղ, Կամո քաղաքի ամենահին թաղամասը, ուր գտնվում է գերեզմանատունը 49, 50, 189

Բաշքենգ գյուղ տե՛ս Գեղաքունիք

Բասարգեչար, գյուղ (այժմ Վարդենիս) 360

Բասարղեչար (Վարդենիս), շրջան 5, 6, 7, 189, 216, 900, 252, 297, 313, 314, 328, 344, 384, 1545

Բատիկյան, գյուղ Կամոյի շրջանում, Ազարյանների մե-լիքական նստոցը 6, 11, 15, 9, 52, 200, 84, 321, 85, 323, 149, 603, 231, 970

Բարեքենց գերեզմանատուն Նորաղուղում 16, 11, 31

Բեթղեհեմ սր. եկեղեցի Չախրու գյուղում 307, 308, 1273

Բեղլու-Հյուսէին, գյուղատեղ Մուխան գյուղում (այժմ անմարդաբնակ) 118

Բերդի այրք տե՛ս Բրտիայրք

Բերդի խարաքս Վարդենիքում 147, 163

Բերդկունք, կայան 7

Բերդկունք, գյուղ Կամոյի շրջանում 67

Բիրապենց գերեզմանատուն Նորաղուղում 39

Բրտիայրք, գյուղ Բասարգեչարի շրջանում (ըստ Ս. Բարխուդարյանի) 313

Կանձակ (հին անունը) տե՛ս Բատիկյան

Կանձաղանտառ տե՛ս Կանձակ

Կանձասար Կանձակում 330, 3341

Կառնի, գյուղաքաղաք 290, 1209

Կասպարյանի տունը Մեծ Մազար գյուղում 341, 1350

Կավառ-Քյավառ տե՛ս Նոր Բայաղետ

Կավառագետի հովիտ Մանուչարի դաշտում 109

Կավառագետի կամուրջ Արծվաքար գյուղում 108, 436

Կավառագիտական թանգարան Կամո քաղաքում 50, 189

Գեղակունք տե՛ս Գելերի երկիր

Գելերի երկիր տե՛ս Գեղաքունիք

Գեղամա տուն, ուր իշխել է Մելիքբեկը XVI դ. II կեսին 5, 248, 1045, 291, 342, 1384, 343, 1387

Գեղաքունիք, Գեղաքունի-Գեղաքունի (Կամոյի, Մարտունու, Վարդենիսի շրջաններով), իշխանական նստոց (IX—X դդ.) 5—7, 11, 30, 76, 84, 89, 97, 120, 122, 491, 125, 502, 130, 523, 167, 168, 173, 708, 177, 732, 189, 198, 212, 890, 241, 242, 252, 263, 264, 285, 289, 294, 297, 313

Գեղաքունիք, գյուղ Կամոյի շրջանում 8, 109, 116

Գեղաքունիք գյուղի անասնաֆերմաներ 109

Գետամեշ, գյուղ ներքին Ալուշալուում 122, 491

Գետաբեկ, գյուղ ?

Գետավանաց ծով ներքին Ալուշալուում, 122, 491

Գթաշեն, գյուղատեղ Սողք դավառում 251, 252, 253, 1065, 297

Գթաշենի դաշտ համանուն դավառում 297, 299, 1241

Գյուղակ Բուլաղ տե՛ս Կարձաղբյուր

Գյուղալարայի լեռնանցք 147

Գյուլ տե՛ս Լիճք

Գյուղատեղիի ավերակներ և եկեղեցի Կածիք-Կամ գյուղում 168

Գոթ, քաղաք, որի քահանաները նահատակվեցին Նրուսաղեմի ճանապարհին 200, 830

Գոքես, գյուղ հին Վաղաղին գյուղի մոտերքում 252

Գորիս, գյուղ համանուն շրջանում 261, 1097

Գրիգոր սր. եկեղեցի Վերին Գյուղալարայում 165, 680—682, 166, 683—685

Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի Բազադյուղում 198, 821, 199, 822, 824

Գրիգոր սր. եկեղեցի (ավերակ) Կարմիր գյուղում 97, 98

Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցի Կոթավանքում 265

Գրիգոր սր. վանք Նորաղուղում 11, 21, 35, 23, 43

Գրիգոր սր. եկեղեցի Վանեվանում 5, 120, 121, 491, 122, 492, 123, 493, 494, 124, 495—499, 125, 500—504, 126, 505, 127, 507, 234, 235

Գրիգոր սր. եկեղեցի տե՛ս Դափուց վանք

Գրիգոր սր. եկեղեցի Տաթևի վանքում 252

Գրիգոր սր. եկեղեցի Հայրավանում (XIX դ.) 72, 271

Գրիգոր սր. եկեղեցի Հացառատ գյուղում 93, 94, 371, 95, 372, 373

Գրիգոր սր. եկեղեցի Վարդենիկում 148

Գևորգ սր. եկեղեցի Զուլաքար-Զուլախալում 189, 190, 783, 191, 784—786

Գևորգ սր. մատուռ Բատիկյան գյուղում 89, 344, 345
Գևորգ սր. մատուռ Սարուխան գյուղում 89, 91, 352
Դևորգ սր. եկեղեցի տե՛ս Քուխ Մանուկ
Գևորգ սր. եկեղեցի Մանուկարի դաշտում (մնացորդ-
ներն են պահպանվել) 109
Գևորգ սր. եկեղեցի Վերին Ղարանլուի գյուղում (նորոգվել է Ալաշկերտի գաղթականների կողմից) 214
Գեորգ սր. եկեղեցի Բաշքենում 116, 472
Գևորգ սր. եկեղեցի Դաշքենում 314, 1293, 315, 1294, 316, 1296—1298
Դեորգ սր. եկեղեցի Բատիկյան գյուղում 84, 321, 322, 85, 323—320, 86, 325, 329, 87, 335—336, 88, 339—343, 89, 344, 347

Դալիդարտաշ, դյուղ, մեյրապահան տո՛ճի հիմնադիր
Դլիդարտաշի անունով տե՛ս Սարուխան
Դահանկ, տեղավայր 384, 1545
Դաղձանոց ան՝ս Յարիուղյու (ղրավոր աղբյուրներում չի հիշատակված)
Դաշ կափու (Քարե դուռ), բարե զոներ ունեցող մատուռներով անդամայր Կարճաղբյուրում 301
Դաշքենդ, դյուղ Սողո-Րասարդեշարում 6, 7, 313, 314,
Դավիթ սր. մատուռ Զոյարբար-Զոյախաշում 189, 197, 318
Դավթյան Սերորի բանջարանոց Կածիր-Կած դյուղի կենտրոնում 168, 169, 692
Դարրանդ, դյուղ Գեղարբունիքում (այժմ ավերակ)՝ Վարդենիկի հանդում 147
Դարրանդու խրո՛շեր Վարդենիկում, Բերդի խարաբայից հարավ 147, 164
Դարի դյուխ, գերեզմանատուն Գավառում 49, 52
Դարվիծ (Թավրիզ) 63, 239
Դափուց վանք նորաղուղում 11, 18
Դեղձանաղետ, դյուղ 290, 1209
Դիդ վանքի ավերակներ ներքին Գետաշենում 264
Դոյակ, ոչխարների ձմեռոց 108
Դվին 7, 67

Նդեղիս, ավան Մարտունու շրջանում 265
Նդեղիս, գետակ 147
Նգեղիսի այգիներ 290, 1209
Նդեղիսի ձոր (Նդեղնաձոր) 264
Նդեղնագյուղ տե՛ս Լիճք
Նրանոս, գյուղ Մարտունու շրջանում 109, 120, 234, 235
Նրուաղեմ 136, 545
Նրնանի այգիներ 290, 1209
Նրնան 7, 11, 14, 4, 63, 239, 67, 68, 135, 167, 168

Ջանգեղուր 261, 1097
Ջառքենդ, դյուղ Բասարդեշարում 308
Ջարդիրիք տե՛ս Ջառքենդ
Ջող, գյուղ Բասարդեշարում 7, 328
Ջոզի լեռնանցք Բասարդեշարում 8
Ջոյաբար-Ջոյախաշ, դյուղ Մարտունու շրջանում (անունը առաջացել է համանուն գյուղի կենտրոնում կանգնած խաչքարից) 189
Տո՛հրապի խաչքար Բասարդեշարում 365, 1472, 367, 1178

Լըմիածին 8
Լըմիածնի վանք 328

Քաղաքաղ, այս անունով է կոչվել Ալաշկերտի գաղթականների կողմից ուշ բնակեցվելու պատճառով 69, 261, 198
Քաղաքենդ (Քրք.) տե՛ս Քաղաքաղ
Քալալոց մատուռ Վարդենիկ գյուղում 147
Քալինի հուշարձան համանուն գյուղում 302
Քաղրիղուլենց գերեզմանոց նորաղուղի հյուսիս-արևմուտյան մասում 29, 69
Քարթառ, գետ Կամոյի շրջանում 7
Քարթառի հովիտ տե՛ս Քյալրաշարի շրջան
Քիֆլիս 8, 119, 241, 328, 331, 1351
Քուխ Մանուկ, եկեղեցի Ակունք գյուղում 89, 90, 349, 351, 189, 190, 762, 345, 346, 1395, 1396

Իլիվանք Լանչաղբյուր գյուղում, արձանագրությունները չեն պահպանվել 107
Իշխանագյուղի ավերակներ ներքին Գետաշենում 264, 265, 285
Իշխանադեռ ներքին Գետաշենում 263
Իշխանավանք, եկեղեցի ներքին Գետաշեն գյուղի հարավային եզրին, որի մեջ գրված գերեզմանաքարի վրա պարուն Արղոթի անթվական արձանագրությունն է 264, 265, 284
Իշխանավանքի գերեզմանատուն Վարդենիկ գյուղի արևելյան եզրին 147, 148, 151, 609
Իշխանի գերեզման, Իշխանավանքի մեծ տապանաբարր 264
Իստիսու, առողջարան Քյալրաշարի շրջանում 7, 313

Լանչաղբյուր, գյուղ Կամոյի շրջանում 107
Լիճք, գյուղ Մարտունու շրջանում 6, 134, 198, 200, 530
Լճաղուղ տե՛ս Լիճք
Լճաշեն, դյուղ Կամոյի շրջանում 6, 118
Լճատեղ տե՛ս Լիճք
Լճափ տե՛ս Աղկալա
Լոնդոն (ծաղրանուն) տե՛ս Մուխան
Լուավորիչ սր. եկեղեցի նորաղուղ գյուղում 20
Լուավորիչ սր. եկեղեցի ներքին Գետաշենում, արձանագրությունները չեն պահպանվել 285, 1202

Խանչլիի այգի, նվիրվել է Հայրավանքին 78, 294
Խաշեն, գյուղ Կամոյի շրջանում 315, 1294, 317, 1299
Խաշեր, գերեզմանատուն Կամոյում 88
Խաշերի թաղ, Կամո քաղաքի հարավ-արևմտյան թաղամասը 49, 51
Խաշքար—ճանապարհախաշ՝ 1274 թ. արձանագրությունը (Աղատ քաղաքի ավերակների մոտ) 7
Խաշքար—ճանապարհախաշ Բաշքենդի ճանապարհին՝ առանց արձանագրության 8
Խզնայվար, գյուղատեղ 14, 571
Խորասան 22, 421

Սակքար, դյուղ Մարտունու շրջանում 6, 241
Սաղկեվանք սր. մատուռ Լիճքում 134, 135, 544, 545, 136, 547, 138, 553, 143, 578, 200, 830
Սար, դյուղ Սողոք գավառում 314
Սար տե՛ս Դաշքենդ (ըստ Ստ. Օրբելյանի)
Սարավանք Բասարդեշարի շրջանում 7

Մմակ տե՛ս Կամո
Մովազարդ գավառ 8
Մովակ, գյուղ Բասարգեչարում 6, 377
Մովինար տե՛ս Վերին Քյուլաղան

Կաթկայ (Կոթա), գյուղաքաղաք 290, 291, 1209
Կած տե՛ս Կածիք-Կած
Կածիք տե՛ս Կածիք-Կած
Կածիք-Կած, գյուղ Մարտունու շրջանում, ենթակա է
եղևի Մաքենյաց վանքին և մինչև XVIII դ. վերջը
պահպանել է իր անունը տե՛ս Աստղաձոր
Կամո, քաղաք 49, 50
Կամո, շրջան 5—8, 11, 19, 22, 40, 189, 54, 206, 56,
214, 66, 259, 89, 108, 436, 189, 252, 263, 328,
344

Կարապետ սր. եկեղեցի, կառուցվել է 1848 թ. Բանդի
Քաղում (Կամոյի շրջան) 49, 66, 258

Կարմիր խաչեր, գյուղատեղ տե՛ս Վերին Քյուլաղան
(ըստ Սմբատյանցի)

Կարմիր խարարա, գյուղատեղ տե՛ս Վերին Քյուլաղան
(ըստ Լալայանցի)

Կարմիր խարարա տե՛ս Գթաշեն (ըստ Ս. Բարխուդար-
յանի)

Կարմիր խարարա գյուղատեղ Գթաշենում է՛53, 1065

Կարմիր խրրեք Սոզք զավառում տե՛ս Կարմիր խարա-
րա

Կարմիր, գյուղ Կամոյում, Փիրճամզայի մելիքական
տոհմի նստոցը 6, 97

Կարմիրի շրջան 5, 379, 1525

Կարմիրի դուակներ, 3 կմ. հարավ Արծվաքարի դուակ
ներկից 109, 112

Կարճաղբյուր, գյուղ Բասարգեչարում 297, 301

Կարճաղբյուր գյուղի հանդամաս, նվիրվել է Մաքենյաց
վանքին 251, 252

Կղնուտ տե՛ս Մարտունու շրջան

Կղնուտ, դեռակ Մարտունու շրջանում 205

Կլոր դար, հողաբլուր Ակունքում 344, 345, 360, 1451

Կոթավանք տե՛ս Աստվածածին սր. եկեղեցի Կոթում
Կոթա սր. Աստվածածին Բակի գերեզմանատուն 268

Կոթ տե՛ս Ներքին Գետաշեն

Կոթավանքի հարավային գերեզմանատուն՝ X—XI դդ.
բանդակներով 264

Կոթաքար, գյուղ Մարտունու շրջանում 122, 491

Կոտայք, Մարտունու շրջանում 7, 264

Կնիք, քաղաք (սխալ է վերծանված) 285

Կրասնոսելսկ, գյուղ համանուն շրջանում 7, 8

Կուր. գետ ?

Կուր գետի ավազան ?

Կուր գետի հովիտ 379, 1525

Հարանդ, գավառ 344

Հաղախաշ, խաչքար ղոմերի բակում (Նորաղուղ) 22,
42

Հայաստան 5, 7, 8, 11, 49

Հայրավան, գյուղ Կամոյի շրջանում 67

Հայրավանք, համանուն գյուղի հյուսիս-արևելյան եզ-
րին 7, 67, 78, 294, 97, 108

Հայր Հովհանու վանք տե՛ս Հայրավանք

Հաշի Ավղի տե՛ս Մուխան

Հաշի Մուխան տե՛ս Մուխան

Հացառատ, գյուղ Կամոյի շրջանում 92, 198

Հերակլի արձանագրությունը Դափուց վանքի արևմտ-
յան պատին (Նորաղուղ) 11

Հին Բայազետ 49

Հին Հայաստան 67

Հին Ղըրխրուլաղ-գոմեր, գյուղատեղ Բասարգեչարում
345, 355, 1427

Հին Վաղաղին, գյուղ Մարտունու շրջանում 252

Հոսպակ, գյուղատեղ (հավանաբար Հոսպարակ)
Մարտունու շրջանում տե՛ս Վերին Ալուշալու

Հովհաննավանք Կամոյի շրջանում 71, 265

Հովհաննես սր. եկեղեցի Գարի գլոխ գերեզմանատան
մեջ (Կամոյի շրջան) 66, 259

Հովհաննես սր. մատուռ Արծվաքար տանող ճանա-
պարհին 49, 108

Հովհաննիսյան Սեթոյի Բակ Վաղաշենում 178

«Հոտած աղբյուր» տե՛ս Ակունք (ըստ Ալիշանի)

Հոփսիմեի սր. մատուռ Պողոսի գյուղում 200, 830,
831

Հոփսիմեի սրբ. մատուռ Կածիք-Կած գյուղից հարավ-
արևմուտք (այժմ ավերակ) 168, 169, 693, 170,
695

Հոփսիմեի սր. մատուռ Թաղաղուղում (ըստ Սմբատ
յանցի) 198

Հոփսիմեի շրջապատի եկեղեցիներ Կածիք-Կած գյու-
ղում 120, 169

Զազ (հին անունը) տե՛ս Երանոս (ըստ Օրբելյանի)

Զորաղուղ Մարտունու շրջանում, հիշատակում է Աստ
ղիկը (IX դ. վ. X դ. ս.) 241, 242, 349, 1408

Ղաղարենց գերեզմանոց. Նորաղուղում 34

Ղամիշլու, գյուղ Բասարգեչարում 372

Ղանլի տե՛ս Ղամիշլու

Ղարարաղ 7

Ղարամուրատ. գյուղ Մարտունու շրջանում 250, 1054

Ղարաքիլիսա տե՛ս Աղբիլիսա (ըստ Սմբատյանցի և
Ջալայանցի)

Ղըրխրուլաղ տե՛ս Ակունք

Ղշաղ տե՛ս Արծվաքար

Ղուլալի տե՛ս Կարմիր գյուղ

Ղուռու խարաքա, գյուղատեղ Վաղաշենում 188, 778

Ղուռու խարաքա, գյուղատեղ Մանուշարի դաշտում
109, 113, 459

Ղուռու խարաքա, գյուղատեղ Լանջաղբյուր գյուղում՝
107, 432, 433

Ղթկ (Ղեխք), գյուղ Մարտունու շրջանում (ըստ Օր-
բելյանի) 130, 523

Ճողա (Ճուղա) 24, 45

Մալխասյան Հայկտղի Բակ Սարուխանում 90

Մագավուղո, քաղաք 129, 517

Մամաս սր. մատուռ Վերին Ղարանուխում, Ալրերգիդ
հարավ 214

Մանուշարի դաշտ, գյուղատեղ Կամոյի շրջանում 89,
108, 109

Մասրիս, գյուղ, որի անունով կոչվում է Մասրուդ
անապատը 211

Մասրուց անապատ (գմբեթավոր եկեղեցի) Ձորագյուղի արևելյան եզրին՝ Մասրիս գյուղում, ենթակա է եղել Շողագա վանքին 241, 242, 247, 1012, 249, 1049, 1050, 250, 1054, 1055

Մատենադարան Երևանում 63, 239, 167

Մարտունի, գյուղ համանուն շրջանում 205, 206, 210, 877, 216, 908, 264

Մարտունի գյուղի գոմեր 205, 210

Մարտունու շրջան 5, 6, 30, 76, 89, 109, 252, 274

Մարենյաց-Մաքենոց-Մաքենոցաց-Մաքեստենից վանք (Գեղարքունիքի հեղինակավոր վանքերից) 7, 120, 147, 234, 289, 290, 252

Մելիք Շահնազարյանների գերեզմանատուն՝ Մեծ Մազրա գյուղի կենտրոնում 334, 339, 342, 1384, 1385

Մելիքբեկի գերզատանի դերեզմանոց Վերին Քյուլադանում 258, 1082

Մելիքպլկ Աղբուղայանի տապանաբարձր Վերին Քյուլադանում 258, 1082

Մեծ Ղարաղյուն տե՛ս Աղիղու

Մեծ Մազրա, գյուղ Բասարղեչարի շրջանում, Մելիք Շահնազարյանների տոհմի նստոցը (XVI—XVII դդ) 6, 333, 384, 1545

Մերուպ սր. եկեղեցի Ակունք գյուղում 345, 350

Միրարթի (հին անունը) տե՛ս Թաղաղյուղ

Միրանչենց տոհմի գերեզմանատուն Կամոյի շրջանում 54, 206

Միփորեյաց-Միփորելաց, տեղավայր Հին Ղրբխուլադում 355, 1427

Մկրտություն ավտոդան Աստղածորում 177, 350, 1110

Մովսիսյան Սակարի բակ Յարփուղու գյուղում 295, 1225

Մուխան, գյուղ Կամոյի շրջանում 117

Մուսահիրի գերզատանի դերեզմանոց Վերին Քյուլադանում 216, 1097

Յակոր (սրբ.), խաչքարեր կոչվել են սրբերի անուններով 378, 1521

Յարփուղու, գյուղ Բասարղեչարի շրջանում 269, 294, 297

«Յոթ Լորյալ», Մովակ գյուղում մի շարքի կանգնած են 7 խաչքարեր 377, 378

Նախավկա սր. եկեղեցի Հայրավանում 77, 289, 79, 296

Ներքին Աղիաման տե՛ս Ներքին Գետաշեն

Ներքին Ալուշալու, գյուղ Մարտունու շրջանում 119, 120, 122, 491, 126, 508, 234, 235

Ներքին Գետաշեն, գյուղաբաղաբ, Մարտունու շրջանում, իշխանական նստոց 5, 7, 263—265, 1108, 284, 285

Ներքին Գյուղաղարա տե՛ս Վարդենիկ

Ներքին Զաղալու տե՛ս Մովակ

Ներքին Կղնուտ (հին անունը) տե՛ս Մարտունի գյուղ

Ներքին Ղարանլուխ տե՛ս Մարտունի գյուղ

Ներքին Շորժա, գյուղ Վարգենիսում 312, 384

Ներքին Վարդենիք, գյուղ Մարտունու շրջանում 146, 147

Նորագյուղ, Մարտունու շրջանում 264

Նոր Բայաղետ, բաղաբ տե՛ս Կամո

Նոր Բայաղետ, շրջան տե՛ս Կամո

Նորագուղ, մեծա՛ռուտկ գյուղատեղ Գեղարքունիքում

6, 11—13, 1, 19, 31, 20, 21, 35, 22, 42, 25, 49, 50, 26, 53, 30, 76, 40, 139, 84, 89, 347

Նորաշեն (Նորաշիկ-Նորաշինիկ) տե՛ս Թաղաղյուղ (ըստ Օրբելյանի)

Նորատուս (հին անունը) տե՛ս Նորագուղ

Նոր Ղրբխուլադ տե՛ս Ակունք

Շամբոր, գետ 7

Շավանահող, գյուղ Մարտունու շրջանում 119, 120, 122, 491

Շահնազարով (Շավանահող), տեղանուն, հիշատակված է Վանեվանի արձանագրության մեջ 126, 506

Շատին, գյուղ Եղեգնաձորի շրջանում 147

Շիշկաչա, գյուղ Բասարղեչարում 311

Շողագա-Շաղուգս, վանք համանուն գյուղի անունով Կառուցվել է IX դ. Սյունյաց մեծ տիկին Մարիամի հովանավորությամբ 234, 241, 242, 244, 1028

Շողագա-Շաղուգա (հին անունը) տե՛ս Ձորագյուղ

Ոսկերակ-Հոսկեպակ տե՛ս Վերին Ալուշալու (ըստ Սըմբատյանցի և Լալայանի), հիշատակված է Մաքենյաց վանքին ենթակա գյուղերի շարքում

Ոսկեշեն-Հոսկեշեն (ըստ Սմբատյանցի և Լալայանի) տե՛ս Վերին Ալուշալու

Որբուծ 169, 692

Չախրու, գյուղ Բասարղեչարում 307

Չիչակու, գյուղ Բասարղեչարում 289

Չիվա (Չվա), գետակ, Արփայի վտակը 264

Չկալովկա, գյուղ Կամոյի շրջանում 118

Պառավի վանք տե՛ս Իլկավանք

Պատմության պետական թանգարան Երևանում 11, 169, 178

Պարտավ 7, 264

Պողոսի գյուղի ավերակներից զտնված արձանագրություններ (Լիճքի և Թաղաղյուղի արանքում) 200

Պողոս-Պետրոս սր. եկեղեցի Կածիք-Կած գյուղում 49, 51, 194, 168, 170, 171, 699, 700, 172, 701, 702

Ջահրալ տե՛ս Իլկավանք

Հիլ, գյուղ Բասարղեչարում 383

Ջորդան 18, 29

Ջուղայեցոնց տոհմական գերեզմանատուն Նորագուղում 11

Ռմբոստյան ձոր Բասարղեչարում 328

Սալկուտ, գյուղ Մարտունու շրջանում 120, 126, 234, 506

Սալկուտի վանք կամ անապատ համանուն գյուղի անունով տե՛ս Վանեվան

Սալոյի վանք Արձվաթար գյուղում 109

Սահմանախաչ, գյուղ Մարտունում 120

Սահմանախաչ, հուշարձան Ներքին Ալուշալուից Վերին Ալուշալու տանոց ճանապարհին 119, 126, 508

Սանգյա, բերք Ձորագյուղի արևմտյան կողմի լեռան վրա 241

Սաւածալ, տեղավայր 126, 508
Սատանխաշ, գյուղ Բասարղեշարում 379, 1325
Սարաշու տե՛ս Բեղու-Հյուսիսին
Սարդիս սր. մատուռ Կարճաղբյուր գյուղում 301, 303, 304, 305, 1280
Սարդիս սր. եկեղեցի Աղամխանում 202, 205
Սարգիսնց գերեզմանոց Նորաղուղում 36, 40
Սարգսյան Թաղուհու բակ Մեծ Մազրայում 342, 1382
Սարուխան, գյուղ Կամոյի շրջանում 6, 89
Սաֆարյան Օրտուխանի տունը ավերակ եկեղեցու կողքին 304
Սելիմի լեռնանցք Վայոց ձորում 7, 147, 205, 264
Սիսիանի շրջան 252
Սյունյաց աշխարհ 8
Սյունիքի դպրոց 68
Սյունիքի հին իշխանական տուն 6
Սյունիքի նահանգ (Գեղարքունիքի և Սողբի դավանե-րով) 5
Սնճից անապատ (սր. Մինասի անվամբ) տե՛ս Վարդենիքի անապատ
Սողբ, գավառ (բացի Վարդենիսի ներկա շրջանից, մտել են նաև Կարմիրի շրջանի մի քանի լճափ-նյա գյուղեր) տե՛ս Բասարղեշար
Սոթից ավան (հին անունը) տե՛ս Զող
Սողբ տե՛ս Զող
Սոնեզի (հին անունը) տե՛ս Հացառատ
Ստեփաննոս սր. մատուռ Դարի գլխի գերեզմանատան մեջ 49, 52, 53, 203, 58, 225, 60, 230, 63, 241, 64, 244, 245
Սուրբ խաչ եկեղեցի Սարուխանում 90, 348
Սուրբ խաչ եկեղեցի Լանջաղբյուրում 107, 432, 433
Սուրբ խաչ մատուռ Արծվաքարում 113, 457, 458
Սուրբ խաչ մատուռ Մանուշարի դաշտում 109
Սևան, քաղաք 7, 198
Սևանի ավազան 6, 8, 264, 813
Սևանա լիճ 7
Սևանի կղզի 8
Սևանի վանք 7, 167

Վալի Աղալու (նախկին անունը) տե՛ս Զորագյուղ
Վահան սր. մատուռ (1505 թ.) Կարմիրում 98, 105, 106, 428—430
Վաղագին, գյուղ Մարտունու շրջանում 132, 534, 252, 260, 1091, 1092, 261, 1095, 1097, 262, 1098
Վաղաշեն, գյուղ Մարտունում 178
Վաղավեր տե՛ս Վերին Քյուլաղոան (ըստ Սմբատյանցի և Լալայանի)
Վայկունիք-Սար, գավառ Բասարղեշարի շրջանում, XIII դ. միացած էր Սողբին 6, 7, 313, 314, 328
Վայոց ձոր 7, 122, 491, 147, 177, 732, 252, 264, 265
Վանքով խարաքա-խորրեք, գյուղատեղ ներքին Ալուշալու գյուղում 128, 235
Վանեվան (Վանավան)—Կթանոց, գյուղատեղ տե՛ս Ներքին Ալուշալու
Վանեվան, 120, 121, 491, 122, 492, 123, 493, 494, 124, 495—499, 125, 500, 501
Վանեանի վանքի խումբ, տեղավորված գյուղի հարավ-արևելյան եզրին, շինել է Հայոց սպարապետ Շա-

պուհ Բագրատունին իր քույր՝ Սյունյաց տիկին Մարիամի մասնակցությամբ (903 թ.) 119
Վանեվան Մարտունու շրջանում տե՛ս Գրիգոր սր. եկեղեցի
Վասակաշեն (հին անունը) տե՛ս Բասարղեշար
Վասպուրական 169
Վարդանաքակք (ըստ Օրբելյանի), գյուղ Ակունքում 344
Վարդանաշեն (ըստ Սմբատյանցի) տե՛ս Ակունք
Վարդանյան Հովհաննեսի տան ձիթհանքի քար 183, 778
Վարդաշահի ճող, նվիրված Հայրավանքին 78, 294
Վարդաշեն-Վարդանաշեն (ըստ Լալայանի) տե՛ս Ակունք
Վարդենիկ, գյուղ Մարտունու շրջանում 146, 148
Վարդենիք տե՛ս Ներքին Գյուղաղարա
Վարդենիքի անապատ, Մաքենյաց վանքին ենթակա 147
Վարդենիկի արևմտյան գերեզմանատուն 147
Վարդուտենց գերեզմանոց Կամոյի շրջանում 34
Վեդիի շրջան 264
Վելիքուխի տե՛ս Գելերի երկիր
Վենեսիկ 8, 297
Վերացում (Նավանաքար Վերի վանք) սր. եկեղեցի Արգանիշ գյուղում 382, 383, 1542
Վերին Աղիաման (նախկին անունը) տե՛ս Վերին Գե-աաշեն
Վերին Ալուշալու, գյուղ, հիշատակված է Մաքենյաց վանքին ենթակա գյուղերի շարքում 69, 261, 120, 121, 126, 506, 131, 133, 535, 234, 235
Վերին Գետաշեն, գյուղ Մարտունու շրջանում 200, 263, 284
Վերին Գյուղաղարա (նունը Վարդենիք), այժմ անմարդաբնակ, մտնում է Վարդենիկի սահմանների մեջ 146, 147, 165, 166
Վերին Գյուղաղարայի գերեզմանատուն 166
Վերին Կզնուտ (հին անունը) տե՛ս Վերին Ղարանլուխ
Վերին Ղարանլուխ (հնագույն անունը անՆայտ), գյուղ Մարտունու շրջանում 6, 205, 210, 877, 214, 264
Վերին Շորժա, գյուղ Վարդենիսում 312, 384
Վերին Քյուլաղոան (այժմ անմարդաբնակ), գյուղատեղ, Աղբուղայան մելիքական տոհմի նստոցը (XIV դ.) 6, 30, 78, 251, 252, 297, 299

Տաթև 89
Տաթևի թեմ 30, 76
Տաթևի սյուն 328
Տաթևի վանք 252, 297
Տիլիճանենց գերեզմանատուն Դարի գլխի գյուղատեղում 57, 222
Տիլիճանենց խաչքար Դարի գլխի գյուղատեղում 65, 250, 251
Տիրատուրենց այգի, նվիրվել է սր. նախավկային 79, 296
Տոնոյան Ռուրիկի բակի (Վաղաշենում) սրբատաշ բարերով պատվանդաններ 178
Տոնոյանի տան դիմաց գտնվող խաչքարերի և տապա-նաքարերի խումբ Նորագուղում 11

Ունջուք-Ունճոք (ըստ Օրբելյանի), գյուղ Վայոց ձորում, հավանաբար Վանեվանի հանդիպակած լեռ-ների վրա 122, 491

Փաշաթենդ տե՛ս Հացառատ

Փառականք-Փառականի տե՛ս Վերին Քյուլաղոան

Փառականք (Հին անունք) տե՛ս Վերին Քյուլաղոան

Փառականիս տե՛ս Վերին Քյուլաղոան

Փառնականք-Փառնականք (ըստ Օրբելյանի) տե՛ս Վերին Քյուլաղոան

Փառխոս, ավան 7, 8

Փարստան (Փարխտան), տեղավայր 127, 510

Փերթ, գյուղ Մարտունու շրջանում 278, 1171

Փերճամղլի տոճմակա՛յ գերեզմանոց Կարմիրում 107, 431

Փոբրիկյան հայատուրի բակի խաչքարեր հաշերի թաղում (Կամո) 51, 199

Փոբր Մաղրա, գյուղ Բասարղեչարում 343

Քանաթեռ 59, 261, 77, 269

Քաշունիք, դավառ 344

Քավթաղ, տեղավայր 163, 671

Քարիմթենդ, տեղավայր 97, 356

Վարիմթենդ տանող ճանապարհի՛ն գտնվող եկեղեցու ավերակներ 93

Վիթաշեն տե՛ս Կթաշեն

Վլտաղ-Քշտաղ, գյուղ 282, 1191

Քյալթաշարի շրջան տե՛ս Վայկունիք-Սար

Քյավառ տե՛ս Կամո

Քյոսա Մա՛մաղ տե՛ս Բատիկյան

Քյուղաչըղ տե՛ս Լանջաղբյուր

Քողաչեն, քաղաք 290, 1209

Օրդաբլու (Նախկին անունը) տե՛ս Լճաշեն

Ա Ռ Ա Ր Կ Ա Յ Ա Կ Ա Ն Ց Ա Ն Կ

Տիպոգրաֆիկ-պաշտոններ

Արեղա 14, 64, 81, 144, 165, 305

Աթարակ 13, 22, 78

Աթոռակալ 19

Աղա 15, 39, 55, 56, 63, 65, 73, 89, 90, 95, 99, 100, 107, 114, 124, 152—154, 157, 179, 182, 193, 196, 212, 217, 240, 241, 245—247, 255, 256, 272, 281, 312, 338, 365, 366, 384

Ամենակալ (սրբ.) 123, 137

Ամիր 52, 137, 238

Սշխարհակալություն 253, 267, 350

Առաջնորդ-առաջնորդություն 11, 13, 20, 25, 26, 69, 71, 80, 81, 84, 85, 217, 241, 249, 267, 292, 309, 344, 360, 366, 372, 373

Արիորդ-օրիորդ 102

Արձնագրի սկզբնական-արձնագրի սկզբնականություն 8, 80, 123, 171, 210, 285, 312

Արբա 150

Բեկ 15, 56, 118, 257, 333, 340, 363

Դեմեթար տե՛ս առաջնորդ

Կպիր 168

Իսկանդար 8, 31, 53, 64, 66, 77, 81, 98, 125, 128, 151, 171, 172, 173, 189, 197, 205, 210, 235, 245, 249—251, 253, 254, 267, 332, 368, 370

Իրև 18, 42, 48, 62, 84, 93, 96, 103, 108, 110, 113, 129, 138, 190, 206, 222, 243, 253, 259, 274, 278, 280, 305, 309, 314, 329, 335, 353, 361, 371, 382, 384

Զորավար 117

Թաղավոր (նորապսակ իմաստով) 257

Թաղավոր-թաղավորություն 5—7, 14, 19, 24, 25, 50, 79, 168, 206, 213, 242, 243, 247, 249, 263, 328, 342, 369

Իշխան-իշխանություն 6, 11, 13, 21, 22, 25, 52, 93, 99, 109, 125, 144, 150, 198, 213, 243, 247—249, 289, 291, 315, 317, 331, 342, 382

Իշխանաց-իշխան 126, 291, 355

Իշխանուհի 242

Խաթուն 56, 57, 60, 63, 64, 106, 108, 118, 199, 217, 233, 240, 309

Խան 133, 152, 198, 237, 239, 240, 247, 253, 267, 313, 317, 323, 343

Խանում 34, 177

Խոնա 230

Պատա 14, 21, 31, 66, 72, 75, 93, 148, 266, 333

Կաթողիկոս-կաթողիկոսություն 11, 67, 243, 249, 315, 350, 369

Կայսր 214

Կառավարիչ 11

Կրոնավոր 81, 96, 214, 307

Հայրապետ-հայրապետություն 135, 198, 235, 243, 247, 292, 315, 317, 350, 382

Հոգեորական 318

Մեխր-մեխրություն 6, 11, 15, 16, 31, 51, 81, 89, 97, 249, 252, 254—256, 263, 297, 332, 339, 361, 384

Մեփոթի տե՛ս առաջնորդ

Միրզա 127

Մշակ 217

Նոր թաղուհի (նորաճարս) 305

Պատրոն-պատրոնություն 213

Պարոնաց-պարոն 341

Պարոն-պարոնություն 21, 22, 24, 55, 61, 62, 65, 66, 80, 82, 90, 95, 99, 125, 128, 151, 154, 198, 207, 231, 236, 246, 252—256, 259, 261, 265, 267, 276, 284, 291, 293, 310, 318, 322, 323, 328, 332, 337—342, 347, 355, 362, 363, 366, 369, 371, 381

Ռտրոնապետ 372

Սարկավոր 101, 103, 153, 155, 170, 181, 244, 295, 359

Սողոմոն 253, 371

Սպասավոր 179, 317

Սպարապետ 119

Սուլթան 22

Վանական 119, 129
Վարդապետ 20—22, 73, 74, 81, 269, 330, 332, 333,
367—371
Վերակացու 291

Տանուտեր 38—41, 274
Տերակին-տիրուհի 37
Տերություն-տերութեն 19
Տիեզերակալ 243
Տիկին 76, 88, 119, 234, 241, 242, 244
Տիրամայր 103
Տիրացու 252, 277
Տեսես 82

Ուստա 140, 231, 238

Փաթշահություն 332
Փաշա 100, 101, 143, 196, 227, 280

Քահանա 14, 15, 28, 35, 43, 51, 56, 60, 82, 89, 102,
105, 133, 135, 137, 140, 143—146, 148, 155—
—159, 165, 167, 168, 171, 172, 176, 189, 193,
200, 201, 207, 240, 243, 251, 255, 265, 269, 271,
276, 282, 291, 293, 294, 306, 317, 319, 320,
325, 326, 337, 343, 350, 371, 362, 363, 366

Քյոխվա 41, 160, 259, 262, 295, 296
Քորեպիսկոպոս 267, 383

Նվիրատվություններ

Անշարժ զույգ

Աղտրակ-աղարակատեղ 21, 205, 206
Ամառանոց-սրանոց 225
Այդի, 70, 71, 77—79, 123, 290, 296
Անասնաղոմներ 205
Ավանդատուն 70, 72, 75, 76, 81, 123, 124, 157, 191,
241, 292, 350
Արտավայր 205
Արտ 147, 317, 318

Բակ 11—18, 22, 47—49, 51, 67, 81, 82, 85—87, 90,
93, 95, 97, 120, 147, 156, 168, 170, 172—176,
180, 189, 202, 203, 214, 231—235, 242, 264,
289, 295, 301, 303, 320—323, 325, 331, 341—
—343, 345, 360, 363, 382

Բանչարանոց 168, 169, 293

Գյուղ 5—8, 11, 12, 22, 24, 25, 47, 52, 67, 68, 83,
84, 89, 92, 93, 97, 98—102, 105, 107—109, 116,
117, 119, 120, 122, 129, 130, 133, 134, 146,
117, 167—170, 178, 189, 190, 198, 200, 202,
205, 210, 214, 217, 225, 234, 235, 239, 241,
242, 251, 252, 260, 261, 263—265, 267, 278,
282, 285, 294, 296, 297, 301, 307—314, 326,
332—334, 341, 343—346, 360, 367, 368, 372,
373, 377—379, 381—384

Դոմ 22, 68, 84, 85, 210, 345

Դոլակ—անասունների ձմեռանոց 108, 109

Կալ—կալատեղ 85, 119, 125, 127, 391
Կամուրջ 11, 15, 24, 108, 147, 158, 265, 254, 346
Կարավանատուն 7, 8, 109, 264, 328
Կուղտակ—խանութ 290

Հանդ—հանդամաս 119, 251, 252, 297, 318
Հող—հողամաս 50, 78, 265, 317, 318, 345

Չիթան 67, 109, 118, 168, 188, 205, 214, 225, 252

Մեյդան 23

Կահեստ 109, 328
Գարտեղ 264

Ջրաղաց 21, 69, 71, 78, 124, 225, 261, 299, 317, 362
Ջրաղացբար 135
Ջրանցք 108, 307, 308

Սենյակ 291, 265

Տնատեղեր 67, 117, 377
Տուն—տներ 11, 13, 49, 67, 78, 109, 130, 205, 245,
261, 265, 291, 294, 307, 334, 341, 313, 315, 381

Գնդուկ—դանդուկ—իչևան 7, 67, 264, 268

Անասուններ

Այծ 309
Գառ 309
Նղ 13, 290
Կով 267
Ոչխար 290
Ջորի 15

Իրամներ

Արծաթ 290, 383, 388
Գանձ Սյունյաց 135
Ոսկի 73, 169, 383, 388
Հնդեցիկ 265

Ողասներ-իւրեր-զուրծիներ

Գայիսոն 99
Գավազան 15, 87, 154, 183, 193, 209, 296, 330, 359,
362, 381
Գործիրներ 267
Գութան 100
Խաչբար (տերունական) 197, 331
Հիշատակարան 167, 168
Յայսմաուրբ 125
Նիդակ 99
Նշան սուրբ (տերունական) 18, 25, 61, 76, 256, 268,
283, 334, 367, 371
Որմնախաչ 7, 383
Ուղմոս 290
Ուլասը 290
Ուրբը խաչ 73, 76, 200, 330, 333, 334
Վեցիկ 13

Անորոշ (արդյունք, բաժին, ընծա, ինչք, ստացվածք)
19—22, 70, 71, 124, 267, 290, 296

Վաճառք

Ազարուկի 21, 109

Այգու 70, 71, 77, 123, 290

Գուրգի 25, 47, 133, 217, 242, 260, 261, 267, 278

Գոմի 85

Կուղղակի 290

Հողի 78, 317

Սալի 250

Սենյակի 265, 291

Աղբյուրի, առվի, ջրի հիշատակություն 21, 23, 52,
69, 93, 97, 116, 122, 126, 147, 148, 265,
290, 297, 299, 307, 313, 318, 331, 332, 345

Տուրքերի հիշատակություն

Ա.գան (չրի հարկ) 318

Ի.կար 265

Կապալ 252

Մուլք 41, 69, 108

Հակ 13

Հոգատ 244

10 շափ հարկ 344, 360

15 շափ հարկ 168

Քարգործ վարպետների հիշատակություն 8, 11, 19,
27, 71, 81, 93, 104, 106, 109, 149, 174,
192, 196, 214, 235, 241, 242, 251, 252, 298,
305, 323, 329, 338, 360, 364, 368, 369

Արձանագիր գրիչների հիշատակություն 14, 97, 167,
174, 309, 335, 339, 350, 352, 368, 369, 375,
378

Կազմող-նկարող վարպետների հիշատակություն 12,
14—16, 28, 29, 34—38, 40, 41, 43, 45—47,
53, 59, 62, 63, 65—67, 85, 86, 90, 97, 100,
101, 104, 106, 107, 110, 112, 117, 137,
139, 141, 145, 154, 157, 179, 206, 211, 214,
216, 219, 224, 236, 239, 240, 246, 248, 271,
272, 285, 311, 324, 338, 339, 360, 364, 365,
368, 371, 379

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Առաջարան 5

Կամոյի շրջան

Նորադուզ (Նորատուս)	11
Կամո քաղաք (Նոր Ռայադետ-Գավառ)	49
Հայրավան	67
Ռատիկյան (Քյոսա Մա՛մադ—Գանձակ)	84
Սարուխան (Գալիզարտաշ)	89
Հացառատ (Փաշաբենդ—Սոնեղի)	92
Կարմիր (Ղուլալի)	97
Լանչադրյուր (Քյուզաշրղ)	107
Արծվաքար (Ղչաղ)	108
Գյուղատեղեր Մանուչարի դաշտում	109
Գնդարբունիք (Ռաշթենդ)	116
Աղկալա-Աղղիրիր (Լճավ)	116
Մուխան (Հաշի Մուխան)	117
Բեղու-Հյուսէին (Սարալու)	118

Մարտունու շրջան

Ներքին Ալուչալու (Վանավան—Կթանոց)	119
Լիճք (Գյուլ)	134
Վարդենիկ (Ներքին Գյուղալզարա—Վարդենիք)	146
Աստղաձոր (Ալիդրոբիս—Կաթիք-Կած)	167
Վաղաշեն (Ավղալաղալու)	178
Զուլաքար	189
Թաղաղյուղ	198
Վերին Գետաշեն (Վերին Աղիաման)	200
Աղամխան	202
Մարտունի (Ներքին Ղառանլուխ—Ներքին Կղնուտ)	205
Վերին Ղարանլուխ (Վերին Կղնուտ)	214
Նրանոս (Զաղ)	234
Զորաղյուղ (Վալի Աղալու—Շոդաղա—Շաղուաղա)	241
Վերին Քյուլաղոան (Փառականք)	251
Ներքին Գետաշեն (Ներքին Աղիաման—Կոթ)	263

Վարդենիսի շրջան

Մաքենյաց վանք	289
Ցարփուղլու	294
Գթաշեն—դյուղատեղ	297

Կարճադրյուր (Գյոդակ Բուլադ)	301
Ջախրլու	307
Զարթենդ (Ջարգիբիբ)	308
Շիշկայա	311
Վերին և ներքին Շորժա գյուղեր	312
Ղաշթենդ	313
Ջոդ (Սոդթ—Սոթից ավան)	328
Մեծ Մազրա	333
Փոքր Մազրա	343
Ակունք (Ղրբխրուլադ—Ականք)	344
Վարդենիս (Բասարդեշար—Վասակաշեն)	360
Լուստ գյուղ (Աղբիխսա)	367
Ղամիշլու (Ղանլի)	372
Նովակ (Ներքին Ջաղալու)	377
Արդանիշ	381
Ջիլ	383
Շորժա	384
Լուսանկարներ	385
Ցանկեր	489
Ցանկ վիժական արձանագրությունների մեջ հիշատակված անձնանունների և տոհմանունների	485
Ցանկ վիժական արձանագրությունների մեջ հիշատակված տեղանունների և հուշարձանների	515
Առարկայական ցանկ	522

ՍԵՂՐԱԿ ԳԵՎՈՐԳԻ ԲԱՐՍԵՈՒԴԱՐՅԱՆ
СЕДРАК ГЕВОРКОВИЧ БАРХУДАРЯН

ԴԻՎԱՆ ՀԱՅ ՎԻՄԱԿՐՈՒԹՅԱՆ

Պ Ր Ա Կ IV

Տպագրվում է Հայկական ՍՍՀ ԿՈՍ
Ենագիտության և ազգագրության ինստիտուտի
գիտական խորհրդի սուշմամբ

Հրատ. խմբագիր Ա. Հ. ՇԱՂԱՍՅԱՆ
Նկարչական ձևավորումը Լ. Ա. ՍԱԴՈՅԱՆԻ
Ն. Հ. ԽԱՆՁԱԴՅԱՆԻ
Տեխ. խմբագիր Մ. Ա. ԿԱՓԼԱՆՅԱՆ
Սրբագրիչ Ա. Ա. ՂԱՓԼԱՆՅԱՆ

ՎՆ 03026 Հրատ. 2811 ԽՀԽ 1069 Պատվեր 619 Տպաքանակ 2000

Հանձնված է արտադրության 10/IX 1968 թ., ոտորագրված է տպագրության 1/II 1973 թ.,
տպագրական 33,0 մմ. ± 1 ներդիր. պայմ. 66,0 մմ., հրատարակչական 39,0 մմ.,
թուղթ №1 60 X 90 1/2: Գինը 3ռ. 16 կոպ.

Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչության էջմիածնի տպարան